

ТИ МОЖЕШ ДА РАЗБИРАШ БИБЛИЯТА!

***Спомените и писмата
на възлюбения ученик:
Евангелието от Йоан
и I, II & III послание на Йоан***

БОБ ЪТЛИ
ПРОФЕСОР ПО ХЕРМЕНЕВТИКА
(ТЪЛКУВАНЕ НА БИБЛИЯТА)

*ПОРЕДИЦА УЧЕБНИ КОМЕНТАРИ
НОВ ЗАВЕТ, ТОМ 4*

MARSHALL, TEXAS: BIBLE LESSONS INTERNATIONAL
1997 (REVISED 2010)
www.BibleLessonsIntl.com

Copyright ©2012 by Bible Lessons International, Marshall, Texas (Revised 2010)
All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any way or by any means
without the written permission of the publisher.

Bible Lessons International
P. O. Box 1289
Marshall, TX 75671-1289
1-800-785-1005

ISBN 978-1-892691-04-0

The primary biblical text used in this commentary is:

New American Standard Bible (Update 1995)
Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 by the
Lockman Foundation
P. O. Box 2279
La Habra, CA 90632-2279
Used by permission. All rights reserved.

The paragraph divisions and summary captions as well as selected phrases are from:

The Greek New Testament, Fourth Revised Edition. Copyright ©1993 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart. Used by permission. All rights reserved
NKJV – The New King James Version, Copyright ©1979, 1980, 1982 by Thomas Nelson, Inc. Used by permission. All rights reserved.
NRSV – The New Revised Standard Version of the Bible, Copyright ©1989 by the Division of Christian Education of National Council of the Churches of Christ in the U. S. A. Used by permission. All rights reserved.
TEV – Today's English Version is used by permission of the copyright owner, The American Bible Society, ©1966, 1971. Used by permission. All rights reserved.
NJV – The New Jerusalem Bible, copyright ©1990 by Darton, Longman & Todd, Ltd. and Doubleday, a division of Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc. Used by permission. All rights reserved.

Библейските цитати в българското издание са заимствани от: Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия завет, Ревизирано издание © Издателство „Верен“ 2013, VI ревизирано издание, освен в случаите, където е отбелязано друго:

РИ ББД – Библия, Ревизирано издание, © Българско библейско дружество 2015. Използвани с разрешение;
НП ББД – Библия, Нов превод от оригиналните езици, © Българско библейско дружество 2013. Използвани с разрешение;
СП БЛБ – Новият завет, Съвременен превод, © Библейска лига България 2000;
СИ – Библия сиреч книгите на Свещеното Писание на Ветхия и Новия завет, издание на Св. Синод на Българската православна църква, София 1992.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	3
Индекс на специалните понятия в Йоан и I, II & III Йоан.....	4
От автора: Как ще ви помогне този учебен коментар?.....	7
Ръководство за четене на Библията: В лично търсене на проверяемата истина	9
Съкращения в този коментар	17

Коментар:

Въведение към коментара върху Евангелието от Йоан	18
Йоан 1 гл.	25
Йоан 2 гл.....	58
Йоан 3 гл.....	73
Йоан 4 гл.....	94
Йоан 5 гл.....	113
Йоан 6 гл.....	128
Йоан 7 гл.....	156
Йоан 8 гл.....	170
Йоан 9 гл.....	186
Йоан 10 гл.....	195
Йоан 11 гл.....	205
Йоан 12 гл.....	220
Йоан 13 гл.....	237
Йоан 14 гл.....	249
Йоан 15 гл.....	270
Йоан 16 гл.....	281
Йоан 17 гл.....	293
Йоан 18 гл.....	307
Йоан 19 гл.....	322
Йоан 20 гл.....	336
Йоан 21 гл.....	347
Въведение към коментара върху I послание на Йоан	355
I Йоан 1:1-2:2	361
I Йоан 2:2-27	372
I Йоан 2:28-3:24	390
I Йоан 4 гл.	412
I Йоан 5 гл.	425
II Йоан	441
III Йоан	450

I приложение: Кратко описание на гръцките граматически термини	459
II приложение: Текст критика	467
III приложение: Речник	470
IV приложение: Доктринална изповед	479

ИНДЕКС НА СПЕЦИАЛНИТЕ ПОНЯТИЯ В ЙОАН И I & II ПЕТЪР

<i>Archē</i> – начало, Йоан 1:1.....	28
Господният ангел, Йоан 1:5.....	29
Вяра, <i>Pistis</i> (СЪЩЕСТВИТЕЛНО), <i>Pisteuō</i> (ГЛАГОЛ), <i>Pistos</i> (ПРИЛАГАТЕЛНО), Йоан 1:7.....	31
Свидетели за исус, Йоан 1:8.....	32
Познавам, Йоан 1:10; I Йоан 2:13.....	33
Плът (<i>sarx</i>), Йоан 1:14.....	36
Слава (<i>doxa</i>), Йоан 1:14.....	36
Вечна любов (<i>hesed</i>), Йоан 1:14.....	37
Вяра/доверие/упование/вярност в Стария завет, Йоан 1:14.....	38
Взгледът на Павел върху Мойсеевия закон, Йоан 1:17.....	41
Фарисеите, Йоан 1:24.....	46
Имената на апостолите, Йоан 1:46.....	53
Исус Назарянинът, Йоан 1:46; 18:5.....	53
Амин, Йоан 1:49.....	55
Небесата и третото небе, Йоан 1:49.....	56
Отношението на Библията към алкохола, Йоан 2:3.....	60
Мерки и теглилки в древния Близък изток, Йоан 2:6-7.....	63
Имена на Бога, Йоан 3:13, 6:20.....	66
Употребата на глагола „вярвам“ от Йоан, Йоан 2:23.....	71
Синедрионът, Йоан 3:1.....	75
Божието царство, Йоан 3:3.....	78
Дъх, вятър, дух, Йоан 3:8.....	80
Бог, описан като човек (антропоморфизъм), Йоан 3:16; 4:4.....	83
Избиране/предопределение и нуждата от богословски баланс, Йоан 3:16; 17:2; 18:2.....	84
Печат, Йоан 3:33.....	91
Пророчествата в Стария завет, Йоан 4:19.....	101
Пророчествата в Новия завет, Йоан 4:19.....	104
Отец, Йоан 4:23.....	107
Месия, Йоан 4:25.....	107
Волята (<i>thelēma</i>) на Бога, Йоан 4:34.....	109
Екзегетични процедури за тълкуването на понятието „непростим грях“, Йоан 5:21.....	119
Изпращам (<i>Apostellō</i>), Йоан 5:24.....	120
Часът, Йоан 5:25.....	121
<i>Kerygma</i> на ранната църква, Йоан 5:39.....	125
Монети, използвани в Палестина по времето на Исус, Йоан 6:7.....	131
Числото дванадесет, Йоан 6:13.....	133

Увереността, Йоан 6:37	140
Истина, Йоан 6:55.....	146
„Истина“ в писанията на Йоан, Йоан 6:55; 17:3	146
Вечното (<i>'olam</i>), Йоан 6:58	147
Възнесението, Йоан 6:62	149
Духът (<i>pneuma</i>) в Новия завет, Йоан 6:63	150
Отстъплението (<i>aphistēmi</i>), Йоан 6:64.....	151
Дързост (<i>parrhēsia</i>), Йоан 7:4.....	157
Демоничният свят, Йоан 7:20	161
Нуждата да устояваме, Йоан 8:31	178
Гностицизъм, Йоан 8:40	181
Гръцки глаголни времена за спасението, Йоан 9:7	189
Изповед, Йоан 9:22-23	191
Погубване (<i>Apollumi</i>), Йоан 10:10	198
Помазването в Библията, Йоан 11:1.....	207
Обреди за израз на скръб, Йоан 11:20.....	210
Жените в Библията, Йоан 11:28.....	211
Погребални практики, Йоан 11:44.....	215
Личностното зло, Йоан 12:31.....	229
Войната в небето, Йоан 12:31	231
Сърцето, Йоан 12:40.....	234
Употребата на „заповед“ в книгите на Йоан, Йоан 12:50.....	235
Редът на пасхалната служба в юдаизма от първи век, Йоан 13:2	240
Юда Искаротски, Йоан 13:26.....	245
Къде са мъртвите?, Йоан 14:3.....	252
Застъпническа молитва, Йоан 14:13-14.....	257
Господното име, Йоан 14:13-14	259
Исус и Духът, Йоан 14:16	260
Употребата на думата <i>kosmos</i> при Павел, Йоан 14:17.....	261
Онзи ден, Йоан 14:20.....	263
Троицата, Йоан 14:26.....	265
Личността на Духа, Йоан 14:26	266
Християнинът и мирът, Йоан 14:17	267
Огънят, Йоан 15:26	274
Просветление, Йоан 16:13	286
Монотеизъм, Йоан 17:3	297
Свят, Йоан 17:11.....	300
Преторианската гвардия, Йоан 18:28.....	316
Понтий Пилат, Йоан 18:29.....	318
Жените, които следват Исус, Йоан 19:25-27.....	330

Погребални аромати, Йоан 19:39.....	334
Следвъзкресенските явления на Исус, Йоан 20:16.....	340
Форма (<i>typos</i>), Йоан 20:25.....	343
Сравнение между Йоан 1 гл. и I Йоан 1 гл., I Йоан 1:1	364
<i>Koinōnia</i> , I Йоан 1:3	365
Християнството е общностно, I Йоан 1:3	365
Думата „пребъдвам“ в книгите на Йоан, I Йоан 2:10	377
Човешката власт, I Йоан 2:15.....	381
Този век и идващият век, I Йоан 2:17	384
Светият, I Йоан 2:20	386
Новозаветни изрази за Христовото завръщане, I Йоан 2:28.....	392
Правдата, I Йоан	394
Новозаветни свидетелства за спасението, I Йоан 3:1	397
Освещението, I Йоан 3:5.....	401
Синът на Бога, I Йоан 3:8	402
Молитвата – и неограничена, и ограничена, I Йоан 3:22	408
Редно ли е християните да се съдят? I Йоан 4:1.....	414
Гръцки понятия за „изпитание“ и техни конотации, I Йоан 4:1	414
Изкупителният план на <i>YHWH</i> , I Йоан 4:15.....	420
Увереността, I Йоан 5:13	431
Застъпническа молитва, I Йоан 5:14	433
Какво е смъртният грях, I Йоан 5:16	436
Старейшина, I Йоан II Йоан 1 ст.	443
Църквата (<i>ekklēsia</i>) II Йоан 6 ст.	454

ОТ АВТОРА:

КАК ЩЕ ВИ ПОМОГНЕ ТОЗИ УЧЕБЕН КОМЕНТАР?

Тълкуването на Библията е рационален и духовен процес, който се стреми да разбере древния вдъхновен свише писател по такъв начин, че посланието от Бога да стане понятно и приложимо в наше време.

Духовният процес е важен, но труден за определяне. Той включва искреност и откритост пред Бога. Необходим е глад (а) за Него, (б) за познаването Му и (в) за служение пред Него. Процесът включва молитва, изповед и готовност за житейска промяна. Неизменна роля в тълкуването има Духът, макар че си остава тайна защо искрени и духовни християни често разбират Библията по различен начин.

Рационалният процес се описва по-лесно. Трябва да сме последователни и да третираме текста справедливо, без да се влияем от лични или деноминационни пристрастия. Всеки от нас е исторически обусловен. Никой не е напълно обективен и неутрален интерпретатор. Този Учебен коментар предлага рационален процес с три тълкувателни принципа за предразсъдъците ни.

Първи принцип

Първият принцип е да отбележим историческата обстановка, в която е писана дадена книга, и конкретния исторически повод. Авторът ѝ е имал цел и основна мисъл. Текстът не може да носи за нас значение, каквото не е замисляно от древния вдъхновен свише автор. Неговото намерение е ключът, а не нашата историческа, емоционална, културна, личностна или деноминационна нужда. Приложението е неразривен спътник на тълкуването, но правилното тълкуване винаги го предхожда. Всеки библейски текст има едно единствено значение. Именно него авторът на текста е искал да предаде на съвременниците си чрез ръководството на Духа. Това значение може да има много различни приложения към различните култури и обстановки. Всички тези приложения следва да бъдат свързани с централната истина на автора. Затова настоящият Учебен коментар се стреми да даде въведение към всяка библейска книга.

Втори принцип

Вторият принцип е да се определят литературните единици. Всяка библейска книга е завършен документ. Тълкувателите нямат право да изолират един аспект на истината, изключвайки други. Затова ще се стремим да проумеем целта на цялата библейска книга, и то преди да тълкуваме нейните части. Една отделна единица – глава, абзац, стих – не може да носи значение, каквото липсва в цялостната книга. Тълкуването трябва да тръгва от дедуктивен подход на цялото към индуктивен подход на отделните части. Настоящият Учебен коментар цели да помага на студента да анализира структурата на всяка литературна единица по абзаци. Разделенията по стих, абзац и глава в нашите Библии не са боговдъхновени, но ни помагат да съзем къде започва и завършва мисълта.

Тълкуването на ниво абзац (а не изречение, фраза или дума) е ключ към проникването в замисъла на библейския автор. Абзаците се основават на завършена мисъл, често наричана „тема” или „тематично изречение”. Всяка дума, фраза или изречение в абзаца се свързва с тази обща тема. Именно те я ограничават, разширяват, поясняват или оспорват. Истинският ключ към правилното тълкуване да се следи мисълта на автора абзац по абзац с помощта на литературните единици, съставляващи съответната библейска книга. Този Учебен коментар ще подпомага студента в съпоставката на различни съвременни английски преводи на Библията. Те са подбрани, понеже следват няколко специфични теории на превода:

1. Гръцкият текст на *United Bible Society* е ревизираното IV издание (UBS⁴). Този текст е разделен на абзаци от съвременни учени.
2. Преводът *New King James Version* (NKJV) буквален словесен превод, основан на гръцките манускрипти, познати като *Textus Receptus*. Неговите разделения по абзаци са по-дълги от тези в други преводи. Именно по-голямата им дължина е полезна за студента при изследването на цялостни тематични единици.
3. Преводът *New Revised Standard Version* (NRSV) е модифициран буквален словесен превод. Той заема средна позиция между следващите два по-съвременни превода. Неговият подбор на абзаци е доста полезен за определянето на теми.
4. Преводът *Today's English Version* (TEV) е динамично еквивалентен превод на *United Bible Society*. Той се стреми да превежда Библията така, че един съвременен читател на английски да

може да разбира значението на гръцкия текст. Често в евангелията той разделя абзаците според говорещия, а не според темата (подобно на NIV). За целите на интерпретацията това не носи особена полза. Струва си да отбележим, че UBS⁴ и TEV са плод на едно и също издателство, макар че абзаците им се различават.

5. Преводът *Ерусалим Bible* (JB) е динамично еквивалентен превод, основан на френската католическа традиция. Полезен е за съпоставка на разделянето на текстовете по абзаци от европейска гледна точка.
6. Текстът в цитатите е от осъвремененото издание на *New American Standard Bible* (NASB) от 1995 г. – буквален словесен превод. Настоящият Учебен коментар следва неговия подбор на разделяне по абзаци.

Трети принцип

Третият принцип е да четем Библията с помощта на различни преводи, за да успеем да обхванем възможно по-широк набор от значения (на семантично ниво), каквито може да има дадена библейска дума или израз. Често се случва дадено понятие на гръцки да може да се разбира по различни начини. Затова разнообразните преводи на Библията извежда на преден план тези варианти и ни помага да си обясним защо понякога в гръцките ръкописи се срещат различаващи се думи. Наличието на подобни разночетения не влияе на доктрината, а ни помага да се завърнем възможно най-близо до първоначалния текст, съставен от вдъхновения свише автор.

Настоящият Учебен коментар предлага бърза схема, по която студентът може да проверява интерпретациите си. Тя не е замислена като дефинитивна норма, а по-скоро като информативно и предизвикващо размисли средство. Често наличието на други възможни интерпретации ни помага да не ставаме тесногръди, догматични и деноминационно едностранчиви. Тълкувателите следва да ползват по-широк набор от интерпретативни възможности, за да помнят колко смътно би могло да е понякога същинското значение на древните текстове. Шокиращо е колко малко съгласие съществува между християните, които твърдят, че Библията е техният единствен източник на истината.

Тези принципи са ми помагали да преодолявам голяма част от собствените ми исторически предразсъдъци, принуждавайки ме да се преборвам с древния текст. Надявам се те да се окажат полезни и за вас.

Боб Ъгли

Източнотексаски баптистки университет

27 юни 1996 г.

РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА: В ЛИЧНО ТЪРСЕНЕ НА ПРОВЕРЯЕМАТА ИСТИНА

Следва кратко разяснение на херменевтичката философия на д-р Боб Ътли и на конкретните процедури, които са били следвани при съставянето на настоящия коментар.

Как можем да опознаем истината? Къде да я открием? Можем ли логически да я проверим? Има ли най-висш авторитет? Съществуват ли абсолюти, които ръководят нашия живот, нашия свят? Има ли животът смисъл? Защо сме тук? Накъде отиваме? Тези въпроси, задавани от всички разумни хора, притесняват човешкия разум още от началото на времето (Екл. 1:13-18; 3:9-11). Спомням си моето собствено търсене на центъра на живота ми. Повярвах в Христос още на ранна възраст най-вече заради свидетелството на значимите хора в семейството ми. С течение на времето обаче въпросите за самия мен и за света наоколо започнаха да назряват. Простите културни и религиозни клишета не докарваха смисъл в нещата, за които четях и които преживявах. Беше период на объркване, търсене, копнежи и често усещане за безпомощност пред лицето на суровия и безчувствен свят наоколо.

Мнозина твърдят, че имат отговори на тези висши житейски въпроси, но след известно изследване и размишление открих, че тези отговори се основават на (1) лични философии; (2) древни митове; (3) лични преживявания или (4) психологически проекции. Нуждая се от някаква степен на верификация, от някакво доказателство, от поне някаква рационалност, върху която да основавам мирогледа си и смисъла на живота си.

Всичко това откривам при изучаването на Библията. Започвам да търся доказателства за достоверността ѝ – и наистина ги намирам (1) в историческата меродавност на Библията, потвърдена от археологията; (2) в прецизността на старозаветните пророчества; (3) в единството на библейското послание, което е излагано над шестнайсет века и (4) в личните свидетелства на хората, чийто живот е бил трайно променен от досега с Библията. Като единна система на вярвания, християнството притежава способността да борави със сложните въпроси на човешкия живот. Това не само осигурява рационална рамка, но и практическият аспект на библейската вяра ми предоставя емоционална радост и стабилност.

Смятах, че съм открил интегриращия център на живота ми – Христос, какъвто го опознавам чрез Писанието. Но това разбиране е било само умствено, а освобождението – само емоционално. Но все още си спомням изненадата и шока, когато започна да ми просветва колко много различни интерпретации на тази книга се защитават, и то понякога дори в рамките на една и съща църква или мисловна традиция. Това откритие ме увери, че боговдъхновеността и достоверността на Библията са не краят, а само началото. Как мога да потвърдя или да опровергая разнообразните противоречащи си интерпретации на всички онези трудни текстове в Писанието, излагани от богослови с твърдението, че Библията притежава висш авторитет и достоверност? (Евангелското християнство потвърждава, че Библията има авторитет, но е в разногласие за нейното значение!)

Тази задача постепенно се превърна в житейско предизвикателство за мен. Това щеше да стане моето трайно поклонническо пътешествие на вярата ми. Бях уверен, че вярата ми в Христос ми е донесла мир и радост. В същото време умът ми копнееше за абсолюти в контекста (1) на относителността иззаобикалящата ме култура (постмодернизъм); (2) на догматизма на различните противоречащи си светогледи (религиите); (3) на деноминационната арогантност около мен. В търсенето си за валидни подходи към интерпретирането на древна литература с изненада откривах своите собствени исторически, културни, деноминационни и личностни пристрастия. Често четях Библията просто с цел да утвърждавам още повече собствените си възгледи. Използвах я като източник на догми, за да нападам околните, същевременно подсилвайки собствените си несигурности и недостатъци. И колко болезнено се оказа за мен това откритие!

Макар че никога няма да успее да постигне пълна обективност, има начин да стана по-добър читател на Библията. Мога да ограничавам собствените си предразсъдъци, като им давам определение и признавам наличието им. Все още не съм се освободил от тях, но поне се възпротивявам на слабостите си. Интерпретаторът често се оказва най-лошият враг на правилното четене!

Нека да изброя някои предварителни настройки, с чиято помощ подхождам към моето библиейско изучаване, за да можем да ги изследваме заедно.

I. Предварителни настройки

- A. Вярвам, че Библията е единственото вдъхновено свише откровение на единствения истинен Бог. Затова тя трябва да се тълкува в светлината на намерението на първоначалния й Автор (Божият Дух), изложено чрез човешка длан в конкретна историческа обстановка.
- B. Вярвам, че Библията е написана с обща цел – за всички хора. Бог лично е предприел да говори на нас ясно в точен историко-културен контекст. Бог не желае да крие истината. Напротив, Той иска да я разбирате! Ето защо Библията трябва да се тълкува в светлината на нейната епоха, а не на нашата. Не е възможно Библията да носи за нас значение, каквото никога не е носела на първите си читатели или слушатели. Тя е разбираема с капацитета на средния човешки ум и използва обичайни човешки комуникативни форми и техники.
- C. Вярвам, че Библията има единно послание и предназначение. Тя не си противоречи, въпреки че съдържа трудни и непонятни текстове. Ето защо най-добрият интерпретатор на Библията е самата тя.
- D. Вярвам, че всеки текст (освен пророческите) има едно-единствено значение, основано на намерението на първоначалния вдъхновен свише писател. Макар че никога няма да можем да сме абсолютно сигурни в неговото намерение, множество индикатори ни подпомагат:
 - 1. жанрът (т.е. литературният стил), с който е изразено посланието;
 - 2. историческата обстановка и/или конкретен повод за написване;
 - 3. литературният контекст на цялата книга и на отделните й части;
 - 4. текстовата подредба на литературните единици и връзката им към цялостното послание;
 - 5. конкретните граматически черти, с които се изразява посланието;
 - 6. думите, с които се излага посланието;
 - 7. паралелни текстове.

Изследването на всяка от тези области се превръща в цел на изследването на самия текст. Преди да поясня методологията на правилното четене на Библията, нека да изложа някои неправилни методики, които се използват днес, които водят до такова разнообразие на тълкувания и които трябва да избягваме.

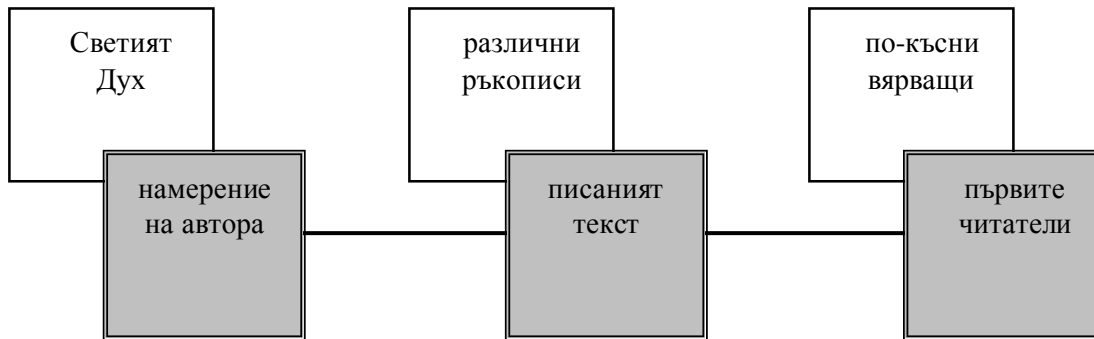
II. Неправилни методики за четене на Библията

- A. Пренебрегване на буквалния контекст на библиейската книга. Използване на всяко отделното изречение, фраза или дума като истинно твърдение, несвързано с намерението на автора. Ще го наричаме „пожелателно четене“ („proof-texting“).
- B. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и заменянето ѝ с друга обстановка, която не се подкрепя от текста.
- C. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и четенето ѝ като сутрешен вестник, писан само за съвременния отделен християнин.
- D. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата чрез алегорично четене на текста като някакво философско или богословско послание, несвързано с проблемите на първите читатели или намерението на автора.

- Е. Пренебрегване на оригиналното послание чрез подмяна с наша собствена богословска система, усвоена доктрина или съвременна проблематика, несвързана с целта и посланието на автора. С такъв подход човек често се стреми да използва Библията, за да докаже правотата си. Тук ще го наричаме „читателски прочит“ (т.е. интерпретация според онова значение, което текстът носи за мен самия). Във всяка една човешка комуникация могат да се открият поне три свързани помежду си компонента:

В миналото е имало различни техники на четене, фокусиращи се върху един или друг от горните компоненти. Ала за да можем истински да подчертаем уникалната боговдъхновеност на Библията, е нужна друга диаграма:

Истината е, че и трите компонента следва да се включват в процеса на интерпретация. За целите на верификацията моят процес на тълкуване ще се фокусира върху първите два компонента – намерението на автора и писаният текст. Вероятно причината за това е защото реагирам на различни злоупотреби, на които съм бил свидетел, (а) когато текстът се чете прекалено алегорично или прекалено „духовно“ или (б) когато има „читателски прочит“ (т.е. тълкуване според онова значение, което текстът носи за мен самия). На веки един етап е възможно да се получи изкривяване. Затова винаги трябва да проверяваме своите мотиви, предразсъдъци, техники и приложения. Ала как можем да ги проверяваме, ако не разполагаме с никакви граници на интерпретациите, с никакви ограничения, с никакви критерии? Ето тук идва намерението на автора и текстовата структура. Те ми предоставят някакви критерии за ограничаване на обхвата на възможните валидни интерпретации.

В светлината на гореописаните неправилни техники на четене какво можем да кажем за възможните подходи към правилно четене и интерпретиране на Библията, които биха ни дали някаква степен на верификация и състоятелност?

III. Възможни правилни подходи към четенето на Библията

Тук няма да се спирам на отделните техники на тълкуване на различни конкретни жанрове, а по-скоро ще разгледам общите херменевтични принципи, валидни за всички видове библейски текст. За онези, които искат да се поровят още как да четат Библията според различните жанрове в нея, препоръчвам книгата *How To Read The Bible For All Its Worth*, с автори Gordon Fee и Douglas Stuart (Zondervan).

При моята методология читателят най-напред позволява на Светия Дух да осветли библейския текст посредством четири цикъла на личен прочит. Така Духът, текстът и читателят излизат на първо място в процеса. Освен това така читателят се застрахова срещу нежелани въздействия от коментаторите. Често се казва: „Словото хвърля доста светлина върху коментарите.” Тази поговорка цели не да обезцени стойността на съпътстващите коментари, а по-скоро да посочи кога и къде им е мястото.

Трябва да можем да подкрепяме интерпретациите си с помощта на самия текст. Пет области предлагат поне ограничена верификация:

1. за оригиналния автор:
 - a. историческата обстановка
 - b. литературният контекст
2. изборът на оригиналния автор:
 - a. граматически структури (синтаксис)
 - b. употреба на съвременни думи
 - c. жанр
3. нашето разбиране на:
 - a. съответните паралелни пасажи
 - b. връзката между доктрините (парадокс)

Трябва да можем да излагаме мотивите и логиката на интерпретациите си. Библията е нашият единствен източник на вяра и практики. За жалост, често вярващите не постигат съгласие какво точно твърди тя. Четирите цикъла на прочит целят да предоставят няколко интерпретативни ползи:

A. Първи цикъл на прочит

1. Прочетете книгата на един дъх. После я прочетете в друг превод, по възможност от друга преводаческа теория:
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете централната цел на целия откъс. Определете темата.
3. Очертайте (по възможност) отделна литературна единица – глава, абзац или изречение, – която ясно изразява централната тема.
4. Определете доминиращия жанр.
 - a. в Стария завет:
 - (1) еврейски наратив
 - (2) еврейска поезия (литература на мъдростта, псалм)
 - (3) еврейско пророчество (проза, поезия)
 - (4) законови кодекси
 - b. в Новия завет:
 - (1) наративи (евангелията, Деяния)
 - (2) притчи (евангелията)
 - (3) писма/послания
 - (4) апокалиптична литература

B. Втори цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, опитвайки се да идентифицирате кои са основните теми и подтеми.
2. Очертайте основните теми и накратко опишете съдържанието им в сбита форма.
3. Съпоставете това, до което сте достигнали, с налични пособия.

С. Трети цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, стремейки се да си съставите представа за историческата обстановка и специфичния повод за написването на библейската книга.
2. Посочете историческите препратки, които се споменават:
 - a. за автора
 - b. за датата
 - c. за получателите
 - d. за повода на написване
 - e. за аспектите на културната обстановка за целта на написването
 - f. за препратките към исторически фигури и местности
3. Разширете плана си до ниво абзаци за конкретния откъс, който ще интерпретирате. Винаги определяйте и очертавайте литературната единица. Тя може да обхваща няколко глави или абзаци. Това ще ви помага да следвате логиката на втора и подредбата на текста.
4. Проверявайте историческата обстановка с помощта на наръчници.

Д. Четвърти цикъл на прочит

1. Прочетете пак конкретната литературна единица в различни преводи.
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете литературни или граматически структури
 - a. повтарящи се изрази (т.е. Ефес. 1:6,12,13)
 - b. повтарящи се грам. структури (т.е. Римл. 8:31)
 - c. контрастиращи концепции
3. Посочете следните неща:
 - a. значими понятия
 - b. необичайни понятия
 - c. важни граматически структури
 - d. особено трудни думи, фрази и изречения
4. Търсете паралелни пасажи
 - a. Изберете най-ясния пасаж за поучаване по темата, използвайки:
 - (1) книги по „систематично богословие”
 - (2) Библии с препратки в текста
 - (3) конкорданс
 - b. Потърсете в текста евентуална „парадоксна двойка” по темата ви. Често библейската истина се представя в диалектична двойка със съпътстващо я твърдение. Много деноминационни караници идват от пожелателно четене на половинчато възприемане на подобна двойка. Цялото Писание е боговдъхновено и затова трябва да търсим пълното му послание, за да си гарантираме библейски баланс в интерпретацията.
 - c. Търсете паралелни текстове в рамките на същата книга, на същия автор или на същия жанр. Библията е най-добрият интерпретатор на самата себе си, понеже има един и същ автор – Светият Дух.
5. Използвайте помощни пособия, за да сверявате своите наблюдения за историческата обстановка и повода на написване.
 - a. с учебни Библии
 - b. с библейски енциклопедии, наръчници и речници
 - c. с уводи към библейските книги

- d. с библейски коментари (едва на този етап в изучаването ви нека наличните коментари да подпомогнат и да коригират изводите, до които сте достигнали.)

IV. Приложение на библейската интерпретация

След като сме преминали всички горни стъпки, стигаме до приложението. Отделили сте време да разберете текста в първоначалния му контекст. Сега трябва да го приложите към своя живот, в своята култура. Когато говоря за авторитета на Библията, имам предвид „разбиране на онова, което оригиналният автор е казал на съвременниците си, и прилагането на тази истина днес”.

Приложението трябва да следва интерпретацията на авторското намерение както във време, така и в логика. Не можем да прилагаме библейски текст към нашето съвремие, докато не сме проверили какво е било значението му в онова време! Библейският текст не би следвало да носи значение, каквото не е имал никога!

Вашият подробен план на ниво абзаци (от Трети цикъл на прочит) ще бъде ваш спътник. Приложението трябва да се прави на ниво абзаци, но не и на ниво думи. Думите носят значение единствено в своя контекст; фразите носят значение единствено в своя контекст; и изреченията носят значение единствено в своя контекст. Единственият боговдъхновен човек в целия интерпретативен процес е първоначалният автор на текста. Ние можем само да следваме неговото ръководство под просветлението на Светия Дух. Но просветлението не е боговдъхновение. За да твърдим „тъй рече Господ”, трябва да се придържаме към намерението на автора. Приложението трябва да се свързва конкретно с основната насока в развитието на мисълта в текста, в съответната литературна единица и в съответния абзац.

Не позволявайте на съвременните си проблеми да тълкуват Библията! Нека тя сама да говори! За тази цел извличайте основните принципи на текста. Това е възможно само когато самият текст подкрепя даден принцип. За съжаление, твърде често нашите принципи са си именно „наши” принципи – а не принципи на самия текст!

При приложението на Библията е важно да помним (освен за пророчествата), че за конкретния библейски текст е валидно едно единствено вярно значение. Това значение се свързва с оригиналното намерение на автора, с което той е адресирал дадена критична ситуация или нужда в своето съвремие. Много възможни приложения могат да се извличат от едно и също текстуално значение. Възможно е приложението да се основава на нуждите на читателя, но задължително трябва да се основава на авторското значение.

V. Духовният аспект на интерпретирането

Дотук се спрях на логическия и текстуалния процес при интерпретирането и прилагането на текста. Нека сега накратко да обсъдим и духовния аспект на целия процес. Ето списък с няколко принципа, които са ми особено полезни:

- A. Молете се за помощта на Духа (вж. I Кор. 1:26-2:16).
- B. Молете се за лична прошка и за очистване от съзнателните грехове (вж. I Йоан 1:9).
- C. Молете се за по-силен копнеж да познавате Бога (вж. Пс. 19:7-14; 42:1 и сл.; 119:1 и сл.).
- D. Незабавно прилагайте в живота си всяко откритие.
- E. Поддържайте смирен и любознателен дух.

Трудно е да поддържаме равновесие между логическия процес и духовното водителство на Светия Дух. Следните цитати ми помагат да го откривам:

- A. от Джеймс Сайър (James W. Sire, *Scripture Twisting*, стр. 17-18):

„Просветлението идва до ума на Божиите хора – а не само до духовния елит. В библейското християнство не съществува класа от *гуру* учители. Няма *илюминати*, няма специални хора, чрез които единствено може да идва интерпретирането. И макар Светият Дух дава особени дарби на мъдрост, познание и духовно проникновение, Той не назначава съответните обдарени християни да се превръщат в единствените авторитетни тълкуватели на Неговото Слово. Всеки един от неговите хора самостоятелно има отговорност да се изучава, да отсява и да изготвя преценката си с помощта на Библията, която остава висш авторитет дори и за онези хора, на които Бог е раздал специални умения. И така, твърдението ми до този момент гласи, че Библията е единственото истинно Божие откровение към хората, че тя е наш висш авторитет по всички теми в нея самата и че тя не е някаква скрита мистерия, а може да се разбира от обикновените хора във всяка една култура.”

В. от Киркегор, цитиран в Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (стр. 75):

Според Киркегор граматическото, лексикалното и историческото изследване на Библията е необходимо и предхожда истинното четене на Библията: „Да четеш Библията *като Божие Слово*, означава да я четеш със сърцето си в уста, застанал на пръсти, с нетърпеливо очакване, в диалог с Бога. Да четеш Библията безразсъдно или безгрижно, или академично, или професионално, не означава да я четеш като Божие Слово. Когато човек я чете като любовно писмо се чете, тогава наистина я чете като Слово на Бога.”

С. от Х. Раули (H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*, стр. 19):

„Не само интелектуалното разбиране на Библията, а пълноценното може да усвои всичките ѝ богатства. Тя не презира това разбиране, понеже тя е основата на всяко пълноценно разбиране. Ала този процес трябва да доведе до проумяване на духовните съкровища в тази книга, ако изобщо искаме да имаме някакво пълно разбиране. А за такова духовно проумяване е необходимо нещо повече от интелектуална бдителност. Духовните неща се разбират по духовен начин, а изследователят на Библията трябва да е настроен да приема, да е жаден да вкуси как Бог разкрива Себе си, ако изобщо желае да отиде отвъд научното изследване в дълбините на богатото наследство на тази най-велика от всички книги.”

VI. Методът на настоящия Учебен коментар

Учебният коментар е предназначен да помага на библейския студент в интерпретативните процедури по следните начини:

- А. Кратък исторически преглед въвежда всяка книга. След като извършите Прочита на трети цикъл, следва да се запознаете и с тази информация.
- В. Наблюденията върху контекста се намират в началото на всяка глава. Те ще ви помагат да си изградите представа как се структурират отделните литературни единици.
- С. В началото на всяка глава или основна литературна единица се излагат разделенията по абзац и описателните заглавия от няколко съвременни превода:
 1. The United Bible Society Greek text, fourth edition revised (UBS⁴)
 2. The New American Standard Bible, 1995 Update (NASB)
 3. The New King James Version (NKJV)
 4. The New Revised Standard Version (NRSV)
 5. Today's English Version (TEV)
 6. The Ерусалим Bible (JB)

Разделенията по абзаци не са боговдъхновени. Те следва да се извеждат от контекста. Чрез съпоставката на няколко съвременни преводи, основани на различни преводачески подходи и богословски мирогледи, ще можем да анализираме предполагаемата структура на авторската мисъл. Всеки абзац има една основна мисъл. Тя се нарича „тематично изречение” или „централна идея на текста”. Тази основна мисъл е ключът към правилното историческо и граматическо тълкуване. Човек никога не трябва да тълкува, да проповядва или да поучава върху текст, който е по-малък от един абзац! Също така не забравяйте, че всеки абзац е свързан с околните абзаци. Ето защо е важно да си изграждаме и план на цялото послание на ниво абзаци. Необходимо е също така да проследяваме потокът на логическата мисъл на автора върху адресираната тема.

- D. Тълкувателните бележки на Боб проследяват стиховете един по един. Този подход ни принуждава да следим мисълта на автора. Бележките предоставят информация от няколко сфери:
1. литературен контекст;
 2. историко-културни забележки;
 3. граматическа информация;
 4. словесни изследвания;
 5. свързани паралелни пасажии.
- E. На определени места в коментара давам цитати от американската версия на Библията *New American Standard Version* (1995 update). Те понякога ще се допълват и от цитати от други съвременни преводи:
1. *The New King James Version* (NKJV), който следва текстуалната традиция на ръкописите на „Textus Receptus.”
 2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), който е буквална ревизия, подготвена върху *Revised Standard Version* от Националния съвет на църквите в САЩ.
 3. *The Today’s English Version* (TEV), който е динамично еквивалентен превод, подготвен от Американската библейска общност.
 4. *The New Ерусалим Bible* (NJB), който е английски превод, основан на френската католическа традиция, следвайки подхода на динамично еквивалентните преводи.
- F. За всички онези, които не четат гръцки език, съпоставянето между няколко английски превода може да помогне при откриването на следните проблеми в теста:
1. различия между оригиналните манускрипти;
 2. алтернативни словесни значения;
 3. граматически трудности в текста и в структурата;
 4. неясни текстове.
- Въпреки че не могат да разрешат тези проблеми, английските преводи поне могат да ни дадат насока къде е необходимо да отделим време и старание за по-задълбочено изследване.
- G. В края на всяка глава са предоставени актуални въпроси за обсъждане, чиято цел е да насочат вниманието към ключовите интерпретативни проблеми в съответната глава.

СЪКРАЩЕНИЯ В ТОЗИ КОМЕНТАР

AB	Anchor Bible Commentaries, ed. William Foxwell Albright and David Noel Freedman
ABD	Anchor Bible Dictionary (6 vols.), ed. David Noel Freedman
AKOT	Analytical Key to the Old Testament by John Joseph Owens
ANET	Ancient Near Eastern Texts, James B. Pritchard
BAGD	A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature, Walter Bauer, 2nd edition by F. W. Gingrich and Fredrick Danker
BDB	A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament by F. Brown, S. R. Driver and A. Briggs
BHS	Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
DSS	Dead Sea Scrolls
IDB	The Interpreter's Dictionary of the Bible (4 vols.), ed. George A. Buttrick
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. James Orr
JB	Jerusalem Bible
JPSOA	The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation (The Jewish Publication Society of America)
KB	The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament by Ludwig Koehler and Walter Baumgartner
LAM	The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta) by George M. Lamsa
LXX	Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
MOF	New Translation of the Bible by James Moffatt
MT	Masoretic Hebrew Text
NAB	New American Bible Text
NASB	New American Standard Bible
NEB	New English Bible
NET	NET Bible: New English Translation, Second Beta Edition
NIDNTT	New International Dictionary of New Testament Theology (4 vols.), by Colin Brown
NIDOTTE	New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis (5 vols.), ed. Willem A. VanGemeren
NRSV	New Revised Standard Bible
NIV	New International Version
NJB	New Jerusalem Bible OTPG Old Testament Parsing Guide by Todd S. Beall, William A. Banks and Colin Smith REB Revised English Bible
RSV	Revised Standard Version
SEPT	The Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
TCNT	The Twentieth Century New Testament
TEV	Today's English Version from United Bible Societies
YLT	Young's Literal Translation of the Holy Bible by Robert Young
ZPBE	Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. Merrill C. Tenney

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ КОМЕНТАРА ВЪРХУ ЕВАНГЕЛИЕТО ОТ ЙОАН

УВОДНИ НАБЛЮДЕНИЯ

А. Матей и Лука започват своето повествование с раждането на Исус, Марк започва разказа си с Христовото кръщение, а Йоан започва със събития отпреди сътворението.

В. Йоан извява пълната божественост на Исус от Назарет още от първия стих на първата глава и акцентира на тази тема в цялото евангелие. Синоптичните евангелия държат тази истина завоалирана до по-късен момент в тяхното повествование („Месианската тайна“).

С. Очевидно Йоан разгръща своето евангелие в светлината на основните истини, които вече са утвърдени в синоптичните евангелия. Апостолът се опитва да допълни и разтълкува живота и учението на Исус в съответствие с нуждите на ранната църква (края на Първи век).

Д. Изглежда Йоан построява своята презентация за Месията Исус върху:

1. седем чудеса/ знамения и тяхното тълкуване
2. двадесет и седем диалога / разговора с отделни личности
3. определени празнични дни и дни за поклонение
 - a. Шабат (събота)
 - b. Пасхата (вж. Йоан 5-6)
 - c. Шатороизпъване (вж. Йоан 7-10)
 - d. Ханука – празника на светлината (вж. Йоан 10:22-39)
4. Твърденията „Аз съм“
 - a. свързани с божественото име (ЯХВЕ)
 - 1) Аз съм Той (Йоан 4:26; 8:24,28; 13:19; 18:5-6)
 - 2) преди Авраам Аз съм (Йоан 8:54-59)
 - b. с именителен предикат
 - 1) Аз съм хлябът на живота (Йоан 6:35, 41, 48, 51)
 - 2) Аз съм светлината на света (Йоан 8:12)
 - 3) Аз съм вратата на овцете (Йоан 10:7, 9)
 - 4) Аз съм добрият пастир (Йоан 10:11, 14)
 - 5) Аз съм възкресението и животът (Йоан 11:25)
 - 6) Аз съм пътят, истината и животът (Йоан 14:6)
 - 7) Аз съм истинската лоза (Йоан 15:1, 5)

Е. Разлики между Йоан и другите евангелия

1. Макар да е вярно, че основната цел на Йоан е богословска, вярно е също, че той умело използва и факти от историята и географията. Точната причина за несъответствията между евангелието на Йоан и синоптичните евангелия не е напълно ясна.

- a. ранното служение на Исус в Юдея (ранна дата за очистване на Храма)
- b. хронология и датиране на последната седмица от живота на Исус
- c. целенасочено богословско реструктуриране

2. Ще бъде от полза, ако отделим време, за да обсъдим разликите между Йоан и синоптичните евангелия. Нека цитирам George Eldon Ladd, който коментира разликите в: *A Theology of the New Testament*:

- a. „Четвъртото евангелие е толкова по-различно от трите синоптични, че трябва честно да попитаме дали точно представя учението на Исус или пък

християнската вяра до такава степен е модифицирала традицията, че историята е погълната от богословската интерпретация“ (стр. 215).

b. „Най-приемливото решение е, че учението на Исус е представено с типичен за Йоан стил и език. Ако приемем това решение за правилно, и ако трябва да заключим, че четвъртото евангелие има свой характерен език, следва важният въпрос: До каква степен богословието на четвъртото евангелие е богословие на Йоан, а не на Исус? До каква степен учението на Исус е проникнало в ума на Йоан, така че онова, което имаме е Йоановото тълкуване, а не точно представяне на действителното Исусово учение?“ (215 с.).

с. Лад също цитира Олбрайт от книгата му „Скорошни разкрития в Палестина и евангелието на Йоан“ в *The Background of the New Testament and Its Eschatology*, ред., W. D. Davies и D. Daube:

„Няма основна разлика между учението на Йоан и синоптичните евангелия. Контрастът между тях се свежда до различна концентрация на традицията в отделни аспекти на християнското учение, особено когато се касае за елементи, които напомнят за учението на Есеите.

Нищо в евангелието не показва, че учението на Исус е било изопачено или фалшифицирано, или пък към него е добавено жизненоважен нов елемент. С готовност можем да признаем, че подборът на теми в евангелието се определя от нуждите на църквата, но нямаме основание да смятаме, че тези нужди са причина за някакви нововъведения с богословско значение.

Едно от най-странните предположения на учените и богословите, които критикуват Новият завет, е, че мисленето на Исус е толкова ограничено, че всеки очевиден контраст между Йоан и синоптичните евангелия би трябвало да се дължи на различия между ранните християнски богослови. Всеки велик мислител и личност бива тълкуван по различен начин от отделни приятели и слушатели, които определят кое е най-ценно и полезно с оглед на онова, което са видели и чули“ (170-171 с.).

d. И още един цитат от George E. Ladd:

„Разликата между тях не е, че Йоан е богословско евангелие, а останалите не са, а по-скоро, че всяко евангелие е богословско по различен начин. Една разтълкувана история може да представи по-достоверно фактите в дадена ситуация, отколкото ако просто изложим хронологията на събитията. Ако приемем, че Йоан е богословска интерпретация, става дума за тълкуване на исторически събития, на които Йоан е очевидец. Очевидно целта на синоптичните евангелия не е да представят *ipsissima verba* (точните думи на) Исус, нито да бъдат биография на събитията в живота Му. Те са портрет на Исус и обобщение на Неговото учение. Матей и Лука чувстват свобода да прередят отново материала от Марк и да представят учението на Исус със забележителна свобода. Ако Йоан си служи с още по-голяма свобода в сравнение с Матей и Лука, то причината е в неговото желание да представи един по-задълбочен и реалистичен портрет на Исус (стр. 221-222).

АВТОР

А. Евангелието е анонимно, но е загатнато, че Йоан е авторът

1. авторът е очевидец (вж. Йоан 19:35)

2. изразът „възлюбеният ученик“ (както Поликрат, така и Иринеи смятат, че става дума за апостол Йоан)

3. Йоан, синът на Заведей никога не е споменат по име

В. Историческата обстановка е очевидна от самото евангелие, следователно въпросът за авторството не е съществен фактор за тълкуването. Съществено важно обаче е да се изтъкне, че

авторът е боговдъхновен! Авторството и датата на Йоановото евангелие не оказват влияние върху вдъхновението, а върху тълкуването.

Коментаторите търсят определен исторически контекст или събитие, което е в основата на написването на книгата. Трябва ли да сравняваме дуализма на Йоан с

1. двете епохи (двата века) в юдаизма
2. Кумранския учител на правдата
3. религията на Зороастризма
4. Гностичното мислене
5. уникалната перспектива на Исус?

С. Съгласно ранното традиционно схващане апостол Йоан, синът на Заведей е очевидецът Йоан в основата на това евангелие. Това трябва да е ясно, защото външни източници от втори век свързват евангелието с други личности:

1. Някои вярващи и ефеските старейшини насърчават възрастния апостол да пише (Евсевий цитира Климент Александрийски)
2. Апостол Андрей (Мураториевия фрагмент, 180-200 г. сл. Хр., от Рим)

Д. Някои съвременни учени предполагат, че авторът е друг, въз основа на различни предположения относно стила и темата на евангелието. Мнозина предполагат, че то датира от началото на втори век (преди 115 г. сл. Хр.):

1. написано от Йоановите ученици (Йоановия кръг на влияние), които помнят учението му (J. Weiss, B. Lightfoot, C. H. Dodd, O. Cullmann, R. A. Culpepper, C. K. Barrett)
2. написано от „презвитера Йоан“ (един от многото ранни водачи от Азия, повлиян от апостол Йоан и неговата теология и терминология), базирано на неясен пасаж от Папий (70-146 г. сл. Хр.), цитиран от Евсевий (280-339 г. сл. Хр.).

Е. Доказателства за самия Йоан като основен първоизточник на материала в евангелието

1. вътрешни доказателства:
 - a. авторът познава юдейското учение и ритуали и споделя старозаветното схващане
 - b. авторът познава Палестина и Ерусалим определи 70 г. сл. Хр.
 - c. авторът твърди, че е очевидец
 - 1) Йоан 1:14
 - 2) Йоан 19:35
 - 3) Йоан 21:24
 - d. авторът е член на апостолската група, защото е запознат с:
 - 1) детайли за времето и мястото (нощния съдебен процес)
 - 2) подробности за цифри (броя на делвите в 2:6 и рибата в 21:11)
 - 3) подробности за отделни хора
 - 4) авторът е запознат с подробности от събития и реакциите към тях
 - 5) изглежда авторът е наречен „възлюбеният ученик“
 - a) Йоан 13:23,25
 - b) Йоан 19:26-27
 - c) Йоан 20:2-5,8
 - d) Йоан 21:7, 20-24
 - b) изглежда авторът е член на вътрешния кръг заедно с Петър
 - a) Йоан 13:24
 - b) Йоан 20:2
 - c) Йоан 21:7

7) името Йоан, син на Заведей не присъства никъде в това евангелие, което е твърде необичайно, тъй като апостолът е член на вътрешния кръг

2. Външни доказателства

а. Евангелието е познато на

1) Иринея (120-202 г. сл. Хр.), който е свързан с Поликарп, познава апостол Йоан (вж. Евсевий, *История на църквата*, 5:20:6-7) – „Йоан, ученикът на Исус, който се облегна на гърдите Му и написа евангелието в Ефес, в Азия (*Haer*, 3:1:1, цитиран от Евсевий, *История на ц.*, 5:8:4).

2) Климент Александрийски (153-217 г. сл. Хр.) – „Йоан, който бе подтикван от приятелите си и воден от божествения Дух, създаде едно духовно евангелие“ (Евсевий, *История на църквата*, 6:14:7)

3) Юстин Мъченик (110-165 г. сл. Хр.) в *Диалог с Трифон*, 81:4

4) Тертулиан (145-220 г. сл. Хр.)

б. Авторството на Йоан е подкрепено от много ранни свидетели

1) Поликарп (70-156 г. сл. Хр., записан от Иринея), който е епископ на Смирна (155 г. сл. Хр.)

2) Папий (70-146 г. сл. Хр., записан в Анти-Маркионовия пролог от Рим и Евсевий), който е епископ на Ерапол във Фригия и се представя като ученик на апостол Йоан

Ф. Причини, използвани против традиционното авторство:

1. Връзката на евангелието с теми от гностицизма
2. Очевидното добавяне на глава 21
3. Хронологичното несъответствие със синоптичните евангелия
4. Йоан не би се нарекъл сам „възлюбеният ученик“
5. Исус, описан от Йоан, използва различен език и стил от този в синоптичните евангелия

Г. Ако приемем, че авторът е апостол Йоан, какво можем да кажем за него?

1. Той пише от Ефес (Иринея казва, че „той публикува от Ефес“)
2. Авторът пише, когато е остарял (Иринея пише, че Йоан доживява царуването на Траян, (98-117 г. сл. Хр.)

ДАТА

А. Ако приемем, че се касае за апостол Йоан

1. преди 70 г. сл. Хр., когато Ерусалим е разрушен от Римския генерал (впоследствие император) Тит

а. в Йоан 5:2, „А в Ерусалим, близо до Овчата порта, се намира къпалня, наречена на еврейски Витесда, която има пет предверия...“

б. повторна употреба на ранната титла „ученици“, която обозначава апостолската група

с. предполагаеми гностични елементи от по-късно време, които са открити в ръкописите от Мъртво море, което показва, че се касае за богословски жаргон от първи век.

д. не е споменато разрушаването на храма и на Ерусалим, което се случва в 70 г. сл. Хр.

е. известният американски археолог Олбрайт датира евангелието в края на 70-те или началото на 80-те години

2. по-късно в първи век

- a. богословието на Йоан е изградено
- b. падането на Ерусалим не е споменато, защото е преди 20 г.
- c. Йоан използва фрази и акценти от гностицизма
- d. ранните традиции на църквата
 - 1) Иринеи
 - 2) Евсевий

В. Ако приемем за автор „презвитер Йоан“, тогава датата е началото или средата на втори век. Тази теория започва, когато Дионисий отхвърля авторството на апостол (по литературни причини). Евсевий, който отхвърля Йоановото авторство на Откровението по богословски причини, смята, че е намерил друг „Йоан“ в правилното време и на правилното място в един цитат на Папий (*История на църквата*, 3:39:5,6), който пасва на двама мъже с това име (1) Апостола (2) и Презвитера.

ПОЛУЧАТЕЛИ

А. Първоначално евангелието е писано за църквите в Римската провинция Мала Азия и специално Ефес.

В. Благодарение на прозорливата откровеност и дълбочина, които лъхат от живота и личността на Исус от Назарет, това евангелие става любимо както на повярвалите езичници елинисти, така и на групите с гностични идеи.

ЦЕЛИ

А. В самото евангелие е изтъкнато, че има за цел благовестието – Йоан 20:30-31

- 1. за читатели юдеи
- 2. за читатели езичници
- 3. за читатели със зараждащи се гностични идеи

В. Изглежда в евангелието е налице и апологетична нишка

- 1. срещу фанатичните последователи на Йоан Кръстител
- 2. срещу новопоявилите се водачи с гностични идеи (особено Пролога); тези фалшиви гностични идеи формират контекста и на останалите Новият завет книги
 - a. Ефесяни
 - b. Колосяни
 - c. пастирските послания (I Тимотей, Тит, II Тимотей)
 - d. I Йоан (I Йоан може да служи като реклама за евангелието)

С. Съществува вероятност ключовият стих от Йоан 20:31 да се приема като поощряване на доктрината за устояването, както и за доктрината на благовестието, поради постоянната употреба на глаголи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, когато се касае за спасението. В този смисъл Йоан, подобно на Яков може би се явява като балансър на прекомерния акцент, поставян върху богословието на Павел, специално от някои църкви в Мала Азия (ср. II Петър 3:15-16). Изненадващо е, че ранната църква свързва Ефес с апостол Йоан, а не с Павел (вж. F. F. Bruce's *Peter, Stephen, James and John: Studies in Non-Pauline Christianity*, стр. 120-121).

Д. Епилогът (Йоан 21) изглежда отговаря на конкретни въпроси, задавани в ранната църква:

- 1. Йоан допълва разказите на синоптичните евангелия. Той обаче фокусира вниманието върху Исусовото служение в Юдея, специално в Ерусалим.
- 2. В допълнението от Йоан 21 глава са поставени три въпроса:
 - a. Възстановяването на Петър
 - b. Дългият живот на Йоан

с. Закъснялото идване на Исус

Е. Някои смятат, че Йоан пренебрегва значението на тайнствата, като целенасочено не ги споменава, въпреки че контекстът го изисква в Йоан 3 (за кръщението) и Йоан 6 (Господната вечеря или евхаристията).

ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ В ПЛАНА НА ЙОАН

А. Философски / богословски Пролог (Йоан 1:1-18) и практичен Епилог (21 гл.)

В. Седем чудни знамения в общественото служение на Исус (Йоан 2-12 гл.) и тяхното тълкуване:

1. превръщане на вода във вино на сватбата в Кана (Йоан 2:1-11)
2. изцеляване на сина на царския чиновник в Капернаум (John 4:46-54)
3. изцеляване на куция човек в къпалнята Витесда (Йоан 5:1-18)
4. нахранване на около 5,000 души в Галилея (Йоан 6:1-15)
5. ходене по Галилейското езеро (Йоан 6:16-21)
6. изцеляване на слепородения в Ерусалим (Йоан 9:1-41)
7. възкресяването на Лазар във Витания (Йоан 11:1-57)

С. Разговори и диалози с отделни личности

1. Йоан Кръстител (Йоан 1:19-34; 3:22-36)
2. ученици
 - а. Андрей и Петър (Йоан 1:35-42)
 - б. Филип и Натанаил (Йоан 1:43-51)
3. Никодим (Йоан 3:1-21)
4. Самарянката (Йоан 4:1-45)
5. Юдеите от Ерусалим (Йоан 5:10-47)
6. тълпата в Галилея (Йоан 6:22-66)
7. Петър и учениците (Йоан 6:67-71)
8. Исусовите братя (Йоан 7:1-13)
9. Юдеите в Ерусалим (Йоан 7:14-8:59; 10:1-42)
10. учениците в горната стая (Йоан 13:1-17:26)
11. арест и съдебен процес, организиран от юдеите (Йоан 18:1-27)
12. съдебен процес от страна на Рим (Йоан 18:28-19:16)
13. разговори след възкресението – 20:11-29
 - а. с Мария
 - б. с десетте апостоли
 - в. с Тома
14. диалог в епилога с Петър – 21:1-25
15. (Йоан 7:53-8:11, историята с прелюбодейката първоначално не е в евангелието от Йоан

Д. Определени празнични дни и дни за поклонение

1. Шабат (Йоан 5:9; 7:22; 9:14; 19:31)
2. Пасхалните празници (Йоан 2:13; 6:4; 11:55; 18:28)
3. празниците Шатроразпъване (Йоан 8-9)
4. Ханука (празника на светлините, вж. Йоан 10:22)

Е. Употребата на твърденията „АЗ СЪМ“

1. „Аз съм Той“ (Йоан 4:26; 6:20; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5-6,8)

2. „Аз съм хлябът на живота“ (Йоан 6:35,41,48,51)
3. „Аз съм светлината на света“ (Йоан 8:12; 9:5)
4. „Аз съм вратата на овците“ (Йоан 10:7,9)
5. „Аз съм добрият пастир“ (Йоан 10:11,14)
6. „Аз съм възкресението и животът“ (Йоан 11:25)
7. „Аз съм пътят, истината и животът“ (Йоан 14:6)
8. „Аз съм истинската лоза“ (Йоан 15:1,5)

ПЪРВИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ВТОРИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

Йоан 1 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Словото стана плът	Вечното слово	Прологът	Словото на живота	Пролог
1:1-5	1:1-5	1:1-5	1:1-5	1:1-18
	Свидетелството на Йоан: Истинската светлина			
1:6-13	1:6-13	1:6-9	1:6-9	
		1:10-13	1:10-13	
	Словото стана плът			
1:14-18	1:14-18	1:14-18	1:14	
			1:15	
			1:16-18	
Свидетелството на Йоан Кръстител	Глас в пустинята	Свидетелството на Йоан	Посланието на Йоан Кръстител	Свидетелството на Йоан
1:19-28	1:19-28	1:19-23	1:19 1:20 1:21a 1:21b 1:21c 1:22a 1:22b 1:23	1:19-28
		1:24-28	1:24-25 1:26-27 1:28	
Божият агнец	Божият агнец		Божият агнец	
1:29-34	1:29-34	1:29-34	1:29-31 1:32-34	1:29-34
Първите ученици	Първите ученици	Свидетелството на първите Исусови ученици	Първите ученици на Исус	Първите ученици
1:35-42	1:35-42	1:35-42	1:35-36 1:37-38a 1:39 1:40-42a 1:42b	1:35-39 1:40-42
Призоваването на Филип и Натанаил	Филип и Натанаил		Исус призовава Филип и Натанаил	
1:43-51	1:43-51	1:43-51	1:43-45 1:46a 1:46b 1:47 1:48a 1:48b 1:49 1:50-51	1:43-51

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ОТ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-18

A. Богословски план на поемата / химна / кредото

1. вечен, божествен творец, изкупител Христос – Йоан 1:1-5 (Исус като Слово)
2. пророческо свидетелство за Христос – Йоан 1:4-5, 7-8, 15 (Исус като Светлина)
3. възплътеният Христос изявява Бога, Йоан 1:10-18 (Исус като Син)

B. Богословска структура на Йоан 1:1-18 и повтарящи се теми

1. Исус съществува отпреди сътворението с Бог Отец (Йоан 1:1a)
2. Исус е в близка връзка с Бог Отец (Йоан 1:1b, 2, 18c)
3. Исус споделя самата същност на Бог Отец (Йоан 1:1c, 18b)
4. Средство на Бог Отец за изкупление и осиновяване (Йоан 1:12-13)
5. Въплъщение – божеството става човек (Йоан 1:9, 14)
6. Откровение, божеството е напълно изявено и разбрано (Йоан 1:18d)

C. Еврейски и гръцки контекст на *logos* (слово)

1. Еврейски контекст

a. силата на изговореното Слово (Ис. 55:11; Пс. 33:6; 107:20; 147:15,18), както при сътворението (Бит. 1:3,6,9,11,14,20,24, 26,29), така и при благословенията на патриарсите (Бит. 27:1 и сл.ст.; 49:1)

b. Притчи 8:12-23 олицетворява „Мъдростта“ като първото Божие творение и средство за сътворяването на всичко останало (вж. Пс. 33:6 и неканоничната книга *Мъдрост Соломонова*, 9:9)

c. Таргумите (арамейски преводи и коментари) заменят фразата „Словото на Бога“ с *logos*, защото чувстват неудобство да използват антропоморфични изрази

2. Гръцки контекст

- a. Хераклит – светът непрекъснато се променя; безличният божествен, но непроменящ се *logos* поддържа всичко и направлява процеса на промяна
- b. Платон – безличният и непроменящ се *logos* се грижи за хода на планетите и смяната на сезоните
- c. Стоиците- *logos-ът* е причина за сътворението, но е полу-безличен
- d. Филон – той персонифицира идеята за *logos* като Първосвещеник, който представя човешката душа пред Бога или „моста между човека и Бога“, или „кормилото, с което Пилотът на вселената управлява всичко (*kosmocrater*)

D. Елементи от гностичните богословски / философски системи, развили се във втори век след Христа:

1. Онтологичен (вечен) антагонистичен дуализъм между Духа и материята
2. Материята е зла и упорита, Духът е добър
3. Гностичната система въвежда поредица от ангелски нива (*aeons*) между един висш, добър бог и един по-нисш бог, способен да създаде материята. Някои дори твърдят, че този по-нисш бог е ЯХВЕ от Стария завет (например Маркион).
4. Спасението се получава посредством
 - a. тайнствено знание или пароли, които позволяват на човека да премине през ангелските нива и да се съедини с Бога
 - b. божествена искра у всички хора, която не е осъзната, докато човекът не се сдобие с тайнственото знание
 - c. специално лично средство за откровение, което снабдява хората с тайното знание (Духът на Христос)
5. Тази система на мислене приема Христос, но отрича Неговото реално въплъщение, както и централната Му роля за изкуплението!

E. Исторически контекст

1. Стихове 1-18 са опит за достигане и на гръцките, и на еврейските умове, с понятието *logos*.
2. Гностичната ерес служи като философски контекст за това сложно структурирано въведение на евангелието от Йоан. Първото послание на Йоан може би играе ролята на кавър за евангелието. Богословската мисловна система, наречена „гностицизъм“ няма писмени документи до Втори век, но наченки на гностични идеи намираме в ръкописите от Мъртво море и при Филон.
3. Синоптичните евангелия (особено Марк) завоалират божествената същност на Исус (Месианската тайна) чак до Голгота, но Йоан, който пише доста по-късно, разгръща важните теми за Исус като изцяло Бог и изцяло човек (вж. Сина на Бога, Езек. 2:1 и Дан. 7:13) в глава 1.

F. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ЙОАН 1 ГЛАВА, СРАВНЕНО С I ЙОАН 1 ГЛАВА към I Йоан 1:1.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – ЙОАН 1:1-5

¹ В начало бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото бе Бог. ² То в начало беше у Бога. ³ Всичко чрез Него стана; и без Него не е станало нищо от това, което е станало. ⁴ В Него беше живот и животът беше светлината на хората. ⁵ И светлината свети в тъмнината; а тъмнината не я схвана.

1:1 „В начало“ Това е отражение на Битие 1:1 и е използвано и в I Йоан 1:1 като препратка за въплъщението. Възможно е I Йоан да служи като писмо, въвеждащо евангелието. И посланието, и евангелието се занимават с гностицизма. Стихове 1-5 са утвърждаване на Исус Христовото

съществуване отпреди сътворението (вж. Йоан 1:15; 8:56-59; 16:28; 17:5; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Col. 1:17; Евр. 1:3; 10:5-9).

Новият завет е представен като

1. едно ново творение, което не е засегнато от грехопадението (т.е. Бит. 3:15 се е изпълнило за човечеството)
 2. една нова победа (Обещаната земя)
 3. един нов изход (изпълнено пророчество)
 4. един нов Мойсей (законодател)
 5. един нов Исус Навиев (вж. Евреи 4:8)
 6. едно нов чудо с вода (вж. Евреи 3-4)
 7. нова манна (вж. Йоан 6)
- и още много други, особено в Посланието до евреите.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ARCHĒ* – НАЧАЛО

Понятието „domain” (владение, обсег, царство) отговаря на гръцкото *archē*, което означава „начало” или „произход” на нещо.

1. Началото на сътворения ред (вж. Йоан 1:1; I Йоан 1:1; Евр. 1:10)
2. Началото на благовестието (вж. Марк 1:1; Фил. 4:15; II Сол. 2:13; Евр. 2:3)
3. Първи очевидци (вж. Лука 1:2)
4. Начални знамения (чудеса, вж. Йоан 2:11)
5. Начални принципи (вж. Евр. 5:12)
6. Начало на увереност, основана на евангелската истина (вж. Евр. 3:14)
7. началото, Кол. 1:18; Откр. 3:14

Понятието започва да се използва, за да обозначи „управление” или „власт”

1. на държавни служители
 - a. Лука 12:11
 - b. Лука 20:20
 - c. Римляни 13:3; Тит 3:1
2. на ангелски власти
 - a. Римляни 8:38
 - b. I Кор. 15:24
 - c. Ефес. 1:21; 3:10; 6:12
 - d. Кол. 1:16; 2:10,15
 - e. Юда 6 стих

Тези лъжливи учители презират всяка власт, земна и небесна. Това са либертинците – антиномиани. Те поставят себе си и своите желания на първо място, преди Бог, ангелите, човешките власти и църковните водачи.

- „беше“ (три пъти) Това е несвършено време (вж. Йоан 1:1,2,4,10), което е фокусирано върху продължително време в миналото. Това глаголно време е използвано, за да покаже, че Логосът е съществувал преди сътворението (Йоан 8:57-58; 17:5,24; II Кор. 8:9; Кол. 1:17; Евр. 10:5-7). То е в контраст с миналото свършено време в 1:3, 6 и 14.
- „Словото“ Гръцкото понятие *logos* има предвид цяло послание, а не само една дума. В този контекст се касае за титла, която гърците използват, за да опишат „причината за света“, а аналогът на евреите е „мъдрост“. Йоан избира да използва това понятие като с него подчертава, че Божието Слово е не само послание, но и личност. Вж. Наблюдения върху контекста, С.
- „С Бога“ Предлогът „със“ може да обозначава „лице в лице“. Това показва близка връзка. Освен това идеята е за една божествена същност и три лични вечни проявления (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА към Йоан 14:26). Новият завет подчертава парадокса, че Исус е отделен от Отца, но в същото време е едно с Него.

- „Словото беше Бог“ Този глагол е в несвършено време, както в Йоан 1:1а. Липсва определителен член (на подлога, вж. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, p. 66), *Theos*, но на гръцки *Theos* е в началото, за да се постави акцент върху него. Този стих, както и 1:18 са силни твърдения, които изтъкват пълната божествена същност на *Логоса* още преди сътворението (вж. Йоан 5:18; 8:58; 10:30; 14:9; 17:11; 20:28; Римл. 9:5; Евр. 1:8; II Петър 1:1). Исус е изцяло божествена личност и изцяло човек (вж. I Йоан 4:1-3). Той не е Бог Отец, но споделя същата божествена същност като Отец.

Новият завет изтъква пълната божествена същност на Исус от Назарет, но запазва отделната личност на Отца. Единната божествена същност е изтъкната в Йоан 1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; и 20:28; докато на отделните личности се акцентира в Йоан 1:2,14,18; 5:19-23; 8:28; 10:25,29; 14:11,12,13,16.

1:2 Този стих е паралел на Йоан 1:1 и отново изтъква шокиращата истина в светлината на монотеизма, че Исус, който е роден около 6-5 г. пр. Хр., винаги е бил с Отца и следователно е божествена личност.

1:3 „Всичко чрез Него стана“ Логосът е средството на сътворението, както видимото, така и невидимото (вж. Йоан 1:10; I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2). Това ни напомня за ролята на Мъдростта в Пс. 104:24 и Пр. 3:19; 8:12-23 (на еврейски думата „мъдрост“ е съществително в женски род).

- „без Него не е станало нищо“ Това е опровергаване на лъжливото гностично учение за ангелските нива между добрия, върховен бог и по-низшите духовни същества, които формират материята отпреди сътворението (вж. Наблюдения от контекста, D).

1:4 „в Него беше животът“ Този израз подчертава, че животът идва от Сина, Словото. Йоан използва понятието *zōē*, за да опише възкресения, вечен живот, който идва от Бога (вж. Йоан 1:4; 3:15,36; 4:14,36; 5:24,26,29,39,40; 6:27,33, 35 40,47,48,51,53, 54,63,65 и пр.). Другото гръцко понятие за „живот“, *bios*, е използвано, за да опише земния, биологичен живот (вж. I Йоан 2:16).

- „животът беше светлината на човеците“ Светлината е позната метафора, която Йоан използва, за да опише истината и познанието за Бога (вж. Йоан 3:19; 8:12; 9:5; 12:46). Обърнете внимание, че животът е за всичките хора (вероятна алюзия към Пс. 36:5-9)!

Светлината и тъмнината са познати теми и в ръкописите от Мъртво море. Йоан често се изразява посредством дуалистични (контрастни) понятия и категории.

1:5 „светлината свети“ Този глагол е в сегашно време, което означава продължително действие. Исус винаги е съществувал, но сега ясно е изявен пред света (вж. Йоан 8:12; 9:5; 12:46). В Стария завет физическото или човешкото изявяване на Бога винаги е свързано с Ангела Господен (вж. Бит. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Изх. 3:2,4; 13:21; 14:19; Съд. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Зах. 3:1-2). Някои смятат, че това е Логосът преди въплъщението.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГОСПОДНИЯТ АНГЕЛ

Очевидно Бог се изявява физически в човешка форма в Стария завет. Въпросът за всички тринитарианци е коя именно личност от Троицата изпълнява тази роля. След като Бог Отец (YHWH) и Неговият Дух никъде другаде не приемат телесна форма, изглежда най-приемливото обяснение да гласи, че тези проявления в човешко тяло всъщност се изпълняват от предвъплътения Месия.

За да онагледим трудностите дали въпросните теофании следва да се приписват на ангелски същества или на Божието физическо изявление, нека да разгледаме следния списък:

1. Господният ангел – като ангелско същество (често наричан „Неговият ангел“, „един ангел“, „ангелът“, „Божият ангел“ или дори „стълб“):

- a. Битие 24:7,40
- b. Изх. 23:20-23; 32:34
- c. Числа 22:22
- d. Съдии 5:23
- e. II Царе 24:16
- f. I Летописи 21:15-30
- g. Захария 1:12-13

2. Господният ангел – като теофания

- a. Битие 16:7-13; 18:1-33; 22:11,15; 31:11,13; 48:15-16
- b. Изход 3:2,4; 14:19 (13:21)
- c. Съдии 2:15; 6:22-24; 13:3-23
- d. Осия 12:3-4
- e. Захария 3:1-5
- f. Деяния 7:30,35,38

Единствено контекстът може да покаже в кой смисъл се използва понятието.

NASV NKJV „тъмнината не я възприе“

NRSV „тъмнината не я победи“

TEV „тъмнината никога не я прогони“

NJB „и тъмнината не можа да я надвие“

Значението на корена на думата (*katalambanō*) е „да схвана, да разбере“. Следователно може да означава или (1) да схвана, за да надвия (вж. Мат. 16:18) или (2) да схвана, за да разбере или проумея. Йоан може да използва тази двусмисленост, за да покрие и двете значения. Евангелието на Йоан е характерно с използване на синоними (напр. „роден отново“ и „роден отгоре“, 3:3 и „вятър“ и „дух“, 3:8).

Глаголът (*katalambanō*) се среща само на две места в евангелието (появата му в 8:3,4 не е оригинална. В Йоан 1:5 тъмнината не може да схване и победи светлината, а в Йоан 12:35 тъмнината, която отхвърля светлината (Исус/ евангелието) ще бъде завладяна от Исус и евангелието. Отхвърлянето води до смущение; приемането води до поклонение! Manfred T. Brauch, *Abusing Scripture*, стр. 35, определя човешкото състояние като:

- 1. отчаяние Лука 15
- 2. тъмнина, Йоан 1:5
- 3. вражда, Римл. 5:10
- 4. отделяне, Ефес. 2:15-17
- 5. безбожие, Римл 1:18
- 6. отчуждаване от живота на Бога, Ефес. 4:17-18
- 7. най-доброто обобщение за греха на човека се намира в Римл. 1:18-3:23.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:6-8

⁶ Яви се човек, изпратен от Бога, на име Йоан. ⁷ Той дойде за свидетелство, да свидетелства за светлината, за да повярват всички чрез него. ⁸ Той не беше светлината, но дойде да свидетелства за светлината.

1:6-8 Тези стихове, както и Йоан 1:15 (вмъкнат текст) описват свидетелството на Йоан Кръстител за Исус. Йоан е последният старозаветен пророк. Трудно е да изложиш тези стихове в поетична

форма. Учените много са спорили по въпроса дали Прологът е написан в поетична или в прозаична форма. Йоан Кръстител е последният старозаветен пророк (по отношение на своето послание и перспектива). Той е предтечата, за когото е пророкувано в Мал. 3:1 и 4:5 (вж. Йоан 1:20-25). Вероятно апостол Йоан включва тези стихове 1:6-8 заради неясното разбиране относно Йоан Кръстител (вж. Лука 3:15; Деяния 18:25; 19:3). Йоан, който пише по-късно от другите евангелски автори, съзира възникването на този проблем. Интересно е да се отбележи, че Христос е описан с глаголи в несвършено време (предвечно съществуващ), докато Йоан Кръстител е описан с глаголи в свършено време (явява се в определено време) и в перфектно време (историческо събитие с трайни резултати, вж. Йоан 1:6). Исус винаги е съществувал.

1:7 „за да повярват всички чрез него” Тук е посочена целта. Подобно на всички евангелия (уникален християнски жанр) евангелието на Йоан има за цел да разпространи благата вест. Това е чудесната покана за спасение до всички, които имат вяра в Христос, който е светлината на света (вж. Йоан 1:12; Йоан 3:16; 4:42; 20:31; I Тим. 2:4; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:1; 4:14).

1:7, 12 „повярват“ Този глагол е използван 78 пъти в евангелието на Йоан, 24 пъти в посланията на Йоан. Интересно е, че в евангелието на Йоан никога не е използвано съществителното, а само глаголната форма на думата. Вярата не е основно интелектуален или емоционален отклик, а преди всичко решение на волята. Това гръцко понятие се превежда с три думи: повярване, доверие и вяра. Тези думи са паралелни на „да го приветстващ“ (вж. Йоан 1:11) и „да го приемеш“ (вж. Йоан 1:12). Спасението е подарък заради Божията благодат и завършеното дело на Христос, но трябва да бъде прието. Спасението е заветна връзка с привилегии и отговорности.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА (*PISTIS* [СЪЩ.], *PISTEUŌ*, [ГЛАГОЛ], *PISTOS* [ПРИЛАГАТЕЛНО])

- A. Това е особено важно библейско понятие (вж. Евр. 11:1,6). То е предмет на ранните Исусови проповеди (вж. Марк 1:15). Има поне две новозаветни изисквания: покаяние и вяра (вж. 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).
- B. Етимология на термина
 - a. В Стария завет понятието „вяра” означава лоялност, върност или надеждност и описва Божията природа, не нашата.
 - b. Идва от еврейското понятие (*emun, emunah*, BDB 53), което означава „да бъде сигурен или стабилен.” Спасителната вяра е качество на ума (набор от истини), морален живот (начин на живот), и главно сродно (приемане на личността) и доброволно посвещение (решение) на тази личност.
- C. Неговата старозаветна употреба

Трябва да се подчертае, че Авраамовата вяра не касае бъдещ Месия, но е вяра в Божието обещание за дете и потомци (вж. Битие 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам откликва на това обещание с доверие в Бога. Той продължава да има съмнения относно него, защото минават тринадесет години, докато то бъде изпълнено. Неговата несвършена вяра, обаче, е приета от Бога. Бог е склонен да работи с грешни човешки същества, които откликват на обещанията Му с вяра, дори тя да е голяма колкото синапово зърно (вж. Мат. 17:20).
- D. Неговата новозаветна употреба

Глаголът „повярваха” идва от гръцкото (*pisteuō*), което може да се преведе и като „вярвам”, „вяра” или „доверие”. Например, съществителното не се появява в Евангелието от Йоан, но глаголът се използва често. В Йоан 2:23-25 е изразена несигурност относно искреното посвещение на тълпата към Исус от Назарет, представен като Месия. Други примери за повърхностна употреба на термина „вярвам” намираме в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библейска вяра е нещо повече от първоначален отклик. Тя трябва да бъде последвана от процес на ученичество (вж. Мат. 13:20-22,31-32).
- F. Употреба на понятието с ПРЕДЛОЗИ

1. *eis* означава „във” – Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат своята вяра/доверие в Исус.
 - a. В Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
 - b. В Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 17:37,42; Мат. 18:6; Деяния 10:43; Фил. 1:29; I Петър 1:8)
 - c. в Мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I Йоан 5:10)
 - e. в Исус (Йоан 12:11; Деяния 19:4; Гал. 2:16)
 - f. в Светлината (Йоан 12:36)
 - g. в Бога (Йоан 14:1)
2. *en* означава „в”, както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14
3. *epi* означава „в” или „върху”, както в Мат. 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5,24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Петър 2:6
4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10
5. *hoti*, което означава „вярвам, че”, придава съдържание на онова, в което вярваме
 - a. Исус е Светият Божи (Йоан 6:69)
 - b. Исус е АЗ СЪМ (Йоан 8:24)
 - c. Исус е в Отца и Отец е в Него (Йоан 10:38)
 - d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
 - e. Исус е Божият Син (Йоан 11:27; 20:31)
 - f. Исус е изпратен от Отца (Йоан 11:42; 17:8,21)
 - g. Исус е едно с Отца (Йоан 14:10-11)
 - h. Исус идва от Отца (Йоан 16:27,30)
 - i. Исус се отъждествява със заветното име на Отца, „АЗ СЪМ” (Йоан 8:24; 13:19)
 - j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
 - k. Исус умря и отново възкръсна (I Сол. 4:14)

1:8 Възможно е апостол Йоан, който пише много по-късно от другите автори на евангелието, да е осъзнал, че има проблем с последователите на Йоан Кръстител, които не са чули за Исус и не са го приели (вж. Деяния 18:25-19:7).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС

СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО „свидетелство“ (*marturia*) и неговият ГЛАГОЛ „свидетелствам“ (*martureō*) са ключови понятия в текстовете на Йоан. Има много свидетели за Исус:

1. Йоан Кръстител (вж. Йоан 1:7,8,15; 3:26,28; 5:33)
2. самият Исус (вж. Йоан 3:11; 5:31; 8:13-14)
3. самарянката (вж. Йоан 4:39)
4. Бог Отец (вж. Йоан 5:32,34,37; 8:18; I Йоан 5:9)
5. Писанието (вж. Йоан 5:39)
6. множествата при възкресяването на Лазар (вж. Йоан 12:17)
7. Духът (вж. Йоан 15:26-27; I Йоан 5:10,11)
8. учениците на Исус (вж. Йоан 15:27; 19:35; I Йоан 1:2; 4:14)
9. самият автор (вж. Йоан 21:24)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:9-13

⁹ Това беше истинската светлина, която, идеща на света, осветлява всеки човек, или, която осветлява всеки човек, идещ на света. ¹⁰ Той беше в света; и светът чрез Него стана, но светът Го не позна. ¹¹ При Своите Си дойде, но Своите Му не Го приеха. ¹² А на онези, които Го приеха даде право да станат Божи деца – на тези, които вярват в Неговото име; ¹³ които се родиха не от кръв, нито от плътска воля, нито от мъжка воля, но от Бога.

1:9 „истинската светлина“ Определението „истинска“ е в смисъл на реална и автентична, а не просто различна от фалшивата. Този стих може би визира всички лъжливи Христологии от първи век. Йоан често използва това определение в своите писания (вж. Йоан 4:23,37; 6:32; 7:28; 15:1; 17:3; 19:35 и I Йоан 2:8; 5:20 и десет пъти в Откровение). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ ИСТИНА към Йоан 6:55 и СВЕТИЯТ към Йоан 14:17. Исус е светлината на света (вж. Йоан 3:19; 8:12; 9:5; 12:46; I Йоан 1:5,7; 2:8,9,10). Вярващите трябва да отразяват Неговата светлина (вж. Фил. 2:15). Това е в ярък контраст с реалната тъмнина, която владее в света преди сътворението, заради бунта на:

1. хора
2. ангели

- **„идеща на света“** Йоан често използва тази фраза, за да опише, че Исус напуска небесната сфера и влиза в материалната сфера на времето и пространството (вж. Йоан 6:14; 9:39; 11:27; 12:46; 16:28). Този стих очевидно има предвид Христовото възплъщение. Това е един от типичните похвати на Йоан за представяне на дуализма (горе срещу долу).

NASB „осветлява всеки човек“

NKJV „дава светлина на всеки човек“

NRSV „осветлява всеки“

TEV „свети върху всички хора“

NJB „която дава светлина на всеки“

Тази фраза може да бъде разбрана по два начина. Първо, ако приемем, че културният контекст е гръцки, тогава се касае за вътрешната светлина на откровението във всеки човек, божествената искра. Това е тълкуването на Квакерите за този стих. Подобна идея обаче никога не се забелязва при Йоан. За апостола „светлината“ разкрива злото у хората (вж. Йоан 3:19-21). Второ, може да не се касае за естествено откровение (тоест Бог видян чрез природата [вж. Пс. 19:1-5; Римл.1:19-20] или вътрешния морален усет [вж. Римл. 2:14-15]), а по-скоро се има предвид Божията покана за спасение и осветляване чрез Исус, който е единствената истинска светлина.

1:10 „светът“ Йоан използва понятието *kosmos* по три различни начина:

1. физическата вселена (Йоан 1:10,11; 11:9; 16:21; 17:5,24; 21:25)
2. цялото човечество (Йоан 1:10,29; 3:16,17; 4:42; 6:33; 12:19,46-47; 18:20)
3. падналото човешко общество, което функционира без Бога (Йоан 7:7; 15:18-19; I Йоан 2:15; 3:1,13)

В този контекст правилният отговор е #2. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.

- **„светът Го не позна“** Нито грешните езически народи, нито избраният еврейски народ разпозна Исус като обещания Месия. Понятието „познава“ отразява еврейския идиом за близка връзка, която надхвърля интелектуалното асимилиране на фактите (вж. Бит. 4:1; Ер. 1:5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОЗНАВАМ (ЛЕКСИКАЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕВРЕЙСКИ)

Еврейската дума „познавам“ (BDB 393, KB 390) има няколко значения (семантични полета) при нейната употреба в *Qal*.

1. да различавам доброто от злото – Битие 3:22; Второзаконие 1:39; Исаия 7:14-15; Йона 4:11
2. да знам чрез разбиране – Второзаконие 9:2, 3, 6; 18:21

3. да знам чрез опит – Второзаконие 3:19; 4:35; 8:2, 3, 5; 11:2; 20:20; 31:13; Исус Навиев 23:14
4. да размишлявам – Второзаконие 4:39; 11:2; 29:16
5. да познавам лично
 - a. човек – Битие 29:5; Изход 1:8; Второзаконие 22:2; 28:35, 36; 33:9
 - b. Бог – Второзаконие 11:28; 13:2, 6, 13; 28:64; 29:26; 32:17
 - c. *ЯХВЕ* – Второзаконие 4:35, 39; 7:9; 29:6; Исаия 1:3; 56:10-11
 - d. сексуално – Битие 4:1, 17, 25; 24:16; 38:26
6. научено умение или знание – Исаия 29:11, 12; Амос 5:16
7. да бъде мъдър – Второзаконие 29:4; Притчи 1:2; 4:1; Исаия 29:24
8. Божието знание
 - a. за Мойсей – Второзаконие 34:10
 - b. за Израил – Второзаконие 31:21, 27, 29

От богословска гледна точка значение 5 е от изключителна важност. Библейската вяра е всекидневно, развиващо се и близко общуване с Бога. (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOINŌNIA*.) Тя не е нито само теоретично вярване, нито само добри дела. Тя е лично взаимоотношение. Ето по тази причина апостол Павел използва именно християнския дом като илюстрация за любовта на Христос към църквата (вж. Ефес. 5:22-6:9).

1:11 „При Своите Си дойде, но Своите Му не Го приеха“ „Своите Му“ е използвано на два пъти в Йоан 1:11. Първата граматична форма е в среден род, множествено число и касае (1) цялото творение или (2) в географски план Юдея и Ерусалим. Втората граматична форма е в мъжки род, множествено число и описва еврейския народ.

1:12 „А на онези, които Го приеха“ Това показва човешкото участие в спасението (вж. Йоан 1:16). Човеците трябва да откликнат на Божията благодатна покана в Христос (вж. Йоан 3:16; Римл. 3:24; 4:4-5; 6:23; 10:9-13; Ефес. 2:8-9). Бог определено е суверенен, но дори и в Своя суверенитет Той предвижда условна заветна връзка с падналото човечество. Грешното човечество трябва да се покае, да повярва, да се подчини и да устоява във вярата.

Идеята за „приемане“ е богословски паралел на „вярване“ и „изповядване“, което е равностойно на публична изповед на вяра в Исус като Христос (вж. Мат. 10:32; Лука 12:8; Йоан 9:22; 12:42; 1 Тим. 6:12; I Йоан 2:23; 4:15). Спасението е дар, който трябва да бъде приет и осъзнат.

Онези, които „приемат“ Исус (1:12), приемат Отец, който Го е изпратил (вж. Йоан 13:20; Мат. 10:40). Спасението е лична връзка с Триединния Бог!

- **„Той даде право“** Това гръцко понятие (т.е., *exousia*) може да означава (1) законна власт или (2) право или привилегия (вж. Йоан 5:27; 17:2; 19:10,11). Посредством божествената мисия и възплъщението на Исус сега грешното човечество може да опознае Бога като Баща.
- **„да станат Божи деца“** Новозаветните автори постоянно използват метафори от семейството, за да опишат християнския живот (1) Отец; (2) Син; (3) деца; (4) раждане отново и (5) осиновяване. Християнството е аналог на семейството, а не продукт (билет за небето, застрахователна полица). Вярващите в Христос са новия есхатологичен „Божии народ“. Като деца ние трябва да отразяваме характера на нашия Баща, както го прави „уникалният“ (вж. Йоан 1:14; 3:16) Син (вж. Ефес. 5:1; I Йоан 2:29; 3:3). Каква шокираща титла за грешници (вж. Йоан 11:52; Римл. 8:14,16,21; 9:8; Фил. 2:15; I Йоан 3:1,2,10; 5:2; Ос. 1:10, цитирано в Римл. 9:26; и II Кор. 6:18).

Интересно е също, че от двете гръцки думи за „дете“, едната винаги е използвана за Исус (*huios*), докато другата (*teknon, tekna*) описва вярващите. Християните са деца на Бога, но по различен

начин и в различна категория от Божия Син. Неговата връзка с Бога е уникална, но аналогична. Думата „църква“ (*ekklēsia*) не се среща в Марк, Лука или Йоан. Те използват семейни метафори за новата динамична връзка с Духа, на лично ниво и на ниво общност.

- **„онези, които вярват“** Това е сегашно деятелно причастие, което означава „онези, които продължат да вярват“. Етимологичният контекст на това понятие ни помага да разберем неговото съвременно значение. Първоначално на еврейски думата се отнася за човек в стабилно положение. Започва да се използва метафорично за някой, който е верен, надежден и може да му се има доверие. Гръцкият еквивалент на думата се превежда като „вяра“, „доверие“ и „убеждение“. Библейската вяра или доверие не се свеждат до неща, които правим, а се касае за някого, на когото се доверяваме. Акцентът е върху Бога, който заслужава доверие, а не върху нашата вяра. Грешното човечество се доверява на Божията вяроност, вярва на Неговата лоялност, възлага упованието си в Неговия Възлюбен Син. Фокусът не е величината на човешката вяра, а по-скоро обекта на тази вяра. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:7 и 2:23.
- **„в Неговото име“** В Стария завет името на личността е от особено значение. То представлява потенциално пророчество за характера на човека. Ако вярваш в нечие име, то ти се доверяваш на тази личност и я приемаш (вж. Йоан 2:23; 3:18; 20:31; I Йоан 5:13). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕТО НА ГОСПОДА към Йоан 14:13-14.

1:13

NASB, NKJV

NRSV „които се родиха, не от кръв, нито чрез плътска воля, нито с човешка воля“

TEV „те не станаха Божии деца по естествен начин, тоест чрез раждане от човешки баща“

NJB „който бе роден не от човешка похот или желание, нито чрез човешка воля“

Някои ранни църковни отци (напр. Иринеи, Ориген, Тертулиан, Амброзий, Ероним, Августин) смятат, че тези думи се отнасят за Исус (т.е., ед. ч.), но в повечето гръцки ръкописи (множественото число на тази дума се среща само на това място в Новият завет; UBS⁴ дава оценка „А“), което означава, че този стих говори за вярващите в Христос (вж. Йоан 3:5; I Петър 1:3,23), така че не се касае за расови привилегии, нито за човешко потекло (букв. „кърви“), а за Бог, който избира и привлича онези, които се доверяват на Неговия Син (вж. Йоан 6:44,65). Стихове 12 и 13 изразяват баланса на завета между Божия суверенитет и необходимостта от човешки отклик на Божията спасителна покана.

Гръцкият глагол (минало свършено време, страдателен залог, изявително наклонение) стои в края на гръцкото изречение, за да се акцентира върху него. Това подчертава инициращата и суверенна роля на Бога при второто раждане (т.е. „новорождението от Бога“, което част от последната фраза, вж. Йоан 6:44,65).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:14-18

¹⁴ И Словото стана плът, и пребиваваше между нас; и видяхме славата Му, слава като на Единородния от Отца, пълно с благодат и истина. ¹⁵ Йоан свидетелства за Него и викаше, казвайки: Ето, онзи, за когото казах: Този, който идва след мен, е пред мен, понеже е бил преди мен. ¹⁶ И ние всички приехме от Неговата пълнота, и благодат върху благодат. ¹⁷ защото законът беше даден от Мойсей, а благодатта и истината дойдоха чрез Исус Христос. ¹⁸ Никой никога не е видял Бога. Единородният Син, който е в лоното на Отца, Той Го изяви.

1:14 „Словото стана плът“ Йоан атакува фалшивата доктрина на гностиците, които се опитват да смесят християнството с гръцката езическа мисъл. Исус беше истински човек и истински Бог (вж. I Йоан 4:1-3) в изпълнение на обещанието за Емануил (вж. Ис. 7:14). Бог заживя като човек сред грешното човечество (букв., „опъна шатрата си“). При Йоан понятието „плът“ никога не касае „греховна природа“, както е в творбите на Павел.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЛЪТ (SARX)

Това понятие е използвано най-често от Павел в Галатяните и в неговата богословска разработка в Римляните. Учените не са единодушни как да определят различните нюанси на понятието. Със сигурност има припокриване в значенията. Бележките по-долу са само опит да се опише широкото семантично поле на това понятие.

- A. за човешкото тяло (вж. Йоан 1:14; Римл. 2:28; I Кор. 5:5; 7:28; II Кор. 4:11; 7:5; 12:7; Гал. 1:16; 2:16,20; 4:13; Фил. 1:22; Кол. 1:22,24; 2:5; I Тим. 3:16).
- B. за човешкия произход (т.е. баща-син; вж. Йоан 3:6; Римл. 1:3; 4:1; 9:3,5,8; 11:14; I Кор. 10:18; Гал. 4:23,29).
- C. за личността на човека (вж. Римл. 3:20; 7:5; 8:7-8; I Кор. 1:29; II Кор. 10:3; Гал. 2:16; 5:24).
- D. по човешки казано (Йоан 8:15; I Кор. 1:26; II Кор. 1:12; 5:16; 10:2; Гал. 6:12).
- E. за човешката слабост (вж. Римл. 6:19; 7:18; 8:5-6,9; II Кор. 10:4; Гал. 3:3; 5:13,16,19-21; Кол. 2:18).
- F. за враждебността на човешката природа срещу Бога, свързана с последствията от Грехопадението (вж. Римл. 7:14; 13:14; I Кор. 3:1,3; Ефес. 2:3; Кол. 2:18; I Петър 2:11; I Йоан 2:16).

„пребиваваше между нас“ Буквално, нае жилище. Изразът е свързан с историята на Израил, лутането в пустинята и Скинията (вж. Откр. 7:15; 21:3). По-късно евреите наричат преживяването в пустинята „медения месец“ на ЯХВЕ и Израил. Бог никога не е така близо до Израил, както в този период. Еврейското понятие за специалния божествен облак, който предвожда Израил в този период се нарича „*Shekinah*“, еврейската дума за „да обитавам заедно“.

- **„видяхме славата Му“** Старозаветната *kabod* (слава) вече е персонифицирана, vyplътена. Този израз касае (1) нещо, което се случва в живота на Исус при преображението или възнесението (т.е., апостолското свидетелство, II Петър 1:16-17) или (2) се свежда до идеята за невидимия ЯХВЕ, който вече е видим и изявен. Същия акцент наблюдаваме и в I Йоан 1:1-4, което фокусира вниманието върху истинската човешка същност на Исус в противовес на гностиците, според които има антагонистична връзка между духа и материята.

В Стария завет най-често използваната дума за „слава“ (*kabod*, BDB 458) първоначално е търговско понятие (става дума за везни), буквално „да тежиш“. Онова, което тежи е ценно и има вътрешна стойност. Често пъти към тази дума се добавя и идеята за светлина, за да изрази могъществото на Бога (първо на планината Синай, *Shekinah*, облакът на славата, есхатологичната светлина, вж. Изх. 13:21-22; 24:17; Ис. 4:5; 60:1-2). Единствено Той е достоен за почит. Той е твърде славен, за да бъде видян от грешното човечество (вж. Изх. 33:17-23; Ис. 6:5). Бог може да бъде видян единствено чрез Христос (вж. Йоан 1:14, 18; Кол. 1:15; Евр. 1:3).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛАВА (DOXA)

Трудно е да дефинираме библейската идея за „слава.“ Славата на вярващите се свежда до това, че разбират благовестието и прославят Бога, не себе си (вж. 1:29-31; Ер. 9:23-24).

В Стария завет най-обичайната еврейска дума за „слава“ (*kbd*, BDB 217) първоначално е търговско понятие, свързано с чифт везни („да бъде тежък“). Онова, което тежи е ценно и има

търговска стойност. Често пъти към понятието се добавя и идеята за блясък, за да изрази Божието могъщество (вж. Изход 19:16-18; 24:17; Исаия 60:1-2). Само Той е достоен за слава и почит. Той е твърде славен, за да бъде видян от грешните човеци (вж. Изход 33:17-23; Исаия 6:5). *ЯХВЕ* може да бъде познат истински единствено чрез Христос (вж. Ер. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

До известна степен понятието „слава“ е неясно.

1. може да се отнася до „Божията правда“
2. може да касае Божията „святост“ или „съвършенство“
3. може да отразява Божия образ, по който е създадено човечеството (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но който по-късно бе изгубен заради бунта (вж. Битие 3:1-22). За първи път се използва за присъствието на *ЯХВЕ* всред Неговия народ по време на странстванията из пустинята, в Изход 16:7,10; Левит 9:23; и Числа 14:10.

NASB, NKJV „слава като на единородния от Отца“

NRSV „слава като на единствен син на бащата“

TEV „Славата, която Той получи като единствен Син на Отца“

NJB „славата, която е негова, като единствен Син на Отца“

Това понятие „единствен“ (*monogenēs*) означава „уникален“ или „единствен по рода си“ (вж. Йоан 3:16,18; I Йоан 4:9, вж. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, pp. 24-25). Латинският превод Вулгата превежда думата като „единороден“ и за съжаление повечето стари английски преводи го следват (вж. Лука 7:12; 8:42; 9:38; Евр. 11:17). Фокусът е върху Исусовата единственост и уникалност, а не върху идеята за физическо потомство.

■ **„Отец“** Старият завет въвежда близката семейна метафора за Бог като баща.

1. народът на Израил често пъти е описван като „синът на ЯХВЕ“ (Ос. 11:1; Мал. 3:17)
2. дори и в книгата Второзаконие е използвана аналогията за Бог като баща (Втор. 1:31)
3. във Второзаконие 32 Израил е наречен „Негови деца“, а Бог – техен баща
4. тази аналогия е утвърдена в Пс. 103:13 и разгърната в Пс 68:5 (бащата на сираците)
5. идеята е често срещана в пророците (вж. Ис. 1:2; 63:8; Израил е син, Бог е баща, 63:16; 64:8; Ерем. 3:4,19; 31:9).

Исус взема тази аналогия и я разгръща в дълбочина в Евангелието на Йоан 1:14,18; 2:16; 3:35; 4:21, 23; 5:17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 36, 37, 43, 45; 6:27, 32, 37, 44, 45, 46, 57; 8:16, 19, 27, 28, 38, 42, 49, 54; 10:15, 17, 18, 25, 29, 30, 32, 36, 37, 38; 11:41;12:26, 27, 28, 49, 50; 13:1; 14:2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 20, 21, 23, 24, 26, 28, 31; 15:1, 8, 9, 10, 15, 16, 23, 24, 26; 16:3, 10, 15, 17, 23, 25, 26, 27, 28, 32; 17:1, 5, 11, 21, 24, 25; 18:11; 20:17, 21!

■ **„пълно с благодат и истина“** Тези думи са отражение на еврейските две понятия *hesed* (заветна любов и вярност) и *emet* (надеждност), които са използвани и пояснени в Изх. 34:6; Неем. 9:17; Пс. 103:8, двете думи са използвани заедно в Пр. 16:6. Те описват Исусовия характер (вж. Йоан 1:17) със старозаветни термини. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЕЧНА ЛЮБОВ (HESED)

Понятието *hesed* (BDB 338 I, KB 336 II) има широко семантично поле.

A. Използва се за отношението на човешки същества.

1. за проявена милост спрямо други хора (I Царе 20:14; II Царе 16:17; II Летописи 24:22; Йов 6:14; Пс. 141:5; Пр. 19:22; 20:6);
2. за милост спрямо нуждаещи се и бедни (Мих. 6:8);
3. за любовта на Израил към УНВН (Ерем. 2:2; Осия 6:4,6);
4. за временната красота на дивите цветя (Исаия 40:6).

В. Използва се за отношението на Бога:

1. в Неговата заветна вярност и любов:

a. „изкупление от врагове и беди“ (Бит. 19:19; 39:21; Изх. 15:13; Пс. 31:16; 32:10; 33:18,22; 36:7,10; 42:8; 44:26; 66:20; 85:7; 90:14; 94:18; 107:8,15,21,31; 109:21-22; 143:8,12; Ерем. 31:3; Ездра 7:28; 9:9);

b. „опазване на живота на земята“ (Йов 10:12; Пс. 6:4-5; 86:13);

c. „задвижване на духовния живот“ (Пс. 119:41,76,88,124,149,159);

d. „изкупление от греха“ (Пс. 25:7; 51:1; 130:7-8);

e. „изпълнение на заветите“ (Втор. 7:9,12; II Лет. 6:14; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4; Мих. 7:20).

2. за описание на Негов атрибут (Изх. 34:6; Пс. 86:15; 103:8; Неем. 9:17; Йоил 2:13; Йона 4:2; Михей 7:20).

3. за милостта на Бога

a. „изобилна“ (Чис. 14:18; Неем. 9:17; Пс. 86:5; 103:8; 145:8; Йоил 2:13; Ерем. 4:2);

b. „велика по обхват“ (Изх. 20:6; Втор. 5:10; 7:9);

c. „вечна“ (I Летописи 16:34,41; II Летописи 5:13; 7:3,6; 20:21; Езд. 3:11; Пс. 100:5; 106:1; 107:1; 118:1,2,3,4,29; 136:1-26; 138:8; Ерем. 33:11);

d. „като крепост“ (Пс. 59:17);

e. Свързана с Божието могъщество (Пс. 62:11-12).

4. делата на милостта (II Летописи 6:42; Пс. 89:2; Исаия 55:3; 63:7; Плач Ер. 3:22).

Тази дума се превежда по различни начини в съвременните библейски преводи. Моето мнение е, че най-удачното обобщаващо определение би било следното: „Божията безусловна заветна вярност“. Нейният новозаветен паралел е гръцката дума „любов/обичам“ (*agapō*). Бог е верен и любящ поради самото си естество!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ/ВЯРНОСТ в СТАРИЯ ЗАВЕТ

I. Уводно изложение

Трябва да се отбележи, че използването на тази богословска идея, която е толкова съществена за Новия завет, не е ясно дефинирана в Стария завет. Тя определено присъства, но е демонстрирана чрез ключови пасажии личности.

Старозаветни комбинации

A. Личността и обществото

B. Личната среща и заветното послушание

Вярата е не само лична връзка, но и всекидневен начин на живот! По-лесно е да се представи с личност, отколкото в лексикална форма (вж. Изследване на думи). Този личен аспект най-добре е илюстриран в

A. Авраам и неговото потомство

B. Давид и Израил

Тези мъже се срещат с Бога и животът им е изцяло променен (не свършен живот, но постоянна вяра). Испитанията разкриват силните и слаби страни на тяхната лична връзка с Бога, но близкото общение на доверие продължава във времето! То бива изпитано и пречистено, но продължава като доказателство за тяхното посвещение.

II. Основно използвани корени на глаголи

A. נָדַב (BDB 52)

1. ГЛАГОЛ

a. *Qal* – проста глаголна форма – да подкрепя, да подхраня (вж. IV Царе 10:1,5; Естир 2:7, небогословска употреба)

b. *Niphal stem* – форма в страдателен залог – да подсигурия или затвърдя, да установя, да потвърдя, да бъда верен или надежден

(1) за хора, Исаия 8:2; 53:1; Ер. 40:14

(2) За неща, Исаия 22:23

- (3) За Бог, Втор. 7:9; Исаия 49:7; Ер. 42:5
- с. *Hiphil* stem – да стоя твърдо, да вярвам, да се доверя
- (1) Авраам повярва в Бога, Битие 15:6
 - (2) Израилтяните в Египет повярваха, Изход 4:31; 14:31 (отречено във Втор. 1:32)
 - (3) Израилтяните повярваха, че *ЯХВЕ* говори чрез Мойсей, Изход 19:9; Пс. 106:12,24
 - (4) Ахаз не се довери на Бога, Исаия 7:9
 - (5) Който повярва в него, Исаия 28:16
 - (6) Вярва в истини относно Бога, Исаия 43:10-12
2. СЪЩЕСТВИТЕЛНО (МЪЖКИРОД) – вярност (вж. Втор. 32:20; Исаия 25:1; 26:2)
 3. НАРЕЧИЕ – наистина, сигурно, вярно, нека бъде така (Втор. 27:15-26; III Царе 1:36; I Лет. 16:36; Исаия 65:16; Ер. 11:5; 28:6). Това е литургичната употреба на „амин” в Стария завет и Новия завет.
- В. למח (BDB 54) СЪЩЕСТВИТЕЛНИ В ЖЕНСКИ РОД, ТВЪРДОСТ, ВЯРНОСТ, ИСТИНА
1. за хора, Исаия 10:20; 42:3; 48:1
 2. за Бога, Изход 34:6; Пс. 117:2; Исаия 38:18,19; 61:8
 3. за истината, Втор. 32:4; III Царе 22:16; Пс. 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Ер. 9:5; Зах. 8:16
- С. לחמ (BDB 53), ТВЪРДОСТ, ПОСТОЯНСТВО, ВЯРНОСТ
1. за ръце, Изход 17:12
 2. за времена, Исаия 33:6
 3. за хора, Ер. 5:3; 7:28; 9:2
 4. за Бога, Пс. 40:11; 88:11; 89:1,2,5,8; 119:138.

III. Павловата употреба на тази старозаветна идея

А. Павел основава новото си разбиране за *ЯХВЕ* и за Стария завет на своята лична среща с Исус, по пътя за Дамаск (Деяния 9; 22; 26).

В. Павел подкрепя новото си разбиране с два ключови старозаветни пасажа, използващи корена на думата.

1. Битие 15:6 – личната среща на Авраам, иницирана от Бога (Битие 12 глава), което доведе до живот на вяра и послушание (Битие 12-22 глави). Павел споменава за това в Римляни 4 глава и Галатяни 3 глава.
2. Исаия 28:16 – онези, които вярват в него (вж. Крайтъгълният камък, поставен от Бога), няма:
 - а. Римл. 9:33, „бъде посрамен” или „разочарован”
 - б. Римл. 10:11, същото като по-горе
3. Авак. 2:4 – онези, които познават верния Бог, ще живеят живот на вяра (Йер. 7:28). Павел използва този текст в Римл. 1:17 и Гал. 3:11 (виж и Евреи 10:38).

IV. Как Петър използва старозаветната идея

А. Петър комбинира:

1. Исаия 8:14 – I Петър 2:8 (камък за препъване)
2. Исаия 28:16 – I Петър 2:6 (краеъгълен камък)
3. Пс. 118:22 – I Петър 2:7 (отхвърлен камък)

В. възприема уникалния език, описващ Израил като „избран род, царско свещенство, свят народ, народ за собствено притежание на Бога” от:

1. Втор. 10:15; Исаия 43:21
2. Исаия 61:6; 66:21
3. Изход 19:6; Втор. 7:6

И го използва за вярата на църквата в Христос (I Петър 2:5,9)

V. Как Йоан използва идеята

А. Новозаветната употреба – Понятието „повярваха” идва от гръцкото (*pisteud*), което може да се преведе като „вяра,” „упование,” или „доверие.” Например, СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО не се появява в евангелието от Йоан, но ГЛАГОЛЪТ се използва често. В Йоан 2:23-25 се изразява несигурност относно искрената вяра на множеството, че Исус от Назарет е Месията. Други примери за тази повърхностна употреба на понятието „вярвам” се намират в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библейска вяра е повече от първоначален отклик. Тя трябва да е последвана от процес на ученичество (Матей 13:20-22,31-32).

В. Употреба на думата с ПРЕДЛОЗИ

1. *eis* означава „във.” Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат доверието/вярата си в Исус

- a. в Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
- b. в Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45, 48; 12:37,42; Матей 18:6; Acts 10:43; Фил. 1:29; I Петър 1:8)
- c. в мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
- d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I John 5:10)
- e. в Исус (Йоан 12:11; Acts 19:4; Гал. 2:16)
- f. в Светлината (Йоан 12:36)
- g. в Бога (Йоан 14:1)

2. *en* означава „във”, както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14

3. *epi* означава „във” или „върху,” както в Матей 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5, 24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Петър 2:6

4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10

5. *hoti*, което означава „вярвайте, че” осигурява съдържанието на вярата

- a. Исус е Светият на Бога (Йоан 6:69)
- b. Исус е Аз Съм (Йоан 8:24)
- c. Исус е в Отец и Отец е в Него (Йоан 10:38)
- d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
- e. Исус е Синът на Бога (Йоан 11:27; 20:31)
- f. Исус е изпратен от Отца (Йоан 11:42; 17:8,21)
- g. Исус е едно с Отца (Йоан 14:10-11)
- h. Исус дойде от Отца (Йоан 16:27,30)
- i. Исус се представя със заветното име на Отца, „Аз Съм” (Йоан 8:24; 13:19)
- j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
- k. Исус умря и възкръсна отново (I Сол. 4:14)

VI. Заключение

Библейската вяра е човешкият отклик на божественото слово/обещание. Бог винаги подема инициативата (вж. Йоан 6:44, 65), но хората трябва да откликнат на божествения призив

А. Доверие

В. Заветно послушание

С. Библейската вяра е

1. Лична връзка (начална вяра)
2. Потвърждаване на библейската истина (вяра в Божието откровение)
3. Подобаваш отклик с послушание към вярата (всекидневна вяра)

Библейската вяра не е билет за небето или застрахователна полица. Тя е лична връзка.

Това е целта на творението и хората, създадени по Божия образ и подобие (Битие 1:26-27). Целта е „близост.” Бог желае общение, а не – богословска позиция! Но общението със светия Бог изисква децата на вярата а демонстрират „семейните” характеристики (вж. святост, вж. Левит 19:2; Матей 5:48; I Петър 1:15-16). Грехопадението (Битие 3 глава) влияе на нашата способност да реагираме правилно. Затова Бог действа в наша полза (Езек. 36:27-38), давайки ни „ново сърце” и „нов дух”, което ни помага чрез вяра и покаяние да общуваме с Него и да Му се покоряваме!

И трите неща са съществени. И трите трябва да са налице. Целта е да познаваме Бога (както в еврейския, така и в гръцкия смисъл) и да отразяваме Неговия характер в живота си. Целта на вярата не е един ден да стигнем в небето, но всеки ден да живеем като Христос!

Човешката вяроност е резултат (Новия завет), а не основа (Стария завет) за връзката с Бога: вяра в Неговата вяроност; доверие в Неговата надеждност. Сърцевината на новозаветното схващане за спасението е, че всички хора трябва да откликнат с вяра и постоянно да я упражняват, заради благодатта и милостта на Бога, показани в Христос. Той ни е възлюбил, Той е изпратил, Той е промислил; ние трябва да откликнем с вяра и вяроност (Ефес. 2:8-9 и 10)!

Верният Бог иска един верен народ, който да го разкрие пред безверния свят и да ги доведе до лична вяра в Него.

1:15 „защото е бил преди мен“ Това е потвърждение на доктрината на Йоан Кръстител, че Исус е съществувал отпреди сътворението (вж. Йоан 1:1; 8:56-59; 16:28; 17:5; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Евр. 1:3; 10:5-8). Доктрините за предвечното съществуване и предсказателните пророчества потвърждават, че има Бог, който е над и отвъд историята, но в същото време твори в нея. Това е интегрална част от християнското библейско схващане за света.

- Този стих е странен, затова са направени много редакции, така че текстът да бъде изяснен и опростен. Вж. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, стр. 197-198. Той е добър пример за това как гръцките глаголни времена не могат да бъдат стандартизирани. Става дума за минало действие, записано в СЕГАШНО време. Вж. Приложение 1.

1:16-18 Една от характеристиките в евангелието на Йоан е как авторът прекъсва историческото събитие, диалог или проповед, за да вметне своя собствен коментар. Често пъти е невъзможно да направим разлика между думите на Исус, тези на учениците, другите хора и коментара на самия Йоан. Повечето учени смятат, че Йоан 1:16-19 са вметнат коментар от автора, апостол Йоан (вж. Йоан 3:14-21).

1:16 „пълнота“ Това е гръцкото понятие *pleroma*. Лъжливите учители гностици го използват, за да опишат ангелските нива между върховния бог и по-нисшите духовни същества. Исус е единственият посредник (т.е., истинската и единствена пълнота) между Бога и човека (вж. Кол. 1:19; 2:9; Ефес. 1:23; 4:13). Изглежда тук отново апостол Йоан атакува лъжливото гностично схващане за реалността.

NASB „и благодат върху благодат“

NKJV „и благодат за благодат“

NRSV, NJB „давайки ни едно благословение след друго“

TEV „един дар, заместващ друг“

Въпросът, който подлежи на тълкуване е как да разбираме благодатта. Дали тя е

1. Божията милост в Христос с цел спасението
2. Божията милост, нужна за християнския живот
3. Божията милост в Новия завет чрез Христос?

Ключовата мисъл е „благодат“. Божията благодат е дадена по чуден начин посредством възплъщението на Исус. Исус е Божието „да“ за грешното човечество (вж. II Кор. 1:20).

1:17 „Законът“ Мойсеевият закон не е лош, а по-скоро служи като подготовка за спасението и не е съвършеното средство (вж. Йоан 5:39-47; Гал. 3:23-29; Римляни 4). Книгата Евреи също представлява контраст и сравнение между делото / откровението / завета на Мойсей и Исус.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЪЗГЛЕДЪТ НА ПАВЕЛ ВЪРХУ МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН

Законът е добър и идва от Бога (вж. Римл. 7:12,16).

- A. Той не е начин за праведност и приемане от Бога (може даже да бъде проклятие; вж. Гал. 3 гл.).
- B. Все пак той е Божия воля за вярващите, понеже в него Бог се разкрива (Павел често цитира Стария завет, за да убеждава и/или насърчава вярващите).
- C. От Стария завет вярващите се информират (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 10:6,11), но той не може да ги спаси (вж. Деяния 15 гл.; Римляни 4 гл.; Галатяни 3 гл.; Евреи).
- E. От гледна точка на Новия завет той служи, за да:
 - 1. изявява греховността (вж. Гал. 3:15-29);
 - 2. ръководи изкупения човек в обществото;
 - 3. информира християнина кои решения са етични.

Именно този богословски спектър – от проклятието до предаването на благословието и постоянното положение – предизвиква проблем при опитите ни да разберем какъв е възгледът на Павел върху Мойсеевия закон.

В книгата си *A Man in Christ* (р. 26) Дж. Стюарт показва парадоксалното мислене на Павел:

„Обикновено бихте очаквали да видите, че човек, който се е захванал да конструира мисловна система и доктрина, ще я изглади възможно най-прилежно и ще шлифова значенията на използваните понятия. Бихте очаквали той да се стреми към прецизност на фразеологията във водещите си идеи. Бихте искали когато той използва дадено понятие в определен смисъл, това да бъде систематично. Но ако търсите всичко това у Павел, ще останете много разочаровани. Голяма част от неговата фразеология е флуидна, а не вкочанена. [...] „Законът е свят – пише той, – и аз се наслаждавам в Божия закон с вътрешния човек“ (Римл. 7:12,22). Съвсем очевидно е обаче, че напълно друго значение на думата *nomos* го кара в различен контекст да пише: „Христос ни е изкупил от проклятието на Закона“ (Гал. 3:13)“.

„**благодат**“ Става дума за незаслужената Божия милост към грешното човечество (вж. Ефес. 2:8). Това понятие благодат (*charis*), което е толкова важно за посланията на Павел, е използвано само веднъж в евангелието на Йоан (вж. Йоан 1:14,16,17). Макар и боговдъхновени новозаветните автори разполагат със свободата да избират своя собствен език, аналогии и метафори. Исус претворява в реалност „Новия завет“, за който пророкуват Еремия 31:31-34 и Езекиил 36:22-38.

- „**истина**“ Тази дума е използвана в смисъл на (1) вярност или (2) истина срещу лъжа (вж. Йоан 1:14; 8:32; 14:6). Забележете, че както благодатта, така и истината идват чрез Исус (вж. Йоан 1:14). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 17:3.
- „**Исус**“ Това е първата употреба на човешкото име на сина на Мария в Пролога. Сега предвечно съществуващият Син става въплътен Син!

1:18 „Никой никога не е видял Бога“ Някои казват, че това противоречи на Изх. 33:20-23. Обаче в Изход еврейското понятие, използвано във въпросния пасаж описва „заревото или сиянието“ на Бога, а не физическата гледка на Самия Бог. Идеята на този пасаж е, че само Исус може да разкрие Бога (вж. Йоан 14:8 и сл.). Нито един грешен човек не е видял Бога (вж. Йоан 6:46; I Тим. 6:16; I Йоан 4:12,20).

Този стих подчертава уникалното откровение за Бога чрез Исус от Назарет. Той е пълното и единствено божествено себеоткровение. Да познаваш Исус, означава да познаваш Бога. Исус е съвършеното откровение на Отца за Него Самия. Без Христос не може да има ясно разбиране за божеството (вж. Кол. 1:15-19; Евр. 1:2-3). Исус „вижда“ Отца, а вярващите „виждат“ Отца чрез

Него (Неговия живот, думи и дела). Той е пълното и съвършено откровение за невидимия Бог (вж. Кол. 1:15; Евр. 1:3).

NASB „единствено роденият Син“

NKJV „единородният Син“

NRSV „това е единственият Син на Бога“

TEV „Единственият Син“

NJB „Това е единственият Син“

Исус е изцяло Бог и изцяло човек. Вж. коментара върху 1:1.

В случая се касае за различни варианти при гръцките ръкописи. Думата *Theos/Бог* се среща в гръцките ръкописи P⁶⁶, P⁷⁵, В и С, докато думата „Син“ замества „Бог“ само в MSS А и С³. Според UBS⁴ думата „Бог“ е с рейтинг „В“. (почти сигурно). Понятието „Син“ вероятно идва от асоциацията, която преписващите текста правят с думите „единороден Син“ в Йоан 3:16,18 и I Йоан 4:9 (вж. Bruce M. Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, сmp. 198). Това е категорично утвърждаване на съвършената божествена същност на Исус! Възможно е тези стих да въвежда три титли за Исус: (1) единороден (2) Бог и (3) Синът, който е в лоното на Отца.

Налице е интересна дискусия за целенасочена промяна на този текст от православни книжници, според книгата на Bart D. Ehrmans: *The Orthodox Corruption of Scripture*, стр. 78-82.

- **„Който е в лоното на Отца“** Тази фраза много напомня за израза „с Бога“ в Йоан 1:1 и 2. Тя говори за близко общуване. Изразът може да има предвид и (1) връзката на Исус с Отца отпреди сътворението или (2) възстановената връзка помежду им (т.е., възнесението).

NASB „Той Го обясни“

NKJV „Той Го изяви“

NRSV, NJB „който го направи познат“

TEV „Той го направи известен“

Думата „екзегетика“ (букв. „да извадя“, минало съвършено време, възвратен залог, изявително наклонение) идва от тази гръцка дума, използвана в Йоан 1:18, което означава съвършено и пълно откровение. Една от основните задачи на Исус на земята, е да изяви Отца (вж. Йоан 14:7-10; Евр. 1:2-3). Да видиш и опознаеш Исус е равнозначно на това да видиш и познаеш Бога (Той обича грешниците, помага на слабите, приема отхвърлените, както и децата и жените!)

На гръцки думата се използва за онези, които обясняват или тълкуват послание, сън или документ. Тук отново Йоан може би използва дума, която има значение, както за Исус, така и за езичниците (като *Logos* от Йоан 1:1). С този пролог Йоан иска да достигне както юдеите, така и езичниците. Думата може да означава:

1. за юдеите човек, който пояснява или тълкува закона
2. за езичниците човек, който разяснява боговете.

В Исус и само в Исус човеците могат изцяло да видят и да разберат Бога!

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 19-51

А. Този пасаж относно Йоан Кръстител е свързан с две заблуди в ранната църква:

1. погрешно разбиране за личността на Йоан Кръстител, дискутирано в 1:6-9, 20,21,25; и 3:22-36;
2. Погрешно схващане за личността на Исус, коментирани в Йоан 1:32-34. Тази ерес на гностицизма по подобен начин е атакувана в I Йоан 1. I Йоан вероятно играе роля на прикритие за евангелието от Йоан.

В. Евангелието на Йоан премълчава за кръщението на Исус от страна на Йоан Кръстител. Църковните тайнства, кръщението и Господната вечеря очевидно липсват от разказа на Йоан за живота на Христос. Има две вероятни причини за този пропуск:

1. Зараждането на сакраментализма в ранната църква кара Йоан да преосмисли този аспект от християнството. Неговото евангелие е фокусирано върху връзката с Бога, а не ритуалите. Той въобще не включва в разказа си, нито коментира двете тайнства на кръщението и Господната вечеря. Пропускането на нещо толкова очаквано, би предизвикало интерес.
2. Йоан, който пише по-късно от останалите евангелски автори, използва своето повествование, за да допълни разказа за живота на Христос. Тъй като синоптичните евангелия вече са разказали тези случки, Йоан добавя елементи към познати вече събития. Такъв пример е разговорът и събитията, станали в горната стая (глави 13-17), но без да е описана самата вечеря.

С. Акцентът на този разказ е върху свидетелството на Йоан Кръстител относно Исус. Йоан прави следните изявления относно Христос:

1. Исус е Божият Агнец (Йоан 1:29), титла, използвана за Исус само тук и в книгата Откровение.
2. Исус съществува отпреди вечността (Йоан 1:30)
3. Исус получава и дава Светия Дух (Йоан 1:33)
4. Исус е Божият Син (Йоан 1:34)

Д. Истините за личността и делото на Исус са споменати в личните свидетелства на

1. Йоан Кръстител
2. Андрей и Симон
3. Филип и Натанаил

Това е обичайна литературна техника за цялото евангелие. То съдържа двадесет и седем диалога или свидетелства за Исус и с Исус.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 1:19-23

¹⁹ И това е свидетелството на Йоан, когато юдеите изпратиха при него свещеници и левити от Ерусалим, за да го попитат: Ти кой си? ²⁰ Той изповяда и не отрече, аз изповяда: Не съм аз Христос. ²¹ И го попитаха: Тогава какво си? Илия ли си? Каза: Не съм. Пророкът ли си. И отговори: Не. ²² На това му казаха: Кой си, за да дадем отговор на онези, които са ни пратили. Какво казваш за себе си? ²³ Той каза: Аз съм „глас на един, който вика в пустинята: Прав правете пътя за Господа“, както каза пророк Исаия.

1:19 „юдеите“ В евангелието от Йоан са визирани (1) хората от Юдея, които имат враждебно отношение към Исус или (2) само религиозните еврейски водачи (вж. Йоан 2:18; 5:10; 7:13; 9:22; 12:42; 18:12; 19:38; 20:19). Някои учени смятат, че един юдеин не си позволил да говори за събратята си с такова пренебрежение. Опозицията на юдеите към християнството се засилва след събора в Ямния през 90 г. сл. Хр. Думата „юдеин“ по принцип обозначава човек от племето на Юда. След разделянето на дванадесетте племена пред 922 г. пр. Хр., Юда е нарицателно за южното царство, което включва три племена. И двете царства, Юда и Израил са отведени в плен, но само малцина от тях, главно от Юда, се завръщат след указа на Кир от 538 г. пр. Хр. След този период името юдеи е титла за потомците на Яков, които живеят в Палестина и са разпръснати из цялото

Средиземноморие. В евангелието на Йоан понятието има преди всичко негативна окраска, но може да е използвано и като обобщаващо, което се вижда от Йоан 2:6 и 4:22.

- **„свещеници и левити“** Очевидно Йоан Кръстител също е от свещенически род (Лука 1:5 и сл.). Това е единствената употреба на думата „левити“ в това евангелие. Вероятно става дума за храмовата полиция. Това е официална група от свидетели, изпратени от религиозните власти в Ерусалим, за да установят истината (Йоан 1:24). Свещениците и левитите обикновено са садукееи, а книжниците по принцип са фарисеи (Йоан 1:24). И двете групи изпращат свои представители, за да разпитат Йоан Кръстител. Политическите и религиозните антагонисти обединяват сили, за да се противопоставят на Исус и Неговите последователи.
- **„Ти кой си“** Същият този въпрос е зададен за Исус в Йоан 8:25. Йоан и Исус поучават и действат по начини, които смущават религиозните водачи, защото и у двамата разпознават старозаветни, есхатологични теми и понятия. В този смисъл въпросът „кой си“ е свързан с очакванията на юдеите за последното време, личностите в Новата епоха.

1:20 „И той изповяда, а не отрече, а изповяда“ Това твърдение е силно, трикратно отричане, Йоан Кръстител да е очакваният Христос (Месията). Относно думата „изповядам“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 9:22-23.

- **„Христос“** Думата „Христос“ е превод на еврейската дума „*māšîah*“, което означава Месия, помазаник. В Стария завет идеята за помазването е начин да се изтъкне Божия специален призив и подготовка за специална задача. Царете, свещениците и пророците бяха помазвани. Те започват да се идентифицират с Личността, от която се очаква да въведе новия век на правдата. Мнозина смятат, че Йоан Кръстител е обещаният Месия (Йоан 3:15), защото той е първият вдъхновен говорител на ЯХВЕ, след като старозаветните пророци са престанали да говорят. На този етап ще включа моя коментар от Дан. 9:26 върху понятието „Месия“.

Данаил 9:26

NASB „Месията“

NKJV „Месия“

NRSV „Помазаникът“

TEV „Избраният от Бога водач“

NJB „Помазаникът“

Трудността при тълкуване на този стих се свежда до вероятна връзка със смисъла на понятието Месията или Помазаника (BDB 603):

1. използвано за еврейските царе (I Царе 2:10; 12:3)
2. използвано за еврейските свещеници (напр. Лев. 4:3,5)
3. използвано за Кир (Ис. 45:1)
4. варианти #1 и #2 са комбинирани в Пс. 110 и Захария 4
5. използва се за специалния Цар от дома на Давид дом, изпратен от Бога, за да въведе новия век на правдата
 - a. от потомството на Юда (вж. Бит. 49:10)

b. от дома на Яков (вж. II Царе 7)

c. универсално царуване (вж. Пс. 2; Ис. 9:6; 11:1-5; Мих. 5:1-4 и сл.)

Аз лично много харесвам определението Помазаник за Исус от Назарет, защото:

1. Той слага началото на вечното царство в Данаил, глава 2 по време на четвъртото царство
2. появата на „човешкия син“ в Данаил 7:13, на когото е дадено вечно царство

3. идеята за изкуплението в Данаил 9:24, което води до кулминация с погиващия покварен свят
4. Исус цитира книгата Данаил в Новият завет (вж. Мат. 24:15; Марк 13:14)

1:21 „Тогава кой си? Илия ли си?“ Тъй като Илия не умря, а се възнесе с огнена колесница в небето (вж. IV Царе 2:1), очакваше се той да се завърне отново, преди да дойде Месията (вж. Мал 3:1; 4:5). Йоан Кръстител изглежда и постъпва като Илия (вж. Зах. 13:4).

- **„Не съм“** Йоан Кръстител не смята, че има есхатологична функция, каквато имаше Илия, но според Исус, Йоан изпълнява пророчеството в Малахия (вж. Мал. 11:14; 17:12).
- **„Пророкът ли си?“** Мойсей пророкува, че ще се появи личност като него (когото нарича „Пророкът“), която ще дойде след време (вж. Втор. 18:15,18; Йоан 1:25; 6:14; 7:40; Деяния 3:22-23; 7:37). Това понятие е използвано по два различни начина (1) като есхатологична фигура, различна от Месията (вж. Йоан 7:40-41) или личност, идентична с Месията (вж. Деяния 3:22).

1:23 „Аз съм глас на един, който вика в пустинята“ Това е цитат от Септуагинта, гръцкия превод на Ис. 40:3 с алюзия и паралел към Мал. 3:1.

- **„Прав правете пътя за Господа“** Това е цитат от (Ис. 40:3) пасажите в книгата на пророк Исая (глави 40-54), където са песните на Господния служител (вж. Ис. 42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). Те първоначално се отнасят до Израил, но в Ис. 52:13-53:12 пасажът е сведен до отделна личност. Идеята за изправяне на пътя е представена в контекста на подготовка за царско посещение. Понятието „прав“ е свързано с думата „правда“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:29.

Целият този абзац обслужва богословската цел на апостол Йоан за правилно възприемане на личността на Йоан Кръстител, заради зародилите се в първи век еретични групи, които издигат Кръстителя като свой водач.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:24-28

²⁴ А изпратените бяха от фарисеите. ²⁵ И го попитаха, като му казаха: А защо кръщаваш, ако не си Христос, нито Илия, нито Пророкът. ²⁶ В отговор Йоан им каза: Аз кръщавам с вода, но сред вас стои Един, когото вие не познавате. ²⁷ Той е, който идва след мен, на който аз не съм достоен да развържа ремъка на сандалите Му. ²⁸ Това стана във Витания, от другата страна на Йордан, където Йоан кръщаваше.

1:24 „изпратените бяха от фарисеите“ Този текст е двусмислен. Може да означава две неща: (1) че фарисеите изпращат хора с въпроси до Йоан (вж. Йоан 1:19) или (2) задаващите въпросите са фарисеи, което е необичайно с оглед на факта, че повечето свещеници са садукееи (вж. Йоан 1:9). Може да се отнася до друга група, различна от споменатата в Йоан 1:19.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФАРИСЕИТЕ

I. Понятието вероятно има един от следните произходи:

- A. „Да бъде отделен.“ Тази група възниква през Макавейския период. (Това е най-широко разпространеното схващане).
- B. „Да разделям.“ Това е друго значение на същия еврейски корен. Според някои означава тълкувател (вж. II Тим. 2:15).
- C. „Персийски.“ Това е друго значение на същия арамейски корен. Някои от доктрините на фарисеите имат много общо с Персийския зороастрийски дуализъм.

- II. Те се развиват през Макавейския период от *Хасидимите* (благочестиви). В резултат на антиелинистичната реакция, насочена към Антиох IV Епифан възникват няколко различни групи, сред които и есеите. Фарисеите са споменати първи в книгата на Йосиф Флавий, *Antiquities of the Jews (Еврейски старини)* 8.5.1-3.
- III. Техните основни доктрини.
- A. Вяра в идващ Месия, която е повлияна от междубиблейската юдейска, апокалиптична литература, като I Книга на Енох.
- B. Бог присъства в ежедневиия живот. Това е в пълен контраст с мнението на Садукеите. Много фарисейски доктрини са в богословски контраст с догмите на Садукеите.
- C. Физически живот след смъртта, основан на земния живот, който включва наказание и награда (вж. Дан. 12:2).
- D. Авторитетност на Стария завет и Устните предания (Талмуда). Внимателно изпълняват Стария завет Божии заповеди, според както са тълкувани и прилагани от школите на равинските изследователи. (Шамай, консервативния и Хилел, либералния). Равинското тълкуване е базирано на диалог между равини от две философски школи, едната – консервативна, а другата – либерална. Тези устни дискусии относно значението на Писанието в крайна сметка имат две писмени форми: Вавилонският Талмуд и незавършеният Палестински Талмуд. Те вярват, че Мойсей е получил тези устни тълкувания на планината Синай. Историческото начало на тези дискусии започва с Ездра и мъжете от „Великата синагога“ (по-късно наречена Синедрион).
- E. Развита доктрина за ангелите. Това включва както добри, така и зли духовни същества. Това развитие идва от Персийския дуализъм и междубиблейската юдейска литература.

1:25 „Защо тогава кръщаваш?“ В юдаизма кръщението е форма на прозелитизъм за онези езичници, които имат желание да приемат еврейската вяра, но е малко вероятно за самите юдеи да се кръщават (юдейска секта от Кумран практикува кръщение, а онези, които възнамеряват да посетят храма, преди това се къпят). Този текст може да включва месиански алюзии от Ис. 52:15; Езек. 36:25; Зах. 13:1.

- „**ако**“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели.
- „**нито Христос, нито Илия, нито Пророкът**“ Интересно е, че светлината на ръкописите от Мъртво море тези три личности олицетворяват схващането на есеите за три различни месиански фигури. Интересно е също, че някои ранни църковни водачи вярват, че Илия ще дойде физически преди Второто идване на Христос (вж. Йоан Златоуст, Ероним, Григорий и Августин).

1:26 „Аз кръщавам с вода“ Предлогът може да се преведе по два начина – като „в“ или „с“. Независимо от избрания вариант, текстът трябва да пасва на Йоан 1:33, що се отнася до Духа.

- „**но сред вас стои Един**“ Налице са няколко варианта на текста, що се отнася до глаголното време на „**стоя**“. Според UBS⁴ перфектното глаголно време е окачествено с „В“ (почти сигурно).

Bruce M. Metzger подчертава, че перфектното време е типично за писанията на Йоан и оттам и еврейският идиом, „ето Един, който е застанал между вас“ (стр. 199).

1:27 „на когото аз не съм достоен да развързва ремъка на сандалите“ Става дума за работата на слугата, който развързва и сваля сандалите на господаря, когато влиза в дома (представете си най-долната и презряна работа, вършена от един слуга). Според равинския юдаизъм ученикът на един

равин трябва да е готов да направи за господаря си всичко, което един роб върши, с изключение на това да развързва обувките му. Към това се прибавя и задачата на сваляне на обувките и слагането им на мястото, където обикновено лежат. Това е метафора за изключително смирение.

1:28 „Витания“ В превода на KJV, името е Витавара (MSS κ^2 , C²). Причината е в това, че преводачите на версията разчитат на Ориген, който погрешно възприема местоположението на града (в алегоричен смисъл). Правилният вариант е Витания (Vodmen Parugus, P66), не градчето на югоизток от Ерусалим (вж. Йоан 11:18), а селището отвъд Ерихон и реката Йордан (източната страна).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:29-34

²⁹ На следващия ден Йоан видя Исус, че идва към него и каза: Ето Божият Агнец, който взема греха на света! ³⁰ Този е, за когото казах: След мен идва човек, който е пред мен, защото е бил преди мен. ³¹ И аз не Го познавах; но затова дойдох и кръщавам с вода, за да бъде Той изявен на Израил. ³² И Йоан свидетелства, казвайки: Видях Духа да слиза като гълъб от небето и да остава върху Него. ³³ И аз не Го познах, но онзи, който ме изпрати да кръщавам с вода, Той ми каза; Онзи, над когото видиш да слиза Духът и да остава върху Него, Той е, който кръщава със Светия Дух. ³⁴ И видях и свидетелствам, че този е Божият Син.

1:29 „Божият Агнец“ Празникът на Пасхата приближава (вж. Йоан 2:13). Следователно тези думи напомнят за пасхалното агне, което е символ на изкуплението (т.е., спасението) от Египет (вж. Изход 12). Йоан описва и смъртта на Исус на същия ден, в който пасхалното агне бива убито (т.е., „Подготвителния ден“).

Има обаче и други възможни обяснения:

1. може да става дума за Господния Служител от Ис. 53:7
2. може да се касае за животното, оплетено в храстите, Бит. 22:8, 13
3. може да се отнася за всекидневните приноси в храма, „постоянните жертви“ (вж. Изх. 29:38-46). Какъвто и да е случаят, агнето е изпратено, за да бъде пожертвано (вж. Марк 10:45).

Тази силна метафора за жертвената смърт на Исус никога не е използвана от Павел и рядко от Йоан (вж. Йоан 1:29,36; също и коментара към Деяния 8:32 и I Петър 1:19). Гръцкото понятие за „малко агне“ (малко, защото е на една година, каквато е изискваната възраст на агнетата за жертвоприношение). В Йоан 21:15 е използвана друга дума, както и двадесет и осем пъти в Откровение. Възможен е още един вариант за образа, използван от Йоан Кръстител: в междузаветната, апокалиптическа литература, където „агнето“ е воин, който побеждава. Аспектът на жертвата също присъства, но агнето е есхатологичен съдия, който съществува отпреди сътворението (вж. Откровение 5:5-6,12-13).

- **„който взема греха на света!“** Глаголът „взема“ може да означава „взема и понася“. Този глагол много напомня на идеята за „козела за освобождение“ в Левит глава 16. Самият факт, че е споменат грехът на света ни навежда на идеята за универсалната същност на жертвата на Агнето (вж. Йоан 1:9; 3:16; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:2; 4:14). Забележете, че думата „грех“ е в единствено число, а не в множествено. Исус се справя с проблема на „греха“ като цяло.

1:30 „защото съществува преди мен“ Това е повторение на Йоан 1:15, с цел акцентирание. Този израз е поредното изтъкване на божествената същност и предвечното съществуване на Месията (вж. Йоан 1:1, 15; 8:58; 16:28; 17:5,24; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол 1:17; Евр. 1:3).

1:31 „за да бъде Той изявен на Израил“ Това е фраза, типична за Йоан (вж. Йоан 2:11; 3:21; 7:4; 9:3; 17:6; 21:14; I Йоан 1:2; 2:19,28; 3:2,5,8; 4:9), но рядко се среща в синоптичните евангелия, появява се само в Марк 4:22. Това е игра на думи с еврейската дума „да познавам“, което говори за лична връзка с някого, а не просто да знаеш факти за него. Целта на кръщението на Йоан е двустранна: (1) да подготви народа на Израил и (2) да изяви Месията. Този глагол „изявявам“ (*phaneroō*) изглежда замества глагола „разкривам“ (*apokaluptō*) в писанията на Йоан. Исус ясно показва наяве личността и посланието на Бога!

1:32-33 Това е трикратно подчертаване на факта, че Йоан вижда Духа да идва и да остава върху Исус.

1:32 „Духът да слиза от небето като гълъб“ Това е начинът на Исая (глави 40-66) да разпознае Месията (вж. Ис. 42:1; 59:21; 61:1). Това не означава, че Духът не е обитавал в Исус преди кръщението. То е символ за Божия специален избор и подготовка. Той е даден не за Исус, а за Йоан Кръстител! Юдеите имат светоглед, който включва два века или епохи (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:17), настоящият век на злото и предстоящият век на правдата. Новият век ще се нарича век на Духа. За Йоан Кръстител това видение би означавало, че (1) този е Месията и (2) новият век се зазорява.

■ **„гълъб“** Понятието е използвано

1. като равински символ за Израил (т.е., Ос. 7:11)
2. като алюзия за Духа като птица, която се рее над творението Бит. 1:2 в Таргума
3. Филон го използва като символ на мъдростта
4. като метафора за начина, по който слиза Духът (Духът не е птица)

■ **„остава“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДУМАТА „ПРЕБЪДВАМ“ В КНИТЕ НА ЙОАН към I Йоан 2:10.

1:33 „аз не го познах“ Това не означава, че Йоан въобще не познава Исус, а че не Го е разпознал като Месия. Като роднини, те сигурно са се виждали на семейни срещи или религиозни празници през годините.

■ **„Този, който ме изпрати да кръщавам, ми каза“** Бог говори на Йоан, както говори и на другите старозаветни пророци. Йоан трябва да разпознае Месията чрез конкретни неща, които се случват по време на кръщението. Фактът, че Йоан кръщава предполага, че има религиозна власт. Официалната делегация от Ерусалим (Йоан 1:19-28) иска да узнае какъв е източникът на тази власт. Йоан Кръстител приписва тази власт на Исус. Исусовото кръщение с Духа е превъзхожда водното кръщение на Йоан. Исусовото кръщение във вода се превръща в символ за кръщението с Духа, въвеждането на новия век!

■ **„Той е, който кръщава със Светия Дух“** Съгласно I Кор. 12:13 изглежда, че идеята за кръщението е свързана с включване на дадена личност в Божието семейство. Духът изобличава за грях, привлича към Христос, кръщава в Христос и изобразява Христос в новия вярващ (Йоан 16:8-13). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВЕТИЯ към I Йоан 2:20.

1:34 „И видях и свидетелствам“ И двата глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което подсказва минало действие, което е завършено, но продължава. Това ни напомня за I Йоан 1:1-4.

■ **„че този е Божият Син“** Любопитно е дали гръцката дума *paĩs*, която обикновено се превежда „слуга“ и отразява еврейската (*'ebed*, BDB 712), в Септуагинта, може да бъде в основата на „Син“. Ако е така, тогава Исая 53 (подобно на Божия „агнец“ в Йоан 1:29) е

старозаветна алюзия вместо Дан. 7:13. Исус е не само Син, Той е и Служител. Той трансформира вярващите, като ги превръща от „слуги“ в „деца“

Същата титла е използвана от Натанаил в Йоан 1:49. Използвана е и от сатана в Мат. 4:3. Налице е интересен гръцки ръкопис, намерен в MSS P⁵ и κ*, където вместо „Божият Син“, изразът е „Божият Избраник“ (според UBS⁴ изразът „Божият Син“ е оценен с „В“). Изразът „Божият Син“ е характерен за Йоан. Ако обаче следваме рационалните принципи на Текст критиката, тогава вероятно най-странните и необичайни думи сигурно са част от оригинала и сигурно съществува и минимална възможност за алтернативен превод, макар да липсват ръкописи, които да го докажат. Гордън Фий дискутира този текстови вариант в своята статия „Текст критика на Новия завет“, стр. 419-433, в уводния том *The Expositor's Bible Commentary*:

„Какви са думите на Йоан Кръстител в Йоан 1:34“ „Това е Божият Син“ (KJV, RSV) или „Това е Божият Избраник“ (NEB, JB)? Дори и най-ранните текстове са раздвоени. Думата „син“ се среща в ключови манускрипти от Александрия (P⁶⁶, P⁷⁵, B, C, L sorbo), както и в няколко OL (aug, c, flg) и в по-късните Сирийски източници, докато думата „Избраник“ се среща в Александрийски манускрипт P⁵, κ, sor, както и в OL MSS a,b,e,ff², и в древни Сирийски ръкописи.

„В крайна сметка въпросът трябва да се реши с оглед на вътрешните основания. Що се отнася до преписването, едно нещо е ясно: вариациите са нарочни, а не случайни (вж. Bart D. Ehrman's *The Orthodox Corruption of Scripture*, стр. 69-70). Дали един книжник от втори век би променил текста, за да подкрепи един вид христология на осиновяването (адопцианство), или пък някой православен писар усеща вероятността думата „Избраният“ да доведе до подкрепа на подобно схващане и затова е променил думата? Що се отнася до вероятностите, второто предположение изглежда по-вероятно, особено като се има предвид факта, че титлата „Синът“ не е променена в подкрепа на подобно схващане.

„Крайното решение обаче трябва да се вземе с оглед на екзегетиката. Тъй като е почти сигурно, че казаното от Йоан Кръстител има месианска, а не богословска цел, въпросът е дали то отразява месианството или истини, споменати в Пс. 2:7 или Ис. 42:1. Предвид мотива за страдащото, пасхално агне от Йоан 1:29, спорно е дали думата „Избраник“ пасва на контекста на евангелието (стр. 431-432).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:35-42

³⁵ На следващия ден Йоан пак стоеше с двама от учениците си. ³⁶ И като съгледа Исус, когато минаваше, каза: Ето Божият Агнец! ³⁷ И двамата ученици го чува да говори така, и последваха Исус. ³⁸ И Исус, като се обърна, и видя, че Го следват, им каза: Какво търсите? А те Му казаха: Равви, което се превежда: Учителю, къде живееш? ³⁹ Каза им: Елате и ще видите. И така, те дойдоха и видяха къде живее, и останаха при Него този ден. Беше около десетият час #надвечер#, ⁴⁰ Единият от двамата, които чува от Йоан за Него и Го последваха, беше Андрей, брат на Симон Петър. ⁴¹ Той първо намери своя брат Петър и му каза: Намерихме Месия, което се превежда: Христос. ⁴² И го заведе при Исус. А Исус се вгледа в него и каза: Ти си Симон, син на Йона; ти ще се наричаш Кифа, което се превежда #камък#.

1:35 „двама от неговите ученици“ Изглежда разказът на Марк 1:16-20 за призоваването на двамата ученици е различен. Не е ясно дали Исус е имал предишни срещи с учениците Си от Галилея. По времето на Исус, процесът на ученичество, при който един мъж става верен последовател на даден равин, включва няколко етапа. Този процес е описан в равинските текстове, но не е напълно ясен от евангелския разказ. Двамата ученици, които са споменати по име, са Андрей (Йоан1:40) и апостол Йоан (който никога не е споменат по име в неговото евангелие). Понятието ученик може да означава (1) учащ се и/или (2) последовател. Това е първото название на онези, които вярват в Исус Христос като юдейски Месия. Важно е, че Новият завет говори за ученици, а не просто за хора, които са взели някакво решение (вж. Матей 13; 28:18-20).

Християнството е първоначално решение (покаяние и вяра), следвано от последователни избори на покорство и устояване във вярата. Християнството не е застрахователна полица или билет за небето, но всекидневна връзка с Исус, като с приятел, последовател и ученик.

1:37 „И двамата ученици го чува да говорят“ Йоан Кръстител насочва собствените си ученици към Христос (вж. Йоан 3:30).

1:38 „Равви, което означава Учителю“ Тази титла е обичайна за юдаизма от първи век и е приписвана на хора, които могат да тълкуват и поясняват значението и приложението на Мойсеевия закон и устната традиция (Талмуд). Буквалният превод е „мой учител/господар“. Използвана е от апостол Йоан като еквивалент на „учител“ (Йоан 11:8,28; 13:13-14; 20:16). Фактът, че Йоан пояснява понятията (вж. Йоан 1:38,41,42) показва, че апостолът пише до езичниците.

- **„Къде живееш?“** Изглежда това е традиционният начин за установяване на уникална връзка между учител и ученик. Техният въпрос предполага, че тези двама мъже искат да прекарат повече време с Исус, а не просто да му зададат един-два въпроса на пътя (вж. Йоан 1:39).

Думата *тепō* (оставам) се среща на три места в Йоан 1:38,39. Може да описва физическо или духовно място. Тези три употреби изглежда са още една игра на думи, които обобщават техния смисъл (напр. Йоан 1:1,5; 3:3; 4:10-11; 12:32). Целенасочената двусмисленост е характерна за Евангелието от Йоан.

1:39 „беше около десетият час“ Не е ясно дали Йоан използва римско време, според което денят започва в (1) 6:00 часа сутринта или (2) еврейско време, според което часът се отмерва със залез слънце (6 вечерта). Когато сравняваме Йоан 19:14 и Марк 15:25 изглежда се касае за римското време. Когато обаче четем Йоан 11:9, сякаш става дума за еврейско време. Йоан вероятно използва и двете. Тук обаче сигурно става дума за римското време, а именно 4.00 часа следобед.

1:40 „единият от двамата, които чува от Йоан Авторът (апостол Йоан) никога не се споменава по име в евангелието (21:2). Много е вероятно един от двамата ученици, които са чули свидетелството на Йоан Кръстител, да е Йоан, синът на Заведей (напр. Йоан 4:21; Марк 1:19).

1:41

NASB „Той първо намери своя брат Симон“

NKJV, NRSV „Той първо намери брат си Симон

TEV „Той веднага намери“

NJB „първото нещо, което Андрей направи“

Тук има вариации в древните ръкописи:

1. първото нещо, което Андрей направи
2. първия човек, който намери

Андрей е първият, който отива, за да каже

- **„Месията, което се превежда Христос“** Вж. коментара върху Йоан 1:20.

1:42 „Исус го погледна“ Този глагол означава „съсредоточен поглед“.

- **„Симон, син на Йона“** Има известно объркване в Новият завет относно името на Петровия баща. В Мат. 16:17 Петър е наречен „син на Йона“ (*Iōnas*), а тук е наречен „син на Йоан“ (*Iōannēs*). Името Йоан се среща в MSS P⁶⁶, P⁷⁵, Æ—Â и L. В MS В името е същото,

но само с едно „н“ (*Iōanēs*). Името Йона се среща в MSS A, B³, K и други по-късни гръцки манускрипти. Изглежда този въпрос няма ясен отговор. Възможни са вариации при превода, което е нормално при буквалното превеждане на имена от арамейски. Michael Magill, *The New Testament Trans Line*, стр. 303, казва, че „Йона“ и „Йоан“ може да са вариации на едно и също еврейско име, каквито са „Симон“ и „Симеон“.

- **„ти ще се наречеш Кифа, което се превежда Петър“** Името Кифа е арамейско понятие за камък (*kepa*), което на гръцки се превежда като *kephas*. Името обозначава нещо или някой, което е стабилно, силно и трайно. Това е един от многото коментари на автора на евангелието, който се опитва да обясни живота и учението на Исус на своите читатели езичници в Йоан 1:38. Интересно е, че двете технически понятия (глаголи), които започват да се използват по-късно, се появяват именно в тази глава

1. екзегетика, да изведе използвана в Йоан 1:18
2. херменевтика, да обясня, да разтълкувам, да превода, използва се в Йоан 1:42

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:43-51

⁴³ На другия ден Исус реши да отиде в Галилея; и намери Филип и му каза: Следвай Ме. ⁴⁴ А Филип беше от Витсаида, от града на Андрей и Петър. ⁴⁵ Филип намери Натанаил и му каза: Намерихме Онзи, за когото писа Мойсей в закона, и пророците, сина на Йосиф, който е от Назарет. ⁴⁶ А Натанаил му каза: От Назарет може ли да излезе нещо добро? Филип му каза: Ела и виж. ⁴⁷ Натанаил видя Исус да идва към Него и каза за него: Ето истински израилтянин, у когото няма лукавство. ⁴⁸ Натанаил Му каза: Откъде ме познаваш? Исус в отговор му каза: преди да те повика Филип, те видях като беше под смокинята. ⁴⁹ Натанаил Му отговори: Равви, Ти си Божият Син, Ти си израилевият Цар! ⁵⁰ Исус в отговор му каза: Понеже ти казах: Видях те под смокинята, затова ли вярваш? По-големи неща от това ще видиш. ⁵¹ И му каза: Истина, истина ви казвам: (отсега) ще виждате небето отворено и Божиите ангели да възлизат и слизат над Човешкия Син.

1:43 „на следния ден“ В евангелието от Йоан често се споменава времето, в което се случва дадено събитие (вж. Йоан 1:29,35,43; 2:1 и пр.). Общият контекст (1) започва в Йоан 1:19, което сигурно е първият ден (2) Йоан 1:29,35,43 описва „втория ден“ и (3) 2:1 разказва за „третия ден“.

- **„Той реши да отиде в“** Йоан описва ранен период от Исусовото служение в Юдея, който липсва в синоптичните евангелия. Евангелието от Йоан се фокусира върху Исусовото служение в Юдея и по-специално в Ерусалим. Тук обаче Исус иска да отиде в Галилея, вероятно заради сватбата в Кана (Йоан 2).
- **„Следвай ме“** Този глагол е сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Това е равински призив за постоянно ученичество. При юдеите са налице рамки, които определят подобно взаимоотношение.

1:44 „А Филип беше от Витсаида“ Името на този град означава „дом за риболов“. Това е градът на Андрей и Петър.

1:45 „Натанаил“ Това име е еврейско и означава „Бог е дал“. В синоптичните евангелия този ученик е назован с друго име. Съвременните учени предполагат, че това е ученикът, наречен „Вартоломей“, но това е само предположение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА АПОСТОЛИТЕ

	Матей 10:2-4	Марк 3:16-19	Лука 6:14-16	Деяния 1:12-18
Първа група	Симон (Петър) Андрей (брат на Петър) Яков (син на Заведей) Йоан (брат на Яков)	Симон (Петър) Яков (син на Заведей) Йоан (брат на Яков) Андрей	Симон (Петър) Андрей (брат на Петър) Яков Йоан	Петър Йоан Яков Андрей
Втора група	Филип Вартоломей Тома Матей (бирник)	Филип Вартоломей Матей Тома	Филип Вартоломей Матей Тома	Филип Тома Вартоломей Матей
Трета група	Яков (син на Алфей) Тадей Симон (ханаанец) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Тадей Симон (ханаанец) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Симон (зилотът) Юда (син на Яков) Юда (Искаротски)	Яков (син на Алфей) Симон (зилотът) Юда (син на Яков)

- **„Законът, а също и Пророците“** Тук са споменати две от трите раздела от старозаветния канон: Законът, Пророците и Писанията (които са дискутирани на събора в Ямния, 90 г. сл. Хр.). Думата е идиоматична за целия Стар Завет.
- **„Исус от Назарет, сина на Йосиф“** Този израз трябва да бъде разбран с оглед на неговата еврейска употреба. По онова време Исус живее в Назарет и земният му баща се нарича Йосиф. Това не отрича Исусовото раждане във Витлеем (Михей 5:2), нито пък раждането Му от девица (Ис. 7:14). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ, което следва:

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС НАЗАРЯНИНЪТ

Новият завет използва няколко различни гръцки понятия, когато говори за Исус.

А. Новозаветни понятия

1. Назарет – град в Галилея (вж. Лука 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Деяния 10:38). Този град не е споменат в съвременните архиви, но е намерен в по-късни източници.
Фактът, че е от Назарет, не е комплимент за Исус (вж. Йоан 1:46). Табелата, над Исусовия кръст съдържа името на това място като знак за презрението на евреите.
2. *Nazarēnos* – изглежда вероятно касае и географска област (вж. Лука 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* – може да се касае за град, но може да е игра на думи с Месианското понятие „Отрасъл“ (*netzer*, вж. Исая 4:2; 11:1; 53:2; Ер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12; в Новия завет, Откр. 22:16). Лука използва това име за Исус в 18:37 и Деяния 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. Във връзка с вариант #3 *nāzir*, което означава „посветен чрез обрек.“

В. историческа употреба извън Новия завет.

1. Описва (пред-християнска) еретична група (на арамейски: *nāsōrayyā*).
2. В еврейските кръгове е използвана, за да опише християните (вж. Деяния 24:5,14; 28:22, *nosri*).
3. Става обичайно понятие, описващо вярващите в Сирийските (арамейски) църкви. В гръцките църкви, вярващите се наричат „християни“.
4. Малко след падането на Ерусалим, фарисеите се събират в Ямния и обявяват формалното отделяне между синагогата и църквата. Името „Назаряни“, използвано за

вярващите се среща и като сред формулите за проклинане на християните в така наречените „Осемнадесет благословения, от *Berakoth* 28b-29a:

„Нека Назаряните и еретиците да бъдат изличени в миг; те ще бъдат изличени от книгата на живота и няма да бъдат вписани всред верните.”

5. Използвано е от Юстин Мъченик в *Dial.* 126:1, който използва думата от Исая *netzer* по отношение на Исус.

С. Мнението на автора

Изненадан съм от многото варианти на името, макар да знам, че това е характерно за Стария завет, тъй като името „Йошуа” се пише по няколко различни начина на еврейски. Следните примери ме карат да се съмнявам в точното значение:

1. близката връзка с Месианското понятие „Отрасъл” (*netzer*) или подобното на него *nāzir* (някой, който е посветен чрез обрек)
2. негативното звучене на името в Галилея
3. нищожни или почти никакви сведения за града Назарет в Галилея от онова време
4. името е произнесено от демон в есхатологичен смисъл (т.е. „Нима си дошъл да ни погубиш?”).

За пълна библиографска справка по изследване на това име, вж. Colin Brown (ed.), *New International Dictionary of New Testament Theology*, том 2, стр. 346 or Raymond E. Brown, *Birth*, pp. 209-213, 223-225.

1:46 „Натанаил му каза: Може ли нещо добро да дойде от Назарет?” Очевидно Филип и Натанаил са запознати със старозаветните пророчества, че Месията ще дойде от Витлеем (Мих. 5:2), който е близо до Ерусалим, а не от Назарет в езическа Галилея, но Ис. 9:1-7 предполага това!

1:47

NASB, NKJV NRSV „в когото няма измама“

TEV „няма нищо лъжливо в него“

NJV „в когото няма измама“

Думата описва откровен човек, който няма скрити мотиви (вж. Пс 32:2), истински представител на избрания народ Израил.

1:48 „Исус отговори: Преди да те повика Филип, видях те, като беше под смокинята“ Очевидно Исус използва Своето свръхестествено познание (напр. Йоан 2:24-25; 4:17-19,29; 6:61,64,71; 13:1,11,27,28; 16:19,30; 18:4), за да подсказе на Натанаил, че Той е Месията. Трудно е да разберем как функционират Исусовата човешка и божествена същност. В някои текстове не е ясно дали Исус използва „свръхестествени“ сили или човешки способности. В случая се касае за свръхестествена способност.

1:49 „Натанаил Му отговори: Равви, Ти си Божият Син... Цар на Израил“ Обърнете внимание на двете титли! И двете съдържат националистични, месиански елементи (тоест Псалм 2). Тези ранни ученици възприемат Исус с оглед на своите познания, които са свързани с юдаизма от първи век. Те не осъзнават изцяло неговата личност и роля като Страдащ Служител (вж. Исая 53), разбират го чак след възкресението.

1:51

NASV „Истина, истина ви казвам“

NKJV „Най-уверено ви казвам“

NRSV „Истина, истина ви казвам“

NEV „Аз ви казвам истината“

NJB „цялата истина“

Буквално това е „Амин, Амин!“ Двойната употреба на това понятие се среща само в евангелието от Йоан, където Исус ги изрича двадесет и пет пъти. Понятието „Амин“ е форма на еврейската дума за „вяра“ (*emeth*), която означава да бъдеш твърд (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:14). В Стария завет е използвана като метафора за стабилност и надеждност. Започва да се превежда като „вяра“ или „вярност“. С течение на време думата започва да се използва като потвърждение. Когато е употребена в началото на изречението, това е уникален начин за привличане на вниманието към думите на Исус, които представляват забележителни, надеждни откровения от ЯХВЕ (вж. Йоан 1:51; 2:3,5,11; 5:19,24,25; 6:26,32,47,53; 8:34,51,58; 10:1,7; 12:24; 13:16,20,21,38; 14:12; 16:20,23; 21:18). Забележете промяната в множествено число (местоимението и глагола). Вероятно думите са адресирани към всички, които стоят наоколо.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АМИН

I. СТАРИЯТ ЗАВЕТ

- A. Понятието „амин“ е от еврейската дума за
1. „истина“ (*emeth*, BDB 49)
 2. „истинност“ (*emun, emunah*, BDB 53)
 3. „вяра“ или „вярност“
 4. „доверие“ (*dmm*, BDB 52)
- B. Етимологията на думата идва от описване на стабилното физическо състояние на човека. Противоположната дума би описала човек, който е нестабилен, хлъзгащ се (вж. Втор. 28:64-67; 38:16; Псалм 40:2; 73:18; Ер. 23:12) препъващ се (вж. Пс. 73:2). Предвид тази буквална употреба, възниква и разширеното метафорично значение на думата, верен, надежден, лоялен и доверен (вж. Битие 15:16; Авак. 2:4).
- C. Специална употреба
1. стълб, IV Царе 18:16 (I Тим. 3:15)
 2. увереност, Изход 17:12
 3. твърдост, Изход 17:12
 4. стабилност, Исаия 33:6; 34:5-7
 5. истински, III Царе 10:6; 17:24; 22:16; Притчи 12:22
 6. твърд, II Лет. 20:20; Исаия 7:9
 7. надежден (Тора), Пс. 119:43,142,151,168
- D. В Стария завет два други еврейски термина за използвани за активна вяра.
1. *bathach* (BDB 105), доверие
 2. *ura* (BDB 431), страх, респект, поклонение (вж. Битие 22:12)
- E. Изхождайки от идеята за доверие или надеждност се развива литургичната употреба, която се използва, за да утвърди нечие истинно твърдение (вж. Втор. 27:15-26; Неемия 8:6; Пс. 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
- F. Богословският ключ за този термин не се свежда до човешката вярност, но до тази на ЯХВЕ (вж. Изход 34:6; Втор. 32:4; Пс. 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Единствената надежда на падналото човечество е милостивата, вярна, заветна лоялност на ЯХВЕ и Неговите обещания. Тези, които познават ЯХВЕ трябва да бъдат като Него (вж. Авак. 2:4). Библията е история и разказ за това как Бог възстановява Своя образ (вж. Битие 1:26-27) в човека. Спасението възстановява човешката способност за интимно общение с Бога. За това сме били създадени.

II. НОВИЯТ ЗАВЕТ

- A. Употребата на думата „амин“ като завършващо литургично потвърждение на нечие изявление е често срещано в Новия завет (вж. I Кор. 14:16; II Кор. 1:20; Откр. 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Използването на термина в края на молитвата е типично за Новия завет (вж. Римл. 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; 6:18; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; II Сол. 3:18; I Тим. 1:17; 6:16; II Тим. 4:18).
- C. Исус е единственият, който използва термина (често по два пъти в Йоан) в началото на забележителни твърдения (вж. Лука 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
- D. Използван е като титла за Исус в Откр. 3:14 (вероятно титла на ЯХВЕ от Исаия 65:16).
- E. Концепцията за вярност или вяра, надеждност или доверие е изразена в гръцкото понятие *pistos* или *pistis*, чиито английски еквивалент са думите „доверие“, „вяра“, „вярвам“.

- „вие, вие“ И двете местоимения са в множествено число. Исус се обръща към всички, които стоят наоколо и респективно, към цялото човечество!
- „небесата отворени“ Тази фраза ни напомня за старозаветната теофания – богоявление:
 1. Езекиил, Езек. 1:1
 2. Исус, Мат. 3:16; Марк 1:10; Лука 3:21
 3. Стефан, Деяния 7:56
 4. Петър, Деяния 10:11
 5. Второто идване на Христос, Откр. 19:11

Това е перфектно деятелно причастие, което подсказва, че небесата остават отворени. Думата „небеса“ е в множествено число, защото е така на еврейски. Това може да означава (1) атмосферата над земята, както е в Битие 1 или (2) самото присъствие на Бога.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НЕБЕСАТА И ТРЕТОТО НЕБЕ

В Стария завет понятието „небеса“ обикновено е в множествено число (*shamayim*, BDB 1029, KB 1559). Значението на еврейската дума е „височина“. Бог обитава на високи места. Тази представа отразява святостта и трансцендентността на Бога.

В Битие 1:1 множественото число на думата във фразата „небесата и земята“ показва, че Бог създава (1) атмосферата над тази планета; или (2) цялата действителност – и духовната, и физическата. От това основно разбиране се извеждат като аргумент и други пасажи, обозначаващи различните равнища на небесата: „небето на небесата“ (вж. Пс. 68:33) или „небето и небето на небесата“ (вж. Втор. 10:14; III Царе 8:27; Неем. 9:6; Пс. 148:4). Еврейските равини обобщават, че най-вероятно съществуват:

1. Две небеса (rabbi Judah, Hagigah 12б);
2. Три небеса (Test. Levi 2-3; Ascen. of Isa. 6-7; Midrash Tehillim on Ps. 114:1);
3. Пет небеса (III Варух)
4. Седем небеса (rabbi Simon b. Lakish; Assen. of Isaiah 9:7);
5. Десет небеса (II Енох 20:3; 22:1)

Всички тези аргументи обаче показват най-вече едно – че има отчетливо разграничение между Бога и физическото творение посредством Неговата трансцендентност. Най-разпространеното схващане за броя небеса в равинския юдаизъм е седем. А. Коен пише (в А. Cohen, *Everyman's Talmud*, p. 30), че тук има връзка с астрономичните сфери. Според мен обаче по-скоро става дума за това, че числото 7 се смята за числото на съвършенството (напр. такъв е броят на дните на Сътворението, след което Бог си почива; Бит. 2:2).

От своя страна във II Коринтяни 12:2 апостол Павел споменава за „трето небе“ (гр. *ouranos*) в опитите си да обозначи величественото и все пак лично лично присъствие на Бога. В даден момент Павел е имал лична среща с Бога!

- „Божите ангели да възлизат и слизат“ Това е алюзия за преживяването на Яков при Ветил (вж. Бит 28:10 и сл.). Исус изтъква, че както Бог е обещал да снабди всички нужди на Яков, така Той ще снабди всички Негови нужди!
- „Човешки син“ Това е определение, което Исус сам използва за Себе Си. Това е еврейска фраза, която описва човешките същества (вж. Пс. 8:4; Езек. 2:1). Тъй като думата е използвана в Дан. 7:13, тя има предвид и божествена същност. Това понятие не съдържа националистични или милитаристични нюанси, защото не е използвано от равините. Исус го използва, защото то комбинира двата аспекта от Неговата същност (човешка и божествена, вж. I Йоан 4:1-3). Йоан на тринадесет пъти споменава този израз, който Исус приписва на Себе Си.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо делегацията, изпратена от Ерусалим, пита Йоан Кръстител дали той не е един от тримата старозаветни личности?
2. Дефинирайте христологичното твърдение, което Йоан Кръстител прави относно Исус в стихове 19-30.
3. Защо синоптичните евангелия и това на Йоан са толкова различни в описанието на учениците и тяхното призоваване?
4. Как тези мъже възприемат Исус? Обърнете внимание на титлите, с които Го назовават (стих 38).
5. Как Исус нарича Себе Си? Защо?

Йоан 2 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Сватбата в Кана	Водага, превърната във вино	Сватбата в Кана	Сватбата в Кана	Сватбата в Кана
2:1-11	2:1-12	2:1-11	2:1-3	2:1-10
			2:4	
			2:5	
			2:6-10	
			2:11	2:11-12
2:12		2:12	2:12	
Очистването на храма	Исус изчиства храма	Очистването на храма		Очистването на храма
2:13-22	2:13-22	2:13-22	2:13-17	2:13-22
			2:18	
			2:19	
			2:20	
			2:21-22	
Исус познава всички хора	Този, който познава сърцата		Исус познава човешката природа	Исус в Ерусалим
2:23-25	2:23-25	2:23-25	2:23-25	2:23-25

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово

за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 2:1-11

А. Исус е толкова различен от другите религиозни водачи на Своего време. Той яде и пие с обикновените хора. Докато Йоан Кръстител живее уединено, Исус е обществена личност и непрекъснато е сред хората.

В. Първото знамение на Исус е свързано със семейството и дома. Исус е характерен с грижа и внимание към обикновените хора. В същото време обаче Той е гневен към себеправедните религиозни водачи. За Исус приоритет са хората, а не традициите или задължителните ритуали, което разкрива Неговата свобода, но и зачитането на културните очаквания.

С. Това е първото от седемте знамения, които Йоан описва, за да разкрие характера на Исус (глави 2-11).

1. вода във вино (Йоан 2:1-11)
2. изцеляване на момче (Йоан 4:46-54)
3. изцеляване на куц човек (Йоан 5:1-18)
4. нахранване на множество (Йоан 6:1-15)
5. ходене по вода (Йоан 6:16-21)
6. изцеляване на слепороден човек (Йоан 9:1-41)
7. възкресяване на Лазар (Йоан 11:1-57)

Д. Евангелието на Йоан е структурирано богословски, а не хронологично. Глава 2 е добър пример. Първоначално Исус описва желанието на Исус да достигне юдеите (както водачите, така и обикновените хора), но те не вярват, не Го приемат. Исус отхвърля юдаизма заради капсулованото мислене и религиозната себеправедност.

1. Шестте каменни делви, напълнени до горе представляват юдаизма, който Исус е дошъл да промени
2. очистването на храма (който хронологично започва в началото на първата седмица от Исусовия живот) е представено още в самото начало и бележи Исусовото отхвърляне на юдейските водачи.

Друг добър пример за подредбата на текста при Йоан е Никодим (г-н Религиозен) от глава 3 и Самарянката (г-жа Нерелигиозна) от глава 4. Това са нарицателни образи.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 2:1-11

¹ На третия ден имаше сватба в Кана Галилейска и майката на Исус беше там. ² И Исус и учениците Му бяха поканени на сватбата. ³ И когато се свърши виното, майката на Исус Му каза: Вино нямат. ⁴ А Исус ѝ каза: Какво има между мен и теб, жено, #или госпожо#, часът Ми още не е дошъл. ⁵ Майка Му каза на слугите: Каквото ви каже, направете. ⁶ А там имаше шест каменни делви, поставени по обичая на юдейското очистване, които побираха по две или три мери. ⁷ Исус им каза: Напълнете делвите с вода. И те ги напълниха догоре. ⁸ Тогава им каза: Налейте сега и занесете на настойника на угощението. И те занесоха. ⁹ И когато настойникът на угощението вкуси от водата, сега превърната на вино, и не знаеше откъде беше – но слугите, които бяха напълнили водата, знаеха – настойникът на угощението повика младоженеца и му каза: ¹⁰ Всеки човек слага първо доброто вино, а по-долното, след като се понапият; ти задържал доброто вино досега. ¹¹ Това извърши Исус в Кана Галилейска като начало на знаменията си и яви славата Си; и учениците Му повярваха в Него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ТЕКСТ *NASB (UPDATED)* – John 2:1-11

1 On the third day there was a wedding in Cana of Galilee, and the mother of Jesus was there; 2 and both Jesus and His disciples were invited to the wedding. 3 When the wine ran out, the mother of Jesus said to Him, „They have no wine.“ 4 And Jesus said to her, „Woman, what does that have to do with us? My hour has not yet come.“ 5 His mother said to the servants, „Whatever He says to you, do it.“ 6 Now there were six stone waterpots set there for the Jewish custom of purification, containing twenty or thirty gallons each. 7 Jesus said to them, „Fill the waterpots with water.“ So they filled them up to the brim. 8 And He said to them, „Draw *some* out now and take it to the headwaiter.“ So they took it *to him*. 9 When the headwaiter tasted the water which had become wine, and did not know where it came from (but the servants who had drawn the water knew), the headwaiter called the bridegroom, 10 and said to him, „Every man serves the good wine first, and when *the people* have drunk freely, *then he serves* the poorer wine; *but* you have kept the good wine until now.“ 11 This beginning of *His* signs Jesus did in Cana of Galilee, and manifested His glory, and His disciples believed in Him.

2:1 „имаше сватба“ Селските сватби са важно социално събитие. Те обикновено включват цялата общност и може да траят по няколко дни.

- **„Кана“** Това понятие е споменато само в евангелието на Йоан (Йоан 2:1,11; 4:46; 21:2). Знаем няколко неща за него:

1. Роден град на Натанаил
2. място на първото Исусово чудо
3. близо до Капернаум

Има четири възможни варианта на местонахождение (АВ, том. 1, стр. 827)

1. Аин Кана, на километър и половина от Назарет
2. Кафр Кана, на около 5 км северозападно от Назарет
3. Кирбет Кана, на около 12 км северно от Назарет, на един хълм
4. Кана от долината Асохис, спомената от Йосиф Флавий (*Life*, 86, 206).

Местоположението в долината пасва на Кана, което на еврейски означава „тръстика“ (тоест пръчка).

- **„Исусовата майка беше там“** Очевидно Мария помага с организирането на сватбата. Това може да се види от (1) факта, че заповядва на слугите (вж. Йоан 2:5) и (2) и защото е загрижена за напитките (вж. Йоан 2:3). Вероятно става дума за роднини или близки приятели.

2:3 „Вино нямат“ Това е задължителен еврейски обичай – домакините трябва да осигурят вино за гостите си. Това вино очевидно е ферментирало, както е видно от (1) коментара на настойника на церемонията, Йоан 2:9-10; (2) еврейските обичаи по времето на Исус (3) липсата на химични добавки или хигиенични процеси.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТНОШЕНИЕТО НА БИБЛИЯТА КЪМ АЛКОХОЛА

I. Библейски понятия

A. Стар завет

1. *Yayin* – Това е общо понятие за вино (BDB 406), използвано 141 пъти. Етимологията не е ясна, защото думата няма еврейски корен. Винаги означава ферментирал плодов сок, обикновено грозде. Някои типични пасажи са Битие 9:21; Изход 29:40; Числа 15:5,10.
2. *Tirosh* – Това означава „ново вино“ (BDB 440). Поради климатичните условия в Близкия изток, ферментацията започва шест часа след изстискването на сока. Тази дума се използва за вино, което е в процес на ферментация. Някои от типичните пасажи са: Втор. 12:17; 18:4; Исаия 62:8-9; Осия 4:11.

3. *Asis* – Това е думата за алкохолни напитки („сладко вино”, BDB 779, напр. Йоил 1:5; Исаия 49:26).
4. *Sekar* – Това е понятието за „силно питие” (BDB 1016). Еврейският корен е използван в понятието „пиян” или „пияница.” Към питието се добавя нещо, за да бъде по-опияняващо. Думата е паралел на *yaʿuvin* (вж. Притчи 20:1; 31:6; Исаия 28:7).

В. Нов завет

1. *Oinos* – гръцкият еквивалент на *yaʿuvin*
2. *Neos oinos* (ново вино) – гръцкият еквивалент на *tirosh* (вж. Марк 2:22).
- Gleuchos vinos* (сладко вино, *asis*) – вино в ранен етап на ферментация (вж. Деяния 2:13).

II. Библейска употреба

А. Стар завет

1. Виното е дар от Бога (Битие 27:28; Пс. 104:14-15; Екл. 9:7; Осия 2:8-9; Йоил 2:19,24; Амос 9:13; Зах. 10:7).
2. Виното е част от жертвения принос (Изход 29:40; Левит 23:13; Числа 15:7,10; 28:14; Втор. 14:26; Съдии 9:13).
3. Вино се използва в медицината (II Царе 16:2; Притчи 31:6-7).
4. Виното може да бъде истински проблем (Ной – Битие 9:21; Лот – Битие 19:33,35; Самсон – Съдии 16:19; Навал – I Царе 25:36; Урия – II Царе 11:13; Амнон – II Царе 13:28; Ила – I Царе 16:9; Венадад – I Царе 20:12; Владетелите – Амос 6:6; и жените – Амос 4 гл.).
5. С виното може да се злоупотребява (Притчи 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Исаия 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Осия 4:11).
6. Виното е забранено за определени групи (свещеници в служение, Левит 10:9; Езек. 44:21; назареи, Числа 6 гл.; и владетели, Притчи 31:4-5; Исаия 56:11-12; Осия 7:5).
7. Виното е използвано в есхатологичен контекст (Амос 9:13; Йоил 3:18; Зах. 9:17).

В. Междубиблейска

1. В умерени количества виното е много полезно (Иисус син Сирахов 31:27-30).
2. Равините казват, „Виното е най-доброто лекарство, ако нямате вино, ще ви трябват лекарства.” (BB 58b).

С. Нов завет

1. Исус превърна голямо количество вода във вино (Йоан 2:1-11).
2. Исус пиеше вино (Мат. 11:18-19; Лука 7:33-34; 22:17 и сл.).
3. На Петдесетница Петър е обвинен, че е пиян от „ново вино” (Деяния 2:13).
4. Виното може да се използва като лекарство (Марк 15:23; Лука 10:34; I Тим. 5:23).
5. владетелите не трябва да прекаляват с виното. Това не означава, че изобщо не трябва да пият (I Тим. 3:3,8; Тит 1:7; 2:3; I Петър 4:3).
6. Виното е използвано в есхатологичен контекст (Матей 22:1 и сл.; Откр. 19:9).
7. Пиянството е порицано (Мат. 24:49; Лука 12:45; 21:34; I Кор. 5:11-13; 6:10; Гал. 5:21; I Петър 4:3; Римл. 13:13-14).

III. Богословско прозрение

А. Диалектическо напрежение

1. Виното е дар от Бога.
2. Пиянството е голям проблем.
3. В някои култури вярващите трябва да ограничават свободата си заради благоверието (Мат. 15:1-20; Марк 7:1-23; I Коринтяни 8-10 гл.; Римляни 14 гл.).

В. Тенденция да се погазват ограниченията

1. Бог е източникът на всички добри неща.
2. падналото човечество злоупотребява с всички Божии дарове, като нарушава предвидените от Бога ограничения.

С. Злоупотребяваме ние, нещата не са виновни. Във физическото творение няма нищо зло (вж. Марк 7:18-23; Римл. 14:14,20; I Кор. 10:25-26; I Тим. 4:4; Тит 1:15).

IV. Еврейска култура и ферментация от Първи век

- A. Ферментацията започва много бързо, около 6 часа след намачкване на гроздето.
- B. според еврейската традиция, ако на повърхността има лека пяна (знак за ферментация), виното е готово, за да бъде дадено десятък от него (*Ma aseroth* 1:7). Нарича се „ново вино“ или „сладко вино.“
- C. Основната алкохолна ферментация трае една седмица.
- D. Вторичната ферментация трае 40 дни. На този етап виното се счита за „старо вино“ и може да се принася на олтара (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Отлежалото вино (старо вино) се счита за добро, но трябва да се прецеди добре преди употреба.
- F. Виното се счита за висококачествено обикновено след една година на ферментация. Три години е максималният период за сигурно съхранение на виното. Нарича се „старо вино“ и трябва да се разрежда с вода.
- G. В последните 100 години със стерилната среда и добавка на химикали, ферментацията бива удължена. В древния свят не са могли да спрат естествения процес на ферментация.

V. Заключениелни твърдения

- A. Внимавайте вашият опит, богословие и библиейско тълкуване да не омаловажава Исус и еврейско/християнската култура от Първи век! Очевидно те не са били пълни въздържатели.
- B. Не съм привърженик на употребата на алкохол в социална среда. Обаче, мнозина прекаляват с акцентирание на богословската позиция по темата и имат надменни претенции за праведност, основани на културни/деноминационни предразсъдъци.
- C. За мен, Римляни 14 гл. и I Коринтяни 8-10 гл. осигуряват прозрение и насоки, основани на любов и респект към вярващите и с мисъл за разпространението на евангелието в нашата култура, а не ръководени от личната свобода или осъдителен критицизъм. Ако Библията е единственият източник за вяра и практика, тогава може би всички ние трябва да преосмислим позицията си по темата.
- D. Ако налагаме пълното въздържание като Божия воля, тогава какво да кажем за Исус, както и за вярващите в онези съвременни култури, които редовно ползват вино (като например в Европа, Израил, Аржентина)?

2:4 „Жено“ Това звучи грубо, но всъщност е еврейски идиом, израз на уважение (вж. Йоан 4:21; 8:10; 19:26; 20:15).

NASB	„какво общо има това с нас?“
NKJV	„Какво общо има с мен твоята загриженост?“
NRSV	„какво общо има това с теб и мен?“
TEV	„Не трябва да ми казваш какво да правя“
NJV	„Какво искаш от мен?“

Това е еврейски идиом, буквално „какво за мен и за теб“ (вж. Съд. 11:12; II Царе 16:10; 19:22; III Царе 17:18; IV Царе 3:13; II Лет. 35:21; Мат. 8:29; Марк 1:24; 5:7; Лука 4:34; 8:28; Йоан 2:4). Вероятно това е началото на новото взаимоотношение на Исус с Неговото семейство (вж. Мат. 12:46 и сл.; Лука 11:27-28).

- **„Моят час още не е дошъл“** Това показва, че Исус е наясно с целта, която Му предстои (вж. Марк 10:45). Йоан използва понятието „час“ в различен смисъл:
 1. за време (вж. Йоан 1:39; 4:6,52,53; 11:9; 16:21; 19:14; 19:27)
 2. за последното време (вж. Йоан 4:21,23; 5:25,28)
 3. за последните дни на Исус (арестуване, съдебен процес, смърт, вж. Йоан 2:4; 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:32; 17:1)

2:5 „Каквото и да ви каже, сторете“ В тази ситуация Мария не приема думите на Исус като отказа да се намеси.

2:6

NASB „за еврейския обичай на очистване“

NKJV „съгласно начина за очистването“

NRSV „за юдейските ритуали на очистване“

TEV „юдеите имат правила за ритуално измиване“

NJB „за измиванията, които са обичайни сред евреите“

Тези съдове за вода се използват за церемониално измиване на крака, ръце, прибори и пр. Йоан добавя коментар, за да помогне на читателите езичници да схванат ситуацията.

2:6-7 „шест каменни делви за вода“ Както често се случва при Йоан, това знамение има двойна цел:

1. да помогне на младоженците
2. знаменията има за цел да изтъкне Исус като изпълнение на юдаизма. Този израз сигурно има предвид, че
 - a. Цифрата „6“ е символ на човешките усилия
 - b. Исус иска да напълнят делвите догоре, не за да има повече вино, а с цел СИМВОЛИЗЪМ
 - c. огромното количество вино, което е повече, отколкото е нужно за една сватба, е символ за изобилието на новия век (вж. Ерем. 31:12; Осия 2:22; 14:7; Йоил 3:18; Амос 9:12-14).

- **„всяка побираше по две или три мери“** В случая е използвана еврейската мярка за тегло *bath*. По времето на Исус се използват три различни мерки с това име *baths*, така че точното количество не е ясно, но се касае за огромни делви с вино.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МЕРКИ И ТЕГЛИЛКИ В ДРЕВНИЯ БЛИЗЪК ИЗТОК

Мерките и теглилките, които се използват в търговията, са неразривна част от селското стопанство и икономиката в древния Близък изток. Библията повелява на евреите да бъдат справедливи в търговските отношения помежду си (вж. Лев. 19:35-36; Втор. 25:13-16; Пр. 11:1; 16:11; 20:10). По-големите проблеми се крият не във вероятността от измами, а по-скоро в липсата на конкретни стандарти, понятия и системи в древна Палестина. Според някои изследователи са съществували два набора от мерки за тежест – „лек“ и „тежък“ вариант на всяко нещо (вж. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, vol. 4, p. 831). Освен това десетичната система, която се е практикувала в древен Египет, се съчетава с шестичната система от Месопотамия.

Много от размерите и количествата се основават на части на човешкото тяло, животински сили и земеделски съдове – но никое от тези неща не е подлежало на централизиран стандарт. Ето защо съотношенията, които даваме по-долу, са по-скоро приблизителни. Най-лесният начин да се онагледят мерките и теглилките е в схема.

I. Най-често използвани понятия за *обем*

A. Сухи мерки

1. *кор* (BDB 330; вероятно товар за магаре, BDB 331) – Лев. 26:16; Осия 3:2;
2. *летех* (BDB 547) – вероятно с препратка към Осия 3:2;
3. *ефа* (BDB 35) – Изх. 16:36; Лев. 19:36; Езек. 45:10-11,13,24;
4. *сеах* (BDB 684) – Бит. 18:6; I Царе 25:18; III Царе 18:32; IV Царе 7:1,16,18;
5. *омер* (BDB 771 II, вероятно „сноп“; BDB 771 I) – Изх. 16:16,22,36; Лев. 23:10-15;
6. *'исарон* (BDB 798 – една десета от ефа) – Изх. 29:40; Лев. 14:21; Числа 15:4; 28:5,13;
7. *кав* (BDB 866) – IV Царе 6:25.

В. Течни мерки

1. *кор* (BDB 499) – Езек. 45:14 (може и да е суха мярка: вж. II Летописи 2:10; 27:5);
2. *бат* (BDB 144 II) – III Царе 7:26,38; II Лет. 2:10; 4:5; Исая 5:10; Езек. 45:10-11,15;
3. *хин* (BDB 228) – Изх. 29:40; Лев. 19:36; Езек. 45:24;
4. *лог* (BDB 528) – Лев. 14:10,12,15, 21, 24.

С. Съпоставителна схема (заимствана от Roland deVaux, *Ancient Israel*, vol. 1, p. 201 и *Encyclopedia Judaica*, vol. 16, p. 379)

<i>кор</i> (сух)	=	<i>кор</i> (течен)	1						
<i>ефа</i> (сух)	=	<i>бат</i> (течен)	10	1					
<i>сеах</i> (сух)			30	3	1				
<i>хин</i> (течен)			60	6	2	1			
<i>омер/исарон</i> (сух)			100	10	-	-	1		
<i>кав</i> (сух)			180	18	6	3	-	1	
<i>лог</i> (течен)			720	72	24	12	-	4	1

II. Най-често използвани понятия за тежест

А. Трите най-често използвани термини за тежест са: талант, шекел и гера.

1. Най-голямата мярка в Стария завет е *талантът*. От Изход 38:25-26 научаваме, че един талант тежи колкото 3000 шекела.

2. Понятието *шекел* (BDB 1053, „тежест“) се използва толкова често, че в много случаи текстът само го допуска, но без да го назовава. В Стария завет съществуват няколко стойности на шекела, за които имаме сведения:

- а. „търговски стандарт“ (Бит. 23:16);
- б. „шекел от светилището“ (Изх. 30:13);
- в. „от царската тежест“ (II Царе 14:26).

3. Понятието *гера* (BDB 176 II) се измерва като 20 за един шекел (вж. Изх. 30:13; Лев. 27:25; Числа 3:47; 18:16; Езек. 45:12). Тези съотношения се различават между Месопотамия и Египет. Израил следва мерките, които са най-характерни за Ханаан.

4. Понятието *мина* (BDB 584) се равнява на 50 или 60 шекела. Този термин се среща най-вече в старозаветни книги (вж. Езек. 45:12; Ездра 2:69; Неем 7:71-71). Езекиил дава съотношение 60:1, докато в Ханаан се използва по-скоро съотношение 50:1.

5. Понятието *бека* (BCV 132; „половин шекел“, вж. Бит. 24:22) се среща само два пъти в Стария завет. (Второто място е в Изх. 38:26.) То се отнася за ½ шекел. Думата идва от корена „деля, разделям“.

В. Схема

1. Според Петокнижието

талант	1				
мина	60	1			
шекел	3000	50	1		
бека	6000	100	2	1	
гера	60 000	1000	20	10	1

2. Според Езекиил

талант	1				
мина	60	1			
шекел	3600	60	1		
бека	7200	120	2	1	
гера	72 000	1200	20	10	1

2:8

NASB

„началникът“

NKJV

„господарят на празника“

NRSV	„главният настойник“
TEV	„главният отговорник за празника“
NJB	„началникът на празника“

Този човек може да е или (1) почетен гост, който отговаря за празника или (2) слуга, който заповядва на другите слуги да сервират.

2:10 Правилото е най-доброто вино да се сервира първо. След като гостите се понапият, се сервира по-некачественото вино. Тук обаче най-доброто се дава най-накрая! Изглежда това е контраст между Стария завет (старото вино) в юдаизма и Новия завет (новото вино) в Исус (вж. Книгата Евреи). Очевидно Исусовото разчистване на храма (вж. Йоан 2:13-17) е разместено богословски, а не хронологично, за да символизира точно тази истина!

2:11 „Начало на Своите знамения“ Евангелието от Йоан е изградено върху седемте знамения и тяхното тълкуване. Това е първото знамение: Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *ARCHĒ* към Йоан 1:1.

- „и изяви славата Си, и учениците Му повярваха в Него“ Проявата на (вж. коментара върху Йоан 1:31) Исусовата слава (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:14) е основна цел на тези чудеса. Това чудо, както и останалите изглежда са директно насочени към Христовите ученици! Думата „повярваха“ няма предвид първоначалния акт на вяра, но тяхното постоянно доверие в Неговата личност и дело. Знаменията разкриват истинската личност и дело на Месията. Не е сигурно дали гостите изобщо са разбрали какво се е случило.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 2:12

¹² След това слезе в Капернаум – Той и майка Му, братята Му и учениците Му; и преседяха там не много дни.

2:12 „Капернаум“ След като в Назарет Го отхвърлят (вж. Лука 4:16-30), Капернаум се превръща в обичайно място за Исусовия предстой в Галилея (вж. Мат. 4:13; Марк 1:21; 2:1; Лука 4:23,31; Йоан 2:12; 4:46-47).

- Това е уникален поглед върху Исусовото служение, свързано с неговото семейство в светлината на служението в Кана.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА 2:13-25

А. Съществува широка дискусия между учените относно очистването на храма. Йоан описва това събитие рано в Исусовото служение, докато синоптичните евангелия (Мат. 21:12; Марк 11:15 и Лука 19:45) го представят в последната седмица от Исусовия живот. Много вероятно е Йоан да структурира описанията от него събития с богословска цел (още от глава 1, Йоан изтъква Исусовата божествена същност). Всеки от авторите на евангелията е боговдъхновен, но разполага със свобода да подбира, адаптира, подрежда и обобщава Исусовите действия и поучения. Не смятам, че са разполагали със свободата сами да измислят какво е говорил или вършил Исус. Трябва да помним, че евангелията не са съвременни биографии, а евангелски брошури, написани за избрана аудитория. Евангелията не са хронологични разкази, нито пък съдържат всички думи, изречени от Исус (по-скоро са обобщения). Това не означава, че не са точни. Източната литература се основава на различни от западната литература културни очаквания. Вж. Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*, pp. 127-148.

В. Очистването на храма се вмести в общата богословска цел на Йоан, според която Исус е изпратен първо до юдеите. Това е видно от разговора с Никодим в глава 3 (правоверен юдаизъм). В глава 4 обаче Исус започва да работи с една по-широка група (дори еретична, защото се е отцепила от юдаизма), като разговаря със Самарянката.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 2:13-22

¹³ И като приближаваше Пасхата на юдеите, Исус се възкачи към Ерусалим. ¹⁴ И намери в храма продавачите на волове, овце и гълъби, и онези, които разменяха пари. ¹⁵ И като направи бич от върви, изпди всички от храма, както и овцете и воловете, изсипа парите на тези, които разменяха пари, и прекатури масите им; ¹⁶ а на тези, които продаваха гълъбите, каза: Махнете ги оттук и не правете Бащиния ми дом дом за търговия. ¹⁷ Тогава учениците Му си спомниха, че е писано: Ревността за Твоя дом ще ме изяде. ¹⁸ Юдеите отговориха на това, като казаха: Какво знамение ще ни покажеш, тъй като правиш това? ¹⁹ В отговор Исус им каза: „Разрушете този храм и за три дни ще го издигна. ²⁰ Тогава юдеите казаха: Този храм е бил граден четиридесет и шест години. Ти за три дни ли ще го издигнеш? ²¹ Но Той говореше за храма на тялото Си. ²² И така, когато беше възкресен от мъртвите, учениците Му си спомниха, че беше казал това, и повярваха на Писанието и на думите, които Исус беше говорил. ²³ И когато беше в Ерусалим на празника, по време на Пасхата мнозина повярваха в Неговото име, като гледаха знаменията, които вършеше.

2:13 „Пасхата“ Този ежегоден празник е описан в Изход 12 и Второзаконие 16:1-6. Този празник е единственото средство, което ни помага да датираме Исусовото служение. Ако съдим по синоптичните евангелия Исусовото служение трае една година (спомената е само една Пасха). Йоан обаче говори за три празника Пасха: (1) Йоан 2:13,23; (2) Йоан 6:4 и (3) Йоан 11:55; 12:1; 13:1; 18:28,39; 19:14. Има вероятност да са 4, ако броим и празника, споменат в Йоан 5:1. Ние не знаем колко е продължило активното служение на Исус, но евангелието на Йоан предполага, че се касае поне за три години, а е възможно да са четири или пет. Йоан структурира своето евангелие около еврейските празници (Пасха, Шатроразпъване и Ханука, вж. Richard N. Longenecker, *Biblical Exegesis in the Apostolic Period*, второ изд. стр. 135-139).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНА НА БОГА

А. *Ел* (BDB 42, KB 48)

1. Оригинално значение на термина в древността не е съвсем ясно, макар че според мнозина учени той идва от акадийския корен „да бъде силен“ или „да бъде могъщ“ (вж. Битие 17:1; Числа 23:19; Втор. 7:21; Пс. 50:1).
2. В ханаанския пантеон върховният бог е *Ел* (в текстовете от Рас Шамра)
3. В Библията *Ел* обикновено се свързва с други термини. С тези комбинации се характеризира Бога.
 - a. *Ел-Елион* („Върховен Бог“, BDB 42 & 751 П), Битие 14:18-22; Втор. 32:8; Исаия 14:14;
 - b. *Ел-Рой* („Бог, Който вижда“ или „Бог, Който се изявява“ BDB 42 & 909), Битие 16:13;
 - c. *Ел-Шадай* („Всеомогъщ Бог“ или „Бог на всяка милост“ или „Бог на планината“ BDB 42 & 994), Битие 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Изход 6:3;
 - d. *Ел-Олам* („Вечният Бог“, BDB 42 & 761), Битие 21:33. Този термин богословски е свързан с Божието обещание към Давид, II Царе 7:13, 16;
 - e. *Ел-Берит* („Бог на завета“ BDB 42 & 136), Съдии. 9:46
4. *Ел* отговаря на:
 - a. *ЯХВЕ* в Пс. 85:8; Исаия 42:5;
 - b. *Елохим* в Битие 46:3; Йов 5:8, „Аз съм *Ел*, *Елохим* на баща ти“;

- c. *Шадай* в Битие 49:25;
- d. „ревнив” в Изход 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15;
- e. „милостив” във Втор. 4:31; Неем. 9:31; „верен” във Втор. 7:9; 32:4;
- f. „велик и страшен” във Втор. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4;
- g. „знание” в I Царе 2:3;
- h. „силната ми крепост” във II Царе 22:33;
- i. „отмъщава за мен” във II Царе 22:48;
- j. „свят” в Исаия 5:16;
- k. „мощ” в Исаия 10:21;
- l. „мое спасение” в Исаия 12:2;
- m. „велик и силен” в ер. 32:18;
- n. „отплата” в Ер. 51:56.

5. В Исус Навиев 22:22 се среща комбинация на всички основни старозаветни имена на Бога (*Ел, Елохим, ЯХВЕ*, повторени).

В. *Елион* (BDB 751, KB 832)

1. Основното му значение „висок”, „издигнат”, „възвишен” (вж. Битие 40:17; III Царе 9:8; 4 Царе 18:17; Неем. 3:25; Ер. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
2. Използва се като паралел на няколко други имена/ титли на Бога.
 - a. *Елохим* – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11;
 - b. *ЯХВЕ* – *Битие* 14:22; 4 Царе 22:14;
 - c. *Ел-Шадай* – Пс. 91:1, 9;
 - d. *Ел* – Числа 24:16;
 - e. *Ела* – използва се често в Данаил гл. 2-6 и Ездра гл. 4-7, като се свързва с *илаир* (арамейският термин за „върховен бог”) в Дан. 3:26; 4:2; 5:18, 21.
3. Използва се често от не-Израилтяни.
 - a. Мелхиседек. Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:16;
 - c. Мойсей, като говори за народите във Втор. 32:8;
 - d. Евангелието на Лука в Новия завет, което е написано за езичниците, също използва гръцкия еквивалент *хюристос* (вж. 1:32, 35, 76; 6:35; 8:28; Деян. 7:48; 16:17).

С. *Елохим* (мн. ч.), *Елоах* (ед. ч.), използва се предимно в поезия (BDB 43, KB 52)

1. Този термин не се среща извън Стария завет.
2. Думата може да означава Бога на Израил или боговете на народите (вж. Изход 12:12; 20:3). Семейството на Авраам е политеистично (вж. Исус Навиев 24:2).
3. Терминът *Елохим* се използва също и за други духовни създания (ангели, демони), както във Втор. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов 1:6; 38:7. Може да се отнася и за съдиите сред хората (вж. Изход 21:6; Пс. 82:6).
4. В Библията това е първото име/ титла на Бога (вж. Битие 1:1). Само то се използва до Битие 2:4, където се съчетава с *ЯХВЕ*. Принципно (богословски) се отнася до Бог като Творец, даряващ и поддържащ живота на земята (вж. Пс. 104). Синоним е на *Ел* (вж. Втор. 32:15-19). Може да бъде паралел и на *ЯХВЕ*, както например в Пс. 14 (*Елохим*), който е напълно като Пс. 53 (*ЯХВЕ*), освен в промяната на божествените имена.
5. Макар да е в множествено число и да се използва и за други богове, този термин често се отнася до Бога на Израил, като обикновено обаче глаголът след него е в единствено число, за да се изяви монотеистичната му употреба.
6. Терминът често се среща в речта на неизраилтяни като име за божества.
 - a. Мелхиседек, Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:2;
 - c. Мойсей, когато говори на народите, Втор. 32:8.
7. Странно е, че често употребявано име за монотеистичния Бог на Израил е в множествено число! Не е съвсем ясно защо е така, но има няколко теории:

- a. В еврейския език има много различни видове множествено число, често използвани за поставяне на ударение върху дадена дума. По-късно в езика се появява граматическа черта, наречена „множественост на величие”, където множественото число се използва, за да подсили дадена идея;
- b. Терминът може да говори за ангелския съвет, който Бог събира на небето и изпраща за целите Си (вж. III Царе 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5, 7);
- c. Възможно е дори да отразява новозаветното откровение на Бог в три лица. В Битие 1:1 Бог създава; в Битие 1:2 Духът се носи, а в Новия завет Исус е пратен от Отец в творението (вж. Йоан 1:3, 10; Римл. 11:36; I Кор. 8:6; Кол. 1:15; Евреи 1:2; 2:10).

D. *YHWE* (BDB 217, KB 394)

1. Това име изявява Бог като Бог на завета; като спасител и изкупител! Хората престъпват заветите си, но Бог е верен на думата Си, на обещанията, на завета (вж. Пс. 103).
Среща се за първи път в Битие 2:4, в комбинация с *Елохим*. В Битие гл. 1-2 няма описания на два процеса на сътворяване, а е един, разгледан от различни гледни точки: (1) Бог като творец на света (физическа) и (2) Бог като творец на специалното творение – човека. Битие 2:4 започва със специалното откровение за привилегированата позиция и целта на човека, както и с проблема за греха и бунта, който е свързан с тази уникална позиция.
2. В Битие 4:26 се казва: „*хората* започнаха да призовават името на Господа” (*YHWE*). В Изход 6:3 обаче става ясно, че първите хора на завета (патриарсите и техните родове) познават Бог единствено като *Ел-Шадай*. Името *YHWE* се обяснява само на едно място – в Изход 3:13-16, особено в ст. 14. В писанията на Мойсей обаче често се появяват популярни игри на думи, а не етимологични термини (вж. Битие 17:5; 27:36; 29:13-35). Няколко са теориите за значението на това име (взети от IDB, том 2, pp. 409-11).
 - a. от арабски корен, „показвам искрена любов”;
 - b. от арабски корен, „отвявам” (*YHWE* като буреносен Бог);
 - c. от угаритски (ханаански) корен, „говоря”;
 - d. в един финикийски надпис се среща КАУЗАТИВНО ПРИЧАСТИЕ със значение „Този, който поддържа” или „Този, който постановява”;
 - e. от еврейска *Qal* форма, „Този, който е” или „Този, който е тук” (в бъдеще време: „Този, който ще бъде”);
 - f. от еврейска *Hiphil* форма, „Този, който причинява”;
 - g. от еврейски корен, „живея” (напр. Битие 3:20), като означава „вечно живият, единствено живият”;
 - h. от контекста в Изход 3:13-16, игра на думи на формата в ИМПЕРФЕКТ, използва в ПЕРФЕКТ: „Аз ще продължа да бъда това, което бях” или „Аз ще продължа да бъда това, което винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67).
Пълното име *YHWE* често се използва в абрeвиацията или вероятно в оригиналната си форма.
 - (1) *Yh* (напр. в алелу-я)
 - (2) *Yhu* (в имена, напр. в Исаия)
 - (3) *Yo* (в имена, напр. в Йоил)
3. В късния юдаизъм това заветно име става толкова свято (четирибуквието), че евреите започват да се страхуват да го изрекат, за да не нарушат заповедта от Изход 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменят еврейския термин с дума за „господар”, „владетел”, „съпруг” – *адон* или *адонай* (господарю мой). Когато четат Стария завет и срещат *YHWE*, те прочитат „Господ”. Затова в много преводи *YHWE* се превежда като Господ.

4. Както и с *Ел*, *ЯХВЕ* често се съчетава с други термини, за да подчертае определени характеристики на заветния Бог на Израил. Възможните комбинации са много, но ето някои от тях.
- ЯХВЕ – Ире (ЯХВЕ ще осигури)*, Битие 22:14;
 - ЯХВЕ – Рофека (ЯХВЕ е твоят изцелител)*, Изход 15:26;
 - ЯХВЕ – Ниси (ЯХВЕ е моето знаме)*, Изход 17:15;
 - ЯХВЕ – Мекадишкем (ЯХВЕ, Който те освещава)*, Изход 31:13;
 - ЯХВЕ – Шалом (ЯХВЕ е мир)*, Съд. 6:24;
 - ЯХВЕ – Саваот (ЯХВЕ на силите)*, I Царе 1:3, 11; 4:4; 15:2; често в пророците);
 - ЯХВЕ – Ро И (ЯХВЕ е моят пастир)*, Пс. 23:1;
 - ЯХВЕ – Сидкену (ЯХВЕ е наша правда)*, Ер. 23:6;
 - ЯХВЕ – Шамат (ЯХВЕ е тук)*, Езек. 48:35.

- **„и Исус се изкачи към Ерусалим“** Юдеите винаги говорят за Ерусалим с оглед на богословското му значение, а не ръководени от географски или топографски смисъл.

2:14 „в храма“ Храмът на Ирод Велики (едомец, който управлява Палестина в периода 37-4 г. пр. Хр.) се дели на седем различни двора. Външният двор е двор на езичниците, където търговците поставят своите сергии, за да осигурят средства за приноси и жертви, които са нужни на поклонниците.

- **„волове, овце и гълъби“** Хората, които пътуват отдалеч, трябва да закупят нужните животни за жертвоприношение. Семейството на първосвещеника контролира тази търговия и налага допълнителни такси. Известно е, че първосвещеникът не одобрява животните, които хората лично са довели със себе си, като им намира недостатъци. Всичко това се прави с цел да се насърчи закупуването на животно от местните търговци.
- **„тези, които разменяха пари“** Има две обяснения за нуждата от подобни хора: (1) единствената валута, която приемат в храма, е шекелът. Тъй като еврейският шекел отдавна не е в употреба, единственият, който е в обръщение, е произведеният в Тир или (2) не се приемат монети, които носят лика на императора. Разбира се, смяната на монети е свързана с плащане на такса!

2:15 „Той направи бич от върви и изгони всички от храма“ Този бич е споменат само на това място. В този разказ ясно се вижда, че Исус е разгневен. Мястото, което е определено за поклонение и откровение от страна на ЯХВЕ, вече не е същото! Сам по себе си гневът не е грях! Вероятно думите на Павел в Ефесяни 4:26 визират именно тази случка. Някои неща си заслужават да се разгневите!

2:16 „Махнете ги отгук“ Този глагол е в свършено време, деятелен залог, повелително наклонение и означава „разкарайте тези неща“

- **„не правете Бащиния Ми дом дом за търговия“** Това е причастие в сегашно време, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което говори за спиране на процес, който вече е в действие. Описвайки този момент другите евангелия (вж. Матей 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46) цитират Исая 56:7 и Еремия 7:11, но в Йоан тези пророчества не са споменати. Това може да е препратка към месианското пророчество в Захария 14:21.

2:17 „Неговите ученици си спомниха“ Това твърдение подсказва, че дори и в светлината на Исусовото служение и с помощта на Духа учениците виждат духовната истина за делата на Исус едва по-късно (вж. Йоан 2:22; 12:16; 14:26).

- **че беше писано**” Това е перфектно описателно време, страдателен залог и буквално означава „стои написано“. Това е характерен начин да се потвърди, че Старият завет е боговдъхновен (вж. Йоан 6:31,45; 10:34; 12:14; 20:30). Това е цитат от Пс. 69:9 от Септуагинта. Този псалм, както и Псалм 22 пасват на Христовото разпятие. Исусовата ревност за Бога и Неговото искрено поклонение водят до Неговата смърт, което е Божиата воля (вж. Ис. 53:4,10; Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18;4:28).

2:18

NASB „Какво знамение можеш да ни покажеш, след като с власт правиш тези неща“

NKJV „Какво знамение ни показваш, тъй като вършиш тези неща“

NRSV „Какво знамение можеш да ни покажеш като вършиш това“

TEV „Какво чудо можеш да извършиш, за да ни докажеш, че имаш право да правиш това“

NJB „Какво знамение можеш да ни покажеш, та да постъпваш така“

Това е централният въпрос на юдеите, свързан с Исус. Фарисеите твърдят, че неговата власт идва от дявола (вж. Йоан 8:48-49,52; 10:20). Те очакват Месията да прави определени неща по специален начин (като Мойсей например). Когато Той не го прави, те започват да се чудят какъв е (вж. Марк 11:28; Лука 20:2), както се чуди и самият Йоан Кръстител.

2:19 „Разрушете този храм и за три дни ще го издигна“ Гръцката дума за храм (*hieron*) в Йоан 2:14-15 касае района на целия храм, докато понятието (*naos*) в Йоан 2:19,20, 21 се отнася само до вътрешното светилище. Това твърдение е широко дискутирано. Очевидно в Мат. 26:60 и сл. ст, Марк 14:57-59; Деяния 6:14 това е препратка за Исусовото разпятие и възкресение. В този контекст, обаче, сигурно се касае и за самия храм, който е разрушен от Тит през 70 г. сл. Хр. (вж. Мат. 24:1-2). Тези две твърдения са свързани с истината, че Исус въвежда един нов вид духовно поклонение, фокусирано върху Него, а не основано на древния юдаизъм (вж. Йоан 4:21-24). Отново Йоан използва думата с две значения?

2:20 „Четиридесет и шест години е строен този храм“ Ирод Велики разширява и преустройва втория храм (от дните на Зоровавел, вж. Агей) в опит да помири юдеите, защото той е едомец. Йосиф Флавий ни казва, че Ирод започва ремонтните работи около 20-19 г. пр. Хр. Ако това е така, тогава тази случка датира от 27-28 г. сл. Хр. Този храм се превръща в най-голямата надежда за евреите (вж. Еремия 7). Той бива заменен от Самия Исус, новият Храм. В Йоан 1:14 Исус е описан като скинията, а тук е наречен Храм! Какви шокиращи метафори за един дърводелец от Назарет! Сега Бог и човечеството се срещат и общуват посредством Исус!

2:21 „Но Той говореше за храма на тялото Си“ Когато Исус изговори тези думи учениците не ги разбраха (вж. Йоан 2:17). Помнете, че Йоан пише десетилетия по-късно. Исус знае защо е дошъл. Целта има поне три измерения:

1. да изяви Бога
2. да бъде модел за истински човек
3. да даде живота Си откуп за мнозина

Последният стих визира цел номер 3 (вж. Марк 10:45; Йоан 12:23,27; 13:1-3; 17:1).

2:22 „Учениците Му си спомниха, че е казал това“ Често пъти думите и делата на Исус са предназначени за учениците Му, а не за онези, на които говори. В момента те не винаги разбират казаното.

- „те повярваха в Писанието“ Макар самият текст да не споменава точния цитат, знайно е, че Исус има предвид Пс. 16:10, който е алюзия за Христовото възкресение (вж. Деяния 2:25-32; 13:33-35). Същият този текст (или богословската идея за възкресението) е споменат и в Йоан 20:9.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 2:23-25

²³ И когато беше в Ерусалим на Пасхата по време на празника мнозина повярваха в Неговото име, като гледаха знаменията, които вършеше. ²⁴ Но Исус не им се доверяваше, защото познаваше всичките хора. ²⁵ и защото Той нямаше нужда да Му свидетелства някой за човека, понеже Сам знаеше какво има в човека.

2:23 „мнозина повярваха в Неговото име“ Думата „повярваха“ е от гръцкото *pisteō*, което може да се преведе като „вяра, доверие или упование“. Съществителното не се среща в евангелието от Йоан, но глаголят е често използван. В този контекст не е сигурно доколко са искрени хората, които са приели идеята, че Исус от Назарет е Месията. Други примери за повърхностна вяра Христос намираме в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библийска вяра е нещо повече от първоначален отклик. Тя трябва да е последвана от процес на ученичество (вж. Мат. 13:20-22,31-32). Очевидно тези повърхностни вярващи са привлечени към Исус от Неговите чудеса (вж. Йоан 2:11; 7:31). Тяхната цел е да утвърдят личността и делото на Исус. Трябва да се отбележи, обаче, че вярата в могъщите дела на Исус никога не е адекватно и трайно доверие (вж. Йоан 4:38; 20:29). Обектът на вярата трябва да бъде Самият Исус. Чудесата не са автоматичен знак от Бога (вж. Мат. 24:24; Откр. 13:13; 16:14; 19:20). Делата на Исус имат за цел да накарат хората да повярват в Него (вж. Йоан 2:23; 6:14; 7:31; 10:42); често хората виждат знамението, но отказват да повярват (вж. Йоан 6:27; 11:47; 12:37).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА ГЛАГОЛА „ВЯРВАМ“ ОТ ЙОАН

Йоан съчетава глагола „вярвам“ най-вече с различни предлози.

A. Предлогът *eis* означава „в“. Това уникално за съчиненията на Йоан словосъчетание поставя акцент върху факта, че вярващите поставят доверието си в Исус.

1. в Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; 1 Йоан 5:13)
2. в Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42)
3. в Мен (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
4. в Онзи, когото е изпратил (Йоан 6:28-29)
5. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; 1 Йоан 5:10)
6. в Исус (Йоан 12:11)
7. в светлината (Йоан 12:36)
8. в Бога (Йоан 12:44; 14:1)

B. *en* означава „в“ — вж. John 3:15 (Марк 1:15)

C. в дателен падеж без предлог (1 Йоан 3:23; 4:50; 5:10)

D. *hoti* означава „вярвам, че“ и се отнася за съдържанието на вярата

1. че Исус е Святият от Бога (Йоан 6:69)
2. че Исус е АЗ СЪМ (Йоан 8:24)
3. че Исус е в Отец и Отец е в Него (Йоан 10:38)
4. че Исус е Христос (Йоан 11:27; 20:31)
5. че Исус е Синът на Бога (Йоан 11:27; 20:31)
6. че Исус е изпратен от Отец (Йоан 11:42; 17:8,21)
7. че Исус е едно с Отец (Йоан 14:10-11)
8. че Исус е идва от Отец (Йоан 16:27,30)
9. че Исус се отъждествява със заветното име на Бога АЗ СЪМ (Йоан 8:24; 13:19)

Библейската вяра е както вяра в личност, така и вяра в послание. Тя се потвърждава чрез нашето покорство, любов и устояване.

2:24-25 В гръцкия текст тези два стиха са едно изречение. Забележителната дума „доверяваше“ (несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение на глагола „доверявам“ с отрицателна частица „не“) е използвана в този контекст, за да опише Исусовите дела и отношение. Това е повече от обикновена емоционална реакция или първоначален отклик. Изречението подчертава, че Исус познава непостоянството и измамливостта на човешките сърца (отразява Божието знание, Бит. 6:11-12,13; Пс. 14:1-3). Този абзац е илюстриран от Никодим в глава 3. Дори и този религиозен човек не е в състояние да бъде приет от Бога въз основа на неговите усилия, знания, поведение или родословие. Правдата идва единствено чрез вяра/доверие/упование в Исус (Римл. 1:16-17).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Исус превръща водата във вино? Каква е символиката?
2. Опишете сватбените обичаи по времето на Исус?
3. Можете ли да начертаете схема на Иродовия план? Може ли да покажете вероятното местоположение на търговците, които купуват и продават в Храма?
4. Защо синоптичните евангелия не са записали това първоначално изчистване на храма?
5. Дали Исус предсказва разрушаването на Храма?
6. Дефинирайте и обяснете гръцката дума, която се превежда като вяра/ доверие/ упование.

Йоан 3 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус и Никодим	Новото раждане	Исус и официалният юдаизъм	Исус и Никодим	Разговорът с Никодим
3:1-15	3:1-21	3:1-10	3:1-2	3:1-8
			3:3	
			3:4	
			3:5-8	
			3:9	3:9-21
			3:10-13	
		3:11-15		
			3:14-17	
3:16-21		3:16		
		3:17-21		
			3:18-21	
Исус и Йоан Кръстител	Йоан Кръстител издига Христос	Още едно свидетелство от Йоан	Исус и Йоан	Йоан свидетелства за първи път
3:22-30	3:22-36	3:22-24 3:25-30	3:22-24 3:25-26 3:27-30	3:22-24 3:25-36
Този, който идва от небето 3:31-36		3:31-36	Този, който идва от небето 3:31-36	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 3:1-3

¹ Между фарисеите имаше един човек на име Никодим, юдейски началник. ² Той дойде при Него през нощта и Му каза: Равви, знаем, че си учител, дошъл от Бога, защото никой не може да върши знаменията, които Ти вършиш, ако Бог не е с него. ³ Исус в отговор му каза: Истина, истина ти казвам, ако не се роди някой отново или отгоре, не може да види Божието царство.

3:1 „Фарисей“ Тази политическа и религиозна партия има своите корени в Макавейския период. Вероятно името им означава „отделените“. Те са искрени и посветени да спазват Божиите закони, които са дефинирани и обяснени в устната традиция (Талмуда). Както и днес някои от тях са истински хора на завета (Никодим, Йосиф от Ариматея), но други са себеправедни, легалистични, осъдителни, „изтъкнати“ хора на завета (вж. Ис. 6:9-10; 29:13). Ключът е в сърцето? „Новият завет“ се фокусира (Ер. 31:31-34) върху вътрешната мотивация (тоест ново сърце, нов ум, закон, написан в сърцето). Както винаги човешките усилия се оказват неадекватни. Обрязването на сърцето, за което се говори във Втор. 10:16; 30:6 е метафора за лична вяра/доверие, което води до покорство и до живот на благодарност! Религиозният консерватизъм и/или либерализъм могат да имат грозни прояви. Богословието трябва да произтича от любов и вяра. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ФАРИСЕИ към Йоан 1:24.

- **„Никодим“** За един палестински юдеин е необичайно да има само гръцко име (както е с Филип и Андрей, вж. Йоан 1:40,43), което означава „победител на народи“ (вж. Йоан 7:50;19:39).

NASB, NKJV „управник на юдеите“

NRSV, NJB „водач на юдеите“

TEV „юдейски водач“

В този контекст това е техническа фраза за участник в синедриона (в друг контекст може да означава водач на местната синагога), който е висшият съдебен съвет на евреите в Ерусалим, съставен от седемдесет члена. Властта на синедриона е доста ограничена от Римляните, но той продължава да има огромно значение за юдеите. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

Вероятно е Йоан да използва Никодим като типичен представител на ортодоксалния юдаизъм от първи век. Тези, които си мислят, че са на правилното място, чуват, че трябва да започнат всичко отначало. Нужно е не придържане към правила, а вяра в Исус (дори и правилата да са богоугодни, Кол. 2:16-23). Расовата принадлежност (вж. Йоан 8:31-59) не може да определи нечие членство в Божието царство. Бог ни приема въз основа на неговия подарък в Христос, а не заради нашата искрена, агресивна, човешка религиозност. Макар и да е вярно Никодимовото определение за Исус като Божи учител, не е адекватно. Единствената надежда за падналото човечество е лично, интимно и категорично доверие в Христос като Месия (Йоан 1:12)!

I. Източници на информация

- A. Самият Нов завет
- B. Йосиф Флавий и творбата му *Antiquities of the Jews* (*Еврейски старини*)
- C. Раздел от Талмуда, наречен Мишна (трактата със заглавие „Синедрион“)

За съжаление, Новият Завет и Йосиф Флавий се разминават с равинските писания, според които в Ерусалим има два Синедриона, един свещенически (садукейски), под властта на първосвещеника и занимаващ се с гражданското и криминално правосъдие и втори, контролиран от фарисеите и книжниците, занимаващ се с религиозните и традиционни въпроси. Обаче, равинските писания датират от 200 г. сл. Хр. и отразяват културната ситуация след падането на Ерусалим под ръководството на римския генерал Тит, през 70 г. сл. Хр. Евреите възстановяват своя религиозен живот в град, наречен Ямния и по-късно се преместват (ОКОЛО 118г. сл. Хр.) в Галилея.

II. Терминология

Проблемът с идентифицирането на този съдебен орган идва от различните имена, с които той е познат. Има няколко различни имена, които описват съдебните органи, съществуващи в еврейското общество, в Ерусалим.

- A. *Gerousia* – „сенат“ или „съвет“. Това е най-старото понятие, което се използва до края на Персийския период (вж. Йосиф Флавий, *Antiquities* 12.3.3 и *II Книга на Макавеите* 11:27). Използвано е от Лука в Деяния 5:21 заедно с думата „Синедрион“. Вероятно е използвано, за да обясни думата на гръцките читатели (вж. *I Книга на Макавеите*. 12:35).
- B. *Synedrion* – „Синедрион“. Това е сложно съставна дума от *syn* (заедно със) и *hedra* (място). Учудващо е, че това понятие е използвано на арамейски, но отразява гръцка дума. До края на Макавейския период, това понятие е широко използвано и обозначава върховния съд на евреите в Ерусалим (вж. Мат. 26:59; Марк 15:1; Лука 22:66; Йоан 11:47; Деяния 5:27). Проблемът идва, когато същата терминология е използвана за местните еврейски съдилища извън Ерусалим (вж. Мат. 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – „съвет от свещеници“ (вж. Лука 22:66). Това е старозаветната дума за „племенен съвет“. Впоследствие, започва да се използва за събора в Ерусалим (вж. Деяния 22:5).
- D. *Boulē* – Това понятие „съвет“ е използвано от Йосиф Флавий (*Войни* 2.16.2; 5.4.2, но не и в Новия завет), за да опише различни съдебни органи: (1) Римския сенат; (2) местни римски съдилища; (3) върховния еврейски съд в Ерусалим; и (4) местните еврейски съдилища. Йосиф от Ариматея е описан като член на Синедриона с подобно на това понятие (*bouleutēs*, което означава „съветник“, вж. Марк 15:43; Лука 23:50).

III. Историческо развитие

Смята се, че Ездра основава Великата Синагога (вж. Коментара на Таргума върху Песен на песните 6:1) в периода след вавилонския плен, което изглежда прераства в Синедриона, познат от времето на Исус.

- A. Мишна (Талмуд) споменава, че в Ерусалим има две основни съдилища (вж. Синедрион 7:1).
 1. Едното, съставено от 70 (или 71) члена (в *Sand.* 1:6 дори се твърди, че Мойсей основава първия Синедрион в Числа 11, вж. Числа 11:16-25).
 2. едно, състоящо се от 23 члена (но това може да се отнася до местните синагоги и съдилища).
 3. някои еврейски учени смятат, че в Ерусалим е имало три Синедриона с по 23 члена. Когато трите се събират заедно с двамата водачи, те съставляват „Великия Синедрион“ със 71 члена (*Nasi* и *Av Bet Din*).
 - a. един свещенически (садукеите)
 - b. един, който играе ролята на съд (фарисеите)
 - c. един аристократичен (старейшините)
- B. В периода след Вавилонския плен, завърналият се Давидов потомък е Зоровавел, а

наследникът на Аарон е Исус Йоседековият син. След смъртта на Зоровавел, Давидовата династия е прекъсната, така че съдийската мантия изцяло преминава в ръцете на свещениците (вж. I Книга на Макавеите 12:6) и местните старейшини (вж. Неем. 2:16; 5:7).

- C. Свещеническата роля при съдебните решения е документирана от Диодор 40:3:4-5, по време на елинистичния период.
- D. Свещеническата роля в управлението продължава и в периода на Селевкидите. Йосиф цитира Антиох „Велики“ III (223-187 г. пр. Хр.) в *Еврейски старини* 12.138-142.
- E. Властта на свещениците продължава и в Макавейския период според Йосиф Флавий и творбата му *Antiquities* 13.10.5-6; 13.15.5.
- F. По време на Римския период управителят на Сирия (Габинус 57-55 г. пр. Хр.) установява пет местни „Синедриона“ (вж. Йосиф Флавий, *Старини* 14.5.4; и *Войни* 1.8.5), но по-късно това решение е анулирано от Рим (47 г. пр. Хр.).
- G. Синедрионът е в политическа конфронтация с Ирод (*Старини* 14.9.3-5), който през 37 г. сл. Хр. си отмъщава и избива голяма част от върховните съдии (вж. Йосиф Флавий, *Старини*, 14.9.4; 15.1.2).
- H. По време на римските прокуратори (т.е. 6-66 г. сл. Хр.) Йосиф ни казва (вж. *Старини* 20.200,251), че Синедрионът отново спечелва значителна власт и влияние (вж. Марк 14:55). В Новия завет са записани три съдебни процеса, където Синедрионът под ръководството на първосвещеническото семейство раздава правосъдие.
 - i. Процеса на Исус (вж. Марк 14:53-15:1; Йоан 18:12-23,28-32)
 - ii. Петър и Йоан (вж. Деяния 4:3-6)
 - с. Павел (вж. Деяния 22:25-30)
- I. Когато евреите се разбунтуват през 66г. сл. Хр., впоследствие римляните унищожават еврейската общност и Ерусалим през 70 г. сл. Хр. Синедрионът е разпуснат за постоянно, макар че фарисеите в Ямния отново се опитват да възстановят върховния съд (т.е. *Beth Din*) като част от религиозния живот (но не гражданския или политическия) на евреите.

IV. Членство

- A. Върховният съд в Ерусалим за първи път се споменава във II Лет. 19:8-11. Той включва (1) левити; (2) свещеници и (3) родоначалници (старейшини, вж. I Макавеи 14:20; II Макавеи 4:44).
- B. По време на Макавейския период съдът е доминиран от (1) садукейски свещенически семейства и (2) местна аристокрация (вж. I Макавеи 7:33; 11:23; 14:28). По-късно в този период и „книжниците“ (законници, обикновено фарисеи) се присъединяват към този състав, вероятно под влияние на Саломе, жената на Александър Яней (76-67 г. пр. Хр.). Споменава се също, че под нейно влияние, фарисеите се превръщат в доминираща група (вж. Йосиф Флавий, *Еврейски войни* 1.5.2).
- C. По времето на Исус, върховният съд се състои от
 - 1. семействата на първосвещениците
 - 2. местни представители на богати семейства
 - 3. книжници (вж. 11:27; Лука 19:47)

V. Източници на информация

- A. *Dictionary of Jesus and the Gospels*, IVP, pp. 728-732
- B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, том 5, pp. 268-273
- C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, том 10, pp. 203-204
- D. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, том 4, pp. 214-218
- E. *Encyclopedia Judaica*, том 14, pp. 836-839

3:2 „през нощта“ Според равините нощта е най-доброто време за изучаване на закона, защото никой няма да те прекъсва. Вероятно Никодим не иска да бъде видян с Исус (и неговите приближени), затова идва през нощта.

Когато четете Йоановите писания човек винаги се чуди, доколко трябва да предполага поне две значения в текста. Йоан е характерен и с повтарящия се контраст между светлината и тъмнината (вж. NET Bible, стр. 1898, #7).

- **„Равви“** В Йоан това означава „учител“ (вж. Йоан 1:38; 4:31; Марк 9:5; 11:21). Едно от нещата, които смущава юдейските водачи, е, че Исус не е учил в нито едно равинско богословско училище. Не е изучавал Талмуда след като е учил в местната синагога в Назарет.
- **„Ти си дошъл от Бога“** Този израз е поставен в началото на изречението, за да се акцентира върху смисъла. Вероятно се касае за алюзия към пророчеството от Втор. 18:15, 18. Никодим разпознава властта в Исусовите думи и дела, но не смята, че той е праведен пред Бога.
- **„ако Бог не е с Него“** Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциална реалност.

3:3,5,11 „истина, истина“ Буквално това е „амин, амин“. Думата идва от старозаветното понятие за „вяра“. Идва от корена „да бъде твърд“ или „да бъде уверен“. Исус използва тези думи, когато иска да изрази сериозни твърдения. По-късно се използват и като средство за потвърждаване на дадена истина. Повтарянето на думата в началото на изречението, е характерно за евангелието от Йоан. Това двойно „амин“ показва етапите в диалога между Исус и Никодим. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: АМИН към Йоан 1:51.

3:3 „освен ако“ Това също е условно изречение от трети вид, подобно на Йоан 3:2.

NASB, NKJV

TEV

NRSV, NJB

„роден отново“

„роден отгоре“

Това е минало свършено време, страдателен залог, подчинително наклонение. Думата (*anōthen*) може да означава

1. „физически роден втори път“
2. „от началото“ (вж. Деян. 26:4)
3. „роден отгоре“, което пасва на този контекст (вж. Йоан 3:7,31; 19:11)

Това вероятно е друг пример за използваните от Йоан понятия с двоен смисъл, при което и двете значения са верни. (вж. Bauer, Arndt, Gengrich and Danker's *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, p. 77). Както е очевидно от Йоан 3:4, Никодим смята, че се касае вариант # 1. Йоан и Петър (вж. I Петър 1:23) използват тази метафора, за да опишат спасението, както Павел използва понятието осиновяване. Фокусът е върху делото на Отца при раждането (вж. Йоан 1:13). Спасението е дар и дело на Бога (вж. Йоан 1:12-13; Римл. 3:21-24; 6:23; Ефес. 2:8-9).

- **„той не може да види“** Този идиоматичен израз е паралелен на Йоан 3:5 и „не може да влезе“.
- **„Божието царство“** Този израз е използван само два пъти в Йоан (вж. Йоан 3:5). Това е характерна ключова фраза за синоптичните евангелия. Първите и последните проповеди на Исус, и повечето Му притчи са на тази тема. Тук става дума за Божието царуване в човешките сърца! Изненадващо е, че Йоан използва тази фраза само два пъти (и никога в Исусовите притчи). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу. За Йоан „вечният живот“ ключово понятие и метафора.

Фразата е свързана с есхатологичната тема в учението на Исус. Този богословски парадокс „вече, но все още не“ е свързан с идеята на юдаизма за двата века – сегашния зъл век и векът на правдата, който ще установи идващият Месия. Юдеите очакват едно идване на овластен от Духа военен водач (подобно на съдиите в Стария завет). Двете идвания на Исус са причина за

припокриване на двете епохи. Божието царство влиза в човешката история с възплъщението във Витлеем. Исус обаче не се появи като военен победител от Откровение 19, а като Страдащ Слуга (вж. Ис. 53) и смирен водач (вж. Зах. 9:9). Следователно Царството е дошло (вж. Мат. 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Марк 1:15; Лука 9:2,11; 11:20; 21:31-32), но не е завършило (вж. Мат. 6:10; 16:28; 26:64).

Вярващите живеят в напрежението между тези два века. Те имат възкресенски живот, но въпреки това умират физически. Те са освободени от властта на греха, но при все това умират. Освободени са от властта на греха, но съгрешават! Те живеят в есхатологична напрегнатост между истини, които вече са факт и такива, които предстои да се изпълнят. Ползена дискусия на тази тема ще откриете в книгата на Frank Stagg *New Testament Theology*:

„Евангелието от Йоан подчертава идеята за бъдещото идване (14:3,18 и сл.,28; 16:16,22) и говори ясно за възкресението и съда в последните дни (5:28 и сл.; 6:39 и сл., 44,54; 11:24; 12:48); из цялото четвърто евангелие темите за вечния живот, съда и възкресението са представени като съществуваща реалност (3:18 и сл.; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 и сл.; 12:28,31; 13:31 и сл.; 14:17; 17:26)“ (стр. 311).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЕТО ЦАРСТВО

В Стария завет *ЯХВЕ* е представен като Цар на Израил (вж. I Царе 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Исаия 43:15; 44:4,6), а Месията е съвършеният Цар (вж. Пс. 2:6; Исаия 9:6-7; 11:1-5). С раждането на Исус във Витлеем (6-4 г. пр. Хр.) Божието царство изгрява в човешката история с нова сила и изкупление (нов завет, вж. Ер. 31:31-34; Езек. 36:27-36). Йоан Кръстител прогласява, че царството е близо (вж. Мат. 3:2; Марк 1:15). Исус ясно заявява, че Божието царство е там, където е Неговото присъствие и Неговото благовестие (вж. Мат. 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28;16:19; Марк 12:34; Лука 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Пръ все това, царството има и бъдещ аспект (вж. Мат. 16:28; 24:14; 26:29; Марк 9:1; Лука 21:31; 22:16,18).

В синоптичните паралели в Марк и Лука откриваме израза „Божие царство.“ Тази позната тема от Исусовото поучение включва настоящото царуване на Бога в човешките сърца, но един ден то ще се осъществи по цялата земя. Това е отразено в Исусовата молитва, в Мат. 6:10. Матей, който пише до юдеите, предпочита фразата, в която не е използвано Божието име (Небесно царство), докато Марк и Лука, които пишат до езичниците, използват общи понятия, в които присъства божественото име.

Това е ключов израз за синоптичните Евангелия. Първата и последната Исусова проповед, както и повечето от Неговите притчи касаят тази тема. Днес тя се отнася до царуването на Бога в човешките сърца! Изненадващо е, че Йоан използва израза само два пъти (но никога в Исусовите притчи). В Евангелието от Йоан ключовата метафора е „вечен живот“.

Напрежението в този израз е предизвикано от двете идвания на Христос. Старият завет фокусира вниманието само върху едно идване на Божия Месия – войнствено, наказателно, славно идване – но Новият завет показва, че Той идва за първи път като Страдания Служител от Исаия 53 гл. и смирения цар от Зах. 9:9. Двете еврейски епохи, епохата на нечестието и новата епоха на правдата се припокриват. В момента Исус царува в сърцата на вярващите, но един ден ще царува над цялото творение. Той ще дойде, така както е предсказано в Стария завет! Вярващите „вече“ живеят в царството на Бога и все пак, то „предстои да дойде.“ (вж. Gordon D. Fee и Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*, pp. 131-134).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 3:4-8

⁴Никодим му каза: Как може стар човек да се роди? Може ли втори път да влезе в утробата на майка си и да се роди? ⁵Исус му каза: Истина, истина ти казвам, ако не се роди някой от вода и Дух, не може да влезе в Божието царство. ⁶Роденото от плътта е плът, а роденото от Духа е дух. ⁷Не се

чуди, че ти казах, трябва да се родите отново или отгоре.⁸ Вятърът духа, където си иска и чуваш шума му, но не знаеш откъде идва и накъде отива, така е всеки, който се е родил от Духа.

3:5 „ако не се роди някой от вода и Дух“ Това е условно изречение от трети вид. Възможен е контраст (така типичен за писанията на Йоан) между

1. физическото срещу духовното (думата „дух“ не е членувана)
2. земното срещу небесното

Този контраст е подсказан в Йоан 3:6. Теориите за значението на думата „вода“ са няколко

1. равините го използват за човешката сперма
2. околородните води при раждането
3. кръщението на Йоан, което символизира покаяние (вж. Йоан 1:26; 3:23)
4. значение със старозаветен контекст – церемониално поръсване с духа (вж. Езек. 36:25-27)
5. християнското кръщение (макар че Никодим не би могъл да го разбере по този начин, споменато за първи път от Юстин Мъченик и Иринеи Лионски)

В настоящия контекст очевидно най-подходяща е теория #3 – Йоановото кръщение с вода и неговото твърдение, че Месията ще кръщава със Светия Дух. В този контекст „раждането“ е метафора и не трябва да допускаме неразбирането на Никодим да определя погрешното тълкуване на това понятие. В тази връзка теория #1 е неприемлива. Независимо че Никодим не може да възприеме думите на Исус, които се отнасят за християнското кръщение по-късно, апостол Йоан често преплита своето богословие с историческите думи на Исус (вж. Йоан 3:14-21). Теория #2 пасва на Йоановата употреба на „отгоре и долу“, Божията сфера и земната сфера. Когато дефинираме тези понятия трябва да сме наясно дали те са контрастни едно на друго (#1 или #2) или се допълват (#4).

Според D. A. Carson, *Exegetical Fallacies*, съществува и друг вариант: двете думи касаят едно и също раждане, есхатологично раждане съгласно Ер. 36:25-27, което описва „новия завет“ или Ер. 31:31-34 (стр. 42).

F. F. Bruce, *Answers to Questions*, също разглежда думите на Исус като алюзия към Езекиил и Стария завет. Може да се касае и за кръщението като ритуал за преминаване към юдейската вяра, с което Никодим е запознат като изтъкнат равин (стр. 67).

- **„Божие царство“** В един от гръцките манускрипти (MS 8), както и според много от църковните отци фразата е „небесното царство“, което е характерно за евангелието от Матей. Фразата „Божие царство“ обаче се среща в Йоан 3:3 (Йоан 3:3 и 5, единственото място, където фразата се появява в евангелието от Йоан). Тъй като пише до езичниците Йоан (както Марк и Лука) Йоан не използва еврейски понятия, за да опише Бога.

3:6 Тук отново се касае за вертикален дуализъм (горе срещу долу), който е така характерен за Йоан (вж. Йоан 3:11).

3:7 „ти... ви“ Първото местоимение е в единствено число и се отнася до Никодим, а второто е в множествено число, защото касае всички човеци (същата игра на местоимения в единствено и множествено число откриваме в Йоан 3:11). Човек се изкушава да тълкува това в светлината на юдейската тенденция да се осланяш на своя произход (вж. Йоан 4:12; 8:53). Йоан, който вероятно пише в края на първи век, има предвид гностицизма, както и еврейската арогантност по отношение на националната принадлежност.

- **„трябва“** Гръцкият глагол *dei* (букв. „необходимо е“ (BAGD 172), сегашно време, деятелно причастие, изявително наклонение, е използван три пъти в глава 3 (Йоан 3:7,14,30). Думата

подказва, че някои събития трябва да станат, за да придвижат напред Божия план (вж. Йоан 4:24; 9:4; 10:16; 12:34; 20:9)

3:8 Тук има игра на думи с еврейската (и арамейската) дума (*ruach*) и гръцката (*pneuma*), които означават „вятър“ „дъх“ и „дух“. Идеята е, че вятърът има свобода, подобно на Духа. Човек не може да види вятъра, а по-скоро наблюдава последствията от него; същото се отнася и за Духа. Спасението на човечеството не е в негов контрол, то се контролира от Духа (вж. Езекиил 37). Има вероятност Йоан 3:5-7 да отразява същата тази истина. Спасението е комбинация от първоначалното действие на Духа (вж. Йоан 6:44,65) и отклика на човека с вяра и покаяние (вж. Йоан 1:12; 3:16,18). Евангелието на Йоан е уникално с това, че фокусира вниманието върху личността и делото на Духа (вж. Йоан 14:17,25-26; 16:7-15). Йоан разглежда новия век на правдата като век на Божия Дух.

Стих 8 набляга на загадката защо някои хора вярват, след като чуят/видят евангелието, докато други го отхвърлят. Йоан подчертава, че никой не може да повярва, докато не бъде докоснат от Духа 1:13; 6:44,65). този стих е в подкрепа на това богословие. Обаче въпросът за заветния отклик (т.е., човешкото приемане на божествената покана) всъщност предполага, че Духът докосва всеки човек. Защо някои отказват да вярват е великата тайна на нечестието (тоест себичността на падналото в грях човечество). Колкото повече остарявам, толкова по-усърдно изучавам Библията и по-интензивно служа на Божия народ, но заедно с това все по-често се удивявам на „тайните“ в живота. Всички ние живеем в гъста мъгла (вж. I Кор. 13:12) заради човешкото непокорство! Ако трябва да го обясня по друг начин, изграждането на систематично богословие не е толкова важно, колкото доверието в Бога чрез Христос. Йов никога не получи отговор на своите въпроси „защо“!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЪХ, ВЯТЪР, ДУХ

Еврейската дума *ruach* (BDB 924) и гръцкото съществително *pneuma* могат да означават „дух“, „дъх“ или „вятър“. Духът често се асоциира със Сътворението на света (Бит 1:2; Йов 26:13; Пс. 104:30). В Стария завет обикновено не се прави ясно разграничение между връзката между Бога и Неговия Дух. В книгата Йов 28:26-28, както и в Псалом 104:24 и Притчи 3:19, 8:22-23 Бог говори как „мъдростта“ (BDB 315 – съществително в женски род; вж. Пр. 8:12), чрез която Той е сътворил всички неща.

В Новия завет Исус е извършителят на сътворяването (вж. Йоан 1:1-3; I Коринтяни 8:6; Кол. 1:15-17; Евреи 1:2-3). Също както и при изкуплението при Сътворението на света са ангажирани и трите личности на Троицата. Битие 1 глава сама по себе си не говори за вторична употреба на тази дума.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 3:9-15

⁹ Исус му отговори и каза: Ти си израилев учител и не знаеш ли това? ¹⁰ Истина, истина ти казва. ¹¹ Ние говорим това, което знаем и свидетелстваме това, което сме видели, но вие не приемате нашето свидетелство. ¹² Ако ви казах земните работи и не вярвате, как ще повярвате, ако ви кажа небесните. ¹³ И никой не е възлязъл на небето, освен Човешкият Син, който е слезъл от небето (който е от небето). ¹⁴ И както Мойсей издигна змията в пустинята, така трябва да бъде издигнат Човешкият Син, ¹⁵ че всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има вечен живот.

3:9-10 Никодим трябва да е разбрал символиката в терминологията на Исус с оглед на (1) кръщението при юдейския прозелитизъм или (2) проповядването на Йоан Кръстител. Може би се касае и за целенасочено заиграване с човешкото знание; дори и някой като Никодим, който е юдейски началник, не разбира напълно духовните неща. Евангелието на Йоан е написано, за да отвърне на удара на зараждащия се гностицизъм, ерес, която изтъква човешкото знание като

средство за спасение. Единствено Исус е истинската светлина (Йоан 3:19) за всички, не само за отделна група от хора!

3:11 „ние говорим това, което знаем“ Тези местоимения в множествено число се отнасят за Исус и апостол Йоан (вж. Йоан 3:11) или за Исус и Отец, който е по-добър вариант с оглед на контекста (Йоан 3:12). Евангелието не е спекулация, а божествено откровение!

- **„вие не приемате свидетелството ни“** Йоан често използва понятията приемам/получавам (*lambanō*) заедно с техните производни в богословски смисъл:
 1. за приемането на Исус
 - a. негативно (Йоан 1:11; 3:11, 32; 5:43, 47)
 - b. позитивно (Йоан 1:12; 3:11,33; 5:43; 13:20)
 2. за приемането на Духа
 - a. негативно (Йоан 14:17)
 - b. позитивно (Йоан 7:39)
 3. за приемането на Исусовите думи
 - a. негативно (Йоан 12:48)
 - b. позитивно (Йоан 17:8)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

3:12 „ако... ако“ Първото е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора и обслужва неговите литературни цели. Второто е условно изречение от трети вид, което предполага потенциално действие.

- **„вие“** Местоимението и глаголите са в множествено число. Възможно е Никодим да е дошъл при Исус със свои ученици или други фарисеи, или пък Исус има предвид, че изявлението касае всички (Никодим като представител на определена група) невярващи юдеи в Йоан 3:7 и 11.

3:13 Този стих има за цел да потвърди, че Исусовото откровение за Отец е истинско, завършено, уникално и от първа ръка (вж. Йоан 1:1-14). Това е пореден пример за вертикален дуализъм при Йоан: небе срещу земя, физическо срещу духовно, произхода на Никодим срещу произхода на Исус (вж. Йоан 1:51; 6:33,38,41,50,51,58,62). Този стих изтъква (1) божествената същност (2) предсъществуването и (3) възплъщението на вечната Втора Личност от Троицата (за триединството вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26).

- **„Човешкият Син“** Това е определение, което Исус Сам дава за себе си: то няма националистични, милитаристични, месиански алюзии за юдаизма от първи век. Понятието идва от Езекиил 2:1 и Пс.. 8:4 , където се има предвид „човешко същество“ и Данаил 7:13, където се има предвид божествена личност. Понятието комбинира парадокса на Исусовата личност, изцяло Бог и изцяло човек (вж. I Йоан 4:1-3).

3:14-21 Трудно е да знаем със сигурност къде завършва разговора на Исус с Никодим и къде започва коментара на апостол Йоан. Възможно е синоптичните евангелия да описват основно живота и публичното служение и поучения на Исус, докато Йоан пише за Неговите лични разговори с учениците. Стихове 14-21 могат да бъдат представени както следва:

1. стихове 14-15 се отнасят до Исус
2. стихове 16-17 касаят Отца
3. стихове 18-21 са свързани с човечеството

Помнете, че без значение дали са казани от Исус или Йоан, тези твърдения продължават да са истински и важни!

3:14 „Както Мойсей издигна змията“ Това е препратка към Числа 21:4-9, където се разказва за Божието осъждане, което постига евреите в периода на лутане из пустинята. Централната истина е, че хората трябва да вярват на Божието слово и да са покорни, дори и когато не го разбират напълно. Бог предвиди начин за избавление на евреите от змийското ухапване, ако бяха склонни да повярват. Тази вяра беше доказана посредством покорство на Божието слово / обещание (Числа 21:8).

- **„издигнат“** Тази гръцка дума (вж. Йоан 8:28; 12:32,34) често се превежда „издигнат високо“ (вж. Деяния 2:33; 5:31; Фил. 2:9) и е поредната дума, в която Йоан влага две значения (дублетни форми, Йоан 1:5; 3:3,8). Както Бог обещава избавление от смъртоносното ухапване на змията на онези, които повярват в думите Му като погледнат на медната змия, така и онези, които вярват в Божието слово (евангелието за издигнатия на кръста Христос) и се доверят на Исус ще бъдат избавени (спасени) от змийското (дявола, греха) ухапване на злото (вж. Йоан 12:31-32).

3:15-18 „който“ (Йоан 3:15) „всеки който“ (Йоан 3:16) Този, който“ (Йоан 3:18) Божията любов е покана към цялото човечество (вж. Ис. 55:1-3; Езек. 18:23,32; Йоан 1:29; 3:16; 6:33,51; II Кор. 5:19; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:2; 4:14). Поканата за спасението е универсална, но откликът към нея не е всеобщ!

3:15 „вярва“ Това е деятелно причастие, сегашно време. Вярата е постоянно доверие. Вж. коментара към Йоан 1:12 и СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:7 и 2:23.

- **„в Него“** Тук не се касае само за факти (богословски истини) за Исус, но и за лична връзка с Него. Спасението е (1) вест, в която трябва да повярваме; (2) личност, която да приемем и на която да се покорим и (3) живот, който трябва да напомня за живота на личността, която сме приели.

Тук граматичната форма е необичайна. Става дума за местоимението с предлог *en*, който се среща само на това място в евангелието от Йоан, а обикновено използваният предлог е *eis*. Възможно е да има връзка с израза „за да имат вечен живот“ (вж. *The New Testament in Basic English* от Harold Greenlee).

3:15,16 „вечен живот“ Гръцкото понятие (*zoē*) включва качество и количество (вж. Йоан 5:24). В Мат. 25:46 същата дума е използвана за вечно отделяне. В Йоан *zoē* (е използвана 33 пъти, основно в глави 5 и 6) обикновено (глаголът се отнася до физическия живот, напр., 4:50,51,53) касае възкресението, есхатологичния живот или живота в Новия век, животът на Самия Бог. Евангелието от Йоан е уникално с това, че акцентира на „вечния живот“. То е основна тема и цел на това евангелие (вж. Йоан 3:15; 4:36; 5:39; 6:54,68; 10:28; 12:25; 17:2,3).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 3:16-21

¹⁶ Защото Бог толкова възлюби света, че даде Своя Единороден Син, за да не погине нито един, който вярва в Него, а да има вечен живот. ¹⁷ Защото Бог не изпрати Сина Си на света, за да съди света, а за да бъде светът спасен чрез Него. ¹⁸ Който вярва в Него, не е осъден. Който не вярва е вече осъден, защото не е повярвал в името на Единородния Божи син. ¹⁹ но това е осъждението, че светлината дойде на света, но хората обикнаха тъмнината повече от светлината, защото делата им бяха зли. ²⁰ Защото всеки, който върши зло, мрази светлината и не отива към светлината, да не би

да се открият делата му, ²¹ а който постъпва според истината, отива към светлината, за да изявят делата му, понеже са извършени в Бога.

3:16 „Бог толкова възлюби“ Този глагол е в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение (както и глаголът „даде“), който тук описва завършено действие в миналото (Бог изпрати Исус). Стихове 16-17 говорят главно за любовта на Бог Отец (вж. I Йоан 4:7-21, особено Йоан 3:9-10). „Възлюби“ е от *agapaō*. Думата не е използвана често в класическия гръцки. Ранната църква взема тази дума и ѝ придава специално значение. В някои от случаите описва любовта на Бога или на Сина, когато се използва за човешката любов, обаче, е в негативен смисъл (вж. Йоан 3:19; 12:43; I Йоан 2:15). Думата е богословски синоним на *hesed* в Стария завет и описва Божията любов и вяност. В гръцкия койне от времето на Йоан, думите *agapaō* и *phileō* са синоними (сравни Йоан 3:35 и 5:20).

Тълкувателите трябва да са наясно, че всички думи, използвани да опишат Бога носят човешки заряд (използван е антропоморфизъм). Трябва да използваме думи, които описват нашия свят, нашите чувства и историческа перспектива, за да опишем духовното същество Бог, който е вечен, свят и уникален. Целият човешки речник до известна степен е аналогичен или метафоричен. Онова, което е разкрито е автентично, макар и да не окончателно. Грешното, временно, ограничено човечество не може да обхване безграничната реалност.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОГ, ОПИСАН КАТО ЧОВЕК (АНТРОПОМОРФИЗЪМ)

I. Този образен език е много типичен за Стария завет (някои примери)

A. Физически части на тялото

1. очи – Битие 1:4,31; 6:8; Изход 33:17; Числа 14:14; Втор. 11:12; Зах. 4:10
2. ръце – Изход 15:17; Числа 11:23; Втор. 2:15
3. ръка – Изход 6:6; 15:16; Числа 11:23; Втор. 4:34; 5:15
4. уши – Числа 11:18; I Царе 8:21; IV Царе 19:16; Пс. 5:1; 10:17; 18:6
5. лице – Изход 32:30; 33:11; Числа 6:25; Втор. 34:10; Пс. 114:7
6. пръст – Изход 8:19; 31:18; Втор. 9:10; Пс. 8:3
7. глас – Битие 3:8,10; Изход 15:26; 19:19; Втор. 26:17; 27:10
8. крака – Изход 24:10; Ezek. 43:7
9. човешка форма – Изход 24:9-11; Пс. 47; Исаия 6:1; Ezek. 1:26
10. ангелът Господен – Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Изход 3:4,13-21; 14:19; Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22

B. Физически действия

1. Говорещи за механизма на творението – Битие 1:3,6,9,11,14,20,24,26
2. ходене (вж. звука от) в Едем – Битие 3:8; 18:33; Авак. 3:15
3. затваряне вратата на Ноевия ковчег – Битие 7:16
4. помириране на жертвите – Битие 8:21; Левит 26:31; Амос 5:21
5. слизване на земята – Битие 11:5; 18:21; Изход 3:8; 19:11,18,20
6. погребване на Мойсей – Втор. 34:6

C. Човешки емоции (някои примери)

1. съжаление/разкаяние – Битие 6:6,7; Изход 32:14; Съдии 2:18; I Царе 15:29,35; Амос 7:3,6
2. гняв – Изход 4:14; 15:7; Числа 11:10; 12:9; 22:22; 25:3,4; 32:10,13,14; Втор. 6:5; 7:4; 29:20
3. ревност – Изход 20:5; 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15; 32:16,21; Ис. Нав. 24:19
4. омраза/ненавист – Левит 20:23; 26:30; Втор. 32:19

D. Семейни понятия (някои примери)

1. Баща
 - a. На Израил – Изход 4:22; Втор. 14:1; Исаия 1:2; 63:16; 64:8; Ер. 31:9; Осия 11:1
 - b. На царя – II Царе 7:11-16; Пс. 2:7

- с. Метафори за бащински действия – Втор. 1:31; 8:5; 32:6-14; Пс. 27:10; Пр. 3:12; Ер. 3:4,22; 31:20; Осия 11:1-4; Мал. 3:17
2. Родител – Осия 11:1-4
 3. Майка – Пс. 27:10; Исаия 49:15; 66:9-13 (аналогия с кърмеща майка)
 4. Млад верен любовник – Осия 1-3

II. Причини за използване на този образен език

- A. За Бог е нужно да разкрие Себе Си на хората. Най-широко разпространената идея за Бога като мъж е благодарение на антропоморфизма, иначе Бог е Дух!
- B. Бог взема най-значимите аспекти от човешкия живот и ги използва, за да разкрие Себе Си на падналото човечество (баща, майка, родител, любовник)
- C. Макар да е нужно на моменти (вж. Битие 3:8), Бог не желае да бъде ограничаван от каквато и да е физическа форма (Изход 20; Второзаконие 5)
- D. Най-крайната форма на антропоморфизъм е възплъщението на Исус! Бог става физическа личност, може да бъде докоснат (I Йоан 1:1-3). Посланието от Бога се превръща в Словото на Бога (Йоан 1:1-18).

- „за да“ Това буквално означава „така че“ (вж. Йоан 7:46; 11:48; 18:22). Думата изразява метод, а не чувство! Бог показва Своята любов (вж. Римл 5:8) като даде (Йоан 3:16) и изпрати (Йоан 3:17 и двата глагола са минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение) Сина Си, който да умре за човечеството (вж. Исаия 53; Римл. 3:25; II Кор. 5:21; I Йоан 2:2).
- „света“ Йоан използва гръцкото понятие *kosmos* в няколко различни смисъла (вж. коментара към Йоан 1:10 и СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17). Този стих отхвърля гностичния дуализъм между Духа (Бог) и материята. Гърците по презумпция приемат материята за нещо зло. За тях материята (тоест човешкото тяло) е затвор за божествената искра у всички хора. Йоан не допуска, че материята или тялото са нещо лошо. Бог обича света (планетата, вж. Римл. 8:18-22) и човешките същества (плът, вж. Римл. 8:23). Вероятно това е поредната нарочна двусмислица, която е така характерна за Йоан (вж. Йоан 1:5; 3:3,8).
- „единороден Син“ Това означава уникален, единствен по рода си. Не трябва да се разбира като „единороден“ в (1) сексуалния смисъл или (2) в смисъл, че няма други деца. Няма други деца като Исус. Вж. коментара върху Йоан 1:14.
- „който повярва в Него“ Това е деятелно причастие в сегашно време, което говори за вяра, която се заражда и продължава. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:14 и 2:23. Това твърдение е повторение на Йоан 3:15 и е направено с цел акцентирание. Да благодарим на Бога за „всеки, който“. Това трябва да балансира всеки прекомерен акцент върху специална група (расова, интелектуална или богословска). Не е вярно, че „Божият суверенитет“ и „свободната човешка воля“ взаимно се изключват; и двете са истина! Бог винаги е инициатор на човешкия отклик и Той поставя условията (вж. Йоан 6:44,65), като установява връзка с хората посредством завета. Хората трябва да приемат Неговата покана и да отговорят на Неговите условия!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария завет понятието се използва предимно за служение. В Новия завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библейско напрежение

може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подобаващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да“ на нуждата на това паднало човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. христоподобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Споменатата доктрина е свързана с други истини, не е представена като отделна, самостоятелна истина. В случая, подходяща е аналогията между едно съзвездие и звездите в него. Бог представя истината по източен модел и жанр, не – западен. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от (парадоксални) двойки от доктринални истини:

1. Предопределение срещу свободна човешка воля
2. Сигурност на вярващите срещу нуждата от устояване
3. Първороден грях срещу съзнателен грях
4. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко съгрешаване
5. Първоначално спонтанно оправдание и осветение срещу прогресивно осветение
6. Християнска свобода срещу Християнска отговорност
7. Божията трансцендентност срещу Божията иманентност
8. Бог е напълно непознаваем срещу Бог е познаваем чрез Писанията
9. Божието царство е сред над срещу Божието царство предстои
10. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходима човешка заветна отговорност
11. Исус като божествен срещу Исус като човешка личност
12. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската представа за „завет“ обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека. Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

■ „да не погине“ Изводът е, че някои ще погинат (минало свършено време, възвратен залог, подчинително наклонение). Тяхната погибел (*amollumi*, минало свършено време, възвратен залог, подчинително наклонение) е директно свързано с тяхното отхвърляне на Исусовата покана (вж. Йоан 11:25). Бог не е причина за тяхното неверие, нито пък го желае (вж. Езек. 18:23,32; I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Мнозина възприемат това буквално и затова смятат, че невярващите ще бъдат унищожени. Това е в противоречие с Дан. 12:2 и Мат. 25:46. Това е добър пример за искрени вярващи, които искат да нагодят източната литература, изпъстрена с метафори към западната литература, която е интерпретираща (буквална и логична). Ако искате да научите повече по темата, вижте Robert V. Girdlestone's *Synonyms of the Old Testament*, стр. 275-277. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УНИЩОЖЕНИЕ (*APOLUMMI*) към Йоан 10:10.

■ Отново обърнете внимание как Йоан мисли и пише в дуалистични категории (погибел срещу вечен живот). Езиковите и богословски структури на Йоановото учение са много по-различни от тези в синоптичните евангелия. Интересно е с каква свобода са разполагали авторите на евангелията (под вдъхновението от Бога), докато са подготвяли своите презентации за живота на Исус, съобразени с конкретната аудитория. Вж. Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read The Bible For All Its Worth*, стр. 127-148.

3:17 „да съди света“ В Йоан има няколко пасажа, които подчертават, че Исус идва в света като спасител, а не съдия (вж. Йоан 3:17-21; 8:15; 12:47). В Йоан има и други пасажи, обаче, които

твърдят, че Исус ще дойде като съдия, за да съди (вж. Йоан 5:22-23,27; 9:39; като и в други части на Новият завет, Деяния 10:42; 17:31; II Тим. 4:1; I Петър 4:5). Следват няколко богословски твърдения:

1. Бог предаде съда в ръцете на Исус, както и предаде творението и изкуплението в знак на почит (вж. Йоан 5:23)
2. Първият път Исус не дойде да съди, а да спаси (вж. Йоан 3:17), когато го отхвърлят обаче, хората сами се осъждат
3. Исус ще се върне като Цар на царете и Съдия (вж. Йоан 9:39)

3:18 Този стих повтаря темата за безусловно спасение в Христос срещу осъждането, което човек сам си налага. Бог не изпраща хората в ада. Те сами го правят. Вярата има продължителен ефект („повярва“ деятелно причастие, сегашно време), както и неверието („е вече осъден“, перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение и „не е повярвал“ перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23 и 9:7.

3:19-21 „хората обикнаха тъмнината повече от светлината“ Много хора, които чуват евангелието, го отхвърлят, не поради интелектуални или културни причини, а заради морални основания (вж. Йов 24:13). Светлината обозначава Христос (вж. Йоан 1:9; 8:12; 9:5; 12:46) и Неговото послание за Божията любов, нуждата на човечеството, грижата на Христос и необходимостта от отговор на Божията покана. Този мотив се повтаря в Йоан 1:1-18.

3:19 „Това е осъдението“ Подобно на спасението, осъдението е настояща реалност (вж. Йоан 3:19; 9:39) и нещо, което предстои в бъдеще (вж. Йоан 5:27-29; 12:31,48). Вярващите живеят в настоящата реалност (осъществена есхатология) и са в очакване на бъдещата (завършена есхатология). Християнският живот е радост, но и ужасна борба; той е победа след поредица от поражения; сигурност всред низ от предупреждения за устояване!

3:21 „който постъпва според истината“ Тъй като „светлината“ (вж. Йоан 3:19,20 [два пъти],21) е метафора за Христос, същото би трябвало да се отнася за истината, вж. Robert Hanna в *A Grammatical Aid to the Greek New Testament* цитира N. Turner в неговата *Grammatical Insights into the New Testament*, който превежда израза като „Човекът, който е ученик на истината“ (стр. 144).

В богословско отношение този отразява същите истини, които намираме в Мат. 7. Вечният живот има видими характеристики. Човек не може да се срещне с Бога чрез Христос, да бъде изпълнен със Светия Дух и да си остане същият. Притчата с четирите почви фокусира вниманието към принасянето на плод, а не към покълването. (вж. Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл. Обърнете внимание и на коментара върху Йоан 15:1-11). Делата не изработват спасението, но те са доказателство за него (вж. Ефес. 2:8-9,10).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво означава израза „роден отново“?

2. Според вас какво означава думата „вода“ в стих 5 и защо?
3. Какво включва спасителната вяра?
4. Дали Йоан 3:16 е пасаж за Божията любов към човечеството или за любовта на Исус към хората?
5. Какво е отношението на калвинизма към Йоан 3:16?
6. Дали „погине“ означава „унищожи“?
7. Дефинирайте „светлината“.

НАБЛЮДЕНИЯ ОТ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 22-36

А. Йоан изтъква пълната божествена същност на Исус Христос от самото начало на своето евангелие посредством диалог и лични срещи. Тази глава е продължение на зададения формат.

В. Йоан, който пише своето евангелие в края на първи век, се занимава с някои въпроси, които възникват след написването на синоптичните евангелия. Един от тези въпроси касае множеството ереси, свързани с Йоан Кръстител (вж. Деяния 18:24-19:7). Забележително е, че в Йоан 1:6-8, 19-36 и 3:22-36 Йоан Кръстител сам изтъква, че неговата роля е подчинена на Христос и в същото време подчертава Исусовата месианска същност.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 3:22-24

²² След това Исус дойде с учениците си в юдейската земя; и там остана с тях и кръщаваше. ²³ А Йоан също кръщаваше в Енон, близо до Салим, защото там имаше много вода, и отиваха и се кръщаваха. ²⁴ Понеже Йоан още не беше хвърлен в тъмницата.

3:22 „дойде в юдейската земя“ Това ранно служение на Исус, както в Юдея, така и в Галилея, не е описано в синоптичните евангелия. Евангелията не са хронологични биографии на Христос. Вж. Gordon Fee and Douglas Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, стр. 127-148.

- **„Там остана с тях“** Исус проповядва на множествата, но интензивно дискутира със своите ученици. Той инвестира словото си в тях. Тази методика е фокус на две чудесни книги от Robert E. Coleman, *The Master Plan of Evangelism u The Master Plan of Discipleship*, и двете коментират ролята на Исус като учител на малки групи от хора.
- **„и кръщаваше“** От Йоан 4:2 научаваме, че Самият Исус не кръщава, правят го неговите ученици. Първоначално посланието на Исус много напомня за думите на Йоан Кръстител. То представлява старозаветно слово за покаяние и подготовка. Кръщението, споменато тук, не е християнското кръщение, а кръщение, което символизира покаяние и духовно възприемане.

3:23 „Йоан също кръщаваше в Енон, близо до Салим“ Местоположението на това селище не е ясно:

1. някои смятат, че е в Перея, в областта на Трансйордания
2. някои мислят, че се намира в североизточна Самария
3. някои смятат, че е на 5 км източно от Сихем

Думата „*аенон*“ означава „поток“, така че вариант #3 пасва най-добре. Където и да е точното местоположение, Исус служи в Юдея, а Йоан е на север от Него, на кратко разстояние.

3:24 „понеже Йоан още не беше хвърлен в тъмница“ Не е сигурно дали този хронологичен елемент е добавен допълнително. Някои смятат, че това е опит за синхронизиране на евангелието

от Йоан със синоптичните евангелия (вж. Мат. 14:1-12; Марк 6:14-29). Той служи като средство за датиране на този период от живота на Христос.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 3:25-30

²⁵ Тогава възникна спор от страна на учениците на Йоан с един юдеин относно очистването. ²⁶ И дойдоха при Йоан и му казаха: Равви, онзи, който беше с теб отвъд Йордан, за когото ти свидетелства, ето, той кръщава и всички отиват при Него. ²⁷ Йоан в отговор каза: Човек не може да приеме нищо, ако не му е дадено от небето. ²⁸ Вие сами сте ми свидетели, че казах: не съм аз Христос, аз съм изпратен пред Него. ²⁹ Младоженецът е, който има невестата, а приятелят на младоженеца, който стои и го слуша, се радва твърде много поради гласа на младоженеца. И така тази моя радост се изпълни. ³⁰ Той трябва да расте, а пък аз – да се смаявам.

3:25 „възникна спор от страна на учениците на Йоан с един юдеин“ Думата „спор“ (NASB, NRSV, NJB) е силно понятие и описва „противоречие“ или „конфронтация“. В някои гръцки манускрипти думата е в множествено число „юдеи“.

Древните гръцки манускрипти са раздвоени относно този стих. Думата в единствено число е по-необичайна (т.е., MSS P²⁵, A, B, L, W), но вероятно е част от оригиналния текст. Според UBS⁴ тя има рейтинг „B“, което е почти сигурно. Тенденцията на древните преписвачи на текстове е да хармонизират и изгладят текста. Интересно е да се отбележи, че учениците на Йоан вероятно са предизвикали този спор.

NASB, NKJV

NRSV, NJB

TEV

„относно очистването“

„въпросът за ритуалното очистване“

Има няколко теории за фокуса на тази дискусия (NKJV).

1. Възможно е последователите на Йоан да дискутират връзката между кръщението на Йоан и това на Исус, тъй като са свързани с юдейската традиция за измиванията; същото понятие е използвано в Йоан 2:6.
2. Някои смятат, че изразът е свързан с непосредствения контекст, където Исус поучава, че Неговият живот и служение са изпълнение на юдаизма
 - a. Йоан 2:1-12, сватбеното тържество в Кана
 - b. Йоан 2:13-22, очистването на храма
 - c. Йоан 3:1-21, разговор с юдейския водач Никодим
 - d. Йоан 3:22-36, измиванията на юдеите и кръщението, извършвано от Йоан

Кръстител и Исус.

Фактът, че контекстът не предлага по-широка дискусия по този въпрос, осветлява истината, която дава още една възможност на Йоан Кръстител да свидетелства за превъзходството на Исус от Назарет.

3:26 „за когото Ти свидетелства и ето, Той кръщава и всички отиват при Него“ Учениците помнят по-ранното свидетелство на Йоан за Божия Агнец (вж. Йоан 1:19-36) и те очевидно малко завиждат на големия успех (хипербола) на Исус. Исус също е чувствителен на тема съревнование (вж. Йоан 4:1).

3:27 „Човек не може да приеме нищо, ако то не му е дадено от небето“ Това е много силно потвърждаване на истината, че в духовните неща не може да има съревнование. Всичко, което вярващите имат, им е дадено по благодат от Бога. Има голяма дискусия обаче върху думите „то“ и „му“.

1. някои смятат, че „му“ касае вярващия, а „то“ е свързано с идването при Христос за спасението (Бог е инициаторът, човечите могат само да откликнат, вж. Йоан 6:44,65)
2. други приемат, че „Му“ се отнася за Христос, а „то“ касае вярващите (вж. Йоан 6:39; 10:29; 17:2,9,11,24)

Разликата между тези две схващания касае думата „дадено“, която описва или спасението на отделния вярващ или факта, че всички вярващи са подарък от Бога за Исус (вж. Йоан 17:2).

3:28 „Не съм аз Христос“ Йоан Кръстител твърдо подчертава (както го прави и в Йоан 1:20), че той не е Месията, а само предтечата. Това е очевидна препратка към пророчеството от Мал. 3:1; 4:5-6, в комбинация с Ис. 40 (вж. Йоан 1:23). Вж. коментара върху Месията в Йоан 1:20 и СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 4:25.

3:29 „Младоженецът е, който има невестата“ Удивително е, че има толкова много старозаветни алюзии към тази семейна метафора, която описва връзката между Бога и Израил (вж. Ис. 54:5; 62:4,5; Ер. 2:2; 3:20; Езек. 16:8; 23:4; Ос. 2:21). Павел също я използва в Ефес. 5:22 и сл. ст. Християнският брак може би е най-съвременният пример за заветна връзка.

- „Така тази моя радост се изпълни“ Съществителното „радост“ и глаголът „радвам се“ са използвани три пъти в този стих. Вместо да е изпълнен с дух на съревнование, Йоан Кръстител очевидно осъзнава своето място и се радва заради Исус.

3:30 „Той трябва да расте, аз пък – да се смалювам“ Понятието „трябва“ (*dei*) е от значение тук. То вече е използвано в Йоан 3:14 и 4:4. То е силно потвърждение за това, че Йоан възприема себе си като обикновен предтеча на по-великото и забележително служение на Исус.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 3:31-36

³¹ Онзи, който идва от горе, е над всички; а който е от земята, е земен и земно говори. Онзи, който идва от небето, е над всички. ³² Каквото е видял и чул, за него свидетелства, но никой не приема свидетелството му. ³³ Който е приел Неговото свидетелство, е потвърдил с печата си, че Бог е истинен. ³⁴ Защото този, когото Бог е пратил, говори Божиите думи, защото Бог не дава Духа с мярка. ³⁵ Отец люби Сина и е предал всичко в Неговата ръка. ³⁶ Който вярва в Сина, има вечен живот, а който не се покорява на Сина, няма да види живот, но Божият гняв остава върху него.

3:31-36 Коментаторите нашироко са дискутирали дали тези стихове представляват

1. думи на Йоан Кръстител, с които той потвърждава казаното за Исус
2. думи на Исус (вж. Йоан 3:11-12)
3. думи на апостол Йоан

Тези стихове ни връщат към темата от Йоан 3:16-21.

3:31 „Този, който идва от горе“ Показателно е, че двете титли, използвани за Месията изтъкват Неговата предвечна същност и пълната Му божественост (за което се наемква в Йоан 3:31), както и Неговото възплъщение, и мисията, дадена Му от Бога (загатнато в Йоан 3:34). Понятието „от горе“ е същото, като „роден отново“ или „роден от горе“ в Йоан 3:3.

Този дуализъм с „горе“ и „долу“, който говори за Божията реалност и земната човешка сфера, е характерен за Йоан. Той се различава от есхатологичния дуализъм, описван в ръкописите от Мъртво море. Различен е и от гностичния дуализъм за духа и материята. Според Йоан самото творение, както и човешкото тяло не са зли или греховни сами по себе си.

- „над всички... над всички“ Първата част на този стих наемква за Исусовата предвечна същност, Той е дошъл от небето (вж. Йоан 1:1-18; 3:11-12). втората част на стиха

потвърждава, че Той е над цялото творение. От гръцкия текст не е ясно дали „всички“ е в мъжки или в среден род, дали се касае за цялото човечество или за „всички неща“. Второто „над всички“ липсва в някои гръцки текстове. Според UBS⁴ не е сигурно дали изразът е добавен допълнително, но представителите на Текст критиката предполагат (вж. Приложение две), че изразът е добавен.

NASB „този, който е от земята, е земен и говори за земята“

NKJV „този, който е от земята, земен е и говори за земята“

NRSV „Този, който е от земята, принадлежи на земята и говори за земни неща“

TEV „той, който е от земята, принадлежи на земята и говори земни неща“

NJB „той, който е от земята, сам е земен и говори по земен начин

Това не е отрицателно твърдение относно Йоан. Тук понятието за „земя“ (*gē*, Йоан 12:32; 17:4; I Йоан 5:8, но 76 пъти в Откровение) е различно от думата „свят“ (*kosmos*), който често се използва негативно от Йоан. Това е просто потвърждение, че Исус говори за нещата, които вече знае, за небето, докато всички хора говорят за техните познати неща, земните. Следователно свидетелството на Исус е много по-велико от това на който и да е земен пророк или проповедник (вж. Евреи 1:1-4).

3:32 „каквото е видял и чул, за това свидетелства“ В този стих има игра на глаголи: (1) „видял“ е в перфектно време (2) „чу“ е в минало свършено време и (3) „свидетелства“ е в сегашно време. Исус е свършеното Божие откровение (вж. I Кор. 8:6; Кол. 1:13-20; Евр. 1:2-3). Той говори от (1) Своето лично преживяване с Бог Отец и (2) Неговата собствена божественост.

- „но никой не приема свидетелството му“ Това е преувеличение, типично за Ориента, защото според Йоан 3:23-26 мнозина идват при Него. Тази фраза описва юдаизма като цяло (вж. Йоан 3:11), а не просто непосредствения контекст.

3:33 „Той, който“ Това показва Божията универсална, безгранична любов към всички човешки създания. За Божието евангелие бариери няма; човек трябва да се покае и да повярва (вж. Марк 1:15; Деяния 20:21), но поканата е отправена към всички (вж. Йоан 1:12; 3:16-18; 4:42; I Тим. 2:4; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:1; 4:14).

- „е приел свидетелството Му“ Стих 33 е причастие в минало свършено време, докато Йоан 3:36 е причастие в сегашно време. Това показва, че доверяването в Бога за спасение, не е само единично действие, но е дълготраен процес на ученичество. Подобно утвърждаване на нуждата от приемане на Божията спасителна покана намираме в 1:12 и 3:16-18. Забележете дихотомията между приемането на спасението (Йоан 3:33) и продължаващото пребъждане в него (Йоан 3:36). В Новия завет понятията „приемам“ и „вяра“ имат два нюанса:

1. лично приемане на Христос и пребъждане в Него
2. приемане на истините и доктрините, включени в евангелието (вж. Юда, стихове 3,20)

NASB, „поставил е Неговия печат за това, че Бог е истинен“

NKJV, NRSV „доказал е, че Бог е истински“

TEV „с това потвърждава, че Бог е верен“

NJB „свидетелства, че Бог е реален“

Когато вярващите положат личната си вяра в Христос, те потвърждават, че Божията вест за Неговия Син Исус е вярна (Римл. 3:4). Това е тема, която се повтаря в Йоан (вж. Йоан 3:33; 7:28; 8:26; 17:3; I Йоан 5:20). Исус е истински, защото Той непрекъснато разкрива единствения истински Бог (вж. Йоан 3:7,14; 19:11).

Относно глагола „запечатвам“ (минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение) вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЕЧАТ

За Божия печат се говори в Откровение 9:4 и 14:1, и вероятно в 22:4. Печатът на Сатана е споменат в 13:16; 14:9; и 20:4. Печатът вероятно е древен начин да се покаже

1. истина (вж. Йоан 3:33)
2. притежание (вж. Йоан 6:27; II Тим. 2:19; Откр. 7:2-3)
3. сигурност или защита (вж. Бит. 4:15; Мат. 27:66; Римл. 15:28; II Кор. 1:22; Ефес. 1:13; 4:30)
4. може да бъде и знак за реалността на Божието обещание за дар (вж. Римл. 4:11 и I Кор. 9:2).

Целта на този печат е да обозначи Божиите хора, така че Божият гняв да не ги достигне. Печатът на Сатана идентифицира неговите хора, които са обект на Божия гняв. В Откровение при „голямата скръб“ (т.е., *thlipsis*) винаги невярващи преследват вярващи, докато гневът/яростта (т.е., *orgē* or *thumos*) винаги изразява Божието осъждане над невярващите, така че да се покаят и да се обърнат с вяра към Христос. Тази позитивна цел на осъждането може да бъде видяна в заветните проклетия/благословения на Втор. 27-28.

Изразът „живият Бог“ е игра на думи с YHWH (вж. Изх. 3:14; Пс. 42:2; 84:2; Мат. 16:16). Същата игра на думи често откриваме в библейските обречи, „докато Господ живее.“

3:34 „Този, Когото Бог е пратил, говори Божиите думи“ В Йоан 3:34 има две паралелни твърдения, които показват, че властта на Исус идва от Бога:

1. Бог Го е изпратил
2. Той притежава пълнотата на Духа

■ „защото Бог не дава Духа с мярка“ Това твърдение буквално е с отрицателна частица „не“, но за читателя значението е положително. Има два различни начина за възприемане пълнотата на Духа: Някои смятат, че

1. Исус дава пълнотата на Духа на вярващите (вж. Йоан 4:10-14; 7:37-3)
2. Пълнотата на Духа се отнася до Божия дар в Месията (вж. Йоан 3:35)

Равините използват понятието „мярка“, за да опишат божественото вдъхновение при пророците. При това равините подчертават, че никой пророк не притежава пълнотата на Духа. Следователно Исус превъзхожда пророците (вж. Евреи 1:1-2) и затова представлява пълното Божие откровение.

3:35 „Отец люби Сина“ Това твърдение се повтаря в Йоан 5:20 и в 17:23-26. връзката на вярващия с Бога се основава на Божията любов към Месията (уникалния Син, вж. Евреи 1:2; 3:5-6; 5:8; 7:28). Обърнете внимание на причините, изброени в този контекст, които ни дават основание да повярваме, че Исус е Месията:

1. защото Той е от горе и е над всички (Йоан 3:31)
2. защото е изпратен от Бога с мисия на изкупление (Йоан 3:34)
3. защото Бог продължава да Му дава пълнотата на Духа (Йоан 3:34)
4. защото Бог Го обича (Йоан 3:35)
5. защото Бог е предал всичко в ръцете Му (Йоан 3:35)

Има няколко гръцки думи за „любов“, които описват различните човешки взаимоотношения. *Agapaō* и *phileō* се припокриват в семантичен смисъл. И двете са използвани, за да опишат Божията любов към Сина:

1. Йоан 3:35; 17:23,24,26 – *agapaō*
2. Йоан 5:20 – *phileō*

Изглежда Исусовият разговор с Петър, записан в Йоан 21:15-17, е уникален по своя контекст. Помнете, че значението на думите се определя от „контекста, контекста и пак от контекста“, а не от лексиконите и речниците!

- **„и е предал всичко в Неговата ръка“** Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Това е еврейски идиом за сила или власт над някой друг (вж. Йоан 10:28; 13:3; Деяния 4:28; 13:11). Това е изключително интересна фраза и има редица паралели (вж. Йоан 17:2; Мат. 11:27; 28:18; Ефес. 1:20-22; Кол. 2:10; I Петър 3:22).

3:36

NASB „Който вярва в Сина, има вечен живот, но който не се покорява на Сина, няма да види живот“

NKJV „Този, който вярва в Сина, има вечен живот; а който не вярва в Сина, не ще види живот“

NRSV „Който вярва в Сина, има вечен живот; който не се покорява на Сина, не ще види живот“

TEV „Който вярва в Сина, има вечен живот, който не се покорява на Сина, няма да има живот“

NJB „Всеки, който вярва в Сина, има вечен живот, но всеки, който отказва да вярва в Сина, никога няма да види живот“

Тези глаголи са все в сегашно време, деятелен залог, което говори за продължаващо действие. Вярата не е еднократно решение, независимо колко емоционално е било то (вж. Мат. 13:20). Това потвърждава, че ако не познава Исус, човек не може да познава Отца (вж. Йоан 12:44-50 и I Йоан 5:10). Спасението идва единствено чрез постоянна връзка с Божия Син, Исус (вж. Йоан 10:1-18; 14:6).

Сегашното време не само говори за продължаващо действие, но и за настоящата реалност в спасението. Това е нещо, което вярващите притежават сега, но то не е завършено. Става дума за дуализма на „вече“ но „все още не“ на двата века (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТОЗИ ВЕК И ИДЕЦИЯ ВЕК към I Йоан 2:17). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА ЗА СПАСЕНИЕТО, ИЗПОЛЗВАНИ към Йоан 9:7.

Интересно е да отбележим контраста между „вярвам“ и „покорявам се“ в този стих. Евангелието не е само личност, която приемаме и истина, с която се съгласяваме, то е живот, който живеем (вж. Лука 6:46; Ефес. 2:8-10).

- **„но Божият гняв пребъдва върху него“** Това е единственото място в писанията на Йоан (освен 5 пъти в Откровение), където се появява думата „гняв“ (*orgē*). Идеята е позната и обикновено се свързва с понятието „осъждане“. В случая глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. „Вярата“, „покорството“ и „гневът“ са настоящи реалности, които ще имат своето изпълнение в бъдещето. Същото напрежение наблюдаваме между истините „вече“ и „все още не“ в темата за Божието царство. Ако искате по-подробна дискусия върху темата за Божия гняв, прочетете Римляни 1:18-3:20.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как ранните проповеди на Исус напомнят за словото на Йоан Кръстител?
2. Дали кръщението на Йоан е еднакво с християнското кръщение?
3. Защо думите на Йоан Кръстител са толкова значими за първите глави от евангелието на Йоан?
4. Опишете броя и видовете контрасти, които апостол Йоан използва, за да сравни Исус с Йоан Кръстител.
5. Как понятието „приемам“ в Йоан 3:33 е свързано с понятието „вярвам“ в Йоан 3:36? Каква е връзката на понятието „не се покорява“ в Йоан 3:36 с тази дискусия?
6. Посочете причините, поради които хората трябва да се доверят на Исус от Назарет като единствена надежда за спасение? (стихове 31-36)
7. Обяснете защо понятието „гняв“ в стих 36 е свързано с глагол в сегашно време.

Йоан 4 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус и Самарянката	Самарянката среща своя Месия	Исус и самаряните	Исус и самаряните	Исус сред самаряните
4:1-6	4:1-26	4:1-6	4:1-4 4:5-6	4:1-10
4:7-15		4:7-15	4:7-8 4:9 4:10 4:11-12	4:11-14
			4:13-14 4:15	4:15-24
4:16-26		4:16-26	4:16 4:17a 4:17b-18 4:19-20 4:21-24	
			4:25	4:25-26
		Побелялата жетва	4:26	
4:27-30	4:27-38	4:27-30	4:27 4:28-30	4:27-30
4:31-38		4:31-38	4:31 4:32 4:33	4:31-38
	Спасителят на света		4:34-38	
4:39-42	4:39-42	4:39-42	4:39-40 4:41-42	4:39-42
Изцелението на чина на чиновника	Приветстван в Галилея	Исус и езичниците	Исус изцелява сина на чиновника	Исус в Галилея
4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45
	Синът на благородника е изцелен			Изцелението на сина на царския чиновник
4:46-54	4:46-54	4:46-54	4:46-48 4:49 4:50-51 4:52-53 4:54	4:46-53 4:54

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-54

А. Структурата на глави 3 и 4 е преднамерена

1. Господин Религиозен (Никодим) срещу госпожица Отхвърлена (жената при кладенеца)
2. Юдаизмът, с център Ерусалим (Ортодоксален) срещу юдаизма в Самария (еретичен)

В. Истините за личността и делото на Исус са разгърнати по-подробно

1. диалог с жената при кладенеца (Йоан 4:1-26);
2. диалог с Неговите ученици (Йоан 4:27-38);
3. свидетелствата на самаряните (Йоан 4:39-42)
4. галилеяните Го приемат (Йоан 4:43-45); знамение/ чудо на Исусовата мощ над болестта (Йоан 4:46-54).

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 4:1-6

¹ И така, когато Господ узна, че фарисеите чули, че Исус придобивал и кръщавал повече ученици от Йоан. ² не че Сам Исус кръщаваше, а учениците Му, ³ напусна Юдея и отиде пак в Галилея. ⁴ Но трябваше да мине през Самария. ⁵ И така дойде в един самарийски град, наречен Сихар, близо до землището, което Яков даде на сина си Йосиф. ⁶ Там беше Якововият кладенец. И така, Исус изморен от пътуване, седеше така на кладенеца. Беше около шестият час по пладне.

4:1 „Господ“ Йоан, който си припомня случката (с помощта на Духа) години по-късно, използва думите „Господ“ и „Исус“ в едно и също изречение за една и съща личност.

В няколко гръцки манускрипти името „Исус“ е използвано два пъти в Йоан 4:1 (т.е., κ , D, NRSV, NJB, REB), до името „Господ“ се среща в MSS P^{66,75}, A, B, C, L (NASB, NKJV). Независимо че думата „Господ“ е с висок рейтинг заради употребата ѝ в древни гръцки ръкописи, UBS⁴ дава оценка „C“ на думата „Исус“ (трудно за определяне).

- „фарисеите“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:24.
- „чули, че Исус придобивал и кръщавал повече ученици от Йоан“ Исус напуска този регион заради напрежение между Неговите последователи и учениците на Йоан Кръстител, подклаждано от фарисеите. Синоптичните евангелия казват, че Исус се оттегля, защото Ирод Антипа е арестувал Йоан Кръстител (Мат. 4:12; Марк1:14; Лука 3:20).

4:2 „Самият Исус не кръщаваше“ Този коментар няма за цел да омаловажи кръщението (вж. Мат. 28:19; Деяния 2:38; 8:12; 16:33; 22:16), а да изтъкне егоцентричната природа на човечеството (т.е.,

„Аз бях кръстен от Исус“ или Павел, вж.. I Кор. 1:17). Очевидно в началото на своето служение Исус кръщава (вж. Йоан 3:22), но по-късно престава да го прави. Йоан поправя неверните твърдения на фарисеите.

4:3 „Той напусна Юдея и отново отиде в Галилея“ Това са два глагола в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение, които описват движението на Исус в познати географски области.

4:4 „И трябваше да мине през Самария“ „Трябваше“ е от гръцкия глагол *dei*, който е използван няколко пъти в този контекст (вж. Йоан 3:7,14,30). Обикновено се превежда „трябва“ или „нужно е“. Исус се движи според божествения план. Това е най-краткият път; Йосиф Флавий ни казва, че юдеите от Галилея обикновено използват този маршрут. Обаче жителите на Юдея мразят самаряните и затова не искат да минават през земите им, тъй като ги считат за хора със смесен произход.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОГ, ОПИСАН КАТО ЧОВЕК (АНТРОПОМОРФИЗЪМ)

I. Въведение

- A. Можем да го наблюдаваме навсякъде сред падналите хора. Това е егото на човека, което се издига на гърба на другите. В много отношения расизмът е по-съвременно явление, докато национализмът е по-древният феномен.
- B. Национализмът се заражда развит във Вавилон (Бит. 11 гл.), като може да се проследи до тримата синове на Ной, от които са се развили различните раси (Бит. 10 гл.). Писанието обаче ясно показва общия произход на всички хора (вж. Битие 1-3 гл.; Деяния 17:24-26).
- C. Расизмът е само един от множество предразсъдъци. Такива са още:
 - (1) ерудираният снобизъм;
 - (2) социално-икономическата арогантност;
 - (3) себеправедният религиозен легализъм и
 - (4) догматичните политически убеждения.

II. Библейски материал

A. Стар завет

1. Битие 1:27 – Човеците, мъже и жени, са сътворени по Божия образ и подобие, което прави всеки един уникален. Това показва и индивидуалната стойност и достойнство на всеки човек (вж. Йоан 3:16).
2. Битие 1:11-25 – Напишете десет пъти фразата „според вида му“. Тя е използвана често в подкрепа на расовата сегрегация. От контекста обаче става ясно, че тя се отнася за животните и растенията, не за хората.
3. Битие 9:18-27 – Този текст е използва в подкрепа на издигането на една раса над друга. Трябва да си припомним, че не Бог прокълна Ханаан. Неговият баща Ной го прокле, след като се събуди от своя алкохолен делириум. Библията никъде не казва, че Бог подкрепя тази клетва/ проклятие. Дори и да я подкрепя, това няма отношение към черната раса. Ханаан е баща на онези, които ще населят Палестина, а египетските стенни рисунки показват, че тези хора не са черни.
4. Исус Навиев 9:23 – Този пасаж е използван като доказателство, че една раса ще служи на друга. В този контекст обаче гаваонците са от същия расов произход, както и евреите.
5. Ездра 9-10 гл. и Неемия 13 гл. – Тези пасажите често са използвани в расов смисъл, но контекстът показва, че браковете са осъдени не по расов признак (те произлизат от един син на Ной, Битие гл. 10), а по религиозни причини.

B. Нов завет

1. Евангелията

- A. Исус на няколко пъти говори за омразата между юдеите и самаряните. Това показва, че расовата омраза не се одобрява.
- A. притчата за добрия самарянин (Лука 10:25-37)
- B. жената при кладенеца (Йоан 4:4)
- C. благодарния прокажен (Лука 17:7-19)
- b. Благовестието е за всички хора
- (1) Йоан 3:16
- (2) Лука 24:46-47
- (3) Евреи 2:9
- (4) Откровение 14:6
- c. Царството ще включва хора от всички раси
- (1) Лука 13:29
- (2) Откровение 5 гл.
2. Деяния
- a. Деяния 10 гл. ясно говори за любовта на Бога към всички хора и за универсалното послание на благовестието.
- b. В Деяния 11 гл. Петър е обвиняван за действията си и този проблем се разрешава, едва когато съветът на църквата в Ерусалим се събира специално по този повод (Деяния 15 гл.). През 1 век сл. Хр. напрежението между юдеи и езичници е много голямо.
3. Павел
- a. Няма бариери в Христос
- (1) Галатяни 3:26-28
- (2) Ефесяни 2:11-22
- (3) Колосяни 3:11
- b. Бог не отдава значение на различия между хората
- (1) Римляни 2:11
- (2) Ефесяни 6:9
4. Петър и Яков
- a. Бог не отдава значение на различия между хората, I Петър 1:17
- b. Ако Бог няма предпочитания, Неговите хора също не трябва да показват подобно отношение, Яков 2:1
5. Йоан
- a. Едно от най-силните изявления за отговорността на вярващите четем в I Йоан 4:20

III. Заключение

- A. Расизмът, както и всяко друго предубеждение, е напълно погрешно за Божиите деца. Ето един цитат от Хенли Барнет, говорител на форум през 1964 г. в Глориега, щата Ню Мексико, организиран от *Christian Life Commission*.
„Расизмът е ерес, понеже е небиблейска и нехристиянска концепция, да не говорим, че не е и научна.”
- B. Този проблем дава възможност на християните да покажат Христовата любов, прошка и разбиране пред един изгубен свят. Отказът за това е признак за незрялост и дава възможност на дявола да забави растежа на вярващия във вярата. Това ще попречи и на мнозина изгубени да стигнат до Христос.
- C. Какво мога аз да направя? (Този раздел е взет от материал на *Christian Life Commission*, озаглавен „Расови отношения”)

НА ЛИЧНО НИВО:

- ◆ Приемете отговорността си при решаването на расовите проблеми.
- ◆ Опитайте да се освободите от всякакви расови предразсъдъци чрез молитва, библийско изучаване и общение с хора от други раси.
- ◆ Изразете ясно своите убеждения относно расите, особено ако никой друг не изобличава хората с погрешни предразсъдъци.

В СЕМЕЙНИЯ ЖИВОТ

- ◆ Вижте важността на семейството във формирането на отношение към другите раси.
- ◆ Опитвайте да развиете християнско отношение, като говорите за това, което родители и деца чуват за расовия проблем извън рамките на дома.
- ◆ Родителите трябва да се опитват да поставят християнски пример с отношението си към хора от други раси.
- ◆ Търсете възможности да изградите семейни връзки с хора от други раси.

В ЦЪРКВАТА

- ◆ С проповядването и поучението на библейските истини за расите, църквата ще бъде мотивирана да даде пример на цялото общество.
- ◆ Поклонението, общението и богослуженията в църквата трябва да са отворени за всички, както новозаветната църква, която не признава расови бариери (Ефес. 2:11-22; Гал. 3:26-29).

ВЪВ ВСЕКИДНЕВИЕТО

- ◆ Помагайте за преодоляването на расовата дискриминация в работата си.
- ◆ Работете с обществени организации от всякакъв тип, за да осигурите еднакви права и възможности за всички, като не забравяте, че се опитвате да атакувате расовия проблем, а не хората. Целта е да постигнете разбиране, а не да създавате огорчение.
- ◆ Ако е подходящо, организирайте специален комитет от социално-отговорни граждани, чрез който да се опитвате да говорите на обществото и да предприемате конкретни стъпки за подобряване на междурасовите взаимоотношения.
- ◆ Подкрепяйте законотворците в прокарването на закони за междурасово равенство и се противопоставяйте на онези, които експлоатират предразсъдъците в търсене на политическа изгода.
- ◆ Отдавайте дължимата похвала на служителите на закона, когато налагат справедливост без оглед на расовата принадлежност на хората.
- ◆ Противопоставяйте се на насилието и говорете за спазването на законите, като правите всичко възможно като граждани-християни законовите структури да не се превърнат в инструмент в ръцете на хора, които налагат дискриминация.
- ◆ Бъдете пример за духа и мисленето на Христос във всяко свое взаимоотношение.

- „през Самария“ Налице е голяма омраза между юдеите и самаряните, която датира от осми век преди Христос. През 722 г. пр. Хр. Десетте северни племена със столица Самария, са отведени в плен от Асирия и заведени в Мидия (вж. IV Царе 17:6). Други пленници на свой ред са заселени в Палестина (вж. IV Царе 17:24). С течение на годините тези езичници се смесват с останалото в Палестина еврейско население. Юдеите смятат самаряните за еретици със смесен произход (вж. Ездра 4:1- 4). Това е обстановката, която обуславя контекста в Йоан 4:9.

4:5 „самарийски град, наречен Сихар, близо до мястото, което Яков даде на сина си, Йосиф“ (вж. Бит. 33:18, 19; Ис. Нав. 24:32). Мнозина смятат, че Сихар е Сихем, макар никъде в Новият завет да не е споменато.

4:6 „Там беше Якововият кладенец“ Става дума за кладенец, изкопан на 100 метра дълбочина. Не се касае за течаща вода (извор), а за събрана дъждовна вода. Кладенецът не е споменат в Стария завет, но името му свързва това място с патриархалната традиция.

- **„Исус, уморен от пътуването“** Тук ясно е показана човешката същност на Исус (вж. Лука 2:52), но Той никога не е уморен да обича хората!

NASB, NKJV

JB

NRSV, TEV

„Беше около шестият час“

„беше около пладне“

Много е дискутирано относно метода, който Йоан използва за определяне на времето в своето евангелие. Някои смятат, че Йоан използва еврейския начин за време, а други – римския. Юдеите започват деня в 6 сутринта, а римляните отброяват денонощието след полунощ. Следователно Исус пристига на кладенеца много рано (около 6 сутринта).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:7-14

⁷ Дойде една самарянка да си извади вода. Исус ѝ каза: Дай Ми да пия. ⁸ Защото учениците Му бяха отишли в града да купят храна. ⁹ Тогава самарянката Му каза; Как Ти, който си юдеин, искаш вода от мен, която съм самарянка, защото юдеите не общуват със самаряните. ¹⁰ Исус в отговор ѝ каза: Ако знаеше Божия дар и кой е онзи, който ти казва дай ми да пия, ти би поискала от Него и Той би ти дал жива вода. ¹¹ Жената Му каза: Господине, нямаш почерпало, а и кладенецът е дълбок, тогава откъде имаш живата вода? ¹² Нима Ти си по-голям от баща ни, Яков, който ни е дал кладенеца, и сам той е пил от него, както и синовете му, и добитъкът му? ¹³ Исус в отговор ѝ каза: Всеки, който пие от тази вода, пак ще ожадне; ¹⁴ а който пие от водата, която Аз ще му дам, няма да ожадне до века, а водата, която ще му дам, ще стане в него извор на вода, която извира за вечен живот.

4:7 „дойде една самарянка“ Тази жена идва на отдалечено място в необичайно време от деня заради нейния социален статус в селото.

- **„Дай Ми да пия“** Този глагол е в минало свършено време, деятелен залог, повелително наклонение и в него има известна неотложност.

4:8 Този стих въвежда сцената на действие за личен разговор между Исус и отхвърлената жена от еретична юдейска секта. Това е поредният вмъкнат коментар от страна на Йоан.

4:9 „Как Ти, който си юдеин, искаш вода от мен, която съм самарянка“ На юдеите не е разрешено да пият от един и същи съд със самаряните (вж. Еврейски традиции, основани на Левит 15). Исус нарушава две еврейски бариери: (1) говори със самарянката и (2) говори с жена на публично място.

- **„защото юдеите не общуват със самаряните“** Този вмъкнат текст (NASB, NRSV), е поредният коментар, добавен от Йоан, който липсва в MSS κ^* и D, но присъства в ^{P63,66,75,76}, κ^1 , A, B, C, L. Според UBS⁴ добавеният текст е с оценка „A“ (сигурно).

4:10 „ако“ Това е условно изречение от втори вид, което се нарича „противоположно на факта“. Прави се невярно твърдение с цел да се изтъкне заключение, което също е лъжливо. Това е единствената употреба на думата „дар“ в евангелието от Йоан. В случая думата описва Исус като дар на Бога (вж. Йоан 3:16), който дава вечен живот. В Йоан 7:38-39 и в Деяния думата се използва

за даването на Светия Дух (вж. Деяния 2:38; 8:20; 10:45; 11:17). Фокусът е върху незаслужената милост на Бога, която е разкрита в Христос и чрез Духа.

- „жива вода“ Този израз има метафоричен контекст в Стария завет (вж. Пс. 36:9; Ис. 12:3; 44:3; Ер. 2:13; 17:13; Зах. 14:8). Исус използва понятието „жива вода“ като синоним на „духовен живот“. Самарянката обаче смята, че Той говори за течаща вода, в контраст с дъждовната вода в кладенеца. За евангелието от Йоан е характерно, че Исус (светлината на света) редовно е разбиран погрешно (напр. Никодим). Сферата на поквареното, земно царство не може да схване небесното (т.е., посланието на Исус).

4:11 „Господине“ Това е гръцкото съществително *kurios* в звателен падеж *kurie*. Може да се използва като любезно обръщение (господине) или като богословско съждение (Господ) за Исус като изцяло божествена личност, както е в Йоан 4:1 и Римляни 10:13. Тук се касае за любезно обръщение.

4:12 „Нима си по-голям от нашия баща, Яков“ Въпросът предполага отрицателен отговор. Очевидно това твърдение е иронично. Самарянката има претенции за величието на своя произход, който самаряните проследяват чрез Ефрем и Манасия чак до Яков. Удивителното нещо е, че превъзходството на Исус е абсолютно действително!

Разговорът адресира два богословски въпроса:

1. Любовта на Бога (Исус) към отхвърлените (самаряните, жените)
2. Превъзходството на Исус над юдаизма и расовите предразсъдьци

4:13-14 „но който пие водата, която аз ще му дам, няма да ожадне“ Този израз очевидно има месианско приложение (вж. Ис. 12:3; 48:21; 49:10). Тази фраза представлява силно двойно отрицание. Налице е игра на думи с използваните глаголи. Сегашното деятелно причастие от Йоан 4:13 предполага пиене в продължително време, докато вторият глагол в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение в Йоан 4:14 предполага еднократно отпиване.

4:14 „кладенец с жива вода, която извира за вечен живот“ Тук има причастие в сегашно време, което означава „постоянно бликане“ (вж. Ис. 58:11 и Йоан 7:38). За пустинните хора водата е символ на живот и божествена промисъл.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:15-26

¹⁵ Жената Му каза: Господине, дай ми тази вода, за да не ожаднявам и да не извървявам толкова път до тук, за да изваждам. ¹⁶ Исус ѝ каза: Иди, извикай мъжа си и ела тук. ¹⁷ В отговор жената Му каза: Нямам мъж. Исус ѝ каза: Добре каза, че нямаш мъж, ¹⁸ защото петима мъже си имала, и този, когото сега имаш, не ти е мъж. Това ти право каза. ¹⁹ Жената Му каза: Господине, виждам, че Ти си пророк. ²⁰ Нашите бащи върху този хълм са се покланяли, а вие казвате, че Ерусалим е мястото, където трябва да се покланяме. ²¹ Исус ѝ каза: Жено, вярвай Ми, че иде час, в който нито върху този хълм, нито в Ерусалим ще се покланяте на Отца. ²² Вие се покланяте на онова, което не знаете, а ние се покланяме на това, което знаем, защото спасението е от юдеите. ²³ Но идва часът, и сега е, когато истинските поклонници ще се покланят на Отца с дух и с истина, защото такива иска Отец да бъдат поклонниците Му. ²⁴ Бог е Дух и онези, които Му се покланят, с Дух и с истина трябва да се покланят. ²⁵ Жената каза: Зная, че ще дойде Месия, който се казва Христос. Той като дойде, ще ни изяви всичко. ²⁶ Исус ѝ каза: Аз съм, който разговарям с теб.

4:15 Подобно на Никодим жената разбира Исус на типично физическо (буквално) ниво. Това не е необичайно даже и за учениците. Те често объркват значението в думите на Исус, защото Той се изразява метафорично (вж. Йоан 4:31-33; 11:11-13).

4:16 Според UBS⁴ името на Исус не присъства в този стих (вж. NKJV, NRSV, NJB, REB). Библейската версия NET смята, че древните манускрипти съдържат това име (стр. 1903, напр., MSS κ^* , A, C², D, L и W, но липсва от MSS P^{6,75}, B, C). Книжниците, които преписват текста се опитват да го направят по-лесен и ясен за разбиране.

- „Иди, кажи“ Първият глагол е сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, докато вторият е в минало свършено време, деятелен залог, повелително наклонение.

4:17 „Нямам мъж“ Грехът трябва да се признае. Исус не помирява, но и не осъжда.

4:18 „петима мъже си имала“ Исус използва свръхестествено знание, за да накара жената да започне да мисли в духовен смисъл (вж. Йоан 1:48).

4:19 „Виждам, че Ти си пророк“ Жената все още не разбира, че пред нея стои Месията. Тя се опитва да отклони въпроса от нейната връзка с Бога, като изрича комплимент (както прави Никодим в Йоан 3:2). Други коментатори смятат, че това е месианска препратка за Месията от Втор. 18:15-22.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОРОЧЕСТВАТА В СТАРИЯ ЗАВЕТ

I. ВЪВЕДЕНИЕ

A. Уводни изложения

1. Общността от вярващи не е единодушна относно тълкуването на пророчеството. В хода на столетията други истини са били категорично утвърждавани, но не и тази.

2. Налице са няколко добре дефинирани етапа на старозаветното пророчество

- a. преди монархията

(1) Отделно призовани пророци

(a) Авраам – Битие 20:7

(b) Мойсей – Числа 12:6-8; Втор. 18:15; 34:10

(c) Аарон – Изход 7:1 (говорител на Мойсей)

(d) Мириам – Изход 15:20

(e) Молад и Елдад – Числа 11:24-30

(f) Девора – Съдии 4:4

(g) неназовани – Съдии 6:7-10

(h) Самуил – I Царе 3:20

(2) Пророците са споменати като група – Втор. 13:1-5; 18:20-22

(3) Пророческа група или гилдия – I Царе 10:5-13; 19:20; III Царе 20:35,41; 22:6,10-13; IV Царе 2:3,7; 4:1,38; 5:22; 6:1 и пр.

(4) Месията е наречен пророк – Втор. 18:15-18

b. Непишещи пророци от периода на монархията (те говорят на царя):

(1) Гад – I Царе 22:5; II Царе 24:11; I Лет. 29:29

(2) Натан – II Царе 7:2; 12:25; III Царе 1:22

(3) Ахия – III Царе 11:29

(4) Ииуй – III Царе 16:1,7,12

(5) безименен – III Царе 18:4,13; 20:13,22

(6) Илия – III Царе 18 – IV Царе 2

(7) Михей – III Царе 22

(8) Елисей – IV Царе 2:8,13

с. Класически пишещи пророци (те говорят на царя и народа): Исаия-Малахия (с изключение на Данаил)

В. Библейски понятия

1. *Ro'eh* = „гледач“, I Царе 9:9. Това е преход към понятието *nabi*. *Ro'eh* е от общото понятие „да видя“. Този човек разбира Божите пътища и планове, и се допитва до Бога, за да разбере Божията воля по даден въпрос.

2. *hozeh* = „гледач“, II Царе 24:11. Принципно това е синоним на *Ro'eh*. Идва от по-рядка форма на глагола „да видя“. Причастието се използва най-често, за да опише пророците (вж. „да съзря“).

3. *Nabi'* = „пророк“, близък до академичния ГЛАГОЛ *Nabu* = „да призова“ и арабския *Naba'a* = „да произнесе“. Това е най-често срещаното старозаветно понятие за пророк. Използвано е повече от 300 пъти. Точната етимология не е ясна, но до момента най-добрият вариант е „да призова.“ Вероятно най-доброто разбиране идва от описанието на *ЯХВЕ* за връзката на Мойсей с Фараона чрез Аарон (Изход 4:10-16; 7:1; Втор. 5:5. Пророк е някой, който говори за Бога на Неговия народ (Амос 3:8; Ер. 1:7,17; Езек. 3:4.)

4. И трите понятия са използвани за службата на пророка в I Лет. 29:29; Самуил – *Ro'eh*; Натан – *Nabi'* и Гад – *Hozeh*.

5. Изразът, *'ish ha – 'elohim*, „човек на Бога“, също е по-общо описание за говорител на Бога. Използвано е 76 пъти в Стария завет в смисъл на „пророк“.

6. Думата „пророк“ е с гръцки произход. Идва от: (1) *pro* = „преди“ или „за“ и (2) *phemi* = „да говоря“.

II. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ПРОРОЧЕСТВО

А. Понятието „пророчество“ има по-широко семантично поле в еврейския, отколкото в английския. Историческите книги от Исус Навиев до Книгите на царете (с изключение на Рут) са наричани от евреите „ранни пророци“. Както Авраам (Битие 20:7; Пс. 105:5), така и Мойсей (Втор. 18:18) са считани за пророци (също и Мириам, Изход 15:20). Затова, имайте предвид предполагаемата английска дефиниция!

В. „Пророчеството може да се определи като разбиране на историята, което е значимо само ако е представено с понятията на Божията грижа, цел и участие“, *Interpreter's Dictionary of the Bible*, vol. 3, p. 896.

С. „Пророкът не е нито философ, нито систематичен богослов, но заветен посредник, който предава Божието слово на Неговия народ с цел да формира тяхното бъдеще като реформира настоящето им, „Пророци и Пророчество“, *Encyclopedia Judaica* vol. 13 p. 1152.

III. ЦЕЛ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

А. Пророчеството е Божият начин да говори на Неговия народ, осигурявайки насоки за настоящето и надежда, че Той контролира не само живота им, но и световните събития. В основни линии тяхното послание е общо. То има за цел да порицае, насърчи, да предизвика вяра и покаяние, и да информира Божия народ за Неговата личност и планове. Пророчествата изискват вяра от народа към Божия завет. Трябва да се добави, че пророчеството често служи, за да разкрие ясни Божии избор на пророка (Втор. 13:1-3; 18:20-22). В крайна сметка, това касае Месията.

В. Пророкът често взема историческа или богословска криза от настоящето и я проектира в есхатологичен план. Това виждане за края на историята е уникално за Израил, включващо и заветния избор, и божествените обещания.

С. Служението на пророка изглежда балансира (Йер. 18:18) и присвоява службата на първосвещеника като начин за познаване на Божията воля. Уримът и Тумимът се превръщат във вербално послание от устата на Божия представител. Изглежда пророческото служение заглъхва в Израил след Малахия. Появява се отново чак 400 години по-късно с Йоан Кръстител. Не е ясно как новозаветната дарба „пророчество“ е свързана със старозаветната. Новозаветните пророци (Деяния 11:27-28; 13:1; 15:32; I Кор. 12:10,28-29; 14:29,32,37; Ефес. 4:11) не разкриват ново откровение или писание, но предсказват Божията воля в конкретни заветни ситуации.

Д. Пророчеството не се дава основно или само като предсказание. Предсказанието е само начин за потвърждаване на пророческата служба и послание, но трябва да се отбележи, че „по-малко от 2% от старозаветните пророчества са Месиански. По-малко от 5% конкретно описват новозаветната епоха.

По-малко от 1% касаят предстоящи събития”. (Fee and Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, p. 166)

Е. Пророците представят Бога пред народа, докато свещениците представят народа пред Бога. Това е общото твърдение. Има и изключения, като Авакум, който задава въпроси на Бога.

Ф. Една от причините трудно да разбираме пророците, е, че не знаем как точно са структурирани книгите им. Те не са хронологически. Изглежда са тематични, но не по начина, по който очакваме. Често пъти липсва конкретна историческа обстановка, времева рамка или ясно разделение между пророчествата. Тези книги трудно се четат (1) на един път; (2) темата се определя трудно и (3) не е лесно да се каже, каква е централната истина или намерение на автора при всяко пророчество.

IV. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

А. В Стария завет изглежда има развитие на идеята за „пророк” и „пророчество.” В ранния Израил имаше общност от пророци, водени от такива харизматични лидери като Илия и Елисей. Понякога изразът „синовете на пророците” описва точно тази група (IV Царе 2 гл.). Пророците са характерни с изблици на екстаз (I Царе 10:10-13; 19:18-24).

В. Този период обаче бързо преминава и се появяват отделните пророци. Има пророци (както истински, така и фалшиви), които се отъждествяват с Царя и живеят в двореца (Гад, Натан). Има и независими, които понякога нямат никаква връзка със статуквото на еврейското общество (Амос). Има пророци и пророчици (IV Царе 22:14.)

С. Често пророкът разкрива бъдещето, което зависи от непосредствения отговор на човека. Често задачата на пророка е да разкрие универсалния план на Бога за Неговото творение, което не зависи от човешкия отговор. Този универсален есхатологичен план е уникален за пророците на древния Близък Изток. Предсказанието и заветната вярност са двата фокуса на пророческите послания (Fee and Stuart, p. 150). Това подсказва, че основният пророчески фокус е насочен към еврейската общност. Обикновено те са адресирани към народа на Израил, макар да има и изключения.

Д. По-голяма част от пророческия материал е представен устно. По-късно е комбиниран по теми, хронология или други показатели, характерни за литературата на Близкия изток, които са изгубени. Тъй като е устно, пророческото послание не е така добре структурирано като писаната проза. Това прави книгите трудни за четене наведнъж и трудни за разбиране, ако не сме запознати с конкретната историческа обстановка.

Е. Пророците използват различни модели, за да представят посланието си.

1. Съдебно дело – Бог съди Своя народ, често пъти това е разводно дело, при което *ЯХВЕ* се отказва от жена си (Израил) заради нейната невярност (Осия 4; Мих. 6).

2. Погребално оплакване – специалната метричност на този тип послание и характерните „горко” го определят като отделна форма (Исая 5; Авакум 2).

3. Произнасяне на заветно благословение – подчертава се условната същност на Завета и се изтъкват положителните и отрицателните последици за бъдещето (Втор. 27-28).

V. ПОЛЕЗНИ НАСОКИ ЗА ТЪЛКУВАНЕ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

А. Открийте намерението на оригиналния пророк (издател) като опишете историческата обстановка и литературния контекст на всяко пророчество. Обикновено се касае за това, че Израил е нарушил по някакъв начин Мойсеевия завет.

В. Четете и тълкувайте цялото пророчество, не само част от него; направете план на съдържанието. Вижте каква е връзката с останалите пророчества. Опитайте се да направите план на цялата книга.

С. Започнете с буквално тълкуване на пасажа, докато нещо в текста не ви подскаже, че се касае за фигуративна употреба; след това представете в проза фигуративния език.

Д. Анализирайте символичното действие в светлината на историческата обстановка и паралелните пасажи. Помнете, че тази древна литература от Близкия изток няма нищо общо със съвременната или западната литература.

Е. Внимателно тълкувайте предсказанията.

1. Дали се отнасят предимно за времето на автора?

2. Дали са изпълнени по-късно в историята на Израил?

3. Дали се касае за бъдещи събития, които предстоят?

4. Дали имат съвременно изпълнение и осъществяване в бъдещето?
5. Нека библейските автори (а не съвременните) да насочват отговорите ви.
- F. Обърнете специално внимание на следните въпроси:
 1. Дали предсказанието се обуславя от конкретен отговор?
 2. Сигурно ли е до кого е адресирано пророчеството (и защо)?
 3. Има ли библейска вероятност и/или историческа такава за многократно изпълнение?
 4. Новозаветните автори, вдъхновени от Бога са в състояние да съзрат Месията на много места в Стария завет, които не са очевидни за нас. Те изглежда използват типология или игра на дума. Тъй като ни липсва това вдъхновение, по-добре да оставим тълкуването на тях.

VI. ПОЛЕЗНИ КНИГИ

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* by Carl E. Amending and W. Ward Basque
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* by Gordon Fee and Douglas Stuart
- C. *My Servants the Prophets* by Edward J. Young
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* by D. Brent Sandy
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, vol. 4, pp. 1067-1078

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОРОЧЕСТВАТА В НОВИЯ ЗАВЕТ

- I. **Не е същото като старозаветните пророчества**, които имат равинската конотация да бъдат вдъхновени откровения на *YHWH* (вж. Деяния 3:18,21; Римл. 16:26). Единствено пророците са можели да пишат книги от Библията.
 - A. Мойсей е бил наричан пророк (вж. Втор. 18:15-21).
 - B. Историческите книги (от Исус Навиев до книгите на Царете, с изключение на Рут) са известни като „първите пророци“ (вж. Деяния 3:24).
 - C. Пророците заместват ролята на първосвещеника като източник на информация от Бога (от Исаия до Малахия).
 - D. Второто деление на еврейския канон се нарича „Пророците“ (вж. Матей 5:17; 22:40; Лука 16:16; 24:25,27; Римл. 3:21).
- II. **В Новия завет** понятието се използва по няколко различни начина:
 - A. По отношение на старозаветните пророци и техните боговдъхновени послания (вж. Матей 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Римл. 1:2).
 - B. По отношение на посланието към отделен човек, а не към цялостна група (в Стария завет пророците говорят предимно на целия Израил).
 - C. По отношение на Йоан Кръстител (вж. Матей 11:9; 14:5; 21:26; Лука 1:76) и на Исус Христос, които провъзгласяват приближаването и настъпването на Божието царство (вж. Матей 13:57; 21:11,46; Лука 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Исус също така заявява, че е по-голям от пророците (вж. Матей 11:9; 12:41; Лука 7:26).
 - D. По отношение на други пророци в Новия завет.
 1. през ранния живот на Исус, записан в Лука (по спомени на Мария)
 - a. Елисавета (вж. Лука 1:41-42)
 - b. Захария (вж. Лука 1:67-79)
 - c. Симеон (вж. Лука 2:25-35)
 - d. Анна (вж. Лука 2:36)
 2. иронични предсказания (вж. Каяфа, Йоан 11:51), говорещ за онзи, който провъзгласява евангелието (списъците с провъзгласителните дарби са в I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)
 - E. По отношение на трайна дарба в Църквата (вж. Матей 23:34; Деяния 13:1; 15:32; Римл. 12:6; I Кор. 12:10,28-29; 13:2; Ефес. 4:11). Понякога се отнася за жените (вж. Лука 2:36; Деяния 2:17; 21:9; I Кор. 11:4-5).

- F. По отношение на апокалиптичната книга Откровение на Йоан (вж. Откр. 1:3; 22:7,10,18,19)

III. Новозаветните пророци

- A. Не дават вдъхновено откровение в същия смисъл, в който го правят пророците в Стария завет (пишейки Библията). Това твърдение е възможно поради израза „вярата” (т.е. завършеното благовестие), който се среща в Деяния 6:7; 13:8; 14:22; Гал. 1:23; 3:23; 6:10; Фил. 1:27; Юда 3,20 ст.

Тази идея става ясна от пълната фраза, която срещаме в Юда 3 стих: „вярата, която веднъж завинаги бе предадена на светите”. Изразът „веднъж завинаги” се отнася за истините, доктрините, понятията и светогледните учения на християнската вяра. Именно в тази поверена на древните пророци вяра е основата на богословското ограничение за вдъхновението на новозаветните писания и недопускането на по-късни текстове да се включват в канона на откровението. В Новия завет има множество смътни, несигурни и сиви области, но вярващите утвърждават с вяра, че всичко, което е „нужно” за вярата и практиките им, е включено с цялата необходима яснота в Новия завет. Тази идея се разгръща в т.нар. „триъгълник на откровението”.

1. Бог открива себе си в историята на човека (ОТКРОВЕНИЕ)
2. Бог избира определени автори, които да документират и обяснят неговите дела (ВДЪХНОВЕНИЕ)
3. Бог дава своя Дух, който отваря умовете и сърцата на хората, за да разбират тези писания – не дефинитивно, но достатъчно адекватно за спасението и плодотворния християнски живот (ПРОСВЕТЛЕНИЕ)

Основната идея е, че боговдъхновението е ограничено до авторите на Свещеното Писание. Не съществуват никакви други писания, видения или откровения, които да са били вдъхновявани от Бога. Канонът е приключен. Днес ние разполагаме с цялата истина, която ни е нужна, за да откликнем подобаващо на Божия призив.

Тази истина най-добре се вижда в контраста между съгласието на библейските автори и несъгласията между искрените християни след тях. Нито един съвременен автор или говорител не разполага с онова ниво на небесно водителство, на каквото са се радвали авторите на Свещеното Писание.

- B. В някои отношения пророците в Новия завет приличат на тези в Стария завет:
1. при предсказване на бъдещи събития (вж. Павел в Деяния 27:22; Агав в Деяния 11:27-28; 21:10-11; други пророци в Деяния 20:23)
 2. при обявяване на осъждение (вж. Paul, Деяния 13:11; 28:25-28)
 3. при символични действия, които ярко илюстрират дадено събитие (вж. Агав в Деяния 21:11)
- C. Те действително провъзгласяват истините на евангелието, понякога използвайки предсказания (вж. Деяния 11:27-28; 20:23; 21:10-11), но това не е основният фокус. Пророкуването в I Коринтяни означава най-вече провъзгласяване на евангелието (вж. 14:24,39).
- D. Те са съвременният начин, по който Св. Дух открива практическите приложения за днес на Божията истина във всяка нова ситуация, култура или времеви период (вж. I Кор. 14:3).
- E. Те са били активни в ранните църкви, основани от Павел (вж. I Кор. 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ефес. 2:20; 3:5; 4:11; I Сол. 5:20), и се споменават в *Дидахе* (съчинение, писано към края на I век или началото на II век), както и в някои свидетелства от монтанизма през II-III век в Северна Африка.

IV. Прекратени ли са новозаветните дарби?

- A. Трудно е да се отговори на този въпрос. За начало би било добре да изясним въпроса с предназначението на дарбите. Дали са дадени, за да потвърдят първоначалното проповядване на благовестието или са трайна форма на църквата да служи на себе си в този изгубен свят?
- B. Дали отговора на този въпрос можем да търсим в историята или в самия Нов Завет? Текстът на новозаветните писания сам по себе си не ни дава категорично свидетелство,

че духовните дарби са временни. Всички онези, които се опитват да цитират I Кор. 13:8-13, за да обясняват този въпрос, изопачават авторското намерение за този пасаж, според което само любовта не е временна.

- C. Изкушавам се да посоча, че след като истинският авторитет е не църковната история, а Новият Завет, следователно вярващите би следвало да приемат, че дарбите продължават до днес. От друга страна, моето убеждение е, че културата влияе на тълкуването. Някои ясни текстове вече не могат да се прилагат в определени култури (като например святата целувка, женските покривала, църковните събрания по домовете и т.н.). Ако културата може да влияе на даден текст, тогава защо и църковната история да не може да го прави?
- D. Честно казано, на този въпрос не можем да дадем окончателен и категоричен отговор. Някои вярващи защитават „прекратаването“ на дарбите, докато други заемат противоположна позиция. В тази сфера, както и в много други интерпретативни въпроси, ключът се крие в сърцето на вярващия. Новият Завет е смътен по темата и допуска културна интерпретация. Трудността е в това, да решим кои текстове се влияят от културата/историята и кои са безвременни (Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 14-19, 69-77). Именно тук идва мястото на дискусиите за свободата и отговорността, които се основават на Римл. 14:1-15:13 и I Коринтяни 8-10 гл. Нашият отговор на този въпрос има значение по две причини.
1. Всеки вярващ трябва да ходи с вяра в светлината, която му е дадена. Бог преглежда нашите сърца и мотиви.
 2. Всеки вярващ трябва да позволи на другите вярващи да ходят с вяра според собствените си разбираня. В рамките на библейското тълкуване е необходима известна доза толерантност. Бог иска да се обичае един другото както Той ни обича.
- E. За да обобщим въпроса, християнството е живот на вяра и любов, а не на перфектно богословие. Взаимоотношението с Бога, което влияе на нас и на околните, е по-съществено от категоричната информация или доктриналната прецизност.

4:20 „Нашите бащи“ Тук става дума за Авраам и за Яков (вж. Бит. 12:7; 33:20). Жената изтъква, че тя е представител на заветния народ (вж. Йоан 8:31-59).

- **„се покланяха върху тази планина“** Тук се касае за богословския спор относно мястото за поклонение на ЯХВЕ. Юдеите смятат, че поклонението трябва да се извършва на хълма Мория (мястото на юдейския храм), докато самаряните настояват за хълма Гаризин (храмът на самаряните е разрушен през 129 г. пр. Хр. от Йоан Хиркан. В наши дни хората често отклоняват въпроса, когато темата стигне до тяхната лична връзка с Христос. Човеците обичат да изучават религия и философия до момента, в който темата не ги засегне лично (вж. Йоан 3:19-21).

4:21 „идва час, когато ние върху този хълм, нито в Ерусалим ще се покланят на Отца“ Това твърдение трябва да е било шокиращо, както за жената, така и за Исусовите ученици. Въпросът не е „къде“, а „кой“!

4:22 „защото спасението е от юдеите“ Това е потвърждение за произхода на Месията (вж. Бит. 12:2-3; 49:8-12; Ис. 2:3; Римл. 9:4-5).

4:23 „Но идва час, и сега е“ Това може да е препратка към Мал. 1:11 за момента на всеобщо поклонение. Очевидно е, че посредством Своя живот и смъртта Си Исус ни осигурява дара на вечния живот. Това твърдение отразява напрежението, което съществува между двете идвания на Месията. Двата века (епохи) се припокриват (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:17). Новият век на Духа е настъпил, но въпреки това все още живеем във века на злото и греха. Исус

категорично твърди, че с Неговото идване настъпва нова ера. Епохата на Духа, Месианската ера е настъпила!

- „в дух и истина“ Понятието „дух“ (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 3:8) касае поклонение, което не е ограничено от място или физически условия. В гръцкия свят думата „истина“ се използва за „идея на ума“, докато в юдейския контекст думата описва вярност и надеждност. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.
- „Отец“ В Новият завет е много необичайно да се говори за Бог като Отец, без да се добавя, че Исус е Неговият уникален Син.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **ОТЕЦ**

Старият завет въвежда близката роднинска метафора, че Бог е Баща.

1. Израилевият народ често се нарича „син“ на *YHWH* (вж. Осия 11:1; Мал. 3:17);
2. Още по-рано във Второзаконие се среща аналогията, че Бог е (вж. Втор. 1:31);
3. Във Втор. 32 гл. Израил се нарича „неговите чада“, а Бог е наречен „твоят баща“;
4. Същата аналогия се излага в Пс. 103:13 и се разработва в Пс. 68:5 (баща на сирачетата);
5. Изразът е обичаен за пророците (вж. Исаия 1:2; 63:8); Израил често се нарича син, а Бог – баща (вж. Исаия 63:16; 64:8; Ерем. 3:4,19; 31:9).

Исус е говорил арамейски език, което означава, че на много от местата, където в гръцкия се среща думата *Pater*, вероятно това отразява арамейската дума *Abba* (14:36). Фамилиарното обръщение „Татко“ отразява близостта между Исус и Отец. А когато Исус го разкрива пред последователите си, това насърчава и тях да търсят същата близост с Отец. В Стария завет понятието „Отец“ се среща само веднъж във връзка с *YHWH*, но Исус го използва многократно и целенасочено. Така Той дава откровение за новото взаимоотношение между хората и Бога чрез Христос.

- „такива иска Отец да бъдат поклонниците Му“ Бог активно търси човеците (вж. Исаия 55 гл.; Езек. 18:23,32; Лука 19:10; Йоан 1:12; 3:16).

4:24 „Бог е Дух“ В писмата на Йоан има няколко кратки изречения, които описват характера на Бога: (1) Бог е любов; (2) Бог е светлина; (3) Бог е Дух. Това може да означава, че (1) Той не е физическа личност; (2) не е ограничен до едно място; (3) не е зависим от времето; (4) небесното срещу земното.

4:25 „Месия ще дойде“ Понятието Месия е използвано само на два пъти в Новият завет, (и двата пъти в евангелието на Йоан 1:41; 4:25).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: **МЕСИЯ**

Това понятие е взето от коментара ми върху Данаил 9:6. Трудността при разбиране на този стих се свежда до възможните тълкувания на понятието Месия или Помазаник (BDB 603).

1. Използвано за еврейските царе (вж. I Царе 2:10; 12:3)
2. Използвано за еврейските свещеници (вж. Левит 4:3,5)
3. Използвано за Кир (Исаия 45:1)
4. В Псалом 110 и Захария 4 глава първото и второто тълкуване се съчетават.
5. Използва се за специалната Божия поява – Давидовият цар, който да въведе Ерата на правдата
 - a. Родословието на Юда (Битие 49:10)
 - b. Домът на Есей (II Царе 7 гл.)
 - c. Всемирното царуване (Псалм 2; Исаия 9:6; 11:1-5; Михей 5:1-4 и сл.)

Лично аз приемам, че „Помазаникът“ е Исус от Назарет, заради:

1. Въвеждането на Вечното царство в Данаил 2 глава по време на четвъртата империя
2. Представянето на „Човешкия син“ в Дан. 7:13, на когото се дава вечно царство
3. Елементите на изкупление, споменати в Дан. 9:24, които са прелюдия към кулминацията на греховния свят на хората
4. Исус цитира книгата Данаил в Новия завет (Матей 24:15; Марк 13:14).

- **„Когато Месия дойде, Той ще ни изяви всичко“** Това показва, че самаряните очакват Месията. Показва също, че те очакват Месията да изяви Бога.

4:26 „Аз съм, който говоря с теб“ Това вероятно е препратка към Ис. 52:6. Става дума за ясно и открито утвърждаване на Неговата божествена същност (толкова различно от синоптичните евангелия! Повтаряне на „Аз съм“, което е отражение на старозаветното заветно име на Бога, ЯХВЕ (вж. Изх. 3:12, 14). Исус използва това старозаветно име за Бога, за да покаже, че ЯХВЕ ясно се разкрива в Неговата собствена личност (вж. Йоан 8:24, 28, 58; 13:19; 18:5 сравни Ис. 41:4; 43:10; 46:4). Тази специална употреба на „Аз съм“ трябва да бъде разграничена от всеизвестните твърдения „АЗ СЪМ“, използвани от Йоан в Йоан 6:35, 51; 8:12; 10:7, 9, 11, 14; 11:25; 14:6; 15:1, 5, където са последвани от конкретни съществителни имена.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:27-30

²⁷ В това време дойдоха учениците Му и се учудиха, че разговаря с жена, но никой не каза: Какво търсиш или защо разговаряш с нея? ²⁸ Тогава жената остави стомната си, отиде в града и каза на хората: ²⁹ Елате да видите Един човек, който ми каза всичко, което съм направила. Да не би Той да е Христос? ³⁰ Тогава те излязоха от града и отиваха към Него.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ТЕКСТ NASB (UPDATED) – John 4:27-30

27At this point His disciples came, and they were amazed that He had been speaking with a woman, yet no one said, „What do You seek?“ or „Why do You speak with her?“ 28So the woman left her water pot, and went into the city and said to the men, 29“Come, see a man who told me all the things that I *have* done; this is not the Christ, is it?“ 30They went out of the city, and were coming to Him.

4:27 „те се учудиха, че разговаря с жена“ Това е забранено с оглед на културния контекст в юдейството.

- **„но никой не каза: Какво търсиш или защо разговаряш с нея?“** Става дума за коментара на Йоан, който е свидетел на събитието и очевидно добре помни шока от тази случка.

4:28 „жената остави стомната“ Това е едно красиво свидетелство, исторически момент, който показва вълнението на тази жена, тичаща към селото, за да засвидетелства (вж. Йоан 4:29-30).

4:29 „да не би Той да е Христос?“ Граматичната форма предполага отрицателен отговор, но контекстът показва, че жената вече е повярвала на думите на Исус. Контекстът определя значението.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:31-38

³¹ Междувременно учениците молеха Исус, като казваха Равви, яж. ³² но Той има каза: Аз имам храна да ям, за която вие не знаете. ³³ Затова учениците Му говореха помежду си: Да не би някой да Му е донесъл за ядене? ³⁴ Исус им каза: Моята храна е да върша волята на Този, който ме е пратил, и да извърша Неговата воля. ³⁵ Не казвате ли: Още четири месеца и жетвата ще дойде? Ето, казвам ви, повдигнете очите си и вижте, че нивите вече са побелели за жетва. ³⁶ Който жъне,

получава заплата и събира плод за вечен живот, за да се радват заедно и който сее, и който жъне.³⁷ Защото в това отношение истинна е думата, че един сее, а друг жъне.³⁸ Аз ви пратих да жънете онова, за което не сте се трудили, други се трудиха, а вие влязохте в техния труд.

4:32 Това е поредната препратка за дуализма небе срещу земя, духовно срещу физическо. Исус е изпратен като мисионер, за да покаже истината за Бога. Хората бяха / са приоритет за Него!

4:34 „Моята храна е да върша волята на този, който ме е пратил и да върша Неговото дело“ Йоан глава 17 е ясно изражение за разбирането на Исус относно мисията, поверена Му от Отца (вж. Марк 10:45; Лука 19:10; Йоан 6:29). Контрастът между Исус, изпратен отгоре, от самото присъствие на Бог Отец и Неговата мисия да покаже Отца и да свърши Неговото дело. Това е вертикалният дуализъм, който е така характерен за Йоан (горе срещу долу, дух срещу плът). Използвани са две различни понятия, които да опишат, че Исус е бил изпратен:

1. *pep̄rō* (Йоан 4:34; 5:23,24,30,37; 6:38,39,40,44; 7:16,18,28,33; 8:16,18,26,29; 9:4; 12:44,45,49; 14:24; 15:21; 16:5)
2. *apostellō* (Йоан 3:17,24; 5:36,38; 6:29,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,18,21,23,25; 20:21)

Както е видно от Йоан 20:21, думите са синоними. Думите показват, че вярващите също са изпратени в този погинал свят като представители на Отца с целта на изкуплението (вж. II Кор. 5:13-21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЛЯТА (*thelēma*) НА БОГА

A. ЕВАНГЕЛИЕТО ОТ ЙОАН

1. Исус дойде да върши волята на Отца (вж. 4:34; 5:30; 6:38)
2. да възкреси в последния ден всички, които Отец Му е дал (вж. 6:39)
3. всички да повярват в Сина (вж. 6:29,40)
4. да отговори на молитви, свързани с вършене на Божията воля (вж. 9:31 и I Йоан 5:14)

B. СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

1. вършенето на Божията воля е съществено важно (вж. Мат. 7:21)
2. вършенето на Божията воля обединява вярващите с Исус (вж. Мат. 12:50; Марк 3:35)
3. Божията воля е никой да не погине (вж. Мат. 18:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9)
4. Голгота е Божията воля за Исус (вж. Мат. 26:42; Лука 22:42)

C. ПОСЛАНИЯТА НА ПАВЕЛ

1. зрелостта и служението на всички вярващи (вж. Римл. 12:1-2)
2. вярващите да бъдат избавени от злия век (вж. Гал. 1:4)
3. Божията воля е Неговият изкупителен план (вж. Ефес. 1:5,9,11)
4. вярващите да водят живот, изпълнен с Духа (вж. Ефес. 5:17-18)
5. вярващите, изпълнени с познание за Бога (вж. Кол. 1:9)
6. вярващите – свършени и завършени (вж. Кол. 4:12)
7. вярващите – осветени (вж. I Сол. 4:3)
8. вярващите трябва да благодарят за всичко (вж. I Сол. 5:18)

D. ПИСМАТА НА ПЕТЪР

1. вярващите да вършат правда (т.е. покорни на властите), смълчавайки непокорните и създавайки възможност за благовестие (вж. I Петър 2:15)
2. вярващите да страдат (вж. I Петър 3:17; 4:19)
3. вярващите да не живеят себично (вж. I Петър 4:2)

E. ПОСЛАНИЯТА НА ЙОАН

1. вярващите да пребъдват вечно (вж. I Йоан 2:17)

2. изпълняването на Божията воля – ключ за Неговия отговор на нашите молитви
(вж. I Йоан 5:14)

4:35 „още четири месеца и жетвата ще дойде“ Тази фраза е метафорична и показва, че възможността за духовна реакция е сега! Хората се спасяваха чрез вяра в Христос, още докато Той беше на земята, не само след възкресението.

4:36-38 „Един сее, друг жъне“ Тези стихове имат предвид служението на пророците и вероятно на Йоан Кръстител. Сравнението е използвано в I Кор. 3:6-8 за връзката между служението на Павел и това на Аполос.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:39-42

³⁹ И много самаряни от този град повярваха в Него поради думите на жената, която свидетелстваше: Той ми каза всичко, което съм направила. ⁴⁰ И така, когато дойдоха самаряните при Него, Го помолиха да остане при тях, и преседя там два дни. ⁴¹ И още мнозина повярваха заради Неговото слово, ⁴² а на жената казаха: Ние вече вярваме не поради това, което ти каза, а защото сами чухме и знаем, че Той наистина е Христос, Спасителят на света.

4:39 „мнозина от самаряните повярваха в Него“ Йоан използва глагола „вярвам“ в комбинация с други думи: „вярвам в“ (*en*), „вярвам, че“ (*hoti*) и най-често „вярвам във“ (*eis*) или да положи доверието си в (вж. Йоан 2:11,23; 3:16,18,36; 6:29,35,40; 7:5,31,38,48; 8:30; 9:35,36; 10:42; 11:25,26,45,48; 12:11,37,42,44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20). Първоначално самаряните повярваха поради свидетелството на жената (Йоан 4:39), но след като лично чуха Исус, сами се убедиха в това свидетелство (Йоан 4:41-42). Исус дойде при изгубените овце от Израил, но евангелието Му беше за всички човеци: самаряните, сиропиникиянката и римските войници (вж. Римл. 10:12; I Кор. 12:13; Гал. 3:28-29; Кол. 3:11). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

- **поради думите на жената, която свидетелстваше“** Ако Бог използва свидетелството на една аморална жена, еретичка, Той може да използва и твоето, и моето свидетелство! Този стих показва значението на личното свидетелство. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

4:40

NASB, NRSV	„помолиха“
NKJV	„настояваха“
TEV, NJB	„умоляваха“

Това е силно гръцко понятие и трябва да се преведе като „настояваха“ и „умоляваха“. За интензивността на този глагол можем да съдим от употребата му в Йоан 4:47 (вж. Лука 4:38).

4:42 „Спасителят на света“ Същата универсална титла е използвана в I Йоан 4:14. Използвана е в универсален смисъл и за Божията любов към цялото човечество (вж. I Тим. 2:6; Евр. 2:9; I Йоан 2:2). Обещанието от Бит. 3:15 е изпълнено! В първи век тази фраза често е използвана за Цезар. Преследването от страна на Римляните възниква, защото християните използват тази титла единствено за Исус. Тази титла показва как новозаветните автори приписват на Сина атрибутите на Бог Отец (Тит 1:3 – 1:4; Тит 2:10 – Тит 2:13; Тит 3:4 – Тит 3:6. Юдеите отхвърлят Исус (вж. Йоан 1:11), но самаряните бързо и с готовност Го приемат (вж. Йоан 1:12)!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:43-45

⁴³ След два дни Той излезе от там и отиде в Галилея. ⁴⁴ Защото Исус Сам беше свидетелствал, че пророк няма почит в родното си място. ⁴⁵ И така, когато дойде в Галилея, галилеяните Го приеха, след като бяха видели всичко, което извърши в Ерусалим на празника, защото и те бяха отишли на празника.

4:43 Този стих показва, че Исус се придвижва по-често между Юдея и Галилея, отколкото е загатнато в синоптичните евангелия.

4:44 Този стих е много необичаен, защото не пасва на предходния контекст. Възможно е да се касае за галилейското служение на Исус, което предстои (вж. Йоан 4:3). Същата притча намираме и в Матей 13:57; Марк 6:4; Лука 4:24. В синоптичните евангелия се споменава Галилея, а тук става дума за Юдея.

4:45 „галилеяните Го приеха” Те вече са запознати с учението и чудесата на Исус от ранното Му посещение в Ерусалим. Казва се, че галилеяните също приемат Исус, но мнозина от тях не са искрени последователи и по-късно Го изоставят. „Вярата“ (Йоан 3:16) и „приемането (Йоан 1:17) включват нещо повече от първоначална реакция (вж. Притчите за почвите в Мат. 13:18-23; Марк 4:12-20; Лука 8:11-15). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НУЖДТА ОТ УСТОЯВАНЕ към Йоан 8:31.

- „защото и те бяха отишли на празника“ Според версията на NET това е поредният коментар, вмъкнат от апостол Йоан, както е и Йоан 4:44 (вж. NRSV, NIV).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 4:46-54

⁴⁶ И така, Исус пак дойде в Кана Галилейска, където беше превърнал водата във вино. И имаше един царски чиновник, чийто син беше болен в Капернаум. ⁴⁷ Той като чу, че Исус дошъл от Юдея в Галилея, отиде при Него и Го помоли да слезе и да изцели сина му, който беше на умираше. ⁴⁸ Исус му каза: Ако не видите знамения и чудеса, никак няма да повярвате. ⁴⁹ Царският чиновник Му каза: Господине, слез, докато детето ми не е умряло. ⁵⁰ Исус му каза: Иди си, синът ти е жив. Човекът повярва думата, която му каза Исус и си отиде. ⁵¹ И когато той вече слизаше, слугите му го посрещнаха и му казаха: Синът ти е жив. ⁵² А той ги попита в кой час му е станало по-леко. Те му казаха: вчера в шестия час треската го остави. ⁵³ И така, бащата разбра, че беше в същия час, когато Исус му каза: Синът ти е жив. И повярва той и целият му дом. ⁵⁴ Това е второто знамение, което извърши Исус, когато дойде от Юдея в Галилея.

4:46

NASB, NRSV

NJB

NKJV

TEV

„царски чиновник“

„един благородник“

„държавен чиновник“

Става дума за държавен чиновник, който служи в двореца на Ирод.

4:48 „Ако не видите знамения и чудеса, никак няма да повярвате“ Това е условно изречение от трети вид с двойно отрицание. Исус се обръща към хората в множествено число. Юдеите търсят знамения (вж. Йоан 2:18; 6:2, 30; Мат. 12:38; 16:1). Този слуга на Ирод вярва в знаменията преди да го е видял.

4:49 „дете“ В три стиха Йоан използва три различни думи:

1. Йоан 4:49 – *paidion* (NASB, „дете“)

2. Йоан 4:50 – *huiōs* (NASB, „син“)

3. Йоан 4:51 – *pais* (NASB, „син“)

Очевидно тези думи са синоними.

4:50 Този стих улавя същината на евангелието от Йоан – вярвайте в Христос, вярвайте в Неговото слово, вярвайте в Неговите дела, вярвайте в Неговата личност! Вярата на този човек е доказана, защото повярва на обещанието без да е видял знамението!

4:53 „и повярва той и целият му дом” Това е един от многото случаи, в които вярата на един човек оказва влияние върху целия му дом.

1. Корнилий (Деяния 10:44-48)

2. Лидия (Деяния 16:15)

3. тъмничният началник от Филипи (Деяния 16:31-34)

4. Крисп (Деяния 18:8)

5. Стефанас (I Кор. 1:16)

Тези разкази за обръщението на цели семейства са били предмет на множество дискусии. Трябва да се изтъкне, обаче, че всички членове на семейството трябва да изповядат лична вяра и да приемат Христос лично за себе си. В древния Близък Изток културата е фокусирана върху семейството, за разлика от съвременните култури. Вярно е също, че хората, които са значими в живота ни, влияят върху избора, който правим.

4:54 Първото знамение, извършено публично е на сватбата в Кана (вж. Йоан 2:1-11).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Исус напуска областта на Юдея?

2. Дали Йоан използва римско време или юдейско време?

3. Защо разговорът на Исус със Самарянката е толкова важен?

4. Как стих 20 влияе върху взаимоотношенията между деноминациите днес?

5. Обяснете уводното твърдение на Исус в стих 26.

6. Дали вярата на галилеяните е била истинска?

Йоан 5 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Изцелението в кьпалнята	Един мъж е изцелен в кьпалнята Витесда	Изцеляване на парализиран в събота	Изцелението в кьпалнята	Изцеляване на болен човек в кьпалнята Витесда
5:1-9а	5:5-15	5:1 5:2-9а	5:1-6 5:7 5:8-9а	5:1-9а
5:9б-18		5:9б-18	5:9б-10 5:11 5:12 5:14	5:9б-18
			5:16 5:15-17	
	Почитайте Отца и Сина		5:18	
Авторитетът на Сина	5:16-23	Връзката на Исус с Бога	Авторитетът на Сина	
5:19-29		5:19-24	5:19-23	5:19-47
	Животът и осъждението идват чрез Сина			
	5:24-30		5:24-29	
		5:25-29		
		Свидетелство за Исусовата връзка с Бога	Свидетелства за Исус	
5:30		5:30	5:30	
Свидетелят за Исус	Четирикратен свидетел			
5:31-40	5:31-47	5:31-38	5:31-40	
		Исус упреква онези, които отхвърлят поканата Му 5:39-47		
5:41-47			5:41-47	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1-9а

¹ След това имаше юдейски празник и Исус се възкачи в Ерусалим. ² А в Ерусалим близо до Овчата порта, се намира къпалня, наречена на еврейски Витесда, която има пет преддверия. ³ в тях лежаха множество болни, слепи, куци и парализирани, които чакаха да се раздвижи водата. ⁴ Защото от време-навреме ангел слизаше в къпалнята и раздвижваше водата, а който пръв влизаше след раздвижването на водата, оздравяваше, от каквато болест и да беше болен. ⁵ И там имаше един човек, болен от тридесет и осем години. ⁶ Исус като го видя да лежи и като узна, че от дълго време вече е така, му каза: Искаш ли да оздравееш? ⁷ Господине, нямам човек да ме спусне в къпалнята, когато се раздвижи водата, а докато аз отида, друг слиза преди мен. ⁸ Исус му каза: Стани, вдигни постелката си и ходи. ^{9а} И начаса човекът оздравя, вдигна постелката си и започна да ходи.

5:1 „празник“ В някои древни унциални манускрипти, \aleph и C, думата е членувана „празникът“, но повечето съдържат думата без определителен член „Празник“ (P⁶⁶, P⁷⁵, A, B, и D). Има три годишни празника и юдеите са длъжни да присъстват поне на един от тях (вж. Левит 23): (1) Пасха; (2) Петдесетница и (3) празника Шатроразпъване. Ако тук става дума за празника Пасха, тогава служението на Исус е продължило четири години, а не само три (вж. Йоан 2:13, 23; 6:4: 12:1). Според традицията Исус има тригодишно служение на земята, след като е кръстен от Йоан в Йордан. Това се определя въз основа на празниците Пасха, споменати в евангелието от Йоан.

- **„Исус се изкачи в Ерусалим“** В евангелието от Йоан на няколко пъти се споменава, че Исус отива на празниците в Ерусалим (вж. Йоан 2:13; 5:1; 7:10; 12:12). Ерусалим е построен на седем хълма и е по-високо от земите наоколо. В случая глаголет „изкачи се“ е в буквален смисъл. Понякога обаче същият глагол се използва метафорично като идиом за превъзходство. Заради Храма, построен в него, Ерусалим е най-високото място на земята и център на света.

5:2 „близо до Овчата порта“ тази „Овча порта“ се намира на североизточната страна на Ерусалимската стена. Спомената е от Неемия във връзка с повторното осветяване и възстановяването на градските страни (вж. Неем. 3:1, 32; 12:39).

NASB, NKJV „къпалня, която се нарича на еврейски Витесда“

NRSV „наречена на еврейски Витесда“

TEV „на еврейски тя се нарича Витесда“

NJB „наречена Витесда на еврейски“

Името на къпалнята се произнася по различни начини. Йосиф Флавий я нарича с еврейското ѝ име „Бетзада“, което обозначава тази част от Ерусалим. В гръцките манускрипти се нарича и „Витсаида“. В Кумранските бронзови свитъци е наречена „Бетезда“, което означава „дом на милост“ или „дом на двойния извор“. Днес е известен като басейн/и на Света Анна. По времето на Исус юдеите говорят арамейски, а не еврейски. В евангелието от Йоан, когато четете „еврейски“, се има предвид арамейски (вж. Йоан 5:2; 19:13,17,20; 20:16; Откр. 9:11; 16:16). Всички думи на Исус, като:

1. *Talitha kum*, Талита кум: Марк 5:41
2. *Ephphatha*, Еффата, Марк 7:34
3. *Eloi, Eloi, lama sabachthani*, Елоу Елоу, лама сабахтани, Марк 15:34 са на арамейски.

5:4 Този стих (Йоан 5:3b-4) представлява по-късен коментар, който се опитва да обясни

1. присъствието на всички болни хора покрай басейна
2. защо този мъж е лежал там толкова дълго
3. защо той иска някой да го спусне във водата, Йоан 5:7

Очевидно стихът е добавен. Не е част от оригиналния текст на евангелието от Йоан.

Доказателства за този стих не са намерени в:

1. не се намира в манускрипти P⁶⁶, P⁷⁵, κ , B, C*, D
2. изразът е отбелязан със звездичка * в 20 допълнителни гръцки манускрипти, което показва, че той не е част от оригиналния текст
3. в този стих има няколко думи, които не са типични за Йоан

Стихът е включен в няколко ранни гръцки, унциални манускрипти, A, C³, K и L. Включен е и в Диатесарона (около 180 г. сл. Хр.), както и в творбите на Тертулиан (200 г. сл. Хр.), Амвросий, Йоан Златоуст и Кирил Александрийски. Това показва, че стихът е уникален, но не доказва, че е присъствал в оригиналния гръцки текст. Може да се намери в английските преводи на KJV, NASB (1995, добавен в скоби) и NKJV, но липсва в NASB (1970), NRSV, NJB, REB, NET Bible и NIV. Ако се интересувате от добър коментар на различните варианти при манускриптите от евангелски текст критик, вижте Gordon Fee, *To What End Exegesis?*, стр. 17-28.

5:5-6 Не е известно защо Исус избира именно този човек. Вероятно той е бил там най-дълго време. От него се изисква само малко вяра. Очевидно Исус иска да инициира конфронтация с юдейските водачи. Това Му дава възможност да изяви Своите претенции на Месия. Есхатологичният пасаж от Исая 35:6 може би е свързан с това месианско изцеление.

Много от чудесата на Исус са извършени главно за онези, които наблюдават:

1. Учениците
2. юдейските власти
3. тълпата

В евангелията да подбрани определени чудеса, които имат за цел да покажат какъв е Исус.

Тези случки представляват част от неговото ежедневие. Те са избрани, за да покажат

1. Неговата личност
2. Неговото съчувствие
3. Неговата сила
4. Неговата власт
5. Ясното изявяване на Отца
6. Ясното откровение за месианския век

5:8 „Стани, вдигни постелката си и ходи“ Това е поредица от заповеди

1. сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение
2. следван от минало свършено, деятелен залог, повелително наклонение
3. още един глагол в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение

Постелката е платнена възглавница, която бедните използват за спане. За тези болни, куци и парализирани хора това е нещото, на което седят през деня (вж. Марк 2:4,9,11,12; 6:55; Деяния 9:33).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 5:9б-18

⁹⁶ А този ден беше събота. ¹⁰ Затова юдеите казаха на изцеления: Събота е. Не ти е позволено да носиш постелката си. ¹¹ Но той им каза: Онзи, който ме изцели, той ми каза: Вдигни постелката си и ходи. ¹² Попитаха го: Кой е човекът, който ти каза; Вдигни постелката си и ходи? ¹³ А изцеленият не знаеше кой е, защото Исус се беше оттеглил от онова място заради множеството, което беше на онова място. ¹⁴ По-късно Исус го намери в храма и му каза: Ето, ти оздравя. Не съгрешавай вече, за да не те сполети нещо по-лошо. ¹⁵ Човекът отиде и каза на юдеите, че Исус е, който го изцели. ¹⁶ Затова юдеите гонеха Исус (и търсеха случай да Го убият), защото вършеше тези неща в събота. ¹⁷ А Исус им отговори Моят Отец работи досега и аз работя. ¹⁸ Затова юдеите искаха още повече да Го убият; защото не само отменяше съботата, а и наричаше Бога Свой Отец, и така правеше Себе Си равен на Бога.

5:9б „беше събота“ Юдейските водачи дори не се радват, че човекът е изцелен, а са обидени, че Исус е нарушил Устната традиция, свързана със съботата, по-късно обяснена в Талмуда (вж. Йоан 5:16, 18; Мат. 7: 1-23).

Изцелението, извършено от Исус в събота, може да бъде обяснено по два начина:

1. Той изцелява всеки ден, но проблем се появява, когато го прави в събота
2. Исус използва този конкретен случай, за да се противопостави на религиозните водачи, като влезе в богословски спор с тях, а иначе често изцелява в събота (вж. Мат. 12:9-14; Марк 1:29-31; 3:1-6; Лука 6:6-11; 14:1-6; Йоан 5:9- 18; 9:14). Исус изгонва демони в събота (вж. Марк 1:21-28); Лука 13:10-17). Исус защитава учениците, които ядат класове в събота (вж. Мат. 12:1-8; Марк 2:23-28). Исус повдига спорни теми в синагогата в съботен ден (вж. Лука 4:16-30; Йоан 7:14-24).

5:13 „Исус се беше оттеглил“ Изразът буквално означава „да наведе глава встрани“. Исус е един обикновен евреин. Той просто се смесва с тълпата.

5:14

NASB, NRSV

NJB

NKJV

TEV

„не съгрешавай повече“

„Не греши вече“

„така че, спри да грешаш“

Този глагол е сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което означава спиране на процес, който вече е в действие, но в този контекст не звучи правдоподобно (вж. NET Bible, стр. 1907 #8). Юдейските богослови от първи век смятат, че болестите са причинени от някакъв грях (вж. Яков 5:14-15). Това не е обяснение за всички грехове, което е видно от думите на Исус по повод слепородения човек (вж. Йоан 9), както и от думите Му в Лука 13:1-4.

Исус продължава да е загрижен за духовния живот на този човек. Нашите дела са отражение на сърцето и вярата ни. Библейската вяра е както обективна, така и субективна, тя е вяра и действие.

Днес в църквата се поставя голям акцент върху физическото изцеление. Бог изцелява и днес, това е сигурно. Божественото изцеление обаче трябва да води до духовна промяна в живота на човека и в неговите приоритети. Така че въпросът: „Защо искаш да бъдеш изцелен?“ е напълно разбираем.

5:15 „Човекът отиде и каза на юдеите“ Не е напълно ясно с какви мотиви човекът известява на юдейските власти, че Исус го е изцелил:

1. действието му е жалко и безсмислено и показва, че изцелението не винаги започва и завършва с вяра
2. Исус му казва да го стори (вж. Мат 8:4; Марк 1:44; Лука 5:14; 17:14)

5:16 „защото Той вършеше тези неща в събота“ Глаголът е в несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение и показва продължително действие в миналото. Това не е първото, нито последното изцеление, което Исус извършва в събота!

5:17

NASB „Но Той им отговори“
NKJV, REV
NRSV, NIV „Но Исус им отговори“
NJB „Неговият отговор към тях беше“

Книжниците, които преписват древните гръцки ръкописи, са склонни да

1. опростяват граматиката
2. правят справки относно местоименията
3. стандартизират някои фрази

Трудно е да знаем кой от вариантите на Йоан 5:17 е оригиналният.

1. „но Той...“ – P⁷⁵, κ, Β, W
2. „но Исус...“ – P⁶⁶, A, D, L
3. „но Господ...“ или „Господ Исус“ – сирийските преводи

Според UBS⁴ вариант #2 получава оценка „C“ (трудно за определяне)

- „Моят Отец работи досега и аз работя” Тук и двата глагола са възвратен залог (депонентни), изявително наклонение. Исус заявява, че Отец не престава да върши добро в събота, няма да го стори и Синът (добър коментар на стиха ще намерите у Manfred Brauch, *Abusing Scripture*, p. 219).

В действителност това е потвърждение на Исусовото разбиране за Неговата уникална връзка с Отца (вж. Йоан 5:19-29). Юдейската идея за монотеизма (вж. Втор. 6:4) практически се изразява в това, че всички световни събития се свеждат до „една причина“ (вж. Съд. 9:23; Йов 2:10; Екл. 7:14; Ис. 45:7; 59:16; Плач на Ер. 3:33-38; Амос 3:6). В крайна сметка всички действия в света са дело на единствения истински Бог. Когато Исус говори за двойственото действие на Бога в света. Той има предвид дуализма на божествената причинност. Това е трудният проблем на Троицата. Един Бог, но в три различни проявления (вж. Мат. 3:16-17; 28:19; Йоан 14:26; Деяния 2:33-34; Римл. 8:9-10; I Кор. 12:4-6; II Кор. 1:21-22; 13:14; Гал. 4:4; Ефес. 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Тит 3:4-6; I Петър 1:2).

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА към Йоан 14:26.

5:18 „По тази причина юдеите искаха още повече да Го убият“ Има две причини, поради които юдеите искат да убият Исус:

1. Той публично нарушава (букв. „развързва“, несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение (Мат. 5:19) Устната традиция (Талмуда) относно Съботата
2. Неговите твърдения ги карат да смятат, че Той смята Себе си равен на Бога (вж. Йоан 8:58- 59; 10:33; 19:7)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 5-19-23

¹⁹ Затова Исус им каза: истина, истина ви казвам, Синът не може да върши от само Себе Си нищо, освен това, което вижда да върши Отец, защото това, което Той върши, същото върши и Синът. ²⁰ Защото Отец обича Сина и Му показва всичко, което Сам върши, и ще Му показва по-големи дела и от тези, за да се чудите вие. ²¹ Защото както Отец възкресява мъртвите и ги съживява, така и Синът съживява тези, които иска. ²² Защото Отец не съди никого, а е предал целия съд на Сина. ²³ За да почитат всички Сина, както почитат Отца. Който не почита Сина, не почита Отца, Който Го е пратил.

5:19,24,25 „Истина, истина” Това буквално означава „Амин, амин“. Понятието „амин“ е транслитерация от еврейски. В оригиналния език означава надеждност. Започва да се използва за потвърждение на дадена истина. Исус е единственият, който използва тази дума в началото на изречението. Обикновено се употребява, за да обозначи важно твърдение. Йоан е единственият, който използва това понятие в двона форма „истина, истина“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: АМИН към Йоан 1:51.

5:19 „Синът“ В следващите няколко стиха е налице значимо в богословски план повторение на понятието „Син“. Думата е използвана осем пъти в този кратък контекст. Тя отразява уникалното Исусово разбиране за връзката Му с Отца, както и титлите „Син Човешки“ и „Божи Син“.

- **„Синът не върши нищо от само Себе Си“** Както често се случва Новият завет представя Исус с парадоксални изрази, например:

1. Синът е едно с Отца (вж. Йоан 1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; 20:28)
2. Той е отделно от Отца (Йоан 1:2,14,18; 5:19-23; 8:28; 10:25,29; 14:10,11,12,13,16;17:1-2)
3. Синът е подчинен на Отца (вж. Йоан 5:20,30; 8:28; 12:49; 14:28; 15:10,19-24; 17:8)

Вероятно целта е да покаже, че Христос е изцяло божествена личност, но отделна от Отца и вечна по своята същност. В коментара, под редакцията на John Raymond E. Brown, *The Jerome Biblical Commentary*, е налице добра аргументация:

„Идеята за Христовото подчинение не трябва да бъде омаловажавана като тълкуваме думите на Исус, отнасящи се само до Неговата човешка същност... Пренебрегването на тази идея ще доведе до пропускане на отлична тема в Йоановото богословие. По-скоро думите на Исус говорят за абсолютната хармония в действията на Отца и Сина, което, разбира се, предполага, че те имат идентична същност; същият процес е използван в Йоан 16:12 и сл., за да свърже Сина и Светия Дух. Никъде в това евангелие Троицата не е разглеждана като теза от абстрактното богословие; към нея винаги се подхожда от позицията на връзката ѝ със сотирологията (науката за спасението)“ (стр. 434).

- **„освен това, което вижда да върши Отец“** Човечеството никога не е виждало Отца (вж. Йоан 5:37 и 1:18), ала Синът твърди, че Го познава лично и то съвсем отблизо (вж. Йоан 1:1-3).

- „защото това, което Отец върши, същото върши и Синът“ В делата и учението на Исус човеците ясно виждат невидимия Бог (вж. Кол. 1:15, Евр. 1:3).

5:20 „Отец люби Сина и Му показва всичко, което Сам върши“ И двата глагола са в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за продължително действие. Това е гръцкото понятие за любов, *phileo*, Човек би очаквал да е използвана думата *agapaō*, както в Йоан 3:35. Тези две думи до голяма степен се припокриват семантично в гръцкия Койне (вж. D. A. Carson, *Exegetical Fallacies*, 2-о изд., стр. 32-33 и F. F. Bruce, *Answers to Questions*, стр. 73).

- „по-големи дела“ В настоящия контекст се има предвид възкресяването на мъртви (Йоан 5:21,25-26) и съда над света (Йоан 5:22,27).
- „за да се чудите вие“ Този израз в подчинително наклонение показва, че целта на чудесата, е юдеите (множествено число, вие) да повярват в уникалния Син (вж. Йоан 5:23; Деяния 13:41 [Авак. 1:5]).

5:21 „Отец възкресява мъртвите, така също и Синът..“ В Стария завет ЯХВЕ е единственият, който може да дава живот (вж. Втор. 32:39). Фактът, че Исус може да възкресява мъртвите е равен на твърдението за еднаквост с ЯХВЕ (вж. Йоан 5:26). Исус дава вечен живот сега (вж. II Кор. 5:17; Кол. 1:13), което е свързано с физическото проявление на живота в новия век, в Йоан 5:26 (вж. I Сол. 4:13-18). Изглежда, че срещата с Исус е лична, а предстои такава среща и в бъдеще (спасението и осъждението).

- „така и Синът съживява тези, които иска“ На кого Синът избира да даде живот? С оглед на контекста това не е текст, който доказва калвинизма, а твърдение, че вярата в Исус дава живот (вж. Йоан 1:12; 3:16). Напрежението идва от Йоан 6:44,65. Дали Духът избира „всички“ или „някои“? Смятам, че е очевидно, че грешните човеци не са в състояние да поемат инициативи в духовната сфера, но вярвам, че въз основа на библиейските истини, хората могат да откликнат (продължават да го правят) на призива на Светия Дух чрез покаяние, вяра, покорство и устояване! Истинската загадка е защо някои отговарят с „не“, когато чуят евангелието. Наричам я „тайната на неверието“. На практика става дума за „непростимия грях“, за който се говори в евангелията и „смъртния грях“ от I Йоан. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 5:16.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕКЗЕГЕТИЧНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ТЪЛКУВАНЕ НА ПОНЯТИЕТО „НЕПРОСТИМ ГРЯХ“

- A. Помнете, че Евангелията описват обстановката и виждането на юдеите
1. Два вида грехове (вж. Левит 4:2,22,27; 5:15,17-19; Числа 15:27-31; Втор. 1:43; 17:12-13)
 - a. несъзнателни
 - b. съзнателни
 2. Еврейската обстановка преди Петдесетница (прогласяване на благовестието, Духът още не е изявен)
- B. Забележете литературния контекст на Марк 3:22-30
1. Неверието на семейството на Исус (вж. 3:31-32)
 2. Неверието на фарисеите (вж. 2:24; 3:1,6,22)
- C. Сравнете паралелите, където титлата „Човешки Син“ се променя в „човешки синове“
1. Мат. 12:22-37 (12:32, „дума срещу Човешкия Син“)
 2. Лука 11:14-26; 12:8-12 (12:10, „дума срещу Човешкия Син“)
 3. Марк 3:28 („всички грехове ще се простят на човешките синове“)

5:22 „Отец не съди никого, а е предал целия съд на Сина“ В случая двойното отрицание и глаголт в перфектно време подчертават факта, че съдът е предаден в ръцете на Сина (вж. Йоан 5:27; 9:39, Деяния 10:42; 17:31; 2 Тим. 4:1; I Петър 4:5). Очевидният парадокс между този стих и Йоан 13:17 се обяснява с факта, че в тези „последни дни“ Исус не осъжда никого. Човеците сами осъждат себе си с избора, който правят. В деня на съда Исус ще съди хората въз основа на тяхното решение да Го приемат или отхвърлят.

Темата за вечния живот и осъждението е коментирана още в Йоан 3:17-21,36. Когато бъде отхвърлена любовта на Бога се превръща в гняв! Има само два варианта! Има само един начин да получим вечен живот – чрез вяра в Христос (вж. Йоан 10:1-18; 14:6; I Йоан 5:9-12)!

5:23 „за да почитат всички Сина“ Понятието „всички“ може да има предвид съда в последния ден (вж. Фил. 2:9-11).

- **„Който не почита Сина, не почита и Отца, Който Го е пратил“** Това твърдение много напомня за I Йоан 5:12. Никой, който не познава Сина, не може да познава Отца и обратно, никой не може да почита или хвали Отца, ако не почита и хвали Сина!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 5:24-29

²⁴ Истина, истина ви казвам, който слуша Моето слово и вярва в Този, който Ме е пратил, има вечен живот и няма да дойде на съд, а е преминал от смърт в живот. ²⁵ истина, истина ви казвам: Идва часът и сега е, когато мъртвите ще чуят гласа на Божия Син, и които Го чуят, ще живеят. ²⁶ Защото както Отец има живот в Себе Си, така също е дал и на Сина да има живот в Себе си. ²⁷ и Му е дал власт да извършва съд, защото е Човешкият Син. ²⁸ Не се чудете на това, защото иде часът, когато всички, които са в гробовете, ще чуят гласа Му ²⁹ и ще излязат. Онези, които са вършили добро ще възкръснат за живот, а онези, които са вършили зло, ще възкръснат за осъждане.

5:24 „Истина, истина“ Тази двойна употреба на думата „истина“ (вж. Йоан 5:25) е типична за началото на изречението, когато се касае за особено важно твърдение. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: АМИН към Йоан 1:51.

- **„който слуша Моето слово и вярва в Този, Който Ме е пратил, има вечен живот“** Тук и трите глагола с в сегашно време, деятелен залог. Акцентът е върху вярата (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 2:23) в Отца, която е видна чрез вярата в Сина (вж. I Йоан 5:9-12). В синоптичните евангелия вечният живот често се разглежда като бъдещо събитие, за което трябва да се надяваме с вяра, но в евангелието от Йоан то е реалност в настоящето (вж. Йоан 8:51; 11:25). Възможно е глаголт „слуша“ да отразява еврейското понятие *shema*, което означава „да чуя, за да се покоря“ (вж. Втор. 6:4).
- **„който Ме прати“** Глаголт *apostellō* (минало свършено деятелно причастие) е корен на съществителното „апостол“ (вж. Йоан 5:36). Равините го използват за някой, който е „изпратен като специален представител на дадена мисия“. Това понятие често се използва от Йоан за Отец, който изпраща Сина като свой представител. Вж. коментара към Йоан 4:34.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (APOSTELLŌ)

Това е често използвана гръцка дума за „изпращам“ (*apostellō*) Това понятие има няколко богословски употреби:

1. Равините го използват за човек, който е призван и изпратен и като официален представител на друг човек, нещо като съвременното понятие „посланик“ (вж. II Кор. 5:20)
2. Евангелията често използват това понятие, за да покажат, че Исус е изпратен от Отца. В Йоан

понятието приема месиански нотки (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48 и особено Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Използвано е за Исус, който изпраща учениците (вж. Йоан 17:18; 20:21)

3. Новият завет го използва за учениците:

а. Първоначалният кръг от дванадесет ученици (вж. Лука 6:13; Деяния 1:21-22)

б. Специална група от апостолски помагачи и съработници

- (1) Варнава (вж. Деяния 14:4,14)
- (2) Андроник и Юниас (KJV, Юния, вж. Римл. 16:7)
- (3) Аполос (вж. I Кор. 4:6-9)
- (4) Яков, братът Господен (вж. Гал. 1:19)
- (5) Силванус и Тимотей (вж. I Сол. 2:6)
- (6) вероятно Тит (вж. II Кор. 8:23)
- (7) вероятно Епафродит (вж. Фил. 2:25)

с. действаща дарба в църквата (вж. I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)

4. Павел използва тази титла за себе си в повечето послания, така че да подчертае дадената му от Бога власт като Христов представител (вж. Римл. 1:1; I Кор. 1:1; II Кор. 1:1; Гал. 1:1; Ефес. 1:1; Кол. 1:1; I Тим. 1:1; II Тим. 1:1; Тит 1:1).

- **„е преминал от смърт в живот“** Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, касае се за нещо, което е станало в миналото и сега е факт. Царството Божие е както в настоящето, така и в бъдещето, същото се касае и за вечния живот (вж. Йоан 5:25-26; I Йоан 3:14). Стих 25 е сериозно потвърждение за присъствието на Царството тук и сега!

5:25 „идва часът и сега е“ Този тип изразяване е характерен за творбите на Йоан. Думите и изразите често са двусмислени. В този случай „час“ означава:

1. час за спасение
2. час за осъждане

Времето касае както настоящето, така и бъдещето (вж. Йоан 5:29; 6:39,44,54). Отношението, което човек проявява към Исус сега ще определи какво ще се случи с него/нея в бъдеще. Спасението и осъждението са настоящи реалности, но ще се случват и в бъдеще (вж. Йоан 5:28).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧАСЪТ

Понятието „час“ се използва по няколко различни начина в Евангелията, например:

1. отнася се за време (вж. Мат. 8:13; Лука 7:21; Йоан 11:9)
2. метафора за време на изпитания (вж. Мат. 10:19; Марк 13:11; Лука 12:12)
3. метафора за начало на Исусовото служение (вж. Йоан 2:4; 4:23)
4. метафора за Деня на осъждението (Второто идване, вж. Мат. 24:36,44; 25:13; Марк 13:32; Йоан 5:25,28)
5. метафора за Исусовите страдания (вж. Мат. 26:45; Марк 14:35,41; Йоан 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:32; 17:1)

- **„Когато мъртвите ще чуят гласа на Божия Син“** Стихът говори за духовно мъртвите; в Йоан 5:29 се говори за възкресението на всички мъртви. Библията говори за три вида смърт:

1. Духовна смърт (вж. Битие 3)
2. физическа смърт (вж. Битие 5)
3. вечна смърт (вж. Ефес. 2:2; Откр. 2:11; 20:6,14) или огненото езеро, ада (*Gehenna*).

Това е рядка употреба на израза „Божия Син“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 3:8. Една от причините този израз да не се използва така често е асоциацията с гръцкото религиозно схващане за боговете (планината Олимп), които вземат жени за съпруги. Исусовият статус като Божи Син не отразява неговата сексуална принадлежност или положение във времето, то касае близката Му връзка с Бог Отец. Това е семейна метафора, позната за юдеите. Исус потвърждава своята божествена същност пред тези юдейски водачи, като използва познати старозаветни категории (вж. Йоан 5:21,26).

5:26 „защото както Отец има живот в Себе Си“ В основни линии това е смисълът на името ЯХВЕ от Изход. 3:14. Тази форма на заветното име за Бога идва от еврейския глагол „да бъде“. Думата означава „вечно съществуващ, единствен живеещ“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: Имената на божеството в Йоан 6:20. В Стария завет само ЯХВЕ притежава „живот“ (вж. I Тим. 1:17; 6:16) и единствено Той може да го дава на други (вж. Йов 10:12; 33:4; Пс. 36:9). Исус твърди, че ЯХВЕ дава тази уникална сила/ власт на Него!

- „така е дал и на Сина да има живот в Себе Си“ Това е силно потвърждение за божествената същност на Исус (вж. Йоан 1:4; I Йоан 5:11).

5:27 Причината, поради която Исус е в състояние (*exousia*, има власт, вж. Йоан 10:18; 17:2; 19:11), се дължи на факта, че Той е напълно Бог, но и изцяло човек. Изразът „Божия Син“ няма определителен член (вж. Езек. 2:1 и Пс. 8:4). Той съвършено ни познава (вж. Евр. 4:15); Той напълно познава Бога (вж. Йоан 1:18; 5:30).

Интересно е, че в контекст, в който Исус нарича себе си „Синът“ (вж. Йоан 5:19 [два пъти], 20,21,22,23 [два пъти],25,26), е използвана титлата „човешки син“, но без определителен член, Йоан 5:27. Същото наблюдаваме и в (1) Йоан 3:13,14 срещу Йоан 3:16,17,18,35,36; (2) Йоан 6:27,53 срещу Йоан 6:40; и (3) Йоан 8:28 срещу Йоан 8:35,36. Исус използва за Себе Си и двете титли взаимозаменяемо.

5:28 „Не се чудете на това“ Тук глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което обикновено означава спиране на действие, което вече е в процес. Ако приемем, че тези думи на Исус са прозвучали шокиращо за религиозните водачи, то следващите му слова вероятно са абсолютен удар за тях.

- „всички, които са в гробовете ще чуят гласа Му Изглежда тук става дума за победния вик на Месията при Неговото второ идване (вж. I Сол. 4:16). Лазар (вж. Йоан 11:43) е отличен пример за това. Това не отрича истината от II Кор. 5:6,8. То потвърждава факта на последния съд и властта, която Исус има. Голяма част от този контекст е свързана с реалността на духовния живот тук и сега (осъществена есхатология). Този израз обаче потвърждава и истината за есхатологичните събития от последното време. Това напрежение, което съществува между Божието царство, което вече е настъпило, но още не е напълно реализирано, е характерно за учението на Исус в синоптичните евангелия, но специално в евангелието на Йоан.

5:29 Библията говори за възкресението както на нечестивите, така и на праведните (вж. Дан. 12:2; Мат. 25:46; Деяния 24:15). Повечето пасажи изтъкват преди всичко възкресението на праведните (вж. Йов 19:23-29; Ис. 26:19; Йоан 6:39-40,44,54; 11:24-25; I Кор. 15:50-58). Тук не става дума за съд, основан на делата, а по-скоро осъждане въз основа поведението и живота на вярващите (вж. Мат. 25:31-46; Гал. 5:16-21). В Божието слово и в света има един ръководещ принцип, хората жънат, каквото са посели (вж. Пр. 11:24-25; Гал. 6:6). Или ако трябва да цитираме стих от Стария

завет „Бог ще въздаде на човеците според делата им“ (вж. Пс. 62:12; 28:4; Йов 34:11; Пр. 24:12; Мат. 16:27; Римл. 2:6-8; I Кор. 3:8; II Кор. 5:10; Ефес. 6:8 и Кол. 3:25).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 5:30

³⁰ Аз не мога да върша нищо от Себе Си; както чувам, така и съдя, и съдът Ми е справедлив, защото не търся Моята воля, а волята на Отца, Който Ме е пратил.

5:30 Исус, възплътеното Слово на Бога е подчинен и покорен на Отца. Този силен акцент върху подчинението е налице и в Йоан 5:19 („Синът не може да стори нищо“). Това не означава, че Синът стои по-ниско, а че Троицата е разпределила задачите на изкуплението между трите отделни личности, Отец, Син и Свети Дух.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 5:31-47

³¹ Ако Аз свидетелствам за Себе Си, свидетелството Ми не е истинно. ³² Друг е, който свидетелства за Мен; и Аз зная, че свидетелството, което Той дава, е истинно. ³³ Вие пратихте до Йоан и той засвидетелства за истината. ³⁴ Но аз не приемам свидетелство от човек, но казвам това, за да се спасите вие. ³⁵ Той беше светилото, което гореше и светеше, и вие пожелахте за малко време да се радвате в неговата светлина. ³⁶ Но Аз имам свидетелство, по-голямо от това на Йоан, защото делата, които Отец ми е дал да извърша, самите дела, които върша, свидетелстват за Мен, че Отец Ме е пратил. ³⁷ И Отец, който Ме е пратил, Той свидетелства за Мен. Вие нито сте чули гласа Му някога, нито образа Му сте видели. ³⁸ И нямате Неговото слово постоянно в себе си, защото не вярвате Този, когото Той е пратил. ³⁹ Вие изследвате Писанията, защото мислите, че в тях имате вечен живот, и те са, които свидетелстват за Мен, ⁴⁰ а не искате да дойдете при Мен, за да имате живот. ⁴¹ От хора слава не приемам, ⁴² но ви зная, че вие нямате в себе си Божията любов. ⁴³ Аз дойдох в името на своя Отец и не Ме приемате, но ако дойде друг в свое име, него ще приемете. ⁴⁴ Как можете да повярвате вие, които приемате слава един от друг, а не търсите славата, която е от единия Бог? ⁴⁵ Не мислете, че Аз ще ви обвиня пред Отца; има един, който обвинява – Мойсей, на когото вие се надявате. ⁴⁶ Защото ако вярвахте на Мойсей, щяхте да повярвате и на Мен, защото той за Мен писа. ⁴⁷ Но ако не вярвате на неговите писания, как ще повярвате на Моите думи.

5:31 В Стария завет съществува изискване, според което всяко нещо трябва да се потвърди от двама свидетели (вж. Числа 35:30; Втор. 19:15). В този контекст Исус споменава петима свидетели, които свидетелстват за Него:

1. Отец (Йоан 5:32,37)
2. Йоан Кръстител (Йоан 5:33, Йоан 1:19-51)
3. Собствените дела на Исус (вж. Йоан 5:36)
4. Писанието (вж. Йоан 5:39)
5. Мойсей (вж. Йоан 5:46), което е отражение на Втор. 18:15-22

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:8.

- „Ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.
- „Моето свидетелство не е истинно“ Изглежда това противоречи на Йоан 8:14. Контекстът показва, че тези твърдения са направени в различни ситуации. В случая Исус показва, че са налице много свидетелства, а в Йоан 8:14 Той изтъква, че само Неговото свидетелство е необходимо!

Относно думата „истинно“, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан, Йоан 6:55.

5:32 „Има друг, който свидетелства за Мен” Тук се има предвид Бог Отец (вж. I Йоан 5:9), защото е използвана думата *allos*, която означава „друг от същия вид“, за разлика от *heteros*, което означава „някакой от същия вид“, макар че в гръцкия Койне тази разлика се губи. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

5:33 „вие пратихте до Йоан” Тук става дума за Йоан Кръстител (вж. Йоан 1:19).

5:34 „Аз казвам тези неща, за да се спасите вие” Тук глаголет е в минало свършено време, страдателен залог, подчинително наклонение. Страдателният залог подсказва, че подлогът е Бог Отец или Духът (вж. Йоан 6:44,65). Помнете, че евангелията имат за цел да прогласят Благата вест (тоест брошури), те не са биографии. Всичко написано в тях има за цел прокламира благата вест (вж. Йоан 20:30-31).

5:35 „той беше светилото” Това е поредният акцент върху темата за светлината, която Йоан представя още в началото на своето евангелие, Йоан 1:6-8).

5:36 „самите дела свидетелстват за Мен“ Делата на Исус са изпълнение на старозаветните пророчества за Месията. Предполага се, че юдеите, които са Негови съвременници трябва да осъзнаят тези чудни знамения – изцеляването на слепите, нахранването на гладните, прохождането на куците (вж. Ис. 29:18; 32:3-4; 35:5-6; 42:7). Силата на Исусовото поучение, Неговият праведен живот, съчувствие и мощни чудеса (вж. Йоан 2:23; 10:25,38; 14:11; 15:24) са ярко свидетелство за това, кой е Той, откъде е дошъл и кой Го е изпратил.

5:37 „Той свидетелства за Мен“ Местоимението „Той“ визира Бог Отец. В настоящия контекст тази фраза изглежда е алюзия към старозаветните писания (вж. Евр. 1:1-3). Това включва всички Месиански пасажи, споменати в Стария завет (вж. Йоан 5:39).

- **„Нито гласа Му сте чули някога, нито образа Му сте видели“** Исус загатва, че макар и юдеите да знаят за Бога от Писанията и чрез личното поклонение, на практика всъщност те съвсем не Го познават (вж. Йоан 8:43; Ис. 1:1-15; 6:9-10; 29:13; Ер. 5:21). Според Стария завет този, който види Бога, умира. Единственият човек, който говори с ЯХВЕ лице с лице е Мойсей и дори и той се среща с него през воала на Облака. Мнозина смятат, че Изх.33:2 противоречи на Йоан 1:18. В книгата Изход обаче еврейските понятия имат предвид „след славата“, а не физическа форма.

5:38 „Нямате Неговото слово постоянно във вас” Това са две силни метафори, характерни за творбите на Йоан. Божието слово (*logos*) трябва да бъде прието и след като веднъж е прието (вж. Йоан 1:12), то трябва да остане в нас (да пребъдва, вж. Йоан 8:31; 15:4,5, 6,7,10; I Йоан 2:6,10,14,17,24,27,28; 3:6,14,15,24). Исус е цялостното Божие откровение (вж. Йоан 1:1-18; Фил. 2:6-11; Кол. 1:15-17; Евр. 1:1-3). Спасението е потвърдено посредством продължаващо взаимоотношение с Бога (еврейския смисъл на „познавам“, Бит. 4:1; Ер. 1:5) и утвърждаване на евангелските истини (еврейския смисъл на „познавам“, вж. 2 Йоан, ст. 9).

В случая понятието „пребъждане“ е използвано в смисъл на лична връзка, съпроводена с устояване.

Пребъждането е условие за истинското спасение (вж. Глава 15). Йоан го използва в различен смисъл:

1. Синът в Отца (вж. Йоан 10:38; 14:10,11,20,21; 17:21)
2. Отец в Сина (вж. Йоан 10:38; 14:10,11,21; 17:21,23)
3. вярващите в Сина (вж. Йоан 14:20,21; 15:5; 17:21)
4. вярващите в Сина и Отца (вж. Йоан 14:23)

5. вярващите в Словото (вж. Йоан 5:38; 8:31; 15:7; I Йоан 2:14).
Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:10.

5:39 „Вие изследвате Писанията” Тук глаголът е в деятелен залог, изявително наклонение или сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Тъй като се касае за списък със свидетели, които юдеите са отхвърлили, вероятно глаголът е в изявително наклонение. В това се състои трагедията на юдейските религиозни водачи: те разполагат с Писанието, четат го, изучават го, запаметяват го и при все това не познават личността, която е изявена в това Писание! Без Духа на Бога дори и Светото писание е неефективно! Истинският живот идва само чрез лична връзка на вяра и покорство (т.е., Втор. 4:1; 8:13; 30:15-20; 32:46-47).

- „те са, които свидетелстват за Мен” Това засяга старозаветните Писания, които Исус изпълнява (т.е., Йоан 1:45; 2:22; 5:46; 12:16,41; 19:28; 20:9). Повечето от ранните проповеди на Петър (вж. Деяния 3:18; 10:43) и Павел (вж. Деяния 13:27; 17:2-3; 26:22-23,27) в Деяния цитират изпълнени пророчества като свидетелства за Месианската роля на Исус. Всички те, с изключение на един пасаж (I Петър 3:15-16), който потвърждава авторитета на новозаветните писания (вж. I Кор. 2:9-13; I Сол. 2:13; II Тим. 3:16; I Петър 1:23-25; II Петър 1:20-21), са свързани със Стария завет. Исус ясно вижда себе си като изпълнение и цел на Стария завет (и правилно тълкуване, вж. Мат. 5:17-48).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KERYGMA* на РАННАТА ЦЪРКВА

- A. Божиите обещания в Стария завет сега се изпълняват чрез идването на Исус Месията (Деяния 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; Римл. 1:2-4; I Тим. 3:16; Евр. 1:1-2; I Петър 1:10-12; II Петър 1:18-19).
- B. Исус е помазан като Месия от Бога при кръщението си (Деяния 10:38).
- C. Исус започва служението си в Галилея веднага след като се кръщава (Деяния 10:37).
- D. Неговото служение е белязано от извършване на добри и велики дела чрез силата на Бога (Марк 10:45; Деяния 2:22; 10:38).
- E. Месия бива разпънат според вечното Божие намерение (Марк 10:45; Йоан 3:16; Деяния 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Римл. 8:34; I Кор. 1:17-18; 15:3; Гал. 1:4; Евр. 1:3; I Петър 1:2,19; 3:18; I Йоан 4:10).
- F. Той е възкресен от мъртвите и се явява на учениците си (Деяния 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Римл. 8:34; 10:9; I Кор. 15:4-7,12 и сл.; I Сол. 1:10; I Тим. 3:16; I Петър 1:2; 3:18,21).
- G. Възнеся се и му се дава името „Господ“ (Деяния 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Римл. 8:34; 10:9; I Тим. 3:16; Евр. 1:3; I Петър 3:22).
- H. Дава Светия Дух, за да се сформира новата общност на Бога (Деяния 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I Петър 1:12).
- I. Ще дойде отново за съд и за възстановяване на всички неща (Деяния 3:20-21; 10:42; 17:31; I Кор. 15:20-28; I Сол. 1:10).
- J. Всички, които чуят това послание, трябва да се покаят и да се кръстят (Деяния 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Римл. 1:17; 10:9; I Петър 3:21).

Тази схема служи като основа за прогласяването на посланието на ранната църква, макар че различни автори из Новия завет може да прескачат част от нея или да поставят акцент върху друга част в проповедите си. Цялото Евангелие на Марк плътно следва Петровата последователност на новозаветната *керигма*. Марк традиционно се приема като съставител на Петровите беседи, изнасяни в Рим, комплектовайки ги под формата на евангелие. По-късно и Матей, и Лука следват същата структура.

5:41-44 Тези стихове изглежда отразяват факта, че юдейските религиозни водачи се радват на аплодисментите на техните съвременници. Те се славят с това, че цитират равините от миналото,

но поради тяхната слепота пропускат да видят най-великия от всички учители, който е всред тях. Това е едно от най-силните отрицания на равинския юдаизъм от първи век, което Исус прави (вж. също притчата в Мат. 21:33-46; Марк 12:1-12; Лука 20:9-19).

5:41

NASB, NRSV „Аз не приемам слава от хора“
NKJV „Аз не приемам почит от мъже“
TEV „Аз не търся човешка слава“
NJB „Човешката слава не означава нищо за Мен“

Понятието „слава“ *doxa*, трудно се превежда съвместимо (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:14). То отразява еврейската дума „слава“, *kabodh*, която се използва, за да опише бляскавото и неотразимо Божие присъствие (вж. Изх. 16:10; 24:17; 40:34; Деяния 7:2) и да прослави Бога за Неговия характер и дела. II Петър 1:17 е добър стих, който комбинира тези нюанси. Този бляскав аспект от Божието присъствие и характер е свързан с:

1. ангелите (вж. Лука 2:9; II Петър 2:10)
2. върховенството на Исус (вж. Йоан 1:14; 8:54; 12:28; 13:31; 17:1-5,22,24; I Кор. 2:8; Фил. 4:21)
3. производно и за вярващите (вж. Римл. 8:18,21; I Кор. 2:7; 15:43; II Кор. 4:17; Кол. 3:4; I Сол. 2:12; II Сол. 2:14; Евр. 2:10; I Петър 5:1,4)

Интересно е да се отбележи, че Йоан говори за Исусовото разпятие като за Негово „прославяне“ (вж. Йоан 7:39; 12:16,23; 13:31). Думата може да се преведе и като „почит“ и „благодарност“ (вж. Лука 17:18; Деяния 12:23; Римл. 4:20; I Кор. 10:31; II Кор. 4:15; Фил. 1:11; 2:11; Откр. 11:13; 14:7; 16:9; 19:7). Така е използвана и в този контекст.

5:43 „не Ме приемате“ В цялото евангелие от Йоан фокусът на вярата в Исус се свежда не до богословски предписания и верую, а до лична връзка с Него (Йоан 5:39-40). Вярата започва с решение да се довериш на Христос. Това слага началото на израстваща лична връзка на ученичество, която кулминира в доктринална зрялост и Христоподобен живот.

- „ако дойде някой в свое име“ Това е условно изречение от трети вид.
- „него ще приемете“ Това е игра на думи с учебните методи на равините, които сравняват учители от различните равински школи от Талмуда. Michael Magill, *New Testament TransLine*, цитира следните мисли:

„Юдейските водачи приемат учители или равини, които нямат претенции да са изпращани от Бога. Когато случаят е такъв, те разглеждат въпросните хора като равни и ги третират наравно със себе си. Когато обаче един пророк е изпратен от Бога, те трябва да заемат подчинена позиция, да слушат и да се покоряват. Това отношение винаги е в основата на отхвърлянето на Божите пророци“ (стр. 318).

5:44 Вж. коментара към Йоан 17:3.

5:45-47 Исус подчертава, че Писанията говорят за Него. Вероятно Той има предвид Втор. 18:15-22. В Йоан 5:45 Писанието е представено като обвинител. То трябва да е в ролята на водач (вж. Лука 16:31). Когато бива отхвърлен водачът става неприятел (вж. Гал. 3:8-14, 23-29).

5:46,47 „ако... ако“ Стих 46 представлява условно изречение от втори вид, наречено „противно на факта“, което подчертава, че юдейските водачи не вярват даже в Мойсеевите писания и че Исус

(есхатологичният Мойсей [т.е., пророкът от Втор. 18:15-19]) ще бъде техният съдия в последния ден. Думата „ако“ от Йоан 5:47 въвежда условно изречение от първи вид, което се приема за вярно (в превода на NIV думата е „тъй като“).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо стих 4 липсва в съвременните преводи?
2. Защо Исус излекува именно този човек?
3. Вярата беше ли фактор за изцелението на този човек? Дали физическото изцеление предполага и духовно изцеление?
4. Дали болестта на парализирания човек има връзка с неговия грях? Дали всяка болест е свързана с някакъв грях?
5. Защо юдеите искаха да убият Исус?
6. Посочете старозаветните функции на Бога, които се отнасят и за Исус.
7. Дали вечният живот е настояща реалност или бъдеща надежда?
8. Дали последният съд е основан на дела или вяра? Защо?

Йоан 6 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Нахранването на петте хиляди души 6:1-15	Нахранването на петте хиляди души 6:1-14	Нахранването на петте хиляди души 6:1-15	Исус нахранва пет хиляди души 6:1-6 6:7 6:8-9 6:10-13 6:14-15	Чудото с хлябовете 6:1-4 6:5-15
Ходене по водата 6:16-21	Исус ходи по морето 6:15-21	Исус ходи по морето 6:16-21	Исус ходи по водата 6:16-21	Исус идва при Своите ученици, ходейки по водата 6:16-21
Исус Хлябът на живота 6:22-23	Хлябът от небето 6:22-40	Исус, Хлябът на живота 6:22-24 6:25-40	Хората търсят Исус 6:22-24 Исус хлябът на живота 6:25-27 6:28 6:29 6:30-31 6:32-33	Разговорът в синагогата в Капернаум 6:28-40
6:34-40	Отхвърлен от Своите		6:34 6:35-40	
6:41-51	6:41-59	6:41-51	6:41-42 6:43-51	6:41-51
6:52-59		6:52-59	6:52 6:53-58 6:59	6:52-58 6:59-62
Думите на вечен живот 6:60-65	Много ученици си тръгват 6:60-71	6:60-65	Думите на вечен живот 6:60 6:61-65	6:63 6:64-66
6:66-71		6:66-71	6:66-67	Петровата изповед на вяра
				6:67-71
			6:68-69	
			6:70-71	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да

разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 6:1-71

А. Евангелието от Йоан не описва самата Господня вечеря, макар че глави 13-17 представят разговорите и молитвите в Горната стая. Този пропуск може би е нарочен. През втори век църквата започва да гледа на кръщението и Господнята вечеря като тайнства. Смята се, че те са проводник на благодат. След като не описва нито кръщението на Исус, нито Господната вечеря Йоан може би реагира срещу това сакраментално схващане

В. Йоан глава 6 е разказана в контекста на нахранването на петте хиляди души. Мнозина обаче използват този текст, за да представят едно сакраментално схващане за Господната вечеря. Това е основният текст в подкрепа на Римокатолическата доктрина за трансубстанциацията или превъплъщаването (Йоан 6:53-56).¹ Въпросът за връзката на глава 6 с Господната вечеря показва двойствената същност на евангелията. Очевидно евангелията отразяват думите и живота на Исус, но те са писани десетилетия по-късно и отразяват схващанията на съответния автор, както и на общността от вярващи, които той представлява. И така налице са три нива на авторското намерение:

1. Духът
2. Исус и оригиналните читатели
3. авторите на евангелията и техните читатели

Как тогава да тълкуваме? Единственият достоверен метод трябва да бъде контекстуален, граматически, лексикален подход, въз основа на историческата обстановка, а не обратното.

С. Трябва да помним, че слушателите са юдеи, а културната обстановка включва равинските очаквания за Месията, който трябва да бъде един супер-Мойсей (вж. Йоан 6:30-31), особено с оглед на Изхода и „манната“. Равините биха използвали Пс. 72:16 като текст за доказателство. Твърденията на Исус (вж. Йоан 6:60-62, 66) имат за цел да се противопоставят на месианските очаквания на множеството (вж. Йоан 6:14-15).

Д. Не всички църковни отци са единомислещи, че този пасаж е свързан с Господната вечеря. Климент Александрийски, Ориген и Евсевий никога не споменават Господната вечеря, когато коментират този пасаж.

¹ Трансубстанциацията е понятие от Римокатолическата църква, според което е налице превръщане на хляба и виното в тялото и кръвта на Христос в момента на Господнята вечеря или Месата, когато свещеникът издига символите на тайнството и ги благославя.

Е. Метафорите от този пасаж много напомнят за думите, които Исус използва в разговора с жената при кладенеца в глава 4 на Йоан. Земната вода и хляб са използвани като метафори за вечния живот и духовните реалности.

Ф. Това умножаване на хляба е единственото чудо, което е записано и в четирите евангелия (Мат. 14:13-21; Марк 6:32-44; Лука 9:10-17)!

Г. Michael Magill, *New Testament TransLine* (стр. 325) прави интересно наблюдение, свързано с различните групи в Капернаум и тяхната реакция на тези шокиращи думи на Исус.

1. Тълпата, Йоан 6:24
2. юдеите, Йоан 6:41,52
3. учениците, Йоан 6:60,66
4. дванадесетте, Йоан 6:67

Исус успява да

1. възпре тълпата да не го прави цар, след като ги е нахранил (Йоан 6:15)
2. предизвика юдейските водачи с радикалните си лични твърдения
3. накара много странични последователи да си тръгнат
4. предизвика изповед на дълбока вяра от страна на Дванадесетте (Йоан 6:68-69)

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 6:1-14

¹ След това Исус премина на отвъдната страна на Галилейското, тоест Тивериадското езеро. ² А едно голямо множество Го следваше; защото гледаха знаменията, които вършеше над болните. ³ И Исус се изкачи и седеше там с учениците Си. ⁴ А приближаваше Пасхата, юдейският празник. ⁵ Исус като повдигна очи и видя, че към Него идва голямо множество, каза на Филип: Откъде да купим хляб, за да ядат тези? ⁶ А това каза, за да Го изпита; защото Той Самият знаеше какво щеше да направи. ⁷ Филип Му отговори: За двеста динария хляб няма да им стигне, за да вземе всеки по нещо. ⁸ Един от учениците Му, Андрей, брат на Симона Петра, Му каза: ⁹ Тук има едно момченце, у когото се намират пет ечемични хляба и две риби; но какво са те за толкова хора? ¹⁰ Исус каза: Накарайте хората да насядат, а на това място имаше много трева. И така, насядаха около пет хиляди мъже на брой. ¹¹ Исус взе хлябовете и като благодари, ги раздаде на учениците, а учениците на седналите, същото така и от рибите, колкото искаха. ¹² И като се наситиха, каза на учениците Си: Съберете останалите къшеи, за да не се изгуби нищо. ¹³ И така, от петте ечемични хляба събраха и напълниха дванадесет коша с къшеи, останали от тези, които бяха яли. ¹⁴ Тогава хората, като видяха знамението, което Исус извърши, казаха: Наистина този е Пророкът, който щеше да дойде на света.

6:1 „Галилейското (тоест Тивериадското) езеро Този воден басейн е известен с няколко имена. В Стария завет е наречен Хинерот (вж. Числа 34:11). В Лука 5:1 е споменат като Гинесарет, а Римското название е Тивериадско езеро, споменато в Йоан 21:1. Авторът поставя Римското название в скоби. Това показва, че евангелието на Йоан е написано за хора, които живеят извън Палестина (вж. Йоан 6:4,6,64,71).

6:2 Обърнете внимание на причината, поради която множеството Го следва.

6:3 Исус използва естествената близост на водата и хълма, за да увеличи акустиката на гласа си. Фактът, че Той „седна“, показва, че възнамерява да поучава учениците си съвсем целенасочено. Интересно е дали авторът споменава планината, за да напомни за обстановката с Мойсей, подобно на Матей 5-7. В тези дълги периоди на поучаване Исус обикновено се обръща към различни групи от хора. Най-вероятно около Него седят най-близките Му ученици; отвъд тях са любопитните,

богатите и обикновените хора от околността; и на малки групи религиозните водачи (фарисеи, книжници, садукее и вероятно есеи).

6:4 „Пасхата, юдейският празник“ Единственият начин да се определи колко трае земното служение на Христос, са Пасхалните празници, споменати в евангелието на Йоан (първа, 2:13; втора, 6:4; и трета, 11:55 & 13:1). В Йоан 5:1 също се говори за Пасха, така че Исусовото служение се изчислява поне на три години и половина. Има толкова много неща, които не знаем за живота на Исус (вж. Йоан 20:30; 21:25).

6:6 „Това каза, за да го изпита“ Тази гръцка дума за „изпита“ (*peirazō*) обикновено носи отрицателна идея (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 4:1, вж. Мат. 4:1). това е добър пример, който показва, че съвременните тълкуватели се опитват да вместят новозаветните думи, така че да пасват на една дефиниция. Гръцкият Койне губи много от граматическите и лингвистичните характеристики на класическия гръцки (вж. коментара върху Йоан 5:20). Исус изпитва Филип, но как?

1. дали вярва, че Исус ще снабди нуждата от храна
2. дали познава Стария завет (вж. Числа 11:13, Мойсей пита Бог дали ще им даде храна)
3. дали е загрижен за гладното множество?

6:7

NASB, NKJV „двеста динария за всеки“

JB „заплата за шест месеца“

NRSV „двеста сребърни монети“

Един динарий е дневната заплата за един работник (вж. Мат. 20:2) и войник. Сумата се равнява на две трети от годишната заплата.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МОНЕТИ, ИЗПОЛЗВАНИ В ПАЛЕСТИНА ПО ВРЕМЕТО НА ИСУС

I. Медни монети

- A. *cherna* (*черма*) – малка стойност (вж. Йоан 2:15)
- B. *chalchos* (*калхос*) – малка стойност (вж. Мат. 10:9; Марк 12:41)
- C. *assarion* (*асирий*) – Римска медна монета, която струва около 1/16 от един *динарий* (вж. Мат. 10:29)
- D. *kodrantēs* (*кодрант*) – Римска медна монета, която струва 1/64 от един *динарий* (вж. Мат. 5:26)
- E. *lepton* (*лента*) – еврейска медна монета, която струва около 1/128 от един *динарий* (вж. Марк 12:42; Лука 21:2)
- C. *quadrans/farthing* – римска медна монета с ниска стойност

II. Сребърни монети

- A. *arguros* („сребърна монета“) – много по-ценна от медните или бронзови монети (вж. Мат. 10:9; 26:15)
- B. *dēnarius* (*динарий*) – Римска сребърна монета, равна на заплатата за един ден труд (вж. Мат. 18:28; Марк 6:37)
- C. *drachmē* (*драхма*) – Гръцка сребърна монета, равна по стойност на един *dēnarius* (вж. Лука 15:9)
- D. *di-drachmon* (*дидрахма*) – двойна *drachma*, равна на един *еврейски шекел* (вж. Мат. 17:24)
- E. *statēr* (*статир*) – сребърна монета, струваша около 4 динария (вж. Мат. 17:27)

III. Златни монети – *chrysolos* („златни монети“) – с най-висока стойност (вж. Мат. 10:9)

IV. Общи понятия за тегло на метали

- A. *mina* – латинската дума е *mina* (*мина*), по тегло се равнява на 100 *динария* (вж. Лука 19:13)

- V. *talanton* (Талант)– Гръцка мерна единица (вж. Мат. 18:24; 25:15,16,20,24,25,28)
 1. в сребро се равнява на 6000 *динария*
 2. в злато се равнява на 180000 *динария*
- C. *sheqel*(*шекел*) – старозаветна еврейска мярка за сребро (вж. Битие 23:15; 37:28; Изход 21:32)
 1. *pīṯ* – 2/3 от шекеда
 2. *beka* – S шекед
 3. *gerah* – 1/20 от шекеда
- D. По-големи мерни единици
 1. *maneh* – 50 шекеда
 2. *kikkar* – 3000 шекеда

6:8-9 „Андрей, брат на Симон Петър” Тази ситуация е красива илюстрация за простичката вяра на Андрей и доверието му в личността и способностите на Исус.

6:9 „ечемични хлябове” Този хляб е считан за най-евтиният и най-малко предпочитан. С него се хранят бедните. Исус не използва способностите си, за да подsigури скъпа храна!

6:10 „Накарайте хората да седнат“ представителите на източната култура обикновено се хранят седнали на пода или полегнали върху ниски овални маси.

- **„имаше много трева на това място”** Тази подробност показва, че авторът е очевидец на събитието.
- **„така насядаха, около пет хиляди мъже на брой“** Изразът „нахранването на петте хиляди“ е омаловажаване, защото очевидно на въпросното място е имало много повече хора. „Пет хиляди“ е закръглено число и вероятно има предвид възрастните мъже (над 13-годишна възраст), без да се броят жените и децата (вж. Мат. 14:21). Не е сигурно колко жени и деца може да са присъствали, Мат. 14:21).

6:11 „и като благодари, раздаде ги“ Чудото по умножаването явно е станало, докато Исус е разчупвал. В контекста на месианските надежди това събитие изглежда се приема като очаквано знамение, че Исус ще осигурява храна на народа, както Мойсей им дава манна.

Гръцкото понятие за „благодари“ (*eucharisteō*) по-късно се използва като нарицателно за Господната вечеря – евхаристията (вж. I Кор. 11:23-24). Дали Йоан използва това понятие като има предвид техническото определение, което се появява по-късно? Другите евангелия, които не правят връзка с евхаристията, използват друга дума (*eulogeō*, вж. Мат. 14:19; Марк 6:41). Те използват понятието *eucharisteō* (вж. Мат. 15:36; Марк 8:6; Лука 17:16; 18:11), но не непременно в контекста на Господната вечеря. Евангелистите използват същото понятие, за да опишат благодарствената молитва на Исус в Горната стая (вж. Мат. 26:27; Марк 14:23 и Лука 22:17-19). тъй като употребата на понятието не е унифицирана, Йоан прави тази алюзия по-специфична, така че по-късните читатели я свързват с Господната вечеря и евхаристията.

6:12 „изгуби“ Виц СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *Apollumi* в 10:10.

6:13 „И така, те ги събраха и напълниха дванадесет коша с къшей“ В случая думата „кош“ описва огромна кошница с капак. Забележително е, че Исус не похабява нито къшей от умножения хляб, нито пък променя неговия вид.

Дали числото „дванадесет“ в символично? Трудно е да кажем със сигурност. Налице е тълкуване, че цифрата съответства на броя на израилевите племена (Исус изпълнява Стария завет) или по една кошница за всеки ученик (Исус се грижи и задоволява своите ученици), но е възможно просто да е подробност, забелязана от очевидеца Йоан (подобно на Йоан 6:19).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧИСЛОТО ДВАНАДЕСЕТ

Числото 12 винаги е съдържало символика на организираност и пълнота.

- A. Извън Библията
 - 1. дванайсетте знака в астрологията
 - 2. дванайсетте месеца в годината

- B. В Стария завет (BDB 1040 plus 797)
 - 1. синовете на Яков (юдейските племена)
 - 2. това се изразява:
 - a. в дванайсетте колони на олтара, Изход 24:4
 - b. в дванайсетте скъпоценни камъка на нагръдника на свещеника (които представляват дванайсетте племена), Изход 28:21
 - c. в дванайсетте самуна хляб в свято място на Скинията, Левит 24:5
 - d. в дванайсетте съгледвачи, изпратени в Ханаан – по един представител на всяко племе, Числа 13 гл.
 - e. в дванайсетте пръчки при бунта на Корей, Числа 17:2
 - f. в дванайсетте камъка на Исус Навиев, Ис. Нав. 4:3,9,20
 - g. в дванайсетте административни единици при управлението на цар Соломон, III Царе 4:7
 - h. в дванайсетте камъка на Илиевия олтар пред ЯХВЕ, III Царе 18:31

- C. В Новия завет
 - 1. дванайсет избрани апостоли
 - 2. дванайсет кошници с хляб (за всеки апостол), Матей 14:20
 - 3. дванайсет престола за апостоли (съответстващи на 12-те племена), Матей 19:28
 - 4. дванайсет легиона ангели, готови да помагат на Исус, Матей 26:53
 - 5. в символиката на книгата Откровение
 - a. 24 старейшини, седящи на 24 престола, 4:4
 - b. 144 000 (т.е. 12 x 12 000) души, 7:4; 14:1,3
 - c. дванайсет звезди в короната на жената, 12:1
 - d. дванайсета порти, дванайсет ангели, изобразяващи 12-те племена, 21:12
 - e. дванайсет основополагащи камъка в Новия Ерусалим, върху всеки от които е изписано името на един от 12-те апостоли, 21:14
 - f. дванайсет хиляди стадии размер на Новия Ерусалим, 21:16
 - g. стената е 144 мерни единици, 21:17
 - h. дванайсет бисерни порти, 21:21
 - i. дърветата в Новия Ерусалим имат дванайсет вида плод (по един за всеки месец), 22:2

6:14 „Пророкът” Това е алюзия за месианската препратка от Втор. 18:15-22 (вж. Деяния 3:22; 7:37). Множеството разпознава силата на Исус, но не проумява същността на Неговата мисия и знаменията Му.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:15

¹⁵ А Исус като разбра, че ще дойдат да го вземат насилно, за да го направят цар, пак се оттегли сам на хълма.

6:15 Множеството е въодушевено, че Исус върши знамение, което удовлетворява техните месиански очаквания. Този стих може да има връзка с изкушението на лукавия от Лука 4:3.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:16-21

¹⁶ А когато се свечери, учениците Му слязоха при езерото, ¹⁷ и влязоха в кораб, и потеглиха към другата страна на езерото, към Капернаум. И вече се беше стъмнило, а Исус не беше дошъл при тях. ¹⁸ И езерото се вълнуваше, защото духаше силен вятър. ¹⁹ И когато бяха гребали около двадесет и пет или тридесет стадия # 5-6 километра, # видяха Исус да ходи по езерото и да се приближава към кораба, и се уплашиха. ²⁰ Но Той им каза: Аз Съм, не бойте се. ²¹ Тогава те с желание Го взеха в кораба и корабът веднага се намери при сушата, към която отиваха.

6:18 „Капернаум Това е мястото, където Исус отсяда по време на своето служение в Галилея, защото в родния му град Назарет не вярват в Него (вж. Лука 4:28-29).

6:19 „те бяха гребали около 6-7 километра” Те са приблизително по средата на езерото, когато Исус идва при тях, ходейки по водата. Матей разказва случката по-подробно като включва и Петър, който ходи по водата, за да отиде при Исус.

- „те бяха уплашени“ Тези ученици продължават да разглеждат Исус, съдейки по своите човешки стандарти. Страхът на учениците е изразен в Йоан 6:49. Знаменията се умножават и учениците са принудени да преосмислят мнението си за Исус.

6:20 „Аз съм” Този израз буквално означава (*egō eimi*) „Аз съм“ (вж. Йоан 4:26; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5-6), което отразява заветното име на ЯХВЕ от Изход 3:12-15. Исус е видимото „Аз съм“, пълното лично откровение на Бога, възплътеният Логос (словото) на Бога, истинският и единствен Син. Вж. точка D в СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу:

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНА НА БОГА

A. *Ел* (BDB 42, KB 48)

1. Оригинално значение на термина в древността не е съвсем ясно, макар че според мнозина учени той идва от акадийския корен „да бъде силен“ или „да бъде могъщ“ (вж. Битие 17:1; Числа 23:19; Втор. 7:21; Пс. 50:1).
2. В ханаанския пантеон върховният бог е *Ел* (в текстовете от Рас Шамра)
3. В Библията *Ел* обикновено се свързва с други термини. С тези комбинации се характеризира Бога.
 - a. *Ел-Елион* („Върховен Бог”, BDB 42 & 751 П), Битие 14:18-22; Втор. 32:8; Исаия 14:14;
 - b. *Ел-Рой* („Бог, Който вижда” или „Бог, Който се изявява” BDB 42 & 909), Битие 16:13;
 - c. *Ел-Шадай* („Всеомогъщ Бог” или „Бог на всяка милост” или „Бог на планината” BDB 42 & 994), Битие 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Изход 6:3;
 - d. *Ел-Олам* („Вечният Бог”, BDB 42 & 761), Битие 21:33. Този термин богословски е свързан с Божието обещание към Давид, II Царе 7:13, 16;
 - e. *Ел-Берит* („Бог на завета” BDB 42 & 136), Съдии. 9:46
4. *Ел* отговаря на:
 - a. *ЯХВЕ* в Пс. 85:8; Исаия 42:5;
 - b. *Елохим* в Битие 46:3; Йов 5:8, „Аз съм *Ел*, *Елохим* на баща ти”;
 - c. *Шадай* в Битие 49:25;
 - d. „ревнив” в Изход 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15;
 - e. „милостив” във Втор. 4:31; Неем. 9:31; „верен” във Втор. 7:9; 32:4;
 - f. „велик и страшен” във Втор. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4;
 - g. „знание” в I Царе 2:3;
 - h. „силната ми крепост” във II Царе 22:33;
 - i. „отмъщава за мен” във II Царе 22:48;
 - j. „свят” в Исаия 5:16;
 - k. „мощ” в Исаия 10:21;
 - l. „мое спасение” в Исаия 12:2;

м. „велик и силен” в ер. 32:18;

п. „отплата” в Ер. 51:56.

5. В Исус Навиев 22:22 се среща комбинация на всички основни старозаветни имена на Бога (*Ел, Елохим, ЯХВЕ*, повторени).

В. *Елион* (BDB 751, KB 832)

1. Основното му значение „висок”, „издигнат”, „възвишен” (вж. Битие 40:17; III Царе 9:8; 4 Царе 18:17; Неем. 3:25; Ер. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
2. Използва се като паралел на няколко други имена/ титли на Бога.
 - a. *Елохим* – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11;
 - b. *ЯХВЕ* – *Битие* 14:22; 4 Царе 22:14;
 - c. *Ел-Шадай* – Пс. 91:1, 9;
 - d. *Ел* – Числа 24:16;
 - e. *Ела* – използва се често в Данаил гл. 2-6 и Ездра гл. 4-7, като се свързва с *илаир* (арамейският термин за „върховен бог”) в Дан. 3:26; 4:2; 5:18, 21.
3. Използва се често от не-Израилтяни.
 - a. Мелхиседек. Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:16;
 - c. Мойсей, като говори за народите във Втор. 32:8;
 - d. Евангелието на Лука в Новия завет, което е написано за езичниците, също използва гръцкия еквивалент *хюпистос* (вж. 1:32, 35, 76; 6:35; 8:28; Деян. 7:48; 16:17).

С. *Елохим* (мн. ч.), *Елоах* (ед. ч.), използва се предимно в поезия (BDB 43, KB 52)

1. Този термин не се среща извън Стария завет.
2. Думата може да означава Бога на Израил или боговете на народите (вж. Изход 12:12; 20:3). Семейството на Авраам е политеистично (вж. Исус Навиев 24:2).
3. Терминът *Елохим* се използва също и за други духовни създания (ангели, демони), както във Втор. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов 1:6; 38:7. Може да се отнася и за съдиите сред хората (вж. Изход 21:6; Пс. 82:6).
4. В Библията това е първото име/ титла на Бога (вж. Битие 1:1). Само то се използва до Битие 2:4, където се съчетава с *ЯХВЕ*. Принципно (богословски) се отнася до Бог като Творец, даряващ и поддържащ живота на земята (вж. Пс. 104). Синоним е на *Ел* (вж. Втор. 32:15-19). Може да бъде паралел и на *ЯХВЕ*, както например в Пс. 14 (*Елохим*), който е напълно като Пс. 53 (*ЯХВЕ*), освен в промяната на божествените имена.
5. Макар да е в множествено число и да се използва и за други богове, този термин често се отнася до Бога на Израил, като обикновено обаче глаголът след него е в единствено число, за да се изяви монотеистичната му употреба.
6. Терминът често се среща в речта на неизраилтяни като име за божества:
 - a. Мелхиседек, Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:2;
 - c. Мойсей, когато говори на народите, Втор. 32:8.
7. Странно е, че често употребявано име за монотеистичния Бог на Израил е в множествено число! Не е съвсем ясно защо е така, но има няколко теории:
 - a. В еврейския език има много различни видове множествено число, често използвани за поставяне на ударение върху дадена дума. По-късно в езика се появява граматическа черта, наречена „множественост на величие”, където множественото число се използва, за да подсили дадена идея;
 - b. Терминът може да говори за ангелския съвет, който Бог събира на небето и изпраща за целите Си (вж. III Царе 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5, 7);
 - c. Възможно е дори да отразява новозаветното откровение на Бог в три лица. В Битие 1:1 Бог създава; в Битие 1:2 Духът се носи, а в Новия завет Исус е пратен от Отец в творението (вж. Йоан 1:3, 10; Римл. 11:36; I Кор. 8:6; Кол. 1:15; Евреи 1:2; 2:10).

D. *ЯХВЕ* (BDB 217, KB 394)

1. Това име изявява Бог като Бог на завета; като спасител и изкупител! Хората престъпват заветите си, но Бог е верен на думата Си, на обещанията, на завета (вж. Пс. 103).
Среща се за първи път в Битие 2:4, в комбинация с *Елохим*. В Битие гл. 1-2 няма описания на два процеса на сътворяване, а е един, разгледан от различни гледни точки: (1) Бог като творец на света (физическа) и (2) Бог като творец на специалното творение – човека. Битие 2:4 започва със специалното откровение за привилегированата позиция и целта на човека, както и с проблема за греха и бунта, който е свързан с тази уникална позиция.
2. В Битие 4:26 се казва: „*хората* започнаха да призовават името на Господа” (*ЯХВЕ*). В Изход 6:3 обаче става ясно, че първите хора на завета (патриарсите и техните родове) познават Бог единствено като *Ел-Шадай*. Името *ЯХВЕ* се обяснява само на едно място – в Изход 3:13-16, особено в ст. 14. В писанията на Мойсей обаче често се появяват популярни игри на думи, а не етимологични термини (вж. Битие 17:5; 27:36; 29:13-35). Няколко са теориите за значението на това име (взети от IDB, том 2, pp. 409-11).
 - a. от арабски корен, „показвам искрена любов”;
 - b. от арабски корен, „отвявам” (*ЯХВЕ* като буреносен Бог);
 - c. от угаритски (ханаански) корен, „говоря”;
 - d. в един финикийски надпис се среща КАУЗАТИВНО ПРИЧАСТИЕ със значение „Този, който поддържа” или „Този, който постановява”;
 - e. от еврейска *Qal* форма, „Този, който е” или „Този, който е тук” (в бъдеще време: „Този, който ще бъде”);
 - f. от еврейска *Hiphil* форма, „Този, който причинява”;
 - g. от еврейски корен, „живея” (напр. Битие 3:20), като означава „вечно живият, единствено живият”;
 - h. от контекста в Изход 3:13-16, игра на думи на формата в ИМПЕРФЕКТ, използва в ПЕРФЕКТ: „Аз ще продължа да бъда това, което бях” или „Аз ще продължа да бъда това, което винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67).
Пълното име *ЯХВЕ* често се използва в абрeвиация или вероятно в оригиналната си форма.
 - (1) *Ях* (напр. в алелу-я)
 - (2) *Яху* (в имена, напр. в Исаия)
 - (3) *Йо* (в имена, напр. в Йоил)
3. В късния юдаизъм това заветно име става толкова свято (четирибуквието), че евреите започват да се страхуват да го изрекат, за да не нарушат заповедта от Изход 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменят еврейския термин с дума за „господар”, „владетел”, „съпруг” – *адон* или *адонай* (господарю мой). Когато четат Стария завет и срещат *ЯХВЕ*, те прочитат „Господ”. Затова в много преводи *ЯХВЕ* се превежда като Господ.
4. Както и с *Ел*, *ЯХВЕ* често се съчетава с други термини, за да подчертае определени характеристики на заветния Бог на Израил. Възможните комбинации са много, но ето някои от тях.
 - a. *ЯХВЕ* – *Ире* (*ЯХВЕ* ще осигури), Битие 22:14;
 - b. *ЯХВЕ* – *Рофека* (*ЯХВЕ* е твоят изцелител), Изход 15:26;
 - c. *ЯХВЕ* – *Ниси* (*ЯХВЕ* е моето знаме), Изход 17:15;
 - d. *ЯХВЕ* – *Мекадишекем* (*ЯХВЕ*, Който те освещава), Изход 31:13;
 - e. *ЯХВЕ* – *Шалом* (*ЯХВЕ* е мир), Съд. 6:24;
 - f. *ЯХВЕ* – *Саваот* (*ЯХВЕ* на силите), I Царе 1:3, 11; 4:4; 15:2; често в пророците);
 - g. *ЯХВЕ* – *Ро И* (*ЯХВЕ* е моят пастир), Пс. 23:1;
 - h. *ЯХВЕ* – *Сидкену* (*ЯХВЕ* е наша правда), Ер. 23:6;
 - i. *ЯХВЕ* – *Шамат* (*ЯХВЕ* е тук), Езек. 48:35.

6:21 „и внезапно корабът се намери при сушата, към която отиваха” Това очевидно е поредното чудно събитие (вж. Йоан 6: 22-25), тъй като Марк пише, че те са плавали до средата на езерото (вж. Марк 6:47). Тази подробност, обаче, не е записана в другите евангелия (т.е., Мат. 14:32 или Марк 6:51).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:22-25

²² На другия ден, когато множеството, което стоеше отвъд езерото видя, че там няма друга лодка, освен тази, в която бяха влезли учениците Му, и че Исус не беше влязъл в кораба с учениците Си, а учениците Му бяха тръгнали сами,²³ обаче други лодки бяха дошли от Тивериада близо до мястото, където бяха яли хляба, след като Исус беше благодарил. ²⁴ и така, когато множеството видя, че Исус Го няма там, нито учениците Му, те сами влязоха в корабите и отидоха в Капернаум, като търсеха Исус. ²⁵ И като Го намериха от другата страна на езерото, Му казаха: Равви, кога си дошъл тук?

6:23 „Тивериада” Този град е построен от Ирод Антипа през 22 г. сл. Хр. и става негова столица.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:26-34

²⁶ Исус в отговор им каза: Истина, истина ви казвам: търсите Ме, не защото видяхте знамения, а защото ядохте от хлябовете и се наситихте. ²⁷ Работете не за храна, която се разваля, а за храна, която трае за вечен живот, която Човешкият Син ще ви даде, защото Бог Отец Него е потвърдил с печата си. ²⁸ Затова те Му казаха: Какво да правим, за да вършим Божите дела? ²⁹ Исус в отговор им каза: Това е Божието дело – да повярвате в Този, когото Той е пратил. ³⁰ Тогава Му казаха: А ти какво знамение правиш, за да видим и да Ти повярваме, какво вършиш? ³¹ Бащите ни са яли манна в пустинята, както е писано: „Хляб от небето им даде да ядат.“ ³² На това Исус им каза: Истина, истина ви казвам: Не Мойсей ви даде хляба от небето, а Моят Отец ви дава истинския хляб от небето. ³³ Защото Божият хляб е този, който слиза от небето и дава живот на света. ³⁴ А те Му казаха: Господи, давай ни винаги този хляб.

6:26,32,53 „Истина, истина ви казвам“ „Амин, амин“, това е еврейски израз, който има три значения:

1. В Стария завет думата е използвана за „доверие“. Фигуративният смисъл е „да бъдеш твърд“ и описва вярата на юдеина в ЯХВЕ.
2. Исус използва тази дума в началото на своите твърдени, за да подчертае тяхната значимост. Никъде в съвременното не намираме подобна употреба на тази дума.
3. В ранната църква, както и в Стария завет думата се използва за потвърждение или съгласие.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: АМИН към Йоан 1:51.

- „но защото ядохте от хлябовете” Техните мотиви са физически и користни, а не духовни и вечни.
- „и се наситихте” Това понятие означава „да преживяш“ и обикновено се използва за животните (особено кравите).

6:27 „Не работете” Този глагол е в сегашно време, възвратен залог, повелително наклонение с отрицателна частица, което обикновено означава спиране на действие, което вече е в прогрес. Старозаветният контекст на този пасаж е Исаия 5. Този разговор до голяма степен напомня за диалога с жената при кладенеца в Йоан 4.

■ „погива“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *Apollumi* в 10:10.

■ „е поставил печата си“ Това буквално означава „подпечатан“. Това е знак за автентичност, собственост, власт и сигурност (вж. НЕВ и Мат. 28:18; Йоан 17:2). Библейските версии на TEV и NIV превеждат думата като „потвърждение“, тъй като е използвана, за да подчертае Божието одобрение за Исусовото служение.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПЕЧАТ към Йоан 3:33, където може би става дума за Светия Дух.

6:28 „Какво да направим, за да вършим Божите дела?“ Това е основният религиозен въпрос, който вълнува юдаизмът от първи век (вж. Лука 18:18). религиозният юдеин се надява да бъде оправдан пред Бога, въз основа на (1) своето родословие и (2) изпълнението на Мойсеевия закон, според както е тълкуван от Устната традиция (Талмуда).

6:29 „за да повярвате в Този, когото Той е изпратил“ Тук първият глагол е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение, а вторият е в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение. „Вярването“ е от съществена важност за разбиране на новозаветните учения относно спасението. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23. основното значение на думата се свежда до доверие с усилие на волята. Гръцката дума *pistis* и нейните синоними се превеждат като „вяра“, „доверие“ и „упование“. Фокусът на човешката вяра трябва да бъде „в Него“ (вж. Йоан 1:12; 3:16), а не в човешката искреност, отдаденост, или дори ентузиазъм. Непосредствената насока на този пасаж е към личната връзка с Христос, а не ортодоксалното богословие за Него, очакваните религиозни ритуали, нито даже морален начин на живот. Всички тези неща са полезни, но не са основни. Обърнете внимание, че Исус променя обичайното „дела“ в множествено число, като го заменя с „дело“.

Относно „изпратен“, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

6:30-33 Трябва да помним, че тази група току-що е станала свидетел и участник в нахранването на петте хиляди души. Те вече са получили своето знамение! Равинският юдаизъм смята, че Месията ще повтаря някои старозаветни знамения, каквото е даването на манната (вж. II Варух 29:8). Равините използват Пс. 72:16 като доказателствен текст за схващането относно Месията, който трябва да бъде един „супер-Мойсей“ (вж. I Кор. 1:22). Има важна граматическа разлика между израза „вярвам в Него“ от Йоан 6:29 и „вярвам Ти“ от Йоан 6:30. Първият израз е фокусиран върху обичайната конструкция, използвана от Йоан за вяра в Исус. Става дума за личен фокус. Вторият се фокусира върху вярата в думите или твърденията на Исус, което касае съдържанието на посланието Му. Помнете, евангелието касае не само личността, но и посланието на Исус. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

6:31 „както е писано“ Това е перифразирано причастие, перфектно време, страдателен залог. Това е стандартна граматическа форма, която има предвид старозаветните писания. Става дума за идиом, който потвърждава вдъхновението и авторитета на Стария завет. Този цитат вероятно е алюзия или комбинация от следните старозаветни пасажи: Пс. 78:24; 105:40; Изх. 16:4,15 или Неем. 9:15.

6:32 Исус адресира традиционното юдейско богословие. Според юдеите Месията трябва да върши чудни дела, както Мойсей заради Втор.18:15,18. Исус коригира техните предположения по няколко пункта:

1. Бог, не Мойсей даде манната
2. манната не е с небесен произход, макар че хората смятат така (вж. Пс. 78:23-25)
3. истинският хляб от небето е Исус, който не е минало действие, а настояща реалност

6:33 „е този, който слиза от небето” Тази тема се повтаря многократно в Йоан (вж. Йоан 3:13). Това е вертикалният юдаизъм на Йоан. В този контекст Исусовото слизание от небето е споменато няколко пъти (вж. Йоан 6:33,38,41,42,50,51,58). То показва божествената същност на Исус, който съществува отпреди вечността (вж. Йоан 6:33, 38,41,42, 50,51,58 и 62). Налице е и игра на думи с „манната“, която идва от небето, както и Исус, който е истинският хляб, хлябът от небето. Буквално това означава „хлябът от Бога е този, който слиза от небето“. В случая причастието от мъжки род е в сегашно време, деятелен залог и се отнася до (1) „хляба“ или (2) човека Исус. Често пъти Йоан целенасочено си служи с двусмислени думи и изрази (двойна полза).

- „дава живот на света” Това е целта, поради която Исус дойде на земята (вж. Йоан 3:16; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Целта е „нов живот“, „вечен живот“, „живот в новия век“, „Божия живот“, за един погинал и бунтовен свят, не само за някаква специална група (юдеин/езичник, избрани/неизбрани, консервативни/либерали), а за всички хора!

6:34

NASB, NKJV	„Господ“
NRSV, TEV	
NJB, NET	
NIV, REB	„Господине“

И двете понятия са отражение на гръцката дума *kurios*. В този контекст вторият вариант е по-удачен. Множеството не разбира Исус, нито Неговите думи. Те не Го възприемат като Месията (вж. коментара към 4:11; 5:7).

- „давай ни винаги този хляб” Тези думи ни напомнят за коментара на жената от кладенеца, споменат в Йоан 4:15. Юдеите също не разбират духовните метафори на Исус. Тази тема се повтаря в Йоан отново и отново.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:35-40

³⁵ Исус им каза: Аз съм хлябът на живота, който дойде при Мен, никога няма да огладнее и който вярва в Мен, никога няма да ожаднее. ³⁶ Но казах ви, че вие Ме видяхте и пак не вярвате. ³⁷ Всичко, което Ми дава Отец, ще дойде при Мен и който дойде при Мен, никога няма да го изпъдя, ³⁸ защото слязох от небето не Моята воля да върша, а волята на Този, който Ме е пратил. ³⁹ Това е волята на Моя Отец, който ме е пратил, от всичко, което Ми е дал, да не изгубя нищо, но да го възкреса в последния ден. ⁴⁰ И това е волята на този, който Ме е пратил: всеки, който види Сина и повярва в Него, да има вечен живот, и Аз ще го възкреса в последния ден.

6:35 „Аз съм хлябът на живота” Това е едно от Йоановите изявления „Аз съм“, които са така характерни за евангелието му (вж. Йоан 6:35,41,48,51; 8:12; 10:7,9,11,14; 11:25; 14:6; 15:1,5). Евангелието на Йоан е фокусирано върху личността на Йоан. Това е свързано с месианските очаквания на юдеите за манната и новият законодател, Който трябва да им осигури нов изход (от греха). Вж. коментара към Йоан 8:12.

- „Който дойде при Мен, няма да огладнее и който вярва в Мен, няма да ожаднее“ На гръцки език и двата глагола са силни двойни негативи „никога няма“ (вж. Йоан 6:37). Има паралелна връзка между „дойде“ и „вярва“ (вж. Йоан 7:37-38, подобно на „вижда“ и „чува“). И двете са причастия в сегашно време. Идването на вярващите при Бога и вярването не се свеждат до еднократни решения, а по-скоро касаят началото на един живот на общуване, приятелство и връзка с Бога.
- „огладнее... ожаднее“ Гладът и жаждата често са използвани, за да опишат духовна реалност (вж. Пс. 42:1; Ис. 55:1; Амос 8:11-12; Мат. 5:6).

6:36 „че вие сте ме видели“ Някои древни свидетелства (MSS κ , A, и много древни латински и сирийски преводи пропускат местоимението „ме“, което променя стиха, така че да касае Исусовото знамение, а не Неговата личност (нахранването на множеството). Местоимението обаче е включено в толкова много гръцки ръкописи, че UBS⁴ не може да определи кой е вариантът е оригиналът.

6:37 „Всичко, което Ми дава Отец, ще дойде при Мен“ Основният акцент на този пасаж е върху Божия суверенитет. Двата пасажа, които дават категоричен отговор на повдигнатите в този стих въпроси, са Римляни 9 и Ефесяни 1:3-14. интересно е, че и в двата контекста се изисква отклик от страна на човека. Глава 10 на Римляни съдържа многократно думата „всички“. Същото наблюдаваме и в глава 2 от Ефесяни, където дискусиите за Божията благодат в Йоан 6:1-7 водят до призив към вяра в Йоан 6:8,9. Предопределението е доктрина за изкупените, а не бариера за неспасените. Ключът за разбиране на доктрината е любовта и благодатта на Бога, а не вечните декрети. Забележете, че всичко, което Бог дава на Исус, също „идва“ при Него. Бог винаги поема инициативата (вж. Йоан 6:44,65), но хората трябва да откликнат (вж. Йоан 1:12; 3:16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 3:16.

- **„който дойде при Мен, никога няма да го изпъдя“** Това е поредното силно двойно отрицание. То подчертава истината, че Бог призовава и приветства всеки човек, който трябва да дойде при Него чрез Христос (вж. Езек. 18:21-23; 30-32; I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Бог винаги поема инициативата (вж. Йоан 6:44,65), но хората трябва да откликнат (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16, 19; 20:21). Какъв великолепен пасаж за увереността и сигурността в спасението (вж. Римл. 8:31-39)!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УВЕРЕНОСТТА

- A. Възможно ли е християните да са уверени, че са спасени (вж. I Йоан 5:13)? I Йоан предлага три проверки или свидетелства.
 1. доктринална (вяра) (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:11-12)
 2. житейска (послушание) (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
 3. социална (любов) (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- B. Увереността може да се превърне в деноминационен спор.
 1. Жан Калвин основава увереността върху Божия избор. Той посочва, че човек никога не може да бъде сигурен в този живот.
 2. Джон Уесли основава увереността върху религиозното преживяване. Той смята, че хората имат способност да живеят над познатите грехове.
 3. Римокатолическата и Христовата църква базират увереността върху авторитета на Църквата. Отговорът се крие в принадлежността на християнина.
 4. Повечето евангелски християни основават увереността върху обещанията на Библията, свързани с плода на Духа в живота на вярващия (вж. Гал. 5:22-23).
- C. Според мен основната увереност на падналото в грях човечество се крие единствено в характера на триединния Бог.
 1. В любовта на Бог Отец
 - a. Йоан 3:16; 10:28-29
 - b. Римляни 8:31-39
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - d. Филипаяни 1:6
 - e. I Петър 1:3-5
 - f. I Йоан 4:7-21
 2. В действията на Сина
 - a. който умира вместо нас
(1) Деяния 2:23

- (2) Римляни 5:6-11
- (3) II Коринтяни 5:21
- (4) I Йоан 2:2; 4:9-10
- b. който се моли като първосвещеник за нас (Йоан 17:12)
- c. който продължава трайно да се застъпва за нас
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
- 3. В служението на Светия Дух
 - a. който ни призовава (Йоан 6:44,65)
 - b. който ни запечатва
 - (1) II Коринтяни 1:22; 5:5
 - (2) Ефесяни 1:13-14; 4:3
 - c. който ни вдъхва сигурност
 - (1) Римляни 8:16-17
 - (2) I Йоан 5:7-13
- D. Хората обаче трябва да откликнат на заветното предложение на Бога (и първоначално, и трайно)
 - 1. Вярващият трябва да се отвърне от греха (с покаяние) и да се обърне към Бога (с вяра)
 - a. Марк 1:15
 - b. Деяния 3:16,19; 20:21
 - 2. Вярващият трябва да приеме Божието предложение в Христос
 - a. Йоан 1:12; 3:16
 - b. Римляни 5:1 (и по аналогия: 10:9-13)
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - 3. Вярващият трябва да устоява във вярата
 - a. Марк 13:13
 - b. I Коринтяни 15:2
 - c. Галатяни 6:9
 - d. Евреи 3:14
 - e. II Петър 1:10
 - f. Юда 20-21 ст.
 - g. Откровение 2:2-3,7,10,17,19,25-26; 3:5,10,11,21
 - 4. Вярващият се изправя пред три проверки:
 - a. доктринална (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16)
 - b. житейска (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
 - c. социална (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- E. Увереността е нещо трудно, защото:
 - 1. често вярващите търсят преживявания, които не се обещават в Библията
 - 2. често вярващите не схващат добре същността на благовестието
 - 3. често вярващите продължават съзнателно да съгрешават (вж. I Кор. 3:10-15; 9:27; I Тим. 1:19-20; II Тим. 4:10; II Петър 1:8-11)
 - 4. определени личностни типове (със склонност към перфекционизъм) така и не успяват да приемат Божиата безусловна прошка и любов
 - 5. в Библията има примери за лъжливи изповеди на вяра (вж. Мат. 13:3-23; 7:21-23; Марк 4:14-20; II Петър 2:19-20; I Йоан 2:18-19)

6:38 „Аз съм слязъл от небето” Този глагол е в перфектно време и се отнася за vyplъщението (вж. Йоан 1:1 и сл.; Ефес. 4:8-10), чиито последствия са валидни. Стихът показва и небесния произход на Исус (вж. ст. 41,62).

- „не Моята воля да върша, а волята на Този, който Ме е пратил“ Новият завет изтъква както единството на Троицата (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26),

например Йоан 14:8-9, така и уникалността на нейните три отделни личности. Този стих потвърждава постоянния акцент, който Йоан поставя върху Исусовата подчиненост на Отца. Вж. подробния коментар към Йоан 5:19. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

6:39 „така че от всичко, което Ми е дал, да не изгубя нищо“ Има очевидна връзка между думата „всичко“ от Йоан 6:37, която е в среден род и „всичко“ от Йоан 6:39. Йоан използва тази необичайна форма няколко пъти (вж. Йоан 17:2,24). Очевидно тя е обобщаваща и включва всички хора (вж. Йоан 6:40,45).

Това е едно велико обещание за Божията пазеща сила, източник на християнската увереност (вж. Йоан 10:28-29; 17:2,24, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 5:13). Обърнете внимание, че глаголът в Йоан 6:37 е в сегашно време, докато глаголът в Йоан 6:39 е в перфектно време. Божите дарове остават! Последните два глагола от Йоан 6:39 са в минало свършено време, деятелен залог. Исус не губи нищо от това, което Му е дал Отец (Йоан 6:37 и 39) и в последния ден Той ще възкреси всички, които са Му дадени (вж. Йоан 6:44). Тук откриваме божествени обещания за (1) избора и (2) устояването!

Тази идея за последните дни (както в позитивен, така и в негативен смисъл) е спомената многократно:

1. Последните дни, Йоан 6:39,40,44,54; 11:24; 12:48; II Тим. 3:1; I Петър 1:5; II Петър 3:3
2. последното време, I Йоан 2:18; Юда 1:18
3. онзи ден, Мат. 7:22; II Тим. 1:12,18; 4:8
4. един ден, Деяния 17:31
5. великият ден, Йоан 1:6
6. денят, Лука 17:30; I Кор. 3:13; I Сол. 5:4; Евр. 10:25
7. денят Му, Лука 17:2
8. денят на Господа, I Сол. 5:2; II Сол. 2:2
9. денят на Христос, Фил. 1:10; 2:16
10. денят на Господ Исус Христос, I Кор. 1:8; 5:5
11. денят на Господ Исус, II Кор. 1:14
12. денят на Христос Исус, 1:6
13. денят на Човешкия Син, Лука 17:24 (вж. също #7)
14. денят на съда, Мат. 10:15; 11:22,24; 12:36; II Петър 2:9; 3:7; I Йоан 4:17
15. денят на гнева, Откр. 6:17
16. Великият ден на Бога, Откр. 16:14

■ „но да го възкреся в последния ден” Тук става дума за деня на възкресението на вярващите, който ще бъде ден на осъждане за невярващите (вж. Йоан 6:40,44,54; 5:25,28; 11:24 и I Кор. 15). Frank Stagg има полезен коментар по този въпрос в неговата книга *A New Testament Theology*:

„Евангелието от Йоан многократно подчертава истината за бъдещото идване на Христос (14:3,18 и сл.,28; 16:16,22) и ясно говори за възкресението и последния съд в „последните дни“ (5:28 и сл., 6:39 и сл., 44,54; 11:24; 12:48); и така в цялото четвърто евангелие вечният живот, осъждението и възкресението са настоящи реалности (3:18 и сл.; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 и сл.; 12:28,31; 13:31 и сл, ст.; 14:17; 17:26)“ (стр. 311).

6:40 „това е волята на Моя Отец” Това е Исусовият отговор на въпроса от Йоан 6:28, „Какво да правим, за да вършим Божите дела?” Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: БОЖИЯТА ВОЛЯ към Йоан 4:34.

- „**че всеки, който види Сина**” Тук двете причастия в сегашно време, деятелен залог „всеки, който види“ и „всеки, който повярва“ са паралелни (подобно на „идва“ и „вярва“ в Йоан 6:35, както и „вижда“ и „чува“). Това са продължителни действия, а не еднократни събития. Понятието „вижда“ означава „гледа интензивно“ нещо, за да го разбере и опознае.

Определено харесвам думата „всеки“ (*pas*), обърнете внимание:

1. така че всички да повярват в Него, Йоан 1:7
 2. осветява всеки човек, Йоан 1:9
 3. всеки, който повярва в Него, да има вечен живот, Йоан 3:15
 4. така че всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има вечен живот, Йоан 3:16
 5. така че всички да почитат Сина, Йоан 5:23б-9, Йоан 6:37,39,40,45
 6. всеки, който ме обича и вярва в Мен, никога да не умре, Йоан 11:26
 7. ако бъда Аз издигнат от земята, ще привлека всички при Себе Си, Йоан 12:32
 8. всеки, който вярва в Мен, няма да остане в тъмнината, Йоан 12:4. Това е тайната на Божия суверенитет (вж. Йоан 6:38-39; 17:2,24 срещу свободната воля). И двете са верни! Според мен богословската концепция за завета ги обединява.
- „**повярва в Него**“ Помнете, че спасението е преди всичко лична връзка, а не кредо, правилно богословие или морален начин на живот (вж. Йоан 3:16; 11:25-26). Акцентът е върху обекта на вярата, а не върху нейната сила. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ върху Йоан 2:23. Забележете, че има баланс между Божия суверенен избор в Йоан 6:37а,39,44,65 и човешкия отговор с вяра в Йоан 6:37б, 40. Това библейско напрежение остава в сила. Божият суверенитет и свободната човешка воля формират двойствената същност на библейския завет.
 - „**за да има вечен живот**” Тук глаголят е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение, отговорът е наложителен (вж. I Йоан 5:11). Забележете също, че Йоан 6:39 става дума за „всичко“, докато в Йоан 6:40 е визирана отделната личност. Това е парадоксът на спасението.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:41-51

⁴¹ Тогава юдеите зароптаха против него, защото каза: Аз съм хлябът, който е слязъл от небето. ⁴² И казаха: Не е ли този Исус, синът на Йосиф, чиито баща и майка ние познаваме. Как тогава Той каза: Аз съм слязъл от небето? ⁴³ Исус в отговор им каза: Не роптайте помежду си. ⁴⁴ Никой не може да дойде при Мен, ако не го привлече Отец, който ме е пратил, и Аз ще го възкреса в последния ден. ⁴⁵ Писано е в пророците: „Всички ще бъдат научени от Бога.“ Всеки, който е чул от Отца и се е научил, идва при Мен. ⁴⁶ Не че някой е видял Отца, освен онзи, който е от Бога, той е видял Отца. ⁴⁷ Истина, истина ви казвам: Който вярва в Мен, има вечен живот. ⁴⁸ Аз съм хлябът на живота. ⁴⁹ Бащите ви ядоха манната в пустинята и измряха. ⁵⁰ Това е хлябът, който слиза от небето, за яде човек от него и да не умре. ⁵¹ Аз съм живият хляб, който е слязъл от небето. Ако яде някой от този хляб, ще живее до века; и хлябът, който Аз ще дам, е моята плът (която Аз ще дам) за живота на света.

6:41 „Затова юдеите роптаеха” Тук глаголят е в продължително време, което означава, че са започнали да роптаят или са го правили отново и отново. Паралелът с периода на странстването в пустинята е удивителен (вж. книгите Изход и Числа). По онова време израилевите синове също отхвърлиха Божия представител Мойсей, който им даваше храна.

6:42 Това показва, че юдеите разбират думите на Исус за Него самия. Той очевидно използва юдейски идиоми, за да обяви своите претенции на божествена личност, която съществува отпреди вечността. Думите на Исус продължават да звучат шокиращо от устата на един галилейски дърводелец! Исус прави много силни изявления за Себе си. Тогава Той или наистина е

1. Предвечният Син на Бога, който дава вечен живот чрез своите думи и дела или
2. изкусен лъжец или
3. лунатик/ луд човек (от книгата на Джош Макдауел, „Свидетелства, които изискват присъда“)

Истинността на Исусовите твърдения са в основата на християнската вяра.

6:43 „**Не роптайте помежду си**” Този глагол е в сегашно време, повелително наклонение, което обикновено означава да спреш действие, което вече прогресира.

6:44 „**Никой не може да дойде при Мен, ако не го привлече Отец, който ме е пратил**“ Бог винаги поема инициативата (вж. Йоан 6:65 и 15:16). Всички духовни решения са в резултат от действието на Светия Дух, а не на човешките решения (вж. Ис. 53:6). Божият суверенитет и очакваният човешки отговор са неразривно свързани с волята и милостта на Бога. Това е старозаветната концепция за завета. Балансът с така нареченото привличане на Бога, за което се говори в Йоан 12:32, където Исус „привлича всички хора към себе си“. Това привличане е в контраст със старозаветния модел, където хората не желаят да откликнат на пророческото слово (примери: Исаия 6:9-13; 29:13; Еремия). Сега Бог не говори чрез пророци само на Израил, а чрез Своя Син на целия свят (вж. Евр. 1:1-3). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

6:45 „**Писано е в пророците**“ Това е цитат от Ис. 54:13 или Ер. 31:34, който описва вътрешния аспект на „Новия завет“ (новото сърце, новия ум).

- „**Всеки, който е чул от Отца и се е научил, идва при Мен**“ Невъзможно е да твърдиш, че познаваш Бога, а да отхвърляш Исус (вж. I Йоан 5:1-12).

6:46 „**Не че някой е видял Отца**“ Исус потвърждава, че единствено чрез Него човек може истински да разбере и опознае Бога (вж. Йоан 1:18; 14:6,9). Дори и Мойсей никога не е видял ЯХВЕ в истинския смисъл на думата (вж. коментара към Йоан 5:32).

6:47 Този стих сумира Исусовата покана за спасение, която е до всички човеци („всеки, който повярва“, сегашно деятелно причастие, „вечен живот“, вж. Йоан 6:51,58; 3:15,16,36; 5:24; 11:26; 20:31). Исус е единственото истинско откровение от Бога, единствената истинска врата към Бога (изключителната уникалност на евангелието, вж. Йоан 10:1-6,7-9; 14:6), но то се предлага на всички синове и дъщери на Адам (евангелието е за всички, което е в унисон с 1:4,7,12; 3:16; Бит. 3:15; 12:3).

6:50 Подобно на стихове 31-35, този стих е игра на думи, с истинския физически хляб (манна) и небесния хляб (Исус). Единият дава и поддържа физическия живот, но трябва да се приема постоянно, ала в крайна сметка пак идва смъртта. Другият дава и поддържа вечния живот, но трябва да се приеме, и да се взима постоянно, за да се избегне духовната и вечна смърт (нарушената връзка с Бога; близката връзка с греха и егото).

6:51 „**Аз съм живият хляб**“ Това е едно от известните твърдения „Аз съм“ от евангелието от Йоан (вж. Йоан 6:35,48,51). Това е литературен похват, който Исус използва, за да привлече вниманието към Себе Си. Подобно на откровението спасението е свързано с една личност.

- „за живота на света” Това е метафора, която подчертава, че Самият Исус, а не някаква храна са в центъра на нашите нужди. Този израз определено е свързан с твърдението в Йоан 1:14.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:52-59

Тогава юдеите започнаха да се карат помежду си, като казваха: Как може този да ни даде, за да ядем плътта му“ Затова Исус им каза: Истина, истина ви казвам: Ако не ядете плътта на Човешкия Син и не пиете кръвта Му, нямате живот в себе си. Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има вечен живот и Аз ще го възкреса в последния ден. Защото Моята плът е истинска храна и Моята плът е истинско питие. Който се храни с Моята плът и пие Моята кръв, стои в Мен и Аз в него. Както живият Отец ме е пратил и Аз живея чрез Отца, така и онзи, който яде от моята плът, ще живее чрез Мен. Това е хлябът, който слиза от небето, не както бащите ви ядоха и измряха; Онзи, който се храни с този хляб, ще живее до века. Това Исус каза в синагогата, като поучаваше в Капернаум.

6:52

NASB „спореха“
NKJV „караха се“
NRSV „дискутираха“
TEV „гневен спор“
NJB „спорейки“

Перфектното време означава началото на нещо или продължаване на действие в миналото. Това е силно гръцко понятие за „спор“ (вж. Дения 7:26; II Тим. 2:23-24; Тит 3:9) и е използвано метафорично във II Кор. 7:5 и Яков 4:1-2.

- „Как може този да ни даде да ядем плътта Му“ В евангелието на Йоан Исус използва метафоричен език, който често е разбран погрешно в буквален смисъл: (1) Никодим, Йоан 3:4; (2) Самарянката, Йоан 4:11; (3) юдейското множество 6:52 и (4) учениците, Йоан 11:11.

6:53-57 Глаголите, използвани в Йоан 6:53 и 54, са много интересни. В Йоан 6:53, глаголите „ям“ и „пия“ са в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение, което говори за начало на волево действие в миналото. Глаголите, използвани в Йоан 6:54, „яде“ и „бие“ са сегашно време, деятелно причастие, които подчертават действието (вж. Йоан 6:56,57,58). Изглежда това потвърждава факта, че някой, който откликне с вяра в Исус, продължава да го прави (вж. Йоан 6:44). Трябва да помним, че буквалното възприемане на този стих би предизвикало ужас у евреите, на които е забранено да пият кръв (вж. Лев. 17:10-14). Ако вземем препратките, които Исус използва за манната в пустинята (вж. Йоан 6:58) и ги приложим към Господната вечеря, това ще бъде манипулация на историческата обстановка и литературния контекст за литургични цели.

6:54 „плът... кръв” Това е типичен за юдеите метафоричен начин да обозначат цялата личност, подобно и с думата „сърце“.

6:55 „истинска храна... истинско питие” Това е характерният начин на Йоан, който често използва понятията истински/истина (вж. понятието по-долу). Йоан, който пише по-късно от останалите евангелски автори, вижда възникването на различни ереси (прекомерно изтъкване личността на Йоан Кръстител, тайнствата и човешкото познание – гностицизма).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА

В един смисъл Йоан съчетава еврейското с гръцкото значение на *alētheia* „истина“ – също както го прави и с думата *logos* (вж. 1:1-14). В еврейския *emeth* (BDB 53) обозначава нещо, което е истинно или достоверно (и често се свързва с *pisteuō* от Септуагинта). На гръцки тя се асоциира по-скоро с представата на Платон за съпоставка между действителност и недействителност, на небесно срещу земно. Това добре пасва на дуализма при Йоан. Бог ясно е разкрил (етимологията на *alētheia* идва от понятията „разкривам“, „представям“, „ясно показвам“) Себе си чрез своя Син. Това се изразява по няколко начина.

1. СЪЩЕСТВИТЕЛНО, *alētheia*, истина
 - a. Исус е пълен с благодат и истина (вж. 1:14,17 – заветни понятия от Стария завет)
 - b. Исус е във фокуса на свидетелството на Йоан Кръстител (вж. 4:33; 18:37 – последният пророк на Стария завет)
 - c. Исус говори истината (вж. 8:4,44,45,46 – откровението е и пропозиционно, и лично)
 - d. Исус е и пътят, и истината, и животът (вж. 14:6)
 - a. Исус (the *Logos*, 1:1-3) е истината (вж. 17:17)
2. ПРИЛАГАТЕЛНО, *alēthēs*, верен, достоверен
 - a. Исусовото свидетелство (вж. 5:31-32; 7:18; 8:13-14)
 - b. Исусовите отсъждания (вж. 8:16)
3. ПРИЛАГАТЕЛНО, *alēthinus*, истински
 - a. Исус е истинската светлина (вж. 1:9)
 - b. Исус е истинският хляб (вж. 6:32)
 - c. Исус е истинската лоза (вж. 15:1)
 - d. Исус е истинният свидетел (вж. 19:35)
4. НАРЕЧИЕ, *alēthēs*, наистина
 - a. Самарянката свидетелства, че Исус наистина е Спасител на света (вж. 4:42)
 - b. Исус наистина ни нахранва и напоява, за разлика от манната на Мойсеевите дни (вж. 6:55)
5. Понятието „истина“ и неговите производни изявяват свидетелството на другите за Исус, *alēthēs*
 - a. Свидетелството на Йоан Кръстител е истинно (вж. 10:41)
 - b. Свидетелството на един от войниците под кръста е истинно (вж. 19:35)
 - c. Истинно е и свидетелството на евангелист Йоан (вж. 21:24)
 - d. Исус е истинният Пророк (вж. 6:14; 7:40)

За един добър анализ на понятието „истина“ в Стария завет и в Новия завет вж. George E. Ladd, *A Theology of New Testament*, pp. 263-269.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНА“ В ПИСАНИЯТА НА ЙОАН

- A. Бог Отец
 1. Бог е истинен/верен (вж. Йоан 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; Римл. 3:4; I Сол. 1:9; I Йоан 5:20; Откр. 6:10)
 2. Божиите пътища са истинни (вж. Откр. 15:3)
 3. Божиите отсъждания са истинни (вж. Откр. 16:7; 19:2)
 4. Божиите изказвания са истинни (вж. Откр. 19:11)
- B. Бог Син
 1. Синът е Истината
 - a. истинската светлина (вж. Йоан 1:9; I Йоан 2:8)
 - b. истинската лоза (вж. Йоан 15:1)
 - c. пълен с благодат и истина (вж. Йоан 1:14,17)
 - d. Той е истината (вж. Йоан 14:6; 8:32)
 - e. Той е верен (вж. Откр. 3:7,14; 19:11)
 2. Свидетелството на Сина е истина (вж. Йоан 18:37)
- C. Понятието може да има съпоставителна функция

1. Законът на Мойсей срещу благодатта и истината на Исус (вж. Йоан 1:17)
 2. Скинията в пустошта срещу небесната Скиния (вж. Евр. 8:2; 9:1)
- D. Както се случва често в Йоан, това понятие има няколко конотации (на еврейски и на гръцки). С негова помощ Йоан описва и Отец, и Сина като личности, като говорещи и като автори на вест, която следва да се предаде на последователите им (вж. Йоан 4:13; 19:35; Евр. 10:22; Откр. 22:6).
- E. За Йоан тези две прилагателни описват Отец като единственият и истинен достоверен Бог (5:44; I Йоан 5:20), а Исус – като Неговото пълно откровение за целите на изкуплението (а не само като информационен факт!).

6:56 „пребъдва в Мен и аз в него“ Същата тази истина е заявена в Йоан 15:4-7; I Йоан 2:6,27,28; 3:6,24, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10. Става дума за постоянният новозаветен акцент върху устояването на светиите (вж. Гал. 6:9; Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31). Истинският отклик се доказва посредством постоянна вяра. Този акцент върху устояването липсва в американското евангелско християнство.

Човек не само трябва да започне с вяра, но и да свърши с вяра (Евреи 11). Джонатан Едуардс казва следното: „Сигурно доказателство за избирането е устояването до край.“ Казва добавя: „Спасението на избрания за спасение е подсигурено от века и до века в ума и плана на Бога, но зависи от вярата, която устоява и побеждава.“

6:57 „живият Отец“ Тази фраза е уникална, но идеята често се използва в Библията. Има няколко начина да разгълкуваме тази библейска титла за личността на Бога:

- основното име за Бога на завета (вж. Изх. 3:12,14-16; 6:2-3, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:20)
- заклеване в Божието име, „както Бог е жив“ (вж. Числа 14:21,28; Ис. 49:18; Ер. 4:2)
- като характеристика за Бога (вж. Пс. 42:2; 84:2; Ис. Нав. 3:10; Ер. 10:10; Дан. 6:20,26; Ос. 1:10; Мат. 16:16; 26:63; Деяния 14:15; Римл. 9:26; II Кор. 3:3; 6:16; I Сол. 1:9; I Тим. 3:15; 4:10; Евр. 3:12;9:14; 10:31; 12:22; Откр. 7:2)
- твърденията в Йоан 5:26, че Бог има живот в Себе Си и го е дал и на Сина, както и Йоан 5:21, където се казва, че Отец възкресява мъртвите, както и Синът го прави.

6:58 Това е сравнение между Стария и Новия завет, между Мойсей и Исус (вж. Посланието до евреите, особено глави 3, 4).

- „бащите ядоха и умряха“ Този израз вероятно обслужва богословската функция на отричане на спасението чрез унаследяване (вж. Йоан 8:33-39) или чрез Мойсеевия закон (Тората).
- „до века“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЕЧНОТО (*'OLAM*)

Понятието *'olam* (BDB 761, KB 798) се използва много често (над 400 пъти). В няколко случая се среща като определено време, като се свързва с естеството на това, за което се отнася.

- A. Отминало време (само примери)
1. „старовременни мъже“, Битие 6:4
 2. „планини и хълмове“, Битие 49:21
 3. „древните поколения“, Второзаконие 32:7
 4. „предците“, Исус Навиев 24:2
 5. „древните дни“, Исаия 51:9

- В. Продължителност за цял живот (само примери)
1. „да ти вярват завинаги” (на Мойсей), Изход 19:9
 2. „роб завинаги”, Второзаконие 15:17; I Царе 27:12
 3. „през всичките си дни”, Второзаконие 23:6
 4. Самуил „да остане там завинаги”, I Царе 1:22
 5. Царят „да живее до века”, III Царе 1:21; Неемия 2:3; Псалом 21:4
 6. „ще благославяме Господа до века”, Псалом 115:18; 145:1-2
 7. „ще пеем до века”, Псалом 89:1; 115:18; 145:1-2
 8. „вечно бремна” (метафора), Еремия 20:17
 9. вероятно Притчи 10:25
- С. Непрестанен живот (но с явни ограничения)
1. Хората живеят вечно, Битие 3:22
 2. Земята, Псалом 78:69; 104:5; 148:6; Еклисиаст 1:4 (вж. II Петър 3:10)
 3. Аароновото свещенство, Изход 29:9; 40:15 (вж. I Царе 2:30)
 4. Съботата, Изход 31:16-17
 5. Празниците, Изход 12:14, 17, 24; Левит 16:29, 31, 24; 23:14, 21, 41
 6. Обрязването, Битие 17:13 (вж. Римл. 2:28-29)
 7. Обещаната земя, Битие 13:15; 17:18; 48:4; Изход 32:13
 8. Опустошените градове, Исаия 25:2; 32:14; 34:10
- В. Условни завети
1. Авраам, Битие 17:7, 8, 13, 19
 2. Израил, Второзаконие 5:29; 12:28
 3. Давид, II Царе 7:13, 16, 25, 29; Псалом 89:2, 4
 4. Израил, Съдии 2:1 (вж. Гал. гл. 3)
- С. Безусловни завети
1. Ной, Битие 9:12, 16
 2. Новият завет, Исаия 55:3; Ер. 32:40; 50:5 (Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-30)
- Д. Самият Бог
1. Съществуването Му, Битие 21:33; Второзаконие 32:40; Псалом 90:2; 93:2; Исаия 40:28; Данаил 12:7
 2. Името Му, Изход 3:15; Псалом 135:13
 3. Царуването Му, Изход 15:18; Псалми 45:6; 66:7; Ер. 10:10; Михей 4:7
 4. Словото Му, Псалом 119:89, 160; Исаия 40:8; 59:21
 5. Любящата Му милост, Псалми 25:6; 89:2; 103:17; 118:1-4, 29; Ер. 33:1
- Е. Неговият Месия
1. Името Му, Псалом 72:17, 19
 2. Блажен завинаги, Псалом 45:2,17; 89:52
 3. Царуване, Псалом 89:36, 37; Исаия 9:7
 4. Свещеник, Псалом 110:4
 5. Вечно съществуване, Михей 5:2
- Ф. Живот в новата епоха
1. Вечен живот, Данаил 12:2
 2. Вечно презрение, Данаил 12:2
 3. Няма повече сълзи, Исаия 65:19 (Откр. 21:4)
 4. Няма слънце, Исаия 60:19-20 (Откр. 21:23)
- Вижте с колко много различни думи се превежда на различни места тази еврейска дума (превод от NIV):
1. завинаги
 2. стар

3. вечен
4. нетленен
5. траен
6. винаги
7. до живот
8. продължава
9. постоянен
10. перманентен
11. всяко време
12. древен, древните дни
13. безкраен
14. до края
15. до самия край
16. дълго време
17. отдавна

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 6:60-65

⁶⁰ Тогава мнозина от учениците Му, като чува това, казаха: Тежко е това слово, кой може да го слуша? ⁶¹ Но Исус като знаеше в Себе Си, че за това роптаят, им каза: Това ли ви препъва? ⁶² Тогава какво ще кажете, ако видите Човешкия Син да възлиза там, където е бил преди? ⁶³ Духът е, който дава живот, плътта нищо не ползва. Думите, които ви говоря, са дух и живот. ⁶⁴ Но има някои от вас, които не вярват. Защото Исус отначало знаеше кои са невярващите и кой е този, който щеше да Го предаде. ⁶⁵ И каза: Затова ви казах, че никой не може да дойде при Мен, ако не Го привлече Моя Отец.

6:60 „Затова много от учениците” Тази употреба на понятието „ученик“ има широки вариации. Това понятие наред с думата „вярвам“ са използвани от Йоан в два смисъла, за (1) истинските вярващи (Йоан 6:68) и (2) временните последователи (Йоан 6:64, вж. Йоан 8:31-47).

- **„чува... чува”** Това е игра на думи с глагола „чувам“ (*akouō*). Те чуват Исусовите думи, но не ги разбират и не ги прилагат. В този смисъл същият гръцки глагол играе ролята на еврейския *shema* (вж. Втор. 4:1; 5:1; 6:3,4; 27:9-10).

6:62 Това е условно изречение от първи вид без заключение. Има се предвид, че реченото ще стане (вж. Деяния 1). След смъртта, възкресението и възнесението на Исус, и след идването на Светия Дух, много от поученията и делата на Христос придобиват смисъл за учениците.

- **„да възлиза там, където е бил преди”** Този акцент се повтаря многократно – „Христос е слязъл от небето“. Става дума за Неговата предвечна същност и вечното Му съществуване заедно с Отца в небесата (вж. Йоан 17:5,24).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЪЗНЕСЕНИЕТО

А. Доказателство за възкресението

1. Петдесет дни по-късно на Петдесетница възкресението става ключова тема в проповедта на апостол Петър (вж. Деяния 2 гл.). Повярват хиляди, които чуват тази проповед в града, където става възкресението!
2. Животът на учениците се променя радикално от обезсърчение (те не очакват възкресение) към дързост и даже мъченичество.

В. Значение на възкресението

1. Показва, че Исус е този, за когото се представя (вж. Мат. 12:38-40 – предсказанието за смъртта и възкресението)
2. Бог показва Своето одобрение на Исусовия живот, учение и заместническа смърт! (вж. Римл. 4:25)
3. Дава ни обещание, което касае всички християни (т.е. възкресенски тела, вж. I КОРИНТЯНИ 15 гл.)

C. Исус Сам предсказва, че ще възкръсне от мъртвите

1. Мат. 12:38-40; 16:21; 17:9,22, 23; 20:18-19; 26:32; 27:63;
2. Марк 8:31; 9:1-10, 31; 14:28,58;
3. Лука 9:22-27;
4. Йоан 2:19-22; 12:34; 14-16 гл.

D. За допълнително изследване

1. *Evidence That Demands a Verdict* by Josh McDowell
2. *Who Moved the Stone?* by Frank Morrison
3. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, „Resurrection of Jesus Christ”
4. *Systematic Theology* by L. Berkhof, pp. 346, 720.

6:63 Поради по-обширния контекст на глава 6, този стих може да е свързан с контраста между Стария завет и Новия завет, Мойсей срещу Исус (вж. Йоан 6:58; II Кор. 3:6, вж. сравнението между двата завета в книгата Евреи.

■ **„Духът, който дава живот”** Това е един от многото изрази, който е използван за Духа, и за Исус:

1. Духът дарява жива вода (Исус 7:38-39)
2. Исус дава живата вода (Исус 4:10-14)
3. Светият Дух е Дух на истината (Исус 14:17; 15:26; 16:13)
4. Исус е истината (Исус 14:6)
5. Духът е утешител (Исус 14:16,26; 15:26; 16:7)
6. Исус е утешител (I Йоан 2:1)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към 14:16.

Обърнете внимание, че в този стих дума (*пнеума*) е използвана по два различни начина:

1. Светият Дух (вж. Йоан 1:32,33; 3:34; 7:39; 14:17; 15:26; 16:13)
2. духовен (вж. Йоан 4:24; 11:33; 13:21)

В Йоан 3:5,6,8 е трудно да се каже кое от двете значения се има предвид. При Йоан са възможни двете.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДУХЪТ (*PNEUMA*) В НОВИЯ ЗАВЕТ

Гръцката дума *пнеума* („дух“) се използва по различни начини в Новия завет. Ето някои по-представителни класификации и примери.

A. ЗА ТРИЕДИННИЯ БОГ

1. за Бог Отец (вж. Йоан 4:24)
2. за Бог Син (вж. Римл. 8:9-10; II Кор. 3:17; Гал. 4:6; I Пет. 1:11)
3. за Светия Дух (вж. Марк 1:11; Мат. 3:16; 10:20; Йоан 3:5,6,8; 7:39; 14:17; Деяния 2:4; 5:9; 8:29,35; Римл. 1:4; 8:11,16; I Кор. 2:4,10,11,13,14; 12:7)

B. ЗА ЖИВИТЕЛНАТА СИЛА НА ЧОВЕКА

1. за Исус (вж. Марк 8:12; Йоан 11:33,38; 13:21)
2. за човека (вж. Мат. 22:43; Деяния 7:59; 17:16; 20:22; Римл. 1:9; 8:16; I Кор. 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; II Кор. 2:13; 7:13; Фил. 4:23; Кол. 2:5)

С. ЗА ДУХОВНИЯ СВЯТ

1. за духовни същества
 - a. добри – т.е. ангели (вж. Деяния 23:8-9; Евр. 1:14)
 - b. лоши – т.е. демонични (вж. Матей 8:16; 10:1; 12:43,45; Деяния 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ефес. 6:12)
 - c. духове (вж. Лука 24:37)
 - d. за духовно разбиране (вж. Мат. 5:3; 26:41; Йоан 3:6; 4:23; Деяния 18:25; 19:21; Римл. 2:29; 7:6; 8:4,10; 12:11; I Кор. 14:37)
2. за духовни неща (вж. Йоан 6:63; Римл. 2:29; 8:2,5,9,15; 15:27; I Кор. 9:11; 14:12)
3. за духовни дарби (вж. I Кор. 12:1; 14:1)
4. за вдъхновението от Светия Дух (вж. Мат. 22:43; Лука 2:27; Ефес. 1:17)
5. за духовното тяло (вж. I Кор. 15:44-45)

D. ХАРАКТЕРИЗИРА

1. отношението на света (вж. Римл. 8:15; 11:8; I Кор. 2:12)
2. мисловния процес на човека (вж. Деяния 6:10; Римл. 8:6; I Кор. 4:2)

E. ЗА ФИЗИЧЕСКИЯ СВЯТ

1. вятър (вж. Мат. 7:25,27; Йоан 3:8; Деяния 2:2)
2. дъх (вж. Деяния 17:25; II Сол. 2:8)

Очевидно е, че това понятие следва да се тълкува в светлината на съответния непосредствен контекст. Съществуват различни нюанси на значението, които могат да се отнасят или (1) за физическия свят, или (2) за невидимия свят, или (3) за личности, живеещи било във единия, било в другия свят.

Светият Дух е онази личност от Триединния Бог, която е най-силно ангажирана с действия в сегашния исторически период. Новата ера на Духа вече е започнала. Всичко, което е добро, свято, праведно или истинно, се отнася към Него. Неговото присъствие, Неговите дарби и Неговото служение са ключови елементи за разпространението на благовестието и за успеха на Божието царство (вж. Йоан 14 и 16 гл.). Светият Дух привлича вниманието не върху себе си, а върху Христос (вж. Йоан 16:13-14). Той изобличава, убеждава, укорява, кръщава и възраства всеки вярващ човек (вж. Йоан 16:8-11).

6:64 Тази група от очевидно фалшиви последователи е сведена до един лъжлив ученик – Юда (вж. Йоан 6:70-71; 13:11. Различните нива на вяра са обвити в тайнственост.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕТО (*APHISTĒMI*)

Гръцката дума *aphistēmi* има широко семантично поле. Нейният превод „отстъпвам” може да се разбира погрешно днес. Както винаги, ключът към тълкуването ѝ е нейният контекст, а не днешната дефиниция.

Това е сложно съставно съществително, което се състои от представката *apo*, означаваща „от” или „откъм” и *histēmi* – „сядам”, „ставам”, „оправям”. Забележете следните небогословски употреби на същото понятие:

1. премахвам физически
 - a. от Храма, Лука 2:37
 - b. от къщи, Марк 13:34
 - c. от човек, Марк 12:12; 14:50; Деяния 5:38
 - d. отвсякъде, Мат. 19:27,29
2. премахвам политически, Деяния 5:37
3. премахвам връзката между, Деяния 5:38; 15:38; 19:9; 22:29

4. премахвам правно (чрез развод), Втор. 24:1,3 (LXX) и NT, Мат. 5:31; 19:7; Марк 10:4; I Кор. 7:11
5. отстранявам дълг/заем, Мат. 18:24
6. показвам незаинтересованост, като си тръгвам, Мат. 4:20; 22:27; Йоан 4:28; 16:32
7. показвам загриженост, като не си тръгвам, Йоан 8:29; 14:18
8. допускам, позволявам, Мат. 13:30; 19:14; Марк 14:6; Лука 13:8

В богословски смисъл ГЛАГОЛЪТ също има широка употреба:

1. отменям, опрощавам, премахвам вината за грях, Изход 32:32 (LXX); Числа 14:19; Йов 42:10, Мат. 6:12,14-15; Марк 11:25-26
2. въздържа се от грях, II Тим. 2:19
3. пренебрегвам, като се отстранявам от греха
 - a. Законът, Мат. 23:23; Деяния 21:21
 - b. вярата, Езек. 20:8 (LXX); Лука 8:13; II Сол. 2:3; I Тим. 4:1; Евр. 2:13

Съвременните вярващи задават немалко богословски въпроси, за които едва ли някой новозаветен автор се е замислял. Един от тях касае съвременната тенденция да се прави разграничение между вяра и вяръност.

Има личности в Библията, които се включват в Божия народ и нещо се случва.

I. В Стария завет

- A. Онези, които чуват разказа на съгледвачите и се уплашват, Числ. 14 гл. (Евр. 3:16-19)
- B. Корей, Числа 16 гл.
- C. синовете на Елий, I Царе 2, 4 гл.
- D. Саул, I Царе 11-31 гл.
- E. Фалшивите пророци (примери)
 1. Втор. 13:1-5 18:19-22 (как да се разпознае фалшивият пророк)
 2. Йеремя 28
 3. Езекиил 13:1-7
- F. Фалшивите пророчици
 1. Езекиил 13:17
 2. Неемия 6:14
- G. Злите водачи на Израил (примери)
 1. Йеремя 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
 2. Езекиил 22:23-31
 3. Михей 3:5-12

II. В Новия завет

- A. Гръцкото понятие буквално е *apostasize*. И в Стария завет, и в Новия завет се потвърждава, че ще има засилване на злото и на лъжливите учения преди Второто идване на Исус (вж. Мат. 24:24; Марк 13:22; Деяния 20:29,30; II Сол. 2:9-12; II Тим. 4:4). Тук гръцкото понятие вероятно подчертава Исусовите думи в Притчата за почвите от Матей 13 гл.; Марк 4 гл. и Лука 8 гл. Тези лъжливи учители очевидно не са християни, но пък са излезли изсред редиците на християните (Деяния 20:29-30; I Йоан 2:19). Те могат да подлъжат и пленят незрелите вярващи (Евр. 3:12).

Богословският въпрос тук е дали лъжливите учители въобще някога са били вярващи. На това е трудно да дадем отговор, понеже още в ранната църква е имало лъжеучители (I Йоан 2:18-19). Често нашите богословски или деноминационни традиции отговарят на този въпрос без препратка към библейски текстове.

B. Привидна вяра

1. Юда, Йоан 17:12
2. Симон Магьосника, Деяния 8 гл.
3. хората от Мат. 7:13-23
4. хората от Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл.
5. евреите от Йоан 8:31-59
6. Александър и Именей, I Тим. 1:19-20

7. хората от I Тим. 6:21
8. Именей и Филет, II Тим. 2:16-18
9. Димас, II Тим. 4:10
10. лъжеучителите, II Петър 2:19-22; Юда ст. 12-19
11. антихристи, I Йоан 2:18-19

С. Вярa без плодове

1. I Коринтяни 3:10-15
2. II Петър 1:8-11

Ние рядко се замисляме за тези текстове, понеже нашето систематично богословие диктува определен отговор. Моля, не подхождайте към мен с предразсъдък заради това, че повдигам темата. Моята грижа е подходящата херменевтична процедура. Ние трябва да позволим на Библията да ни говори и да не се опитваме да я вметим в настоящото си богословие това често е болезнено и шокиращо, понеже до голяма степен нашето богословие е деноминационно, културно или релационно обусловено (повлияно от родител, приятел, пастир), а не библейски аргументирано. Има хора, които обаче са ръководели Божия народ в миналото, а се е оказвало, че не са *от* Божия народ (вж. напр. Римл. 9:6).

6:65 Този стих изразява истина, която е идентична с Йоан 6:44. Поквареното човечество не търси Бога по своя инициатива (вж. Римл. 3:9-18 за поредица от старозаветни цитати, които говорят за човешката греховност и бунт).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 6:66-71

⁶⁶ Поради това мнозина от учениците Му се върнаха назад и не ходеха вече с Него. ⁶⁷ Тогава Исус каза на дванадесетте: Да не искате и вие да си отидете? ⁶⁸ Симон Петър Му отговори: Господи, къде да отидем? Ти имаш думи на вечен живот ⁶⁹ и ние повярвахме и познахме, че Ти си Христос, Синът на живия Бог (Светият Божи). ⁷⁰ Исус им отговори: Не Аз ли избрах вас дванадесетте, и един от вас е дявол? ⁷¹ А Той говореше за Юда Симонов Искаротски, защото той един от дванадесетте, щеше да Го предаде.

6:67 „дванадесетте” Това е първата употреба на това сборно понятие в евангелието от Йоан (вж. Йоан 6:70,71; 20:24). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:13.

6:68 „Симон Петър отговори“ Петър говори от името на Дванадесетте (вж. Мат. 16:16). Това не означава, че те го възприемат като техен водач (вж. Марк 9:34; Лука 9:46; 22:24).

- „Ти имаш думи на вечен живот“ Християнството е както (1) истина, съдържаща се в послание, „думи за вечен живот“, така и (2) истина, изразена в една личност, Исус. Следователно евангелието е както послание, така и личност. Понятието *pistis* може да се отнася както до (1) посланието (вж. Юда 3,20), така и до (2) личността (вж. Йоан 1:12; 3:15-16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

6:69 „Ние сме повярвали и познали“ И двата глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Тук спасението е представено в перфектно време, което означава действие, кулминирало в миналото с резултати в настоящето. Истинското спасение всички гръцки глаголни времена. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: Гръцки глаголни времена, използвани за спасението в Йоан 9:7.

NJB
NKJV
TV

„Ти си Светият Божи“
„Ти си Христос, Синът на живия Бог“
„Ти си светият, който е дошъл от Бога“

Този израз има различни варианти в различните манускрипти. По-краткият вариант (NASB, NRSV, NJB) се подкрепя от гръцките манускрипти P⁷⁵, κ , B, C*, D, L, и W. По-късно преписвачите очевидно добавят думите от изповедта на Марта в Йоан 11:27 или Петровите думи в Мат. 16:16. Според UBS⁴ по-краткият текст е с оценка „А“ (сигурен).

Фразата „Светият Божи“ е старозаветна месианска титла. Има препратки както в Лука 1:35, така и в Деяния 3:14. Това е титлата, с която демоните се обръщат към Исус в Марк 1:24; Лука 4:34. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:20. Това е поредната изповед на вяра на Дванадесетте, подобно на Матей 16.

6:70 „Не ви ли избрах Аз самият“ Тук за пореден път се изтъква божественото избиране на учениците (вж. Йоан 6:44 и 65). Обърнете внимание на въпроса на Исус в Йоан 6:67. Божественият избор и човешката воля трябва да бъдат в постоянно библийско напрежение. Заветната връзка има две страни:

- „и при все това един от вас е дявол“ Какво шокиращо твърдение! Не става дума за някой от временните последователи, който се е върнал назад (вж. Йоан 6:66), а за един от дванадесетте апостоли, който е изповядал вяра в Христос. Мнозина свързват този стих с 13:2 или 27. Разбирането на този стих е свързано с няколко въпроса (1) защо Исус е избрал дявол? и (2) какво означава думата „дявол“ в този контекст?

Първият въпрос е свързан с предсказанието в пророчеството (вж. Йоан 17:12; Псалм 41:9). Исус знае какво ще направи Юда. Юда е съвършеният пример за непростим грях. Той отхвърля Исус след като прекарва с Него няколко години, вижда делата Му и чува думите Му. Вторият въпрос има два възможни отговора:

1. някои смятат, че дяволът (същата дума е използвана за дявола в 13:10 без определителен член и в Откровение 20:2) влиза в Юда (вж. Йоан 13:2,27)
2. възможно е понятието да е обобщаващо (без определителен член в I Тим. 3:11; II Тим. 3:3; и Тит 2:3). Юда е обвинител, подобно на сатана (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31). Гръцката дума означава „клеветник“ или „обвинител“. Глаголът е сложно-съставен и означава „да праметна“.

6:71 „Симон Искаротски“ Има няколко теории, свързани с тази дума (изписана е по различни начини в различните гръцки манускрипти. Може да означава няколко неща:

1. мъж от юдейския град Кериот
2. мъж от галилейския град, Картан
3. кожена кесия за пари
4. еврейска дума за „удушаване“
5. гръцка дума за „нож на убиец“

Ако #1 е правилният вариант, тогава Юда е единственият юдеин в групата на дванадесетте. Ако верен е вариант #5, тогава Юда е зелот като Симон. Неотдавна бе издадена книга, която представя Юда в положителна светлина. Книгата е озаглавена

„Юда, предател или приятел на Исус“, от William Klassen, Fortress Press, 1996. Според мен проблемът в тази книга е, че авторът не приема сериозно коментарите в евангелието от Йоан.

- „предавам“ Това гръцко понятие се превежда по няколко начина и в общи линии е неутрално. В случая обаче предателството на Юда спрямо Исус има зловещ смисъл. Вж. коментара към Йоан 18:2.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дали Йоан 6 е дискусия върху Господната трапеза? Обосновете се.
2. Какво има предвид Исус с думите: „Аз съм хлябът на живота“?
3. Защо Исус прави такива странни изявления пред множеството?

Йоан 7 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Неверието на Исусовите братя	Исусовите братя не вярват	Исус, водата на живота	Исус и Неговите братя	Исус се възкачва в Ерусалим за празника и поучава там
7:1-9	7:1-9	7:1-9	7:1-9	7;1
Исус на празника Шатроразпъване	Небесният учител		Исус на празника шатри	7:2-9
7:10-13	7:10-24	7:10-13	7:10-11 7:12-13	7:10-13
7:14-24		7:14-18	7:14-15 7:16-19	7:14-24
		7:19-24	7:20 7:21-24	
Това ли е Христос?	Може ли това да е Христос?		Той ли е Месията?	Хората обсъждат произхода на Месията
7:25-31	7:25-31	7:25-31	7:25-27 7:28-29 7:30-31	7:25-27 7:28-29 7:30
Служителите изпращат да арестуват Исус	Исус и религиозните водачи		Стражарите са изпратени да арестуват Исус	Исус предсказва, че скоро ще си отиде 7:31-34
7:32-36	7:32-36	7:32-36	7:32-34 7:35-36	7:35-36
Реки от жива вода	Обещанието за Светия Дух		Потоци от живителна вода	Обещанието за живата вода
7:37-39	7:37-39	7:37-39	7:37-39	7:37-38 7:39
Разделение сред народа	Кой е Той?		Разделение сред народа	Нови разкрития за произхода на Месията
7:40-44	7:40-44	7:40-44	7:40-44	7:40-44
Неверието на управниците 7:45-52	Отхвърлен от управниците 7:45-52	7:45-52	Неверието на юдейските управници 7:45 7:46 7:48-49 7:50-51 7:52	7:45-52

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-52

А. В глави 5 и 6 обстановката се върти около Пасхалния празник. От Йоан 7:1 до Йоан 10:21 контекстът е празника на Шатроразпъване (Йоан 7:2 и сл.).

В. В основни линии празникът на Шатроразпъване е свързан с благодарност за жетвата (наречен още празник на реколтата, 23:16; 34:22). това е време за припомняне на събитията от

Изхода (наричан „Празник на колибите“, Лев. 23:29-44 и Втор. 16:13-15). Празнува се на 15 Тишри, което е равнозначно на края на септември или началото на октомври.

С. Глави 7 и 8 показват враждебното отношение на юдейските власти към Исус заради нарушаване на съботния ден (Йоан 5:16) и претенциите Му, че е едно с ЯХВЕ (Йоан 5:18). Обърнете внимание на колко пъти те се опитват да

1. Го арестуват, Йоан 7:30,32,44; 10:39
2. Го убият, Йоан 7:1,19,25; 8:37,40 (Йоан 11:53)

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:1-9

¹ След това Исус ходеше из Галилея, защото не искаше да ходи из Юдея, понеже юдеите искаха да Го убият. ² А приближаваше юдейският празник Строене на колиби. ³ Затова Неговите братя Му казаха: Замини оттук и иди в Юдея, така че и Твоите ученици да видят делата, които вършиш; ⁴ защото никой, който иска сам да бъде известен, не върши нищо скришно. Щом вършиш тези дела, покажи себе си на света. ⁵ Защото и братята Му не вярваха в Него. ⁶ А Исус им каза: Моето време още не е дошло, а вашето време винаги е готово. ⁷ Вас светът не може да мрази, а мен мрази, защото аз свидетелствам за него, че делата му са зли. ⁸ Изкачете се вие на празника, аз няма да се изкача на този празник, защото времето Ми още не се е свършило. ⁹ И като им каза това, си остана в Галилея.

7:1 „След това” Това е литературен похват, а не маркер за време (вж. Йоан 5:1; 6:1; 7:1; 21:1).

- **„юдеите Го търсеха, за да Го убият“** Йоан обикновено влага негативен смисъл в понятието „юдеи“ (вж. Йоан 1:19; 2:18,20; 5:10,15,16; 6:41,52; 7:1,11,13,35; 8:22,52,57; 9:18,22; 10:24,31,33; 11:8; 19:7,12; 20:19). Тяхната омраза и пъклени планове за убийство са споменават на няколко пъти (вж. Йоан 5:16-18; 7:19,30,44; 8:37,40,59; 10:31,33,39; 11:8,53).

7:2 „юдейският празник, Строене на колиби” Това е празникът Шатороразпъване (сж. Лев. 23:34-44; Втор. 16:13-17), защото по време на жетвата селяните живеят в малки колиби на полето, което им напомня за времето след Изхода. Ритуалите и символите на този празник осигуряват подходяща обстановка за поученията на Исус в Йоан 7:1-10:21, подобно на събитията в Йоан 5-6.

7:3 „Неговите братя“ Тук семейството на Исус се споменава за първи път след 2:12. очевидно е, че те не разбират Неговите мотиви, методи или цели.

- **„Замини оттук и иди в Юдея”** Това касае ежегодното пътуване на кервани от поклонници (вж. Лука 2:41-44), които напускат Галилея и тръгват за Ерусалим. Спомнете си, че евангелието на Йоан е фокусирано върху служението на Исус в Ерусалим.

7:4 „пред всички“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ, което следва:

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ (*PARRHĒSIA*)

Гръцкото понятие е съставено от „всичко” (*pan*) и „слово” (*rthesis*). Тази свобода или дързост в говоренето съдържа идеята изявяване на нещо сред опозиция или отхвърляне (Йоан 7:13; I Сол. 2:2).

В писанията на Йоан (използвано 13 пъти) се има предвид публично прогласяване (Йоан 7:4, също и в Павловите писания, Кол. 2:15). Понякога обаче означава „просто” (Йоан 10:24; 11:14; 16:25,29).

В Деяния апостолите разгласяват посланието за Исус по същия начин (с дързост) както Исус говореше за Отец и Неговите планове и обещания (Деяния 2:29; 4:13,29,31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Павел иска и да се молят за него, за да прогласява дързостно благовестието (Ефес. 6:19; I Сол. 2:2) и да го показва в живота си (Фил. 1:20).

Есхатологичната Павлова надежда в Христос му дава дързост и увереност да проповядва благовестието в този зъл век (II Кор. 3:11-12). Той е уверен, че Исусовите последователи ще постъпват подобаващо (II Кор. 7:4).

Това понятие има още един аспект. Употребата в Евреите има уникален смисъл на дързост в Христос, която ни кара да идваме при Бог и да Му говорим (Евреи 3:6; 4:16; 10:19,35). Вярващите са напълно приети в близкото общение на Бога чрез Сина!

Използвана е по няколко начина в Новия завет.

1. Увереност, дързост, сигурност във връзка с
 - a. хората (Деяния 2:29; 4:13,31; II Кор. 3:12; Ефес. 6:19)
 - b. Бога (I Йоан 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Евреи 3:6; 4:16; 10:19)
2. Да говориш открито, ясно или недвусмислено (Марк 8:32; Йоан 7:4,13; 10:24; 11:14; 16:25; Деяния 28:31)
3. Да говориш публично (Йоан 7:26; 11:54; 18:20)
4. Сродната форма (*parrhēsiāzomai*) се използва за дръзко проповядване сред трудни обстоятелства (Деяния 18:26; 19:8; Ефес. 6:20; I Сол. 2:2)

В този контекст се касае за есхатологична увереност. Вярващите не се страхуват от Второто идване на Христос; те го очакват с уверен ентузиазъм, защото пребъдват в Христос и живеят като Него.

- „Ако” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора.
- „покажи себе си на света“ Исус подхваща тяхната употреба на думата „свят“ в Йоан 7:4 и коментира върху него в Йоан 7:7. Светът не Го приема и не Го разбира, а е враждебен към Него (вж. Йоан 15:18-19; 17:14; I Йоан 3:13), защото Исус изявява техния грях и непокорство (вж. Йоан 3:19-20). Начинът на изява, предлаган от Исусовите братя (тоест знамения) е много различен от начина на Исус (кръста). Тук се изпълнява пророчеството от Исаия 55:8-11!

7:5 „Защото дори и братята Му не вярваха в Него” Това е поредният коментар на автора. Сигурно е било трудно да приемат и повярват, че Исус е Месията, след като са израснали заедно с Него (вж. Марк 3:20-21). Исус се грижи за Своите братя и сестри. Една от появите Му след възкресението има за цел да се изяви пред тях. Те стават вярващи (вж. Лука 1:14)! Яков става водач на Ерусалимската църква. Както Яков, така и Юда пишат книги, които са включени в новозаветния канон!

7:6 „Моето време още не е дошло“ Думата „време“ (*kairos*) се среща само тук (два пъти) и в Йоан 7:8 с оглед на всички Йоанови творби. BAGD дава три основни значения:

1. – удобно време (тоест II Кор. 6:2)
 - добър шанс (тоест, Лука 4:13)
 - определено време (тоест Марк 13:33; Деяния 3:20; I Петър 1:11)
 2. подходящо или изгодно време
 - точно време (тоест, Мат. 24:45; Лука 1:20)
 - фиксирано време (тоест Йоан 7:8; II Тим. 4:6)
 3. есхатологично време (тоест, Лука 21:8; Римл. 13:11; I Сол. 5:1; II Сол. 2:6)
- Варианти 2 и 3 се припокриват в семантичен план.

Исус е наясно със Своята мисия (вж.12:23; 13:1; 17:1-5). Всички евангелски събития се случват по определено от Бога време (вж. Лука 22:22; Йоан 7:30; 8:20; Деяния 2:23; 3:18; 4:28).

7:7 „света“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOSMOS* към Йоан 14:17.

7:8

NASB „Възкачете се вие на празника. Аз няма да се възкача на този празник
NKJV „Вие се възкачете на този празник. Аз няма да отида на празника.
NRSV, NJB „Идете на празника вие. Аз няма да ида на този празник“
TEV „Вие идете на празника. Аз няма да ида на този празника“

Различните древни гръцки манускрипти (Ⲙ, D и K) не съдържат наречието „още“. Очевидно се касае за опит на първите преписвачи на евангелието да премахнат яркия контраст между Йоан 7:8 & 10. Наречието присъства в манускрипти MSS P⁶⁶, P⁷⁵, B, L, T и W (NKJV, the Twentieth Century New Testament, NIV). Краткият вариант на израза може да се разбира по следните начини:

1. Аз няма да отида с вас (не с вашите намерения)
2. Ще отида по средата на осемдневното празнуване (за да разкрия символизма на празника)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:10-13

¹⁰ А когато братята Му се бяха изкачили на празника, тогава и Той се изкачи, но не явно, а тайно някак си ¹¹ А юдеите Го търсеха на празника и казваха: Къде е Онзи? ¹² И имаше за Него голяма глъчка сред множествата. Едни казваха: Добър човек е. Други казваха: Не е, а заблуждава народа. ¹³ Обаче никой не говореше за Него открито поради страха от юдеите.

7:11 „Юдеите“ В тази глава са споменати четири групи хора, които имат отношение към Исус:

1. Неговите братя
2. „Юдеите“, което касае религиозните водачи
3. „множеството“, което включва всички поклонници, дошли в Ерусалим за празника
4. „хората от Ерусалим“ или местните жители, които познават делата на Синедриона и знаят, че водачите планират да убият Исус

7:12 „И имаше за Него голяма глъчка сред множеството“ Това е типичният начин за реакция, когато евангелието се прогласява на голяма група от хора. Реакциите разкриват различните духовни нива на разбиране и възприемане между множеството от хора (вж. Йоан 7:40-44).

■ „Той заблуждава народа“ Глаголът *planaō* е използван за

1. лъжливите учители (вж. Мат. 24:11; II Тим. 3:13; I Йоан 1:8; 2:26; 3:7)
2. лъжливите Месии (вж. Мат. 24:4-5,24; в Йоан за мнението на юдеите относно Исус (вж. Йоан 7:12,47; Мат. 27:63)
3. хора, които заблуждават себе си (вж. I Кор. 3:18; I Йоан 1:8) или
4. да бъдеш заблуден от някого (вж. I Кор. 6:9; 15:33; Гал. 6:7; Яков 1:16)

Думата е използвана за планетите, които не следват орбитите на своите съзвездия. Те са наречени „скитащи“.

7:13 „юдеите“ Цялото множество се състои от юдеи. Това ясно показва, че Йоан използва това понятие, за да обозначи религиозните водачи от Ерусалим. Вж. коментара към Йоан 7:1.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:14-18

¹⁴ Но вече по средата на празника Исус се изкачи в храма и започна да поучава. ¹⁵ Затова юдеите се чудеха и казваха: Как този Човек е грамотен, като не се е учил? ¹⁶ Исус в отговор им каза: Моето учение не е Мое, а на онзи, който ме е пратил. ¹⁷ Ако иска някой да върши Неговата воля, ще познае дали учението е от Бога, или Аз от Себе Си говоря. ¹⁸ Който говори от себе си, търси своята си слава, а който търси славата на Онзи, който Го е пратил, Той е истинен и в Него няма неправда.

7:14 „Но вече по средата на празника“ Не е известно каква е точната причина Исус да изчаква именно този момент, но вероятно е свързано с възможността дошлите на празника поклонници да обсъдят Исус и Неговото служение. Нужно е и време религиозните водачи да покажат открито своята враждебност (вж. Йоан 7:13).

■ **„поучава“** Говоренето на Исус включва Неговото

1. поучаване, Матей 4:23; 5:2,19; 7:29; Йоан 6:59; 7:14,28,35; 8:20,28
2. проповядване, Лука 4:18; 7:22; 9:6; 20:1

Изглежда това са синоними, които имат да цел да покажат как Исус изявява Божите истини на човешкото творение. Откровението винаги има за цел да информира и да реформира. То изисква решение, съпроводено с промяна на живота и приоритетите. Истината променя всичко!

7:15 „Как този Човек е грамотен, като не се е учил?“ Това просто означава, че Исус не е посещавал официалните равински училища и не е бил ученик на някой от известните равини. Употребата на израза „този човек“ е проява на неуважение (вж. Йоан 18:17,29). Поученията на Исус често изненадват слушателите Му (вж. Марк 1:21-22; Лука 4:22) поради (1) съдържанието и (2) формата. Другите равини се цитират един друг. Исус претендира, че говори от името на Бога.

7:16 Исус отново привлича вниманието не само към факта, че е напълно послушен (вж. коментара към Йоан 5:19) на Отца, но и че Го познава съвършено. Те имат земни учители; Той има небе сен Учител!

7:17 „Ако“ Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално или възможно действие. Това е парадоксът на универсалната покана на евангелието (вж. Йоан 1:12; 3:16) и Божия суверенитет (вж. Йоан 6:44,65). Духът трябва да отвори сърцето (вж. Йоан 16:8-13).

7:18 Исус изтъква своята уникалност в контраст с покварата на падналото човечество: (1) Той не се стреми към слава (2) Той търси слава за Отца (3) Той е истинен и (4) Той е безгрешен.

■ **„Славата на Онзи“** Вж. коментара към Йоан 1:14.

■ **„в Него няма неправда“** Исус може да умре на наше място, защото не се налагаше да умира за собствените Си грехове (II Кор. 5:21). Исусовата безгрешност е съществен богословски предмет. Тази тема е коментирана често и по различни начини:

1. Лука 23:41
2. Йоан 6:69; 7:18; 8:46; 14:30
3. II Кор. 5:21
4. Евр. 4:15; 7:26; 9:14
5. I Петър 1:19; 2:22 (Ис. 53:9)6. I Йоан 2:29; 3:5,7

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:19-24

¹⁹ Не ви ли даде Мойсей закона? Но никой от вас не изпълнява закона. Защо искате да Ме убие?

20 Народът Му отговори: Имаш демон. Кой иска да Те убие?

²¹ Исус в отговор им каза: Едно дело извърших, а вие всички се чудите. ²² Мойсей ви даде обрязването, не че то е от Мойсей, а от бащите – и вие в съботен ден обрязвате човека. ²³ Ако човек приема обрязване в събота, за да не бъде нарушен Мойсеевият закон, на Мен ли се гневите за това, че изцяло оздравих човек в съботен ден? ²⁴ Не съдете по вида, а съдете справедливо.

7:19 Тук граматическата конструкция изисква утвърдителен отговор.

- „а никой от вас не изпълнява закона” Това изявление трябва да е шокиращо за онези юдеи, които са дошли в Ерусалим заради празника. Законът на Мойсей категорично забранява предумишлено убийство, но въпреки това юдеите планират именно такава. Местните хора знаят за тези планове, но не са в състояние да ги спрат или да се оплачат.
- „Защо искате да Ме убие?” Въпросът от Йоан 7:20 не идва от религиозните водачи, а от тълпата, която не знае нищо за заговора. По-късно в Йоан 7:25, става ясно, че обикновените хора от Ерусалим не знаят за заговора за убийството на Исус. Освен това религиозните водачи обвиняват Исус, че е обладан от демон, за да обяснят Неговата власт и мощ (вж. Матей 9:34; 11:18; 12:24; Марк 3:22-30; Йоан 8:48-52; 10:20-21).

7:20 „Имаш демон“ За всеки, който познава Исус, е ясно, че Той притежава свръхестествена сила. Въпросът е какъв е нейният източник? Юдейските водачи не могат да отрекат „знаменията/чудесата“ на Исус, затова ги приписват на сатана и демоничното (вж. Йоан 8:48-49,52; 10:20). В този контекст множеството от поклонници, дошли в Ерусалим на празника Шатроразпъване използват същата фраза, но с различен смисъл. Те изтъкват, че Исус постъпва по нерационален, параноичен начин.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЕМОНИЧНИЯТ СВЯТ (НЕЧИСТ ДУХ)

- A. Древните народи са анимисти. Те приписват човешки качества на природата, животните и обекти от природата. Животът се обяснява като взаимодействие между хората и тези духовни сили.
- B. Тази персонификация се превръща в политеизъм (много божества). Обикновено демоните (*genii*) се възприемат като по-нисши от божествата или са полубожества (добри или зли), които влияят в живота на отделните хора.
 - 1. Месопотамия, хаос и конфликт
 - 2. Египет, ред и функционалност
 - 3. Ханаан, вж. W. F. Albright, *Archaeology u the Religion of Israel*, 5th Edition, pp. 67-92
- C. Старият завет не се занимава с темата за по-нисши божества, ангели или демони, сигурно заради стриктния монотеизъм (вж. Изход 8:10; 9:14; 15:11; Втор. 4:35,39; 6:4; 33:26; Пс. 35:10; 71:19; 86:6; Исаия 46:9; Йер. 10:6-7; Мих. 7:18). Той споменава лъжливите божества на езическите религии (*Shedim*, вж. Втор. 32:17; Пс. 106:37) и имената на някои от тях.
 - 1. *Se'im* (сатири или космати демони, вж. Левит 17:7; II Лет. 11:15)
 - 2. *Lilith* (женски, съблазняващ демон, вж. Исаия 34:14)
 - 3. *Mavet* (еврейски термин за смъртта, използван за ханаанския бог на подземния свят, *Mot*, вж. Исаия 28:15,18; Йер. 9:21; и вероятно Втор. 28:22)
 - 4. *Resheph* (чума, вж. Втор. 33:29; Пс. 78:48; Авак. 3:5)
 - 5. *Dever* (мор, вж. Пс. 91:5-6; Авак. 3:5)
 - 6. *Az'azel* (името не е ясно, но вероятно се касае за пустинен демон, вж. Левит 16:8,10,26)(Примерите са взети от *Encyclopaedia Judaica*, том 5, стр. 1523.)

В Стария завет обаче няма дуализъм и ангелите не са независими от *ЯХВЕ*. Сатана е слуга на *ЯХВЕ* (вж. Йов 1-3; Зах. 3), а не независим, самоопределящ се неприятел (вж. А. В. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, pp. 300-306).

- D. Юдаизмът се развива по време на Вавилонския плен (586-538 г. пр. Хр.). В богословско отношение той е повлиян от Персийския персонифициран дуализъм на Зороастрианството, добро висше божество, на име *Mazda* или *Ormazd* и неговият зъл опонент, наречен *Ahriman*. Така юдаизмът след преселението формира личностния дуализъм между *ЯХВЕ* и Неговите ангели, и Сатана и неговите ангели или демони.

Юдейската теология за персонифицираното зло е обяснена и добре документирана от Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendix XIII (pp. 749-863) и XVI (pp. 770-776).

Юдаизмът персонифицира злото по три начина:

1. Сатана или Самаил
2. злото намерение (*yetzer hara*) в човека
3. Ангелът на смъртта

Edersheim ги определя като (1) Обвинител; (2) Изкусител; и (3) Наказващ (vol. 2, стр. 756). Има ярка богословска разлика между виждането на юдаизма след Вавилонския плен и новозаветното представяне и обясняване на злото.

- E. Новият завет, особено Евангелията, подкрепя съществуването и опозицията на злите духовни същества по отношение на човечеството и *ЯХВЕ* (в юдаизма Сатана е враг на човечеството, но не на Бога). Те се противят на Божията воля, на Неговото управление и царство.

Исус конфронтира и изгонва тези демонични същества, които хората са нарекли (1) нечисти духове (вж. Лука 4:36; 6:18) или (2) зли духове (вж. Лука 7:21; 8:2). Исус ясно разграничава заболяване (физическо и душевно) от демонично обладаване. Исус демонстрира Своята сила и духовно прозрение като разпознава и изгонва тези зли духове. Те често Го разпознават и се опитват да се обръщат към Него, но Исус отрича тяхното свидетелство, изисква от тях да мълчат и ги изгонва. Изгонването на зли духове е белег за победа над сатанинското царство.

В новозаветните апостолски послания има изненадваща липса на информация по този предмет. Изгонването на духове (екзорсизъм) никъде не фигурира сред духовните дарби, липсва и методология или процедура за справяне с тях за бъдещите поколения служители или вярващи.

- F. Злото е реално; злото е лично; злото е налице. Не е разкрит нито неговият произход, нито неговата цел. Библията потвърждава съществуването на злото и активно се противопоставя на неговото влияние. Не се касае за реален дуализъм. Бог е в пълен контрол; злото е поразено и осъдено, и ще бъде премахнато от творението.
- G. Божиите хора трябва да се противят на злото (вж. Яков 4:7). Те не може да бъдат контролирани от него (вж. I Йоан 5:18), но може да бъдат изкушавани, което зле да повлияе на тяхното свидетелство (вж. Ефес. 6:10-18). Злото е очевидна част от християнския светоглед. Съвременните християни нямат право да предефинират злото (демитологизирането на Рудолф Бултман); да го обезличават (социалните структури на Паул Тилих), нито да се опитват изцяло да го обясняват с психологически термини (Зигмунд Фройд). Влиянието на злото е широко разпространено, но е поразено. Вярващите трябва да ходят в победата на Христос!

7:22

NASB, NKJV „не че то е от Мойсей, а от бащите“

NRSV „разбира се, то не е от Мойсей, а от Патриарсите“

TEV „Макар че не Мойсей, а вашите предци го започнаха“

NJB „не че започна с него, а с патриарсите“

Ритуалът на обрязването не започва с Мойсеевия закон (вж. Изх. 12:48; Лев. 12:3), а е даден на Авраам като белег за специалната заветна връзка с ЯХВЕ (вж. Бит. 17:9-14; 21:4; 34:22).

IV. „и в съботен ден обрязвате човека“ Смисълът на Иисусовия аргумент е, че юдеите са склонни да загърбят правилата за съботата, за да обрежат някое бебе (вж. *Shab* 132a; *Sabh.* 18:3; 19:1-6), но не са склонни да направят същото, когато се касае за изцелението на някой човек. От значение е да разберем, че в този пасаж Иисус използва логиката и мисловните форми, характерни за равинския юдаизъм.

7:23 „Ако” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора и служи на неговите литературни цели.

G. „на Мен ли се гневите, защото изцяло оздравих човек в Събота?“ Става дума или за изцелението, извършено от Иисус в Йоан 5:1-9 или за друго някое изцеление, извършено на празника, което не е записано. Гръцкият глагол „гневя“ (*cholaō*) е много рядко срещан и се намира само на това място в Новият завет. Рядко се среща в гръцката литература като цяло (BAGD, стр. 883 и MM, стр. 689). Свързана е с думата „злост“ (*cholē*, вж. Мат. 27:34). Не е ясно по каква причина Иисус използва тази дума (тоест нейна производна). Може да е алюзия за Божия гняв в смисъл, че според юдеите Иисус нарушава Божията воля и Божия закон.

7:24 „Не съдете по вида, а съдете справедливо” Това е глагол в сегашно време, повелително наклонение, с отрицателна частица, което означава спиране на вече започнало действие. Вторият глагол е в минало свършено време, повелително наклонение, което говори за неотложност. Това може да е препратка към Ис. 11:3.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:25-31

²⁵ Тогава някои от ерусалимляните казаха: Не е ли този, когото търсят да убият? ²⁶ Ето, Той явно говори и нищо Му казват. Да не би първенците наистина да са познали, че Този е Христос? ²⁷ Обаче този знаем откъде е, а когато дойде Христос, няма да знаем откъде е. ²⁸ Тогава Иисус, като поучаваше в храма, извика и каза: И Мен познавате, и откъде съм знаете, и Аз от Само Себе си не съм дошъл, а истинен е Този, който Ме е пратил, когото вие не познавате. ²⁹ А Аз Го познавам, защото съм от Него и Той Ме е пратил. ³⁰ И тогава искаха да Го хванат, но никой не сложи ръка на Него, защото часът Му още не беше дошъл. ³¹ И мнозина от народа повярваха в Него и казваха: Когато дойде Христос, нима ще извърши повече знамения от тези, които Този е извършил?

7:25 „Не е ли този, когото искат да убият?” Граматическата форма на този въпрос предполага утвърдителен отговор (вж. Йоан 5:47;7:19). Това е първият от поредицата въпроси в Йоан 7:36.

7:26

NASB, REV

NET „Той говори явно“

NKJV „Той говори дързостно“

NRSV, NJB „Той говори открито“

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ (*PARRHĒSIA*) към Йоан 7:4.

NASB „Управниците не знаят, че Той е Христос, нали“

NKJV „Управниците знаят ли със сигурност, че това е Христос“

NRSV „Възможно ли е управниците да знаят наистина, че това е Месията

TEV „Възможно ли е те да знаят, че Той наистина е Месията“

NJB „Възможно ли е управниците да са осъзнали, че той е Христос?“

Тази граматическа конструкция предполага отрицателен отговор. Обаче вероятност все още има (вж. Йоан 1:31; 4:29).

7:27 „ние знаем този откъде е, а когато дойде Христос, никой няма да знае откъде е“ Става дума за равинската месианска традиция, основана Малахия 3:1, че Месията ще се появи внезапно в храма. Същата идея е описана и в I Енох 48:6 и IV Ездра 13:51-52.

7:28 В този стих Исус прави две изявления:

1. че Бог Го е изпратил (вж. Йоан 3:17,34; 5:36,38; 6:29; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,18, 21, 23,25;20:21)
2. че те не познават Бога (вж. Йоан 5:37,42; 8:19,27,54-55; 16:3)

Йоан пише, че Исус е извикал (вж. Йоан 7:37; 12:44; Матей 8:29). Исус повишава глас, за да бъде чул. В известен смисъл, този вик играе ролята на „амин“ или „амин, амин“. Той иска да постави акцент върху тези иронични твърдения! Стих 29 показва какъв е проблемът! Те си мислят, че Той е от Галилея (вж. Йоан 7:41), но всъщност е от небето!

- „Този, който Ме прати, е истинен“ Отец е истинен (вж. Йоан 3:33; 8:26; I Йоан 5:20), истинен е и Синът (вж. Йоан 7:18; 8:16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55.

7:29 „Аз Го познавам, защото Аз съм от Него и Той Ме е пратил“ Това е поредният пример за вертикален дуализъм в Йоан. Юдеите възприемат това твърдение като богохулство и потвърждават тяхното намерение да организират убийството на Исус. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

7:30 „Те се опитаха да Го хванат“ Това е глагол в несвършено време, което означава, че (1) вече са започнали да планират арестуването Му (2) че са правили опити многократно, но не искат да предизвикат бунт сред онези от поклонниците, които вярват, че Исус е Месията.

- „Защото часът Му още не беше дошъл“ Това е пророчески идиом, който многократно се повтаря и говори за съществуването на божествено разписание (вж. Йоан 2:4; 7:6,30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 17:1).

7:31 „но мнозина от народа повярваха в Него“ Това е истинска вяра в Исус, макар да е примесена с погрешни разбирания за месианската Му роля. Никой не притежава съвършена вяра (вж. Ной, Авраам, Мойсей, Давид, Дванадесетте). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

Това винаги се случва, когато се представя евангелието. Някои вярват, някои се съмняват, а други се разгневяват. Тук сме изправени пред загадката на

1. божествения избор
2. човешката греховност

Това е една тайна. Винаги съм шокиран от неверието в присъствието на толкова изобилна светлина. На това вероятно се дължат думите на Исус относно настройването на различните членове от семейството един срещу друг. За някои семейства Исус нови мир, докато други се разделят.

- „Когато Христос дойде, нима ще извърши повече знамения от тези, които е извършил този“ The Greek grammatical form expects a „no“ answer.

В своята книга *A Theology of the New Testament*, George E. Ladd има интересен коментар за използването на знаменията, които да насърчат вярата в Исус:

„Въпросът за връзката между вярата и знаменията не е лесен, защото знанието ни отвежда в две различни посоки. Понякога знаменията имат за цел да предизвикат вяра в Исус (2:23; 6:14; 7:31; 10:42). От друга страна има хора, които виждат знаменията и пак не вярват (6:27; 11:47; 12:37). Нещо повече има случаи, в които Исус порицава юдеите, че ако не видят чудеса и знамения, никога няма да повярват (4:48; 6:30). Отговорът трябва да бъде намерен в напрежението, което съществува между знаменията и вярата. Нужна е вяра, за да се разпознае истинското значение на чудесата и начина, по който те свидетелстват за Исус; за онези, които нямат вяра, знаменията са просто спектакъл. За онези, които откликват с вяра, знаменията служат за задълбочаване и утвърждаване на тази вяра. От друга страна делата на Исус са достатъчно доказателство за онези, които са в състояние да видят какво се случва с неговата мисия. Делата на Исус ще послужат като средство за осъждане и потвърждаване слепотата на грешните човеци“ (стр. 274).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:32-36

³² Фарисеите чуха, че множеството шушукало така за Него, и главните свещеници и фарисеите пратиха служители да Го хванат. ³³ А Исус им каза: Още малко време съм с вас и ще отида при Онзи, който ме е пратил. ³⁴ Ще Ме търсите и няма да Ме намерите; и където отивам Аз, вие не можете да дойдете. ³⁵ На това юдеите казаха помежду си: Къде мисли да отиде Този, така че да не можем да Го намерим? Да не мисли да отиде между разпръснатите между гърците и да поучава гърците? ³⁶ Какво значи тази дума, която каза: Ще ме търсите и няма да Ме намерите; и там, където съм Аз, вие не можете да дойдете?

7:32 „главните свещеници и фарисеите” Тук става дума за членовете на Синедриона (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 3:1). Първосвещеникът е само един, но от времето на Римската окупация тази служба е политическа и обикновено за нея дават подкупи най-знатните и богати юдейски фамилии, при които постът се унаследява.

- **„пратиха служители да Го хванат”** Това трябва да са „храмовите стражари“, които се предполага, че трябва да арестуват Исус. Те разполагат с ограничена власт, когато се касае за областта извън храма (вж. Йоан 7:45,46; 18:3,12,18,22).

7:33 „още малко време съм с вас” Тази фраза е често срещана при Йоан (вж. Йоан 12:35; 13:33; 14:19; 16:16-19). Исус знае кой е, знае какво ще се случи с Него и кога (вж. Йоан 12:23; 13:1; 17:1-5).

- **„Аз отивам при Този, Който Ме е пратил“** Става дума за последните събития от Исусовата мисия на изкупление: разпятието, възкресението, възнесението и завръщането в предвечната слава (вж. Йоан 17:1-5; Деяния 1).

7:34 Тези думи много ни напомнят за дискусията между Исус и учениците Му в Горната стая (13:33; вж. Йоан 7:36 и 8:21). Тук обаче става дума за невярващите (тоест множеството, ерусалимските жители и юдейските водачи).

7:35-36 „Да не мисли да отиде при разпръснатите между гърците и да поучава гърците“ В случая конструкцията на гръцкия израз предполага утвърдителен отговор. Тук отново е използвана ирония. Винаги се изпълнява Божията воля (вж. Бит. 3:15; 12:3; Ис. 2:2-4). По време на празника Шатроразпъване седемдесет вола се принасят в жертва за всички народи на света. Юдеите са

длъжни да се молят за езичниците и да бъдат светлина за тях. Вероятно това е културният контекст на този израз. Понятието „гърци“ се използва като нарицателно за езичниците. Понятието *disperia* има предвид онези юдеи, които живеят в езическите области (вж. Яков 1:1; I Петър 1:1).

Това е поредният пример, че множеството не разбира метафоричния език, който Исус използва. Тълпата не Го разбира, защото приема твърденията Му буквално, вместо да възприеме метафоричен подход за тълкуване на учението Му. Той е дошъл от Отца и ще се върне там.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:37-39

³⁷ А в последния ден, великия ден на празника, Исус застана и извика, като каза: Ако някой е жаден, нека да дойде при Мен и да пие. ³⁸ Ако някой вярва в Мен, както казва Писанието, реки от жива вода ще потекат от утробата му. ³⁹ А това каза за Духа, който вярващите в Него щяха да приемат, понеже (Светият) Дух още не беше даден, защото Исус още не беше се прославил.

7:37 „в последния ден, великия ден на празника“ Не е ясно дали празникът трае седем дена (вж. Втор. 16:13) или осем (вж. Лев. 23:36; Неем. 8:17; II Макавеи 10:60, и Йосиф Флавий). Очевидно в дните на Исус празникът е осем дена, обаче, в последния ден не се взема вода от къпалнята Силоам, за да бъде изляна в басейна при олтара, както се прави в предните седем дни. От трактата Сука в Талмуда научаваме за церемонията, която е описана в Исая 12:3. Възможно е това да е визуализирана молитва за дъжд и плодородие на реколтата.

- „Ако” Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие.
- „който е жаден” Това е универсална покана за вяра в Исус. Вж. коментара към Йоан 7:17
- „нека дойде при Мен и да пие“ Исус използва същата метафора в Йоан 4:13-15. Тук вероятно се има предвид Исус като месианската Канаара, която дава вода (вж. I Кор. 10:4). Вероятно има връзка с поканата от Исая 55:1-3 и ритуалната възможност за символично изливане на вода по време на празника. В някои древни гръцки манускрипти липсва изразът „при Мен“ (вж. MSS P⁶⁶, K^{*}, и D). Включен е P^{66c}, P⁷⁵, K^c, L, T, W, и се предполага с оглед на контекста. Оценката на UBS⁴ „B“ (почти сигурно) е за пълния израз, който съдържа „при Мен“. В Йоан хората са призовани да Му се доверят. Евангелието има лична насоченост.

7:38 „Този, който вярва в Мен“ Забележете, че глаголът е в сегашно време. Това показва акцент върху постоянна лична връзка на вяра, за което говори Йоан в глава 15, като използва глагола „пребъдвам“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ГЛАГОЛИ ЗА СПАСЕНИЕТО към Йоан 9:7.

- „Както казва Писанието“ Трудно е да се определи кой цитат се има предвид. Възможно е да е Ис. 12:3; 43:19-20; 44:3; 58:11; Езек. 47:1; Йоил 3:18; Зах. 13:1 или 14:8, която метафорично предполага есхатологичната вода като символ на божественото присъствие. В този случай обещаната вода на новия век на земно благоденствие е свързана с метафората за вътрешната същност на Новия завет. Духът ще бъде деен в сърцето и ума (вж. Езек. 36:27-38).
- „реки от жива вода ще потекат от утробата му“ Има няколко теории за вида на използваното местоимение. Касае се за
 1. Самия Исус (според ранните църковни отци)
 2. отделният вярващ, който се е доверил на Христос
 3. Ерусалим

На арамейски „Му“ може да бъде и местоимение в женски род „й“, така че да се касае за град Ерусалим (това е мнението на равините, вж. Езек. 47:1-12 и Зах. 14:8). Има добър, кратък и опростен коментар за двете теории, основани на това каква е позицията на Йоан 7:37 и 38а и NIDOTTE, том. 1, стр. 683. Исус нарича Себе Си „живата вода“ (вж. Йоан 4:10). В този контекст става дума за Светия Дух (вж. Йоан 7:39), който произвежда живата вода у Исусовите последователи. Това е паралел за делото на Духа, който изобразява Христос у вярващите (вж. Римл. 8:29; Гал. 4:19; Ефес. 4:13).

7:39 „Духът още не беше даден, защото Исус още не беше прославен“ Очевидно това е отражение на по-късните мисли на Йоан (тоест коментар на редактора) относно значението на това твърдение (вж. Йоан 16:7). Освен това то показва и значението на Голгота и Петдесетница, като и двете събития са наречени „слава“ (вж. Йоан 3:14; 12:16,23;17:1,5). Различни коментатори се опитват да обяснят какво има предвид Йоан с това кратко изречение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:40-44

⁴⁰ Затова някои от множеството, като чува тези думи, казаха: Наистина този е Пророкът. ⁴¹ Други казаха: Този е Христос, но някои казаха: Нима от Галилея ще дойде Христос? ⁴² Не е ли казано в Писанието, че Христос ще дойде от потомството на Давид и от градчето Витлеем, където е бил Давид? ⁴³ И така възникна разцепление между народа за Него. ⁴⁴ А някои от тях искаха да Го хванат, но никой не сложи ръце на Него.

7:40 „Този сигурно е пророкът“ Това е препратка за месианското обещание, дадено от Мойсей във Втор. 18:15,18. Мнозина считат Исус за пророк (вж. Йоан 4:19; 6:14; 9:17; Мат. 21:11). Те разпознават Неговата сила, но погрешно тълкуват личността Му и неговото дело. Ислямът също използва тази титла за Исус, но погрешно разбира посланието Му.

7:41 „Други казаха: Този е Христос“ Това показва, че понятието „Христос“ е равнозначно на еврейската дума „Месия“, което означава „Помазаник“. В Стария завет царете, свещениците и пророците като знак за Божия призив и мисия. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: Помазването в Библията (BDB 603), Йоан 11:2.

- **„Но някои казаха: Нима от Галилея ще дойде Христос?“** Граматическата конструкция на гръцкия израз предполага негативен отговор. Какво да кажем за Исая 9:1?

7:42 Граматическата конструкция на този въпрос предполага утвърдителен отговор.

- **„от потомството на Давид“** (вж. II Царе 7; Мат. 21:9; 22:42).
- **„от градчето Витлеем, откъдето беше Давид“** Тук е използвана ирония (вж. Михей 5:2-3 и Мат. 2:5-6).

7:43 Исус и Неговото послание винаги предизвикат разцепление (вж. Йоан 7:48-52; 9:16; 10:19; Мат. 10:34-39; Лука 12:51-53). Това е загадката на притчата за почвите (вж. Матей 13). Някои имат духовни уши, а други не (вж. Мат. 10:27; 11:15; 13:9,15 (два пъти), 16,43; Марк 4:9,23; 7:16; 8:18; Лука 8:8; 14:35).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 7:45-52

⁴⁵ Тогава служителите дойдоха при главните свещеници и фарисеите, и им казаха: Защо не Го доведохте? ⁴⁶ Служителите отговориха: Никога човек не е говорил така, както този Човек. ⁴⁷ А

фарисеите им отговориха: И вие ли сте заблудени. ⁴⁸ Някой от първенците или от фарисеите повярвал ли е в Него? ⁴⁹ Но това простолюдие, което не знае закона, е проклето. ⁵⁰ Никодим, който беше ходил при Него през нощта и който беше един от тях, им каза: ⁵¹ Нашият закон осъжда ли човека, ако първо не го изслуша и не разбере какво върши? ⁵¹ Те в отговор му казаха: Да не си и ти от Галилея? Изследвай и виж, че няма пророк, който да се е издигнал от Галилея.

7:46 „Служителите отговориха: Никога човек не е говорил като този човек? Йеоан отново си служи с ирония! Аналогията, която Йеоан използва е поразителна:

1. те не споменават страха си от множеството, което е добро извинение за тях
2. тези храмови стражари са единомисленици в мнението си за Исус, докато множеството е разделено
3. тези мъже са свикнали да изпълняват заповеди, а не да споделят мненията си

7:48 „Някой от първенците или от фарисеите повярвал ли е в Него? И в двата случая 7:47 и 48 граматическата конструкция на гръцкия израз предполага негативен отговор. Понятието „първенци“ има предвид членовете на Синедриона. Тук става дума за фарисеите и садукееите (целият Синедрион), които обикновено са враждебни един на друг, но в случая са обединени от общата опозиция срещу Исус (вж. Йоан 11:47,57; 18:3).

7:49 „Но това простолюдие, което не знае закона, е проклето“ Тук става дума за обикновените хора (*'am hā'āres*), на които религиозните водачи гледат отвисоко, защото не изпълняват всички наредби от Устната традиция (вж. Втор. 27:26). Йоан отново си служи с ирония в Йоан 7:51, където Никодим им посочва, че те също нарушават закона с начина, по който третират Исус. Религиозните хора могат да бъдат много трагични! Същите онези (*eparatos*, среща се само на това място в Новият завет), които проклинат обикновените хора, са проклетни! Ако светлината е станала тъмнина, колко ли голяма е тъмнината! Бъдете предупредени, съвременни, консервативни, образовани религиозни мъже и жени!

7:51 „Нашият закон нима осъжда човек, преди да го изслуша и да узнае какво върши“ Граматическата конструкция на гръцкия израз предполага негативен отговор (вж. Изход 23:1; Втор. 1:16).

7:52 „Да не би и ти да си от Галилея“ Това показва емоционалната опозиция на Синедриона по отношение на Исус.

- **„Изследвай и виж“** В случая идеята зад думата „изследвай“ има предвид проучването на Писанията от страна на Синедриона (вж. Йоан 5:39). Тук Йоан отново си служи с ирония. Какво да кажем за Илия (вж. III Царе 17:1) и Йона (вж. IV Царе 14:25), Осия и Наум? Те сигурно са имали предвид Пророка от Втор. 18:15,19; Бит. 49:10; II Царе 7.

7:53-8:11 Вж. коментара в началото на глава 8.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е обстановката около празника, в която Исус изрича думите, записани в Йоан 7?
2. Опишете и обяснете целта на празника „Шатроразпъване“.
3. Защо религиозните водачи са толкова враждебни към Исус?
4. Посочете различните групи от хора, които коментират Исус в тази глава.

Йоан 8 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Жената, хваната в прелюбодейство 7:53-8:11	Блудницата се изправя пред Светлината на света 7:53-8:12	Жената, хваната в прелюбодейство 7:53-8:11	Жената, хваната в прелюбодейство 7:53-8:11	Жената прелюбодейка 7:53-8:11
Исус, светлината на света 8:12-20	Исус защитава своето свидетелство	Исус, светлината на света 8:12-20	Исус, светлината на света 8:12	Исус, светлината на света 8:12
				Дискусия за свидетелството на Исус за Него Самия
	8:13-20		8:13 8:14-18 8:19а 8:19б 8:20	8:13-18 8:19а 8:19б 8:20
Където отивам Аз, вие не можете да дойдете	Исус предсказва Своето заминаване		Не можете да дойдете, където Аз отивам	
8:21-30	8:21-29	8:21-30	8:21 8:22 8:23-24 8:25а 8:25б-26	8:21 8:22-24 8:25а 8:25б-26
	Истината ще ви направи свободни 8:30-36		8:27-29 8:30	8:27-29 8:30
Истината ще ви направи свободни 8:31-38		8:31-33	Истината ще ви освободи 8:31-32 8:33	Исус и Авраам 8:31-32 8:33-38
	Семето на Авраам и семето на сатана	8:34-38	8:34-38	
Вашият баща дяволът 8:39-47	8:37-47	8:39-47	8:39а 8:39б-41а 8:41б 8:42-47	8:39-41а 8:41б-47
Преди да е бил Авраам, Аз съм 8:48-59	Преди да е бил Авраам, Аз съм 8:48-59	8:48-59	Исус и Авраам 8:48	8:48-51
			8:49-51 8:52-53 8:54-56 8:57 8:58 8:59	8:52-56 8:57-58 8:59

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните

библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ОТ КОНТЕКСТА НА Йоан 7:53-8:11

A. Йоан 7:53-8:11 не е част от оригиналния текст на евангелието от Йоан

B. Налице са доказателства, че този текст не присъства в оригиналните манускрипти.

1. Външни доказателства

a. липсва от най-древните гръцки манускрипти

1) папирус – P⁶⁵ (начало на трети век), P⁷⁵ (трети век)

2) унциални – κ (четвърти век), B (четвърти век), вероятно отсъстват от A и C.

Точно на това място текстът е размазан, но когато бъдат измерени наличните листове от манускрипта, се оказва, че няма място за този пасаж.

b. в много от по-късните манускрипти този текст е отбелязан със звездичка, за да подскаже, че не е част от оригиналния текст

c. среща се на различни места в по-късни древни манускрипти

1) след Йоан 7:36

2) след Йоан 7:44

3) след Йоан 7:25

4) в Лука след 21:38

5) в Лука след 24:53

d. липсва в древните преводи

1) стария латински превод

2) древния сирийски

3) първите копия от Пешита (по-късен сирийски)

e. никой от гръцките отци не коментира този текст (до XII век)

f. присъства в кодекс D (Беза), западен манускрипт от VI век, латинската Вулгата и по-късните варианти на Пешита.

2. Вътрешни доказателства

a. езикът и стилът са по-характерни за Лука, отколкото за Йоан. В гръцкия манускрипт текстът се намира след Лука 21:38, а в други след 24:53.

b. този текст изцяло прекъсва дискусиата на Исус с юдейските водачи след празника Шатороразпъване, описан в Йоан 7:1-52; 8:12- 59.

c. текстът няма паралели в синоптичните евангелия

3. Ако желаете подробен коментар, вижте Bruce M Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, стр. 219-221.

C. Тази случка вероятно е наследена от устната традиция. Много разкази за живота на Исус не присъстват в евангелието (Йоан 20:30-31). Авторите на евангелието са боговдъхновени. Книжниците, които преписват текста по-късно, нямат право да добавят истории, колкото и автентични да са те, ако не са дело на оригиналните автори. Единствено оригиналните автори имат правото да подбират, подреждат и приспособяват думите на Исус под водителството и прозрението на Светия Дух. Този пасаж не е оригинален, следователно не е боговдъхновен и не трябва да присъства в нашите Библии.

D. Избирам да не коментирам този пасаж, защото не смятам, че е излязъл изпод перото на Йоан и следователно не е част от оригиналния текст, макар да е правдоподобен.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 8:12-20

¹² Тогава Исус пак им говори, като казваше: Аз съм светлината на света; който ме следва, няма да ходи в тъмнината, а ще има светлината на живота. ¹³ Затова фарисеите Му казаха: Ти Сам свидетелстваш за себе си, Твоето свидетелство не е истинно. ¹⁴ Исус им отговори: Ако и да свидетелствам за Себе Си, свидетелството Ми е истинно, защото зная откъде съм дошъл и накъде отивам, а вие не знаете откъде идвам или накъде отивам. ¹⁵ Вие съдите по плът; Аз не съдя никого. ¹⁶ И дори и да съдя, Моят съд е истинен, защото не съм сам, а Аз и Отец, който ме е пратил. ¹⁷ А и във вашия закон е писано, че свидетелството на двама човека е истинно. ¹⁸ Аз съм, който свидетелствам за Себе Си, и Отец, Който Ме е пратил, свидетелства за Мене. ¹⁹ Тогава Му казаха: Къде е Твоят Отец? Исус отговори: Не познавате нито Мен, нито Моя Отец; ако познавахте Мен, щяхте да познавате и Моя Отец. ²⁰ Тези думи Той изговори в съкровищницата, като поучаваше в храма; и никой не Го хвана, защото часът Му още не беше дошъл.

8:12 „Тогавата Исус пак им говори“ В тази глава множеството не е споменато. Възможно е празникът Шатороразпъване да е приключил и Исус да е останал в района на храма, за да дискутира и свидетелства на юдейските водачи. По време на празника Исус използва ритуала с водата, за да засвидетелства за себе си, а в случая Той използва церемонията по запалване на светлините, за да разкрие Себе Си. Много вероятно е описаното в Йоан 8:12-10:21 да се е случило на последния ден от празника Шатороразпъване (Booths).

- „Аз съм светлината“ Глави 6, 7 и 8 изглежда са свързани с онзи исторически период от живота на Израил, в който народът странства в пустинята. Той е източник на метафори, които Исус използва за Себе Си.

1. глава 6 използва думите „манна“ и „хлябът на живота“

2. глава 7 използва „вода“ и „жива вода“

3. глава 8 използва „светлина“ и „*Shekinah* /слава“

Тази метафора за светлината се повтаря в цялото евангелие на Йоан (вж. Йоан 1:4-5, 8-9; 3:19-21; 9:5; 12:46).

Все още се спори какво е значението на тази метафора:

1. Древният страх от тъмнината

2. титла за Бога в Стария завет (вж. Пс. 27:1; Ис. 60:20; I Йоан 1:5)

3. характерно за празника Шатороразпъване, запалване на светилника в Двора на жените

4. препратка за *Shekinah*, облакът на Божията слава в пустинята, който символизира Божието присъствие
5. титли за Месията в Стария завет (вж. Ис. 42:6, 49:6; Лука 2:32).

Равините също използват светлината като титла за Месията. Запалването на големите светилници в двора на жените по време на празника Шатроразпъване осигурява обстановката, в която Исус казва тези думи. Светлината е метафора, която описва Месията и напомня за Йоан 1:4,8. Това съвпада с церемонията в храма, където Исус продължава да изявява своята истинска същност.

По-долу са изброени седемте твърдения на Исус „Аз съм“, съпроводени с допълнение:

1. Аз съм хлябът на живота (Йоан 6:35,41,48,51)
2. Аз съм светлината на света (Йоан 8:12; 9: 5; вж. Йоан 1:4,9; 12:46)
3. Аз съм вратата на кошарата (Йоан 10:7,9)
4. Аз съм добрият пастир (Йоан 10:11,14)
5. Аз съм възкресението и животът (Йоан 11:25)
6. Аз съм пътят, истината и животът (Йоан 14:6)
7. Аз съм истинската лоза (Йоан 15:1,5)

Тези уникални твърдения, които се намират само в Йоан, описват личността на Исус. Йоан фокусира вниманието върху личните елементи на спасението. Трябва да Му се доверим!

- „на света” Това понятие (*kosmos*, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17) показва всемирния обхват на евангелието на Исус Христос (вж. Йоан 3:16).
- „Който Ме следва“ Това е деятелно причастие в сегашно време. Трябва да помним, че християнството не е просто кредо или богословие, а по-скоро е лична връзка, следвана от живот на ученичество (вж. Мат. 28:18-20; I Йоан 1:7).
- „няма да ходи в тъмнината” Това е препратка към богословската концепция за сатана, който „заслепява очите на невярващите“ (вж. II Кор. 4:4). Има още една препратка, свързана със старозаветните пасажии, които представят Божието слово като „светлина за краката и виделина за пътеката“ на човека (вж. Пс. 119:105). Онези, които приемат Светлината, трябва да живеят различно от останалите (вж. I Йоан 1:7)!
- „светлината на живота“ Исус притежава Божия живот и го дава на Своите последователи (вж. Мат 5:14), които на свой ред са Му дадени от Бога.

8:13 „Фарисей“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:24.

- „Твоето свидетелство не е истинно“ Юдеите имат претенции за съблюдаване на правилата от закона (т.е., изискването за двама свидетели, вж. Числа 35:30; Втор. 17:6; 19:15-21). Преди това Исус коментира по същата тема (вж. Йоан 5:13 и сл.ст.) и предлага няколко свидетелства. В този контекст Негов свидетел е Бог Отец.

8:14,16 „ако... ако“ И двете са условни изречения от трети вид, което говори за потенциално действие. Повечето от условните изречения в глава 8 са от този вид.

- „Аз зная откъде съм дошъл и накъде отивам” Тук отново става дума за дуализма „отгоре и отдолу“. Исус помни Своето предвечно съществуване с Отца, наясно е с мисията, която Му предстои и знае, че изречените пророчества ще се сбъднат на уреченото време (вж. Йоан 1:1-4, 14-18; 7:28-29; 13:1; 17:5)
- „но вие не знаете откъде идвам и накъде отивам” Това трябва да е свързано с глава 7. Те не знаят къде е роден Исус (вж. Йоан 8:41-42), нито къде отива (вж. Йоан 7:34-36; 8:21). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

8:15 „Вие съдите по плът” Това е препратка към глава 7 (вж. Йоан 8:24). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПЛЪТ (*SARX*) към Йоан 1:14.

- **„Аз не съдя никого“** Тук някои виждат противоречие между Йоан 3:17 и 9:39. Исус не дойде да съди, а да даде живот. Самият факт на Неговото идване служи за осъждане на онези, които Го отхвърлят (вж. Йоан 3:18-21).

8:16-18 Тук отново става дума за изискването за двама свидетели в съда (Числа 35:30; Втор. 17:6;19:15). Исус за пореден път изтъква, че е едно с Отца (вж. Йоан 7:29; 14:9). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

8:16

NASB (1970)

NJ, REB

NASB (1995)

NKJV, ERSV

NIV

„Този, който ме прати“

„Отец, Който Ме прати“

Налице е несъгласие между двете версии на NASB, както и несъгласие при UBS^{3,4}

1. UBS³ оценява присъствието на думата „отец“ с „С“ (MS P^{39,66,75}, κ², B, L, T, W,
2. UBS⁴ дава оценка „А“ (MSS κ*, D, на някои древни латински и сирийски преводи, където думата липсва). Исус никога не е сам! Отец винаги е с Него (вж. Йоан 8:16,29; 16:32), освен на кръста (вж. Марк 15:34).

Радостта и пълнотата на общуването представляват същността на спасението. Целта на сътворението е Бог да общува с някого, така че Той (тоест Христос, вж. Йоан. 1:3; I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2) създаде хората по образа и подобие на ЯХВЕ (вж. Йоан. 1:26,27). Отнемането на общението е равнозначно на наказание за греха. Възстановяването на това общение с Отца е целта на Исусовата мисия!

8:19 „Къде е Твоят Отец” Те продължават да разбират Исус буквално, на физическо ниво. Техните предубедени и горделиви умове са затворени за истината (вж. Йоан 8:27). Това погрешно разбиране е характерен елемент за евангелието от Йоан.

- **„ако познавахте Мен, щяхте да познавате и Моя Отец”** Това е условно изречение от втори вид. Често се нарича „противно на факта“. „Ако Ме познавахте, а не е така, вие щяхте да познавате и Моя Отец, когото не познавате.“ Тази тема се повтаря отново в Йоан 5:37, вижте подробния коментар в Йоан 7:28. Трудно е да направим план на евангелието от Йоан, защото прилича на модел с повтарящи се елементи или симфония с повтарящи се мелодии.

8:20 „Той изговори това в съкровищницата” Това очевидно е елемент, който е добавен от очевидец на събитието. Съкровищницата не е отделна сграда. Според Равинската традиция (*Shekalim* 6) там има три съда под формата на тропети, които са в двора на жените (вж. Марк 12:41), където горят огромни светилници по време на празника Шатроразпъване.

- **„Часът Му още не беше дошъл“** Вж. коментара към Йоан 2:4.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 8:21-30

²¹ И Исус пак им каза: Аз си отивам и ще ме търсите, но в греха си ще умрете. Където отивам Аз, вие не можете да дойдете. ²² Затова юдеите казаха: Да не би да се самоубие, че казва: Там, където отивам Аз, вие не можете да дойдете. ²³ И им каза: Вие сте от долното, Аз съм от горното. Вие сте от този свят, а Аз не съм от този свят. ²⁴ По тази причина ви казах, че ще умрете в греховете си, защото ако не повярвате, че съм Аз, ще умрете в греховете си. ²⁵ Тогава те Му казаха: Кой си Ти. Исус им каза: Преди всичко Аз съм именно това, което ви казвам. ²⁶ Много нещо имам да говоря и да съдя за вас, но този, който Ме е пратил, е истинен и каквото съм чул от Него, това говоря на света. ²⁷ Те не разбраха, че им говореше за Отца. ²⁸ Тогава Исус им каза: Когато издигнете Човешкия Син, тогава ще познаете, че съм Аз и че от Себе Си нищо не върша, а каквото Ме е научил Моят Отец, това говоря. ²⁹ И Този, който Ме е пратил, е с Мен; не Ме е оставил Сам, защото Аз винаги върша онова, което на Него Му е угодно. ³⁰ Когато говореше това, мнозина повярваха в Него.

8:21-22 „където отивам Аз, вие не можете да дойдете. . . Да не би да се самоубие?“ Въпросът от Йоан 8:22 предполага негативен отговор. От контекста става ясно, че макар и да не разбират посланието Му (вж. Йоан 7:34-36), те свързват думите Му с Неговата смърт. От писанията на Йосиф Флавий научаваме, че самоубийците са осъдени да прекарат вечността в най-ниските нива на Хадес. Техният въпрос очевидно предполага, че Исус ще се озове именно там.

8:21 „и ще умрете в греховете си“ Това буквално означава „във вашия грях ще умрете“. В Йоан 8:21 думата „грях“ е в единствено число, а в Йоан 8:24 тя е в множествено число. Става дума за това, че отхвърлят Исус (вж. Йоан 8:24). Това е непростимият грях, за който се говори в синоптичните евангелия. Техните водачи отхвърлят Исус, макар да са озарени от ярката светлина на Неговите думи и знамения. Вж. коментара по-долу върху стиха от евангелието на Марк.

Марк 3:29 „който злослови срещу Човешкия Син“ Това трябва да се тълкува в контекста на събитията преди Петдесетница. Използва се в смисъл на Божията истина, която бива отхвърлена. Този стих е в основата на така наречаната доктрина за непростимия грях. Той трябва да се тълкува в контекста на долните твърдения:

1. В Стария завет има разлика между предумишлени и непредумишлени грехове (вж. Числа 15:27-31)
2. в този контекст неверието на Исусовото семейство е в контраст с неверието на фарисеите
3. твърденията за прошката в Марк 3:28
4. разликите между паралелните места в евангелието, и по-специално смяната на израза „човешки син“ (вж. Мат. 12:32; Лука 12:10) с „човешки синове“ (вж. Мат. 12:31; Марк 3:28).

В светлината на казаното по-горе този грях се извършва от онези, които въпреки ярката светлина и познание, продължават да отхвърлят Исус като Божието средство за спасение и откровение. Те изключват лампите на евангелието и остават в тъмнината на сатана (вж. Йоан 3:30). Те отхвърлят изобличението от страна на Светия Дух (вж. Йоан 6:44,65). Непростимият грях не представлява отхвърляне от Бога заради грешни думи и дела, а се допуска поради постоянно отхвърляне на Исус и респективно Бог, заради упорито неверие (в случая, книжниците и фарисеите).

Този грях може да бъде извършен само от хора, които са чули благата вест. Онези, които са чули вестта за Исус, носят отговорност, ако Го отхвърлят. Това е особено характерно за съвременните култури, които имат постоянен достъп до благовестието, но отхвърлят Исус (Америка, западната култура).

8:23 „Вие сте от долното; Аз съм от горното” Това е поредният пример за вертикален дуализъм при Йоан (тоест „долу“ срещу „горе“, вж. Йоан 7:35-36; 18:36). Контрастът, който Йоан представя между Исус, който идва отгоре и юдеите, които са долу, формира дуализъм, който е уникален за евангелията. В синоптичните евангелия (Матей, Марк, Лука) се наблюдава контраст между двата юдейски века, настоящия век на злото и бъдещия век на правдата. Тази разлика е представена чрез понятията хоризонтален дуализъм и вертикален дуализъм. Дали Исус поучава относно двете неща в различен контекст? Вероятно синоптичните евангелия представят общественото служение и поучение на Исус, докато Йоан описва личните Му разговори с учениците.

- **„вие сте от този свят“** Светът лежи във властта на лукавия (вж. II Кор. 4:4; Ефес. 2:2 и I Йоан 5:19). Относно думата „свят“ (*kosmos*) вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.

8:24 „ако не“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.

NASB, NKJV „повярвате, че съм Аз“
NRSV, JB „повярвате, че Аз съм Той“
TEV „повярвате, че Аз съм, Който Съм“
NJB „повярвате, че Аз съм Той“

Това е едно от най-силните изявления на Исус, които показват, че Той ясно осъзнава Своята божествена същност (възможно е в този контекст да става дума за Месията). Той използва старозаветната титла за ЯХВЕ (вж. „Аз съм“ от Изх. 3:14). То е различно от прочутите изявления „Аз съм“ на Исус в евангелието от Йоан. В случая липсва допълнение (вж. Йоан 4:26; 6:20; 8:24,25,58; 13:19; 18:5,6,8). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБА НА ГЛАГОЛА „ВЯРВАМ“ ОТ ЙОАН към Йоан 2:23.

8:25 „Кой си Ти“ Юдейските власти търсят законни основания, за да Го обвинят в богохулство (вж. Мат. 26:57-68; Марк 14:53-65)! Те искат Той да бъде убит. Те не търсят информация, а искат да бъде осъден. Исус ясно разкрива Себе Си в Йоан (за разлика от синоптичните евангелия). Неговите думи (вж. Йоан 8:24) и Неговите дела (изцелението в събота) ясно показват Неговата власт!

NASB „Каквото съм ви говорил от самото начало“
NKJV „Точно каквото съм ви казвал от началото“
NRSV „Защо изобщо ви говоря“
TEV „каквото съм ви казвал от самото начало“
NJB „каквото съм ви рекъл от началото“

В оригиналния гръцки ръкопис липсва разстояние между думите. Следователно гръцките букви могат да бъдат разделени на различни места, така че да формират думи, които да пасват на контекста. Разликата в преводите не се дължи на различните манускрипти, а на разделяне в думите. Ето и възможните варианти:

1. *hote* – Аз съм ви говорил от началото (NASB, NKJV, TEV, NJB, NIV)
2. *ho ti* – семитски идиом за възклицание – че изобщо разговарям с вас (NRSV, TEV, бележката под линия)

Вероятно това е една от игрите на думи в творбите на Йоан, според който понятието „начало“ е използвано в гръцкия превод (Септуагинта) на Битие 1:1 (сътворението), както и в Йоан 1:1 (служението на Исус). Исус е от „началото“ и Той показва това през цялото време със Своите думи и дела!

8:26-27 Тези теми многократно се повтарят в Йоан, за да се наблегне на тях.

1. Отец Ме изпрати (вж. Йоан 3:17,34; 4:34; 5:36,38; 6:29,44,57; 7:28-29; 8:16,26,42; 10:36; 11:42;12:49; 14:24; 15:21; 17:3,18,21,23,25; 20:21)
2. Отец е истинен (вж. Йоан 3:33; 7:28)
3. Учението е на Отец (вж. Йоан 3:11; 7:16-17; 8:26,28,40; 12:49; 14:24; 15:15)
4. Исус разкрива Отца (вж. Йоан 1:18; 8:26-29; 12:49-50; 14:7,9)

„света“ Вж. коментара към Йоан 1:10.

8:27 Още един редакторски коментар от автора. Ако бяха разбрали Неговия символичен и метафоричен език, те, подобно на юдеите, щяха да се опитат да Го убият (вж. Йоан 5:18; 8:59; 10:33). Неговите думи не са скрити.

8:28 „Когато издигнете Човешкия Син“ Това е старозаветна препратка към Числа 21:4-9, която е дискутирана в Йоан 3:14. Подобно на много други понятия в Йоан, и това има двоен смисъл. Може да означава „издигане“, както е на кръста (вж. Йоан 3:14; 12:32,34), но може да бъде и въздигнат, както е в Деяния 2:33, 5:31; Фил. 2:9. Исус знае, че е дошъл да умре (вж. Марк 10:45).

- „Синът Човешки“ Тази титла е избрана от Самия Исус, защото не съдържа милитаристични или националистични нотки, което е характерно за равинския юдаизъм. Исус избира тази титла, защото свързва идеята за човешката Му същност(вж. Езек. 2:1; Пс.8:4) с неговата божествена природа (вж. Дан. 7:13).
- „тогава ще познаете, че съм Аз“ Дори и учениците, и семейството Му не го разбират напълно (вж. Йоан 7:39) до деня на Петдесетница! Духът идва със силата на проникновението за всички, които имат духовни очи и уши!

Относно уникално граматично потвърждение на думите „Аз съм Той“, вижте коментара към Йоан 8:24. Те ще познаят

1. кой е Той (тоест Месията)
2. че Той разкрива Отца (вж. Йоан 5:19-20)
3. че Той и Отец са едно (Йоан 8:29)

8:29 „Той не ме е оставил“ Връзката на Исус с Отца Го подкрепя (вж. Йоан 8:16; 16:32). Ето защо разрушеното общение с Отца, докато виси на кръста, е понесено толкова тежко от Христос (вж. Марк 15:34).

8:30 „мнозина повярваха в Него“ Понятието „вярвам“ е използвано в доста широк смисъл в този пасаж. Изглежда описва повърхностната вяра у някои слушатели (вж. Мат 13; Марк 4). Те са склонни да повярват, че Той е Месията въз основа на техните собствени представи за това понятие. Контекстът на Йоан 8:30-58 ясно показва, че те не са истински вярващи (вж. Йоан 2:23-25). В Йоан са описани няколко нива на вяра, но не всички те са спасителни. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 8:31-33

³¹ Тогава Исус каза на повярвалите в Него юдеи: Ако стоите в словото Ми, наистина сте Мои ученици. ³² И ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни. ³³ Отговориха Му: Ние сме Авраамово потомство и никога не сме били роби на никого: Как казваш Ти: Ще станете свободни?

8:31 „Ако стоите“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Този акцент върху постоянството във вярата е изразен и в Йоан 15. Това е липсващият елемент в евангелското прогласяване на вярата. Думата включва не само начало на вяра, но и (вж. Йоан 5:24) покорство и пребъждане във вярата. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НУЖДТА ДА УСТОЯВАМЕ

Библейските доктрини, касаещи християнската вяра са трудни за обяснение, защото са представени с типични източни понятия под формата на диалектични двойки. Те изглеждат контрастни, но и двете са библейски. Западните християни имат тенденцията да приемат едната истина и да игнорират или подценяват противоположната. Нека да го илюстрирам.

- A. Дали спасението е единично решение да се доверим на Христос или е доживотно посвещение на ученичество?
- B. Дали спасението е избор по благодат от един суверенен Бог или се свежда до човешкия отклик на божествената покана с покаяние и вяра?
- C. Дали веднъж придобитото спасението не може да се изгуби или има нужда от постоянно усърдие?

Темата за устояването е предмет на непрекъснати коментари в хода на църковната история. Проблемът започва с наглед конфликтни пасажи от Новия завет:

- A. текстове относно сигурността в спасението
 - 1. изявления на Исус (Йоан 6:37; 10:28-29)
 - 2. изявление на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
 - 3. изявления на Петър (I Петър 1:4-5)
- B. текстове относно нуждата от устояване (постоянство)
 - 1. изявления на Исус (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13; Йоан 8:31; 15:4-10; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
 - 2. изявления на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23)
 - 3. изявления на автора на Евреите (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 - 4. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан 9)
 - 5. изявление на Бог Отец (Откр. 21:7)

Библейското спасение зависи от любовта, милостта и благодатта на суверенния Триединен Бог. Нито един човек може да бъде спасен без инициативата на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Бог действа пръв и постановява модела, но изисква от хората да откликнат с покаяние и вяра, както в началото, така и постоянно. Бог работи с човека в контекста на заветните взаимоотношения. Има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички човеци. Исусовата смърт е по причина на греха на падналото човечество. Бог промисля начин и иска всички, направени по Неговия образ да откликнат на Неговата любов и промисъл, показани в Христос.

Ако искате да прочетете повече по темата от некалвинистична перспектива, вижте

- 1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
- 2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
- 3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

В тази област Библията адресира два различни проблема: (1) сигурността в спасението, използвана като разрешение да живеем безплоден и себичен живот и (2) нужда от насърчение за онези, които страдат с проблеми в служението или поради лични грехове. Проблемът е там, че неправилните групи от хора подхождат към неправилните текстове и изграждат богословски системи върху ограничени библейски пасажи. Някои християни отчаяно се нуждаят от послание за увереност, докато други имат нужда от остро предупреждение! Към коя група принадлежите вие?

- **„в словото Ми, тогава наистина сте Мои ученици“** Исус изтъква необходимостта от живот на постоянно покорство (на Неговите заповеди, вж. Йоан 8:51,52,55; 14:15,21,23,24; 15:10,20; 17:6; Лука 6:46; II Йоан 9). В известен смисъл това е отражение на еврейското понятие *shema*, което означава „да чуя, за да извърша“ (тоест Втор. 6:4-6).

8:32 „ще познаете“ Глаголът е използван в старозаветния смисъл на „познавам“, което означава „лична връзка“, а не в смисъла на „когнитивна истина“ (вж. Бит. 4:1; Ефес. 1:5). Истината е личност! Този стих, който често се среща изписан в образователните институции, не се отнася до трупане на човешки познания. Обикновеното знание е доказало, че служи, за да разделя и да обвързва, а не да освобождава хората. Истината, която се има предвид тук, е евангелието и личността на Исус Христос. Без Него няма истина, мир или надежда!

8:32,40,44,45,46 „истината“ Това е ключовата идея на този контекст! Това понятие има две конотации:

1. достоверност
2. истина срещу лъжа

И двете идеи са валидни за живота и личността на Исус. Той е съдържанието и целта на благовестието. Истината е преди всичко личност! Исус разкрива Отца като личен Бог. Този стих често е изваждан от контекста и цитиран в полза на образователни цели. Фактите, дори и когато са истински или много на брой, не могат да освобождават (вж. Екл.1:18). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

8:32 „ще ви освободи“ Вярващите са освободени от легализма, ритуалите и човешката религиозност, която е ориентирана към делата. При все това освободените вярващи сами обвързват себе си заради успеха на благовестието (вж. Римл. 14:1-15:6; I Кор. 8-10).

8:33 „Ние сме Авраамово потомство и никога не сме били роби на никого“ Удивително е колко заслепена може да бъде гордостта на расова основа. Какво да кажем за робуването на Египет, Сирия, Вавилон, Персия, Гърция, Сирия и Рим?

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 8:34-38

³⁴ Исус им отговори: Истина, истина ви казвам: всеки, който върши грях, е роб на греха. ³⁵ А робът не остава вечно в дома; синът остава вечно. ³⁶ И така, само Синът ви освободи, ще бъдете наистина свободни. ³⁷ Зная, че сте Авраамово потомство, но пак искате да Ме убие, защото за Моето слово няма място във вас. ³⁸ Аз говоря това, което съм видял при Моя Отец; също и вие вършите това, което сте видели от вашия баща.

8:34 „всеки, който върши грях, е роб на греха“ Исус се опитва да им разкрие духовната реалност зад предишната фраза „ще ви освободи“ в Йоан 8:32, която те не разбират, ако съдим по Йоан 8:33. Това твърдение е свързано със силните обвинения в Йоан 8:21 и 24. Исус осъжда тези повърхностни последователи окончателно в Йоан 8:44-47.

Франк Стаг казва следното в *New Testament Theology*: „Иронията на тежкото състояние на човека се състои в това, че робството му се дължи на опитите му да бъде свободен“ (стр. 32). В случая е използвано сегашно причастие в деятелен залог, „върши“, което означава грях в продължително време. Постоянният грях е доказателство, че човекът не е познал истината (Христос). Същата тази истина е изразена с глаголи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, „съгрешава“ в I Йоан 3:6,9! Въпросът е „Дали вярващите продължават да съгрешават?“ Отговорът трябва да е „да“ (вж. Римляни 7; I Йоан). Християнинът се бори с греха, но бунтовният грешник живее с него и не го осъзнава! В английския превод на NET Bible (стр. 1921 #21) е добавен интересен коментар, че грехът, който се повтаря в евангелието от Йоан е неверието (непростимия грях). В случая

контекстът не е морален, не става дума за вяра за спасение. Грехът в I Йоан също се свежда до неверие и последствието е смърт!

8:35 Този стих не е директно свързан с Йоан 8:34, а по-скоро с Йоан 8:36. Не Мойсей, а Исус е истинският син на равинския юдаизъм (вж. Евр. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Не безкрайните правила и ритуали, а единствено вярата в Исус може да освободи човека (вж. Йоан 8:32).

■ **„винаги“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:58.

8:36 „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.

8:37 „при все това искате да Ме убие“ (вж. Йоан 5:18; 7:1,19; 8:37,40; 11:53).

■ **„понеже Моето слово няма място във вас“** Тази фраза може да бъде разбрана по няколко начина. Добър коментар по темата ще намерите в *The Bible in Twenty Six Translations*.

1. „понеже моето слово няма свободен достъп у вас“ – American Standard Version
2. „не намира почва у вас“ – *The New Testament om Henry Alford*
3. „не намира място във вас“ – *The New Testament: A New Translation om James Moffatt*
4. „не намира място у вас“ – *The Emphasized New Testament: A New Translation om J. B.Rotherham*
5. „защото моите думи не намират място в сърцата ви“ – *The Four Gospels om John Rieu*.
Отново проблемът се свежда до приемането или отхвърлянето на евангелието. Става дума за спасението, а не за моралния напредък.

8:38 „които съм видял“ Тук глаголет е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което е във връзка с предвечната същност на Исус и Неговата близка връзка с Отца (вж. Йоан 8:40,42).

■ **„вие също вършите нещата, които сте видели от вашия баща“** Първото споменаване на Отца може да е свързано с юдейската традиция (вж. Ис. 29:13). Обаче в Йоан 8:41-44 подлогът е сатана или дяволът. Техните дела, мотиви и думи, които изтъкват вяроност към Мойсей, ясно показват духовната им ориентация. Човеците не могат да бъдат инициатори в духовната сфера. Има два източника на влияние (не става дума за дуализъм) – БОГ/Христос/ Духът или Сатана и неговите! Начинът, по който човек откликва на евангелието (вж. Йоан 1:12; 3:16; 10:1-18; 14:6) разкрива неговата духовна ориентация! Този израз има различни варианти:

1. и двете думи за „баща“ може да се отнасят до ЯХВЕ (без местоимението „вашия“
2. глаголет е в повелително наклонение, а не в изявително (вж. Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, стр.225).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 8:39-47

³⁹ Те в отговор Му казаха: Авраам е нашият баща. Исус им каза: Ако бяхте деца на Авраам, щяхте да вършите делата на Авраам. ⁴⁰ А сега искате да убиете Мен, човека, който ви каза истината, която чух от Бога. Това Авраам не е направил. ⁴¹ Вие вършите делата на баща си. Те Му казаха: Ние не сме родени от блудство; имаме един отец: Бога. ⁴² Исус им каза: Ако Бог беше вашият Отец, вие щяхте да Ме любите, защото Аз съм слязъл и дошъл от Бога, понеже Аз не съм дошъл от Себе Си, а Той ме изпрати. ⁴³ Защо не разбирате моето говорене? Защото не можете да слушате Моето слово. ⁴⁴ Вие сте от баща дявола и желаете да вършите похотите на баща си. Той беше от началото човекоубиец и не стоеше в истината, защото в него няма истина. Когато говори лъжа, от своето си

говори, защото е лъжец и на лъжата баща. ⁴⁵ А понеже Аз говоря истината, вие не ми вярвате. ⁴⁶ Кой от вас ме обвинява в грях? Но ако говоря истината, защо не Ми вярвате? ⁴⁷ Който е от Бога, той слуша Божиите думи; вие затова не слушате, защото не сте от Бога.

8:39 „Авраам е наш баща“ Исус потвърждава тяхното физическо родство с Авраам, като изтъква, че те носят семейните белези на баща дявола (вж. Йоан 8:38,44). Не расовата идентичност, а личната връзка на вяра може да превърне юдеите в деца на Бога (вж. Втор. 6:5,13; Римл. 2:28-29; 9:6).

- „ако” Това е условно изречение от първи вид по форма (подчинително изречение – СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, с *ei*), но може да изпълнява функция и на условно изречение от втори вид (вж. Йоан 8:19 и 42). В различните варианти на гръцките манускрипти е направен опит за премахване на сложната условна форма, като първият глагол е променен и е в несвършено време. В такъв случай изречението би звучало така: „Ако бяхте деца на Авраам, което не е вярно, тогава бихте направили онова, което стори Авраам, но няма да го сторите“. Според UBS⁴ сложната условна форма има оценка „В“ (почти сигурно).

8:40 „човек“ Исус не само разглежда себе си като представител на ЯХВЕ, който споделя Неговата божествена същност, но и като истински човек. Това твърдение противоречи на мненията на лъжливите учители гностици, според които е налице вечен дуализъм между духа и физическата сфера (вж. I Йоан 1:1-4; 4:1-4).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГНОСТИЦИЗЪМ

- A. Голяма част от информацията за тази ерес идва от писанията на гностиците от Втори век. Идеите, обаче са познати още от Първи век (Ръкописите от Мъртво море) и писанията на апостол Йоан.
- B. Проблемът в Ефес (I Тимотей), Крит (Тит) и Колоса (Колосаяни) е хибрид от зараждащ се гностицизъм и легалистичен юдаизъм.
- C. Някои догми на Валентинианския и Керинтианския гностицизъм от Втори век.
 - 1. Материята и духът са вечни от начало (онтологичен дуализъм). Материята е зла, духът е добър. Бог, който е добър, не може директно да променя злата материя.
 - 2. Между Бога и материята има еманации (*еони* или ангелски нива). Последната и най-нисшата е *ЯХВЕ* of Старият Завет, който създава вселената (*kosmos*).
 - 3. Исус е еманация като *ЯХВЕ*, но по-високо на скалата, по-близо до истинския Бог. Някои Го поставят най-отгоре, но все още по-ниско от Бога и не е vyplътено божество (вж. Йоан 1:14). Тъй като материята е зла, Исус не може да има човешко тяло и да остане божествен. Той изглежда като човек, но всъщност е само дух (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6).
 - 4. Спасението се постига чрез вяра в Исус плюс специално познание, което е известно само на специални личности. За да минеш през небесните сфери е нужно специално познание (пароли). Юдейският легализъм също се изисква, за да достигнеш до Бога.
- D. Лъжеучителите гностици подкрепят две противоположни етични системи.
 - 1. За някои, начинът на живот няма никаква връзка със спасението. За тях, спасението и духовността се свеждат до тайно знание (пароли) чрез ангелските сфери (*еони*).
 - 2. За други е съществено важно какъв живот водиш. В тази книга лъжеучителите наблягат на аскетичния начин на живот като свидетелство за истинско спасение (вж. 2:16-23).
- E. Добра книга с препратки е *The Nag Hammadi Library* от James M. Robinson и Richard Smith

8:41

NASB, NKJV „Ние не сме родени от блудство“
NRSV „Ние не сме незаконнородени деца“
TEV „Ние сме законни деца“
NJB „Ние не сме родени незаконно“

Това може би е във връзка с обвинението от Йоан 8:48 („ти си самарянин“). Изглежда юдеите имат предвид, че Исус е незаконен син, не е истински юдеин. По-късно в някои равински източници се появява спекулацията, че Исус е заченат от римски войник.

- **„ние имаме един баща, Бога“** Това твърдение отразява стриктния монотеизъм на Стария завет (вж. Втор. 4:35,39; 6:4-5), който намира изражение в съответните понятия за бащинство (вж. Втор. 32:6; Ис. 1:2; 63:16; 64:8). Тук е налице дилема: юдеите настояват, че Бог е само един (вж. Втор. 6:4-5) и че покорството на Мойсеевия закон осигурява праведност пред Бога (вж. Втор. 6:1-3,17,24-25). Исус идва и твърди, че е едно с Бога. Той заявява, че праведност пред Бога се постига с лична връзка с Него, а не чрез изпълняване на закона. Смущението и колебанието на юдеите е разбираемо, но в случая прозрението от Духа и могъщите дела на Исус произвеждат вярата!

8:42 „ако“ Това е условно изречение от втори вид, при което има „противоречие на фактите“. „Ако Бог беше ваш баща, което не е така, вие щяхте да ме обичате, но вие не ме обичате“ (вж. Йоан 8:47).

8:43 „защото не можете да слушате Моето слово“ Тук става дума за духовната възприемчивост и разбиране. Те нямат духовни уши (вж. Исаия 6:9-10; Матей 11:15; 13:9,15-16,43; Марк 4:9,23; 7:16; 8:18; Лука 8:8; 14:35; Деяния 7:51; 28:26-27).

8:44 „Вие сте от вашия баща, дявола“ Какво шокиращо твърдение, отнасящо се за религиозните водачи, съвременници на Исус (вж. Йоан 8:47). Тази концепция за споделяне на общи семейни елементи е изразена с еврейския идиом „синове на...“ (вж. Мат. 13:38; Деяния 13:10; I Йоан 3:8,10). Относно думата „дявол“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31.

- **„убиец от началото“** Тук не става дума за вечната същност на дявола (тоест дуализма в зороастрианизма), а по-скоро отражение на идеята за духовното изкушение на Адам и Ева, от страна на враждебно създание, дух, обитаващ в змия (вж. Битие 3). Обърнете внимание на нарочния контраст между истинния Бог, който олицетворява истината и дявола!

8:46 „Кой от вас Ме обвинява в грях“ В настоящия контекст става дума за лъжливите обвинения към Исус. Сатана лъже, но Исус говори истината. Исус подканва тези юдейски водачи да опровергават Неговите думи или учения, да докажат, че са лъжливи! В тази ситуация въпросното твърдение изглежда не касае богословската доктрина за безгрешната природа на Исус. В творбите на Йоан „грях“ по-скоро е принцип на злото в падналия свят, който е в бунт срещу Бога, отколкото конкретно греховно деяние. Грехът е всичко, което Исус не е! Категоричният грях е неверие (вж. Йоан 16:9).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 8:48-59

⁴⁸ Юдеите в отговор Му казаха: Не казваме ли ние право, че си самарянин и имаш демон? ⁴⁹ Исус отговори: Нямам демон, но Аз почитам Моя Отец, а вие ме позорите. ⁵⁰ Но Аз не търся слава за Себе Си; има Един, който търси и съди. ⁵¹ Истина, истина ви казвам, ако някой опази Моето слово, няма да види смърт до века. ⁵² Юдеите Му казаха: Сега знаем, че имаш демон. Ааврам умря, също

и пророците; а Ти казваш: ако някой опази Моето слово, няма да вкуси смърт до века. ⁵³ Нима Ти си по-голям от баща ни Авраам, който умря. И пророците умряха. Ти на какъв се правиш? ⁵⁴ Исус отговори: Ако Аз сам славя Себе Си, славата ми е нищо. Моят Отец, който Ме слави, за когото вие казвате, че е ваш Бог. ⁵⁵ но вие не сте Го познали, а Аз Го познавам и ако кажа, че не Го познавам, че бъда като вас лъжец, но Аз Го познавам и пазя словото Му. ⁵⁶ Баща ви Авраам ликуваше, че ще види Моя ден; и го видя и се зарадва. ⁵⁷ Юдеите Му казаха: Още петдесет години нямаш и Авраам ли си видял? ⁵⁸ Исус им каза: Истина, истина ви казвам: преди да е бил Авраам, Аз съм. ⁵⁹ Тогава взеха камъни, за да хвърлят по Него, но Исус се скри и излезе от храма (минавайки посред тях и така си отиде).

8:48 „Ти си самарянин и имаш демон“ Има вероятност истинският контекстуален смисъл да е отразен в арамейската дума, преведена с гръцката дума „самарянин“, което означава „главатар на демоните“. Исус говори арамейски. Ако това е истина, то пасва на постоянните обвинения на религиозните водачи, че Исус наистина разполага със свръхестествена власт, която е от дявола. Възможно е също обвинението, че някой е обладан от демон, да е равнозначно на това, че същият човек лъже (вж. Йоан 8:52). Когато юдеите казват, че Исус е самарянин (вж. Йоан 4:9) или има демон (вж. Йоан 7:20; 8:48,49,52; 10:20,21, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31), те на практика заявяват, че никой не трябва да Го слуша и да приема посланието Му. С други думи изразът „Авраам е нашият баща“ е поредното извинение да не се вслушат в думите на Исус и да не приемат посланието Му.

8:49 Човек не може да вярва в Отца, без да вярва в Сина (вж. I Йоан 5:9-12); човек не може да познава Отца и да не почита Сина (вж. Йоан 5:23). Макар и да са две отделни личности, те са едно (вж. Йоан 10:30; 17:21-23).

8:50 „Моята слава“ Вж. коментара към Йоан 1:14.

8:51,52 „ако“ И двете изречения са условни от трети вид, което означава потенциално действие. Забележете, че покорството е свързано с вярата (вж. списъка с текстове към Йоан 8:48).

- **„няма да види смърт“** Това е силен двоен негатив. Тук вероятно се касае за духовната смърт (вж. Йоан 8:21,24), а не просто физическата (вж. Йоан 5:24; 6:40, 47; 11:25-26). Може да се касае и за страха от смъртта (вж. I Кор. 15:54-57).

Идеята за смъртта (*thanatos*) е изразена в Библията на три нива:

1. духовна смърт, Бит 2:17; 3:1-24; Ис. 59:2; Римл. 7:10-11; Яков 1:15 (връзката с Бога е нарушена)
2. физическа смърт (Бит. 3:4-5; 5 (връзката със земята е нарушена)
3. вечна смърт, „втората смърт“ (Откр. 2:11; 20:6,14; 21:8 (нарушената връзка с Бога е окончателна)

Смъртта е противоположното на онова, което Бог желае за Неговото най-висше творение (вж. Бит. 1:26-27).

8:52 Това показва, че те погрешно разбират твърденията на Исус (вж. Йоан 8:51). Те смятат, че Исус говори за физическия живот на Авраам и пророците.

8:53 Този въпрос очаква отрицателен отговор. Какво смущаващо твърдение? Исус обаче има предвид точно това:

1. Той е по-велик от Авраам, Йоан 8:53
2. Той е по-велик от Яков, Йоан 4:12
3. Той е по-велик от Йона, Матей 12:41; Лука 11:32

4. Той е по-велик от Йоан Кръстител, Йоан 5:36; Лука 7:28

5. Той е по-велик от Соломон, Матей 12:42; Лука 11:31

Цялата книга Евреи показва превъзходството на Исус над Мойсей, превъзходството на Новия завет над стария (вж. коментара на Боб Ътли на английски на www.freebiblecommentary.mobi)

- „**ти на какъв се правиш**” Точно в това е проблемът! Исус ясно говори за себе си в Йоан 8:54 и 58, а те се опитват да Го убият с камъни за богохулство (вж. Йоан 8:59).

8:54 „ако“ Поредното условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.

- „**славя**“ Тук думата има предвид „почит“ (вж. Римл. 1:21; I Кор. 12:26).

8:55 „зная... зная“ Оригиначните гръцки глаголи в този стих са два и са различни *ginōskō* и *oida*, но са синоними (вж. Йоан 7:28-29). Исус познава Отца и Го разкрива пред Неговите последователи. Светът (дори юдеите) не познават Отца (вж. Йоан 1:10; 8:19,55; 15:21;16:3; 17:25).

8:56 „вашия баща Авраам” Това е смущаващо твърдение. Исус се дистанцира от юдеите, „закона“ (вж. Йоан 8:17), „храма“ и дори патриарха Авраам. Налице е скъсване на връзката със Стария завет!

- „**се радваше, че ще види Моя ден**” Този глагол е в минало свършено време, възвратен залог, изявително наклонение. Дали Авраам е бил наясно с темата за Месията? В няколко от библейските преводи глаголет е в бъдеще време. Долните предположения са от *The Bible in Twenty-Six Translations*:

1. „развълнуван, че ще види“ – *The Emphasized New Testament: A New Translation om J. V.Rotherham*
2. „зарадван, че предстои да види Моя ден“ – *Revised Standard Version*
3. „беше изключително щастлив, че предстои да види“ – *The Berkeley Version of the New Testament om Gerrit Verkuyl*
4. „да види моето идване“ – *The New Testament: An American Translation om Edgar J. Goodspeed*
5. „беше възхитен да узнае за Моя ден“ – *The New Testament in the Language of Today om William F.Век*. Вж. също, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, Harold K. Moulton изброява глаголите, които се превеждат „да желае горещо“ (стр. 2).

- „**видя го и се зарадва**” Това може да означава едно от следните 2 неща:

1. че в своя земен живот Авраам е имал видение за Месията (вж. II Ездра 3:14)
2. че (на небето) Авраам е жив и осъзнава делото на Месията на земята (вж. Евр. 11:13)

Цялата идея зад думите на Исус се свежда до истината, че бащата на еврейската нация очаква века на Месията с голяма радост, а настоящето „семе“ (поколение) отказва да повярва и да се зарадва! Авраам е отец на вярващите (вж. Римл. 2:28-29), не на невярващите!

8:57 Исусовите слушатели отново погрешно разбират думите на Исус, защото ги приемат буквално. Тези думи може да са казани нарочно! Те не виждат, защото не искат и вероятно не могат!

8:58 „преди да се е родил Авраам, аз съм” Това е богохулство за юдеите и те се опитват да убият Исус с камъни (вж. Изх. 3:12, 14). Те ясно разбират какво казва Исус, а именно, че е божествена личност с предвечен произход (вж. Йоан 4:26; 6:20; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5,6,8).

8:59 „те взеха камъни, за да ги хвърлят по Него“ Думите на Исус са много ясни. Той е Месията и Той е едно с Отца. Същите юдеи, които в Йоан 8:31 „повярваха в Него“, сега са готови да Го убият с камъни за богохулство (вж. Лев. 24:16). За тези юдеи е особено трудно да приемат радикално новото послание на Исус.

1. Той не постъпва по начин, по който те очакват Месията да действа
2. Той предизвиква тяхната свещена устна традиция
3. Той смущава техния стриктен монотеизъм
4. Той твърди, че сатана, а не ЯХВЕ е техен баща

Човек трябва или да Го „приеме“, или да го „убие с камъни“. Средно положение няма!

■ „Исус се скри и излезе от храма“ Това е един от онези стихове, които кара учените да спекулират дали

1. става дума за чудо (вж. Лука 4:30 и добавките към текста)
2. Исус се смесва с тълпата, защото не се отличава от останалите юдеи в множеството. Божественото време не е настъпило. Исус знае, че е дошъл да умре и знае как, кога и къде. Неговият час „още не е дошъл!“

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Дали 7:53-8:11 присъства в оригинала на евангелието от Йоан? Защо?
2. Какъв е контекстът на Исусовото изявление: „Аз съм светлината на света?“
3. Защо фарисеите са така антагонистично настроени към Исус?
4. Обяснете употребата на думата „вярвам“ в Йоан 8:30 в светлината на контекста, който следва.

Йоан 9 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Изцелението на слепородения	Слепороден човек получава зрение	Исус се изявява като Светлината на света	Исус изцелява слепороден човек	Изцелението на слепородения човек
9:1-12	9:1-12	9:1-12	9:1-2	9:1-5
			9:3-5	
			9:6-7	9:6-7
			9:8 9:9a 9:9b 9:10 9:11 9:12a 9:12b	9:8-12
Фарисеите разследват изцелението	Фарисеите изгонват изцеления човек		Фарисеите разследват изцелението	
9:13-17	9:13-34	9:13-17	9:13-15 9:16a 9:16b 9:17a 9:17b	9:13-17
9:18-23		9:18-23	9:18-19 9:20-23	9:18-23
9:23-34		9:23-34	9:24 9:25 9:26 9:27 9:28-29 9:30-33 9:34	9:24-34
Духовна слепота	Истинско зрение и истинска слепота		Духовна слепота	
9:35-39	9:35-41	9:35-41	9:35 9:36 9:37	9:35-39
			9:38	
			9:39	
9:40-41			9:40	9:40-41
			9:41	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-41

А. Изцелението на слепи е често срещано чудо в служението на Исус и е вършено по различни начини.

В. Изцелението на слепите е месианско знамение (вж. Ис. 29:18; 35:5; 42:7; Мат. 11:5). Тези изцеления са особено значими и това е видно от начина, по който Исус използва контекста, за да заяви, че Той е светлината на света (вж. Йоан 8:12 & 9:5). Юдеите искат знамения и получават няколко. Само ЯХВЕ може да изцелява слепите!

С. Тази глава е една жива илюстрация за физическата слепота на слепороден човек и духовната слепота на фарисеите (вж. Йоан 9:39-41; Мат. 6:23).

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 9:1-12

¹ И когато минаваше, видя един човек, който беше сляп от рождение. ² И учениците Му Го попитаха, като казаха: Равви, кой е съгрешил, този човек или родителите му, за да се роди сляп? ³ Исус отговори: Нито този човек, нито родителите му са съгрешили, а за се явят в него Божиите дела. ⁴ Ние трябва да вършим делата на Този, Който Ме е пратил, докато е ден; иде нощ, когато никой не може да работи. ⁵ Докато съм в света, аз съм светлината на света. ⁶ Като каза това, плюна на земята, направи кал с плюнката и намаза очите на слепия. ⁷ И му каза: Иди умий се в къпалнята Силоам, което значи Пратен. И така, той отиде, умий се и дойде прогледнал. ⁸ А съседите и онези, които го бяха виждали по-рано, че беше просяк, казаха: Не е ли този, който седеше и просеше? ⁹ Едни казаха: Той е; други казаха: Прилича на него. Той каза: Аз съм. ¹⁰ Тогава му казаха: Как ти се отвориха очите? ¹¹ Той отговори: Човекът, който се нарича Исус, направи кал, намаза очите ми и ми каза: Иди на Силоам и се умий. И така, отидох, и като се умий, прогледнах. ¹² Тогава му казаха: Къде е Той? Каза: Не зная.

9:1 „сляп по рождение” Това е единственият пример за изцеление по този начин. Няма начин това да е измама.

9:2 „Неговите ученици” Тук учениците са споменати за първи път след глава 6. Може да се отнася за (1) учениците от Юдея, споменати в глава 7:3 или (2) за Дванадесетте.

- **„кой е съгрешил, този човек или родителите му, за да се роди сляп“** Този въпрос е предмет на разгорещена дискусия. Трябва да тълкуваме тази случка с понятията на древния юдаизъм, а не на източните религии. Има няколко възможности.
 1. Става дума за първородния грях, за който равините съдят, с оглед на Бит. 25:22
 2. касае се за греховете на родителите или непосредствените предшественици, които са повлияли върху новороденото бебе (вж. Изх. 20:5; Втор. 5:9)
 3. става дума за връзката между грях и болест, която е така типична за равинското богословие (вж. Яков 5:15-16; Йоан 5:14)

Тази случка няма нищо общо с богословието за прераждането и колелото на кармата. Тук богословието е свързано с юдаизма. Ако желаете подробен коментар по темата, вижте James W. Sire's *Scripture Twisting*, стр. 127-144.

9:3 Този стих ни запознава с отговора на Исус, на въпроса, който учениците задават в Йоан 9:2. Споменати са няколко истини: (1) няма автоматична връзка между греха и болестта (2) проблемите често дават възможности за благословения от страна на Бога.

9:4 „Ние... мен” Тези местоимения обикновено не са свързани. В няколко гръцки ръкописа едното от местоименията е променено, за да съответства на граматичния контекст. Изглежда този стих е отражение на богословската позиция, според която, ако Исус е светлината на света, то Неговите също трябва да светят в този свят (вж. Мат. 5:14).

- **„идва нощ”** Това сравнение от Йоан 9:5 очевидно е метафорично. Значението на метафората може да касае:
 1. идващото осъждение
 2. периодът за възможности е приключил
 3. отхвърлянето и разпъването на Исус

9:5 „докато съм на света“ Изглежда тук се касае за периода на Исусовото възплъщение, времето от Витлеем до Голгота/Елеонския хълм. Исус е на земята само за определено време. Неговите слушатели трябва сега да откликнат на посланието Му. Тази фраза е богословски паралел на Йоан 9:4.

Интересно е доколко твърденията „Аз съм“ са приложими в този контекст.

+

- **„Аз съм светлината на света“** Йоан често използва „светлината“ и „тъмнината“ като метафори за духовната реалност. Исус е „светлината на света“ (вж. Йоан 1:4-5, 8-9; 3:17-21; 8:12; 9:5; 12:46), което може да е отражение на старозаветната истина (вж. Йоан. 42:6; 49:6; 51:4; 60:1,3). Вж. коментара към Йоан 8:12.

9:6 „направи кал с плюнката Плюнката е домашен лек в юдейската традиция. Не е разрешено да се използва в съботен ден (вж. Йоан 9:14). В евангелията са записани три случки, в които Исус използва плюнка (вж. Марк 7:33; 8:23 и тук). Когато използва този приемлив и даже очакван метод за изцеление, Исус насърчава вярата на слепородения човек, но в същото време целенасочено предизвиква традициите и правилата на фарисеите!

9:7 „къпалнята Силоам“ Думата „Силоам“ означава „Този, който е изпратен“. Тази къпалня се използва ритуално по време на празника Шатроразпъване.

- „**Коего се превежда Пратен**“ Думата „пратен“ е свързана с факта, че водата от басейна се отвежда от извора Гион, който се намира извън стените на Ерусалим. Равините свързват думата „пратен“ с обещанията за Месията. Това е поредният коментар, вмъкнат от автора.
- „**умих се**“ Това е дело на вяра. Човекът изпълнява заръчаното от Исус. Това обаче все още не е „спасителна вяра“ (вж. Йоан 9:11,17,36,38). става дума за процес на вяра. От всички евангелия, това на Йоан разкрива отделните етапи на вярата. Глава 8 показва група от хора, които „повярваха“, но без да бъдат спасени (вж. Матей 13; Марк 4; притчата за почвите).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА ЗА СПАСЕНИЕТО

Спасението не е продукт, а взаимоотношение. То не завършва в момента, когато човек се доверява на Христос; това е само началото! Спасението не е застраховка срещу пожар, нито е билет за небето, но представлява живот на растящо уподобяване с Христос. В Америка има поговорка, която казва, че колкото по-дълго една семейна двойка живеят заедно, толкова повече заприличват един на друг. Това е целта на спасението!

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЛЮ (минало свършено време)

- Деяния 15:11
- Римляни 8:24
- II Тимотей 1:9
- Тит 3:5
- Римляни 13:11 (комбинира МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ с ориентация за в БЪДЕЩЕ)

СПАСЕНИЕТО КАТО НАСТОЯЩА РЕАЛНОСТ (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ)

- Ефесяни 2:5,8

СПАСЕНИЕТО КАТО ПРОДЪЛЖИТЕЛЕН ПРОЦЕС (СЕГАШНО ВРЕМЕ)

- I Коринтяни 1:18; 15:2
- II Коринтяни 2:15
- I Петър 3:21

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЙСТВИЕ В БЪДЕЩЕ (БЪДЕЩЕ КАТО ВРЕМЕ ИЛИ КОНТЕКСТ)

- Римляни 5:9,10; 10:9,13
- I Коринтяни 3:15; 5:5
- Филипаяни 1:28;
- I Солунци 5:8-9
- Евреи 1:14; 9:28
- I Петър 1:5,9

Следователно, спасението започва с първоначално решение на вяра (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13), но то трябва да се прояви в един живот на вяра (вж. Римл. 8:29; Гал. 3:19; Ефес. 1:4; 2:10), а един ден ще бъде изцяло завършено (вж. I Йоан 3:2). Този последен етап се нарича прославяне. Той може да бъде илюстриран като

1. първоначално прославяне – оправдание (спасение от наказанието за греха)
2. прогресивно спасение – освещение (спасение от силата на греха)
3. окончателно спасение – прославяне (спасение от присъствието на греха)

9:8 „съседите“ В тази глава са споменати три групи от хора, които са свидетели на чудото: (1) съседите му (Йоан 9:8); (2) самият човек (Йоан 9:11) и (3) неговите родители (Йоан 9:18). Както съседите на човека, така и фарисеите имат разногласия относно чудното изцеление на слепия човек.

- „**Не беше ли този, който седеше и просеше**“ Този гръцки въпрос предполага утвърдителен отговор.

9:9 „Аз съм“ Този същият гръцки идиом е използван от Исус в Йоан 4:26; 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:5,6,8. В този контекст става ясно, че изразът „Аз съм“ не винаги означава божествена претенция.

Същото се касае и за понятието *kurios*, използвано в стихове 36 (господин) и 38 (Господ) от тази глава.

9:11-12 Този разговор показва, че изцелението на този човек не му носи веднага и духовно спасение. Вярата на този човек е процес, който се развива по време на разговорите му с Исус (вж. Йоан 9:35).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 9:13-17

¹³ Заведоха някогашния слепец при фарисеите. ¹⁴ А беше събота, когато Исус направи калта и му отвори очите. ¹⁵ И така, фарисеите също го попитаха пак как е прогледнал. И той им каза: Кал сложи на очите ми, умих се и гледам. ¹⁶ Затова някои от фарисеите казваха: Този човек не е от Бога, защото не пази съботата. А други казваха: Как може грешен човек да върши такива знамения? И възникна разцепление помежду им. ¹⁷ Казват пак на слепеца: Ти какво казваш за Него, като ти е отворил очите? И той каза: Пророк е.

9:13 „те“ Сигурно става дума за съседите.

- „фарисеите“ В евангелието от Йоан юдейските водачи са наричани по различни начини. Обикновено са назовавани просто „юдеи“ (вж. Йоан 9:18, 22). В тази глава обаче те са наречени „фарисеи“ в Йоан 9:13, 15, 16 и 40. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:24.

9:14 „А беше събота, когато Исус направи калта“ Традиционните правила на юдейските водачи (Устната традиция, закодирана в Талмуда) са по-важни за тях от нуждата на човека (вж. Йоан 5:9; 9:16; Мат. 23:24). Изглежда така сякаш Исус нарочно прави нещо забранено в събота, за да влезе в богословски спор с тези водачи. Вж. коментара към Йоан 5:9.

9:16 Фарисеите изглежда основават своята присъда над Исус въз основа на Втор. 13:1-5.

- „стана разцепление между тях“ Исус винаги предизвиква разцепление (вж. Йоан 6:52; 7:43; 10:19; Матей 10:34-39).

9:17 „Пророк е“ Тази глава показва как вярата на човека търпи развитие (вж. Йоан 9:36, 38). Относно думата „пророк“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 4:19.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 9:18-23

¹⁸ Но юдеите не вярваха, че той е бил сляп и е прогледнал, докато не повикаха родителите на прогледналия ¹⁹ и го попитаха, казвайки: Този ли е вашият син, за когото казвате, че се е родил сляп? Как сега вижда? ²⁰ Родителите в отговор казаха: Знаем, че този е нашият син и че се е родил сляп, ²¹ а как сега вижда не знаем и кой му е отворил очите, също не знаем, него питайте, той е пълнолетен, нека сам говори за себе си. ²² Това казаха родителите му, защото се бояха от юдеите, защото юдеите се бяха споразумели вече помежду си да отлъчат от синагогата онзи, който би Го изповядал като Христос. ²³ Затова родителите му казаха: Той е пълнолетен; него питайте.

9:22-23 „който би Го изповядал като Христос“ Това е условно изречение от трети вид, което може да говори за потенциално действие. Родителите на човека са уплашени от реакцията на тези юдейски водачи. Въпросното изцеление може да се потвърди от няколко свидетелства: (1) на съседите (Йоан 9:8-10); (2) на самия човек (Йоан 9:11-17, 24-33); и (3) и на неговите родители (Йоан 9:18-23).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД

- А. Има две форми на един и същ гръцки корен, използвани за изповед или признание, *homologeō* и *exomologeō*. Яков използва съставен термин от *homo*, същият; *legō*, да говоря; и *ex*, извън. Основното значение е да кажеш същото нещо, да се съгласиш с нещо. Частицата *ex* внася идеята за публично заявление.
- В. Английските варианти на тази група думи са:
1. *praise* – хвала
 2. *agree* – съгласявам се
 3. *declare* – декларирам
 4. *profess* – изповядвам
 5. *confess* – признавам
- С. Тази група от думи изглежда има различна употреба
1. Да прославя (Бога)
 2. Да призная греха
- Идеята може да се е зародила от човешкото усещане за Божията святост и човешката греховност. Ако признаеш едната истина, трябва да признаеш и другата.
- Д. Новозаветната употреба на въпросната група думи е както следва:
1. Да обещава (вж. Мат. 14:7; Деяния 7:17)
 2. да се съглася или приема нещо (вж. Йоан 1:20; Лука 22:6; Деяния 24:14; Евр. 11:13)
 3. да прославя (вж. Мат. 11:25; Лука 10:21; Римл. 14:11; 15:9)
 4. да одобря
 - а. Някоя личност (вж. Мат. 10:32; Лука 12:8; Йоан 9:22; 12:42; Римл. 10:9; Фил. 2:11; I Йоан 2:23; Откр. 3:5)
 - б. Дадена истина (вж. Деяния 23:8; II Кор. 11:13; I Йоан 4:2)
 5. да направя публично изявление (правен смисъл, разгърнат в религиозен, вж. Деяния 24:14; I Тим. 6:13)
 - а. Без признание за вина (вж. I Тим. 6:12; Евр. 10:23)
 - б. С признание за вина (вж. Мат. 3:6; Деяния 19:18; Евр. 4:14; Яков 5:16; I Йоан 1:9)

9:22 „за да го отлъчат от синагогата“ Очевидно родителите се боят да не бъдат изгонени от синагогата (вж. Йоан 12:42; 16:2). Тази случка ни връща към книгата на Ездра (вж. Йоан 10:8). От равинската литература знаем, че има три периода за отлъчване: (1) за една седмица; (2) за един месец или (3) за цял живот.

Йоан, който пише своето евангелието в края на века, познава добре тази процедура по отлъчване от синагогата, заради изповядване на Исус като Христос. Известните „формули за проклятие“ са въведени от фарисеите след 70 г. сл. Хр. В Ямния, където се наблюдава съживяване на юдейството.

- „той ще бъде отлъчен от синагогата“ Това е сериозен акт на лишаване от общуване (вж. Йоан 12:42; 16:2).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 9:24-34

²⁴ И така, повикаха втори път човека, който беше сляп и му казаха: Отдай слава на Бога, ние знаем, че този Човек е грешник. ²⁵ А той отговори: Дали е грешник, не зная; едно зная – че бях сляп, а сега виждам. ²⁶ Затова Му казаха: Какво ти направи? Как ти отвори очите? ²⁷ Отговори им: Казвах ви вече и не чухте; защо искате пак да чуете? Да не би и вие да искате да Му станете ученици? ²⁸ Тогава те изругаха и му казаха: Ти си Негов ученик, а ние сме Мойсееви ученици. ²⁹ Ние знаем, че на Мойсей Бог е говорил, а Този не знаем откъде е. ³⁰ Човекът в отговор им каза: Това е чудно, че

вие не знаете откъде, но Той ми отвори очите.³¹ Знаем, че Бог не слуша грешници, а ако някой се бои от Бога и върши Неговата воля, него слуша.³² А пък от началото на света не се е чуло някой да е отворил очите на слепороден човек.³³ Ако този човек не беше от Бога, нямаше да може нищо да направи.³⁴ Те в отговор му казаха: Ти цял в грехове си роден, и нас ли учиш? И го изпъдиха навън.

9:24 „отдай слава на Бога” Тук става дума за определена формула на заклеване, с която доказваш истинността на думите си (вж. Ис. Нав 7:19).

9:25 Този отговор трябва да е във връзка с Йоан 9:16. Изцеленият човек няма намерение да води богословски дискусии, той просто описва какво е направил Исус.

9:27 „Да не би и вие да искате да Му станете ученици?” Граматическата конструкция на гръцкия израз предполага отрицателен отговор, но самият въпрос показва иронията в думите на човека, както и факта, че просякът е остроумен.

9:28a „Ти си Негов ученик” Тук задаваме въпроса на кой етап от тази случка изцеленият човек наистина се превръща във вярващ. Първоначално изглежда, че в момента на самото изцеление, човекът не изповядва вяра в Христос като Месия; чак по-късно Исус го конфронтира със своите месиански твърдения (вж. Йоан 9:36-38). Този епизод показва, че физическото изцеление не означава автоматично духовно спасение.

9:28b-29 Тези стихове показват трудностите, които срещат религиозните водачи. Те се опитват да приравнят подробното, конкретно тълкуване на устната традиция (Талмуд) с вдъхновеното от Бога откровение на Мойсей. Техните очи са заслепени от богословските им предразсъдъци (вж. Мат. 6:23). Те са ученици, които следват човешки традиции (вж. Ис. 29:13).

9:29 „ние не знаем Той откъде е” Това е поредният случай, при който Йоан използва ирония (вж. Йоан 7:27-28;8:14). Исус е дошъл от Отца (вж. Йоан 8:42; 13:3; 16:28), но тяхната слепота им пречи да знаят

1. Неговия произход
2. Неговото родно място

9:30 „Това е чудно, че вие не знаете откъде е, но Той ми отвори очите” Това е още един пример за остроумието и хапливата ирония на слепия просяк, докато отблъсква логиката на фарисеите.

9:31-33 Този необразован, слеп човек има по-добро и систематично богословие от тези религиозни водачи.

9:33 „ако” Това е условно изречение от втори вид, което се нарича „противно на фактите“. Стихът трябва да се разбира по следния начин: „Ако този човек не беше дошъл от Бога, което не е вярно, Той не би могъл да извърши нищо подобно, но Той го направи.“

9:34 „Ти си цял в грехове роден“ Интересно е да се отбележи, че равинският юдаизъм не изповядва доктрината за първородния грях (вж. Йоан 14:1,4; Пс. 51:5). Той не поставя акцент върху грехопадението, описано в Битие 3. Юдеите твърдят, че у всеки човек има добри и лоши намерения (*yetzer*). Тези фарисеи намекуват, че свидетелството и логиката на изцеления слепороден човек не са валидни, защото той очевидно е грешник, защото се е родил слеп.

- „те го изпъдиха навън” Това буквално означава: „те го изхвърлиха навън“. Този израз може да означава, че (1) са го лишили от членуване в местната синагога или (2) са го изгонили от срещата, Вариант #2 пасва най-добре.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИБ – Йоан 9:35-41

³⁵ Исус чу, че го изпъдили навън, и като го намери, каза: Ти вярваш ли в Божия Син? ³⁶ Той в отговор каза: А Кой е Той, Господине, за да повярвам в Него? ³⁷ Исус му каза: И видял си Го, и който говори с теб, Той е. ³⁸ А той каза: Вярвам, Господи, и Му се поклони. ³⁹ И Исус каза: за съд дойдох Аз на този свят, за да виждат невиждащите, а виждащите да ослепеят. ⁴⁰ Някои от фарисеите, които бяха с Него, чуха това и казаха: Да не сме и ние слепи? ⁴¹ Исус им каза: Ако бяхте слепи, нямаше да имате грях, но сега казвате, че виждате и затова грехът ви остава.

9:35

NASB, NRSV

TEV, NJB, „Вярваш ли в Човешкия Син?“

NKJV „Вярваш ли в Божия Син?“

В древните гръцки унциални манускрипти А и L изразът е „Божият Син“, а в P⁶⁶, P⁷⁵, κ, В, D и W, е „Човешкият син“. Ако съдим по употребата на Йоан и доказателствата от манускриптите, очевидно вариантът „Човешки син“ е много по-удачен и вероятно присъства в оригиналния текст. Според UBS⁴ изразът „Човешки син“ получава оценка „А“ (сигурно). В граматичния смисъл, въпросът предполага утвърдителен отговор.

9:36

NASB, NKJV „Господи“

NRSV, TEV

NJB „Господине“

От начина, по който човекът се обръща към Исус в тази глава, можем да съдим за богословското развитие на вярата му.

1. човек (Йоан 9:11)
2. пророк (Йоан 9:17)
3. почтително название „Господине“ (Йоан 9:36)
4. „Господ“ е пълното богословско признание (Йоан 9:38)

Гръцката дума е една и съща в Йоан 9:36 и 38. Единствено контекстът може да определи точното значение на думата. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА БОГА към Йоан 6:20. Гръцката дума *Kurios* може да отразява еврейската *Adon*, която се превръща в заместител на ЯХВЕ, когато името трябва да бъде произнесено.

9:38 Този стих е кулминацията на случката, що се отнася до спасението на изцеления човек. Изненадващо е, че този стих липсва от няколко древни гръцки манускрипти (P⁷⁵, κ, W) и от Диатесарона (ранна комбинация от четирите евангелия). Стихът съдържа две рядко срещани понятия: (1) изразът „Той каза“ се среща само тук и в 1:23, а (2) изразът „той се поклони“ се среща само на това място в Йоан. Изразът е включен в почти всички съвременни преводи.

9:39 „За съд дойдох Аз на този свят“ Изглежда това е в унисон с Йоан 5:22, 27, което говори за осъждането в последното време (есхатология). Това обаче сякаш е в противоречие с Йоан 3:17-21

и 12:47, 48. Това противоречие може да бъде примирено с факта, че Исус идва с цел изкупление, ала хората, които Го отхвърлят сами осъждат себе си.

■ „за да виждат невидящите, а виждащите да ослепеят” Това е двойно изпълнение на пророчеството, специално в книгата Исая:

1. древните израилтяни не ще разберат Божието послание (вж. Ис. 6:10, 42:18-19; 43:8; Ер. 5:21; Езек.12:2)
2. бедните, отхвърлените и физически недъгавите, които са смирени и се покаяват, ще го разберат (вж. Ис. 29:18;32:3-4; 35:5; 42:7, 16)

Исус е светлината на света за всички, които избират да я видят (вж. Йоан 1:4-5, 8-9).

9:40 „да не би и ние да сме слепи” Тук гръцкият синтаксис предполага отрицателен отговор (вж. Мат. 15:14; 23-24). Тези последни няколко стиха показват, че тази глава представлява една нагледна илюстрация за духовната слепота, която не може да бъде излекувана (непростимият грях на неверието, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 5:21), и физическата слепота, която е лечима!

9:41 Този стих изразява една общоизвестна истина (вж. Йоан 15:22,24; Римляни 3:20; 4:15; 5:13; 7:7,9). Хората са отговорни за светлината, която имат и светлината, която ги е озарявала!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е основната тема на тази глава – физическото или духовното изцеление? Физическата слепота или духовната слепота?
2. Как е възможно този мъж да е съгрешавал преди да се роди?
3. В кой момент от тази глава този мъж получава спасение?
4. Дали Исус идва в света, за да спаси света или да го осъди?
5. Обяснете значението на понятието „Човешки син“.
6. Посочете моментите, в които изцеленият слепороден човек проявява ирония в отговорите си към юдейските водачи.

Йоан 10 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Притчата за овцете	Исус е истинският пастир	Исус, пастирът, който дава живота си	Притчата за добрия пастир	Добрият пастир
10:1-6	10:1-6	10:1-6	10:1-5	10:1-5
			10:6	10:6
Исус, добрият пастир	Исус, добрият пастир		Исус, добрият пастир	
10:7-18	10:7-21	10:7-10 10:11-18	10:7-10 10:11-16 10:17-18	10:7-18
10:19-21		10:19-21	10:19-20 10:21	10:19-21
Исус, отхвърлен от юдеите	Исус познава своите овце		Исус е отхвърлен	Исус твърди, че е Божият Син
10:22-30	10:22-30	10:22-30	10:22-24	10:22-30
	Нови опити да убият Исус с камъни		10:25-30	
10:31-39	10:31-39	10:31-39	10:31-32	10:31-38
			10:33	
			10:34-38	
			10:39	10:39
	Вяращите отвъд Йордан			Исус се оттегля от другата страна на Йордан
10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 10:1-6

¹ Истина, истина ви казвам: Който не влиза в кошарата на овцете през вратата, а прескача от другаде, той е крадец и разбойник. ² А който влиза през вратата, е овчар на овцете. ³ На него вратарят отваря и овцете слушат гласа му, и той слуша своите овце по име и ги извежда. ⁴ И когато е изкарал всичките свои овце, върви пред тях и овцете го следват, защото познават гласа му. ⁵ Но чужд човек няма да следват, а ще побягнат от него, защото не познават гласа на чуждите. ⁶ Тази притча им каза Исус, но те не разбраха какво им говореше.

10:1 „Истина, истина“ Вж. коментара към Йоан 1:51.

- **„но прескача от другаде, той е крадец и разбойник“** Забележете, че в стадото има някои, които не принадлежат на добрия пастир (вж. Мат. 7:21-23 и притчата за житото и плевелите, Мат. 13:24-30). Проблемът тук е, че някои се опитват да постигнат с човешки усилия онова, което Бог свободно предлага в Христос (вж. Римл 3:19-31; 9:30-33; 10:2-4; Гал. 2:16; 5:4). Фарисеите от глава 9 са добър пример за това.

10:2 „Но който влиза през вратата, е овчар на овцете“ В тази глава има очевидно преплитане на метафори. Исус не само е вратата на кошарата, Йоан 10:7, Той е и пастирът на стадото (Йоан 10:11 и 14). Преплитането на метафорите обаче не е нетипично за евангелието от Йоан.

1. Исус е хлябът и този, който дава хляба (вж. Йоан 6:35,51)
2. Исус е истината и говорителят на истината (вж. Йоан 10:8:45-46 и 14:6)
3. Исус е пътят и Този, който показва пътя (вж. Йоан 14:6)
4. Исус е жертвата и този, който принася жертвата (вж. книгата Евреи)

Титлата „пастир“ е обичайно старозаветно название за Бога и за Месията (вж. Пс. 23; Пс. 80:1; Ис. 40:10-11; I Петър 5:1-4). Религиозните водачи са наречени „лъжливи пастири“, Еремия 23; Езекиил 34 и Ис. 56:9-12. Понятието „овчар“ е свързано с думата „пастир“ (вж. Йоан 4:11; Тит 1:5,7).

10:3 „овцете слушат гласа му“ Разпознаването и покорството са основани на взаимоотношението. В евангелието от Йоан глаголите „слушам“ (вж. Йоан 4:42; 5:24,25,28-29; 8:47; 10:16,27; 18:37) и „виждам“ (вж. Йоан 3:3; 12:40; 20:8), са използвани, за да опишат вярата и доверието в Исус като Господ.

- **„той назовава всичките по име“** Исус познава своите лично и по отделно (както прави ЯХВЕ, вж. Йоан 10:29-31). Овчарите често назовават животните си по име, дори и когато стадата им са големи. Богословски шокиращо е, че Исус призовава своите истински овце изсред лъжливите овце от народа на Юда. Заветният народ не е истинският народ на Бога. Това е радикалният скандал на Новия завет. Не родословното дърво, а вярата определят бъдещето на човека! Вярата е лична, а не национална. Юдейските водачи, които се противят на Исус, не са част от Божия народ (вж. Йоан 10:26)!

- „и ги извежда” Това касае не само спасението, но и всекидневния живот (вж. Йоан 10:4, 9).

10:4 Това сигурно има връзка с обичая различните стада да бъдат държани заедно в една кошара през нощта. На сутринта овчарят ги вика и те отиват при него.

10:5 Църквата винаги е имала проблеми с лъжливите пастири (вж. I Тим. 4:1-3; II Тим. 4:3-4; I Йоан 4:5-6; II Петър 2).

10:6 „Тази притча им каза Исус” Това не е обичайното понятие, превеждано като притча (*parabolē*), но идва от същия корен (*paroiimian*). Тази дума се среща само тук и в Йоан 16:25,29 и II Петър 2:22. Думата е различна по форма, но е синоним на онази дума, която се използва за „притча“ в евангелията (използва се в синоптичните евангелия). Понятието „притча“ обикновено означава да представиш някоя духовна истина като типична случка от нечия култура, за да бъде разбрана по-добре. Възможно е обаче да бъде използвана и за да скрие истината от духовно слепите очи (вж. Йоан 16:29; Марк 4:11-12).

- „но те не разбраха“ Ако глава 10 е свързана по време с глава 9, тогава местоимението „те“ се отнася до фарисеите. Те твърдят, че виждат (вж. Йоан 9:41), но всъщност не е така (вж. Йоан 10:20). Религията може да бъде бариера, а не – мост.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:7-10

⁷ Тогава Исус пак каза: Истина, истина ви казвам; Аз съм вратата на овцете. ⁸ Всички, които са идвали преди мен, са крадци и разбойници; но овцете не ги послушаха. ⁹ Аз съм вратата; ако някой влезе през Мен; ще бъде спасен и ще влиза, и ще излиза, и ще намира паша. ¹⁰ Крадецът влиза само за да открадне, да заколи и да погуби; Аз дойдох, за да имат живот, и да го имат изобилно.

10:7 „Аз съм вратата на овцете” Това е едно от прочутите твърдения „Аз съм“, произнесени от Исус и записани от Йоан. Тази метафора хвърля светлина върху истината, че Исус е единственият истински път (вж. Йоан 8, 10; 14:6). Тя често е наричана скандала на ексклусивизма на евангелието. Ако Библията е Божието лично откровение, тогава има само един начин за праведни отношения с Бога, чрез вяра в Христос (вж. Девния 4:12; I Тим. 2:5). Вж. коментара към Йоан 8:12.

10:8 „Всички, които са идвали преди Мен, са крадци и разбойници“ С оглед на контекста на глави 9 и 10, празника на Освещението, Ханука (вж. Йоан 10:22), възможно е този стих да е свързан с месианските претенции на Макавеите и техните потомци по време на междузаветния период. Има вероятност, обаче, да касае и старозаветните пасажи за лъжливите пастири (вж. Ис. 56:9-12; Еремия 23; Езекиил 34 и Захария 11).

Един манускрипт (MS D) просто не включва думата „всички“, а в няколко от ранните манускрипти (P⁴⁵, P⁷⁵, ^{*}) е пропуснат израза „преди Мен“.

10:9 „който влиза през Мен, ще бъде спасен“ Това е условно изречение от трети вид с глагол в бъдеще време, страдателен залог. Исус е единственият път към Бога (вж. Йоан 14:6). Глаголът „спасен“ в този контекст вероятно е свързан със старозаветната идея за физическо избавление (тоест овцете са в безопасност). При Йоан често са налице понятия, които се припокриват по смисъл. В този контекст присъства и идеята за духовното спасение (вж. Йоан 10:42).

10:10 „Крадецът” Тази дума показва коварните мотиви на лъжливите овчари. Тя отразява и целта на лукавия! Това отношение на безхаберие от страна на наемниците, е видно и от Йоан 10:12-13.

„погубва“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ, което следва.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОГУБВАНЕ (*APOLLUMI*)

Това понятие има широко семантично поле, което предизвиква голямо объркване по отношение на богословските концепции за вечно осъждане срещу унищожение. Буквалното значение на думата се определя от двете съставни *apo* и *ollumi*, да погубя, да разруша.

Проблемът се появява, когато говорим за фигуративната употреба на понятието. Това може ясно да се види в Louw и Nida's *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic Domains*, том 2, стр. 30. В лексикона са споменати няколко значения на термина:

1. разрушавам (Мат. 10:28; Лука 5:37; Йоан 10:10; 17:12; Деяния 5:37; Римл. 9:22 от том 1, стр. 232)
2. не успявам да постигна (Мат. 10:42, том 1, стр. 566)
3. Изгубвам (Лука 15:8, том 1, стр. 566)
4. Не зная мястото (Лука 15:4, том 1, стр. 330)
5. умирам (Мат. 10:39, том 1, стр. 266)

Герхард Кител опитва се да очертае различните употреби, споменавайки четири значения (вж. Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, том 1, стр. 394):

1. да унищожа или убия (Мат. 2:13; 27:20; Марк 3:6; 9:22; Лука 6:9; I Кор. 1:19)
2. да изгубя или да страдам от загубата на (Марк 9:41; Лука 15:4,8)
3. да загина (Мат. 26:52; Марк 4:38; Лука 11:51; 13:3,5,33; 15:17; Йоан 6:12,27; I Кор. 10:9-10)
4. да бъде погубен (Мат. 5:29-30; Марк 2:22; Лука 15: 4,6,24,32; 21:18; Деяния 27:34)

Кител заключава, „като цяло може да кажем, че #2 и #4 се отнасят до неща, свързани с този свят, както е в Синоптичните евангелия, докато #1 и #3 касаят неща, свързани с бъдещия свят, както е при Павел и Йоан”.

Тук идва объркването. Понятието има толкова широка семантична употреба, че различните новозаветни автори го използват по различен начин. Харесвам книгата на Robert V. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 275-277. Той свързва понятието с онези човеци, които са морално погубени и ги чака вечно отделяне от Бога, като ги противопоставя на онези, които познават Христос и имат вечен живот в Него. Втората група е спасена, докато първата е погубена.

Лично аз не смятам, че понятието означава унищожение (вж. E. Fudge, *The Fire That Consumes*). Определението „вечен” е използвано както за вечен живот, така и за вечно наказание в Мат. 25:46. Ако подценим едното, трябва да подценим и другото!

- „Аз дойдох, за да имат живот и да го имат изобилно” Тази фраза често е цитирана като обещание за материални неща, но в този контекст тя е свързана с личното познаване на Исус и с духовните блага, а не с материалните благословения, които Исус дава (стихът е паралелен на Йоан 4:14 и 7:38). Става дума не толкова за благоденствие в земния живот, а за познаване и притежаване на истинския живот! Докато синоптичните евангелия описват акцента, който Исус поставя върху Божието царство, евангелието на Йоан поставя фокуса върху вечния живот. Човек може да притежава вечен живот още сега! Царството вече е в сила!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:11-18

¹¹ Аз съм добрият пастир; добрият пастир живота си дава за овците. ¹² Но който е наемник, а не овчар, и не е стопанин на овците, вижда, че идва вълкът, и като оставя овците, бяга, и вълкът ги разграбва и разпръсва, ¹³ защото е наемник и не го е грижа за овците. ¹⁴ Аз съм добрият пастир и познавам Моите, и Моите познават Мен, ¹⁵ както Отец познава Мен, така и Аз познавам Отца; и Аз давам живота Си за овците. ¹⁶ И други овце имам, които не са от тази кошара, и тях трябва да доведе, и те ще чуят гласа Ми, и ще бъдат едно стадо с един пастир. ¹⁷ Затова Ме люби Отец, защото Аз давам живота Си, за да го вземе пак. ¹⁸ Никой не ми го отнема, а Аз от Себе Си го давам. Имам право да го дам, имам право и да го взема. Тази заповед получих от Своя Отец.

10:11,14 „Аз съм добрият човек” Това е старозаветната титла за Месията (вж. Езек. 34:23; Зах. 11; I Петър 5:4) и за ЯХВЕ (вж. Пс. 23:1; 28:9; 77:20; 78:52; 80:1; 95:7; 100:3; Ис. 40:11; Ер. 23:1; 31:10; Ез. 34:11-16). Налице са две гръцки думи, които могат да се преведат като „добър“: (1) *agathos*, която Йоан обикновено използва за неща и (2) *kalos*, дума, която в Септуагинта се използва, за да се изтъкне контраста със злото. В Новият завет думата означава „красив“, „благороден“, „морален“ и „достоеен“. Тези две понятия са използвани заедно в Лука 8:15. Вж. коментара към Йоан 8:12.

10:11 „добрият пастир дава живота си за овцете” Тук става дума за жертвеното заместническо изкупление на Исус Христос (вж. Йоан 10:11,15,17,18). Той доброволно пожертва живота си за грешното човечество (вж. Ис. 52:13-53:12; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Истинският, изобилен живот идва единствено чрез Него.

Bruce M. Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament* има интересен коментар по тази тема: „Вместо израза „полага живота си“, който е характерен за творбите на Йоан (10:15,17;13:37,38; 15:13; I Йоан 3:16), в няколко манускрипти (P⁴⁵, K*, D) е използван изречението „дава живота си“, който се среща в синоптичните евангелия (Мат. 20:28; Марк 10:45)“ (стр. 230).

10:14 „Аз познавам Моите и Моите Мене познават” Това е еврейският смисъл на думата „познавам“ (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:10). Както Отец познава Сина и Синът познава Отца, така и Исус познава онези, които Му се доверяват и Го познават. Те са „чули“, „видели“ (вж. Йоан 10:4) и са откликнали (вж. Йоан 1:12; 3:16). Християнството е лично взаимоотношение (вж. Йоан 17:20-26).

10:15 „както Отец познава Мене, така и Аз познавам Отца” Тази тема се повтаря многократно в Йоан. Исус говори за своята лична, близка връзка с Отца. Удивителната аналогия в Йоан 10:14-15 показва, че близката връзка между Сина и Отца напомня за връзката между Христос и Неговите последователи (вж. Йоан 14:23). Йоан се фокусира върху еврейската идея за думата „познавам“ като интимна връзка, а не просто факт, който може да бъде разпознат. Исус познава Отца; онези, които познават Исус, също познават Отца!

10:16 „Имам други овце, които не са от тази кошара Това е препратка към Исаия 56:6-8. Съгласно този контекст това може да се отнася за (1) самаряните (вж. Йоан 4:1-42) или (2) или църквата от езичници (вж. Йоан 4:43-54). Това говори за единството на всички хора, които вярват в Христос. Новият завет обединява юдеите и езичниците (вж. Ефес. 2:11-3:13; вж. коментара към I Кор. 12:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11)! Битие 3:15 и Йоан 3:16 се сливат!

- **„и те ще станат едно стадо с един пастир”** Това винаги е било Божията цел (вж. Бит. 3:15; 12:3; Изх. 19:5-6). Богословските аспекти на това единство са дискутирани в Ефес. 2:11-3:13 и 4:1-6.

10:17 „Затова ме люби Отец“ Както Исус не е принуден да положи живота си, така и Отец не е длъжен да даде Своя Син. Този стих не трябва да се тълкува така, сякаш Отец възнагражда Исус за Неговото покорство (тази ерес се нарича „адопцианство“, вж. Речника).

- **„Аз давам живота си, за да го взема пак”** Тук става дума за възкресението. В Новият завет обикновено се казва, че Отец възкресява Сина (вж. Йоан 18b), за да покаже, че приема Неговата жертва. Тук обаче е изтъкната силата на самия Исус да вземе живота си обратно. Тази фраза е отлична възможност, да се покаже, че Новият завет често приписва делото на изкуплението и на трите личности от Божеството.

1. Бог Отец възкреси Исус (вж. Деяния 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34, 37; 17:31; Римл.6:4,9; 10:9; I Кор. 6:14; II Кор. 4:14; Гал. 1:1; Ефес. 1:20; Кол. 2:12; I Сол. 1:10)
2. Бог Син възкресява Себе Си (вж. Йоан 2:19-22; 10:17-18)
3. Бог Дух възкресява Исус (вж. Римл. 8:11)

10:18 „Аз имам власт“ Същото това понятие е използвано и в Йоан 1:12. Може да бъде преведено като „власт“, „законно право“ или „сила“. Този стих показва властта и силата на Исус.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:19-21

¹⁹ Порази тези думи пак възникна разцепление между юдеите. ²⁰ Мнозина от тях казаха: Има демон и е луд. Защо Го слушате? ²¹ Други казаха: Тези думи не са на човек, обзет от демон. Може ли демон да отваря очи на слепи?

10:19 Разногласията относно Исус са споменати още в Йоан 6:52; 7:12,25,43; 9:16; 10:19-21; 11:36-37, така че тази тема се повтаря многократно в евангелието от Йоан. Загадката защо някои приемат благовестието, а други го отхвърлят определя напрежението между предопределението и свободната човешка воля!

10:20 „Има демон и е луд“ Това обвинение към Исус се повтаря често и има две перспективи:

1. в този стих, както и в Йоан 7:20, изразът иска да подсказва, че Исус има умствено заболяване;
2. същото обвинение е използвано от фарисеите, които се опитват да обяснят източника на Исусовата власт 8:48,52)

10:21 В Йоан 10:21 има два въпроса:

1. в стих 21a е използвано *ouk*, което предполага утвърдителен отговор
2. в стих 21b е използвано *mē*, което предполага отрицателен отговор

Вж. James Hewett, *New Testament Greek*, стр. 171. Този стих показва колко е трудно да се следват правилата в гръцкия койне. Не граматическата форма, а контекстът определят крайния смисъл на текста. Изцелението на слепородения е месианско знамение (вж. Изх. 4:11; Пс. 146:8; Ис. 29:18; 35:5; 42:7). В известен смисъл тук слепотата на Израил също е изявена (вж. Ис 42:19), както и в глава 9.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:22-30

²² И настъпи в Ерусалим празникът Освещение на храма. Беше зима. ²³ И Исус ходеше в Соломоновата зала на храма. ²⁴ Тогава юдеите Го наобиколиха и Му казаха: Докога ще ни държиш в напрежение? Ако Ти си Христос, кажи ни ясно? ²⁵ Исус им отговори: Казах ви и не вярвате. Делата, които върша в името на Моя Отец, те свидетелстват за Мене. ²⁶ Но вие не вярвате, защото не сте от Моите овце, както ви казах. ²⁷ Моите овце слушат гласа Ми и Аз ги познавам, и те Ме следват. ²⁸ И Аз им давам вечен живот; и те никога няма да загинат и никой няма да ги грабне от ръката Ми. ²⁹ Моят Отец, който Ми ги даде е по-голям от всичко; и никой не може да ги грабне от ръката на Отца. ³⁰ Аз и Отец сме едно.

10:22 „Празника на Освещението на храма“ Йосиф Флавий го нарича „Празник на светлините“. Днес празникът е познат като Ханука. Празникът трае осем дни и се празнува през средата на Декември. Става дума освещаването на храма в Ерусалим, след военната победа на Юда Макавей през 164 г. пр. Хр. През 168 г. пр. Хр, Антиох IV Епифан, който е владетел от рода на Селевкидите

се опитва да принуди юдеите да спазват гръцката култура (вж. Дан. 8:9-14). Той превръща Ерусалимския храм в езическо светилище, дори с олтар на Зевс в Светая Светих. Юда Макавей, един от седемте сина на свещеника Модин, побеждава този сирийски наместник и очиства и повторно осветява храма (вж. I Макавеи 4:36-59; II Макавеи 1:18). Йоан цитира юдейските празници като повод, така че Исус да използва техния символизъм, и да бъде изявен на юдейските водачи, на ерусалимските граждани и на множеството от поклонници (вж. глави 7-11).

- „Соломоновата зала” Това е покрита зона покрай източната част в Двора на жените, където Исус поучава. Йосиф Флавий споменава, че тази част е оцеляла след разрушаването от страна на вавилонците през 586 г. пр. Хр.

10:23 „беше зима” Тази подробност показва, че разказът е написан от очевидец.

10:24 „ако” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора и обслужва неговите литературни цели. В този контекст има няколко условни изречения от първи вид (вж. Йоан 10:24, 35, 37 и 38). Тази употреба на условно изречение в Йоан 10:24 показва, как тази конструкция може да послужи в литературен план. Тези фарисеи не вярват, че Исус наистина е Месия, те просто искат да го хванат в капан.

- „кажи ни ясно” Този стих има няколко теми за дискусия. Първо, Исус поучава с притчи, фигуративен език и двусмислени понятия. Това множество в храма иска Той ясно да изяви кой е всъщност. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *PARRHĒSIA* към Йоан 7:4. Второ, юдеите, съвременници на Исус не вярват, че Месията ще бъде възплътена божествена личност. Исус на няколко пъти подсказва, че е едно с Бога (вж. Йоан 8:56-59), но в този контекст юдеите питат директно за Месията. Юдеите очакват този Помазаник да действа като Мойсей (вж. Втор.18:15,19). В глава 6 Исус прави точно това. Неговите дела са в изпълнение на старозаветните пророчества, той изцелява слепи (глава 9). Те разполагат с всички нужни доказателства. Проблемът е, че Исус не се вписва в техните очаквания за един традиционен Месия с националистични и милитаристични наклонности.

10:25 „делата, които върша в името на Отца, те свидетелстват за Мене“ Исус изтъква, че Неговите дела потвърждават думите Му (вж. Йоан 2:23; 5:36; 10:25,38; 14:11; 15:24).

10:26 Какво шокиращо изявление!

10:28 „Аз им давам вечен живот“ Вечният живот се характеризира както с количество, така и с качество. Това е животът на новия век. Той е на разположение само чрез вяра в Христос (вж. Йоан 3:36; 11:24-26).

- „те никога няма да загинат и никой няма да ги грабне от ръката Ми“ Този израз е с глагол с двойно отрицание в минало свършено време, възвратен глагол, подчинително наклонение. Това е един от най-силните пасажи за сигурността на вярващия в целия Новият завет (вж. Йоан 6:39). Изглежда, че единственото, което може да ни отлъчи от Божията любов, сме ние самите (вж. Римл. 8:38-39; Гал. 5:2-4). Сигурността в спасението (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 5:13) трябва да бъде в баланс с устояването (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31). Сигурността трябва да бъде основана на характера и делата на Триединния Бог. Евангелието от Йоан утвърждава увереността на онези, които продължават да постоенстват в своята вяра в Христос. Увереността започва с решение за покаяние и продължава с живот на постоянно посвещение. Богословският проблем възниква, когато личното взаимоотношение с Христос се превръща в нещо, което

мислим, че притежаваме („веднъж спасен, завинаги спасен“). Постоянната вяра е доказателство за истинското спасение (вж. Евреи, Яков и I Йоан).

10:29

NASB, NKJV „Моят Отец, който ми ги е дал, е по-велик от всички“

NRSV „Каквото моят Отец ми е дал, е по-велико от всичко друго“

TEV „Каквото ми е дал Моят Отец, е по-велико от всичко“

NJB „Отец, за това, което ми е дал, е по-велик от всички“

Въпросът е, какво е допълнението в тази фраза „по-велик от“: (1) хората, които Бог е дал на Исус (NRSV, TEV) или (2) от самия Бог (NASB, NKJV, NJB). Втората част от този стих подсказва, че някой ще се опитва да отклони Исусовите последователи. В богословски план вторият вариант изглежда най-удачен. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СИГУРНОСТ към Йоан 6:37.

Това е чудесен пасаж за сигурността в спасението, основан на силата на Отца! Подобно на останалите библейски истини сигурността на вярващия е представена като заветен модел, в който има напрежение. Надеждата на вярващия и сигурността в спасението му се корени в характера на триединния Бог, в Неговата милост и благодат. Вярващият обаче трябва да постои във вярата. Спасението започва с решение за покаяние и вяра, под водителството на Духа. То трябва да продължи с непрекъснато покаяние, вяра, покорство и устояване! Спасението не е продукт (застраховка живот, билет за небето), но развиваща се лична връзка с Бога чрез Христос. Категоричното доказателство за правилно взаимоотношение с Бога е промененият и променящ се живот на вяра и служение (вж. Матей 7). Плътските християни разполагат с толкова малко доказателства за своето спасение (вж. I Коринтяни 2-3).

Спасението е равнозначно на Христоподем живот сега, а не просто влизане в небето, след като умрем. Не липсва библейска сигурност и увереност за онези, които израстват, служат и се борят с греха. Но, ако няма плод, няма и корен! Спасението е само по благодат, единствено чрез вяра, но истинското спасение ще се вижда чрез „добри дела“ (вж. Ефес. 2:10; Яков 2:14-26).

10:30-33 „Аз и Отец едно сме... юдеите пак взеха камъни, за да Го убият“ Това е само едно от силните изявления за божествената и месианска същност на Исус (вж. Йоан 1:1-14; 8:58; 14:8-10, особено 17:21-26, където също е използвана думата „едно“). Юдеите отлично разбират думите на Исус и ги приемат като богохулство (вж. Йоан 10:33; 8:59). Те искат да Го убият на основание на Левит 24:16.

В ранните спорове за личността на Исус (тоест, *Арий* – първородният; *Атанасий* – изцяло Бог) Йоан 10:30 и 14:9 често са цитирани от Атанасий (вж. *The Cambridge History of the Bible*, том. 1, стр. 444). Относно понятието „Арианство“, вж. Речника.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:31-39

³¹ Тогава юдеите пак взеха камъни, за да Го убият. ³² Исус им отговори: Много добри дела ви показах от Отца. За кое от тези дела искате да Ме убие с камъни? ³³ Юдеите Му отговориха: Не за добро дело Те замеряме с камъни, а за богохулство и защото, Ти, бидейки човек, правиш Себе Си Бог. ³⁴ Исус им отговори: Не е ли писано във вашия закон: „Аз рекох: богове сте вие“? ³⁵ Ако Той нарече „богове“ онези, към които дойде Божието слово а Писанието не може да се отмени, ³⁶ то на този ли, когото Бог освети и прати на света, вие казвате: Богохулстваш; защото казах: Аз съм Божи Син? ³⁷ Ако не върша делата на Моят Отец, не ми вярвайте, ³⁸ но ако ги върша, макар и да не вярвате в Мен, вярвайте на делата, за да разберете и повярвате, че Отец е в Мен и Аз в Него. ³⁹ Тогава пак искаха да Го хванат, но Той избяга от ръката им.

10:31 Този стих е свързан с изявлението на Исус от Йоан 10:30. Исус отговаря на техните обвинения с много необичаен равински аргумент. В общи линии се касае за игра на думи с

понятието *Elohim*. То е едно от старозаветните имена за Бога (вж. Битие 1), което обаче по форма е в множествено число и често се използва за ангели и човешки водачи (съдии). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА БОГА към Йоан 6:20.

10:32 Добрият (*kalos*) пастир върши добри (*kalos*) дела от Отца.

10:33 „за богохулство“ Исус знае, че те правилно са разбрали Неговите претенции за единство с Отца.

10:34 „във вашия закон“ Исус цитира от Псалмите, но ги нарича „закон“ (тоест Тора, което означава „учение“, вж. Йоан 12:34; 15:25; Римл. 3:9-19). Понятието Закон обикновено се отнася до писанията на Мойсей (Тора), от Битие до Второзаконие. Това показва по-широката употреба на понятието, което обхваща целия Стар завет.

- „богове сте вие“ Исус използва цитат от Пс. 82:6. Той си служи с думата *elohim*, за да опише човешките съдии (вж. *Елохим*, СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:20). Тези съдии (макар и нечестиви), са наречени „синове на Всевишния“. Юдеите нападат Исус, защото макар и човек, твърди, че е: (1) Синът на Бога и (2) едно с Отца. Оказва се, че и други хора са наричани (вж. Изход 4:16; 7:1; 22:8,9; Псалм 82:6; 138:1) с името „богове“. Равинският аргумент на Исус изглежда е изречен в този ход на мисли: Писанието е истинно, в него хора са наричани *elohim* (богове), тогава защо ме наричате богохулник, след като се наричам „Син Божи“? Понятието *Елохим* е в множествено число на еврейски, но се превежда и използва в единствено число, когато описва Бога. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА ЗА БОГА към Йоан 6:20. Вероятно това е поредната игра на думи, с която си служи Йоан: (1) понятие, което има две значение и (2) въпрос на гръцки, който очаква утвърдителен отговор „да“.

10:35 „а Писанието не може да се отмени“ Йоан често добавя коментари след думите на Исус. Не е сигурно дали това са думи на Исус или на Йоан. Тъй като и едните, и другите са боговдъхновени, на практика няма значение. Ключът за този стих се свежда до достоверността на Писанието. Исус и апостолите гледат на Стария завет като вдъхновено слово от самия Бог (вж. Матей 5:17-19; I Кор. 2:9-13; I Сол. 2:13; II Тим. 3:16; I Петър 1:23-25; II Петър 1:20-21; 3:15-16).

Епископ Н. С. G. Moule казва следното в *The Life of Bishop Moule*:

„Той (Христос) изцяло се доверяваше на Библията и макар че има безброй необясними и заплетени неща, които безкрайно ме удивяват, аз ще се доверя с почит, (а не на сляпо) на тази Книга, заради Христос“ (стр. 138).

10:36 В този стих Исус твърди, че Отец Го е избрал (или „осветил“) и Го е изпратил (като Месия). Следователно Той има всички права да се нарича „Син на Бога“. Както съдиите в Израил представляваха Бога (вж. Псалм 82:6), така Исус представлява Отца с думи и дела. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

10:37 Същите думи са казани и в Йоан 10:19-21. Чудесата на Исус отразяват делата на Бога.

10:37,38 „ако... ако“ Това са условни изречения от първи вид. Исус върши делата на Отца. Ако е така, тогава те трябва да вярват в Него, да са уверени, че Исус и Отец са едно (вж. Йоан 10:30,38). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ къ I Йоан 2:10.

10:39 Това е един от няколко случая, в които Исус успява да се измъкне от онези, които искат да Го убият (вж. Лука 4:29-30; Йоан 8:59). Не става ясно дали това е вследствие на (1) някакво чудо или (2) просто Исус се слива с хората от множеството и не успяват да Го разпознаят.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 10:40-42

⁴⁰ И отиде отвъд Йордан, на мястото, където Йоан по-преди кръщаваше и остана там. ⁴¹ И мнозина дойдоха при Него и казаха: Йоан не извърши никакво знамение, но всичко, което Йоан каза за този Човек, беше истинно. ⁴² И там мнозина повярваха в Него.

10:40 Става дума за областта отвъд Йордан и Ерихон, близо до град, наречен Витания.

10:41 Апостол Йоан отново напомня за свидетелството на Йоан Кръстител относно Исус (вж. Йоан 1:6-8,19-42; 3:22-30; 5:33)! Тези думи сигурно целят да парират някои ранни ереси, които се зараждат около личността на Йоан Кръстител.

10:42 Докато юдейските водачи отхвърлят Исус, много от обикновените хора (жителите на земята) откликват с вяра в Него (вж. Йоан 2:23; 7:31; 8:30). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Йоан смесва метафорите толкова често (Пример: Исус не е само вратата на овцете, но и добрият пастир?)
2. Какъв е старозаветният контекст на Йоан 10?
3. Какво означава това, че Исус „ще даде живота си“
4. Защо юдеите продължават да обвиняват Исус, че е обладан от демон?
5. Защо делата на Исус са толкова важни?
6. Как да свържем „сигурността на вярващия“ с „устояването на светиите“?

Йоан 11 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Смъртта на Лазар	Смъртта на Лазар	Възкресяването на Лазар	Смъртта на Лазар	Възкресението на Лазар
11:1-16	11:1-16	11:1-6 11:7-16	11:1-4 11:5-7 11:8 11:9-11 11:12 11:13-15 11:16	11:1-4 11:5-10 11:11-16
Исус, Възкресението и животът	Аз съм възкресението и животът		Исус, Възкресението и животът	
11:17-27	11:17-27	11:17-27	11:17-19 11:20-22 11:23 11:24 11:25-26 11:27	11:17-27
Исус плаче	Исус и смъртта, последният враг		Исус плаче	
11:28-37	11:28-37	11:28-37	11:28-31 11:32 11:33-34а 11:34б 11:35-36 11:37	11:28-31 11:32-42
Лазар е върнат към живот	Лазар е възкресен от мъртвите		Лазар е върнат към живот	
11:38-44	11:38-44	11:38-44	11:38-39а 11:39б 11:40-44	11:43-44
Заговор да убият Исус	Заговор да убият Исус		Заговор срещу Исус	Юдейските лидери решават относно смъртта на Исус
11:45-53	11:45-57	11:45-53	11:45-58	11:45-54
			11:49-52	
			11:53-54	
11:54		11:54		Пасхата приближава
11:55-57		11:55-57	11:55-57	11:55-57

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните

библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

БОГОСЛОВСКО ОБОБЩЕНИЕ

Богословското значение на глава 11 се свежда до следните теми:

1. Исус продължава да изявява Своята сила и власт.
2. Смъртта на Лазар е в плана на Бога да осигури възможност Исус да бъде прославен (вж. Йоан 9:3).
3. Разговорът на Марта с Исус осигурява възможност за нейната велика изповед и допълнителното откровение на Исус за Неговата личност (тоест възкресението и животът, Йоан 11:25).
4. Исус дава вечен живот сега (осъществена есхатология). Това е символизирано чрез възкресението на Лазар от мъртвите. Исус може да контролира смъртта!
5. Въпреки че Исус извършва такова нечувано знамение, неверието продължава (тоест непроситим грях, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 5:21)!

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:1-16

¹ Един човек, на име Лазар от Витания, от селото на Мария и сестра ѝ Марта, беше болен. ² А Мария, чийто брат Лазар беше болен, беше онази, която помаза Господа с миро и избърса краката Му с косата си. ³ И така сестрите пратиха до Него да Му кажат: Господи, ето, този, когото обичаш, е болен. ⁴ А Исус като чу, каза: Тази болест не е смъртоносна, а е за Божия слава – за да се прослави Божият Син чрез нея. ⁵ А Исус любеше Марта и сестра ѝ, и Лазар. ⁶ А когато чу, че бил болен, престоя два дни на мястото, където се намираше. ⁷ След това каза на учениците: Да отидем пак в Юдея. ⁸ Учениците Му казаха: Равви, сега юдеите искаха да Те убият с камъни, пак там ли отиваш? ⁹ Исус отговори: Нали денят има дванадесет часа. Ако някой ходи денем, не се препъва, защото вижда светлината на този свят. ¹⁰ Но ако ходи някой нощем, се препъва, защото светлината не е в него. ¹¹ Това изговори и след това им каза: Нашият приятел Лазар е заспал, но аз отивам да го

събудя.¹² Тогава учениците Му казаха: Господи, ако е заспал, ще оздравее.¹³ Но Исус беше говорил за смъртта му, а те мислеха, че говори за почиване в сън.¹⁴ Тогава Исус им каза ясно: Лазар умря.¹⁵ Но заради вас се радвам, че бях там, за да повярвате. Но нека да отидем при него.¹⁶ Тогава Тома, наречен Близник, каза на другарите си, учениците: Да отидем и ние, за да умрем с Него.

11:1 „един човек беше болен” Този глагол е в несвършено време. Това означава, че Лазар е боледувал от дълго време. Несвършеното време, обаче, може да се тълкува и като „започна да боледува“.

- **„Лазар”** Това е форма на еврейското име „Елиезер“, което означава „Бог помага“ или „Бог е помощник“. Йоан предполага, че читателите са запознати с приятелството между Марта, Мария, Лазар и Исус (вж. Лука 10:38-42, което е единственото място в синоптичните евангелия, където тези хора се споменават)
- **„Витания”** Това място е различно от града Витания, споменат в 1:28 и 10:40, който е близо до Ерихон и реката Йордан. Тази Витания е на около пет километра югоизточно от Ерусалим, на едно и също ниво с Елеонския хълм. Това е любимото място, където Исус отсяда, докато е в Ерусалим.
- **„Мария”** Това е вариант на еврейското „Мириам“.
- **„Марта”** Това е арамейско понятие за „господарка“. Необичайно е, че Марта, която е по-възрастната сестра, не е спомената първа, но може да е свързано с Лука 10:38-42.

11:2 „Мария беше онази, която помаза Господа с миро и изтри краката Му с косата си“ Стих 2 е поредният коментар на автора Йоан (вж. ТЕV, NET). Този разказ за делото на Мария (вж. 12:2-8) е паралелен на случките, разказани в Матей (вж. Йоан 26:6-13) и Марк (вж. Йоан 14:3-9). Жената, която е спомената в подобна история в Лука 7:36 и сл., е съвсем друга.

Този стих описва събитие, което още не е разказано в евангелието. Историята е разказана в 12 глава. Мнозина предполагат, че според Йоан читателите са запознати с тази история от други източници.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОМАЗВАНЕТО В БИБЛИЯТА (BDB 603)

- A. Използвано за разкрасяване (вж. Втор. 28:40; Рут 3:3; II Царе 12:20; 14:2; II Лет. 28:1-5; Дан. 10:3; Амос 6:6; Михей 6:15)
- B. Използвано за гости (вж. Пс. 23:5; Лука 7:38,46; Йоан 11:2)
- C. Използвано при изцеления (вж. Исая 6:1; Йер. 51:8; Марк 6:13; Лука 10:34; Яков 5:14) [използвано с хигиенична цел в Езек. 16:9]
- D. Използвано при подготовка за погребение (вж. Битие 50:2; II Лет. 16:14; Марк 16:1; Йоан 12:3,7; 19:39-40)
- E. Използвано в религиозен смисъл (на обект, вж. Битие 28:18,20; 31:13 [стълб]; Изход 29:36 [олтар]; Изход 30:36; 40:9-16; Левит 8:10-13; Числа 7:1 [скинията])
- F. Използвано при поставяне на водачи
 - 1. Свещеници
 - a. Аарон (Изход 28:41; 29:7; 30:30)
 - b. Аароновите синове (Изход 40:15; Левит 7:36)
 - c. стандартен израз или титла (Числа 3:3; Левит 16:32)
 - 2. Царе
 - a. От Бога (вж. I Царе 2:10; II Царе 12:7; IV Царе 9:3,6,12; Пс. 45:7; 89:20)
 - b. От пророците (вж. I Царе 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; III Царе 1:45; 19:15-16)
 - c. От свещеници (вж. III Царе 1:34,39; IV Царе 11:12)
 - d. От старейшини (вж. Съдии 9:8,15; II Царе 2:7; 5:3; IV Царе 23:30)
 - e. За Исус като Месиански Цар (вж. Пс. 2:2; Лука 4:18 [Исая 61:1]; Деяния 4:27; 10:38; Евр. 1:9 [Пс. 45:7])

- f. Исусовите последователи (вж. II Кор. 1:21; I Йоан 2:20,27 [*chrisma*])
- 3. вероятно за пророците (вж. Исаия 61:1)
- 4. невярващи инструменти на божественото избавление
 - a. Кир (вж. Исаия 45:1)
 - b. Царя на Тир (вж. Езек. 28:14, където са използвани метафори за Едом)
- 5. понятието или титлата „Месия“, което означава „Помазаник“ (BDB 603)

11:3 „сестрите пратиха до Него да Му кажат“ Те изпращат вест до Исус, който е в Перея, отвъд Йордан.

- **„този, когото обичаш, е болен“** Това показва уникалното взаимоотношение на Исус с това семейство. Използвано е гръцкото понятие *phileō*. В гръцкия койне обаче думите *phileō* и *agapaō* са взаимозаменяеми (вж. Йоан 11:5;3:35; 5:20).

11:4 „Тази болест не е смъртоносна, но е за Божия слава“ Това означава, че Исус знае за заболяването на Лазар. Исус допуска Лазар да умре, така че Бог изяви славата Си като възкреси Лазар от мъртвите чрез Исус. Понякога болестта и страданието са част от Божията воля (вж. Йоан 9:3; книгата Йов; II Кор. 12:7-10).

- **„славата на Бога“** Делата на Исус разкриват „славата на „Бога.“ Вж. коментара към Йоан 1:14.
- **„така че Синът на Бога да се прослави чрез нея“** Изразът в родителен падеж „синът на Бога“ не се среща в някои древни гръцки папируси P⁴⁵ или P⁶⁶. Тази болест ще бъде за слава на Отца, и на Сина. В този контекст славата на Исус е по-различна от очакваното. В евангелието на Йоан понятието „слава“ е свързано с разпъването и прославянето на Исус. Възкресението на Лазар ще накара юдейските водачи да побързат да планират Исусовата смърт.

11:5 Поредният коментар от страна на Йоан (вж. Йоан 11:36).

11:6 „Престоя два дни на мястото, където се намираше“ Исус се бави, докато Лазар не умре! Исус не прави изключение за любимите приятели. Тази болест има божествена цел (вж. Йоан 11:15; 9:3).

11:7 „след това Той пак каза на учениците Си: Нека да отидем в Юдея“ Дискусията, която следва показва, че учениците на Исус са наясно с намерението на юдеите да убият Исус (вж. Йоан 11:8; 8:54;10:31,39). Учениците демонстрират странна смесица от вяра и страх (вж. Йоан 11:16). За Тома се смята, че е човек, който се съмнява, но в този случай той изразява готовност да умре заедно с Исус (вж. Йоан 11:16).

Michael Magill, *NT TransLine* (стр. 345 #43) правилно отбелязва, че думите „нека да отидем“ от Йоан 11:7 трябва да звучат като „аз отивам да“ в Йоан 11:11. Учениците се боят и се съмняват, но Исус е уверен. Именно Тома отива с Исус в Йоан 11:16!

11:9-10 Това може би е начин тази глава да се свърже с Йоан 8:12 и 9:4-5 (вж. Йоан 12:35). Стих 9а очаква утвърдителен отговор.

Налице е ярък контраст между онези, които следват Божията воля (тоест Исус) и онези, които не го правят (Йоан 11:10, юдеите). Исус не греша като отива там, накъдето Бог Го води, защото Той е светлината на света.

Този контраст между светлината и тъмнината е характерен за юдейската литература на мъдростта и писанията от Кумран (тоест „Скрижалите на синовете на светлината срещу синовете на тъмнината“ или „Война на синовете на светлината срещу синовете на тъмнината“).

- **„Ако... ако“** И двете изречения са условни от втори вид и говорят за потенциално действие.

11:11 „Нашият приятел Лазар е заспал“ Глаголът е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. Учениците твърде често не разбират Исус, защото приемат думите Му буквално (вж. Йоан 11:13). Исус използва тази метафора за смъртта като отражение на нейната старозаветна употреба (вж. Втор. 31:16; II Царе 7:12; III Царе 1:21; 2:10; 11:21,43; 14:20 и др.). Английската дума за „гобище“ идва от гръцкото понятие „спя“.

11:12 „ако“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора и обслужва неговите литературни цели.

- **„той ще оздравее“** Това всъщност е понятието „спасен“, който се използва за физическо избавление (вж. Яков 5:15). Учениците за пореден път разбират Исус погрешно, защото приемат думите Му буквално (Лазар „заспа“). Това неразбиране на Исусовите думи е характерно за евангелието от Йоан (тоест Йоан 11:23-24). Той е отгоре – те са отдолу. Те не могат да разберат без помощта на Духа (тоест преди Петдесетница).

11:13 Това е поредният редакторски коментар на Йоан.

11:14 „Исус им каза ясно“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *PARRHĒSIA* към Йоан 7:4.

11:15 „Радвам се, че не бяхте там, за да повярвате“ Исус изтъква, че възкресението на Лазар не се случва просто заради приятелството му с Исус, нито заради мъката на Мария и Марта, а за да (1) засили вярата на учениците (ст. 14) и да (2) окуражи вярата на юдейското множество (Йоан 11:42). В творбите на Йоан вярата е представена като процес. Понякога тя се развива (тоест при учениците, Йоан 2:11), друг път – не (хората наоколо, Йоан 8:31-59).

11:16 Този стих ясно показва вярата на Тома. Той е готов да умре с Исус. Учениците трябва да видят, че Исус притежава власт над смъртта, от която цялото човечество се страхува.

Името Тома означава „близнак“ на еврейски (още един коментар на автора), а на гръцки е „Дидим“. Синоптичните евангелия го слагат в списъка с апостолите (вж. Мат 10:3; Марк 3:18; Лука 6:15); в евангелието от Йона Тома се споменава често (вж. Йоан 11:16; 14:5; 20:24-29; 21:2). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТАБЛИЦА С ИМЕНАТА НА АПОСТОЛИТЕ към Йоан 1:45.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:17-27

¹⁷ И така, като дойде Исус, намери, че той беше вече от четири дни в гроба. ¹⁸ А Витания беше близо до Ерусалим – на около петнадесет стадия. ¹⁹ и много от юдеите бяха при Марта и Мария, за да ги утешават за брат им. ²⁰ А Марта като чу, че идел Исус, отиде да Го посрещне; а Мария седеше в къщи. ²¹ Тогава Марта каза на Исус: Господи, ако Ти беше тук, нямаше да умре брат ми. ²² Но и сега зная, че каквото и да поискаш от Бога, Бог ще ти даде. ²³ Исус ѝ каза: Брат ти ще възкръсне. ²⁴ Марта Му каза: Зная, че ще възкръсне във възкресението на последния ден. ²⁵ Исус ѝ каза: Аз съм възкресението и животът. Който вярва в Мене, ако и да умре, ще живее; ²⁶ и никой, който е жив и вярва в Мене, няма да умре до века. Вярваш ли в това? ²⁷ Тя Му каза: Да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Божият Син, който има да дойде на света.

11:17 „той беше стоял в гроба от четири дни“ Според равините човешкият дух остава близо до човешкото тяло в продължение на три дни. Исус изчаква цели четири дни, така че Лазар да е наистина мъртъв отвъд всички надежди на равините.

11:18 „около пет километра“ Стих 18 е поредният коментар от страна на Йоан. Споменато е разстояние от 15 стадия.

11:19 „много от юдеите бяха дошли при Марта и Мария“ Това определение за „юдеите“ е необичайно неутрално, тъй като Йоан обикновено ги възприема като врагове на Исус. В този контекст обаче по-скоро се касае за жителите на Юдея, които са познати на опечаленото семейство (вж. Йоан 11:31,33,45). Исус обича жителите на Ерусалим и се опитва да стигне до тях с възкресението на Лазар.

11:20 „Мария остана в къщи“ Обикновено хората, които са в траур и плачат, седят на пода.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОБРЕДИ ЗА ИЗРАЗ НА СКРЪБ

В културата на Израил скръбта след смърт на любим човек (както и за знак за лично или обществено разкаяние) се изразява по няколко начина:

1. разкъсване на дреха, Бит. 37:29,34; 44:13; Съд. 11:35; II Царе 1:11; 3:31; III Царе 21:27; Йов 1:20
2. навличане на вретиче, Бит. 37:34; II Царе 3:31; III Царе 21:27; Йер. 48:37
3. изуване на обувки, II Царе 15:30; Исаия 20:3
4. ръце върху главата, II Царе 13:19; Йер. 2:37
5. посипване на прах по главата, Ис. Нав. 7:6; I Царе 4:12; Неем. 9:1
6. сядане на земята, Пл. Йер. 2:10; Езек. 26:16 (лягане по земята, II Царе 12:16); Исаия 47:1
7. биене в гърдите, I Царе 25:1; II Царе 11:26; Наум 2:7
8. самонараняване, Втор. 14:1; Йер. 16:6; 48:37
9. постене, II Царе 12:16,21-23; III Царе 21:27; I Лет. 10:12; Неем. 1:4
10. оплакване чрез конкретни скръбни песни, II Царе 1:17; 3:31; II Лет. 35:25
11. плешивост (изскубване или остригване на косата), Йер. 48:37
12. подстригване на брадата, Йер. 48:37
13. покриване на главата или лицето, II Царе 15:30; 19:4

11:21,32 „Марта каза... Ако беше Ти тук, брат ми нямаше да умре“ Това е условно изречение от втори вид, което се нарича „противно на факта“. Следователно трябва да се разбира по следния начин: „Ако ти беше тук с нас, което не е така, моят брат нямаше да умре, но той почина.“ Думите на Марта и Мария, отправени към Исус (вж. Йоан 11:32) много си приличат. Вероятно те са дискутирали този въпрос през четирите дни на траур. Тези две жени чувстват Исус достатъчно близък, за да Му споделят открито своето прикрито разочарование, заедно не е дошъл по-рано.

11:22 „Но и сега зная, че каквото поискаш от Бога, Бог ще Ти даде“ От тези думи не става ясно какво точно очаква Мария от Исус, защото според Йоан 11:39 тя е изненадана от възкресението на Лазар.

11:23-24 „Брат ти ще възкръсне“ Марта споделя богословското схващане на фарисеите за живота след смъртта, защото те вярваха във възкресението на тялото в последния ден. Има ограничени старозаветни свидетелства в подкрепа на това схващане (вж. Дан. 12:2; Йов 14:14; 19:25-27). Исус използва това разбиране на юдеите, за да потвърди своята сила и власт (вж. Йоан 11:25; 14:6).

11:24 „на последния ден“ Истина е, че Йоан изтъква настоящата реалност на спасението (реализирана есхатология), но то предстои да се случи и в бъдещето. Това е представено по няколко начина:

1. Осъждане/ деня на възкресението (вж. Йоан 5:28-29; 6:39-40,44,54; 11:24; 12:48)
2. „час“: (вж. Йоан 4:23; 5:25,28; 16:32)
3. второто идване на Христос (вж. Йоан 14:3; възможно е пасажите в Йоан 14:18-19,28 и 16:16,22 да се отнасят за следвъзкресенските появи на Христос, а не до Неговото второ идване)

11:25 „Исус ѝ каза: Аз съм възкресението и животът” Това е едно от поредните „Аз съм“ твърдения на Исус. Въпреки че Лазар е мъртъв, Марта е насърчена да вярва, че той ще живее. Тази надежда се корени в личността и силата на Отца и Сина (вж. Йоан 5:21). Вж. коментара към Йоан 8:12. Изненадващо е, че в някои древни папируси (P⁴⁵), както и в някои древни латински, сирийски варианти и Диатосерона, липсва изразът „и животът“. Според UBS³ липсващият израз получава оценка „В“ (почти сигурно), а UBS⁴ дава оценка „А“ (сигурно) за онези папируси, в които изразът е включен.

11:26 „всеки, който е жив и вярва в Мен, няма да умре до века“ Налице са няколко забележителни синтактични характеристики в този стих:

1. Универсалното местоимение „всеки“
2. причастие в сегашно време, което показва нуждата от вяра в продължително време (Йоан 11:25, 26)
3. силен двоен негатив, свързан със смъртта „никога няма да умре“, което вероятно има предвид духовната смърт. В писанията на Йоан вечният живот е настояща реалност за вярващите, а не само бъдещо събитие. Лазар е една илюстрация на Исусовите думи! За Йоан вечният живот е реалност в настоящето.

11:27 „Да, Господи, вярвам, че Ти си Христос, Божият Син, който има да дойде на света” Това твърдение е в перфектно време. Това е силна изповед на нейната лична вяра в Исус като обещания Месия. Тази изповед представлява богословски еквивалент на Петровата изповед в Кесария (вж. Матей 16). Жената използва няколко различни титли, за да изрази вярата си:

1. Христос (което е гръцкият превод на Месията, Помазаникът)
2. Божият Син (старозаветната титла за Месията)
3. Който има да дойде (друга старозаветна титла за обещания от Бога, който ще въведе века на правдата, вж. Йоан 6:14). Йоан използва диалога като литературен похват, за да изяви истината. В евангелието от Йоан има няколко изповеди на вяра (вж. Йоан 1:29,34,41,49; 4:42; 6:14,69; 9:35-38; 11:27). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: Йоановата употреба на „вяра“ в евангелието от Йоан 2:23.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:28-29

²⁸ И като каза това, тя отиде и тайно повика сестра си Мария, като каза: Учителят е дошъл и те вика.

²⁹ И тя, щом чу това, стана бързо и отиде при Него.

11:28 „Учител“ В Библията за изучаване (NASB, стр. 1540) е налице следният коментар: „забележително определение, дадено от една жена. Равините не обучават жени (вж. Йоан 4:27), но Исус често го прави!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЖЕНИТЕ В БИБЛИЯТА

I. Старият завет

A. В културно отношение жените се считат за собственост

1. включени са в списъка с притежания (Изход 20:17)
2. отношението към робините (Изход 21:7-11)
3. женските обреци могат да бъдат анулирани от отговорните за това мъже (Числа 30)
4. жените като военна плячка (Второзаконие 20:10-14; 21:10-14)

В. Практически има взаимност

1. мъж и жена, направени по Божия образ (Битие 1:26-27)
2. почитай бащата и майката (Изход 20:12 [Втор. 5:16])
3. почитай майката и бащата (Левит 19:3; 20:9)
4. мъже и жени могат да бъдат назареи (Числа 6:1-2)
5. дъщерите имат право на наследство (Числа 27:1-11)
6. част от заветния народ (Второзаконие 29:10-12)
7. приемай поучението на бащата и майката (Притчи 1:8; 6:20)
8. синовете и дъщерите на Еман (семейство левити) водят музикалното поклонение в храма (I Лет. 25:5-6)
9. синовете и дъщерите ще пророкуват в новия век (Йоил 2:28-29)

С. Жените заемат ръководни позиции

1. Мириам, сестрата на Мойсей е наречена пророчица (Изход 15:20-21, забележете и Михей 6:4)
2. жени, надарени от Бога, тъкат платната, нужни за скинията (Изход 35:25-26)
3. Дебора също пророчица (вж. Съдии 4:4), предвожда всички племена (Съдии 4:4-5; 5:7)
4. Олда е пророчица, определена от цар Йосия да чете от новоотрикатата „Книга на закона“ (IV Царе 22:14; II Лет. 34:22-27)
5. Благочестивата царица Естир спасява евреите в Персия

II. Новият завет

А. в културно отношение, както при юдаизма, така и в Гръцко-римския свят жените се третират като второ качество поданици с малко права или привилегии (с изключение на Македония).

В. Жени на лидерски постове

1. Елисавета и Мария, благочестиви жени, посветени на Бога (Лука 1-2)
2. Анна, благочестива жена, служеща в храма (Лука 2:36)
3. Лидия, вярваща и водач на домашна църква (Деяния 16:14,40)
4. Четирите дъщери-девици на Фили са пророчици (Деяния 21:8-9)
5. Фива е дякониса на църквата в Кенхрея (Римл. 16:1)
6. Приска (Прискила) е съработник на Павел и поучава Аполос (Деяния 18:26; Римл. 16:3)
7. Мария, Трифена, Трифоса, Перса, Юлия, сестра на Нерей, това са все съработнички на Павел (Римл. 16:6-16)
8. Юния (KJV), вероятно е жена апостол (Римл. 16:7)
9. Еводия и Синтихия са съработници на Павел (Фил. 4:2-3)

III. Как съвременният вярващ балансира различните библейски примери?

А. Как да определим кои са историческите или културни истини, приложими за оригиналния контекст, и кои са вечните истини, валидни за всички църкви, всички вярващи от всички епохи?

1. Трябва много сериозно да приемем намерението на оригиналния автор, който е вдъхновен от Бога. Библията е Божието слово и е единственият източник на вярата и практиката.
2. Трябва внимателно да определим кои са вдъхновените текстове, с характерен исторически контекст
 - a. религията (ритуала и литургията) на Израил (вж. Деяния 15; Гал. 3)
 - b. Юдаизма от първи век
 - c. Исторически обусловените твърдения на Павел в I Коринтяни

- (1) правната система на езическия Рим (I Кор. 6)
 - (2) да останеш роб (I Кор. 7:20-24)
 - (3) безбрачие (I Кор. 7:1-35)
 - (4) девици (I Кор. 7:36-38)
 - (5) храна, принасяна на идол (I Кор. 8; 10:23-33)
 - (6) недостойни действия, свързани с Господнята трапеза (I Кор. 11)
3. Бог ясно и пълно се разкрива в конкретна култура, в определен исторически момент. Трябва сериозно да приемем откровението, но не и всеки аспект от историческия контекст. Божието слово е написано с човешки думи, адресирано към конкретна култура, в конкретно време.

В. Библейското тълкуване трябва да разкрие оригиналното намерение на автора. Какво казва той на своите съвременници? Това е от съществена важност за правилното тълкуване. След това обаче, трябва да приложим казаното към нас, днес. Тук възниква проблемът за жените на ръководни постове (може би същинският проблем на тълкуването се свежда до дефиниране на понятието. Има ли и други ръководни служби освен пастирската? Дали дяконисите и пророчиците се разглеждат като водачи?). От I Кор. 14:34-35 и I Тим. 2:9-15 става ясно, че Павел не допуска жените да заемат водещо място при публичното богослужение! Но как да приложим това днес? Не бих искал Павловата култура или моята култура да доминират над Божието слово и Неговата воля. Вероятно времето, в което Павел живее е твърде ограничено, но може да се окаже, че нашето време е твърде разкрепостено. Неудобно ми е да твърдя, че Павловите думи и поучения са условни истини, които касаят само местната ситуация в първи век. Кой съм аз, та моят ум и култура да критикуват един боговдъхновен автор?!

Обаче, какво да кажем, когато срещаме примери за жени – водачи в Писанията (дори и в посланията на Павел, вж. Римляни 16 глава)? Добър пример за това е Павловата дискусия за общото богослужение в I Коринтяни 11-14 глави. В 11:5 той изглежда позволява на жените да проповядват и да се молят в богослужението с покрити глави, въпреки това в 14:34-35 той им заповядва да мълчат! Говори се за дякониси (вж. Римл. 16:1) и пророчици (вж. Деяния 21:9). Това разнообразие ми позволява да твърдя, че Павловите коментари (относно ограниченията на жените), се отнася за Коринт и Ефес. И в двете църкви има проблеми с жени, които срещат затруднения да упражнява новата свобода, която са получили (вж. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), което сигурно пречи на църквата да достигне обществото за Христос. Тяхната свобода трябвало да бъде ограничена, за да бъде благовестието по-ефективно.

Аз живея във време, напълно различно от Павловото. В мое време евангелието може да бъде ограничено, ако способни и обучени жени са възпирани да водят и да разпространяват благовестието! Каква е крайната цел на публичното поклонение? Нима не е благовестване и създаване на ученици? Дали жените водачи са угодни на Бога? Изглежда Библията като цяло казва „да!“

Аз искам да се съобразя с Павел, моето богословие е предимно Павлово. Не бих искал да съм повлиян или манипулиран от съвременния феминизъм! Забелявам обаче, че църквата забавено реагира на очевидни библейски истини, като неуместността на робството, тесногърдието, расизма и сексизма. Тя е бавна в реакциите си и по отношение на насилието над жени в съвременния свят. Бог в Христос освобождава робите и жените. Не бих искал някой културно обусловен текст да ги заробва отново.

Още нещо: като тълкувател знам, че Коринт е бил много разбунен град. Дарбите на Духа биват използвани неправомерно. Възможно е жените да са злоупотребявали с това. Зная също, че Ефес е бил под влияние на лъжливи учители, които се възползвали от жените, за да говорят в домашните църкви в Ефес.

- С. Предложения за допълнителен прочит
How to Read the Bible For All Its Worth by Gordon Fee и Doug Stuart (pp. 61-77)
Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics by Gordon Fee

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:30-37

³⁰ Исус още не беше дошъл в града, а беше на мястото, където Го посрещна Марта. ³¹ А юдеите, които бяха с нея в къщи и я утешаваха, като видяха, че Мария стана бързо и излезе, я последваха, като мислеха, че отива на гроба да плаче там. ³² И така, Мария като дойде там, където беше Исус, и Го видя, падна пред краката Му, и Му каза: Господи, да беше Ти тук, нямаше да умре брат ми. ³³ Исус като я видя, че плаче, и като видя юдеите, които дойдоха с нея, че плачат, възнегодува в духа Си и се смути. ³⁴ И каза: Къде го положихте? Казаха Му: Господи, ела и виж. ³⁵ Исус се просълзи. ³⁶ Тогава юдеите казаха: Вж. колко го е обичал. ³⁷ А някои от тях казаха: Не можеше ли Този, който отвори очите на слепия, да направи така, че и този да не умре?

11:30 Това е поредната подробност на очевидец, споделена от апостола, автор на евангелието.

11:33

NASB „Той беше дълбоко развълнуван в духа и смутен“

NKJV „Той въздъхна в духа и бе смутен“

NRSV „Той беше много смутен и дълбоко развълнуван в духа си“

TEV „Сърцето Му бе докоснато и Той бе дълбоко развълнуван“

NJB „Исус беше силно смутен и дълбоко въздъхна“

Буквалният израз е „изсумтя в духа“. Този идиом обикновено се използва за гняв (вж. Дан. 11:30, Септуагинта, Марк 1:43; 14:5). С оглед на контекста обаче трябва да се преведе като израз на дълбоко чувство (вж. Йоан 11:38). Независимо че някои коментатори смятат, че тази емоция се дължи на Исусовия гняв, насочен към смъртта, Исус е истински човек и като такъв има истински чувства (вж. Йоан 11:33,35,36,38), и ги проявява към Своите приятели.

11:35 „Исус се просълзи“ Това е най-краткият стих в Библията. Смъртта не е Божията воля за тази планета. Тя е в резултат на човешкия бунт. Исус чувства болката от загубата на любим човек. Той съчувства за загубата на своите последователи! Плачът на Исус е тих и дискретен, не става дума за публичното оплакване и тъга, за които се говори в Йоан 11:33.

11:37 Този въпрос предполага утвърдителен отговор „да“. Това е мнението на Марта според Йоан 11:21 и това на Мария от Йоан 11:32.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:38-44

³⁸ А Исус, негодувайки пак в Себе Си, дойде на гроба. Беше пещера и на нея беше отърколен камък. ³⁹ Исус каза: Махнете камъка. Марта, сестрата на умрелия, Му каза: Господи, смърди вече, защото от четири дни е мъртъв. ⁴⁰ Исус ѝ каза: Не ти ли казах, че ако повярваш, ще видиш Божията слава? ⁴¹ Тогава те махнаха камъка. А Исус повдигна очи нагоре и каза: Отче, благодаря Ти, че Ме послуша. ⁴² Аз знаех, че Ти винаги Ме слушаш, но казах това заради множеството, което стои наоколо, за да повярват, че Ти си Ме изпратил. ⁴³ Като каза това, извика със силен глас: Лазаре, излез навън! ⁴⁴ И умрелият излезе с ръце и крака, обвити в саван, и лицето му, увито в кърпа. Исус им каза: Разповийте го и оставете да си върви.

11:38 „пещера“ В онзи период гробовете в Палестина са или

1. естествени пещери (*Baba Bathra* 6:8)
2. или пещери, издълбани в скали и запечатани с камъни, изтърколени върху тях

3. ями, изкопани в земята и покрити с големи камъни.
С оглед на археологическите разкопки в областта на Ерусалим, вариант #1 пасва най-добре.

11:39 „Махнете камъка“ Обикновено гробът е покриван с огромен камък, за да бъде предпазен от ограбване и недостъпен за животни.

■ **„от четири дни е мъртъв“** Това е гръцки идиом, буквално означава „мъж на четири дни“.

11:40 „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което предполага потенциално действие. Обикновено очаква утвърдителен отговор.

■ **„Божията слава“** Божията слава е изявена в делата на Исус (вж. Йоан 11:4). Вж. коментара към Йоан 1:14.

11:41 „Тогава Исус повдигна очи“ Обичайната поза на Исус при молитва е с издигнати ръце и отворени очи към небето. Това е идиоматичен израз, който означава, че Исус се моли (вж. Йоан 17:1).

■ **„че Ме слушаш“** Исус слуша Отца (вж. Йоан 8:26,40; 15:15) и Отец слуша Сина. Онези, които „слушат“ Исус, имат вечен живот. Това е игра на думи с глаголите „виждам“ и „чувам“, които са паралелни на „приемам“ (Йоан 1:12) и „вярвам“ (Йоан 3:16). Лазар чува гласа на Исус и се връща към живот.

11:42 Тук е изтъкната целта на Исусовата молитва и чудото. Исус често върши чудеса, за да затвърждава вярата на учениците си, и в този случай Той вдъхва вяра у юдеите от Ерусалим, които присъстват там. В богословски план Исус за пореден път възвеличава властта на Отца и приоритета на Неговите дела (вж. Йоан 5:19,30;8:28; 12:49; 14:10). Това чудо показва близката връзка на Исус с Отца. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

11:43 „Той извика със силен глас: Лазаре, излез навън!“ Срещат се коментари, че ако Исус не беше споменал името на Лазар хората от всички гробове щяха да възкръснат!

11:44 Телата бяха подготвяни за погребване чрез измиване с вода и увиване с ленено платно, заради миризмата. Телата трябваше да бъдат погребвани в рамките на двадесет и четири часа, защото юдеите не балсамират техните мъртъвци.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОГРЕБАЛНИ ПРАКТИКИ

- I. Месопотамия
 - A. Подходящото погребение е важно за живота след смъртта.
 - B. В Месопотамия е имало следното проклятие: „Нека земята никога да не приеме вашите трупове!“
- II. Старият завет
 - A. Подходящото погребение е важно (вж. Екл. 6:3).
 - B. Правели са го доста бързо (вж. Сара в Битие 23 гл.; както и Рахил в Битие 35:19; ср. с Второзаконие 21:23).
 - C. Неправилното извършване на погребението се е приемало за отхвърляне и грях.
 1. Второзаконие 28:26
 2. Исаия 14:20
 3. Йеремя 8:2; 22:19

- D. Погребението се е извършвало по възможност в семейни гробници до родното място на починалия.
- E. Не е имало балсамиране като в Египет. Човекът е създаден от пръст и в пръстта следва да се завърне (вж. Бит. 3:19; Пс. 103:14; 104:29).
- F. В равинския юдаизъм е трудно да се балансира подобаващото уважение и подготвяне на трупа с представата, че докосването на мъртви тела те прави церемониално нечист.

III. Новият завет

- A. Погребението следва скоро след смъртта – обикновено в рамките на 24 часа. Юдеите често са наблюдавали гробницата през първите три дена заради поверие, че духът на мъртвеца би могъл да се завърне в тялото през този период (вж. Йоан 11:39).
- B. Погребението включва изчистването и повиването на тялото на покойника с различни благоуханни съставки (вж. Йоан 11:44; 19:39-40).
- C. През Първи век в Палестина не се наблюдават конкретни погребални процедури, които да отличават юдейско от християнско погребение. Няма и данни в гроба на покойника да се поставят каквито и да е предмети.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 11:45-46

⁴⁵ Тогава много от юдеите, които бяха дошли при Мария и видяха това, което направи Исус, повярваха в Него. ⁴⁶ А някои от тях отидоха при фарисеите и им казаха какво беше извършил Исус.

11:45 „Затова мнозина от юдеите... повярваха в Него” Това е в унисон с темата на евангелието (вж. Йоан 20:30-31). Тази фраза се превръща в модел (вж. Йоан 2:23; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11,42). Трябва да припомним, обаче, че в евангелието от Йоан вярата е представена на няколко нива и не винаги е спасителна (вж. Йоан 2:23-25; 8:30 и сл.). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

11:46 „някои от тях отидоха при фарисеите и им разказаха нещата, които Исус извърши“. Удивително е колко голяма може да е духовната слепота, въпреки чудните знамения и поучения. Исус разделя всички хора на такива, които Му се доверяват и такива, които Го отхвърлят. Дори и чудно знамение като това не може да породи вяра (вж. Лука 16:30-31).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 11:47-53

⁴⁷ Затова главните свещеници и фарисеите свикаха Синедриона и казаха: Какво ще правим ние, защото този Човек върши много знамения? ⁴⁸ Ако Го оставим така, всички ще повярват в Него; и римляните ще дойдат и ще отнемат и страната ни, и народа ни. ⁴⁹ А един от тях, Каяфа, който беше първосвещеник през онази година, им каза: Вие нищо не знаете, ⁵⁰ нито съобразявате, че за нас е по-добре един човек да умре за народа, отколкото да загине целият народ. ⁵¹ Това той не каза от себе си, а тъй като беше първосвещеник през онази година, предсказа, че Исус ще умре за народа, ⁵² и не само за народа, а и за да събере в едно разпръснатите Божи деца. ⁵³ И така, от онзи ден те се съветваха да Го убият.

11:47 „главните свещеници и фарисеите свикаха Синедриона” Това е върховният съд на юдеите в Ерусалим, наречен Синедрион. Той включва 70 участници. Първосвещениците са от политическата и религиозна класа, позната като садукееите, които признават само писанията на Мойсей и отхвърлят възкресението. Фарисеите са по-известната легалистична, религиозна група, която признава (1) целия Стар завет (2) служението на ангелите (3) и живота след смъртта. Удивително е, че тези две антагонистични групи могат да се съюзят за каквото и да е. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ФАРИСЕИ към Йоан 1:24. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СИНЕДРИОН към Йоан 3:1.

- „защото този **Човек върши много знамения**” Това название е унижително и е използвано, за да не бъде споменато името на Исус. Удивително е също, че въпреки тези велики чудеса, каквото е възкресението на Лазар, тези хора продължават да имат предразсъдъци, а духовните им очи са напълно заслепени (вж. II Кор. 4:4).

11:48 „Ако” Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие.

- „**всички ще повярват в Него**“ Тяхното недоверие и страх от Исус са породени от ревност и богословски разногласия. Думата „всички“ може би визира даже самаряните и езичниците (вж. Йоан 10:16). Техният страх има и политически аспект (тоест контрола на римляните).
- „**римляните ще дойдат и ще отнемат и страната ни, и народа ни**” Това е едно от ироничните пророчества в евангелието от Йоан, което буквално е изпълнено през 70 г. сл. Хр. Под ръководството на римския генерал (по-късно император) Тит.

Политическата реалност на Римското владичество е основна част от (есхатологичната) надежда на юдеите, свързана с последното време. Те вярват, че Бог ще изпрати религиозна/военна фигура, подобно на съдиите в Стария завет, който да ги избави от властта на Рим. Няколко претенденти вече организират бунтове, за да осъществят тези очаквания.

Исус твърди, че Неговото царство не е временно и политическо (вж. Йоан 18:36), а духовно, и то ще се осъществи в бъдещето (тоест откровение). Той твърди, че изпълнява старозаветните пророчества, но не буквално и в националистичен план. По тази причина Исус е отхвърлен от повечето свои съвременници.

11:49 „Каяфа, който беше първосвещеник през онази година“ Позицията на първосвещеника е доживотна и наследствена, предава се на един от синовете (вж. Изход 28), но след като Рим завладява Юдея, за поста на първосвещеника се наддава на търг поради изгодните условия за търговия в областта на храма и около Елеонския хълм. Каяфа е първосвещеник в периода 18-36 г. сл. Хр. (сина на Анания, първосвещеник в периода 6-15 г. сл. Хр.)

11:50-52 Това е поредният пример за проява на ирония от страна на Йоан. Каяфа проповядва евангелието!

11:50 „един човек трябва да умре за народа“ С оглед на старозаветния контекст, това е юдейското схващане за „общност“. Един човек (добър или лош) може да повлияе на всички (тоест Адам, Ева, Ахан). Тази концепция е в основата на жертвената система или Деня на изкуплението (Левит 16), където едно невинно животно поема греховете на обществото. Това е месианската идея зад Исаия 53. В Новият завет същата идея е отразена чрез типологията Адам/Христос, представена в Римляни 5:12-21.

11:51

NASB, REV

NET „че Исус ще умре“

NKJV, NIV

REB „че Исус ще умре“

NRSV „че Исус трябваше да умре“

NJB „че Исус щеше да умре“

В енциклопедия NIDOTTE, том. 1, стр. 326, има добър коментар за употребата на гръцкия глагол *mellō* („трябва“), когато се касае за Божията воля относно Христовото дело на изкуплението.

1. Марк 10:32

2. Матей 17:22
3. Лука 9:31,44; 24:21; Acts 26:23
4. Йоан 7:39; 11:51; 12:33; 14:22; 18:32

Използвано е и за предателството на Юда

1. Лука 22:23
2. Йоан 6:71; 12:4

В книгата Деяния Лука използва думата за пророческо изпълнение (напр. Деян. 11:28; 24:15; 26:22). Всички елементи от историята на изкуплението са в ръцете на Бога (вж. Деян. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29)!

11:52 „За да събере отново разпръснатите Божии деца” Това вероятно е коментар, добавен от Йоан, който е паралелен на Йоан 10:16. Може да се отнася за

1. юдеите, които живеят извън Палестина
2. половин юдеи като самаряните
3. езичници

Вариант #3 изглежда пасва най-добре. Който и вариант да е верният, смъртта на Исус ще доведе до обединяване на вярващото човечество (вж. Йоан 1:29;3:16; 4:42; 10:16).

11:53 „И така, от този ден нататък те планираха да Го убият” Тази тема се повтаря многократно в Йоан (вж. Йоан 5:18; 7:19; 8:59; 10:39; 11:8).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:54

⁵⁴ Затова Исус не ходеше вече открито между юдеите, а оттам отиде в една местност, близо до пустинята, в един град, наречен Ефраим, и там остана с учениците Си.

11:54 „затова Исус вече не ходеше открито между юдеите“ Глава 12 на Йоан е последният опит на Исус да се разбере с религиозните водачи. Думата, преведена тук „публично“ (вж. Йоан 7:26; 11:54; 18:20) обикновено означава „дръзко“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 7:4.

- „един град, наречен Ефраим“ Този град е разположен близо до Ветил в Самария (вж. II Лет. 13:19).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 11:55-57

⁵⁵ А приближаваше юдейската Пасха; и мнозина от провинцията се изкачиха в Ерусалим преди Пасхата, за да се очистят. ⁵⁶ И така, те търсеха Исус, и стоейки в храма, разговаряха помежду си: Как ви се вижда? Няма ли да дойде на празника? ⁵⁷ А главните свещеници и фарисеите бяха издали заповед: ако узнае някой къде е, да извести, за да Го уловят.

11:55-57 Тези стихове представляват връзка между 11 и 12 глава.

11:55 „за да се очистят” Тук става дума за ритуалите по очистването, които предшестват празника Пасха. Все още се спори колко дълго продължава служението на Исус в Палестина (Неговото проповядване, поучаване и беседване). Синоптичните евангелия са структурирани по такъв начин, че се правят изводи за една или две години служение. Йоан обаче споменава за поне няколко празника Пасха (ежегоден празник). Йоан споменава поне три празника Пасха (вж. Йоан 2:13; 6:4 и 11:55) с предположение за четвърти празник, в Йоан 5:1.

11:57 Това е редакторски коментар, добавен от авторът апостол Йоан.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Исус допуска Лазар да умре?
2. Към кого е насочено това чудо?
3. Каква е разликата между възкресението и връщането от мъртвите?
4. Защо юдеите са толкова поразени от възкресението на Лазар?

Йоан 12 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Помазването във Витания	Помазването във Витания	Помазването във Витания	Исус е помазан във Витания	Помазването във Витания
12:1-8	12:1-8	12:1-8	12:1-6 12:7-8	12:1-8
Заговор срещу Лазар	Заговор да убият Лазар		Заговор срещу Лазар	
12:9-11	12:9-11	12:9-11	12:9-11	12:9-11
Триумфалното влизане в Ерусалим	Триумфалното влизане	Палмова неделя	Триумфалното влизане в Ерусалим	Месията влиза в Ерусалим
12:12-19	12:12-19	12:12-19	12:12-13 12:14 12:15 12:16 12:17 12:18-19	12:12-19
Някои гърци търсят Исус	Плодното житно зърно	Публичното служение на Исус приключва	Някои гърци търсят Исус	Исус предсказва своята смърт и последващо прославяне
12:20-26	12:20-26	12:20-26	12:20-21 12:22-26	12:20-28a
Човешкият Син трябва да бъде издигнат	Исус предсказва своята смърт на кръста		Исус говори за своята смърт	
12:27-36a	12:27-36	12:27-36a	12:27-28a 12:28б 12:29 12:30-33 12:34 12:35-36a	12:28б 12:29-32 12:33-36a
Неверието на юдеите	Кой е повярвал на известието ни?		Неверието на народа	
12:36б-43		12:36б-43	12:36б-38	12:36б
	12:37-41		12:39-40 12:41	Заклучение: неверието на юдеите 12:37-38 12:39-40 12:41
	Ходете в светлината		12:42-43	12:42-50
Осъждане чрез думите на Исус 12:44-50	12:42-50	12:44-50	Осъждане чрез думите на Исус 12:44-50	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-50

А. Всичките четири евангелия разказват историята за помазването на Исус от жена. Следователно това събитие е значимо за авторите на евангелието. Докато авторите Марк 14:3-9, Матей 26:6-13 и Йоан 12:2-8 определят жената като Мария от Витания, сестрата на Лазар, Лука 7:36-50 споменава грешница от Галилея.

В. Глава 12 разказва за края на публичното служение на Исус (вж. Йоан 12:29). Той многократно се опитва да спечели юдейските водачи за вярата. Глава 11 разказва как Исус полага старание да придобие за вярата жителите на Ерусалим.

С. В тази глава се споменават пет групи от хора:

1. множеството, което е свидетел как Лазар се връща от мъртвите, Йоан 12:17
2. множеството от Ерусалим, Йоан 12:9
3. множеството от поклонници, дошли в Ерусалим за Пасхата, Йоан 12:12,18,29,34
4. вероятно тълпа от езичници, Йоан 12:2
5. вероятно и група от юдейски водачи, които са вярвали в Него, Йоан 12:42

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:1-8

¹ А шест дни преди Пасхата, Исус дойде във Витания, където беше Лазар, когото Той възкреси от мъртвите. ² Там Му направиха вечеря и Марта прислужваше, а Лазар беше един от онези, които седяха с Него на трапезата. ³ Тогава Мария като взе една литра миро от чист и скъпоценен нард, помаза краката на Исус и с косата си помаза краката Му; и къщата се изпълни с благоухание от мирото. ⁴ Тогава един от учениците Му, Юда Искариотски, който щеше да Го предаде, каза: ⁵ Защо не се продаде това миро за триста динария, за да се раздадат на бедните? ⁶ А това каза, не защото го беше грижа за бедните, а защото беше крадец и като държеше касата, вземаше това, което

пускаха в нея. ⁷ Тогава Исус каза: оставете я, тя е запазила това за деня на Моето погребение. ⁸ Защото бедните винаги се намират между вас, но Аз не винаги се намирам.

12:1 „шест дни преди Пасхата” Това събитие е различно по хронология от описаното в Матей 26:2. Трябва да помним, че основната цел на Евангелието не е хронологията, а представителните дела на Исус, които отразяват Неговата личност и истина. Евангелията не са биографични разкази, а евангелски трактати, насочени към определени групи от хора.

12:2 „те” Това изглежда са жителите на Витания, които организират вечеря в чест на Исус, след като той възкресява Лазар от мъртвите. Историята, разказана в Матей 26:6, се случва в дома на Симон Прокажения.

12:3 „литра” Това е латинско понятие, равнозначно на римска мярка, което отговаря на около килограм. Възможно е този скъп парфюм да е зестрата на Мария. Много неомъжени жени носят такъв парфюм в шишенца около врата си.

NASB „литра с много скъп парфюм от скъп нард“
NKJV „литра от скъп парфюм от нард“
NRSV „литра от скъп парфюм, направен от чист нард“
TEV „цял литър с много скъп парфюм, направен от скъп нард“
NJB „литър с много скъпо миро, чист нард“

Не е ясно точното значение на прилагателното (1) чист; (2) течност или (3) наименование на място. Самият парфюм е направен от ароматно хималайско дърво, което е много скъпо. Вж. James M Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, стр. 379-380.

- **„помаза краката на Исус“** Други евангелски разкази за същата случка (вероятно благодарност от страна на Мария за съживяването на Лазар, Йоан 12:2) разказват за жена, която помазва главата на Исус. Вероятно Мария помазва цялото Му тяло, като започва с главата и чак до краката. Причината да помаже краката Му е, защото Исус е облегнат на левия си лакът, на ниска маса.

Това е поредният случай, при който Йоан използва понятие с две значения. Това миро е използвано за помазване на тялото при погребение (вж. Йоан 19:40). Възможно е Мария по-добре от учениците да е схванала идеята за скорошната смърт на Исус (вж. Йоан 12:7). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: Помазването в Библията (BDB 603) в Йоан 11:2.

- **„и къщата се изпълни с благоуханието от мирото** Колко колоритно описание. Личи, че е дело на очевидец. Йоан ясно си спомня този момент!

12:4 „Юда Искариотски“ Понятието Искариот има две възможни значения: (1) град от Юдея (Кериот, вж. Ис. Нав. 15:25) или (2) дума за „нож на убиец“. От всички евангелски автори Йоан използва най-острите думи за Юда (вж. Йоан 12:6). Вж. подробния коментар към Йоан 6:70-71.

- **„да Го предаде”** Това е поредната бележка на автора. Обикновено тази дума не се използва в този смисъл. Буквално означава „да доставя нещо“ в смисъл да предам нещо на друг човек. Вж. коментара към Йоан in 18:2.

12:5 „триста динария“ Един динарий е дневната работна надница за войник или наемен работник, следователно сумата се равнява почти на годишна заплата.

12:6 Този стих представлява коментар на автора Йоан. Йоан повече от останалите ученици е настроен срещу Юда.

NASB, NKJV	„кутия за пари“
NRSV	„общата кесия“
TEV	„чантата за пари“
NJB	„общият фонд“

Думата означава „малка кутия“. Първоначално се използва от музикантите, които слагат в тях малките си инструменти.

- „**вземаше от това, което пускаха в нея**“ Гръцката дума е „нося“. Използвана е в два различни смисъла: (1) той носи кутията, (2) но той отнася и съдържанието на кутията. Това изречение е добавено, за да покаже, че загрижеността, която Юда проявява към бедните в Йоан 12:5, всъщност е оправдание, за да открадне за себе си.

12:7 Този стих е странен. Той очевидно прави връзка между този акт на щедрост и посвещение и подобния на него, свързан с нечие погребване (вж. Йоан 19:40). Това е поредното пророческо твърдение на Йоан.

12:8 „защото бедните винаги се намират сред вас“ Този стих ни връща към Втор. 15:4,11. Той няма за цел да пренебрегне грижата за бедните, а да подчертае присъствието на Месията Исус (вж. Йоан 12:35; 7:33; 9:4). Старият завет е уникален по съдържание сред книгите от Древния Близък Изток, защото изтъква правата на бедните и грижата за тях.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:9-11

⁹ И голямо множество от юдеите узнаха, че е там; и дойдоха, не само заради Исус, но за да видят и Лазар, когото Той беше възкресил от мъртвите. ¹⁰ А главните свещеници се наговориха да убият и Лазар, ¹¹ защото поради него мнозина от юдеите отиваха и вярваха в Исус.

12:9 „Голямо множество от юдеите узнаха, че е там“ Тази употреба на понятието „юдеи“ е необичайна за Йоан. Обикновено се имат предвид онези религиозни водачи, които са в опозиция на Исус. В Йоан 11:19, 45; 12:17, обаче, се говори за онези жители на Ерусалим, които са приятели на Лазар и са дошли при него.

12:10 „главните свещеници се наговориха да убият и Лазар“ Те искат да се отърват от доказателствата. Техните мотиви са страх (вж. Йоан 11:48) и ревност (вж. Йоан 11:48; 12:11).

Те сигурно са сметнали, че съживяването на Лазар е изолирано събитие. Слепотата и предразсъдъците на тези юдейски водачи отразяват тъмнината, в която живее грешното човечество.

12:11 Този стих е свързан с 11:45. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБА НА ГЛАГОЛА „ВЯРВАМ“ ОТ ЙОАН КЪМ ЙОАН 2:23.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:12-19

¹² На следващия ден едно голямо множество, което бе дошло на празника, като чуха, че Исус идвал в Ерусалим, ¹³ взеха палмови клонки и излязоха да Го посрещнат, казвайки: Осанна! Благословен, който иде в Господното Име, Царят на Израил! ¹⁴ А Исус, като намери едно магаренце, го възседна, както е писано: ¹⁵ Не бой се, дъще Сионова! Ето, твоят Цар идва, възседнал на магаренце. ¹⁶ Учениците Му отначало не разбраха това; но когато Исус се прослави, тогава си спомниха, че това беше писано за Него и че те Му сториха това. ¹⁷ А народът, който беше с Него, когато повика Лазар

от гроба и го възкреси от мъртвите, свидетелстваше.¹⁸ По същата причина Го посрещна и множеството, защото чуха, че извършил това знамение.¹⁹ Затова фарисеите казаха помежду си: Вижете, че нищо не постигате. Ето, светът отиде след Него!

12:12-19 Този разказ е версията на Йоан за триумфалното влизане на Исус в Ерусалим (вж. Мат. 21:1-11; Марк 11:1-11; Лука 19:29-38).

12:12 „голямо множество, което беше дошло на празника“ Юдеите са длъжни да присъстват на три религиозни празника (вж. Изход 23:14-17; Левит 23; Втор. 16:16). Мечтата на всеки юдеин, който живее извън Палестина (Диаспора), е да посети някой от празниците в Ерусалим. По време на тези установени празници населението на Ерусалим нараства от три до пет пъти. Тази фраза говори за огромния брой любопитни поклонници, които са чули за Исус и искат да Го видят (вж. Йоан 11:56).

12:13 „палмови клонки“ Това е необичайна гръцка фраза за палмови клонки. Някои смятат, че по онова време е имало палми около Елеонския хълм (Йосиф Флавий), докато други автори твърдят, че палми са внасяни от Ерихон. Палмите са символ за победа или триумф (вж. Откр. 7:9). Те се използват всяка година около ритуала, свързан с празника Шатроразпъване (вж. Лев. 23:40) и Пасхата (традиция от Макавейския период).

- „започнаха да викат“ Глаголът е в несвършено време, което говори за (1) повтарящо се действие в миналото или (2) начало на действие в миналото.
- „Осанна“ Това понятие означава: „спаси сега“ или „спаси, моля“ (вж. Пс 118:25-26). По време на Пасхата ритуалът изисква да се цитират псалмите за прослава на Бога (вж. Пс. 113-118), докато поклонниците се изкачват към Ерусалим. Много от тези ритуали (фрази и действия) се повтарят многократно по време на Пасхата. В тази конкретна година, обаче, всички тези неща намират своето изпълнение в личността на Исус! Множеството го усеща. Осъзнават го и фарисеите!
- „Този, който идва в Господното Име“ Тези думи изцяло съвпадат с претенциите на самия Исус. Той е изпратеният! Той представлява ЯХВЕ!

NASB „даже царят на Израил“

NKJV, NRSV

TEV, NJB „Царят на Израил“

Тази фраза не е част от псалма, но е добавена от множеството. Изглежда е отправена към Исус, който е месианският Цар, обещан във II Царе 7 (вж. Йоан 1:49; 19:19).

12:14 „магаренце“ Магаретата са обичайното средство за придвижване на царете на Израил (вж. III Царе 1:33,38,44). Единствено царят язди своето магаре, затова Исус нарежда да му бъде докарано магаре, който никой дотогава не е възсядал (вж. Марк 11:2).

12:14-15 „както е писано“ Това е цитат от Захария 9:9. Магаренцето говори не само за царя месия, но и за неговото смирение. Исус не се появява като побеждаваща военна фигура, съгласно очакванията на юдеите, а като Страдащият служител от Исаия 53, който язди малко магаре.

12:16 „Отпърво учениците не разбраха тези неща“ Това е поредният спомен на очевидеца Йоан. Тази тема се повтаря многократно (вж. Йоан 2:22; 10:6; 16:18; Марк 9:32; Лука 2:50; 9:45; 18:34).

Едва след възнесението и Петдесетница духовното зрение на учениците изцяло се прояснява.

- **„но когато Исус беше прославен, те си спомниха”** Това е едно от служенията на Светия Дух (вж. Йоан 14:26 и 2:22). Този стих показва, че авторите на евангелията ги структурират с оглед на собствените им преживявания с възкръсналия Христос. Синоптичните евангелия представят Исус с оглед на историческото развитие на събитията и скриват славата Му до кулминацията на техния разказ, но Йоан пише своето евангелие в светлината на прославения Месия. Евангелията са отражение на по-късните спомени и нуждите на вярващите, записани от боговдъхновените автори. Следователно евангелията представляват боговдъхновената история от две гледни точки – на Исус и на евангелските автори.
- **„прославен“** Вж. коментара към Йоан 1:14.

12:17 Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8. Вж. наблюдения върху контекста, точка С.

12:19 „фарисеите си казаха един на друг” Това е поредното пророческо предсказание. То е свързано с (1) юдеите, Йоан 11:48; 12:11 и (2) езичниците, Йоан 12:20-23. То е отражение на два исторически контекста: този на Исус и на ранната църква.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 12:20-26

²⁰ А между онези, които дойдоха на поклонение по празника, имаше и някои гърци. ²¹ Те отидоха при Филип, който беше от Витсаида Галилейска, и го помолиха, казвайки: Господине, искаме да видим Исуса. ²² Филип дойде и каза на Андрей, а Андрей и Филип казаха на Исус. ²³ А Исус в отговор им каза: Дойде време да се прослави Човешкият Син. ²⁴ Истина, истина ви казвам: ако житното зърно не падне в земята и не умре, то си остава самотно; но ако умре, дава много плод. ²⁵ Който обича живота си, ще го изгуби; и който мрази живота си на този свят, ще го запази за вечен живот. ²⁶ Ако служи някой на Мен, нека последва Мен; и където съм Аз, там ще бъде и служителят Ми. Който служи на Мен, него ще почете Моят Отец.

12:20 „някои гърци” Тази дума е използвана в контекста на езичниците, а не просто на етническите гърци.

- **„сред тези, които бяха дошли да се поклонят на празника** Глаголът, който е в сегашно време подсказва, че за тях е обичайно да ходят на празника. Тези хора са или (1) богобоязливи, или (2) прозелити. Първите са редовни посетители в синагогата, а вторите току-що са станали обръщеници, приели юдейската вяра.

12:21 „и започнаха да го питат” Този глагол е в несвършено време, което означава, че (1) те са питали многократно, или (2) започват да питат. Те искат да говорят лично с Исус. Очевидно това са последните удари на пророческия часовник, преди Исус да бъде разпънат (вж. Йоан 12:23).

12:22 Филип (любител на коне) и Андрей (мъжествен) са единствените апостоли, които имат гръцки имена. Вероятно този факт насърчава тези гърци (езичници) да се обърнат именно към Филип и Андрей.

12:23 „Дойде часът” Тук глаголът е в перфектно време. Йоан често използва думата „часът“, за да представи разпятието и възкресението като кулминация в мисията на Исус (вж. Йоан 12:27; 13:1, 32; 17:1). Исус заявява, че е дошъл за изгубените овце от Израил (вж. Мат. 15:24). Сега Неговото послание достига и езичниците!

- **„Човешкият Син”** Това е арамейски израз, който означава „човешко същество“ (вж. Пс. 8:4; Езек. 2:1). Същият израз, обаче, е използван в Данаил 7:13 с идеята за божествена

личност. Това е титла, която Исус използва за Себе Си и тя комбинира Неговите две природи – човешка и божествена (вж. I Йоан 4:1-3).

- „**да бъде прославен**“ Смъртта на Исус винаги е свързана с Неговото прославяне. Думата „слава“ е използвана няколко пъти в този контекст (вж. Йоан 12:28 [два пъти]; 32 и 33). Използвана е често, за да представи Христовото възкресение и смърт (вж. Йоан 13:1,32; 17:1). Вж. коментара към Йоан 1:14.

12:24 „ако житното зърно не падне в земята и не умре” Тук е използван феноменологичен или описателен език, нещата са представени така, както се възприемат от петте сетива. Едно семе може да предизвика много семена (вж. Йоан 15:2,4,5,8,16; I Кор. 15:36). Смъртта на Христос дава нов живот на мнозина (вж. Марк 10:45).

- „**ако**“ В този контекст има поредица от условни изречения от трети вид, което означава потенциално действие (вж. Йоан 12:24,26,32,47).

12:25 „Който обича живота си, ще го изгуби” Това е игра на дума с гръцкото понятие *psychē*, което описва същността на човешката личност или силата за живот (вж. Мат. 10:39; 16:24-25; Марк 8:34-35; Лука 9:23-24). След като човек се довери на Христос, той получава нов живот. Този нов живот е дар от Бога за служение, не за лична полза. Вярващите са настойници на този нов живот. Ние сме освободени от робството на греха, за да служим на Бога (вж. Римл 6:1-7:6).

Лъжливите пастири от глава 10 се опитват да избягат, за да спасят живота си. Исус обаче „полага“ живота си, така трябва да постъпват и вярващите (вж. II Кор. 5:12-15; Гал. 2:20).

- „**изгубва го**” Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Понятието (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 10:10) означава „да погуби“, което е поредната дума с две значения. Това е обратното на „вечен живот“. Ако човек няма вяра в Христос, това е единствената алтернатива. Това погубване не означава унищожение, а липса на лична връзка с Бога (което е същността на ада).
- „**мрази**” Това е еврейски идиом за сравнение. Бог трябва да е на първо място в живота ни (вж. жените на Яков, Бит. 29:30,31; Втор. 21:15; Исав и Яков, Мал. 1:2-3; Римляни 10-13; семейството на човека, Лука 14:26).
- „**живот**” Това е гръцкото понятие *zoē*. То се използва постоянно в Йоан, за да опише (1) духовния живот; (2) вечния живот; (3) живота в новия век и (4) възкресеният живот. Истинският живот е свобода от тиранията на „егото“, което е същността на грехопадението.

12:26 „ако” Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие.

- „**той трябва да Ме последва**” Тук глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, което говори за продължаваща връзка (вж. Йоан 15). Това е пренебрегваната библейска тема за устояването (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ към Йоан 8:31). Тази тема често е обърквана с богословското напрежение между Божия суверенитет и свободната човешка воля. Най-добре е да разглеждаме спасението като заветно преживяване. Бог винаги е инициатор (вж. Йоан 6:44,65) и поставя условията, но освен това Той изисква реакция от човечеството, което трябва да откликне с покаяние и вяра (вж. Марк 1:15; Деяния 20:21), и двете включват и първоначално решение, и доживотно посвещение. Устояването е доказателство, че Го познаваме (вж. Мат. 10:22; 13:20-21; Гал. 6:9; I Йоан 2:19; Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).

Основана на Библията християнската доктрина често пъти се появява в парадоксални дублетни форми, в които е налице напрежение. Източната литература се характеризира с такъв фигуративен език и контрастни мисловни модели. Често пъти съвременните западни читатели се опитват да насилят тези парадоксални форми, като избират само едно възможно решение, докато и двете истини на дадена идея са верни.

С цел да илюстрирам моя коментар, включвам част от семинар на тема „Библейско тълкуване“, а разделът се нарича „Библейски парадокси“:

Библейски парадокси

1. Това прозрение е било от голяма полза лично за мен, като човек който обича Божието слово и му се доверява. Когато се опитваме да разглеждаме Библията сериозно, става очевидно, че различни текстове разкриват истини, които не са систематични, а селективни. Един боговдъновен текст не може да анулира или омаловажи друг боговдъновен текст. Истината ни се разкрива, когато познаваме цялото Писание (цялото Писание е боговдъновено, а не само някои части, вж. II Тим. 3:16-17), не просто цитиране на отделни текстове, с цел доказване на тезата ни).
 2. Повечето библейски истини (източна литература) са представени в диалектически или парадоксални двойки (спомнете си, че новозаветните автори с изключение на Лука са с еврейско мислене, и пишат на популярен гръцки). Литературата на мъдростта и поетичната литература представят истината с паралелни стихове. Антитетичният паралелизъм играе ролята на парадокс. Синтетичният паралелизъм функционира като паралелни пасажки. Понякога и двете неща са верни! Тези парадоксални истини са болезнени за опростенческите традиции, с които ние сме свикнали!
 - a. предопределение срещу свободна човешка воля
 - b. сигурност на вярващия срещу необходимост от устояване
 - c. първороден грях срещу умишлен грях
 - d. Исус като човек срещу Исус като Бог
 - e. Исус като равен на Отца срещу Исус като подчинен на Отца
 - f. Библията като Божие слово срещу човешкото авторство на Библията
 - g. безгрешност (съвършенство, Римляни 6) срещу да грешиш по-малко
 - h. еднократен акт на оправдание и освещение срещу процес на освещение
 - i. Оправдание чрез вяра (Римл. 4) и оправдание, потвърдено с дела (Яков 2:14-26)
 - j. Свобода в Христос (Римл. 14:1-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33) срещу християнска отговорност (Римл. 5:16-21; Ефес. 4:1)
 - k. Божията трансцендентност срещу Божията иманентност
 - l. Бог като изцяло непознаваем срещу Бог, познаваем чрез Писанието и Христос.
- Метафорите, които Павел използва за спасението са:
- (1) осиновяване
 - (2) освещение
 - (3) оправдание
 - (4) изкупление
 - (5) прославяне
 - (6) предопределение
 - (7) примиряван
 - m. Божието царство в настоящето срещу Божието царство, което предстои
 - n. покаянието като дар от Бога срещу покаянието като нужен отклик за спасението (Марк 1:15; Деяния 20:21)
 - o. Старият завет е валиден срещу Старият завет е анулиран и ненужен (вж. Мат. 5:17-19 срещу Мат. 5:21-48; Римляни 7 срещу Галатяни 3)
 - p. вярващите са слуги/роби срещу вярващите са деца/наследници.
- „където съм Аз, там ще бъде и служителят Ми” Тази тема се повтаря в Йоан 14:3; 17:24; II Кор. 5:8; Фил. 1:23; I Сол. 4:17! Християнството е преди всичко лична връзка с Бога! Целта е във взаимоотношението: Неговото присъствие, общението с Него!

Ние сме създадени за общение с Бога (вж. Бит. 1:26-27). Спасението представлява възстановяване на разрушеното общение в Бога, което стана в Едем. Йоан подчертава, че сега вече тази връзка е възстановена!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:27-36а

²⁷ Сега душата Ми е развълнувана; и какво да кажа? Отче, избави Ме от този час. Но затова дойдох до този час.²⁸ Отче, прослави Името Си. Тогава глас от небето: И го прославих, и пак ще го прославя! ²⁹ На това народът, който стоеше там, като чу, каза: Гръм е. Други пък казаха: Ангел Му говори. ³⁰ Исус в отговор каза: Този глас не дойде заради Мен, а заради вас. ³¹ Сега е съд на този свят; сега князът на този свят ще бъде изхвърлен вън. ³² и Аз, когато бъда издигнат от земята, ще привлека всички при Себе Си. ³³ А като казваше това, Той означаваше от каква смърт щеше да умре. ³⁴ А множеството Му отговори: Ние сме чули от Закона, че Христос пребъдва до века, а Ти как казваш, че Човешкият Син трябва да бъде издигнат? Кой е този Човешки Син? ³⁵ Тогава Исус им каза: Още малко светлината е между вас. Ходете, докато имате светлината, за да не ви обхване тъмнината. Който ходи в тъмнината, не знае къде отива. ^{36а} Докато имате светлината, вярвайте в светлината, за да станете синове на светлината.

12:27 „Душата Ми е развълнувана” Тук глаголът е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. Не е ясен подлогът (дали е Отец, сатана, обстоятелствата). Понятието има силен смисъл и е използвано на няколко пъти в Новият завет.

- a. страха от Ирод (Мат. 2:3)
 - b. страха на учениците (Мат. 14:26)
 - c. неустановеното безпокойство на Исус (Мат. 12:27; 13:21; вж. още коментара върху Мат. 26:38; Марк 14:34)
 - d. църквата в Ерусалим (Деяния 15:24)
 - e. смущението, предизвикано от лъжливите учители в църквите в Галатия (Гал. 1:7)
- Това е Йоановият начин да свърже душевната борба на Исус с предстоящата травма на Неговото разпятие (вж. Марк 14:32 и сл.). Йоан не е записал агонията на Исус в Гетсимания, но става дума за същото събитие.

- „спаси ме от този час“ Има много дискусии за истинския смисъл на този израз. Дали това е молитва (тоест Мат. 26:39)? Дали е изненадваща реакция за нещо, което не трябва да се случва (NET Bible)?
- „затова дойдох в този час“ Животът на Исус протича съгласно божествения план (вж. Лука 22:22; Деяния 2:23; 3:18; 4:28), който Той разбира напълно (вж. Мат. 20:28; Марк 10:45).

12:28 „прослави Името Си“ Отец отговаря в Йоан 12:28b. Това понятие „прославям“ има широк смисъл. То може да се отнася до:

1. предвечната слава на Христос (вж. Йоан 17:5)
2. откровението на Исус за Отца (вж. Йоан 17:4)
3. разпятието и възкресението на Исус (вж. Йоан 17:1)

Вж. коментара към Йоан 1:14.

- „глас от небето“ Равините наричат това *bath-kol*. От времето на Малахия в Израил липсва пророческо слово. За да се потвърди Божията воля, нужен е глас от небето. Според разказите на евангелията Божият глас се чува от небето на три пъти по време на Исусовото служение:
 1. при Исусовото кръщение, Мат. 3:17
 2. по време на преобразението, Мат. 17:5
 3. тук, в този стих

12:29 „Затова множеството, което стоеше там и слушаше, каза“ Има две възможни тълкувания на това, което се случи: (1) става дума за гръмотевица. Това е знак, че Бог говори в Стария завет (вж. 2 Царе.22:14; Йов 37:4; Пс. 29:3; 18:13; 104:7) или (2) ангел говори на Исус. Подобна неяснота е налице в преживяването на Савел по пътя за Дамаск, Деяния 9:7; 22:9.

12:30 „Исус отговори и каза: Този глас не дойде заради мен, а заради вас“ Този израз е семитско сравнение. Това означава, че гласът не дойде единствено заради тях, но преди всичко за тях (вж. Йоан 11:42).

12:31 „Сега е съд над този свят“ Този израз е в паралел със следващия („князът на този свят ще бъде изхвърлен вън“). Не е казано кога точно ще стане това (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу).

Определено съм съгласен с F. F. Bruce, *Answers to Questions* (стр. 198), че Йоан 12:31 е поредният пример за така наречената от С. Н. Dodd „реализирана есхатология“. За Йоан Исус вече е донесъл спасение за вярващите и осъждане за невярващите. В известен смисъл това се равнява на граматическата форма „пророческо перфектно време“. Събитие в бъдещето, което е толкова сигурно, сякаш вече се е случило!

- „господарят на този свят“ Тук става дума за зла сила, която представлява конкретна личност (вж. Йоан 14:30; 16:11), позната на еврейски като „сатана“ или „противник“ (вж. Йов 1-2), или на гръцки „дявол“ или „клеветник“ (вж. Мат. 4:1,5,8,11; 13:39;25:41; Йоан 6:70; 8:44; 13:2; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2). Тези две имена са синоними в Мат. 4:1-11 и Йоан 13:2,27. Той е изхвърлен от небето, за да не може да продължава да обвинява и клевети последователите на Исус!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО

Това е много трудна тема по няколко причини.

1. Старият завет не разкрива никакъв свръхнеприятел на доброто, но го описва като слуга на *ЯХВЕ*, който предлага алтернатива на човечеството и го обвинява за неправдата му.
2. Представата за личен, свръхнеприятел на Бога, създадена по време на междубиблейската (неканонична) литература под влиянието на персийските дуалистични религии (*Зороастринство*). Те на свой ред силно повлияват на равинския юдаизъм.
3. Новият завет разработва старозаветни теми в изненадващо ярки, но селективни категории.

Ако човек подходи към анализиране на злото от перспективата на библейското богословие (всяка книга, автор или жанр изучавани и схематизирани поотделно), тогава налице са различни схващания за злото.

Ако обаче човек подходи към изучаване на злото от небиблейска или извънбиблейската перспектива на световните или източните религии, тогава голяма част от новозаветните идеи са загатнати в персийския дуализъм и гръко-римския спиритизъм.

Ако човек е изцяло посветен на категоричния авторитет на Писанието, тогава новозаветните идеи и доктрини трябва да се разглеждат като прогресивно откровение. Християните трябва да са внимателни и да не допускат идеите им да са под влиянието на еврейския фолклор или западната литература (Данте, Милтън). Определено има мистерия и неяснота в тази област на библейското откровение. Бог е избрал да не разкрива всички аспекти на злото, неговия произход, развитие и цел, но Той разкрива неговото поражение!

В Стария завет понятието „сатана“ (BDB 966) може да се отнася до три различни групи.

1. човешки обвинители (вж. I Царе 29:4; II Царе 19:22; IV Царе 11:14,20,29; Пс. 109:6)
2. ангелски обвинители (вж. Числа 22:22-23; Йов 1-2; Зах. 3:1)
3. демонични обвинители (вж. I Лет. 21:1; IV Царе 22:21; Зах. 13:2)

Едва по-късно в междузаветния период, змията от Битие 3 глава започва да се идентифицира със сатана (вж. *Премъдрост* 2.23-24; *II Енох* 31:3), и едва тогава започва да се използва от равините (вж. *Sot* 9b и *Sanh.* 29a). „Божите синове” от Битие 6 гл. стават ангели в *I Енох* 54:6. Споменавам това не с цел да изтъкна неговата богословска акуратност, но за да покажа, че идеята търпи развитие. В Новия завет тези старозаветни дейности се приписват на зли ангели (вж. I Кор. 11:3; Откр. 12:9).

Трудно или невъзможно (в зависимост от схващането) е да определим произхода на личностното зло от информацията, дадена в Стария завет. Една от причините за това е силният монотеизъм на Израил (вж. I Царе 22:20-22; Екл. 7:14; Исаия 45:7; Амос 3:6). Всяка причинност се приписва на *ЯХВЕ*, за да се демонстрира Неговата уникалност и превъзходство (вж. Исаия 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Източници на информация по темата са (1) Йов 1-2 глави, където Сатана е представен като един от „синовете на Бога” (т.е., ангелите) или (2) Исаия 14 глава и Езекиил 28 глава, където гордите царе от Близкия изток са използвани (Вавилон и Тир), за да илюстрират гордостта на Сатана (вж. I Тим. 3:6). Този подход ме навежда на смесени чувства. Езекиил използва метафори от Едемската градина, не само за Тирския цар като Сатана (вж. Езек. 28:12-16), но също и за царя на Египет като Дървото за познаване на доброто и злото (Езекиил 31 гл.). Обаче Исаия 14 глава, особено 12-14 ст., изглежда описват ангелски бунт, предизвикан от гордост. Ако Бог иска да ни разкрие конкретната същност и природа на Сатана, това е много уклончив начин и място да го стори. Трябва да внимаваме с тенденцията на систематичното богословие, което взема малки, неясни части от различните завети, автори, книги и жанрове, и ги комбинира като парчета от един божествен ребус.

Алфред Едерщайм заявява, че равинският юдаизъм е силно повлиян от персийския дуализъм и спекулация с демоничното. Равините не са добър автентичен източник в тази област (вж. Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendices XIII [pp. 748-763] и XVI [pp. 770-776]). В това отношение Исус радикално се отклонява от поученията на синагогата. Смятам, че равинската представа за ангелите като посредници или противници при даването на Закона на Мойсей на Синайската планина на практика отваря вратата за един архангел, който е основен враг на *ЯХВЕ* и на човечеството. В иранския дуализъм има две върховни божества – *Ahkiman* и *Ormaza* – добрият и лошият. Този дуализъм навлиза в равинските учения под формата на библиейски дуализъм между *ЯХВЕ* и Сатана.

В Новия завет определено е налице прогресивно откровение относно персонификацията на злото, но не е подробно формулирано, както равинското. Добър пример за тази разлика е „войната в небесата.” Падането на сатана е логична необходимост, но подробности не са дадени. Дори и казаното по темата е завоалирано в апокалиптичния жанр (вж. Откр. 12:4,7,12-13). Макар и победен от Исус и заточен на земята, Сатана продължава да служи като слуга на *ЯХВЕ* (вж. Мат. 4:1; Лука 22:31-32; I Кор. 5:5; I Тим. 1:20).

Трябва да обуздаем любопитството си в тази област. Налице е личностна изкусителна и зла сила, но при все това Бог е само един и ние продължаваме да носим отговорност за нашия избор. Духовна битка има както преди, така и след спасението. Победата е възможна единствено в и чрез Триединния Бог. Злото е победено и ще бъде премахнато!

- „ще бъде изхвърлен” Тук глаголят е в бъдеще време, страдателен залог, изявително наклонение. Писанието не посочва точното време на изхвърлянето на сатана от небето. Допълнителен коментар за личността на сатана може да намерите в Исаия 14 и в Езекиил 28. Тези пророчески пасажии говорят за горделивите царе на Вавилон и Тир. Тяхната греховна арогантност отразява тази на сатана (вж. Ис. 14:12,15; Езек. 28:16). Исус обаче казва, че е видял сатана паднал по време на мисията на седемдесетте ученици (вж. Лука 10:18). Съдбата на сатана търпи развитие в Стария завет. Първоначално той е ангел служител, но поради гордост се превръща във враг на Бога. Най-добрият коментар на тази така противоречива тема ще намерите в книгата на А. В. Davidson, *Old Testament Theology, comp.* 300-306.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЙНАТА В НЕБЕТО

Съществуват немалко спорове кога точно ще се състои войната в небето, за която се говори в Откровение 12:7-9. Исус сякаш говори за нея в Лука 10:18 и в Йоан 12:31. Да се опитваме да поставяме хронологично датиране на това събитие обаче е изключително трудна задача.

1. преди Битие 1:1 (т.е. преди Сътворението);
2. между Битие 1:1 и 1:2 (т.е. между тях има известен период време);
3. в Стария завет след Йов 1-2 гл. (Сатана е на небето);
4. в Стария завет след III Царе 22:21 (Сатана е на небесния съвет);
5. в Стария завет след Захария 3 гл. (Сатана е на небето);
6. в Стария завет като в Исая 14:12, Езек. 28:15 и II Енох 29:4-5 (ориенталските царе са осъдени);
7. в Новия завет след изкушението на Исус (вж. Матей 4 гл.);
8. в Новия завет при мисията на 70-те (Сатана пада от небето; вж. Лука 10:18);
9. в Новия завет след триумфалното влизане в Ерусалим (господарят на този свят е прогонен; вж. Йоан 12:31);
10. в Новия завет след възкресението и възнесението (вж. Ефес. 4:8; Кол. 2:15);
11. в последните времена (вж. Откровение 12:7, когато Сатана се опитва да шурмува небето в търсене на Детето).

Трябва просто да си дадем сметка, че това е вечна битка между Бога и злите сили. Този конфликт ще завърши с окончателното и пълно поражение на змея. В Откровение на Йоан 20 гл. той ще бъде напълно премахнат (Откровение 12:4).

12:32 „Когато Аз бъда издигнат” Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие.

Това понятие може да означава:

1. издигнат (вж. Йоан 3:14)
2. разпънат (вж. Йоан 8:28)
3. прославен (вж. Деяния 2:33; 5:31)
4. издигнат високо (вж. Фил. 2:9)

Евангелието от Йоан е характерно именно с такива понятия (с двоен смисъл), които имат множество значения

- **„ще привлече всички при Себе Си”** Това е възможна препратка към заветната любов на ЯХВЕ към Израил в Ерем. 31:3, който пасаж, разбира се, касае Новият завет (вж. Ер. 31:31-34). Бог привлича хората с любовта си и делата си. Същата метафорична употреба на понятието намираме в Йоан 6:44, а обяснението е в Йоан 6:65. В случая „всички“ касае универсалната покана и обещание за изкупление (вж. Бит. 3:15; 12:3; Изход 19:5; Исая 2:2-4; Йоан 1:9,12,29; 3:16; 4:42; 10:16; I Тимотей 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:2; 4:14)!

Тази фраза има много варианти. „Всички“ може да е в множествено число, и да се превежда „всички мъже“. Същият вариант се намира в древните гръцки манускрипти P⁷⁵ (VID), κ², B, L и W, докато думата в среден род, тоест „всички неща“ се среща в P⁶⁶ и κ. Ако приемем, че думата е в среден род, тогава се отнася за изкуплението, извършено от Христос за цялата вселена, подобно на Кол. 1:16-17, което вероятно отразява гностичната ерес, което е много очевидно от I Йоан. Според UBS⁴ вариантът на думата в мъжки род е с оценка „B“ (почти сигурно).

12:33 „Той каза това, за да посочи с каква смърт щеше да умре” Тук Йоан добавя своя коментар към текста. Този израз има препратка във Втор. 21:23, където „повесването на дърво“ е равнозначно на „проклятие от Бога“. Това е причината религиозните водачи да настояват Исус да бъде разпънат, а не убит с камъни. Исус понесе проклятието на закона за нас (вж. Гал. 3:13).

12:34 „Товага множеството Му каза... Христос пребъдва вечно” Това вероятно е препратка към Псалм 89:4,29,35-37. Старият завет очаква само едно идване на Месията, при което Той да установи своето царство в Палестина, както и да въздвори световен мир (вж. Псалм 110:4; Ис. 9:7; Езек. 37:25 и Дан. 7:14). Относно думата „винаги“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:58.

- „Син Човешки“ Множеството (вж. Наблюдения върху контекста, точка С) сигурно е чувало Исус да проповядва и поучава (вероятно в Йоан 12:23-24 относно титлата и Йоан 12:30-32 относно глагола „издигнат“, защото употребяват титлата, която Исус използва за Себе Си. Това е единственото място, където тази титла е използвана от някой друг. Тя не е стандартна титла, нито пък е месиански термин, който юдаизмът използва.

12:35 „Ходете, докато имате светлината“ Исус увещава Своите слушатели незабавно да откликнат на думите Му. Неговото име на земята е ограничено. Предстои Му да изживее последната си седмица на земята. Предопределеният за Него час е дошъл (Йоан 12:23).

В известен смисъл (както и навсякъде в Йоан) тази фраза има исторически контекст и екзистенциален контекст. Казаното от Исус е вярно за всеки, който чува евангелието (притчите за почвите). Това е метафоричната употреба на глагола „ходя“ като начин на живот (вж. Ефес. 4:1,17; 5:2,15). Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, което означава, че Исус продължава да поставя акцент върху вярата като продължаваща връзка на ученичество, а не просто моментно решение (вж. Йоан 12:44-46).

12:36 Тази тема за Исус като светлината на света се повтаря многократно в евангелието на Йоан (вж. Йоан 1:4,5,7,8,9; 3:19,20,21; 5:35; 8:12; 9:5; 11:9,10; 12:35,36,46). Освен това светлината и тъмнината са контрастни духовни реалности в еврейската Литература на мъдростта, както и за скрижалите от Мъртво море.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:366-43

³⁶⁶ Това Исус изговори и си отиде, и се скри от тях. ³⁷ Но макар и да беше извършил толкова знамения пред тях, те пак не вярваха в Него, ³⁸ за да се изпълни реченото от пророк Исаия, който каза: „Господи, кой от нас е повярвал на това, което сме чули? И на кого се е открила мишцата Господна? ³⁹ Те затова не можах да вярват, защото Исаия пак е казал: ⁴⁰ Ослепил е очите им и закоравил сърцата им, да не би с очи да видят и със сърце да разберат, за да се обърнат и да ги изцеля. ⁴¹ Това каза Исаия, защото видя славата Му и говори за Него. ⁴² Но пак мнозина от първенците повярваха в Него, но поради фарисеите не Го изповядаха, за да не бъдат отлъчени от синагогата; ⁴³ защото обикнаха човешката слава повече от Божията слава.

12:37 Каква тъжна заповед. Духовната слепота е ужасна (вж. II Кор. 4:4). Този стих категоризира непростимия грях (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 5:21).

12:38 „словото на пророк Исаия” Това е цитат от една от песните за страдащия Господен служител в Исаия 53:1.

12:39-40 Тези стихове са трудни. Дали Бог е закоравил сърцата на хората, за да не могат да откликнат? Добавям моите коментари към Исаия 6:9-10 и Римляни 11:7 (виж, www.freebiblecommentary.mobi).

Исаия 6:9-19 ЯХВЕ не само разкрива Своята цел за живота на Исаия, Той му показва каква ще бъде реакцията на Юда към неговото послание:

1. „иди“, Исаия 6:9, BDB 229, KB , *Qal* , повелително наклонение
2. „кажи“, Исаия 6:9, BDB 55, KB , *Qal* , перфектно време

3. „продължавай да слушаш“, Исаия 6:9, *Qal*, повелително наклонение и *Qal*, абсолютен инфинитив, BDB1033, KB 1570
4. „но не възприемат“, Исаия 6:9, BDB 106, KB 122, *Qal*, несвършено време, използвано в осъдителен смисъл, Исаия 1:3; 5:21; 10:13; 29:14
5. „продължавай да гледаш“, *Qal*, повелително наклонение и *Qal*, абсолютен инфинитив, BDB 906, KB 1157
6. „но не разбират“, Исаия 6:9, BDB 393, KB 380, *Qal*, несвършено време, използвано в осъдителен смисъл
7. „смятай сърцата на тези хора за безчувствени (букв. „затлъстели“), Исаия 6:10, BDB 1031, KB 1566, *Hiph*, повелително наклонение
8. „техните уши са затъпели“, Исаия 6:10, BDB 457, KB 455, *Hiphil*, повелително наклонение
9. „и техните очи са замъглени“, Исаия 6:10, BDB 1044, KB 1612, *Hiphil*, повелително наклонение

Тези глаголи в повелително наклонение са последвани от последствията (три глагола в несвършено време, които вече са използвани, а именно „виждам“, „чувам“ и „възприемам“. Бог знае (благодарение на Своето предумишление или закоравяването на техните умове и сърца, които вече са се отклонили), че те няма да откликнат на спасителната покана.

1. „за да не се покаят“ BDB 996, KB 1427, *Qal*, перфектно време с отрицателна частица

2. „да не се изцелят“ BDB 950, KB 1272, *Qal*, перфектно време, с отрицателна частица

Исаия продължава да проповядва, и макар че някои ще откликнат на проповядването му, мнозинството от народа няма да го стори (вж. Римл. 1:24,26,28; Ефес. 4:19) или не може да откликне (вж. Ис. 29:9,10; Втор. 29:4; Мат. 13:13; Римл. 11:8)! В случая Исаия не е благовестител, а пророк на завета, а който не е покорен, носи своите последствия (вж. Мат. 13:13; Марк 4:12; Лука 8:10). Неговото послание на надежда касае бъдещето, а не настоящето.

Римляни 11:7 „останалите се закоравиха“ Тук глаголът е в минало свършено време, страдателен залог, изявително наклонение (вж. II Кор. 3:14). Идеята е, че Бог ги е закоравил (Римл. 11:8-10). Агентът на закоравяването е лукавият (вж. II Кор. 4:4). Глаголът „закоравявам“ (*pōroō*) е медицинско понятие за слепота или мазол (вж. Римл. 11:25; II Кор. 3:14; Ефес. 4:18). Същото това понятие е използвано за апостолите в Марк 6:52. Думата се различава от другата гръцка дума, употребена в Римл. 9:18 (*sklērunō*), която е обратното на „милост“ (вж. Евр. 3:8,15; 4:7).

Този стих е много ясен и е обобщение на Римляни 11:1-6. Някои, които са избрани, вярват, а други, които не са избрани, се закоравяват. Този стих, обаче, не е изолиран, а представлява богословски лозунг. Той е част от известен богословски аргумент. Налице е напрежение между истината, която ясно е изразена в този стих и всеобщата покана за спасението в Римляни 10. Това е загадка. Решението не се свежда до отричане или омаловажаване на страни от дилемата, които представляват парадоксални полюси.

12:39 „затова не можах да повярват“ Тези глаголи са в несвършено време, възвратен глагол (описателен), изявително наклонение и в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Те не пожелаха да имат продължаваща връзка на вяра с Исус. Неговите чудеса ги приличат, но не ги водят към спасителна вяра/доверие в Исус като Месията. В творбите на Йоан „вярата“ има нива. Не всички, които вярват, получават спасение. Вж. коментара към Йоан 8:31-59.

- „защото Исаия каза“ Исаия 6:10; 43:8 говори за закоравяването сърцата на евреите, които са чули Божието послание чрез пророчествата на Исаия (вж. Ер. 5:21; Езек. 12:2; Втор. 29:2-4).

12:40 „сърце“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ, което следва:

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕТО

Гръцкото понятие *kardia* е използвано в Септуагинта и в Новия завет, за да отрази еврейската дума *lēb* (BDB 523). Използван е по няколко начина (вж. Bauer, Arndt, Gingrich и Danker, *A Greek-English Lexicon*, pp. 403-404).

1. Център на физическия живот, метафора за личността (вж. Деяния 14:17; II Кор. 3:2-3; Яков 5:5)
2. Център на духовния живот (моралния)
 - а. Бог познава сърцето (вж. Лука 16:15; Римл. 8:27; I Кор. 14:25; I Сол. 2:4; Откр. 2:23)
 - б. Използвано за духовния живот на човека (вж. Мат. 15:18-19; 18:35; Римл. 6:17; I Тим. 1:5; II Тим. 2:22; I Петър 1:22)
3. център на мисловния живот (интелекта, вж. Мат. 13:15; 24:48; Деяния 7:23; 16:14; 28:27; Римл. 1:21; 10:6; 16:18; II Кор. 4:6; Ефес. 1:18; 4:18; Яков 1:26; II Петър 1:19; Откр. 18:7; сърце е синоним на ум във II Кор. 3:14-15 и Фил. 4:7)
4. Център на волята (воля, вж. Деяния 5:4; 11:23; I Кор. 4:5; 7:37; II Кор. 9:7)
5. Център на емоциите (вж. Мат. 5:28; Деяния 2:26,37; 7:54; 21:13; Римл. 1:24; II Кор. 2:4; 7:3; Ефес. 6:22; Фил. 1:7)
6. Уникално място за действие на Духа (вж. Римл. 5:5; II Кор. 1:22; Гал. 4:6 [т.е., Христос в нашите сърца, Ефес. 3:17])
3. Сърцето е метафоричен начин за описване на цялостната личност (вж. Мат. 22:37, цитиращ Втор. 6:5). Мислите, мотивите и действията, приписани на сърцето изцяло разкриват типа личност. В Стария завет има няколко удивителни употреби на термина
 - а. Бит. 6:6; 8:21, „Бог се наскърби в сърцето Си”, виж също Осия 11:8-9
 - б. Втор. 4:29; 6:5, „с цялото си сърце и цялата си душа”
 - в. Втор. 10:16, „необрязано сърце” и Римл. 2:29
 - д. Езек. 18:31-32, „едно ново сърце”
 - е. Езек. 36:26, „ново сърце” срещу „каменно сърце”

12:41 „тези думи каза Исаия, защото видя славата Му“ Тук е загатнато, че старозаветните пророци знаят за Месията (вж. Лука 24:27). Вж. коментара върху думата „слава“ към Йоан 1:14.

12:42 „Въпреки това мнозина от първенците повярваха в Него“ Посланието на Исус дава плод (вж. Йоан 12:11; Деяния 6:7). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

- „но не Го изповядаха“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД към Йоан 9:22-23.
- „бояха се, че ще бъдат отлъчени от синагогата“ (вж. Йоан 9:22; 16:2).

12:43 Това подсказва, че истинската вяра може да бъде слаба и боязлива, дори и да не бъде изявена! Евангелието на Йоан използва думата „вярвам“ (*pisteuō*) в няколко смисъла, от първоначално привличане до емоционален отклик и истинска, спасителна вяра.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 12:44-50

⁴⁴ А Исус извика и каза: Който вярва в Мен, не в Мен вярва, а в Този, който Ме е пратил. ⁴⁵ И който вижда Мен, вижда Онзи, който Ме е пратил. ⁴⁶ Аз дойдох като светлина на света, за да не остане в тъмнина никой, който вярва в Мен. ⁴⁷ И ако някой чуе думите Ми и не ги пази, Аз не го съдя; защото не дойдох, за да съдя света, а да спася света. ⁴⁸ Който Ме отхвърля и не приема думите Ми, има кой да го съди – словото, което говорих, то ще го съди в последния ден. ⁴⁹ Защото Аз не говорих от Себе Си, а Отец, който Ме е пратил, Той ми даде заповед какво да кажа и какво да говоря. ⁵⁰ И зная, че Неговата заповед е вечен живот. И така, това, което говоря, го говоря така, както Ми е казал Отец.

12:44 „Този, който вярва в Мен, не в Мен вярва, а в този, който Ме е пратил“ Целта на вярата е хората да повярват в Отца (вж. I Кор. 15:25-27). Тази тема се повтаря многократно (вж. Мат. 10:40; Йоан 5:24). Който познава Сина, познава и Отца (вж. I Йоан 5:10-12).

12:45 Какво представлява Бог? Който е видял Исус, е видял Бога (вж. Йоан 14:7-10)!

12:46 Светът е в тъмнина след Битие 3 (вж. Бит. 6:5,11-12; 8:21; Пс. 14:3; Ис. 53:6; Римл. 3:9-23).

12:47 „Ако някой слуша думите Ми и не ги изпълнява“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Постоянното покорство е белег за продължаваща връзка на лична вяра в Христос! Сигурността в спасението (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 5:13) се основава на променен и променящ се живот на покорство и устояване във вярата (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31, вж. книгите на Яков и I Йоан).

12:47-48 „защото не съм дошъл да съдя света, а да спася света“ Исус дойде главно, за да спаси света, но самият факт на Неговото идване принуждава света да вземе решение. Който Го отхвърля, сам себе си осъжда (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31, вж. Йоан 3:17-21).

12:49-50 Исус говори от името на Отца и с Неговата власт, не от Свое име.

12:50

NASB, NKJV	„Неговата заповед е вечен живот“
NRSV, TEV, NET	„неговата заповед носи вечен живот“
NJB	„неговите заповеди означават вечен живот“
REB	„неговите заповеди са вечен живот“
NIV	„неговите заповеди водят до вечен живот“
NET (footnote)	„неговите заповеди имат за резултат вечен живот“

Най-добрият избор е буквалният гръцки текст. Останалите се опитват да определят неговия смисъл. В превода на NASB, Йоан 6:68 е паралелният текст на този пасаж, докато Michael Magill's *NT Trans Line* посочва Йоан 17:8 за паралелен. В Библейския коментар на Ероним (стр. 451) паралелният текст е Йоан 10:18. очевидно изразът е с повече от един смисъл. При Йоан е налице вариации в единствено и в множествено число на думата „заповед“, без да има екзегетично значение.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА „ЗАПОВЕД“ В КНИГИТЕ НА ЙОАН

1. При един случай тази дума се използва със значение Мойсеевият закон (Йоан 8:5).
2. Използва се за повеления от Отец към Исус:
 - a. контрол върху собствената Му изкупителна жертва (Йоан 10:18; 12:49-50; 14:31);
 - b. светът да познае любовта на Исус към Бог Отец (Йоан 14:31);
 - c. Исус се покорява на заповедите на Бог Отец (Йоан 15:10).
3. Използва се за заповеди на Исус към последователите Му:
 - a. да пребъдват в Неговата любов (Йоан 14:15; 15:10);
 - b. да се обичат както Той ги е обикнал (Йоан 13:34; 15:12,17; I Йоан 2:7-8; II Йоан 5);
 - c. да спазват Неговата заповед (Йоан 14:15; 15:10,14; I Йоан 2:3-4; 3:22,24; II Йоан 6).
4. Заповеди от Бог Отец към вярващите:
 - a. да повярват в Исус (I Йоан 3:23; вж. Йоан 6:29);
 - b. да се обичат един другия (II Йоан 3:23).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Мария, сестрата на Лазар, помазва краката на Исус?
2. Защо Матей, Марк и Йоан разказват тази случка с леки различия помежду си?
3. Каква е символиката при посрещането на Исус в Ерусалим, при което тълпата размахва палмови клонки и цитира пророческо слово от Пс. 118?
4. Защо Исус е толкова развълнуван от желанието на гърците да се срещнат с Него?
5. Защо душата на Исус се смути толкова? (вж. Йоан 12:27)
6. Обяснете защо Йоан използва думата „вярвам“ в няколко смисъла.

Йоан 13 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Измиване краката на учениците	Господаря става слуга	Последната вечеря	Исус измива краката на учениците Си	Измиването на краката
13:1-11	13:1-11	13:1-11	13:1 13:2-5	13:1 13:2-5 13:6-11
			13:7 13:8a 13:8b 13:9	
	Ние също трябва да служим		13:10-11	
13:12-20	13:12-30	13:12-20	13:12-17 13:18-20	13:12-16 13:17-20
Исус предсказва, че ще бъде предаден			Исус предсказва, че Го предадат	Предателството на Юда е предсказано
13:21-30		13:21-30	13:21	13:21-30
			13:22-24	
			13:25	
			13:26-29	
			13:30	
Новата заповед	Новата заповед		Новата заповед	Прощални слова
13:31-35	13:31-35	13:31-35	13:31-35	13:31-35
Отричането на Петър е предсказано	Исус предсказва отричането на Петър		Исус предсказва отричането на Петър	
13:36-38	13:38-38	13:36-38	13:36a 13:36b 13:37 13:38	13:36-38

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е

дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 13:1-38

А. Евангелието на Йоан приключва със знаменията на Исус в глава 12. Глава 13 е начало на Страдалната седмица.

В. Според една бележка под линия в NASB Study Bible гръцкото съществително *agapē* (любов) и глаголт *agapaō* (обичам) се срещат само осем пъти в глави 1-12, а цели 31 пъти в глави 13-17.

С. За разлика от авторите на синоптичните евангелия Йоан не е записал Господната вечеря (Евхаристията). Само той ни запознава с разговора, проведен в Горната стая през онази нощ (глави 13-17, което е значителна част от цялото съдържание на евангелието и следователно разкрива личността и делото на Исус по силен начин). Някои смятат, че Йоан нарочно пропуска да отбележи Господната вечеря, за да омаловажи прекомерния акцент, който се поставя върху ритуалите (сакраментализма) в ранната църква. Йоан никъде не описва кръщението на Исус и Господната вечеря.

Д. Историческият контекст на Йоан 13 може да бъде видян в Лука 22:24. Учениците продължават да спорят кой е най-голям.

Е. Събитията, описани в глави 13-17 се случват в Горната стая в Ерусалим (а най-вероятно глави 15-17 касаят времето, в което учениците заедно с Исус вървят към Гетсимания, Йоан 14:31), вероятно в дома на Йоан Марк в нощта, когато Исус е предаден от Юда.

Ф. Както изглежда измиването краката на учениците има двойно значение:

1. стихове 6-11 са предсказание за Неговото дело на кръста заради нас
2. стихове 12-20 са нагледен пример за смирение (в светлината на Лука 22:24).

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 13:1-11

¹ А преди празника на Пасхата Исус като знаеше, че е настанал часът Му да премине от този свят към Отца, като беше възлюбил Своите, които бяха на света, докрай ги възлюби. ² И по време на вечерята, когато дяволът вече беше внушил в сърцето на Юда Симонов Искаротски да Го предаде, ³ Исус, като знаеше, че Отец е предал всичко в ръцете Му и че Той от Бога е излязъл и при Бога отива, ⁴ стана от вечерята, сложи настрана мантията Си, взе кърпата Си и се препаса. ⁵ После наля вода в умивалника и започна да мие краката на учениците и да ги изтрива с кърпата, с която беше препасан. ⁶ И така, дойде при Симон Петър. Той Му каза: Господи, Ти ли ще ми умиеш краката? ⁷ Исус в отговор му каза: Това, което Аз правя, ти не знаеш сега, но ще разбереш след това. ⁸ Петър Му каза: Ти никога няма да ми умиеш краката. Исус му отговори: Ако не те умия, нямаш дял с Мен. ⁹ Симон Петър Му каза: Господи, не само краката ми, а и ръцете, и главата! ¹⁰ Исус му каза: Който се е окъпал, няма нужда от друго, освен да измие краката си, а е цял чист; и вие сте чисти, но не всички. ¹¹ Защото Той знаеше кой щеше да Го предаде, затова и каза: Не всички сте чисти.

13:1 „преди празника на Пасхата“ Йоан и синоптичните евангелия имат леко разминаване по отношение на това дали е денят преди Пасхалната вечеря или денят на самата Пасха. Всички евангелия описват Пасхалната вечеря в четвъртък, а разпятието в петък (вж. Йоан 19:31; Марк

15:43; Лука 23:54). Тази Пасхална вечеря е възпоменание за избавлението от Египет (вж. Изх. 12). Йоан подчертава, че става дума за деня преди обичайната Пасхална вечеря (вж. Йоан 18:28; 19:14,31,42).

Възможно е общността на есеите да използва различен календар (тоест слънчевия календар от книгите на Юбилеите и Енох, което е начин да покажат, че отхвърлят настоящето свещеничество), според който Пасхата е един ден по-рано.

Jerome Biblical Commentary обобщава мненията на съвременните богослови (стр. 451) и приема за верен вариантът на Йоан, според който се касае за „деня преди Пасхата“, а синоптичните евангелия по-скоро изтъкват символизма на Пасхалната вечеря. Трябва непрекъснато да си напомняме, че евангелията не са хронологични истории, характерни за западното мислене, с техните причинно-следствени връзки. История се пише по много начини, няма правилни и неправилни, истинни или грешни. Историята е обяснение на миналото, за да послужи на теми/нужди/ перспективи в настоящето. Истинският въпрос е кой и защо пише дадена история. Най-добрият коментар за жанра историческо повествование и евангелията ще намерите у Гордън Фий и Дъглас Стюарт, *How To Read the Bible For All Its Worth*, стр. 89-126.

■ **„Исус знаейки, че е настанал часът Му“** „Знаейки“ е деятелно причастие в перфектно време (като Йоан 13:3). Исус разбира своята уникална връзка с Отца поне от дванадесет годишна възраст (Лука 2:41-51). Фактът, че гърците идват, за да видят Исус в Йоан 12:20-23, показва, че е настанал часът на Неговата смърт и прославяне (вж. Йоан 2:4; 7:6,8,30; 8:20; 12:23,27; 17:1).

■ **„да премине от този свят към Отца“** Евангелието от Йоан продължава да изтъква вертикалния дуализъм, горе срещу долу (вж. Йоан 13:3). Исус (вж. Йоан 8:42) е изпратен от Отца и сега трябва да се върне при Него. Синоптичните евангелия представят един Исус, който говори за хоризонтален дуализъм и наличието на две еврейски епохи/века, при които е налице напрежение между настъпилото Божие царство и онова, което предстои да дойде.

Евангелията повдигат много въпроси, които съвременните читатели задават и днес, но след всичко казано, тези свещени писания разкриват следното библейско схващане:

1. Има само един свят Бог
2. Неговото специално творение, човечеството е паднало в грях заради бунтовно отношение
3. Бог изпраща възплътен Изкупител (Месията)
4. човечеството трябва да откликне с вяра, покаяние, покорство и постоянство
5. налице е зла сила, която е личност и се противи на Бога и Неговата воля
6. всяко съзнателно творение ще дава отчет пред Бога за своя живот

В евангелието от Йоан глаголят „отивам/отминавам“ (*metabainō*) съдържа идеята за преход от греховното физическо съществуване (тоест стария век на греха и бунта) в новия век на Духа и вечния живот (вж. Йоан 5:24; 13:1; I Йоан 3:14; с изключение на Йоан 7:3)

■ **„като беше обикнал Своите“** Тази гръцка фраза е използвана в египетските папируси (Moulton, Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*), за да опише „близък роднина“ (Лука 8:19-21).

■ **„които бяха на света“** Йоан използва понятието (*kosmos*) в няколко различни смисъла:

1. тази планета (вж. Йоан 1:10; 11:9; 16:21; 17:5,11,24; 21:25)
 2. човешкия род (вж. Йоан 3:16; 7:4; 11:27; 12:19; 14:22; 18:20,3)
 3. бунтовното човечество (вж. Йоан 1:10,29; 3:16-21; 4:42; 6:33; 7:7; 9:39; 12:31; 15:18; 17:25)
- Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOSMOS* към Йоан 14:17.

■ **„докрай ги възлюби“** Това е гръцката дума „*telos*“, която означава осъществена цел. Става дума за изкупителното дело на Христос на кръста за спасението на човечеството. Последните думи на Исус, изречени от кръста (вж. Йоан 19:30), „Свърши се“, са форма на

същия глагол. Това научаваме от египетските папируси, където думата се превежда като „платено изцяло“.

13:2 „По време на вечерята” Тук са налице различни варианти при гръцките манускрипти. Вариациите са в резултат само на една различна буква в гръцката дума:

1. *ginomenou*, сегашно причастие (тоест „по време на вечерята“), MSS κ, Β, Λ, W
2. *genomenou*, минало свършено причастие (тоест „след вечерята“), MSS Ρ⁶⁶, κ², Α, D

Според рейтинга на UBS⁴ вариант #1 получава оценка „B“ (почти сигурно).

Това вероятно означава:

1. след вечерята
2. след първата чаша на благословието, когато ритуалът изисква измиването на ръцете
3. след третата чаша на благословието

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РЕДЪТ НА ПАСХАЛНАТА СЛУЖБА В ЮДАИЗМА ОТ ПЪРВИ ВЕК

- A. Молитва
- B. Чаша с вино
- C. Миене на ръцете от домакина и предаване легена на всички останали
- D. Потопяне хляба в сос от горчиви треви
- E. Агне и основно ястие
- F. Молитва и топене в сос от горчиви треви
- G. Втора чаша с вино и време за въпроси и отговори към децата (вж. Изход 12:26-27)
- H. Изпяване на първата част от Хвалебните псалми (113-114) и молитва
- I. Водещият церемонията подава залък на всеки след измиването на ръцете
- J. Всички ядат до насита; завършват с парче агнешко
- K. Трета чаша с вино след измиването на ръцете
- L. Изпяване втората част от Хвалебните псалми (115-118)
- M. Четвърта чаша с вино

Мнозина смятат, че постановяването на Господнята трапеза става след точка „K“.

- „**дяволът вече беше внушил в сърцето на Юда Искариотски**” Това е деятелно причастие в перфектно време. Исус знае за Юда от самото начало (вж. Йоан 6:70). Лукавият (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31) изкушава Юда от дълго време, но в Йоан 13:27 дяволът изцяло го обзема. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕ към Йоан 12:40. Вж. подробния коментар за Юда към Йоан 18:2.

13:3 „Исус, като знаеше, че Отец е предал всичко в ръцете Му” Тук има деятелно причастие в перфектно време (подобно на Йоан 13:1), последвано от глагол в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение. Това е едно от удивителните твърдения, показващо, че Исус напълно осъзнава своята власт (вж. Йоан 3:35; 17:2; Мат. 28:18). Глаголът в минало свършено време е забележителен. Отец „предаде“ на Исус всичко още преди разпятието. Той не го получава като награда за Своето покорство, а заради Онова, което Е! Той знае Кой е и измива краката на онези, които спорят помежду си кой от тях е най-голям!

- „**че е излязъл от Отца**” Това е второто от трите неща в Йоан 13:3, които Исус знае:

1. Отец е предал всички неща в ръката Му
2. Той е дошъл от Отца
3. Той отива отново при Отца (вж. Йоан 7:33; 14:12,28; 16:5,10,17,28; 20:17)

Последните две са част от така характерния вертикален дуализъм, използван от Йоан.

Вариант #2 е фраза, уникална за евангелието от Йоан (вж. Йоан 8:42; 13:3; 16:28,30; 17:8). Думата отбелязва не само произхода, а и мястото (тоест Бог от небето).

13:4 „стана от вечерята“ Спомнете си, че по онова време не са седели на столове, а са били облегнати на левия лакът, а краката са били протегнати назад.

- **„остави настрана мантията Си“** В оригинала думата е в множествено число „мантии“ (вж. Йоан 19:23). Интересно е, че същият глагол е използван в Йоан 10:11,15,17,18, където се казва, че Исус „полага“ живота си (вж. Йоан 13:37). Това е един от случаите, в който Йоан използва думи с две значения. Много е вероятно измиването на краката да е нещо повече от обикновен урок по смирение (вж. Йоан 13:6-10).

13:5 „изми краката на учениците“ Тази гръцка дума се използва за измиване само на част от тялото. Думата в Йоан 13:10 се използва за измиване на цялото тяло. Измиването на краката е задължение на робите. Равините не очакват това от своите ученици. Исус, който знае, че е Бог, е готов да измие краката на своите ревниви и амбициозни ученици (дори Юда)!

13:6 Въпросът на Петър е риторичен начин да отхвърли жеста на Исус. Петър често си мисли, че знае какво трябва да върши или да не върши Исус (вж. Мат. 16:22).

13:7 Апостолите, които живеят с Исус, не винаги разбират Неговото учение и действия (вж. Йоан 2:22; 10:6; 12:16; 14:26; 16:18). Това погрешно разбиране е начин за използване на вертикалния дуализъм.

13:8 „Ти никога няма да ми измиеш краката“ Това е израз с двойно отрицание, което означава „никога, при никакви обстоятелства“.

- **„Ако не те умия, нямаш дял с мен“** Това е условно изречение от трети вид. Този стих подсказва, че зад този простичък и практичен урок стои нещо много повече. Изглежда стихове 6-10 са свързани с Исусовото дело на кръста за прощаване на греховете. Вторият израз може да отразява старозаветния идиом, свързан с наследството (вж. Втор. 12:12; II Царе 20:1; III Царе 12:16). Това е много силен идиом за изключване.

13:9 Гръцката отрицателна частица „не“ (mē) предполага, че глаголът „измивам“, който следва, е в повелително наклонение.

13:10 „Този, който се е окъпал“ Исус говори метафорично за изкуплението. Петър е бил изкъпан (спасен, вж. Йоан 15:3; Тит 3:5), но трябва да продължава да се покайва (вж. I Йоан 1:9), за да има близка връзка с Христос. Другият възможен контекст е Исус да говори за предателството на Юда (вж. Йоан 13:11 & 18). Така че метафората за изкъпването е свързана или с (1) тялото на Петър, или (2) с групата на апостолите.

- **„вие сте чисти, но не всички“** Местоимението е в множествено число „вие“ и има предвид групата на учениците, с изключение на Юда (вж. Йоан 13:11,18; 6:70). „Чисти“ има предвид посланието на Исус, което са приели (вж. Йоан 15:3). Те са чисти, защото са повярвали/доверили/приели Този, който е чист, Исус. Относно израза „не всички“, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕ към Йоан 6:64.

13:11 Английските версии на Библията, TEV и NET поставят този стих в скоби, като приемат, че се касае за един от многото коментари, вмъкнати от апостол Йоан.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 13:12-20

¹² А като им уми краката и си взе мантията, седна пак и им каза: Знаете ли какво ви направих? ¹³ Вие Ме наричате Учител и Господ, и добре казвате, защото съм такъв. ¹⁴ И така, ако Аз Господ и Учител, ви умих краката, то и вие сте длъжни един на друг да си миете краката. ¹⁵ защото ви дадох пример да правите и вие, както Аз направих на вас. ¹⁶ Истина, истина ви казвам: Слугата не е по-горен от господаря си, нито пратеникът е по-горен от онзи, който го е изпратил. ¹⁷ Като знаете това, блажени сте, ако го изпълнявате. ¹⁸ Не говоря за всички вас; Аз зная кои съм избрал, но за да се сбъдне писанието: „Който ядеше хляба ми, вдигна своята пета против Мен.“ ¹⁹ Отсега ви го казвам, преди да е станало, та когато стане, да повярвате, че съм Аз. ²⁰ Истина, истина ви казвам: Който приеме този, когото Аз изпращам, Мен приема. А който приема Мен, приема Този, който Ме е пратил.

13:12-20 В контраст с Йоан 13:6-10, тук Исус описва това Свое дело като акт на смирение. Апостолите спорят кой е най-велик сред тях (вж. Лука 22:24). В този контекст Исус върши нещо, което е работа на робите, след което обяснява защо го е направил и как трябва да се прилага.

13:14 „ако” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели.

- „Господ и Учител“ Забележете определителния член в Йоан 13:13 и 14. Обърнете внимание, че титлите са споменати обратно. Исус говори с власт. Той изявява Отца и очаква покорство и вяност! Те трябва да имитират това, което Той прави (Йоан 13:15).

13:14-15 „вие също трябва да си миете един на друг краката“ Дали въпросното твърдение означава, че това дело на смирение трябва да бъде добавено като трето църковно тайнство? Повечето църкви казват „не“, защото

1. никъде в книгата Деяния не е записано практикуване на този ритуал
2. никъде не се препоръчва в новозаветните послания
3. никъде не е заповядано като специален ритуал или тайнство, както е кръщението (вж. Мат. 28:19) и Господната вечеря (вж. I Кор. 11:17-34)

Това не означава, че това събитие не е значимо по своята същност. „Примерът“, който Исус им оставя не е просто урок по смирение, но и жертвено служение (вж. Йоан 15:12-13). Нещата са обяснени добре в I Йоан 3:16! Исус обича докрай (вж. Йоан 13:1), те също трябва да обичат така (тоест живот на саможертва, в контраст с грехопадението).

13:16 „Истина, истина ви казвам” Това буквално означава „амин, амин“ (както в Йоан 13:20). Думата е форма на старозаветното понятие за „вяра“ (вж. Авакум 2:4). Исус е единственият (в гръцката литература), който използва израза в началото на изречението. Обикновено се използва в края като знак за (1) съгласие с или (2) потвърждение на изявление или действие. Когато се използва в началото на изречението и се повтаря, тогава е израз на власт и привлича вниманието. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: АМИН към Йоан 1:51.

- „слугата не е по-горен от господаря си” Този уводен израз има цел да въведе важни истини:

1. Йоан 13:16, този, който е пратен не е по-велик от онзи, който го е изпратил
2. Йоан 15:20
 - a. ако преследваха Мен, ще преследват и вас
 - b. ако опазиха Моето слово, така ще постъпят и с вас
3. Лука 6:40 (подобно), всеки, който е изцяло обучен, ще стане като своя учител (вж. Мат. 10:24)

4. Лука 22:27 (подобно), но Аз съм сред вас като този, който слугува

13:17 „Ако знаете тези неща, блажени сте, ако ги изпълнявате“ Първото „ако“ е условен израз от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора. Второто „ако“ е условен израз от трети вид, което означава потенциално действие. Ако знаем нещо, ще трябва да го извършим (вж. Мат. 7:24-27; Лука 6:46-49; Римл. 2:13; Яков 1:22-25; 4:11)! Целта не е да постигнем знание, а христоводен живот! Тази дума е отражение на еврейската „*shema*“, „да чуя, за да извърша“ (вж. Втор. 6:4).

13:18 „За да се изпълни Писанието“ Тук става дума за Юда. Това е загадката на припокриването между предопределението и свободната човешка воля. Исус и Неговите ученици вярват в истинността на Писанието! Щом е изречено, трябва да му се доверяваме (вж. Мат. 5:17-19). Йоан на няколко пъти добавя коментара „за да се изпълни Писанието“ (вж. Йоан 12:14; 13:18; 15:25; 17:12; 19:24,36). Често пъти старозаветният текст не е разбран напълно, докато не се изпълни дадено слово в живота на Христос (тоест типология, вж. Исаия 11:1), а в Новият завет е възможно и изпълнение на няколко нива (тоест Исаия 7:14 или Данаил 9:27; 11:31;12:11).

- „Вдигна своята пета срещу Мен“ Това е цитат от Пс. 41:9. Според обичаите на Ориента споделянето на храна е израз на приятелство и заветни отношения, което още повече подсилва обидното поведение на Юда. В Близкия изток показването на нечия пета е израз на презрение.

3:19 Този стих показва целта на чудните Исусови знамения и Неговите предсказания (вж. Йоан 20:31). За Йоан вярата е преживяване, което расте и се развива. Исус продължава да изгражда вярата/доверието/упованието на Своите ученици. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 9:7.

Исус изгражда вярата им посредством:

1. Неговите думи
2. Неговите дела
3. Неговото предуздание

Исус въвежда едно радикално „ново“ отношение с Бога. То е в разрез с изградените човешки традиции и вярвания в юдаизма.

1. Не Мойсей, а Исус е в центъра на вниманието
2. благодат, а не дела

- „че съм Аз“ Това е препратка към Божието име „ЯХВЕ“, което идва от глагола „съм“ (вж. „Аз съм“ от Изх. 3:14). Тук Исус ясно заявява, че Той е божественият Месия (вж. Йоан 4:26; 8:24,28,58; 13:19 и 18:5,6,8; обърнете внимание на Матей 24:5 и Марк 13:6; Лука 21:8). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА БОГА към Йоан 6:20.

13:20 Обикновено Йоан използва понятието „вярвам“ (*pisteuō*), „вярвам в“ (*pisteuō eis*) или „вярвам, че“ (*pisteuō hoti*), за да представи християните (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБА НА ГЛАГОЛА „ВЯРВАМ“ В ЙОАН към Йоан 2:23), но използва и други понятия, като „приемам“ и „приветствам“ (вж. Йоан 1:12; 5:43; 13:20). Евангелието представлява както приветстване на една личност, така и приемане на библейските истини за тази личност, както и живот по подобие на същата личност.

- „който приема Мен, приема този, който Ме е пратил“ Колко силно твърдение, което показва, че Исусовите ученици получават силата и властта си от Него. Тя може да функционира на няколко нива:
 1. Мисионерските пътувания на дванадесетте (Мат. 10:40) и седемдесетте (Лука 10:16)
 2. свидетелството на църквата, вж. Йоан 17:20)

Посланието за Исус има животопрменяща сила и то не зависи от този, който го прогласява. Властта/силата е в самото послание (тоест евангелието), то не е земно послание.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 13:21-30

²¹ Като каза това, Исус се смути в духа си, и каза: Истина, истина ви казвам, че един от вас ще ме предаде. ²² Тогава учениците се спогледаха помежду си, не проумявайки какво говори. ²³ А на трапезата, един от учениците, които Исус любеше, се беше облегал на гърдите на Исус. ²⁴ Симон Петър му кимна да попита кон е този, за когото Исус говори. ²⁵ А той, като се беше облегал назад на гърдите на Исус, Му каза: Господи, кой е? ²⁶ Исус отговори: Той е онзи, за когото ще натопя зальк и ще му го дам. И като натопи залька, Той го подаде на Юда Симонов Искаротски. ²⁷ И тогава, след залька, сатана влезе в него. Тогава Исус му каза: Каквото вършиш, върши го по-скоро. ²⁸ Но никой от седящите не разбра защо му каза това. ²⁹ Защото някои мислеха, понеже Юда държеше касата, че Исус му казва: Купи, каквото ни трябва за празника или че трябва да даде нещо на бедните. ³⁰ И така, като взе залька, веднага излезе. А беше нощ.

13:21 „Исус се смути в духа си“ Предателството на Юда наскърбява Исус (същата дума е използвана за Исус в Йоан 12:27). Исус избира Юда заради неговия духовен потенциал, но този потенциал никога не дава плод (вж. Йоан 13:18).

■ **„Истина, истина“** Вж. коментара към Йоан 1:51.

13:22 Този стих е изненадващ. Учениците от вътрешният кръг са уплашени, че определеният от Бога план може да превърне някой от тях в предател, вж. Йоан 14:19). Това е проблемът с детерминизма. Божите действия не погават свободната човешка воля, но изтъкват последствията и им дават ход.

13:23 „когото Исус обичаше“ Изглежда тук става дума за самия Йоан (вж. Йоан 13:23,25; 19:26-27,34-35;20:2-5,8; 21:7,20-24). Глава 19 потвърждава Йоан 13:26. Името на апостол Йоан никога не се появява в евангелието. Дали Исус има любимци? Е, имаше специални ученици (вътрешен кръг, Петър, Яков и Йоан) и любимо семейство (Лазар, Мария и Марта).

13:25 Този контекст е отражение на обичайните условия за хранене в древна Палестина. Учениците са полегнали около маса под формата на подкова, облегани на левия си лакът, с крака пуснати назад и ядат с дясната ръка. Йоан е отдясно на Исус, а Юда е отляво (почетното място). Не е ясно защо са подредени така. Йоан се накланя към Исус и Му задава въпрос.

13:26 „този, на когото ще натопя зальк и ще му го дам“ Това е знак за почит (вж. Рут 2:14). Юда се накланя към Исус наляво, което също е знак за почит. Исус продължава да се старее да достигне Юда!

Хапката е потопена в сос от горчиви треви (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 13:2). В паралелния стих от Марк (14:20) изразът е „с мен“. Очевидно обръкването се дължи на различните подробности, споделени от очевидците.

■ **„Искаротски“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу и коментарите към Йоан 6:71 и 18:2.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЮДА ИСКАРИОТСКИ

Юда Искариотски има възможност да наблюдава и да слуша думите на Исус, както и да разговаря лично с Него в продължение на няколко години. При все това обаче той така и не развива лична вяра в Него, нито изгражда спасителни отношения (вж. Мат. 7:21-23). Петър преминава през същите интензивни изкушения подобно на Юда Искариотски, но резултатите са коренно различни. Изследователите на Писанието изказват най-различни предположения по отношение на мотивацията у Юда да предаде Исус:

1. Предимно заради парите (вж. Йоан 12:6);
2. Предимно с политическа цел (вж. William Klassen, *Judas Betrayer or Friend of Jesus?*);
3. Духовно предателство (вж. Йоан 13:27).

Върху темата за влиянието на Сатана или за някакъв вид обладаване от демони днес има няколко добри изследвания. Изброявам ги в реда, според който ми допадат:

1. Merrill F. Unger, *Biblical Demonology, Demons in the World Today*
2. Clinton E. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*
3. Kurt Koch, *Christian Counseling and Occultism, Demonology Past and Present*
4. C. Fred Dickason, *Demon Possession and the Christian*
5. John P. Newport, *Demons, Demons, Demons*
6. John Warwick Montgomery, *Principalities and Powers*

Препоръчвам да бъдем внимателни и да се пазим от различни културно обособени митове и суеверия. Сатана действително повлиява на Петър в Матей 16:23 с цел да съблазни Исус и да Го отклони от същото нещо – Неговата заместническа смърт. Сатана е последователен в действията си. Той се опитва всячески да възпре изкупителното дело на Господ Исус.

Етимологията на думата „Искариотски“ не е потвърдена категорично. Има няколко възможни обяснения откъде може да идва това име:

1. от град Кериот – юдейско селище (вж. Исус Навиев 15:25);
2. от град Картан – селище в Галилея (вж. Исус Навиев 21:32);
3. от думата *кароидес* – вид палмова горичка край Йерусалим и Йерихон;
4. от думата *скортеа* – престилка или кожена торбичка (вж. Йоан 13:29);
5. от думата *аскара* – „удушаване“ (вж. Матей 27:5);
6. от гръцката дума за „кама на политически убиец“ (ако това е вярно, значи Юда е бил зилот подобно на Симон (вж. Лука 6:15).

13:27 „Тогавя сатана влезе в него” Това е единствената употреба на понятието сатана в евангелието от Йоан. На еврейски думата означава „противник“ (вж. Лука 22:3 и Йоан 13:2). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31. Нима Юда не носи отговорност, защото сатана е влязъл в него? В Библията е налице напрежение между делата в духовната сфера (Бог закорави сърцето на Фараона) и човешката отговорност във физическата сфера. Човеците не са толкова свободни в своя избор, колкото си мислят. Всички ние живеем сред условности, които са генетични, емпирични и исторически. Към тези физически категории се добавят и тези от духовната сфера (Бог, Дух, ангели, сатана и демони). Това е загадка! Хората обаче не са роботи. Ние сме отговорни за своите действия, избори и техните последствия. Юда предприе действие! Той не действа сам! Юда носи отговорност за своите действия. Предателството на Юда е предсказано (Йоан 13:18). Сатана е подбудителят (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНО ЗЛО към Йоан 12:31). Трагично е, че Юда никога не опозна Исус истински и не Му се довери!

13:29 „Юда държеше касата“ Юда отговаря за парите на групата (вж. Йоан 12:6). Вж. подробности в коментара на Йоан 18:2.

13:30 „беше нощ“ Дали това е духовна преценка или просто е отбелязване на времето? Йоан често използва такива двусмислени фрази, които могат да се разбират по няколко начина (напр. Никодим, вж. Йоан 3:2; 19:39).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 13:31-35

³¹ А когато излезе, Исус каза: Сега се прослави Човешкият Син и Бог се прослави в Него. ³² Ако Бог се прослави в Него, и Бог ще Го прослави в Себе Си, и веднага ще Го прослави. ³³ Дечица, още малко съм с вас. Ще ме търсите, и както казах на юдеите, така казвам и на вас, че там, където отивам Аз, вие не можете да дойдете. ³⁴ Нова заповеди ви давам: да се любите един друг, както Аз ви възлюбих, така и вие да се любите един друг. ³⁵ По това ще познаят всички, че сте Мои ученици, ако имате любов помежду си.

13:31-38 Тези стихове формират един по-широк контекст от поредица от въпроси, зададени от учениците (вж. Йоан 13:36; 14:5,8,22; 16:17-19) в разговора, проведен в Горната стая след Господната вечеря. Исусовите твърдения, че му предстои да замине изглежда предизвикват много въпроси, базирани на погрешното разбиране от страна на учениците:

1. Петър (Йоан 13:36)
2. Тома (Йоан 14:5)
3. Филип (Йоан 14:8)
4. Юда Искариотски (Йоан 14:22)
5. някой от учениците Му (Йоан 16:17-19)

13:31 „Човешкият Син“ Това е титла, която Исус сам избира за Себе Си. Контекстът е свързан с Езекиил 2:1 и Данаил 7:13. Титлата включва човешки и божествени характеристики. Исус използва това название, тъй като то не се употребява в равинската литература и следователно не съдържа националистични или милитаристични конотации, а е комбинация от Неговата божествена и човешка същност (вж. I Йоан 4:1-3).

13:32 В този стих има вариации при гръцките манускрипти. По-дългият текст е в NASB, NKJV, NRSV, TEV и NJB. Той среща подкрепа от следните манускрипти: \aleph , A, C², K и Текстус Рецептус. Изразът „ако Бог се прослави в него“ липсва в MSS P⁶⁶, \aleph^* , B, C*, D, L, W и X. Изглежда това е по-добрият вариант. Възможно е преписвачите на текста да са били объркани от паралелизма и просто да са пропуснали първия израз.

- „прослави“ Това понятие е използвано четири или пет пъти в Йоан 13:31 и 32 – два или три пъти в минало свършено време и два пъти в бъдеще време. Става дума за Божия план за изкупление чрез Исусовата смърт и възкресение (вж. Йоан 7:39; 12:16,23; 17:1,5). Тук става дума за предстоящите събития в живота на Исус. Те са толкова сигурни, че са описани така, сякаш вече са се случили (минало свършено време). Вж. коментара към Йоан 1:14.

13:33 „дечица“ Апостол Йоан, който е възрастен мъж и се намира в Ефес, пише тези думи като обръщение към Неговите слушатели/читатели в I Йоан 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21. Метафората, която Исус използва тук отново изтъква връзката Му с Отца. Той е баща, брат, спасител, приятел и Господ. Ако трябва да го кажем по друг начин, Той е едновременно вездесъщо Божество и непосредствен спътник.

- „още малко съм с вас, както казах на юдеите“ Исус заявява това пред юдейските водачи няколко месеца по-рано (вж. Йоан 7:33); сега го казва на Своите апостоли (вж. Йоан 12:35; 14:19; 16:16-19). Следователно очевидно е, че елементът време остава неясен.
- „Където отивам Аз, вие не можете да дойдете“ Юдейските водачи въобще не могат да отидат (вж. Йоан 7:34,36; 8:21). Учениците не могат да бъдат с Исус преди самите те да

умрат. Смъртта или грабването ще съедини Исусовите последователи с техния Господ (вж. II Кор. 5:8; I Сол. 4:13-18).

13:34 „Нова заповед ви давам, да се обичате един друг“ „Да се обичате един друг“ не е нова заповед (вж. Лев. 19:18; относно думата „заповед“ вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:50). Новото е, че вярващите ще се обичат едни други, както Исус ги е възлюбил (вж. Йоан 15:12,17; I Йоан 2:7-8;3:11,16,23; 4:7-8,10-12,19-20; II Йоан 5).

Евангелието представлява личност, която да приемем, истини, които да повярваме и живот, който да живеем (вж. Йоан 14:15,21,23; 15:10,12; I Йоан 5:3; II Йоан 5,6; Лука 6:46). Евангелието се приема, вярва и живее! То трябва да се живее с любов или изобщо да не се живее!

Харесвам коментара на Брус Корли в неговата статия „Библейско богословие на Новия завет“, част от херменевтичната книга „*Основи за библейско тълкуване*“: „Христовите хора се разпознават чрез етика на любов, където вътрешната благодат е свързана с външните прояви на любов посредством делото на Духа“ (вж. Гал. 5:6,25; 6:2; Яков 3:17-18; Йоан 13:34-35; I Йоан 4:7), (стр. 562).

13:35 „така всички ще познаят, че сте Мои ученици“ Любовта е единствената характеристика, която сатана не може да имитира. Вярващите трябва да са познати с това, че обичат (вж. I Йоан 3:14; 4:7-21).

- „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Нашите дела спрямо другите християни потвърждават нашата връзка с Исус (вж. I Йоан 2:9-11; 4:20-21).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 13:36-38

³⁶ Симон Петър Му каза: Господи, къде отиваш? Исус отговори: Където отивам сега, ти не можеш да Ме последваш, но ще Ме последваш после. ³⁷ Петър Му каза: Господи, защо не мога да Те последвам сега. Живота си ще дам за Теб. ³⁸ Исус му каза: Животът си ли ще дадеш за Мен? Истина, истина ти казвам: петелът няма да пропее, преди ти три пъти да се отречеш от Мен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД – NASB (UPDATED) – John 13:36-38

36 Simon Peter said to Him, „Lord, where are You going?“ Jesus answered, „Where I go, you cannot follow Me now; but you will follow later.“ 37 Peter said to Him, „Lord, why can I not follow You right now? I will lay down my life for You.“ 38 Jesus answered, „Will you lay down your life for Me? Truly, truly, I say to you, a rooster will not crow until you deny Me three times.

13:36 „Симон Петър Му каза“ Това е първият от поредицата въпроси от страна на учениците по повод твърденията на Исус в Йоан 13:31-35 (вж. Йоан 13:36; 14:5,8,22; 16:17-19). Аз съм особено благодарен, че учениците са задали тези въпроси, както и че Йоан ги е запомнил и записал!

13:37 „Живота си ще дам за Теб“ Петър наистина го мисли! Тези думи показват колко е слаб грешният човек и колко верен е нашият Господ, който изпълнява словото Си.

13:38 „Истина, истина“ Вж. коментара към Йоан 1:51.

- „петелът няма да пропее, преди три пъти да се отречеш от Мен“ Това трябва да е бил римски петел. Евреите не допускат животни в града, защото е свята земя. Ето защо повечето богати хора имат градини (които имат нужда от наторяване) извън градските стени на хълма Елеонски. Гетсиманската градина е едно такова място.

Исус си служи с предсказание, за да насърчи вярата в Него. Дори и нещо толкова негативно пак разкрива Неговото божествено знание и контрола Му над събитията в бъдещето (вж. Йоан 18:17-18, 25-27; Матей 26:31-35; Марк 14:27-31; Лука 22:31-34).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Йоан не е записал ритуала на Господната вечеря?
2. Защо Исус изми краката на Своите ученици? Трябва ли ние да си мием краката?
3. Защо Исус избра Юда за свой ученик?
4. Как може човек със сигурност да знае, че е християнин?

Йоан 14 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус, пътят към Отца	Исус, пътят, истината и животът	Връзката на вярващите с прославения Христос	Исус, пътят към Отца	Прошални слова (13:31-14:31)
14:1-14	14:1-6	14:1-7	14:1-4 14:5	14:1-4 14:5-7
	Отец е изявен		14:6-7	
		14:8-14	14:8	14:8-21
	Отговорената молитва		14:9-14	
	14:12-14			
Обещанието за Духа	Исус обещава друг помощник		Обещанието за Светия Дух	
14:15-24	14:15-18	14:15-17	14:15-17	
	Обитаването на Отца и на Сина	14:18-24	14:18-20	
	14:19-24			
			14:21	
			14:22	14:22-31
	Дарът на Неговия мир		14:23-24	
14:25-31	14:25-31	14:25-31	14:25-26	
			14:27-31a 14:31b	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА ЙОАН 14:1-31

А. Липсва разделение по глави между 13 и 17 глави на Йоан, защото този раздел представлява една литературна единица и включва диалогът в Горната стая в нощта на Господната вечеря. Очевидно Исусовите думи за предстоящото му отминаване от този свят предизвикват много въпроси. Настоящият контекст е изграден върху тези въпроси, задавани от апостолите, които погрешно разбират думите на Исус:

1. Петър (Йоан 13:36)
2. Тома (Йоан 14:5)
3. Филип (Йоан 14:8)
4. Юда Искариотски (Йоан 14:22)
5. някой от учениците (Йоан 16:17-19)

Помнете, че Йоан използва диалог, за да изтъкне истината!

В. Тези въпроси продължават да бъдат от полза за вярващите:

1. Те показват, че дори и апостолите, които физически прекарват време с Исус, все пак не го разбират.
2. Някои от най-ценните и дълбоки думи, казани от Исус са изречени в отговор точно на тези въпроси.

С. Глава 14 започва дискусията, подхванат от Исус за „помощника“, който предстои да дойде:

1. В разговора в Горната стая Исус говори за Светия Дух в директна връзка и конкретно по повод страха и безпокойството на учениците заради предстоящото му заминаване (вж. Йоан 13:33,36).

Michael Magill, *New Testament TransLine* (стр. 355) предлага схематично прозрение върху отговорите, дадени от Исус във връзка с въпросните страхове:

- a. „един ден вие ще бъдете с мен, след като си тръгна, Йоан 14:1-11
- b. „за вас ще бъде добре, че си тръгвам“, Йоан 14:12-17
- c. „ще дойда при вас там, където сте и ще ви се разкрия, Йоан 14:18-26
- d. „сега ви оставям своя мир“, Йоан 14:27-31

2. Тази дискусия за служението на Светия Дух е ограничена по своята същност. Налице са много съществени аспекти от това служение, които изобщо не са дискутирани в този контекст.

3. Изявена е задачата на Духа като

- a. изявител на истината и
- b. личен утешител

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 14:1-7

¹ Да не се смущава сърцето ви; вие вярвате в Бога, вярвайте и в Мен. ² В дома на Отца Ми има много жилища. Ако не беше така, щях да ви кажа, защото отивам да ви приготвя място. ³ И като отида и ви приготвя място, пак ще дойда и ви ще ви взема при Себе Си, така че където съм Аз, да бъдете и вие. ⁴ А вие знаете къде отивам, и пътя знаете. ⁵ Тома Му каза: Господи, не знаем къде отиваш, а как можем да знаем пътя? ⁶ Исус му каза: Аз съм пътят и истината, и животът, никой не идва при Отца, освен чрез Мен. ⁷ Когато познаете Мен, ще познаете и Моя Отец; и отсега Го познавате, и сте Го видели.

14:1 „не допускате Този глагол е в сегашно време, страдателен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което по принцип означава спиране на процес, който вече е в действие. „Престанете да натоварвате сърцата си с безпокойство“. Думите на Исус, свързани с неговото заминаване, предизвикват огромно смущение сред учениците.

- **„вашето сърце“** Забележете, че Исус използва множествено число. Той говори на единадесетте. Еврейската дума „сърце“ има предвид цялостната личност: ум, воля и емоции (вж. Втор. 6:5; Мат. 22:37). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:40.
- **„вярвате в Бога, вярвайте и в Мен“** Тези два глагола са в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение (NASB, REB) или сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, или комбинация от двете (според NKJV, NJB и NET Bible първият глагол е в изявително наклонение, а вторият е в повелително). Вярването е процес, който продължава. Балансираната граматична структура на този стих показва, че Исус твърди, че е равен с Бога. Трябва да помним, че Исус говори на юдеи, които са посветени на монотеизма (вж. Втор. 6:4-6) и при все това разпознават значението на Исусовите думи (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА към Йоан 14:26). Едно нещо е да вярваш във Върховно същество и съвсем друго да си християнин. Тази фраза не е фокусирана върху доктринално кредо, а върху личността на Исус Христос.

14:2 „В дома на Моя Отец“ В Стария завет думата „дом“ е използвана за скинията или за храма (вж. II Царе 7), в този контекст, обаче, се има предвид семейните обиталища на Бога в небето или живота в Неговото присъствие (вж. Пс. 23:6; 27:4-6).

NASB, NRSV „обиталища“
NKJV „имения“
TEV „стаи“
NJB „много места“

Думата, която е използвана в превода на крал Джеймс, е подвеждаща. Тя е „имения“. Гръцката дума означава „постоянно място за живеене“ (вж. Йоан 14:23) без нюанса за разкош. Идеята е, че всички вярващи ще имат свои отделни стаи в дома на своя Отец (вж. TEV, NJB), подобно на пансион, където всички ядат заедно всеки ден. Интересно е, че тази дума е форма на гръцкия корен „пребъдвам“, който е ключова концепция за евангелието от Йоан (вж. глава 15). Нашето пребъждане с Бог Отец ще бъде факт, ако пребъдваме в Неговия Син.

- **„ако“** Това е частично условно изречение от втори вид, което се нарича „противно на факта“. Има много стаи. Този израз е труден за превеждане.

NASB, REB
NIV „ако не беше така, щях да ви кажа“
NKJV „ако не беше така, щях да съм ви казал“
TEV „Не бих ви казал, ако не беше така“
NJB, NET „иначе бих ви казал“
YLT „и ако не е така, бих ви казал“
NBV „ако не беше така, Аз щях да ви кажа“
WT „ако не беше, бих ви казал“

- **„отивам да ви приготвя място“** Това не означава, че във физически смисъл небето не е било готово преди това, а по-скоро, че животът, учението и смъртта на Исус дават

възможност на грешното човечество да се доближи до светия Бог и да обитава заедно в него. Исус проправя пътя на вярващите като техен водач и предтеча (вж. Евр. 6:20).

14:3 „Ако” Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие. Исус им казва, че скоро ще се върне при Отца (тоест Йоан 7:33; 16:5,10,17,28) и ще приготви място за тях.

Книгата *Help for Translators* на Обединено библиейско дружество върху евангелието от Йоан с автори Нюман и Уайдър казва, че това условно изречение трябва да се разбира във временния смисъл на „след като отида“ или „когато отида“ (стр. 456).

■ **„пак ще дойда и ще ви взема при Себе Си”** Този стих касае Второто идване или смъртта на Исус (вж. II Кор. 5:8; I Сол. 4:13-18). Това лично общуване с Исус отразява неговата връзка с Отца (вж. Йоан 1:1,2). Християните ще участват в близкото общуване между Исус и Отец (Йоан 14:23;17:1 и сл.). Глаголът, използван тук и преведен като „приема“ (*paralambanō*), предполага да приветстваш някого. Небето е лично общение с Бога. Това е различно от Йоан 1:12 (*lambanō*). Трудно е да се определи точното семантично припокриване на тези две понятия; често се използват като синоними.

■ **„там, където съм аз, да бъдете и вие“** Небето е там, където е Исус (вж. Йоан 17:24)! Небето е лично общуване с Троициния Бог! Новият завет не казва ясно кога точно става това общуване

1. при смъртта, II Кор. 5:8

2. при Второто идване, I Сол. 4:13-18

Библията е изненадващо мълчалива за живота след смъртта. Добър коментар по темата ще откриете у William Hendriksen's и неговата книга: *The Bible On the Life Hereafter*.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КЪДЕ СА МЪРТВИТЕ?

I. Стар завет

A. Всички човеци отиват в *Sheol* (етимологията е несигурна, BDB 1066), това е начин да се опише смъртта или гробът, най-вече в Литературата на мъдростта и в Исаия. В Стария завет това е място на мрачно, съзнателно, но безрадостно съществуване (вж. Йов 10:21-22; 38:17; Пс. 107:10,14).

B. Характеристики на *Sheol*

1. свързан с Божието осъждение (огън), Втор. 32:22

2. свързан с наказанието преди Съдния ден, Пс. 18:4-5

3. свързан с *abaddon* (унищожение), в което Бог също присъства, Йов 26:6; Пс. 139:8; Амос 9:2

4. свързан с „рова” (гроба), Пс.16:10; Исаия 14:15; Езек. 31:15-17

5. нечестивите слизат живи в *Sheol*, Числа 16:30,33; Пс. 55:15

6. описван често като звяр с голяма уста, Числа 16:30; Исаия 5:14; 14:9; Авак. 2:5

7. хората, намиращи се там, се наричат *Repha'im*, Исаия 14:9-11)

II. Нов завет

A. Еврейската дума *Sheol* (*Шеол*) се превежда с гръцкото *Hades* – *Хадес* (невидимият свят)

B. *Hades* – Хадес е характерен със следното:

1. Отнася се до смъртта, Мат. 16:18

2. Свързан със смъртта, Откр. 1:18; 6:8; 20:13-14

3. Често е аналог на мястото за вечно наказание (*Gehenna* – *геена*), Мат. 11:23 (старозаветен цитат); Лука 10:15; 16:23-24

4. Често се свързва с гроба, Лука 16:23

C. Вероятно е разделен (равинско схващане)

1. Мястото на праведните се нарича „рай” (синоним за небето, вж. II Кор. 12:4; Откр. 2:7), Лука 23:43

2. Мястото на нечестивите се нарича *Tartarus* (*Тартар*), II Петър 2:4, там се намират всички зли ангели (вж. Битие 6 глава; I Книга на Енох)

D. *Gehenna* – геена

1. Отразява старозаветни истини, „долината на Хиномовите синове”, (на юг от Йерусалим). Това е мястото, където се покланят на финикийския бог на огъня, Молах, *Molech* (BDB 574), посредством деца, принасяни в жертва (вж. IV Царе 16:3; 21:6; II Лет. 28:3; 33:6), което е забранено в Левит 18:21; 20:2-5.
 2. Йеремиа го променя от място на езическо поклонение в място за осъждане от страна на *ЯХВЕ* (вж. Йер. 7:32; 19:6-7). То се превръща в място на огнено, вечно осъждане в I Книга на Енох 90:26-27 и Sib. 1:103.
 3. Юдеите от времето на Исус са толкова отвратени от това участие на предците им в езическо поклонение, че превръщат тази област в сметището на Йерусалим. Много от Исусовите метафори за вечно осъждане идват от това сметище (огън, дим, червеи, смрад, вж. Марк 9:44,46). Понятието *Gehenna* (геена) е използвано единствено от Исус (с изключение на Яков 3:6).
 4. Исус използва думата *Gehenna* (Геена) за:
 - a. огън, Мат. 5:22; 18:9; Марк 9:43
 - b. вечност, Марк 9:48 (Мат. 25:46)
 - c. място на унищожение (както душата, така и тялото), Мат. 10:28
 - d. паралел на *Sheol* (Шеол), Мат. 5:29-30; 18:9
 - e. определя нечестивите като „синове на ада”, Мат. 23:15
 - f. резултат от съдебна присъда, Мат. 23:33; Лука 12:5
 - g. идеята за *Gehenna* (Геената) е паралелна на втората смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14) или огненото езеро (вж. Мат. 13:42,50; Откр. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Възможно е огненото езеро да стане постоянно обиталище на човеците (от *Sheol*) и злите ангели (от *Tartarus*, II Петър 2:4; Юда, стих 6 или бездната, вж. Лука 8:31; Откр. 9:1-11; 20:1,3).
 - h. не е създадена за хората, но за сатана и неговите ангели, Мат. 25:41
- Е. поради припокриване на понятията *Sheol*, *Hades*, и *Gehenna*, възможно е
1. първоначално всички човеци да отиват в *Sheol/Hades*
 2. тяхното преживяване там (добро/лошо) се влошава след Съдния ден, но мястото на нечестивите остава същото (ето защо KJV превежда *hades* (гроб) като *gehenna* (ад).
 3. Единственият новозаветен текст, който споменава за мъчение преди Съдния ден е притчата в Лука 16:19-31 (Лазар и богаташът). *Sheol* е описан и като място за наказание сега (вж. Втор. 32:22; Пс. 18:1-5). Обаче, човек не може да основава доктрина на притча.

III. Междинно състояние между смъртта и възкресението

- А. Новият завет не учи за „безсмъртието на душата”, което е едно от няколкото древни схващания за състоянието след смъртта.
1. Човешките души съществуват преди техния физически живот
 2. Човешките души са вечни преди и след физическата смърт
 3. Често физическото тяло се разглежда като затвор за душата, а смъртта я освобождава и връща към предишното ѝ състояние
- В. Новозаветни намеци за безтелесно състояние в периода между смъртта и възкресението
1. Исус говори за разделяне на тялото и душата, Мат. 10:28
 2. Авраам може да има тяло сега, Марк 12:26-27; Лука 16:23
 3. Мойсей и Илия имат физически тела при Преображението, Матей 17 глава
 4. Павел твърди, че при Второто идване, душите с Христос първи ще получат своите нови тела, I Сол. 4:13-18
 5. Павел твърди, че вярващите получават техните нови духовни тела в деня на Възкресението, I Кор. 15:23,52
 6. Павел твърди, че вярващите няма да отидат в *Hades*, но след смъртта си ще бъдат с Исус, II Кор. 5:6,8; Фил. 1:23. Исус побеждава смъртта и взема праведните с Него на небето, I Петър 3:18-22.

IV. Небе

- А. Това понятие има три значения в Библията.

1. Атмосферата над земята, Битие 1:1,8; Исаия 42:5; 45:18
2. Звездните небеса, Битие 1:14; Втор. 10:14; Пс. 148:4; Евр. 4:14; 7:26
3. Мястото на Божия престол, Втор. 10:14; III Царе 8:27; Пс. 148:4; Ефес. 4:10; Евреи 9:24 (трето небе, II Кор. 12:2)

В. Библията не говори много за живота след смъртта, вероятно защото грешните човечи нямат капацитета или способността да разберат тази истина (вж. I Кор. 2:9).

С. Небето е както място (вж. Йоан 14:2-3), така и личност (вж. II Кор. 5:6,8). Небето може да бъде възстановената Едемска градина (Битие 1-2 гл.; Откровение 21-22 гл.). Земята ще бъде изчистена и възстановена (вж. Деяния 3:21; Римл. 8:21; II Петър 3:10). Божият образ (Битие 1:26-27) е възстановен в Христос. Сега близкото общение с Бога от Едемската градина, е възможно отново.

Обаче, това може да бъде метафорично (небето като огромен, павиран град от Откр. 21:9-27), а не буквално. I Коринтяни 15 гл. описва разликата между физическото тяло и духовното тяло, както семето и порасналото растение. Отново I Кор. 2:9 (цитат от Исаия 64:4 и 65:17) е велико обещание и надежда! Знаем, че когато Го видим, ще бъдем като Него (вж. I Йоан 3:2).

V. Полезни източници

A. William Hendriksen, *The Bible on the Life Hereafter*

B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

14:4 „вие знаете пътя“ Исусовите думи карат Тома да изрази своето съмнение относно познаването на пътя. Исусовият отговор съдържа три понятия, което е типично за Стария завет.

14:6 „Аз съм пътят“ В Стария завет библейската вяра често е представяна като начин на живот (вж. Втор. 5:32-33; 31:29; Псалм 27:11; Исаия 35:8). Ранната църква е известна с прозвището „Пътя“ (вж. Деяния 9:2; 19:9,23; 24:14,22). Исус подчертава, че Той беше и е единственият път до Бога. Това е богословската есенция на евангелието от Йоан! Добрите дела, които са начин на живот, са доказателство за истинската вяра (вж. Ефес. 2:8-9,10), те не са средство за оправдание. Вж. коментара към Йоан 8:12.

„истината“ В гръцката философия понятието „истина“ съдържа идеята за „истина“ в противовес на „лъжата“ или „реалност“ в противовес на „илюзия“. Обаче тези думи са казани на учениците, които говорят арамейски и разбират, че Исус има предвид старозаветната идея за истина в смисъл на „лоялност“ (вж. Пс. 26:3; 86:11; 119:30). Както „истината“, така и „животът“ определят „пътя“. В Йоан понятието „истина“ често е използвано, за да обозначи божествените дела (вж. Йоан 1:14; 4:23-24; 8:32; 14:17; 15:26; 16:13; 17:17,19). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

- **„животът“** Гръцката дума е *zoē*, която Йоан използва, за да опише живота в новия век. В Стария завет праведният живот на вярващия е представен като път на живот (вж. Пс. 16:11; Пр. 6:23; 10:17). И трите понятия са свързани с живот на вяра, който е възможен единствено чрез лична връзка с Исус Христос.
- **„никой не идва при Отца, освен чрез Мен“** Какво шокиращо твърдение! То е ограничаващо, но и ясно, че според Исус, единствено чрез лична връзка с Него човек може да познае Бога (вж. I Йоан 5:10-12). Този стих често е наричан ексклузивният аспект на християнството. В случая няма средно положение. Или това твърдение е вярно, или християнството е лъжа! В известен смисъл този стих има връзка с Йоан 10.

14:7 „ако“ Това условно изречение има няколко варианти в различните библейски преводи. Гръцкият текст на ОБД приема, че се касае за условно изречение от първи вид, което е валидно и

за гръцките манускрипти P⁶⁶, κ, и D. В такъв случай изразът трябва да се преведе: „ако бяхте ме познали, а вие ме познавате, тогава бихте познавали и Моя Отец, когото наистина познавате.“ Възможно е да се касае за условно изречение от втори вид, което често е наричано „противно на факта“. Тогава преводът ще звучи така: „ако бяхте ме познали, което не е вярно, щяхте да познавате и Моя Отец, но вие не го познавате.“ Този вариант е подкрепен от ръкописи A, B, C, Db, K, L и X. Това твърдение е трудно, защото ние смятаме, че апостолите вече вярват, че Исус е изпратеният от ЯХВЕ Месия.

Тази нова и изключително драстична истина трябва да е била трудна за възприемане. Очевидно е, че евангелието на Йоан говори за различни нива на вяра. Ако съдим по контекста, вероятно се касае за условно изречение от втори вид. Забележете, че същото условие е налице и в Йоан 14:2 и 28.

- **„ако Ме познавахте“** Тук Исус отново се обръща към групата на апостолите (вж. Йоан 14:9). Понятието „познавам“ е използвано в неговия старозаветен смисъл на лична интимна връзка, а не просто теоретично познание (вж. Бит. 4:1; Ер. 1:5).
- **„Бихте познавали и Моя Отец“** Да видиш Исус означава да си видял Бога (вж. Йоан 1:14-18; 5:24; 12:44-45; II Кор. 4:4; Кол. 1:15; Евр. 1:3)! Исус е съвършената изява на невидимия Бог! Никой, който отхвърля Исус, не може да твърди, че познава Бога (вж. I Йоан 5:9-12).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 14:8-14

⁸ Филип Му каза: Господи, покажи ни Отца, и ни е достатъчно. ⁹ Исус му каза: Толкова време съм с вас и не ме ли познаваш, Филипе. Който е видял Мен, е видял Отца; как казваш ти: Покажи ни Отца. ¹⁰ Не вярваш ли, че Аз съм в Отец и Отец – в мен? Думите, които Аз ви казвам, не ги говоря от Себе Си, а Отец, който обитава в Мен, върши Своите дела. ¹¹ Вярвайте Ми, че Аз съм в Отца и Отец – в Мен; или пък вярвайте Ми поради самите дела. ¹² Истина, истина ви казвам: който вярва в Мен, делата, които върша Аз и той ще ги върши, и по-големи от тях ще върши, защото Аз отивам при Отца. ¹³ И каквото и да поискате в Мое име, ще го направя, за да се прослави Отец в Сина. ¹⁴ Ако поискате нещо в Мое име, ще го направя.

14:8 „Филип Му каза“ Вероятно Филип (1) иска видение от Бога (теофания) подобно на Мойсей, Исаия или Езекиил, или (2) той въобще не разбира Исусовите думи. Исус потвърждава, че когато Филип е видял и познал Него, той всъщност е видял и познал Бога (вж. Кол. 1:15; Евр. 1:3)!

NASB	„достатъчно е за нас“
NKJV	„за нас е достатъчно“
NRSV	„ние ще бъдем доволни“
TEV	„това е всичко, което ни е нужно“
NJB	„тогава ще бъдем доволни“

Тези ученици искат някакъв вид потвърждение точно като фарисеите. Вярващите обаче трябва да живеят с вяра, а не да разчитат на това, което виждат (вж. II Кор. 4:18; 5:7) по отношение на духовните неща. Решението е в доверието!

14:9 „толкова дълго съм бил с вас“ Забележете, че местоимението е в множествено число. Филип задава въпроса, който изразява мислите на всички ученици.

- **„който е видял Мен, е видял Отца“** Тук има перфектно деятелно причастие и глагол в перфектно време, деятелен залог, което означава „видял е и продължава да вижда“. Исус изцяло разкрива божеството (вж. Кол.1:15; Евр. 1:3).

14:10 На гръцки Исусовият въпрос предполага положителен отговор. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДУМАТА „ПРЕБЪДВАМ“ В КНИГИТЕ НА ЙОАН КЪМ I Йоан 2:10.

- „**ти... ви е**“ Първото местоимение е в единствено число и се отнася до Филип. Второто е в множествено число и касае групата от апостоли (вж. Йоан 14:7, 10).
- „**Думите, които ви казвам, не изговарям само от себе си**“ Исус във всичко действа от името на Отца (Йоан 14:24; 5:19,30; 7:16-18; 8:28; 10:38; 12:49). Учението на Исус на практика представлява словото на Отца (вж. Йоан 14:24)
- „**но пребъдващият в Мене Отец върши своите дела**“ Това общуване между Отца и Сина (вж. Йоан 7:14; 8:28; 10:38), което е изтъкнато в първосвещеническата молитва на Исус в Йоан 17 гл., се превръща в основата на „пребъждането“ на вярващите в Христос, което е коментирано в Йоан 15 гл. Евангелието на Йоан разкрива спасението като (1) доктрина; (2) общуване; (3) послушание и (4) устояване.

14:11 „Вярвайте Ми” Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение или сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение (вж. Йоан 14:1). Началната фраза в това изречение има няколко варианта, които са от значение. В някои ранни гръцки текстове (P⁶⁶, P⁷⁵, x, D, L и W) глаголът „вярвайте“ е следван веднага от (*hoti*) „че“, което означава, че учениците трябва да приемат истината за единството между Исус и Отца. Други древни текстове (MSS A и B) добавят израза „в Мен“, което показва личния обект на вярата. Гръцките богослови от ОБД смятат, че първият вариант е оригиналният текст (вж. Bruce M. Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, което го оценява като („B“) [почти сигурно], стр. 244). Повечето съвременни преводи запазват добавката „в Мене“ заедно с „че“, което говори за достоверност на съдържанието.

- ♦ „**ако ли не, вярвайте на самите дела**“ Исус им казва да вярват в Неговите дела (вж. Йоан 5:36; 10:25,38). Делата Му изпълняват старозаветните пророчества. Делата на Исус разкриват Неговата личност! Подобно на всички нас апостолите трябва да израснат във вярата.

14:12 „Истина, истина“ Вж. коментара към Йоан 1:51.

- ♦ „**вярва... ще върши**“ Вярването не е само дело на ума, а предполага дела. Изразът „и по-големи дела ще върши“ е в бъдеще време, деятелен залог, изявително наклонение, който би трябвало да се преведе като „той ще върши по-велики неща“.

Това вероятно се отнася

1. географския обхват (вж. Мат. 28:18-20)
2. мисията сред езичниците
3. Духът обитава у всеки вярващ
4. застъпническата молитва на Исус (вж. Евр. 7:25; 9:24)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: МОЛИТВАТА – И НЕОГРАНИЧЕНА, И ОГРАНИЧЕНА към I Йоан 3:22, В. 2.

Последната фраза „ще върши“ е от съществено значение за библейското християнство. Както Отец изпраща Сина, така и Синът изпраща Неговите ученици! Ако си в Христос и имаш вечен живот, това означава, че сърцето и умът ти са посветени да изпълняват „Великото поръчение“ на Исус. Християнството не е кредо или нещо, което ни е нужно само в трудни моменти. То е нов начин на живот, нов светоглед! То променя всичко! Трябва да се превърне във всекидневен, целенасочен начин на живот, ориентиран към Божието царство. Църквата трябва да насочи своето внимание към:

1. Служението на всеки вярващ
2. Приоритета на Великото поръчение
3. Целенасоченото жертвено служение в ежедневието
4. Христоподобния живот тук и сега!

14:13-14 „Каквото и да поискате в Мое име, ще го сторя“ Обърнете внимание, Исус заявява, че Той ще отговори на нашите молитви, на основание на Неговия характер. В Деяния 7:59 Стефан се моли на Исус. Във 2 Сог. 12:8 Павел се моли на Исус. В Йоан 15:16 и 16:23 вярващите трябва да призовават Отца. Молитвата в името на Исус не включва магическа формула, казана в края, но означава да се молим според волята на Бога. Този стих е добър пример за това, че трябва да се допитваме до паралелни библейски пасажки, преди да правим догматични изявления по каквато и да е библейска тема. Онова, което искаме от Бога, трябва да е в баланс с останалите неща:

1. „в Моето име“ (вж. Йоан 14:13-14; 15:7,16; 16:23)
2. „продължавайте да искате“ (Матей 7:7-8; Лука 11:5-13; 18:1-8)
3. „ако двама се съгласят (Матей 18:19)
4. „като вярват“ (Матей 21:22)
5. „без да се съмнява“ (Марк 11:22-24; Яков 1:6-7)
6. „не себично“ (Яков 4:2-3)
7. „да пазим Неговите заповеди (I Йоан 3:22)
8. „според Неговата воля“ (Матей 6:10; I Йоан 5:14-15)

Името на Исус изявява Неговия характер. Това е символичен начин да се покажат мислите и сърцето на Христос. Тази фраза се среща често в Йоан (вж. Йоан 14:13-14,26; 15:16; 16:23-26). Колкото повече приличаме на Христос, толкова по-вероятно е да получим утвърдителен отговор на молитвите си. Най-лошото нещо, което Бог може да допусне в живота на вярващите, е да отговори на техните себични, материалистични молитви. Вж. коментара върху I Йоан 3:22.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА

I. Увод

- A. Молитвата е от значение заради примера на Исус
1. Лична молитва, Марк 1:35; Лука 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
 2. Очистването на храма, Мат. 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46
 3. Молитва – образец, Мат. 6:5-13; Лука 11:2-4
- B. Молитвата е овеществяване на нашата вяра в един личен, грижовен Бог, който е сред нас и е готов да действа в наша полза и в полза на околните посредством нашите молитви.
- C. Бог лично е ограничил себе си, така че да действа в отговор на молитвите на Своите деца в много области (вж. Яков 4:2)
- D. Основната цел на молитвата е нашето общение и време, прекарано с триединния Бог.
- E. Обсегът на молитвата включва всяка личност или всяко нещо, свързано с вярващите. Ние може да се помолим веднъж, с вяра или да се молим отново и отново, ако имаме грижи или тревоги.
- F. Молитвата може да включва няколко елемента
1. Прослава и възхвала на Триединния Бог
 2. Благодарност към Бога за Неговото присъствие, общение и промисъл
 3. Изповед на нашата греховност от миналото и настоящето
 4. Прощения за нашите нужди или желания
 5. Ходатайство, когато представяме нуждите на другите пред Отца
- G. Ходатайствената молитва е тайна. Бог обича повече от нас онези, за които се молим, при все това нашите молитви често водят до промяна, отклик или нужда не само у нас самите, но и у тях.

II. Библейски материал

- A. Стар завет
1. Някои примери за застъпническа молитва :
 - a. Авраам се застъпва за Содом, Битие 18:22 и сл.ст.
 - b. Мойсеевите молитви за Израил
 - (1) Изход 5:22-23
 - (2) Изход 32:31 и сл.ст.

- з(3) Второзаконие 5:5
- (4) Второзаконие 9:18,25 и сл.ст.
- с. Самуил се моли за Израил:
 - (1) I Царе 7:5-6,8-9
 - (2) I Царе 12:16-23
 - (3) I Царе 15:11
- d. Давид се моли за детето си, II Царе 12:16-18
- 2. БОГ търси ходатаи, Исаия 59:16
- 3. Известен, неизповядан грях или непокаяно състояние може да повлияят на молитвите ни
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2; 64:7

В. Нов завет

- 1. Застъпническото служение на Сина и Светия Дух
 - a. Исус
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
 - b. Светия Дух, Римляни 8:26-27
- 2. Ходатайственото служение на Павел
 - a. Моли се за евреите
 - (1) Римляни 9:1и сл.ст.
 - (2) Римляни 10:1
 - b. Моли се за църквите
 - (1) Римляни 1:9
 - (2) Ефесяни 1:16
 - (3) Филипяни 1:3-4,9
 - (4) Колосяни 1:3,9
 - (5) I Солунци 1:2-3
 - (6) II Солунци 1:11
 - (7) II Тимотей 1:3
 - (8) Филимон, стих 4
 - c. Павел умолява църквите да се молят за него
 - (1) Римляни 15:30
 - (2) II Коринтяни 1:11
 - (3) Ефесяни 6:19
 - (4) Колосяни 4:3
 - (5) I Солунци 5:25
 - (6) II Солунци 3:1
- 3. Ходатайственото служение на църквата
 - a. Молитва един за друг
 - (1) Ефесяни 6:18
 - (2) I Тимотей 2:1
 - (3) Яков 5:16
 - b. Молитва, принасяна за специални групи
 - (1) Нашите врагове, Мат. 5:44
 - (2) Християнските работници, Евреи 13:18
 - (3) владетелите, I Тимотей 2:2
 - (3) болните, Яков 5:13-16
 - (5) отстъпилите, I Йоан 5:16

III. Условия за отговорени молитви

С. Нашето взаимоотношение с Христос и Духа

- 1. Пребъждане в Него, Йоан 15:7
- 2. В Неговото име, Йоан 14:13,14; 15:16; 16:23-24

3. В Духа, Ефесяни 6:18; Юда 20
4. Според Божията воля, Матей 6:10; I Йоан 3:22; 5:14-15

V. Мотиви

1. Без колебания, Матей 21:22; Яков 1:6-7
2. Смирение и покаяние, Лука 18:9-14
3. Търсене напразно, Яков 4:3
4. Себичност, Яков 4:2-3

C. Други аспекти

1. Постоянство
 - a. Лука 18:1-8
 - b. Колосяни 4:2
2. Продължително застъпване
 - a. Матей 7:7-8
 - b. Лука 11:5-13
 - c. Яков 1:5
3. Раздори у дома, I Петър 3:7
4. Изповядали всеки съзнателен грях
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2
 - d. Исаия 64:7

IV. Богословско заключение

- A. Каква привилегия. Каква възможност. Какво задължение и каква отговорност
- B. Исус е нашият пример. Духът е нашият водач. Отец очаква с нетърпение.
- C. Молитвата може да промени вас, вашето семейство, вашите приятели и света.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГОСПОДНЕТО ИМЕ

В Новия завет това е обичайната фраза, изразяваща личното присъствие и активна намеса на Триединния Бог в църквата. Тя не е магическа формула, а позоваване на Божия характер.

Тази фраза често се отнася към Исус като Господ (вж. Фил. 2:11)

1. като изповед на вярата при кръщението (вж. Римл. 10:9-13; Деяния 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I Кор. 1:13,15; Яков 2:7)
2. при изгонване на бесове (вж. Матей 7:22; Марк 9:38; Лука 9:49; 10:17; Деяния 19:13)
3. при изцеление на болни (вж. Деяния 3:6,16; 4:10; 9:34; Яков 5:14)
4. при осъществяване на служение (вж. Матей 10:42; 18:5; Лука 9:48)
5. при църковно дисциплиниране (вж. Матей 18:15-20)
6. при проповядване пред езичници (вж. Лука 24:47; Деяния 9:15; 15:17; Римл. 1:5)
7. в молитва (вж. Йоан 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I Кор. 1:2)
8. като един от начините за представяне на християнството (вж. Деяния 26:9; I Кор. 1:10; II Тим. 2:19; Яков 2:7; I Петър 4:14)

Каквото и да правим като служители, проповедници, помощници, изцелители, екзорцисти и т.н., правим го поради Неговия характер, с неговата сила, с Неговата промисъл – в Неговото име!

- „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.
- „каквото и да поискате“ Обикновено вярващите са насърчавани да се молят в Духа, чрез Сина на Отца. Този стих е единственият в евангелието на Йоан, където Исус насочва молитвата директно към Него.

Може би това е причината в някои древни манускрипти изразът „в Мен“ да липсва (напр. MSS, A, D, L и някои древни латински, Вулгата, коптски, етиопски и славянски преводи). Според рейтинга на UBS⁴ добавеният израз е с оценка „Б“ (почти сигурно). Изразът липсва в MSS P⁶⁶, P⁷⁵, ⋈, B, W, както и някои древни латински и сирийски преводи, и Вулгата.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 14:15-17

¹⁵ Ако Ме любите, ще пазите Моите заповеди. ¹⁶ И Аз ще помоля Отца, и Той ще ви даде друг Застъпник, който ще бъде с вас до века – ¹⁷ Духът на истината, когото светът не може да приеме, защото нито Го вижда, нито Го познава; но вие Го познавате, защото Той пребъдва с вас и ще бъде във вас.

14:15 „Ако Ме любите, ще пазите Моите заповеди“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Любовта към Бога в Христос се изразява чрез послушание. Глаголът „пазите“ е в бъдеще време, деятелен залог, изявително наклонение, което е използвано като сегашно време, повелително наклонение (Friberg, *Analytical Greek New Testament*, стр. 337). Послушанието е изключително важно (вж. Йоан 8:51; 14:21,23-24; 15:10; I Йоан 2:3-5; 3:22,24; 5:3; II Йоан 6; Лука 6:46). Стихове 21, 23 и 24 отразяват същата истина. Послушанието е доказателство за истинско обръщение (вж. Яков и I Йоан). В превода на NKJV глаголът е в повелително наклонение „пазете Моите заповеди“, което се подкрепя от MSS A, D, W, Вулгата и много църковни отци. Според рейтинга на UBS⁴ глаголът в бъдеще време, изявително наклонение е с оценка „С“ (трудно за определяне), което се подкрепя от MSS B, L, и коптския превод, както и от някои църковни отци.

14:16 „Той ще ви даде“, Вж. коментара върху Йоан 14:26.

NASB, NKJV, TEV „друг Помощник“
NRSV „друг застъпник“
NJB „друг Утешител“

Определението „друг“ е превод на гръцката дума (*allos*), която означава „друг от същия вид“. Светият Дух е наричан „другият Исус“ (G. Campbell Morgan, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу). Втората дума е гръцката „*paraklētos*“, която се използва за Исус в I Йоан 2:1 (като застъпник) и за Светия Дух в Йоан 14:26 и 16:7-14. Думата означава някой, който е призван да помогне в правен смисъл. Следователно думата „адвокат, защитник“ е правилен превод. Форма на същия гръцки корен „утеха“ (*parakalēo*), е използвана за Бог Отец във II Кор. 1:3-11. Преводът на съществителното „адвокат“ (*paraklētos*) идва от Римската правна система. Преводът „Утешител“ за първи път е използвано от Уиклиф и отразява употребата на глаголната форма (*parakaleō*) в Септуагинта (напр. II Царе 10:4; I Лет. 19:3; Йов 16:2; Пс. 69:20; Екл. 4:1; Ис. 35:4). Възможно е думата да е използвана като антоним на Сатана (обвинител).

Както Филон Александрийски, така и Йосиф Флавий използват думата в смисъла на „застъпник“ и „съветник“.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС И ДУХЪТ

Между делото на Духа и делото на Сина има известна флуидност. Г. Кембъл Морган посочва, че най-доброто наименование за Духа е „другият Исус“ (макар че не трябва да забравяме, че става дума за вечно различни личности). Ето едно схематично съпоставяне между делата и титлите на Сина и на Духа.

1. Духът се нарича „Христовият Дух“ или с други подобни изрази (вж. Римл. 8:9; II Кор. 3:17; Гал. 4:6; I Петър 1:11).
2. И двамата се отъждествяват със следните три понятия:
 - а. „истина“
 - (1) Исус (Йоан 14:6)
 - (2) Духът (Йоан 14:17; 16:13)

- b. „адвокат”
 - (1) Исус (I Йоан 2:1)
 - (2) Духът (Йоан 14:16,26; 15:26; 16:7)
- c. „свят”
 - (1) Исус (Лука 1:35; 4:34)
 - (2) Духът (Лука 1:35)
- 3. И двамата обитават във вярващите:
 - a. Исус (Мат. 28:20; Йоан 14:20,23; 15:4-5; Римл. 8:10; II Кор. 13:5; Гал. 2:20; Ефес. 3:17; Кол. 1:27)
 - b. Духът (Йоан 14:16-17; Римл. 8:9,11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:14)
 - c. Отец (Йоан 14:23; II Кор. 6:16)

■ „за да бъде с вас винаги” Три различни предлога са използвани във връзка със Светия Дух.

1. „*meta*“ (Йоан 14:16), „със“
2. „*para*“ (Йоан 14:17), „до“
3. „*en*“ (John 14:17), „във“

Забележете, че Светият Дух е с нас, до нас и в нас. Неговата работа е да изявява живота на Исус във вярващите. Той ще остане с тях до свършека на века (вж. Йоан 14:18; Мат. 28:20). Обърнете внимание, че Духът е наречен „Той“. Това означава, че Духът е личност. Често в KJV Духът е споменаван като „то“, но това се дължи на факта, че на гръцки език думата „дух“ е в среден род (вж. Йоан 14:17,26; 15:26). Той е третата личност от Троицата (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26). Понятието „троица“ не се среща в Библията, но ако Исус е божествен, а Духът е личност, тогава става дума за триединство. Бог е една божествена същност, но в три постоянни, лични изяви (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26, ср. Матей. 3:16-17; 28:19; Деяния 2:33-34; Римл. 8:9-10; I Кор. 12:4-6; II Кор. 1:21-22; 13:14; Ефес. 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Тит 3:4-6; I Петър 1:2). Относно думата „винаги“ вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:58.

14:17 „духът на истината“ Тук думата „истина“ има същата конотация, както в Йоан 14:6 (вж. Йоан 15:26; 16:13; I Йоан 4:6). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3. Духът е противоположност на Сатана, който е баща на лъжата (Йоан 8:44).

- „**който**“ Думата се отнася за духа (*пнеума*). Обаче, на всички останали места в гръцкият текст думата „Дух“ е съществително в мъжки род (вж. Йоан 14:26; 15:26; 16:7,8,13,14). Всъщност Светият Дух не е нито в мъжки, нито в женски род, Той е дух. Важно е да помним, че Той е отделна личност (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26).
- „**светът не може да приеме**“ Светият Дух може да бъде възприет само от тези, които имат вяра в Христос (вж. Йоан 1:10-12). Светият Дух осигурява на вярващия всичко, от което той се нуждае (Римл. 8:1-11). Невярващият свят (*kosmos* вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу) не може да разбере духовните неща (вж. I Кор. 2:14; II Кор. 4:4).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА ДУМАТА *KOSMOS* ПРИ ПАВЕЛ

Павел използва понятието *kosmos* по няколко начина.

1. Подредбата на космоса (Римл. 1:20; Ефес. 1:4; I Кор. 3:22; 8:4,5)
2. Тази планета (II Кор. 1:17; Ефес. 1:10; Кол. 1:20; I Тим. 1:15; 3:16; 6:7)
3. човешите (Римл. 3:6,19; 11:15; I Кор. 1:27-28; 4:9,13; II Кор. 5:19; Кол. 1:6)
4. хората, организирани и действащи без Бога (I Кор. 1:20-21; 2:12; 3:19; 11:32; Гал. 4:3; Ефес. 2:2,12; Фил. 2:15; Кол. 2:8,20-24). Употребата много напомня на Йоановата (вж. I Йоан 2:15-17)
5. настоящата световна структура (I Кор. 7:29-31; Гал. 6:14, подобно на Фил. 3:4-9, където Павел описва еврейската структура)

В известен смисъл те се припокриват и е трудно да се определи всяка употреба. Тези понятия, както и много други в Павловите писания трябва да се определят от непосредствения контекст, а не от предварителна дефиниция. Терминологията на Павел е променлива (James Stewart, *A Man in Christ*).

Той не се опитва да наложи систематично богословие, но прогласява Христос. Той променя всичко!

- **„познава... познавате“** Тук Йоан за пореден път употребява повторение. На еврейски думата означава „близка, интимна връзка“ (вж. Бит. 4:1; Ер. 1:5). Гръцкото значение касае по-скоро познаването. Евангелието е както лично, така и познавателно.
- **„Той пребъдва във вас“** Идеята за пребъдването е ключова в писанията на Йоан (например, Йоан 15, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:10). Отец пребъдва в Сина, Духът пребъдва във вярващите, а вярващите пребъдват в Сина. Това пребъждане е в сегашно време, то не е изолирано решение или емоционален отклик.
- **„и във вас ще бъде“** Този израз може да бъде разбран като „между вас“ (местоимението е в множествено число, вж. бележката под линия в текста на NRSV footnote) или „във вас“ (множествено число, вж. NASB, NKJV, NRSV, TEV & NJB). Бог ще обитава във вярващите – това е чудесно обещание. В Новият завет е подчертава, че и трите личности от Троицата обитават във вярващите.
 1. Исус (Матей 28:20; Йоан 14:20,23; 15:4-5; Римл. 8:10; II Кор. 13:5; Гал. 2:20; Ефес. 3:17; Кол. 1:27)
 2. Духът (Йоан 14:16-17; Римл. 8:11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:1)
 3. Отец (Йоан 14:23; II Кор. 6:16)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 14:18-24

¹⁸ Няма да ви оставя сираци, ще дойда при вас. ¹⁹ Още малко и светът няма да Ме вижда, но вие Ме виждате; понеже Аз живея и вие ще живеете. ²⁰ В онзи ден ще познаете, че Аз съм в Моя Отец, и вие в Мен, и Аз във вас. ²¹ Който има Моите заповеди и ги пази, Той Ме люби; а който Ме люби, ще бъде възлюбен от Моя Отец, и Аз ще го възлюбя и ще му явя Себе си. ²² Юда, не Искариотски Му каза: Господи, по коя причина ще явиш Себе Си на нас, а не – на света? ²³ Исус в отговор му каза: Ако Ме люби някой, ще пази словото Ми; и Моят Отец ще го възлюби; и ние ще дойдем при него, и ще направим жилище у него. ²⁴ Който не Ме люби, не пази думите Ми; а словото, което слушате, не е Мое, а на Отца, който Ме е пратил.

14:18 „Няма да ви оставя сираци, ще дойда при вас“ Исус изпълнява всяко обещание, дадено на учениците в неделя вечер след Пасхата, по време на първата си поява след възкресението в Горната стая (вж. Йоан 20:19-31). Някои коментатори, обаче, смятат, че в този контекст обещанието касае идването на Духа на Петдесетница (Деяния 2) или Второто идване на Христос (Йоан 14:3).

14:19 „Още малко светът няма да ме вижда, но вие ще ме виждате“ Ако съдим по стих 20, това касае появите на Исус след възкресението. Това твърдение е повод Юда да зададе друг въпрос на Исус в Йоан 14:22. Учениците продължават да се надяват, че Исус ще установи своето месианско царство на земята (Мат. 20:20-28; Марк 10:35-45) и затова бяха страшно смутени, когато Той каза „няма вече да ме виждате“. Исус отговаря на въпросите на Юда (не Искариотски) в Йоан 14:23 и 24, казвайки, че Той ще се изяви в живота на всеки християнин и следователно светът ще може да види Христос чрез тях!

- „понеже Аз живея и вие ще живеете“ Възкресението на Исус е демонстрация на Божията мощ и желанието Му да дава живот (вж. Римл. 8:9-11; I Кор. 15:20-23,50-58).

14:20 „В онзи ден“ Тази фраза обикновено се използва в есхатологичен смисъл (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу), но тук вероятно се отнася до следвъзкресенските появи на Исус или за изливането на Духа в пълнота на Петдесетница.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОНЗИ ДЕН

Изразът „денят“ или „онзи ден“ се използва от пророците през VIII век пр. Хр. като речеви прием, чрез който да обозначават посещението (или присъствието) на Бога – както за осъждане, така и за възстановяване.

Осия	Амос		Михей	
	положително	отрицателно	положително	отрицателно
1:11	1:5		1:14 (2)	2:4
	2:3		2:16	3:6
2:15			3:14	4:6
2:16	4:5		5:18 (2)	5:10
2:18	5:9		5:20	7:4
2:21	6:2		6:3	7:11(2)
	7:5		8:3	7:12
	9:5	9:11	8:9 (2)	
	10:14		8:10	
			8:13	

Този прием е много характерен за пророците в Стария завет. Бог възнамерява да се разправи с греха, когато му дойде времето. От друга страна обаче Той също така предлага покаяние и прошка на всички онези хора, които са готови да променят сърцето си и поведението си (т.е. да приемат ново сърце, ново съзнание, нов дух според Езек. 36:22-27)! Божията цел с изкуплението и възстановяването ще бъде напълно реализирана. Освен това Бог ще разполага с хора, които ще отразяват Неговия собствен характер. Предназначението на това творение (да има общение между Бога и човека) най-сетне ще бъде осъществено докрай!

- „ще познаете“ Често пъти глаголят „познавам“ изразява еврейската идея за лична връзка, близко взаимоотношение, но тук думата е следвана от „че“ (*hoti*), което пояснява съдържанието. Подобно на „вярвам“ тази дума има двойно значение. Йоан избира тези думи, за да поясни евангелието. Вярващите „познават“ Христос (вярват в Него), но знаят и истини за Него (вярват, че). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.
- „Аз съм в Отец и вие сте в Мен и Аз във вас“ Йоан често изтъква единството между Исус и Отца (вж. Йоан 10:38; 14:10-11; 17:21-23). Той добавя истината, че както Отец и Исус имат близка връзка, така и Исус и Неговите последователи са тясно свързани (вж. Йоан 17)!

14:21 „Този, който има Моите заповеди и ги пази“ Тук са използвани две причастия. Послушанието е съществено важно (вж. коментара към Йоан 14:15). То е свидетелство за истинско обръщение (вж. Йоан 14:23). Апостолите са юдеи и често си служат със семитски идиоми в техните писания. Всяко еврейско богослужение започва с молитва, която се намира във Втор. 6:4-5 и се нарича *shema*, което означава да чуеш, за да извършиш! Това има предвид и Йоан във своя коментар (Йоан 2:14-26).

- **„И ще му изявя Себе Си”** Тези думи се отнасят до (1) появите на Исус след възкресението (вж. Деяния 10:40-41) или (2) до изпращането на Светия Дух, който да разкрие и изобрази Христос във вярващите (Йоан 14:26; Римл. 8:29; Гал. 4:19).
- **Исус вярва и подчертава**, че Той самият (1) представлява; (2) говори за и (3) разкрива Отца. За вярващите това авторитетно слово, изговорено от Исус и записано от апостолите е единствената ясна информация за Бога и Неговата цел. Вярващите твърдят, че авторитетът на Исус и Писанието (когато е тълкувано правилно) е окончателен; разумът, опитът и традицията могат да бъдат от полза, но не са определящи. Делата на Духа и тези на Сина се преплитат. Според G. Campbell Morgan най-доброто название за Духа е „другият Исус“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:16.

14:22 Вж. коментара към стих 19.

- **„Юда (не Искаротски)** Това е другото име на Тадей (вж. Матей 10:3; Марк 3:18). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:45.

14:23 „Ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Любовта на учениците към Исус ще бъде видяна посредством тяхната любов помежду си (вж. Йоан 14:15,21).

14:24 „вие“ Екзегетичният въпрос е „За кого се отнася това «вие»?“ В граматично отношение местоимението е свързано с глагола „слушам“ (сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, второ лице, множествено число). Може да се отнася до

1. хората от света, които отхвърлят посланието на света или
2. учениците, които приемат Исусовите думи, като слово, изговорено от Отца (вж. Йоан 14:10-11)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 14:25-31

²⁵ Това ви казах, докато още съм с вас. ²⁶ А Застъпникът, Светият Дух, който Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще напомни всичко, което съм казал. ²⁷ Мир ви оставям, Моя мир ви давам: Аз не ви давам, както светът дава. Да не се смущава сърцето ви, нито да се бои. ²⁸ Чухте как Аз ви казах: Отивам си и ще дойда при вас. Ако Ме любехте, бихте се зарадвали, че казах, че отивам при Отца, защото Отец е по-голям от Мен. ²⁹ И сега ви го казах, преди да е станало, та когато стане, да повярвате. ³⁰ Аз няма вече много да говоря с вас, защото иде князът на този свят, той няма нищо в Мен; ³¹ но това става, за да познае светът, че Аз любя Отца и както Ми е заповядал Отец, така правя. Станете, да си отидем оттук.

14:25 „Тези неща“ Вероятно става въпрос за думите, изговорени от Исус в Горната стая (глави 13-17, и по-конкретно фразите от Йоан 14:15:11; 16:1,4,6,25,33).

14:26 „Светият Дух” Тази титла за третата личност от Троицата се споменава само в Йоан 1:33; 20:22, и в този стих от Йоан (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВЕТИЯТ ДУХ към I Йоан 2:20). В евангелието от Йоан Светият Дух е наричан и с други имена (Утешителят, Духът на истината, Духът).

В Новият завет има няколко пасажа, които изтъкват, че Духът е личност (вж. Марк 3:29; Лука 12:12; Йоан 14:26; 15:26; 16:7-15, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу). Има и други текстове,

които споменават Духа в трето лице, защото гръцката дума за дух е в среден род (*третица*, вж. Йоан 14:17; Римл. 8:26).

На този етап е добре да се кажат няколко думи за идеята относно Троицата. Понятието „троица“ не се среща в Библията, но има няколко библейски текста, които споменават трите различни прояви на единия, истински Бог заедно (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу). Ако Исус е божествен, а Духът е личност, тогава богословски погледнато като монотеисти (вж. Втор. 6:4-6), ние сме принудени да приемем, че трите личности на божеството са три в едно, като не се касае за прогресивно проявление, а за вечни личности!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА

Забележете дейността на трите Личности от Троицата, които работят в хармония. Понятието „троица“ за първи път се въвежда от Тертулиан и не е библейска дума, но концепцията е широко разпространена.

A. Евангелията

1. Мат. 3:16-17; 28:19 (и паралелните пасажи)
2. Йоан 14:26

B. Деяния – Деяния 2:32-33, 38-39

C. Павел

1. Римл. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
2. I Кор. 2:8-10; 12:4-6
3. II Кор. 1:21; 13:14
4. Гал. 4:4-6
5. Ефес. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
6. I Сол. 1:2-5
7. II Сол. 2:13
8. Тит 3:4-6

D. Петър – I Петър 1:2

E. Юда – ст. 20-21

В Стария завет също има намеци за множественост по отношение на Бога.

A. Употреба на МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО относно Бога.

1. Името *Елохим* е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, но когато се използва за Бога, глаголет винаги е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО
2. „Нас“ в Битие 1:26-27; 3:22; 11:7

B. Ангелът Господен е видим представител на Божеството.

1. Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
2. Изход 3:2,4; 13:21; 14:19
3. Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22
4. Захария 3:1-2

C. Бог и Неговият Дух са споменати поотделно, Битие 1:1-2; Пс. 104:30; Исаия 63:9-11; Езек. 37:13-14

D. Бог (*ЯХВЕ*) и Месия (*Адон*) са споменати поотделно, Пс. 45:6-7; 110:1; Зах. 2:8-11; 10:9-12

E. Месията и Духът са споменати поотделно, Зах. 12:10

F. И трите личности са споменати в Исаия 48:16; 61:1

Божествеността на Исус и личността на Духа предизвикват проблеми за ранните вярващи, които са стриктни монотеисти.

1. Тертулиан – смята, че Синът е второстепенен (подчинен) по отношение на Отца
2. Ориген – смята за второстепенна божествената същност на Сина и Духа
3. Арий – отрича божествеността на Сина и Духа
4. Монархианизъм – вярват в последователното проявление на Отца, Сина и след това, Духа

Понятието „Троица” е историческа формулировка, развита в историята, на основата на библейски материал

1. През 325 г. сл. Хр. на Събора в Никея се утвърждава догмата за пълната божественост на Исус, еднаква с тази на Отец.
2. През 381 г. сл. Хр. на Събора в Константинопол се утвърждава доктрината за пълната божественост на Духа, еднаква с тази на Отца и Сина.
3. Доктрината за Троицата най-пълно се представя в съчинението на Августин *De Trinitate* (*За Троицата*).

Това наистина е тайна, но изглежда Новият завет потвърждава, че съществува една божествена същност с три вечни личностни проявления.

- **„когото Отец ще изпрати“** В четвърти век в Ранната църква се води ожесточена борба дали Духът идва от Отца (вж. Йоан 3:34; 14:16; 16:26) или от Сина (вж. Йоан 15:26; 16:7; Лука 24:49; Деяния 2:33). Богословският проблем в дебата между Арий и Атанасий касае пълната и вечна божественост между Бог Отец и Сина Исус.
- **„ще ви научи на всичко“** Това трябва да се поясни. Духът не учи вярващите във всички области на познанието, а ги поучава върху духовните истини, и по специално относно личността, делото и евангелието на Исус (вж. Йоан 16:13-14; I Йоан 2:20,27).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТТА НА ДУХА

А. В Стария завет „Духът на Бога” (*ruach*) е сила, която осъществява Божията цел, но няма намек, че се касае за личност (старозаветен монотеизъм). Обаче в Новия завет е документиран личният характер и индивидуалност на Светия Дух:

1. Той може да бъде похулен (вж. Мат. 12:31; Марк 3:29)
 2. Той поучава (вж. Лука 12:12; Йоан 14:26)
 3. Той свидетелства (вж. Йоан 15:26)
 4. Той изобличава и насочва (вж. Йоан 16:7-15)
 5. Той е наречен „кой” (*hos*) (вж. Ефес. 1:14)
 6. Той може да бъде наскърбен (вж. Ефес. 4:30)
 7. Той може да бъде угасен (вж. I Сол. 5:19)
- В. Текстовете за Троицата също говорят за три личности.
1. Мат. 28:19
 2. II Кор. 13:14
 3. I Петър 1:2
- С. Духът е свързан с човешката дейност.
1. Деяния 15:28
 2. Римл. 8:26
 3. I Кор. 12:11
 4. Ефес. 4:30

В самото начало на Деяния е изтъкната ролята на Духа. Петдесетница не е началото на работата на Духа, а само една нова глава. Исус винаги е бил изпълнен с Духа. Неговото кръщение не е начало на работата на Духа, а една нова глава. Лука подготвя църквата за една нова глава на ефективно служение. Исус продължава да е фокусът, Духът все още е ефективната сила, а целта е любовта и милостта на Отца да възстановят всички човеци по образа на Бога!

- **„и ще ви напомни всичко, което съм ви казал“** Целта на Светия Дух е да
 1. изобличава хората за грях
 2. ги води до Христос
 3. ги кръщава в Христос

4. изобразява Христос в тях, Йоан 16:7-15
5. да помогне на апостолите да си спомнят всички неща, които Исус им е казвал и да им ги поясни, за да могат да ги запишат в Писанието (вж. Йоан 2:22; 15:26; 16:13). Самият Исус също наставлява апостолите след Своето възкресение, особено за местата от Стария завет, които са изпълнени в Неговия живот (вж. Лука 24:13 и сл.).

14:27 „Мир ви оставям, Моят мир ви давам“ Мирът на вярващите не е свързан с обстоятелствата, а е мир, който е основан на Иисусовите обещания и присъствие (вж. Йоан 16:33; Фил. 4:7; Кол. 3:15). Думата „мир“ е използвана в обективен смисъл, като възстановена връзка с Бога и в субективен смисъл, чувство на сигурност или стабилност при трудни обстоятелства. Тя е отражение на еврейския поздрав „Шалом“, който означава както отсъствие на проблеми, така и наличие на доволство (вж. Йоан 20:19,21,26; III Йоан 14; Ефес. 2:14; Числа 6:26; Пс. 29:11; Ис. 9:6). Мирът е характеристика на новия век!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХРИСТИЯНИНЪТ И МИРЪТ

Гръцката дума „мир“ първоначално е означавала „да събереш заедно нещо, което е счупено“ (вж. Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7). Има три начина, по които Новият завет говори за мира:

1. като обективен аспект на нашия мир с Бога чрез Христос (Кол. 1:20);
2. като субективен аспект на оправданието ни от Бога (Йоан 14:27; 16:33; Фил. 4:7);
3. като израз на факта, че Бог ни е обединил в едно ново тяло посредством Исус Христос – както езичници, така и юдеи (Ефес. 2:14-17; Кол. 3:15).

Добър коментар по отношение на мира може да се намери в: Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, p. 92:

„Както в Стария завет, така и в Новия завет думата „мир“ има широк обхват на значението. В основни линии то описва пълноценното благополучие в живота на човека. Между евреите дори е придобило форма на личен поздрав. Това понятие има толкова дълбоко значение, че евреите също така го разглеждат като описание на спасението, което ще дойде чрез Месията. Поради този факт има редица случаи, когато се използва като синоним на думата, която говори за изправяне на отношенията с Бога. Тук понятието се използва като описание на хармоничната връзка, която се установява между човека и Бога на основата на това, че Бог е оправдал човека.“

- „оставям“ Grant Osborne, *The Hermeneutical Spiral* (стр. 21) ни предлага отличен коментар за значението на контекста при определяне смисъла на дадена дума.

Логическият контекст

„Логическият контекст е най-важният фактор при тълкуването в много реален смисъл. Казвам на моите студенти, че ако някой е наполовина заспал и не е чул зададения от мен въпрос, съществува петдесет процента шанс да отговори правилно на него, ако следва „контекста“. Всяко понятие може да бъде силно повлияно от контекста. Това може да се онагледява посредством диаграма от концентрични кръгове, които се въртят около самия пасаж.

Колкото повече се доближаваме до центъра, влиянието върху значението на пасажа нараства. Така например жанрът определя какъв е видът литература и помага на тълкуващия да определи паралелните текстове, но те не са така важни за самия пасаж, както останалата част от Писанието. Можем, например, да определим книгата *Откровение* като апокалиптическа; и макар че междузаветната литература и апокалиптичката литература от елинистичния период осигуряват важни паралели, повечето символи са взети от Стария завет. От другата страна на скалата, непосредственият контекст е окончателният арбитър за всички решения относно значението на дадено понятие или концепция. Няма гаранция, че Павел използва едно и също понятие по същия

начин във Филипяни 1 и Филипяни 2. Езикът просто не функционира така, защото всяка дума има много значения и нейната употреба се определя от настоящия контекст на автора, а не от смисъла на думата в предишния ѝ контекст. Добър пример за това е употребата на понятието *aphēmi* в Йоан 14:27: „Мир ви оставям“ и в Йоан 16:28, „И пак *напускам* света“. Едва ли можем да разтълкуваме едното с помощта на другото, защото употребата им е напълно противоположна. В първия случай Исус дава нещо на учениците, а във втория Той им отнема (Себе си)! Какво да кажем за обичайната употреба на тази дума (I Йоан 1:9), когато е използвана във връзка с „прошката“. Другите пасажни помагат да определим семантичния обхват (различните значения на думата), но само непосредственият контекст може да стесни възможните значения до действителния смисъл на думата.“ (стр. 21).

- „да не се смущава сърцето ви” Тук глаголят е в сегашно време, страдателен залог, повелително наклонение с отрицателна частица, което обикновено означава „спиране на действие, което вече е в прогрес“, повторение на Йоан 14;1.

14:28 „ако Ме обичахте“ Това е условно изречение от втори вид, подобно на Йоан 14:7, което се нарича „противно на факта“. Ще бъде по-добре, ако Исус отиде при Отца и изпрати Духа, но естествено е в момента учениците да не осъзнават това.

- „защото Моят Отец е по-голям от Мен” Това твърдение не е фокусирано върху по-ниското положение на Сина, а е свързано с функциите на отделните личности от Троицата по отношение на спасението (вж. Йоан 10:29-30). Това подчинение на Сина е само за определен период от време, докато Той е на земята, за да изпълни плана на Триединния Бог за откровение и изкупление (вж. Йоан 17:4-5; Фил. 2:6-11). В определен смисъл, обаче, ролята на Отец е първостепенна, защото Той е, който изпраща (вж. Йоан 13:16; I Кор. 15:27-28; Ефес. 1:3-14).

14:29 „И сега ви казвам това, преди да е станало“ Това се прави с цел укрепване на тяхната вяра (вж. Йоан 13:19; 16:4).

14:30

NASB	„владетелят на света“
NKJV, NRSV	
TEV	„управителят на този свят“
NJB	„принцът на този свят“

Този стих се говори за сатана, чиято сфера на действие е земята (вж. Йоан 12:31; 16:11; II Кор. 4:4, „богът на този свят“, Ефес. 2:2, „принцът на въздушната власт“). Вероятно Исус разглежда излизането на Юда като равнозначно на идването на сатана (вж. Йоан 13:27). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31.

NASB, NKJV	„той няма нищо в Мен“
NRSV, TEV	
NJB	„той няма власт над Мен“

Изразът означава, че сатана няма основание за осъждане, няма сила над Исус или пък каквото и да е общо с Него (вж. Евр. 4:15).

1. Джеймс Мофат превежда израза като „той не може да Ме хване в нищо“
2. Уилям Бек го тълкува като „той не може да има претенции към Мен“
3. Според New English Bible, преводът е „няма права над Мен“

4 . Според Twentieth Century New Testament изразът се превежда „той няма нищо общо с мен“

14:31 „но за да познае светът“ Сатана присъства в Божията воля и е манипулиран, за да послужи на крайната цел на Бога, свързана с изкуплението на човечеството. Вж. А. В. Davidson, *The Theology of the Old Testament*, стр. 300-306.

- „Аз правя точно това, което Отец ми заповядва“ Смъртта на Исус е част от Божията воля (вж. Исаия 53:10 а,b; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА „ЗАПОВЕД“ В КНИГИТЕ НА ЙОАН към Йоан 12:50.
- „Станете, нека да си отидем от тук“ Това е глагол в сегашно време, възвратен залог, повелително наклонение. Тази фраза е много трудна, защото се появява в Матей и Марк, докато Исус е в градината Гетсимания, и Юда и стражите се приближават, за да го хванат. Не е ясно защо Йоан използва тези думи в контекста на казаното в Горната стая (глави 13-17). Възможно е Исус да е напуснал къщата и да поучава по пътя за Гетсимания (вж. Йоан 18:1).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Обяснете разликата между теизъм, деизъм и християнство, въз основа на стих 1.
2. Обяснете старозаветният смисъл на трите съществителни, използвани в стих 6.
3. Може ли да бъде създадена доктрина за молитвата, основана само върху стих 13.
4. Каква е основната цел на Светия Дух? (както за погиващите, така и за повярвалите)
5. Дали сатана е част от Божията воля?

Йоан 15 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус, истинската лоза	Истинската лоза	Моделът на християнския живот	Исус, истинската лоза	Истинската лоза
15:1-10	15:1-8	15:1-11	15:1-4	15:1-17
	Любовта и радостта са свършени		15:5-10	
	15:9-17			
15:11-17			15:11-17	
		15:12-17		
Омразата на света	Омразата на света		Омразата на света	Учениците и светът
				15:8-16:4a
15:18-25	15:18-25	15:18-25	15:18-25	
	Идващото отхвърляне			
15:26-16:4a	15:26-16:4	15:26-27	15:26-16:4a	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА ЙОАН 15:1-27

А. Това е един чудесен и смущаващ пасаж. Той дава на вярващите голямо насърчение за Божията любов и обещание за плодотворност, но съдържа и страшни предупреждения! Богословските традиции в тази област са трудни за дискутиране; нека да цитирам един от любимите ми коментатори, Ф. Ф. Bruce и неговата книга *Answers to Questions*.

„Йоан 15:4,6. Какво означават изразите „Ако не пребъдвате“ и „ако човек не пребъдва в Йоан 15:4,6? Възможно ли е да не пребъдваме в Христос? Подобни пасажии не са трудни сами по себе си. Трудността възниква, когато се опитваме да ги примирим (заедно с други пасажии от Писанието) с нашата теология, вместо да ги използваме като основа за богословието, което изповядаме. В момента, когато нашият Господ казва тези думи, Той разполага с ярък пример за човек, който не е останал, за да пребъдва с Него – Юда Искариотски, а току-що си е тръгнал. Юда е избран, както останалите единадесет ученици (Лука 6:13; Йоан 6:70); тяхната връзка с Господа не им осигурява привилегии, които не са достъпни за Юда. Ясните пасажии от Писанието ни учат, че категоричното опазване на светиите не трябва да се разглежда погрешно и за сметка на други ясни библейски текстове, които не са така категорични, когато говорят за опасността от отстъпление (стр. 71-72).

В. Изненадващо е колко много глаголи в минало свършено време се срещат в този контекст, защото човек предполага, че в богословски план те трябва да бъдат в сегашно време. Изглежда глаголите са използвани в минало свършено време, за да обобщят живота на човека и да го разгледат като цяло.

С. Разделението по абзаци на глава 15 не е съвсем категорично. Подобно на I Йоан, евангелието от Йоан наподобява гоблен с много цветове. Едни и същи мотиви се повтарят отново и отново.

Д. Понятието пребъдвам (*menō*) е използвано в Новия завет около 112 пъти. Четиридесет от тях са в евангелието от Йоан, а 26 в неговите послания. За Йоан това понятие е особено важно. Независимо че глава 15 е класически израз за употребата на този израз като заповед от страна на Исус, понятието „пребъдвам“ има по-широк фокус в творбите на Йоан като цяло.

1. Законът пребъдва вечно (Матей 5:17-18), както и Христос
2. Книгата Евреи ни разкрива нови средства за откровение, не чрез някой служител, а чрез пребъдващия Син (Евреи 1:1-3, така както и Йоан 8:35)
3. Казано е, че Исус осигурява храна, която се запазва (6:27) и произвежда плод, който е траен (15:16). И двете метафори отразяват една и съща истина, а именно нашата нужда от Христос както (1) първоначално, така и (2) постоянно (вж. Йоан 6:53)
4. Йоан Кръстител вижда как Духът слиза и пребъдва в Христос при Неговото кръщение (Йоан 1:32)

Е. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

Ф. В стихове 11-16 на учениците е обещана Исусовата радост, а в Йоан 17-27 им е обещано гонение. Идеята за гонението е видна в целия контекст, още от Йоан 16:4а. Въпреки всичко вярващите са увещани да се обичат едни други, както Исус ги е възлюбил!

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 15:1-11

¹ Аз съм истинската лоза и моят отец е лозарят. ² Всяка пръчка в Мен, която не дава плод Той я маха, и всяка, която дава плод, я очисти, за да дава повече плод. ³ Вие сте вече чисти заради словото, което ви говорих. ⁴ Стойте в Мен и Аз – във вас. Както пръчката не може да даде плод от само себе си, ако не стои на лозата, така и вие не можете, ако не пребъдвате в Мен. ⁵ Аз съм лозата, вие сте пръчките; който стои в Мен и Аз – в него, той дава много плод, защото отделени от Мен, не можете да сторите нищо. ⁶ Ако някой не стои в Мен, той бива изхвърлен навън като пръчка и

изсъхва; и ги събират, и ги изхвърлят в огъня и те изгарят. ⁷ Ако стоите в Мен, и думите Ми стоят във вас, искайте, каквото и да желаете, и ще ви бъде. ⁸ В това се прославя Моят Отец, да принасяте много плод; и ще бъдете Мои ученици. ⁹ Както Отец възлюби Мен така и Аз възлюбих вас; стойте в Моята любов. ¹⁰ Ако пазите Моите заповеди, ще стоите в любовта Ми, както Аз опазих заповедите на Своя Отец и стоя в Неговата любов. ¹¹ Това ви говорих, за да бъде Моята радост във вас и вашата радост да бъде пълна. ¹² Това е Моята заповед; да се любите един друг, както Аз ви възлюбих. ¹³ Никой няма по-голяма любов от това да даде живота си за приятелите си. ¹⁴ Вие сте ми приятели, ако вършите, каквото ви заповядвам. ¹⁵ не ви наричам вече слуги, защото слугата не знае какво върши Господарят му; а вас нарекох приятели, защото ви изяхих всичко, което чух от Своя Отец.

15:1 „Аз съм истинската лоза“ Това е едно от известните твърдения на Исус в евангелието от Йоан, което започва с „Аз съм“ (вж. Йоан 4:26;6:35; 8:12; 10:7,9,10,11,14; 11:25; 14:6). В Стария завет лозата е символ на Израил (Пс. 80:8-16; Ис. 5:1-7; Ер. 2:21; Езек. 15; 19:10; Осия 10:1; Мат. 21:33 и сл.; Марк 12:1-12, Римл. 11:17 и сл.). В Стария завет тези примери винаги са с негативна окраска. Исус заявява, че Той е идеалният израилтянин (вж. Исаия 53).

Подобно на Павел, който си служи с метафори, за да опише църквата, например, невеста Христова, Божие здание, така и Йоан използва лозата. Това подсказва, че църквата е истинският Израил, заради връзката му с Христос, който е истинската лоза (ср. Гал. 6:16; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 и 17:3. Вж. коментара към Йоан 8:12.

Според мнението на някои тълкуватели беседата на Исус, произнесена в Горната стая, завършва в Йоан 14:31, „станете да си отидем от тук“. Аз също смятам така, което означава, че думите, записани в глави 15-17, са изречени по пътя за Гетсимания. Отново, ако това е така, тогава образът на „лозата“ е използван като нагледно помагало, взет от златните лози върху храмовите гради, докато Исус и единадесетте ученици минават покрай тях през онази нощ.

- **„и Моят Отец е лозарят“** Исус отново подчертава своята близка връзка с Отца, както и че е покорен на Божията воля.

15:2 „Всяка пръчка в Мен, която не дава плод, Той я отрязва... за да дава плод“ Този стих съдържа две причастия в сегашно време, страдателен залог. Не поникването, а даването на плод е доказателство за спасението (вж. Мат. 7:16,20; 13:18 и сл.; 21:18-22; Лука 6:43-45). Контекстът предполага, че Исус говори за (1) предателството на Юда (вж. Йоан 15:6; 13:10; 17:12) или (2) фалшивите ученици (вж. Йоан 2:23-25; 8:30-47; I Йоан 2:19; II Петър 2). В творбите на Йоан вярата има етапи (нива).

- **„Той я подрязва“** Буквално думата означава „очиства“. Същата дума е използвана от Филон Александрийски, за да опише подрязване на лоза (BDBD386). Думата се среща само на това място в Новият завет. Това е поредната дума, използвана от Йоан, която има поне два смисъла (подрязване и очистване, вж. Йоан 15:3; 13:10). Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Страданието има цел в живота на вярващите (вж. Йоан 15:17-22). Страданието увеличава принасянето на плод, изявява фалшивите и пази християните близо до Бога (вж. Матей 13:20-23; Римляни 8:17; I Петър 4:12-16). Предлагам следните две книги, които са практически помагало по темата: (1) *Principles of Spiritual Growth* om Miles Stanford и (2) *The Christian's Secret of a Happy Life* by Hannah Whithall Smith.

Като се има предвид единния контекст на глави 13-17, възможно е това очистване да бъде свързано с измиването на краката от глава 13. Те вече са окъпани (спасени), но краката им трябва да бъдат измити (непрекъсната прошка). Глаголът, който е в сегашно време, се отнася до учениците, което се подкрепя от I Йоан 1:9, стих за потвърждение. Пребъдването изисква не само послушание, а и непрекъснато покаяние.

Целта на страданието в живота на вярващите може да има няколко аспекта:

1. да заприличат на Христос (вж. Евреи 5:8)
2. временно наказание за грях
3. обикновения живот в света на грях и поквара

Винаги е трудно да определим каква е Божията цел, но #1 е най-вероятният резултат.

15:3 „Вие вече сте чисти“ Понятието „подрязва“ (*kathairō*) в Йоан 15:2 е същото като гръцкия корен „очиства“ (*katharos*). Целият този контекст съдържа доказателства за истинското ученичество. Понятието „вече“ е подчертано в гръцкия текст, което дава на останалите единадесет ученици увереност за тяхната сигурна позиция в Христос (сравнено със същия корен на думата, използван за Юда Искариотски в Йоан 13:10).

- „поради словото, което съм ви говорил“ (вж. Йоан 17:17; Ефесяни 5:26; I Петър 1:23).

15:4

NASB, NKJV „Пребъдвайте в Мен и аз във вас“

NRSV „Пребъдвайте в Мен и аз пребъдвам във вас“

TEV „Останете съединени с Мен и аз ще остана съединен с вас“

NJB „Останете с Мен и аз във вас“

Тук глаголът е в минало свършено време, деятелен залог, повелително наклонение, множествено число (вж. Йоан 6:56; I Йоан 2:6). Граматическият въпрос е дали втората фраза е описание или сравнение. На много места в този пасаж се подчертава богословския доктринален акцент за опазването на светиите (вж. Йоан 15:4,5,6,7,9, 10,14; Марк 13:13; I Кор, 15:2; Гал. 6:9; Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31). Истинското спасение има не само начало, но и продължение. Тази богословска истина често се пренебрегва поради напия ентузиазъм, свързан с личната увереност в спасението. Библейската увереност е свързана с

1. устояване във вярата
2. живот на непрекъснато покаяние
3. постоянно покорство (вж. Яков I Йоан)
4. принасяне на плод (вж. Мат. 13:23)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

- „пръчката не може да дава плод“ Този стих показва предимството на божествената промисъл. Относно думата „плод“ вж. коментара към Йоан 15:5.
- „ако не пребъдва... ако вие не пребъдвате“ И двете изречения са условни от трети вид, което говори за потенциално действие. Нашата духовна ефективност е свързана с постоянното ни пребъждане в Исус.

15:5 „който пребъдва в Мен и аз в него, той дава много плод“ Това е причастие в сегашно време, деятелен залог, следвано от глагол в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Постоянното пребъждане (личната връзка на вяра) осигурява постоянен плод. Плодът може да се отнася както до отношението, така и до делата на вярващите (вж. Мат. 7:15-23; Гал.5:22-23; I Коринтяни 13). На вярващите е обещан ефективен и траен плод, ако пребъдват (вж. Йоан 15:16).

- „защото отделени от Мен, не можете да сторите нищо“ Този израз съдържа силен двоен негатив. Това е отрицателно изявление на положителната истина от Йоан 15:5 и Филипяни 4:13.

15:6 „Ако някой не остане в Мен, той бива изхвърлен вън“ Това е условно изречение от трети вид. Лозовите пръчки не са подходящи в домакинството, защото изгарят много бързо и твърде буйно (вж. Езек. 15). Вероятно този израз касае Юда и може би народа на Израил. Ако не е така, тогава е описание на фалшивата вяра (вж. Матей 13:41-42,50; и I Йоан 2:19).

Това определено е символ от есхатологията! Предстои ден за „събиране“ и ден за „изгаряне“. Начинът, по който живеем, разкрива житейския източник, от който черпим (тоест Бог или сатана). По плодовете им ще ги познаете (вж. Матей 7; Галатяни 6:7).

■ „огън“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОГЪНЯТ

Огънят има както положителни, така и отрицателни конотации в Писанието:

A. Положителни

1. топлини (вж. Исая 44:15; Йоан 18:18)
2. светлини (вж. Исая 50:11; Мат. 25:1-13)
3. готвачи (вж. Изход 12:8; Исая 44:15-16; Йоан 21:9)
4. за очистване (вж. Числа 31:22-23; Пр. 17:3; Исая 1:25; 6:6-8; Йер. 6:29; Мал. 3:2-3)
5. за святост (вж. Битие 15:17; Изход 3:2; 19:18; Езек. 1:27; Евр. 12:29)
6. за ръководството на Бога (вж. Изход 13:21; Числа 14:14; I Царе 18:24)
7. за приемане на сила от Бога (вж. Деяния 2:3)
8. закрила (вж. Зах. 2:5)

B. Отрицателни

1. той изгаря (вж. Ис. Нав. 6:24; 8:8; 11:11; Мат. 22:7)
2. той унищожава (вж. Битие 19:24; Левит 10:1-2)
3. на гняв (вж. Числа 21:28; Исая 10:16; Зах. 12:6)
4. на наказание (вж. Битие 38:24; Левит 20:14; 21:9; Ис. Нав. 7:15)
5. за лъжливи есхатологични белези (вж. Откр. 13:13)

C. Божият гняв срещу греха се изразява с огнени метафори

1. Гневът му пояжда (вж. Осия 8:5; Ефес. 3:8)
2. Той излива огън (вж. Наум 1:6)
3. вечен огън (вж. Йер. 15:14; 17:4)
4. есхатологично осъждане (вж. Матей 3:10; 13:40; Йоан 15:6; II Солунци 1:7; II Петър 3:7-10; Откр. 8:7; 16:8)

D. Подобно на много други метафори в Библията (квасът, лъвът), огънят може да бъде или благословение, или проклятие в зависимост от контекста.

15:7 „Ако пребъдвате в Мен и Моите думи пребъдват във вас“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Молитвата не получава автоматичен отговор! Исус сменя метафорите. След като е говорил за Неговото пребъждане в учениците, сега говори за пребъждането в Неговото слово. Исус разкрива Отца, но и обяснява Своего учение. Източниците на откровението се преплитат. Евангелието е както личност, така и послание.

■ „искайте каквото и да желаете, и ще ви бъде дадено“ Глаголът е в сегашно време, възвратен залог, повелително наклонение (вж. Йоан 15:16). този израз често е тълкуван погрешно. Бъдете внимателни с изследването на цялото Писание, без да поставяте акцент на отделни изолирани текстове (вж. коментара към 14:13). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: МОЛИТВАТА – И НЕОГРАНИЧЕНА, И ОГРАНИЧЕНА към I Йоан 3:22.

15:8 „Моят Отец е прославен“ Христов подобният живот на вярващите принася слава на Бога и доказва, че те са истински ученици. В Йоан 13:31-32; 14:13; 17:4 и Матей 9:8; 15:31 Отец е

прославен в делото на Сина, а тук се прославя в живота на вярващите (вж. Мат. 5:16). Вж. коментара към Йоан 1:14.

NASB	„така доказвате, че сте Мои ученици“
NKJV	„така ще бъдете Мои ученици“
NRSV, TEV	„ставате Мои ученици“
NJB	„ще бъдете Мои ученици“
REB	„така бъдете Мои ученици“
NIV	
Goodspeed	„показвате, че сте Мои ученици“
NET Bible	„показвате, че сте Мои ученици“
JB	„тогава ще бъдете Мои ученици“

Разликите се дължат на различните глаголни времена в текста:

1. минало свършено време, подчинително наклонение, MSS P⁶⁶, B, D, L
2. бъдеще време, изявително наклонение, MSS x, A

Животът (плодът) на вярващия разкрива кой е той всъщност. Глаголното време не е толкова важно, колкото реалността на променения и ефективен живот на любов, послушание и служение. Това са белезите на истинския вярващ! Ние не сме спасени чрез нашата любов, покорство и служение (вж. Ефесяни 2:8,9), но те са доказателства, че сме истински вярващи (вж. Ефесяни 2:10).

Понятието „ученици“ е използвано в евангелието от Йоан, за да опише онези истински вярващи и последователи, които вършат Божиата воля и отразяват Неговия характер. Йоан не използва думата „църква“ (*ekklēsia*) нито веднъж, което означава, че той избира понятието „ученици“, за да опише християнската общност. Ученичеството е всекидневие, което показва на практика променения живот в новия век, докато още живеем в стария. Той се характеризира преди всичко с любов, светлина, покорство и служение! По тези неща околните ги разпознават като Христови ученици!

15:9 „Точно както Отец възлюби Мен, така и Аз възлюбих вас” Тази верига на любещите взаимоотношения характеризира Божието семейство: Отец обича Сина, Синът обича Своите последователи, Неговите последователи се обичат един друг.

- „**пребъдвайте в Моята любов**” Това е свършено време, деятелен залог, повелително наклонение. На вярващите е заповядано да пребъдват в
 1. молитва (Йоан 15:7; 14:14)
 2. покорство (Йоан 15:10, 14, 17, 20; 14:15,21,23,24)
 3. радост (Йоан 15:11)
 4. любов (Йоан 15:12; 14:21,23,24)

Всичките тези неща са доказателства за лична връзка с Бога. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

15:10 „Ако пазите Моите заповеди” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Послушанието е доказателство за истинско ученичество (вж. Йоан 8:31; 14:15-21, 23-24; Лука 6:46). Исус използва това като пример за Неговата вярност към Бог Отец.

- „**любов**” Това гръцко понятие за любов (*agapē*) не се използва много в класическата литература или Койне гръцки, докато църквата не започва да го употребява в неговия специализиран смисъл. Думата обозначава неогоистична, жертвена, вярна, действена

любов. Любовта е действие, а не емоция (вж. Йоан 3:16). Новозаветното понятие *agapē* е богословски аналог на старозаветното *hesed*, което означава заветна любов и вяност.

- „**така както Аз опазих заповедите на Моя Отец**” Тук глаголет е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Както Исус е свързан със Своя Отец, така и вярващите трябва да са свързани с Него. Между Отец и Исус има единство, което трябва да се възпроизведе и между вярващите (вж. Йоан 14:23).

15:11 „радостта ви да бъде пълна“ Вярващите трябва да притежават радостта на Исус (вж. Йоан 17:13). Радостта е другото доказателство за истинско ученичество (вж. Йоан 15:11 [два пъти]; 16:20,21,22,24; 17:13). В този свят има болка и кризи; в Христос има радост, пълна радост, Неговата радост.

В богословската енциклопедия NIDOTTE, том 1, стр. 741, има добър коментар за това как думите „радост“ и „пълна“ са използвани заедно в писанията на Йоан.

„В евангелието на Йоан и в неговите послания има честа връзка между думите радост (*chara*) като подлог и глаголет *plēroō* в страдателен залог „да бъде пълна“. Тази радост е радостта на Исус (Йоан 15:11; 17:13), която Той носи със Своето идване (3:29), с думите Си (15:11; 17:13) и със Своето завръщане (16:22) при Неговите ученици (15:11; 17:13). Тази радост заменя скръбта, която изпълва сърцата им (16:16, 20). Така Христовата радост става тяхна радост (15:11; 16:24 и сл. I Йоан 1:4). Тази радост характеризира живота на учениците в тяхното ходене с Исус; тя става пълна (Йоан 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; I Йоан 1:4; II Йоан 12). Глаголет, който е използван в страдателен залог подсказва, че Бог е авторът на тази радост.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 15:12-17

¹² Това е Моята заповед: да се любите един друг, както Аз ви възлюбих. ¹³ Никой няма по-голяма любов от това, да даде живота си за приятелите си. ¹⁴ Вие сте Ми приятели, ако вършите, каквото ви заповядвам. ¹⁵ Не ви наричам вече слуги, защото слугата не знае какво върши господарят му, а вас нарекох приятели, защото ви явих всичко, което чух от Своя Отец. ¹⁶ Вие не избрахте Мен, а Аз избрах вас и ви определих да отидете и да принасяте плод, и плодът ви да бъде траен; така че каквото и да поискате от Отца в Мое Име, да ви даде. ¹⁷ Това ви заповядвам: да се любите един друг.

15:12 „Това е Моята заповед“ Исус често повтаря тази тема (вж. Йоан 13:34; 15:17; I Йоан 3:11,23; 4:7-8, 11-12, 19-21; II Йоан 5).

- „**да се обичате един друг**“ Глаголет тук е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, което говори за неотменна заповед. Любовта е плод на Духа (вж. Гал. 5:22). Любовта не е чувство, тя е действие. Тя е дефинирана с практични понятия (вж. Гал. 5:22-23; I Кор. 13).
- „**както Аз ви възлюбих**” Тук глаголет е в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение. Вероятно думите на Исус имат предвид кръста (вж. Йоан 15:13). Отново вярващите трябва да показват помежду си този вид жертвена любов, демонстрирана от Исус (вж. II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; I Йоан 3:16).

15:13 „да даде живота си за приятелите си” Тук става дума за заместническото изкупление, извършено от Исус за нас (вж. Йоан 10:11,15,17,18; Марк 10:45; Римл. 5:7-8; II Кор. 5:21; Исаия 53). Това е любов в действие! Това е призванието и на всички ученици (вж. I Йоан 3:16).

15:14 „Вие сте Мои приятели“ Това е гръцкото съществително *philos*, което често се свързва с приятелската обич (*phileō*). В гръцкия койне думите *agapaō* и *phileō* често са синонимни глаголи за

любов (сравни 11:3 [*phileō*] и 5 [*agapaō*]); думата *phileō* е използвана, за да опише Божията любов в Йоан 5:20.

- **„ако вършите, каквото ви заповядвам“** Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. То ни осигурява условието за приятелство, което е послушание (вж. Йоан 14:15, 23-24; 15:10; Лука 6:46). Както Исус пребъдва в Отца и остава в Неговата любов, така трябва да живеят и Неговите ученици!

15:15 Исус запознава учениците с (1) истините за Бога и (2) бъдещите събития. Той изявява своята сила, така че учениците да растат във вяра и доверие. Исус споделя с учениците си каквото е чул от Отца (вж. Йоан 3:32; 8:26,40; 12:49; 15:15); те трябва да предадат това знание на околните (вж. Мат. 28:20).

15:16 „Вие не избрахте Мен, а Аз избрах вас“ Налице са няколко ключови граматични елемента:

1. и двата глагола са минало свършено време, възвратен залог, изявително наклонение – Самият Исус ги избира веднъж винаги (вж. Йоан 6:70; 13:18; 15:16,19)
2. използван е силен предлог за противопоставяне „*alla*“ (но, а)
3. подчертан е подлогът на глаголетъ съм „*ego*“ или твърдението „Аз...“

Тук наблюдаваме баланса между човешкия отклик и Божия избор. И двете неща са библейски учения. Бог винаги иницира (вж. Йоан 6:44,65; 15:16,19), но хората трябва да откликнат (вж. Йоан 1:12; 3:16; 15:4,7,9). Божието взаимоотношения с човечеството винаги са в рамките на заветната връзка („ако... тогава“). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 3:16. В този контекст глаголетъ „избирам“ се отнася до дванадесетте. В Стария завет думата „избран“ съдържа нюанса на „избран за служение“ и единствено в Новия завет е добавена идеята за „избран за спасение“, която покрива същия семантичен обхват. Новозаветните вярващи са избрани да изявяват Христос, което означава служба, самоотверженост и жертва за Божието царство, за Христовото тяло, за общото добро. Това е ясно доказателство, че егоцентричността, която е характерна за грехопадението, е съкрушена.

За писанията на Йоан е характерно, че казаното от Исус за Дванадесетте, може да бъде приложено към всички вярващи. Те представляват първите плодове на ученичеството, но тяхната връзка с Исус е

1. уникална заради личните им свидетелства на очевидци (вдъхновението)
2. приложима за всички вярващи в това, че Божията воля за учениците е Неговата воля за всички, които вярват в Него и Го следват

- **„определих ви да отидете и да принасяте плод, и плодетъ ви да бъде траен“** Тук има три глагола в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение (1) отивате; (2) принасяте плод; и (3) плодетъ остава (пребъдва). Вярващите са призовани към мисия (вж. Матей 28:19-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8). Богословският аспект на понятието „определени“ може да бъде видян в Деяния 20:28; I Кор. 12:28; II Тим. 1:11. Думата е използвана и да обозначи Христовата смърт за вярващите (вж. Йоан 10:11,15,17-18; 15:13).
- **„в Мое име“** Вярващите трябва да възпроизвеждат характера на Исус. Тази фраза е синонимна на „Божията воля“ в I Йоан 5:14. Тук идеята за любов и отговорена молитва са свързани, както в Йоан 14:13-15. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕТО НА ГОСПОДА към Йоан 14:13-14.

15:17 „Това ви заповядвам: да се любите един друг“ Вж. коментара на стих 12. Отговорената молитва е свързана с обичта и мисията!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 15:18-25

¹⁸ Ако светът ви мрази, знайте, че преди вас, Мен е намразил. ¹⁹ Ако бяхте от света, светът щеше да любя своето; а понеже не сте от света, а аз ви избрах от света, затова светът ви мрази. ²⁰ Помнете думата, която ви казах: Слугата не е по-горен от Господаря си. Ако Мен гониха, и вас ще гонят; ако са опазили Моето слово и вашето ще опазят. ²¹ Но всичко това ще ви сторят заради Моето Име, защото не познават Този, Който Ме е пратил. ²² Ако не бях дошъл и не им бях говорил, не биха имали грях; но сега нямат извинение за греха си. ²³ Който мрази Мен, мрази и Моя Отец. ²⁴ Ако не бях извършил между тях делата, които никой друг не е извършил, не биха имали грях; но сега видяха, и намразиха и Мен, и Моя Отец. ²⁵ Но това стана, за да се изпълни написаното в закона им слово: Намразиха Ме без причина.

15:18 „Ако“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледна точка на автора и обслужва неговата литературна цел. Светът, който е покварен и греховен, мрази последователите на Исус.

- **„светът“** Йоан използва това понятие в няколко смисъла: (1) планетата като метафора за човечеството (вж. Йоан 3:16) и (2) като човешка общност, организирана и функционираща отделно от Бога (вж. Йоан 10:8; I Йоан 2:15-17). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.
- **„ви мрази“** Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наказание; светът продължава да ни мрази (вж. Йоан 15:20).
- **„знайте“** Тук глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Познаването на новозаветните истини ще помогне на вярващите да посрещнат преследването от страна на света.
- **„преди да мрази вас, Мен е намразил“** Тук глаголът е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Местоимението „Мен“ е акцентирано (вж. Йоан 7:7). Този стих разкрива, че светът е против Бога, Неговия Месия и Божия народ (вж. Йоан 17:14; I Йоан 3:13). Вярващите са едно в Христовата любов, както и в преследването (вж. Римл. 8:17; II Кор. 1:5,7; Фил. 3:10; I Петър 4:13). Отъждествяването с Христос носи мир, радост, гонение и даже смърт!

15:19 „Ако“ Това е условно изречение от втори вид, което означава „противно на факта“. Този израз трябва да се преведе „ако бяхте от света, което не е така, светът щеше да ви обича, но това не е вярно“.

15:20 „Помнете“ Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, подобно на Йоан 15:18, може да е и в изявително наклонение, ако е под формата на въпрос (LB).

- **„слугата не е по-горен от господаря си“** Ако сравним този стих с Йоан 13:16, става ясно, че Исус използва притчи с различни цели.
- **„Ако Мен гониха, и вас ще гонят“** Това са два условни изрази от първи вид, които се приемат за верни от гледната точка на автора. Думата „гоня“ означава да преследвам диво животно. Гонението е нормално нещо за последователите на Христос в този греховен свят (Матей 5:10-12; Йоан 16:1-3; 17:14; Деяния 14:22; Римляни 5:3-4; 8:17; II Кор. 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Фил. 1:29; I Сол. 3:3; 2 Тим. 3:12; Яков 1:2-4; I Петър 4:12-16). забележете, обаче, че, макар и някои да отхвърлят думите на апостолите и дори да ги преследват, ще има и такива, които ще ги чуят и ще откликнат! Те самите са доказателство за тази реалност!

15:21 „те не познават Онзи, Който Ме е изпратил“ Очевидно тези думи се отнасят до Бог Отец. Глаголът „познавам“ е използван в неговата обичайна семитска употреба (С) на лична връзка (вж. Битие 4:1; Еремия 1:5). Погиващият свят преследва вярващите, защото (1) те принадлежат на Христос, когото те гонят и (2) защото те не познават Бога!

15:22 „Ако не бях дошъл“ Това е поредното условно изречение от втори вид, което изразява истина, „противна на факта“. Трябва да се преведе по следния начин: „Ако не бях дошъл и не бях им говорил, което на практика сторих, те не биха имали грях, но всъщност имат.“ Знанието е свързано с отговорност (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НЕПРОСТИМИЯТ ГРЯХ към Йоан 5:21). В този контекст безплодните пръчки (Юда Искаротиотски и юдеите) имат огромна възможност за познание, далеч повече от онези, които са запознати само с откровението на природата (тоест езичниците, вж. Псалм 19:1-6; Римляни 1:18-20 или 2:14-15).

15:23 Продължаващата опозиция по отношение на Исус е опозиция срещу Бога (вж. Йоан 15:24).

15:24 „Ако“ Това е още едно условно изречение от втори вид, „противно на факта“. Трябва да се преведе така: „Ако не бях извършил сред тях делата, които никой друг не е вършил (но Аз го сторих), тогава не биха имали грях, но те имат грях поради това.“ Светлината нови отговорност (вж. Йоан 1:5; 8:12; 12:35,46; I Йоан 1:5; 2:8,9,11; Матей 6:23).

- „Сега видяха и намразиха и Мен, и Моя Отец“ И двата глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за установено поведение. Който отхвърля Исус, отхвърля Бог Отец (вж. I Йоан 5:9-13).

15:25 Интересно е, че понятието „Закон“ или „Тора“ е използвано, за да опише цитат от Пс. 35:19; 69:4. Обикновено понятието се използва за писанието на Мойсей или книгите от Битие до Второзаконие. Мистерията на юдейското отхвърляне пред лицето на такова ярко откровение се приписва на тяхното съзнателно неверие (вж. Исаия 6:9-13; Еремия 5:21; Римляни 3:9-18).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 15:26-27

²⁶ А когато дойде Застъпникът, Който Аз ще ви изпратя от Отца, Духът на истината, който изхожда от Отца, Той ще свидетелства за Мен. ²⁷ Но и вие ще свидетелствате, защото сте били с Мен от начало.

15:26 „Когато дойде Застъпникът, който Аз ще ви изпратя“ Духът е изпратен както от Отца, така и от Сина (вж. Йоан 14:16, 26; 15:26; 16:7). Делото на изкуплението включва и трите личности от Троицата.

- „Духът на истината“ Този израз има предвид, че Светият Дух е, който разкрива Бога (вж. Йоан 14:17,26; 15:26; 16:13). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.
- „Той ще свидетелства за Мен“ Задачата на Духа е да свидетелства за Исус и Неговото учение (вж. Йоан 14:26;16:13-15; I Йоан 5:7).

15:27 „вие също ще свидетелствате“ Думите „вие... също“ са акцентирани. Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Това трябва да се отнася до вдъхновението на новозаветните автори (апостолите и техните приятели), които са очевидци на Исусовия живот (вж. Лука 24:48). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8 и ЛИЧНОСТТА НА ДУХА към Йоан 14:26.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво включва „пребъдването“?
2. Какво ще стане, ако един вярващ престане да пребъдва? Какво ще стане, ако един вярващ не дава плод?
3. Посочете доказателства за истинското ученичество?
4. Ако страданието е нещо нормално за християните, какво да кажем за нас днес?
5. Обяснете 15:16 със свои думи.

Йоан 16 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Омразата на света	Предстоящо отхвърляне			Учениците и светът
15:18-16:4a	(15:26-16:4)	Връзката на християнина със света	15:18-16:4a	15:18-16:4a
Делото на Духа		16:1-4a	Делото на Светия Дух	Идването на Утешителя
16:4б-11	Делото на Светия Дух 16:5-15	16:4б-11	16:4б-11	16:4б-15
6:12-15		6:12-15	6:12-15	
Скръбта ще се обърне в радост	Скръбта ще се превърне в радост		Тъга и радост	Исус ще се върне много скоро
16:16-24	16:16-24	16:16-24	16:16	16:16
			16:17-18	16:17-28
			16:19-22	
			16:23-24	
Аз победих	Исус Христос е победил света		Победа над света	
16:25-33	16:25-33	16:25-28	16:25-28	
		16:29-33	16:29-30	16:29-33
			16:31-33	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА ЙОАН 16:1-33

- А) Литературният контекст започва в Йоан 15:18-16:4а. Разделението на глави не е правено по вдъхновение, много по-късно са добавени и абзаците, главните букви, препинателните знаци и отделните стихове.
- В) Задачата на Светия Дух, свързана с духовно погиналите, е спомената в Йоан 16:8-11, а Неговата мисия към спасените, е описана в Йоан 16:12-15. Samuel J. Mikolaski предлага интересно обобщение за дейността на Духа в Новия завет в своята статия „Богословие на Новия завет“ в *The Exposition Bible Commentary*, Vol. 1:

„Макар да е тясно свързана с новозаветната доктрина за оправданието, доктрината за освещението е различна сама по себе си. Подобно на дефиницията в Стария завет освещаването преди всичко е свързано с отделяне – както е отделен Бог, който е свят и съвършен, а на второ място то касае моралните качества и взаимоотношения на християните, които са създадени по образа на Бога. Освещението е дело на Светия Дух, който съединява човека с Христос и подновява неговия духовен живот. Новият завет говори за кръщение в Духа (I Кор. 12:13); запечатване с Духа (Ефес. 1:13, 14; 4:30), пребъждане в Духа (Йоан 14:17; Римл. 5:5; 8:9-11; I Кор. 3:16; 6:19; 2 Тим. 1:14), наставление в Духа (Йоан 14:26; 16:12-15), изпълване с Духа (Ефес. 5:18) и плодът на Духа (Гал. 5:22,23). Освещението е свързано с оправданието, което представлява стоенето пред Бога (Евр. 10:10), и може да се разглежда като израстване до един нов идеал“ (стр. 474).

С. Стих 17, подобно на Йоан 13:36; 14:5, 8 и 22, представлява поредният въпрос, зададен от апостолите.

Д. Мнозина смятат, че думите „станете да си отидем отгук“, казани в Йоан 14:31 в комбинация с Йоан 18:1, показват, че изреченото от Исус в глави 15-17, е станало по пътя през храма и улиците на Ерусалим до Гетсимания, а не в Горната стая.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:1-4

¹ Това ви казах, за да не се препънете. ² Ще ви отлъчат от синагогата; даже настава час, когато всеки, който вие убие, ще мисли, че принася служба на Бога. ³ И това ще ви сторят, защото не са познали мито Мен, нито Отца. ⁴ Но Аз ви казах тези неща, за да помните, че съм ви ги казал, когато дойде часът им. Отначало не ви ги казах, защото бях с вас.

16:1

NASB	„така че да бъдете предпазени от препъване“
NKJV	„така че да не се препънете“
NRSV	„да ви пази от препъване“
TEV	„така че да не се откажете от вярата си“
NJB	„за да не се отклоните“

Гръцкото понятие (свършено време, страдателен залог, подчинително наклонение на *skandalizō*, BAGD 752) първоначално се използва, за да опише капан с примамка за улавяне на животни. Често се превежда като „отпадам“ (вж. Мат. 13:21; 24:10; Марк 4:17; 14:27,29). В този контекст думата е използвана в метафоричен смисъл, като предупреждение за вярващите, заради враждебните действия на евреите и религиозните водачи.

16:2 „Ще ви отлъчат от синагогата” Тук става дума за отлъчване от юдаизма (вж. Йоан 9:22,34; 12:42). Има много неясни неща около процедурата покрай отлъчването от юдаизма. Налице са както временни, така и постоянни ограничения, свързани с посещенията в синагогата. По-късно след падането на Ерусалим през 70 г. сл. Хр. Юдеите се събират в Ямния, Палестина, където равините формулират „проклятие“, включващо името на Христос, като целта е за изключат християните от синагогата. В крайна сметка това води до окончателно разрыв между последователите на Христос и местната еврейска синагога.

- **„всеки, който ви убие, ще мисли, че принася служба на Бога”** Точно това е намерението на еврейските водачи (вж. Исая 66:5; Матей 5:10-12; 10:32). Савел от Тарс (Павел) е добър пример за подобна объркана ревност (вж. Исая 26:9-11; Гал. 1:13-14).

16:3 „Тези неща ще ви сторят“ Не е достатъчно да си искрен и посветен на върховния Бог. В Божието име са вършени много злини, грях, проявяван е голяма доза фанатизъм.

- **„защото не са познали нито Мен, нито Отца“** Понятието „да позная“ е свързано със старозаветната идея за близка и лична връзка (вж. Битие 4:1; Еремия 1:5). Тук силно се подчертава, че, който отхвърля Исус, в крайна сметка отхвърля Бога (вж. Йоан 8:19; 15:21; I Йоан 5:9-12). Йоан често говори за духовната слепота и невежеството на света (вж. Йоан 1:10; 8:19,55; 15:21; 16:3;17:25). Обаче, целта на идването на Сина е да спаси света (вж. Йоан 3:16) и да разкрие Бог Отец, така че светът да Го познае (вж. Йоан 17:23) чрез Христос.

16:4 Предсказанията на Исус са изречени с цел да насърчат учениците и да подсилят вярата и доверието им предвид предстоящото преследване и отхвърляне (вж. Йоан 13:19; 14:29). Изразът „от началото“ има предвид началото на Исусовото служение и специалното избиране на Дванадесетте.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:5-11

⁵ Но сега отивам при Онзи, Който Ме е пратил, и никой от вас не Ме пита: Къде отиваш? ⁶ Но понеже ви казах това, скръб изпълни сърцата ви. ⁷ Аз обаче ви казвам истината; за вас е по-добре Аз да отида, защото ако не отида, Застъпникът няма да дойде при вас, но, ако отида, ще ви Го изпратя. ⁸ А когато Той дойде, ще изобличи света за грях, правда и съд: ⁹ за грях, защото не вярват в Мен; ¹⁰ за правда, защото отивам при Отца и няма вече да Ме виждате; ¹¹ и за съд, защото князът на този свят е осъден.

16:5 „никой от вас не Ме пита: Къде отиваш?” Изглежда Петър задава същия този въпрос в Йоан 13:36, но мислите му веднага са отклонени в посока на предстоящото страдание на Исус и какво ще се случи с тях (вж. Йоан 16:6). Стиховете в Йоан 14:1-3 се отнасят до Исусовото възнесение в небето (вж. Деяния 1:9-11).

Тук е мястото да отбележим, че евангелията не са буквален запис, дума по дума на поученията, изречени от Исус. Те представляват обобщение, направено години по-късно с богословска цел. Под вдъхновението на Духа авторите на евангелието имат възможност да избират, подредят и адаптират думите на Исус (вж. книгата на Гордън Фий и Дъглас Стюарт, *How To Read the Bible For All Its Worth*). Не смятам, че са имали право да приписват на Исус думи, които не е

изричал. Разликите в описанията на четирите евангелия, богословската структура на Исусовите думи, поучения и действия вероятно се дължат на факта, че отделните автори пишат с цел благовестието да достигне до различен вид аудитория!

16:6 „скръб изпълни сърцата ви” Тук глаголът е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Преживяването в Горната стая е свързано със скръб (вж. Йоан 14:1; 16:6,22). В случая понятието „сърце“ е използвано в еврейския смисъл на цялостната личност с нейните мисли, чувства и воля. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕ към Йоан 12:40.

16:7 „за вас е по-добре Аз да отида“ Физическото тяло на Исус може да бъде само на едно място в един и същ момент, което ограничава Неговата възможност едновременно да поучава всички Свои ученици. Освен това по време на Своето земно служение поучението Му е фокусирано основно върху Израил (вж. Матей 10:6; 15:24). Идването на Светия Дух слага началото на нова ера, която е свързана със служение, обхващащо целия свят (вж. Ефесяни 2:11-3:13).

Понятието „предимство/полза/по-добре“ означава „изгодно“ и е използвано в Йоан 11:50 и 18:14 във връзка с Исусовата смърт. Изразът „да отида“ се отнася до всички събития в последната седмица от живота на Исус.

- **„защото, ако Аз не отида, Застъпникът няма да дойде при вас”** Тук са налице две условни изречения от трети вид, които говорят за потенциално действие. Исус трябва да си тръгне, за да получат пълнотата на Духа! Гръцкото понятие *paracletos* може да се преведе като „адвокат“, „утешител“ или „помощник“ (вж. 14:16, 26; 15:26, вж. подробния коментар към Йоан 14:16). Тази дума се среща само в творбите на Йоан. В гръцката литература думата се използва за адвоката на защитата, който е призван, за да помогне. В Йоан 16:8-11, обаче, Духът е в ролята на обвинител, докато в Йоан 16:12-15 виждаме Духът да се застъпва в полза на вярващите. Същата дума *paracletos*, е използвана за Сина в I Йоан 2:1. Гръцкият корен на тази дума може да се преведе като „утеха“. В този смисъл е използвана за Отца във II Кор. 1:3-11.
- **„Аз ще ви Го изпратя“** Духът идва, изпратен както от Отца, така и от Сина (вж. Йоан 14:26).

16:8 „И когато Той дойде, ще изобличи света“ Обърнете внимание, че и в трите области (грях, правда, съд) свидетелството на Духа е свързано с нуждата на човечеството от изкупителното дело на Исус Христос. Понятието „изобличавам“ е правен термин, свързан с кръстосания разпит.

G. V. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, p. 159, предлага интересен коментар на тези три области. Духът изобличава света, защото

1. неправомерно е допуснал Исус да бъде съден и екзекутиран;
2. светът не е схванал значението на греха
3. светът не е разбрал смисъла на правдата
4. светът не е наясно с осъждането

Ако това е така, тогава Духът цялостно разкрива Евангелието чрез личността на Исус. Религиозността на юдеите не може да ги спаси. Всички, които отхвърлят Исус, ще застанат на съд! „Грехът“ е тяхното неверие! Исус е единственият път за вечен живот с Бога!

Понятието „свят“ има предвид поквареното човешко общество, което е организирани и функционира така, че да е далеч от Бога. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.

16:9 „за грях, защото не вярват в Мен“ Евангелието започва с осъзнаване на човешката греховност и нуждата от Божията правда (вж. Римл. 3:9-18,23; 6:23; Ефес. 2:1-3). Грехът не е „най-големият“ проблем след Голгота. Най-големият проблем е неверието на човечеството в делото и личността на Исус Христос (вж. Йоан 3:6-21; 8:24,26). Понятието „вярвам“ има познавателни и

емоционални елементи, но преди всичко е дело на волята (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23). Вярата не е фокусирана върху достойнството или делата на вярващия, а върху отклика на покаяние с вяра в Божите обещания в Христос (вж. Римл. 3:21-30).

16:10 „за правда” Този израз може да се отнася до

1. Изкупителното дело на Христос на Голгота, което предстои и на възкресението, като двете са разглеждани като едно цяло (вж. Йоан 16:10)
2. Онези, които мислят, че са в правилни взаимоотношения с Бога извън Христос, а всъщност истината е, че само Христос е праведен пред Бога, което е видно от Възнесението.

16:11 „за съд, защото князът на този свят е осъден“ Идва ден, когато падналите ангели и грешното човечество ще трябва да застанат пред светия Бог (вж. Фил. 2:9-11). Макар все още да има голяма сила в този свят, сатана (вж. Йоан 12:31; 14:30; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2; I Йоан 5:19), вече е победен неприятел (перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение). Неговите деца (вж. Йоан 8:44; Мат. 13:38; I Йоан 3:8-10) ще се изправят пред гнева на Бога!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:12-15

¹² Имам още много неща да ви кажа, но не можете да ги понесете сега. ¹³ А когато дойде Онзи, Духът на истината, ще ви води в цялата истина; защото няма да говори от Себе Си, а каквото чуе, това ще говори, и ще ви извести за идните неща. ¹⁴ Той Мен ще прославя, защото от Мен ще взема и ще ви известява. ¹⁵ Всичко, което има Отец, е Мое, затова казах, че от Моето ще взема и ще ви известява.

16:12 „не можете да ги понесете сега“ Понятието „нося“ е използвано за животни, които носят физически товар. Някои от нещата, които учениците не могат да разберат, са

1. страданието на Христос
2. възкресението на Христос
3. световната мисия на църквата

Съвременните читатели трябва да помнят, че в много отношения животът на Христос представлява преходен период. Апостолите не разбират много неща чак докато Христос не им се появява след възкресението и след идването на Светия Дух в пълнота на Петдесетница.

Трябва да помним също, че евангелията са написани години по-късно с цел разпространяване на благата вест до различни читатели. Следователно те отразяват едно по-късно и зряло богословие.

16:13 „Духът на истината“ Понятието истина (*alētheia*) е използвано в старозаветния смисъл на надеждност и във вторичен план като истинност. В Йоан 14:6 Исус заявява, че Той е истината. Тази титла на Светия Дух подчертава ролята Му като божествена личност, която разкрива Исус (вж. Йоан 14:17,26; 15:26; 16:13-14; I Йоан 4:6; 5:7). Вж. коментара към Йоан 6:55.

„Ще ви води в цялата истина” Тук не става дума за абсолютната истина във всяка област от живота, а за сферата на духовната истина и за учението на Исус. Тук основно се касае за вдъхновението на новозаветните автори. Духът ги направлява по уникален, авторитетен (боговдъхновен) начин. На втори място същият Дух по-късно просветлява читателите, за да схванат истината на евангелието. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и ЛИЧНОСТТА НА ДУХА към 14:26.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОСВЕТЛЕНИЕ

Бог вече се е проявявал в миналото по ясни начини, за да се разкрие пред човечеството. В богословието това се нарича *откровение*. Той е подбирал определени хора, за да записват и да обясняват Неговото себеразкриване. Това се нарича *боговдъхновение*. Изпращал е своя Дух да помага на читателите да разбират Словото му. В богословието това се нарича *просветление*. Обаче щом като Светият Дух е обещал да ни помага да разбираме правилно Словото на Бога, тогава защо има толкова много разминаващи се тълкувания?

Отчасти проблемът се крие в това, че читателят често подхожда с някаква предварителна нагласа и личен опит. Често личните намерения се адресират от начина, по който човек решава да използва Библията като доказателство и оправдание, раздробявайки я на отделни стихове. В много случаи в Библията се налага определена богословска схема, която ѝ позволява да говори само по определени начини и в определени области. Просветлението просто не може да се сравнява с боговдъхновението, въпреки че и в двете основната роля е на Светия Дух.

Най-добрият подход би бил да се търси основната идея на всеки абзац, а не да се прави опит да се тълкува всеки един детайл от текста. Именно тематичният подход изразява първоначалната мисъл на автора. Когато правим план на дадена книга или литературна единица, това ни помага да проследим по-добре намерението на вдъхновения от Бога автор. Никой интерпретатор не може да претендира за боговдъхновеност. На нас не ни е дадено да възпроизведеме метода за интерпретация на първоначалния автор. Ние можем и трябва да се стараем да разбираме какво е казал той на своите съвременници – и едва след като сме го направили, да си задаваме въпроса какво говори този текст на нас днес. Има части от Библията, които са неясни или скрити от нас (до някой определен исторически период). Върху определени текстове винаги ще съществуват несъгласия, но ние трябва да изразяваме ясно централните истини и да позволяваме свобода за индивидуални интерпретации в рамките на намерението на първоначалния автор. Всички тълкуватели трябва да ходят в наличната светлина, като непрестанно четат текста с готовност да получат допълнителна светлина от Писанието и от Духа. Бог ще ни съди един ден въз основа на равнището на нашето разбиране и начина, по който сме откликвали на практика на това разбиране.

- **„защото няма да говори от Себе Си, а каквото чуе, това ще говори; и ще ви извести за идните неща“** Нещата, които непосредствено предстоят, са Голгота, възкресението, възнесението и Петдесетница. Тук не става дума за пророческо служение или предсказване на бъдещи събития (напр. Агав, Деяния 21:10, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРОРОЧЕСТВО към Йоан 4:19). Духът ще приеме истината от Отца, както прави Исус и ще я предаде на учениците, също както и Исус. Отец дава на Духа не само съдържанието на евангелието, но и начина, по който то да бъде предадено (тоест лично. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26). Бог Отец е съвършен (вж. I Кор. 15:27-28).

16:14-15 „Той Мен ще прославя, защото от Моето ще взема и ще ви известява“ Основната задача на Духа е да издига и разкрива Месията Исус (вж. Йоан 16:15). Духът никога не изтъква Себе Си, а винаги изтъква Исус (вж. Йоан 14:26).

- **„всичко, което има Отец, е Мое“** Какво удивително твърдение (вж. Йоан 3:35; 5:20; 13:3; 17:10; Мат. 11:27). То е подобно на казаното в Мат. 28:18; Ефес. 1:20-22; Кол. 2:10; I Петър 3:22. В Троицата има ред на действие, което не е свързано с равенството между трите личности. Както Исус отразява Отец, така Духът отразява Исус.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:16-24

¹⁶ Още малко няма да Ме виждате, и пак малко, и ще Ме видите. ¹⁷ Тогава някои от учениците Му казаха помежду си: Какво е това, което ни казва: Още малко и няма да Ме виждате, и пак малко, и ще Ме видите, и това: Отивам при Отца. ¹⁸ Затова си казаха: Какво е това, което казва: Още малко? Не знаем какво иска да каже? ¹⁹ Исус като разбра, че желаят да Го питат, им каза: Затова ли се питате

пomeжду си, че казах: Още малко няма да Ме виждате, и пак малко, и ще Ме видите? ²⁰ Истина, истина ви казвам: Вие ще плачете и ще заридаете, а светът ще се радва; вие ще скърбите, но скръбта ви ще се обърне в радост. ²¹ Жена, когато ражда, е в скръб, защото е дошъл часът ѝ, но когато роди детенцето, не помни вече мъките, поради радостта, че се е родил човек на света. ²² Така и вие сега имате скръб, но Аз пак ще ви видя и сърцето ви ще се зарадва, и радостта ви никога няма да отнеме. ²³ И в онзи ден няма да Ме питате за нищо. Истина, истина ви казвам: Ако поискате нещо от Отца в Мое име, ще ви го даде. ²⁴ Досега нищо не сте искали в Мое име. Искайте и ще получите, за да бъде радостта ви пълна.

16:16 „още малко“ Тази фраза се среща често в Йоан (вж. Йоан 7:33; 12:35; 13:33; 14:19). Има няколко теории, които коментират значението на тази идиоматична фраза:

1. Появите на Исус след възкресението
2. Второто идване на Исус
3. Идването на Исус в и чрез Светия Дух

В светлината на контекста, вариант 1 е единственият правилен (вж. Йоан 16:22). Учениците са объркани от това твърдение (вж. Йоан 16:17-18).

16:17 „някои от учениците Му си казаха помежду си“ Това е поредният въпрос, който ни напомня за Йоан 13:36;14:5,8,22. Исус използва тези въпроси, за да им вдъхне увереност и да разкрие Себе Си. За евангелието от Йоан е характерно, че използва диалог, за да разкрие истината. В Йоан има двадесет и седем разговора с Исус и за Него. Евангелието на Йоан е известно и с това, че слушателите на Исус не разбират думите Му (вж. Йоан 16:18). Те от горе, те са от онези, долу.

- „и защото Аз отивам при Отца“ Исус заявява това в Йоан 16:5, което ни напомня за израза „още малко“ в Йоан 16:16. В известен смисъл това е много известен месиански израз (вж. Йоан 13:1,3; 16:28; 17:24).
- „няма да ме виждате... ще ме видите“ В Йоан 16:16 и 17 са използвани две различни думи за „виждам“. Те приличат на синоними. Ако е така, тогава сигурно се касае за единствен период от време и това вероятно са дните между Исусовата смърт на кръста и появата Му в деня на възкресението. Други смятат, че тези две думи касаят „физическото“ зрение и „духовното“ виждане, и следователно става дума за (1) времето между Голгота и сутринта на възкресението или (2) периода между възнесението и Второто идване на Христос. Фактът, че първият глагол (*theōreō*) е в сегашно време Йоан 16:16 и 17, а вторият е в бъдеще време (*horaō*), както в Йоан 16:16, така и в Йоан 16:17, подкрепя теорията за синонимите.

16:18 „Затова си казаха“ Тук глаголът е в несвършено време, което може да означава, че (1) са казвали нещо отново и отново или (2) са започнали да говорят.

- „Какво иска да каже“ Онези, които са с Него, които чуват думите Му и виждат чудесата Му, не винаги Го разбират (вж. Йоан 8:27,43; 10:6; 12:16; 18:4). Това е един от аспектите на служението на Светия Дух.

16:19 „Исус знаеше, че искат да Го питат“ Исус често знае мислите на хората (вж. Йоан 2:25; 6:61,64; 13:11). Трудно е да знаем дали това умение се свежда до (1) Неговата божествена същност; (2) прозрение за хората и ситуациите, или (3) и двете.

16:20 „Истина, истина ви казвам“ Това са думите „Амин, амин“ (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:51). „Амин“ е старозаветно понятие (*aman, emeth, emunah*) за „вяра“ (вж.

Авакум 2:4). Основното значение е да „бъдеш уверен“ или „да бъдеш сигурен“. Думата започва да се използва фигуративно за надеждността на Бога, и е в основата на библейската концепция за вяра/вярност. Исус е единственият, който започва изречението с тези думи. Изглежда изречението съдържа идеята за „нещо, което е важно и сериозно твърдение, така че слушайте внимателно.“

- **„вие ще плачете и ще заридаете“** Този израз говори за шумно и публично оплакване, което е характерно за юдейските обичаи при проява на скръб (вж. Йоан 11:31,33; 20:11). Когато говори за скръбта на учениците Исус на три пъти използва местоимението „вие“ (Йоан 16:20 [два пъти] и Йоан 16:22). Водачеството означава
 1. слугуване
 2. отхвърляне от света
 3. преследване, както преследваха Учителя
- **„вие ще скърбите, но скръбта ви ще се обърне в радост“** Какво прекрасно обещание, дадено на учениците в такъв труден момент, когато са смутени и не разбират Исусовите думи. Всичко, което Исус е обещал на тази малка група от ученици, ще се изпълни при Неговата поява след възкресението, в неделната вечер, когато те са събрани в Горната стая.
 1. Той няма да ги остави (Йоан 14:18; 16:16,19; 20:19)
 2. Той ще дойде при тях (Йоан 14:18; 16:16,19; 20:19)
 3. Той ще им даде мир (Йоан 16:22; 20:19)
 4. Той ще им даде Духа (Йоан 15:26; 20:22)

16:21 „Когато жена ражда“ Метафората с раждащата жена е характерна както за Стария завет, така и за Новият завет. Обикновено се използва, за да опише внезапността или неизбежността на раждането, но тук акцентът е върху поведението на майката преди и след раждането. Метафората често е свързана с „родилните болки“ на Новия век (ср. Исаия 26:17-18; 66:7-14; Марк 13:8). Точно това е и идеята, която Исус отразява и именно по тази причина, учениците, които още не са преживели кръста, възкресението и възнесението, не разбират думите Му!

16:23 „в онзи ден“ Това е още един еврейски идиоматичен израз (като раждането на дете, вж. Йоан 16:21), който обикновено е свързан с идването на Новия век (вж. Йоан 14:20; 16:25,26).

- **„няма да ме питате за нищо“** В този стих има две различни думи за „въпрос“ и „питане“ (вж. Йоан 16:26). В първата част на стиха се касае за „задаване на въпрос“ (вж. Йоан 16:5,19,30). Ако преводът е точен, тогава Исус има предвид всички въпроси, зададени от учениците, за които четем в Йоан 13-17 (вж. Йоан 13:36; 14:5,8,22; 16:17-18). В тази връзка второто понятие касае идването на Светия Дух (ср. Йоан 14:16-31; 15:26-27; 16:1-15), който ще отговори на всичките им въпроси. В известен смисъл този израз ми напомня за обещанието за Новия завет в Еремия 31:31-34, където идването на Новия век означава съвършено знание за всички вярващи.

NASB „ако искате нещо от Отца в Мое име“

NKJV „каквото и да поискате от Отца в Мое име“

NRSV „ако искате нещо от Отца в Мое име“

TEV „Отец ще ви даде, каквото и да поискате в Мое име“

NJB „каквото и да поискате от Отца, Той ще ви даде в Мое име“

Горното изречение не е условно, а подчинително следствено. Това означава, че искането в името на Исус не е просто ритуална формула, с която завършваме всяка молитва, а по-скоро молба в съгласие с волята, мислите и характера на Исус Христос (вж. I Йоан 5:13). Вж. коментара към

Йоан 15:16. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: МОЛИТВАТА – И НЕОГРАНИЧЕНА, И ОГРАНИЧЕНА към I Йоан 3:22.

Налице са различни варианти в древните манускрипти заради израза „в Мое име“. Въпросът е дали глаголят е „искате“ или „даде“, или и двата? Тъй като контекстът касае молитвата, вероятно глаголят трябва да бъде „искам“, макар че на практика всичко от Отца идва чрез Исус („Мое име“, вж. Йоан 14:13,14; 16:15,24,26). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИМЕТО НА ГОСПОДА към Йоан 14:13-14.

16:24 „искайте и ще получите“ „Искайте“ е сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Акцентът е върху молитвата на вярващите, която трябва да бъде постоянна и упорита. В известен смисъл, достатъчно е вярващите да поискат само веднъж, но от друга страна, молитвата представлява постоянно общуване с Бога и доверие в Него, постоянно искане (вж. Мат. 7:7-8; Лука 11:5-13; 18:1-8).

■ **„за да бъде радостта ви пълна“** Това е перифразирано причастие в перфектно време, страдателен залог (вж. I Йоан 1:4). Отговорената молитва е причина за нашата радост. Радостта е характеристика на Исусовите последователи (вж. Йоан 15:11; 16:20,21,24; 17:13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:25-28

²⁵ Това ви говорих с притчи. Настава час, когато няма да ви говоря вече с притчи, а ясно ще ви известя за Отца. ²⁶ В онзи ден ще искате в Мое име, и не ви казвам, че ще моля от Отца за вас, ²⁷ защото Сам Отец ви обича, понеже вие обикнахте Мен и повярвахте, че Аз от Отца излязох. ²⁸ Излязох от Отца и дойдох в света; и пак напускам света и отивам при Отца.

16:25 „фигуративен език“ Учението на Исус има двоен ефект: (1) то отваря нашия ум, за да проумяваме думите Му (2) то може да блокира разбирането (вж. Марк 4:10-11; Ис. 6:9-10; Ер. 5:21). За да бъде разбрано учението Му, ключов елемент е сърцето на слушателя. Обаче, има истини, които дори спасените не могат да схванат и ги разбират чак след събитията от Страдалната седмица (разпятието, възкресението, появите след възкресението и възнесението) и Петдесетница.

Появата на Исус пред двамата ученици, тръгнали за Емаус след възкресението (вж. Лука 24:13-35), ни подсказва какъв е неговият метод на поучаване (вж. Йоан 16:25-27,29). В Своите появи след възкресението Самият Исус показва на учениците си как Старият завет предсказва и обяснява Неговото служение. Това е моделът и на проповедите на Петър в Деяния (*kerygma*, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 5:39).

■ **„ще ви кажа ясно“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ (*PARRHĒSIA*) към Йоан 7:4.

16:26 „В онзи ден вие ще искате в Мое име и Аз не ви казвам, че ще моля Отца за вас“ Този стих отразява една важна истина. Много съвременни християни смятат, че не могат да се обръщат директно към Бога! Обаче, Библията учи, че

1. Духът се моли за вярващите (Римл. 8:26-27)
2. Синът се застъпва за вярващите в I Йоан 2 гл.:
3. вярващите могат да призовават Бога директно в молитва заради Христос

16:27 „защото Сам Отец ви обича“ Тук думата за „обич“ е *phileō*, която е използвана и в Йоан 5:20 за любовта на Отец към Исус. Какво невероятно твърдение, което подсилва казаното в Йоан 3:16 (където дума „обичам“ е *agapaō*). Тук не става дума за един Бог, който се колебае, а за любещ Баща, чиято воля е да изпрати Сина Си, за да извърши Неговата изкупителна цел!

Древните гръцки ръкописи предлагат два варианта в случая: (1) „Бог“ или „Отец“ или (2) наличие или отсъствие на определителен член. Думата „Бог“ се среща в MSS P⁵, K², A, и N, докато същата дума се намира членувана в MSS C³ и W. Изглежда вторият вариант е по-труден и необичаен. Според едно от правилата на Текст критиката (вж. Приложението) най-трудният или необичаен текст вероятно е оригиналът, който книжниците са опитвали да променят при преписването. Съгласно оценката на UBS изразът се счита за „труден за определяне“ или „С“.

Думата „Отец“ се среща в ръкопис K¹, а членуваният вариант „Отецът“ се среща в B, C*, D, и L. Понятието „Отец“ най-добре пасва на този контекст.

■ **„защото вие Ме обичате и вярвате, че от Него излязох“** Тук има два глагола в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Любовта към Исус и вярата в Него определят общуването с Бог Отец. В книгата *A Translator's Handbook on the Gospel of John* на Barclay Newman и Eugene Nida намираме следното интересно твърдение:

„Тези думи подсказват, че за Йоан концепциите за любов, послушание и вяра са просто различен начин да изразим връзката на човека с Божия Син“ (стр. 518).

Относно думата „вярвам“, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБА НА ГЛАГОЛА „ВЯРВАМ“ ОТ ЙОАН към Йоан 2:23.

16:28 „Излязох... и дойдох“ Тук има два глагола. Първият е в минало свършено време, а вторият е в перфектно време. Исус е роден във Витлеем (Въплъщение) и резултатите от Неговото идване са с вечна стойност („Аз съм с вас завинаги“, вж. Мат. 28:20). Фактът, че Исус е дошъл от Отца (вж. Йоан 16:27,30; 8:42; 13:3; 17:8), говори за

1. Неговото предвечно съществуване
2. Неговата божествена същност
3. Неговото пълно откровение за Бога

■ **„пак напускам света и отивам при Отца“** Тези думи имат предвид предстоящото възнесение и началото на служението на „Помощника“, и застъпническата мисия на Исус (вж. Евр. 7:25; 9:24; I Йоан 2:1). В Йоан 1:1 се говори за предвечното съществуване на Исус, а в тези стихове е подчертано, че Той ще възвърне Своята слава и мощ (вж. Йоан 17:5,24).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 16:29-33

²⁹ Неговите ученици Му казаха: Ето, сега ясно говориш и никаква притча не казваш. ³⁰ Сега знаем, че Ти всичко знаеш и няма нужда да Те пита някой. По това познаваме, че си излязъл от Отца. ³¹ Исус им отговори: Сега ли вярвате? ³² Ето, настава час, дошъл е вече, да се разпръснете, всеки при своето си и Мен да оставите Сам; но не съм Сам, защото Отец е с Мен. ³³ Това ви казах, за да имате в Мен мир. В света имате скръб, но дерзайте: Аз победих света.

16:29 „говори ясно“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ (*PARRHĒSIA*) към Йоан 7:4.

16:30 Това изречение трябва да бъде разбирано в светлината на въпроса, зададен на Исус от учениците в Йоан 16:19. Този стих показва, че вярата им търпи развитие, но все още е непълна. Те са били свидетели на много думи и дела, извършени от Исус; дали това събитие (вж. Йоан 16:19) действително играе ролята на повратна точка в тяхното разбиране? За мен това звучи като едно от добронамерените, но пресилени твърдения на Петър (вж. The Jerome Biblical Commentary, стр. 456).

16:31 „не вярвате ли” Това може да бъде твърдение или въпрос. В повечето съвременни английски преводи, както и в българския, изразът е под формата на въпрос. Дори и в този критичен период, вярата на апостолите не е напълно зряла. Макар и слаба, първоначалната вяра на съвременните вярващи също бива приета от Бога, когато те откликват на поканата на Исус според светлината, с която разполагат. Фактът, че на учениците не достига вяра, става явен, когато те изоставят Исус и се разбягват, щом се стига до Неговия съд и разпятие.

16:32 „да се разпръснете, всеки в своето си, а Мен да оставите Сам“ Очевидно Йоан е единственият очевидец, който присъства по време на съда над Исус и Неговото разпъване (вж. Мат. 26:31, от Зах. 13:7). Ако съдим по Йоан 21:1-3, някои от учениците на Исус се връщат към тяхното предишно занимание, риболова.

Исус е лишен от компанията на последователите си (вж. Мат. 26:38,40-41, 43,45), но не и от божественото присъствие (вж. Йоан 8:16,29), чак до кръста, където понася греховете на света (вж. Мат. 27:45-46).

NASB	„в своя собствен дом“
NKJV	„ в своето“
NRSV	„в своя дом“
NJB	„своя собствен път“
TEV	„вашия собствен дом“
REB, NET	
NIV	„в своя собствен дом“

Преводът на NKJV е буквален. Повечето английски преводи имат предвид, че всеки от учениците ще се завърне в дома си. Според Vultmann думата има предвид „имущество“ или „притежания“ (NIDOTTE, том 2, стр. 839), а в случая Исус е представен като творец (тоест Йоан 1:3; I Кор. 8:6; Кол. 1:16; Евр. 1:2).

16:33 „в Мен може да имате мир“ Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение (вж. Йоан 14:27). Мирът, било той обективен или субективен се намира и поддържа единствено в Христос. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: МИР към Йоан 14:27.

- „света“ В този контекст Йоан използва понятието „свят“ в смисъла на човешко общество, организирано и функциониращо без Бога. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *Kosmos* е Йоан 14:17.
- „имате скръб“ Учениците ще бъдат изправени пред преследването, на което е подложен Исус (вж. Йоан 15:18-25; Матей 5:10-12; Деяния 14:22; I Солунци 3:3). Преследването (тоест *thlipsis*) е начин да се разкрият истинските последователи на Христос. В книгата Откровение се прави богословско разграничение между „гняв“ и „преследване“. Божият гняв никога не се стоварва над вярващите, но гневът на невярващите се излива над Христовите последователи. Светът демонстрира, че принадлежи на сатана, защото се опълчва срещу „децата на светлината“ (вж. Йоан 1:1-18; 3:17-21)!
- „дерзайте” Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение (вж. Мат. 9:2,22; 14:27; Марк 6:50; 10:49; Деяния 23:11). Думата ни напомня за заповедта на ЯХВЕ към Исус Навиев (вж. Ис. Нав. 1:6,9,18; 10:25).
- „Аз съм победил света” Тук глаголът е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Победата е обявена още преди Гетсимания, преди Голгота и преди празния гроб (вж. Римл. 8:37; I Кор. 15:57; II Кор. 2:14; 4:7-15)! тук няма място за дуализъм. Бог контролира абсолютно всичко!

Както Исус победи света посредством Своята любов и покорство на Отца, така и вярващите са победители чрез Него (вж. I Йоан 2:13-14; 4:4; 5:4-5; Откр. 3:21; 12:11).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е връзката между глави 15 и 16?
2. Каква е връзката между Йоан 13:36 и Йоан 16:5?
3. Каква е мисията на Светия Дух за погиващия свят?
4. Какво е служението на Светия Дух по отношение на вярващите?
5. Защо стихове 26-27 се явяват такава важна истина, която е нужна в светлината на тенденцията за съвременните деноминации?

Йоан 17 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Молитвата на Исус	Исус се моли за Себе Си	Първо-свещеническата молитва на Исус	Исус се моли за Своите ученици	Молитвата на Исус
17:1-5	17:1-5	17:1-5	17:1-5	17:1-23
	Исус се моли за учениците Си			
17:6-19	17:6-19	17:6-19	17:6-8	
	Исус се моли за всички вярващи		17:9-19	
17:20-26	17:20-26	17:20-24	17:20-23	
			17:24-26	17:24-26
		17:25-26		

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-26

А) Историческа обстановка

1. Тази глава представлява първосвещеническата молитва на Исус за
 - a. Него Самия (Йоан 17:1-5)
 - b. Неговите ученици (Йоан 17:6-19)
 - c. Бъдещите Му последователи (Йоан 17:20-26)

Молитвата е произнесена в атмосфера на увереност, а не на отказване (Йоан 16:33).

2. Това е най-дългата молитва на Исус, записана за нас

3. Тази глава трудно може да се раздели на подтеми, защото в нея се повтарят едни и също мотиви, които са характерни за творбите на Йоан. Това прилича на гоблен с повтарящи се мотиви. Ключовите думи са „слава“, „давам“, „познавам“, „изпратен“, „светът“ и „едно“.

4. В тази глава Светият Дух не е споменат. Това е необичайно, защото Той е основна тема в глави 14-16.

В) Характеристики на учениците в стихове 6-19

1. Те са избрани
2. Те са послушни
3. Те познават Бога и Христос
4. Те приемат истината
5. Исус се моли за тях
6. Те остават в света
7. Те са пазени от Неговата сила
8. Те са едно, както Отец и Синът са едно
9. Те имат Неговата радост
10. Те не са от този свят
11. Те са осветени чрез истината
12. Те са изпратени, както Исус е изпратен
13. Те са възлюбени от Бога и от Исус

С. Понятието „слава“ в Йоан

1. Гръцката дума *doxa* е превод на 24 еврейски думи в Септуагинта (LXX). Основното еврейско понятие за „слава“ е *kabod*, което означава „различен“, „тежест“, „достойнство“, „репутация“, „чест“ или „блясък/величие“.

2. Гръцкото понятие *doxa* идва от глагола „да мисля“ за своята репутация.

3. В Йоан са използвани различни конотации на тази дума:

a. божествена слава (вж. Йоан 17:5,24; 1:14; 12:41; 12:16)

b. откровението на Бог Отец посредством знаменията и учението на Исус, както и делата Му по време на Страдалната седмица (вж. Йоан 17:4,10,22; 1:14; 2:11; 7:18; 11:4,40)

c. по-специално кръста (вж. Йоан 17:1,4; 7:39; 12:23; 13:31-32)

Очевидно различните думи могат да бъдат използвани като взаимозаменяеми. Централната истина е, че невидимият Бог се разкрива в човешка личност (тоест Исус Христос) посредством думи и дела.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 17:1-5

¹ Това каза Исус, и като вдигна очите Си към небето, каза: Отче, настана часът, прослави Сина Си, за да те прослави и Синът Ти, ² както си Му дал власт над всяко създание, да даде живот на всички, които Си Му дал. ³ А това е вечен живот – да познаят Теб, единствения, истинен Бог и Исус Христос, Когото си изпратил. ⁴ Аз Те прославих на земята: извърших делото, което Ти Ми даде да върша. ⁵ И сега, прослави Ме, Отче, при Себе Си, със славата, която имах при Теб, преди да беше светът.

17:1 „Исус изговори тези неща“ Това сигурно са думите, изречени от Исус и записани в Йоан, глави 13-16.

- **„като вдигна очите Си към небето“** Тази поза е обичайна за един евреин, докато се моли: ръце, глава и отворени очи, издигнати към небето, сякаш човекът разговаря с Бога (вж. Йоан

11:41; Марк 7:34; Лука 18:13; Псалм 123:1). Исус се моли често. Това може да се види в записаното от Лука 3:21; 5:16; 6:12; 9:18, 28; 11:1; 22:41-45; 23:34.

- **„Отче“** Исус обикновено се обръща към Бога с тази титла (вж. Йоан 11:41; 12:27,28; Матей 11:25-27; Лука 22:42; 23:34). Исус говори арамейски. Еврейското понятие е *Abba*, обръщение, с което децата се обръщат към бащите си у дома, „Татко“ (вж. Йоан 14:36). Това сигурно е звучало обидно за онези, които не са били ученици на Исус!
- **„настъпи часът“** Това означава, че Исус знае целта и времето на Своята мисия (вж. Йоан 2:4; 7:6,8,30; 8:20; 12:23; 13:1). Той не е изненадан от неизвестни обстоятелства.
- **„прослави Сина Си“** Този глагол е в несвършено време, деятелен залог, повелително наклонение. В Йоан Исус винаги говори за своята смърт с подобни понятия (вж. Йоан 17:4; 7:39; 12:23; 13:31-32). Същото понятие е използвано, за да опише предвечната божественост на Исус (вж. Йоан 1:14 и Йоан 17:5,24). Делата на Исус прославят Бог Отец! Налице е реципрочност! Вж. коментара към Йоан 1:14 и Наблюдения върху контекста, подточка „С“.

Относно думата „Син“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 3:8.

Налице са различни варианти в древните манускрипти по отношение на думата „Син“:

1. Думата „Син“ е членувана в MSS P⁶⁰, x, B, C*, W

2. Думата „Син“ е с местоимение в родителен падеж „си“ в MSS A, D, C²

Според оценката на UBS⁴ вариант #1 получава рейтинг „B“ (почти сигурно).

17:2 „власт над всяка плът“ Това е удивително изявление за един селски дърводелец (вж. Йоан 5:27; Матей 11:27; 28:18; Лука 10:22). Понятието „власт“ (*exousia*) е същото, което Йоан използва и в Йоан 1:12; 5:27; 19:10,11. Може да бъде преведено като „законно право“, „власт“ или „сила“. Изразът „всяка плът“ е в единствено число (еврейски идиом, който описва човечеството, вж. Битие 6:12; Псалм 65:2; 145:21; Исаия 40:5; 66:23; Йоил 2:28).

- **„на всички, които си Му дал“** Изразът „на всички, които“ е в среден род, множествено число (вж. Йоан 7,24), и има предвид учениците и тялото Христос, а не отделни вярващи. Глаголът е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за дар с вечна стойност! Този израз потвърждава предузнанието и избирането (вж. Йоан 17:6, 9, 12; 6:37, 39; Римляни 8:29-30; Ефесяни 1:3-14). В Стария завет избирането е с цел служба, докато в Новият завет то е свързано с духовно, сигурно и вечно спасение. Вярващите също са призвани да служат. Избирането не е единственият божествен акт, но е свързан с човешката отговорност в рамките на завета. То не е фокусирано върху смъртта, а върху живота! Вярващите са избрани за „святост“ (вж. Ефесяни 1:4), а не да се хвалят, че са привилегирани. Не трябва да разбираме, че Отец дава на Исус само някои хора, а други – не.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДАТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария завет понятието се използва предимно за служение. В Новия завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библиейско напрежение може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подobaващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да“ на

нуждата на това паднало човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. христоподобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Споменатата доктрина е свързана с други истини, не е представена като отделна, самостоятелна истина. В случая, подходяща е аналогията между едно съзвездие и звездите в него. Бог представя истината по източен модел и жанр, не – западен. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от (парадоксални) двойки от доктринални истини:

13. Предопределение срещу свободна човешка воля
14. Сигурност на вярващите срещу нуждата от устояване
15. Първороден грях срещу съзнателен грях
16. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко съгрешаване
17. Първоначално спонтанно оправдание и осветение срещу прогресивно осветение
18. Християнска свобода срещу Християнска отговорност
19. Божията трансцендентност срещу Божията иманентност
20. Бог е напълно непознаваем срещу Бог е познаваем чрез Писанията
21. Божието царство е сред над срещу Божието царство предстои
22. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходима човешка заветна отговорност
23. Исус като божествен срещу Исус като човешка личност
24. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската представа за „завет“ обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека. Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

- „да даде вечен живот“ Вечният живот е дар от Бога чрез Христос (вж. Йоан 5:21,26; 6:40,47;10:28; I Йоан 2:25; 5:11). Това означава „живот от Бога“, „живота на новия век“ или „живота на възкресението“. Не се касае за количество, а за качество (вж. Йоан 10:10).

17:3 „Това е вечен живот“ Това е дефиниция за „вечния живот“, включена от Йоан. Този стих разкрива две от основните истини на християнството: (1) монотеизъм (вж. Втор. 6:4-6) и (2) Исус е Месията от Давидовия род (вж. II Царе 7). Този „вечен живот“ не е нещо запазено за бъдещето, а е на разположение в настоящето чрез Исус Христос.

- „да познаят Теб“ Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. Тук не става дума само за теоретично познание за Бога, макар че трябва да сме запознати с истината, но думата е използвана в нейния семитски смисъл на лична връзка. Обаче, истината е, че Исус е Месията, пълното и цялостно откровение за единствения, истински Бог (вж. Йоан 1:12,14; Кол. 1:15; Евреи 1:3), и всеки отделен човек трябва да повярва в Него, да Го приеме, да се покае и да бъде опазен в Него.
- „единственият истинен Бог“ Старият завет е уникален с това, че изявява съществуването на един-единствен истински Бог (вж. Изход 8:10; 9:14; Втор. 4:35,39; 6:4; 33:26; I Царе 2:2; II Царе 7:22; III Царе 8:23; Исая 37:20; 44:6,8; 45:6- 7,14,18,21,22; 46:9; Йоан 5:44; I Кор. 8:4,6; 1 Тим. 1:17; 2:5; Юда 1:25). Трябва да подчертаем, че Старият завет представя уникалността и единствеността на Бога на фона на преобладаващото в Древния Изток схващане за множество духовни същества. Има един-единствен Бог, но и други духовни създания (вж. Изход 15:11; Втор. 3:24; Псалм 86:8; 89:6).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МОНОТЕИЗЪМ

Монотеизмът като светоглед е уникален за Израил (започвайки от Авраам, 2000 г. пр. Хр.). Това е представата, че има един единствен Бог – а не просто един „върховен бог“ сред много други (както е в политеизма), нито пък един „добър бог“ сред други лоши (както е в персийския дуализъм и зороастрианството). В древния свят има само едно уникално изключение, когато в Египетската империя (при фараон Аменхотеп IV, известен също като Акенатен, управлявал през периода 1367-1350 или 1386-1361 г. пр. Хр.) има период на монотеистично поклонение.

В Стария завет представата за единствения Бог се изразява на различни етапи:

1. „никой като *ЯХВЕ* нашия Елохим“, Изход 8:10; 9:14; Втор. 33:26; III Царе 8:23
2. „никой друг освен Него“, Втор. 4:35,39; 32:39; I Царе 2:2; II Царе 22:32; Исаия 45:21; 44:6,8; 45:6,21
3. „*ЯХВЕ* е един“, Втор. 6:4; Римл. 3:30; I Кор. 8:4,6; I Тим. 2:5; Яков 2:19
4. „никой като Теб“, II Царе 7:22; Йер. 10:6
5. „Ти единствен си Бог“, Пс. 86:10; Исаия 37:16
6. „преди Мен не е имало друг Бог и след Мен няма да има“, Исаия 43:10
7. „няма друг освен Мен... няма друг“, Исаия 45:5-6,22
8. „няма никой друг, няма друг Бог“, Исаия 45:14,18
9. „няма други освен Мен“, Исаия 45:21
10. „няма нито един друг... няма подобни на мен“, Исаия 46:9

Трябва да отбележим, че тази съществено важна доктрина се разгръща поетапно през историята на Израил. Ранните библейски изявления могат да се разбират като „хенотеизъм“ – т.е. *практически монотеизъм* („За нас няма други богове, а само един Бог.“). Вж. Изход 15:11; 20:2-5; Втор. 3:28; 5:7; 6:4,14; 10:17; 32:12; III Царе 8:23; Пс. 83:18; 86:8; 136:1-2).

Първите текстове, които говорят за сингулярност, единственост (*философски монотеизъм*), са доста ранни: Изход 8:10; 9:14; Второзаконие 4:35,39; 33:26. Пълните и окончателни описания можем да намерим в Исаия 43-46 глави (конкретно вж. 43:11; 44:6,8; 45:7,14,18,22; 46:5,9).

Новия завет ни препраща към Второзаконие 6:4 в следните текстове: Римляни 3:30; I Кор. 8:4,6; Ефесяни 4:6; I Тимотей 2:5; Яков 2:19. Исус също цитира този пасаж, наричайки го първата и най-голяма заповед (вж. Мат. 22:26-27; Марк 12:29-30; Лука 10:27). Новият завет също както Стария подчертава съществуването на духовни създания (демони, ангели), но над тях има само един единствен създател и изкупител – Бог (*ЯХВЕ* от Битие 1:1).

Библейският монотеизъм има следните характеристики:

1. Бог е един и неповторим (онтологията се приема, без да се конкретизира).
2. Бог е личност (вж. Бит. 1:26-27; 3:8).
3. Бог е нравствено добър (вж. Изх. 34:6; Неем. 9:17; Пс. 103:8-10).
4. Бог е създал човешките същества по Свой образ (Бит. 1:26-27) с цел да може да общува с тях (защото е личност). Той е ревнив Бог (вж. Изх. 20:2-3).

От Новия завет извеждаме следните истини за Бога:

1. Бог има три вечни и личностни изявления.
2. Бог се разкрива съвършено и пълноценно в Исус Христос (вж. Йоан 1:1-14; Кол. 1:15-19; Евр. 1:2-3).
3. Вечният план на Бога за изкупление на падналото в грех човечество се изразява в жертвената смърт на Неговия единствен Син (вж. Исаия 53 гл.; Марк 10:45; II Кор. 5:21; Фил. 2:6-11; Евреи).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНА“ В ПИСАНИЯТА НА ЙОАН

А. Бог Отец

1. Бог е истинен/верен (вж. Йоан 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; Римл. 3:4; I Сол. 1:9; I Йоан 5:20; Откр. 6:10)

2. Божиите пътища са истинни (вж. Откр. 15:3)
 3. Божиите отсъждания са истинни (вж. Откр. 16:7; 19:2)
 4. Божиите изказвания са истинни (вж. Откр. 19:11)
- В. Бог Син
1. Синът е Истината
 - а. истинската светлина (вж. Йоан 1:9; I Йоан 2:8)
 - б. истинската лоза (вж. Йоан 15:1)
 - в. пълен с благодат и истина (вж. Йоан 1:14,17)
 - г. Той е истината (вж. Йоан 14:6; 8:32)
 - д. Той е верен (вж. Откр. 3:7,14; 19:11)
 2. Свидетелството на Сина е истина (вж. Йоан 18:37)
- С. Понятието може да има съпоставителна функция
1. Законът на Мойсей срещу благодатта и истината на Исус (вж. Йоан 1:17)
 2. Скинията в пустощта срещу небесната Скиния (вж. Евр. 8:2; 9:1)
- Д. Както се случва често в Йоан, това понятие има няколко конотации (на еврейски и на гръцки). С негова помощ Йоан описва и Отец, и Сина като личности, като говорещи и като автори на вест, която следва да се предаде на последователите им (вж. Йоан 4:13; 19:35; Евр. 10:22; Откр. 22:6).
- Е. За Йоан тези две прилагателни описват Отец като единственият и истинен достоверен Бог (5:44; I Йоан 5:20), а Исус – като Неговото пълно откровение за целите на изкуплението (а не само като информационен факт!).

■ „и Исус Христос, когото си изпратил“ Вероятно е този коментар да е вметнат от Йоан. Това подчертаване на факта, че Исус е „изпратен“ от Бога, е тема, която многократно се повтаря в Йоан и е известна като „вертикален дуализъм“ (вж. Йоан 3:17,34; 5:36,38; 6:29,38,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42;17:3, 8,18, 21,23,25; 20:21). Равините използват понятието *apostellō*, за да покажат, че някой е изпратен като официален представител. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

17:4 „Аз Те прославих на земята“ (вж. коментара към Йоан 13:32). Понятието „слава“ може да се използва в смисъл на (1) „да отдам слава на“ или (2) „да разкрия славата на“. Стих 6 предполага, че верният вариант е #2. Една от основните задачи на Исус е да разкрие Бог Отец (вж. Йоан 1:14,18).

- „като извърших делото“ Коренът на гръцката дума *telos*, означава да „завърша напълно“ (вж. Йоан 4:34; 5:36; 19:30). Делото е в три измерения:
1. откровение за Бог Отец (Йоан 1:14,18)
 2. изкупление за грешното човечество (вж. Марк 10:45; II Кор. 5:21)
 3. пример за истинска човечност (Йоан 13:31; I Петър 2:21)
 4. освен това, Исусовото дело на застъпничество продължава (вж. I Йоан 2:1; Евреи 7:25; 9:24).

17:5 „прославя... славата“ Този стих подчертава предвечното съществуване на Исус (вж. Йоан 1:1,15; 6:62; 8:58; 16:28; 17:11,13,24; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-11; Кол. 1:17; Евреи 1:3; 10:5-8). Исус разкрива „славата“ пред Своите ученици посредством знамения и чудеса (вж. Йоан 1:14; 2:11; 11:4,40; 12:28). Предстои да разкрие пълната слава чрез своята смърт, възкресение, възнесение и завръщане в небесната слава (вж. Йоан 17:24; Фил. 2:5-6). Глаголът е в несвършено време, деятелен залог, повелително наклонение и представлява молитва към Бог Отец. Вж. подробния коментар върху понятието „слава“ в Йоан 1:14.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 17:6-19

⁶ Изявих името Ти на хората, които ми даде от света. Те бяха Твои и Ти ги даде на Мен, и те опазиха Моето слово. ⁷ Сега познаха, че всичко, което си Ми дал, е от Теб; ⁸ защото думите, които Ми даде Ти, Аз ги предадох на тях, те ги приеха и наистина познаха, че излязох от Теб и повярваха, че Ти си Ме пратил. ⁹ Аз за тях се моля, не се моля за света, а за тези, които си Ми дал, защото са Твои. ¹⁰ И всичко Мое е Твое и Твоето – Мое, и Аз съм прославен в тях. ¹¹ Не съм вече в света, а тези са в света, и Аз ида при Теб. Отче свети, опази ги в Името Си, което си Ми дал, за да бъдат едно както сме и ние. ¹² Докато бях с тях, Аз ги пазех в Твоето Име, което Ми даде; опазих ги и нито един не погина, освен синът на погибелта, за да се изпълни Писанието. ¹³ А сега идвам при Теб, а това казвам в света, за да имат Моята радост пълна в себе си. ¹⁴ Аз им предадох Твоето слово и светът ги намрази, защото те не са от света, както Аз не съм от него. ¹⁵ Не се моля да ги вземеш от света, а да ги пазиш от лукавия. ¹⁶ Те не са от света, както и Аз не съм от света. ¹⁷ Освети ги чрез истината, Твоето слово е истина. ¹⁸ Както Ти прати Мен в света, така и Аз пратих тях в света. ¹⁹ И за тях Аз освещавам Себе Си, за да бъдат и те осветени чрез истината.

17:6 „Изявих им Твоето име“ Еврейските имена имат за цел да разкриват характера (вж. Йоан 17:11,12,25-26; Пс. 9:10). В богословско отношение това означава, че Исус показва същността на Бога (вж. Йоан 1:18; 12:45; 14:8-11; Кол. 1:15; Евр. 1:3).

Понятието „име“ играе важна богословска роля в диалозите в Горната стая (вж. Йоан 14:13,14,26; 15:16,21; 16:23,24,26; 17:6, 11,12,26). В Йоан 17 глава са използвани две уникални титли за Бога:

1. Свети Отче, Йоан 17:11
2. Праведни Отче, Йоан 17:25

■ **„хората, които Ми даде“** В богословски план това касае избирането (вж. Йоан 17:2, 9,24; 6:37,39). Никой не може да дойде, ако

1. Бог не даде
2. Духът не привлече (Йоан 6:44,65)
3. те не приемат (Йоан 1:12); повярват (Йоан 3:16)

■ **„те опазиха Твоето слово“** Послушанието е от съществено значение (вж. Йоан 8:51,55; 14:23; 15:10,20). Тази дума е използвана в подобен смисъл на старозаветното понятие „непорочен“ (вж. Ной, Битие 6:9; Авраам, Битие 17:1; Израил, Втор. 18:13; Йов, Йов 1:1). Това не означава съвършено покорство или безгрешност, а по-скоро желание да слушаме всичко, което Той ни разкрива; до тук изразът касае вярата на учениците в Исус, тяхното пребъждане в Него и взаимната любов помежду им по примера на Христос.

17:7 „те познаха“ Този глагол е в несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение, следван от „че“ (*hoti*), което говори за съдържанието на посланието. Ако искате да разберете как Йоан използва думата „*hoti*“, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23, #4.

■ **„че всичко, което си Ми дал, е Твое“** Исус изявява това, което Му открива Бог Отец (вж. Йоан 17:8; 7:16; 12:48-49).

17:8 „те го приеха“ Те приемат посланието на Исус за Бога. Не е споменат директният подлог. В Йоан 1:12 директният подлог за приемане е Самият Исус; тук, става дума за посланието за Бога, което Исус носи и разкрива (вж. Йоан 17:4). това пояснява двойния аспект на евангелието като (1) личност и (2) послание.

- „те приеха... те повярваха” Тези два глагола са в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение. Тези истини касаят божествения произход и послание на Исус (вж. Йоан 5:19; 6:68-69; 12:48-49; 16:30; 17:18,21,23,25).

17:9 „Аз ще поискам за тях“ Исус е нашият Ходатай (вж. I Тим. 2:5; Евр. 8:6; 9:15; 12:24) и Застъпник (вж. I Йоан 2:1). Бог Отец също има участие в тези задачи (вж. Йоан 16:26-27), така както и Духът (вж. Римл. 8:26-27). И трите личности от Троицата са активно включени в цялостното дело на спасението.

- „светът“ Думата „свят“ *Kosmos* е използвана осемнадесет пъти в тази глава. Исус се грижи за (1) планетата (вж. Йоан 17:5,24) и за (2) връзката на вярващите с грешния свят (вж. Йоан 1:10; 17:6,9,11,13,14, 15,16,17,18,21,23). В творбите на Йоан думата „свят“ означава „човешко общество, организирано и функциониращо, отделено от Бога“. Понякога понятието обозначава (1) планетата (2) всички живи същества на планетата (3) или живота, отделен от Бога. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.

17:10 „и всичко Мое е Твое и Твоего – Мое” Тези думи разкриват единството на Троицата (вж. Йоан 17:11, 21-23; 16:15). Относно Троицата, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:26.

- „Аз се прославям в тях” Този глагол е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. Животът на ученика трябва да се стреми да отдаде почит на Исус, както Той прославя своя Отец. Каква удивителна отговорност!

17:11 „Аз не съм вече в света” Тези думи касаят (1) предстоящото скорошно възнесение, когато Исус се върне при своя Отец (вж. Деяния 1:9-10) или (2) публичното служение на Исус.

- „Свети Отче” Това е единственото място в Новият завет, където е използвано понятието „Свети“ за Бог Отец (като не броим „Светия“, което срещаме в I Петър 1:15) за разлика от Стария завет. Това прилагателно (*hagios*) често се използва, за да опише Светия Дух (вж. Йоан 1:33; 14:26; 20:22). Коренът на същата гръцка дума се използва, за да опише учениците в Йоан 17:17 (*hagiasmos*). Думата е употребена за Исус в Йоан 17:19 (*hagiazō*). Основното значение на думата е „да бъдеш отделен за служба на Бога“ (вж. Йоан 17:17,19). Понятието е използвано за личности, места и неща, които принасят изключителна служба на Бога. Думата описва съвършенството на Божия характер (Светия на Израил) и го разграничава от физическите, земни, греховни неща. Исус е свят; когато заприличват на Христос, Неговите последователи също започват да отразяват Неговата „святост“. Коренът на понятието „светия“ идва от гръцката дума за „свят“. Вярващите са свети, защото са в Христос, но те се освещават, докато живеят за Него, като Него и чрез Него.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЯТ

I. Старият завет

- Етимологията на понятието *kadosh* (BDB 872) е несигурна, вероятно идва от Ханаан. Възможно е част от корена (*kd*) да означава „да разделя.“ Това е източникът на популярната дефиниция „отделени (от ханаанската култура, вж. Втор. 7:6; 14:2,21; 26:19) за Божия употреба.”
- Отнася се до Божието присъствие в неща, места, време и личности. Не се използва в Битие, но често се среща в Изход, Левит, и Числа.
- В пророческата литература (особено Исая и Осия) преобладава личностният елемент, но без да излиза на преден план. Превръща се в начин за определяне на Божието присъствие (вж. Исая 6:3). Бог е свят. Неговото име представя характера Му като Свят. Неговите деца,

които трябва да разкриват характера Му пред нуждаещия се свят, са свети (ако с вяра се покоряват на завета).

- D. Божията милост и любов са неотделими от богословските идеи за завет, правосъдие и същност на характера. Отгук и напрежението в Бога по отношение на паднало в грях бунтовно човечество. Има много интересна статия относно връзката между Бога като „милостив” и Бог като „свят” в книгата на Robert V. Girdlestone, *Синоними в Стария завет*, pp. 112-113.

II. Новият завет

- A. Авторите на Новия завет (с изключение на Лука) мислят на еврейски, но са под влияние на гръцкия *койне* (Септуагинта). Техният речник е под влияние на гръцкия превод на Стария завет, а не на класическата гръцка литература, мисъл или религия.
- B. Исус е свят, защото е от Бога и като Бога (вж. Лука 1:35; 4:34; Деяния 3:14; 4:27,30). Той е Светият и Праведният (вж. Деяния 3:14; 22:14). Исус е свят, защото е безгрешен (вж. Йоан 8:46; II Кор. 5:21; Евр. 4:15; 7:26; I Петър 1:19; 2:22; I Йоан 3:5).
- C. Тъй като Бог е свят, Неговите деца също трябва да са свети (вж. Левит 11:44-45; 19:2; 20:7,26; Мат. 5:48; I Петър 1:16). Защото Исус е свят, Неговите последователи трябва да бъдат свети (вж. Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; I Сол. 3:13; 4:3; I Петър 1:15). Християните са спасени, за да служат в христоводобие (святост).

- „Опази ги в Името Си“ Исус се моли (несвършено време, деятелен залог, повелително наклонение) за мощната закрила и личното присъствие, което ЯХВЕ осигурява (перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение) на Неговите ученици (вж. Йоан 17:12). Това ще им даде способността да служат в този грешен свят, както го прави Исус (вж. Йоан 17:18). Това е едно от предимствата на единството (вж. Йоан 17:21) между:

1. Отец
2. Синът
3. учениците

- „за да бъдат и те едно, както ние сме едно” Този глагол е в сегашно време, подчинително наклонение. Тук става дума за единството и връзката между Триединния Бог (вж. Йоан 17:21,22,23; 10:30; 14:10). Това е удивителна молба, както и отговорност за християните! Този призив за единство липсва в наши дни (вж. Ефес. 4:1-6). Не еднаквост, а единство е нужно на съвременната църква, за да бъде обединена отново, тъй като принадлежи на Бога.

17:12 „Аз ги пазех... опазих ги“ Първият глагол е в несвършено време, а вторият е в свършено. Тези два глагола са синоними. Централната тема на пасажа е продължаващата грижа на Исус за Неговите деца (вж. I Петър 1:3-9).

В своята книга *Word Studies in the New Testament*, Vol. 1, M. R. Vincent разграничава тези две понятия. Според него първата дума (*tēreō*) означава „да запазя“, а втората (*phulassō*) означава „да охранявам“ (стр. 496).

- „никой от тях не загина” Този стих показва силата на Исус да ни опази (вж. Йоан 6:37,39; 10:28-29). Това понятие (*apollumi*) е трудно преводимо, защото може да се използва в два смисъла. В своята книга *Theological Dictionary of the New Testament*, Vol. 1, Gerhard Kittel коментира думата по следния начин: „В общи линии можем да кажем, че твърдения 2 и 4 са свързани с опазването в този свят, което се има предвид и в синоптичните евангелия, докато дефиниции 1 и 3 касаят вечния живот в бъдещия свят, както е коментирано от Павел и Йоан“, стр. 394. Дефинициите, които той предлага, са следните:

1. „да погуби или убие“

2. „да загуби или претърпи загуба от“
3. „да погине“
4. „да бъде изгубен“

Това понятие често се използва в подкрепа на доктрината за унищожението, тоест че спасените хора престават да съществуват след последния съд. Това обаче е в разрез с Данаил 12:2. Ако е така, това противоречи на пасажите, използвани в синоптичните евангелия спрямо онези, описани от Йоан и Павел, които говорят метафорично за духовна гибел, а не за физическо унищожение. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 10:10.

- **„освен синът на погибелта“** Това очевидно се отнася до Юда Искариотски. Същата фраза е използвана във II Солунци 2:3 за човешкия син (Антихристът от последното време). Това е еврейски идиом, който означава „онзи, който е предопределен за погибел“. Това е игра на думи с предишната дума за „гибел“, „нито един не погина освен онзи, който беше предопределен за погибел“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕ (*APHISTĒMI*) към Йоан 6:64.
- **„за да се изпълни Писанието“** Тук става дума за Псалм 41:9, цитиран в Йоан 13:18; 6:70-71.

17:13 „И сега идвам при Теб“ Тези думи може да се отнасят до

1. Молитвата на Исус (Йоан 17)
2. Възнесението на Исус (Йоан 17:11; Деяния 1)

- **„това казвам в света“** Тази фраза може би има връзка с
 1. Йоан 11:42, Исус говори на висок глас, за да се чува от околните
 2. Йоан 15:11, думите на Исус имат директна връзка с радостта на учениците
- **„за да имат Моята радост пълна в себе си“** Това е сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение и причастие в перфектно време, страдателен залог. Какво чудесно обещание (вж. Йоан 15:11; 16:24). Йоан използва тази фраза отново и отново (вж. I Йоан 1:4; II Йоан 12).

17:14 „Аз им предадох Твоето слово“ В случая думата е *logos*. Гръцката дума *rhēma* е използвана в стих 8. Това е потвърждение на божественото откровение чрез личността, учението и примера на Исус. Исус предава Словото и Той Самият е Словото. Словото е личност и послание едновременно. Ние приветстваме Личността, описана в евангелието и вярваме в посланието на това евангелие!

- **„светът ги намрази“** Отхвърлянето от страна на света е белег, че сме приети от Христос (вж. Йоан 15:18-20; I Йоан 3:13).
- **„защото те не са от света“** Вярващите са в света, но не са от него (вж. Йоан 17:16; I Йоан 2:15-17).
- **„както Аз не съм от света“** Тук светът е обобщение за падналите в непокорство човешки и ангелски създания (вж. Йоан 8:23). Това е поредният пример за вертикален дуализъм, използван от Йоан.

17:15 „не Те моля да ги вземеш от света“ Християните имат мисия в света (вж. Йоан 17:18; Матей 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8). Още не е дошло време да си отидат у дома!

NKJV „лукавия“

Това понятие е в среден или в мъжки род. Тази дума често се използва, за да обозначи личното зло (вж. Йоан 12:31; 13:27; 14:30; 16:11), следователно в този стих, подобно на Матей 5:37; 6:13; 13:19,38, думата трябва да се преведе „злия“ (вж. II Сол. 3:3; I Йоан 2:13-14; 3:12; 5:18-19). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31.

17:17 „Освети“ Този глагол е в свършено време, деятелен залог, повелително наклонение от корена „свят“ (*hagios*). Това може да означава, че

1. Вярващите са призвани да бъдат като Христос (вж. Йоан 17:19; Римляни 8:28-29; II Кор. 3:18; 7:1; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 4:13; I Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23; I Петър 1:15). Това може да стане единствено чрез познаване на истината, която представлява както живото слово (Исус, вж. Йоан 1:1-14), така и писанието (Библията, вж. Йоан 15:3).
2. В старозаветен смисъл думата „освещавам“ означава „да бъде отделен в служба на Бога“. Стих 18 пояснява целта на освещението за онези, които ще бъдат свети.

Не става въпрос дали вариант #1 или #2 е верен, И двата са истинни. Животът на Исус показва това (вж. Йоан 17:19).

Напълно възможно е Йоан да използва понятието „освещавам“ в старозаветен смисъл, а именно – учениците са аналог на старозаветните свещеници, които са отделени в служба на Бога. Те служат като посредници на старозаветните жертви, но учениците служат като посланици, които разкриват съвършената жертва на Христос, принесена веднъж завинаги (вж. книгата Евреи, която сравнява понятията в Стария завет и Новият завет).

- **„в истината; Твоето слово е истина“** Истината е посланието на Исус за Бога (вж. Йоан 8:31-32). Исус е самото послание (*Logos*, вж. Йоан 1:1,14) и същинската истина (вж. Йоан 14:6) от Бога. Духът често е наричан Духът на истината (вж. Йоан 14:17; 15:26; 16:13). Забележете, че вярващите се освещават чрез истината (вж. Йоан 17:19, причастие в перфектно време, страдателен залог) и посредством Духа (вж. I Пет. 1:2). Относно подробен коментар върху гръцкия корен „истина, истинен“, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

Възможно е изразът „Твоето слово е истина“ да е използван като алюзия или цитат от Септуагинта на Псалм 119:142: „Твоята правда е вечна правда и законът Ти е истина“. Много е възможно Исус да е разглеждан като

1. Новият Мойсей (Втор. 18:15)
2. Неговите ученици като свещеници (използван е глаголът „освещавам“)
3. Животът на Исус като истинско откровение на единствения, истинен Бог
4. единството на Триединния Бог и учениците като осъществена цел на сътворението (вж. Битие 1:26-27)
5. Исус като изпълнение на Битие 3:15

17:18 „както Ти изпрати Мен в света“ Исусовият живот на покорство и служба дори до смърт (II Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; I Йоан 3:16), е пример за Неговите последователи (вж. Йоан 17:19). Той ги изпраща в погиващия свят с мисия, както Той Самият е изпратен от Своя Отец, Йоан 20:21. Те трябва да са активни в света, а не да се изолират от него. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

17:19 „Аз осветявам Себе Си“ В настоящия контекст този израз очевидно касае Голгота. Исус е готов да изпълни волята на Своя Отец (тоест Марк 10:45).

- „за да бъдат и те осветени чрез истината“ Тук е налице причинно-следствена връзка с перифразирано причастие в перфектно време, страдателен залог, което показва, че резултатът вече е налице и продължава да е в сила. Тук има и елемент на евентуалност, който е основан на

1. Предстоящото Христово дело на кръста, Неговото възкресение и възнесение
2. постоянната вяра и покаяние от страна на вярващите спрямо Христос и Неговото учение.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 17:20-24

²⁰ И не само за тях се моля, а и за онези, които биха повярвали в Мен чрез тяхното слово – ²¹ да бъдат всички едно, както Ти, Отче, Си в Мен и Аз – в Теб, така и те да бъдат в Нас едно, за да повярва светът, че Ти си Ме пратил. ²² И славата, която Ти Ми даде, Аз дадох на тях; за да бъдат едно, както и ние сме едно: ²³ Аз в тях и Ти в Мен, за да бъдат свършени в едно, за да познае светът, че Ти си Ме пратил и си ги възлюбил, както си възлюбил и Мен. ²⁴ Отче, желая, където съм Аз, да бъдат с Мен и тези, които си Ми дал, за да гледат Моята слава, която си Ми дал, защото си Ме възлюбил преди създанието на света.

17:20 „но и за тези, които вярват в Мен“ Това е глагол в сегашно време, което функционира като бъдеще време. Тук, както и в Йоан 10:16 става дума за всички вярващи в бъдеще време, в това число и езичниците. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

■ „чрез тяхното слово“ Тук е използвано понятието *logos*. Предвид употребата на думата в Йоан 17:14 и използването на синонима *rhēma* в Йоан 17:8, вероятно авторът има предвид откровението за Исус, което учениците трябва да предадат на идните поколения.

17:21 „за да бъдат всички едно“ Това единство е свързано с единството в Троицата (вж. Йоан 17:11, 22,23; Ефес. 4:1-6). Този аспект от Исусовото учение не се изпълнява от неговите последователи.

- „за да повярва светът, че Ти си Ме пратил“ Тук е налице глагол в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. Целта на единството е благовестието. Стих 23 има почти същата структура и акцент! В молитвата на Исус долавяме напрегнатост. Той не се моли за света (вж. Йоан 17:9), ала при все това изпраща Своите ученици в света, за да занесат Неговото послание, което ще доведе до тяхното преследване, защото Бог обича света (вж. Йоан 17:21,23; 3:16). Бог иска целият свят да повярва (вж. 1 Тим. 2:4; Тит 2:11; II Петър 3:9). Бог обича всички онези, които са създадени по Негов образ и подобие. Исус умира за греховете на целия свят. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

17:22 „Славата, която си Ми дал, Аз я дадох на тях“ Тук и двата глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Славата вероятно е свързана с посланието на откровението. Вярващите ще носят словото на Исус в света, така както самият Христос изяви Божието слово в този свят. Това ще доведе на свой ред до тяхното преследване! В своята книга *Word Pictures in the New Testament*, Vol. V, Робъртсън казва следното: „В Йоан 17:24 Йоан има предвид славата на Въплътеното Слово, а не славата на Вечното Слово“ (стр. 280). Вж. коментара на понятието „слава“ към Йоан 1:14.

17:23 „за да бъдат свършени в единство” Това е причинно-следствено изречение с глагол в перифразирано перфектно време, страдателен залог, подобно на Йоан 17:19. В Йоан 17:19, е налице елемент на евентуалност, базиран на (1) предстоящото дело на Христос или (2) постоянството на тяхната вяра. Има се предвид, че те вече са едно заради Христос и това ще продължи занаяпред! Целта на единството е благовестието.

- **„и си ги възлюбил, както си възлюбил и Мен”** Това е обещание (вж. Йоан 16:27 и 14:21,23), но то има условие. Бог работи с човека, като използва завета („ако... тогава“). Понятието „любов“ (*agapē*) се среща осем пъти в Йоан 1-12, но 31 пъти в Йоан 13-17. Диалогът в Горната стая разкрива характера на Бог Отец чрез думите и делата на Неговия Син, а малко след възкресението и по-специално след Петдесятница, тази любов е видна и в живота на учениците. Бог е любов (вж. I Йоан 4:7-21).

17:24 „да бъдат с Мен, където съм Аз“ Исус се завръща в слава, за да приготви място за Неговите последователи (вж. Йоан 14:1-3). Този свят не е наш дом, както не и дом на Христос! Светът е Негово творение (Битие 1-2) и то ще бъде възстановено (Откровение 21-22).

- **„за да гледат славата, която си ми дал“** Очевидно думата „слава“, използвана в този стих, има различно значение от същото понятие, употребено в Йоан 17:22. Изглежда тук става дума за величието на Христос в Неговото предвечно съществуване.
- **„от преди създаването на света“** Триединният Бог е активен в изкуплението още преди сътворението. Тази фраза е използвана на няколко пъти в Новият завет (вж. Матей 25:34; Лука 11:50; Ефес. 1:4; Евреи 4:3; 9:26; I Петър 1:20; Откр. 13:8; 17:8).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 17:25-26

²⁵ Отче праведни, светът не Те е познал, но Аз Те познах и тези познаха, че Ти си Ме пратил. ²⁶ И явих им Твоето име, и ще явя, така че любовта, с която си ме възлюбил, да бъде в тях, и Аз в тях.

17:25 „Отче праведни” Тази титла се среща само на това място в Новият завет. Тя е паралел на обръщението „Свети Отче“ в Йоан 17:11. Думата идва от еврейската дума за „гръстика за измерване“. Бог е стандартът за определяне на правдата в съда. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:29.

- **„светът не Те е познал“** Светът, човешкото общество, което е организирано и функционира без Бога (уникална употреба на тази дума само от Йоан), всъщност не Го познава (вж. Йоан 17:25) *not His Son* (вж. Йоан 1:10). Той е зъл и нечестив (вж. Йоан 3:19-20; 7:7).
- **„но Аз Те познах“** Исус е най-висшият и най-свършен източник на информацията относно Бога (вж. Йоан 1:18; 3:11).

17:26 „Аз им изях Твоето име” Тук се има предвид, че Исус разкрива характера на Бог Отец и Неговия план за изкуплението на човечеството (вж. Йоан 17:6,11,12; Деяния 2:23; 3:18; 4:28). Понятието „познат“ е използвано пет пъти в Йоан 17:25-26.

- **„и ще явя”** Тук става дума или за (1) постоянното откровение за Исус посредством Духа, който пояснява Неговото учение или за (2) спасението, което предстои да бъде изработено в Страдалната седмица. Ако съдим по контекста, тогава по-вероятно е правилният вариант да е #1. Спасението включва както личност, така и послание, решение и поведение, начална вяра и постоянно доверие. Думата „познавам“ включва както гръцкото значение на това понятие, така и неговия еврейски смисъл.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена.

Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо тази молитва е толкова важна в богословски план?
2. Дали Юда е вярващ, който е отпаднал от благодатта?
3. Каква е целта на нашето единство?
4. Защо е важно предвечното съществуване на Исус?
5. Дефинирайте ключовите понятия в този контекст:
 - a) „прославен“
 - b) „давам“
 - c) „познавам“
 - d) „изпратен“
 - e) „име“
 - f) „свят“

Йоан 18 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Предаването и арестуването на Исус	Предаването и арестуването в Гетсимания	Арест, съд, разпъване и погребване на Исус 18:1-19:42	Арестуването на Исус	Арестуването на Исус
18:1-11	18:1-11	18:1-11	18:1-4 18:5a 18:5b 18:5c-7a 18:7b 18:8-9	18:1-9
			18:10-11	18:10-11
Исус пред първосвещеника	Пред първосвещеника		Исус пред Анна	Исус пред Анна и Каяфа, Петър се отрича от Него
18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14
Петър се отрича от Исус	Петър се отрича от Исус		Петър се отрича от Исус	
18:15-18	18:15-18	18:15-18	18:15-17a 18:17b 18:18	18:15-18
Първосвещеникът разпитва Исус	Исус, разпитван от първосвещеника		Първосвещеникът разпитва Исус	
18:19-24	18:19-24	18:19-24	18:19-21 18:22 18:23 18:24	18:19-24
Петър се отрича отново	Петър се отрича втори път		Петър отново се отрича от Исус	
18:25-27	18:25-27	18:25-27	18:25a 18:25b 18:26 18:27	18:25-27
Исус пред Пилат	В двора на Пилат		Исус пред Пилат	Исус пред Пилат
18:28-38a	18:28-38	18:28-32 18:33-38a	18:28-29 18:30 18:31a 18:31b-32 18:33 18:34 18:35 18:36 18:37a 18:37b 18:38a	18:28-32 18:33-19:3
Исус е осъден на смърт 18:38b-19:16c 18:38b-19:7	Исус заема мястото на Варава 18:39-40	18:38b-19:7	Исус е осъден на смърт 18:38b-19:16a 18:38b-39 18:40-19:3	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 18:1-40

А. Йоан пропуска да опише агонията на Исус в Гетсимания (макар че 17 глава се явява паралел на това събитие). Причината сигурно е в това, че той изтъква динамичния характер на Исус, който е в контрол на всички обстоятелства. Исус Сам дава живота Си (вж. Йоан 10:11,15,17,18).

В. Редът на събитията в тази глава до известен смисъл се различава от същите, описани в синоптичните евангелия. Изглежда тези различия се дължат на

1. характера на описанията от различни очевидци
2. богословската цел на отделния автор

С. Евангелието на Йоан е много по-различно от синоптичните евангелия. Защо и как са въпроси, на които учените нямат отговор. По мое мнение, най-добър коментар по темата ще откриете в книгата *How To Read the Bible For All Its Worth*, където са представени няколко теории. Очевидно авторите на евангелието, които са вдъхновени от Бога, все пак имат свободата да

1. подбират
2. адаптират
3. пренареждат

думите и делата на Исус. Не смятам, че те си измислят думи и дела, а по-скоро ги адаптират, за да постигнат своята богословска цел, така че най-добре да разкрият Исус пред различните групи от читатели. Помнете, че евангелията не са типичните истории, написани за Запада (тоест причина, следствие и хронология), а са разкази, характерни за Изтока. Те не са биографии, а евангелски брошури.

Д. Ако се интересувате от полезен коментар върху тази глава и специално относно съдебните процеси над Исус, намерете книгата на A. N. Sherwin-White's *Roman Society and Roman Law in the NT*.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:1-11

¹ Като каза това, Исус излезе с учениците Си отвъд потока Кедрон, където имаше градина, където влезе Той и учениците Му. ² А Юда, който Го предаде, знаеше това място; защото Исус често се събираше там с учениците Си. ³ И така Юда като взе една дружина войници и служители от главните свещеници и фарисеите, дойде там с фенери, факли и оръжия. ⁴ А Исус, като знаеше всичко, което щеше да дойде върху Него, излезе и им каза: Кого търсите? ⁵ Отговориха Му: Исус Назарянина. Исус им каза: Аз съм. А с тях стоеше и Юда, който Го предаваше. ⁶ И когато им каза: Аз съм, те се отдръпнаха назад и паднаха на земята. ⁷ Пак ги попита: Кого търсите? А те отговориха: Исус Назарянина. ⁸ Исус отговори: Казах ви, че съм Аз. И така, ако търсите Мен, оставете тези да си отидат; ⁹ за да се изпълни думата, казана от Него: От тези, които Ми даде, не изгубих нито един. ¹⁰ А Симон Петър, като имаше меч, го измъкна и удари с него слугата на първосвещеника и му отсече дясното ухо. Името на слугата беше Малх. ¹¹ Тогава Исус каза на Петър: Сложи ножа в ножницата. Чашата, която Ми даде Отец, да не я ли пия?

18:1 „потока Кедрон“ Понятието може да означава и „кисура“ или „зимен поток“ а думата Кедрон (BDB 871) може да идва от (1) кедров или (2) черен. Този поток е напълно пресъхнал през лятото, но тече през зимата. На това място се събира кръвта от жертвите, убивани на хълма Мория. Вероятно това е причината да е наричан „черен“. Намира се между храмовия хълм и Елеонския хълм (вж. Септуагинта, II Царе 15:23; IV Царе 23:4,6,12; II Летописи 15:16; 29:16; 30:14; Еремия 31:40).

Неясният превод е причина за вариации на думата в древните ръкописи:

1. „на кедрите“ (*kedrōn*) в MSS κ^c, Β, С, L и някои други унциални манускрипти
2. „на кедъра“ (*kedrou*) в MSS κ^{*}, D, и
3. „на Кедрон“ (*kedrōn*) в MSS A и S

Четвъртото издание на Обединено библейско дружество използва вариант #3

- **„градина“** Тази глава напълно премълчава за агонията на Исус в Гетсимания, но описва случката по арестуването на Исус в градината. Исус обича да отива на това място, за да си почива насаме (вж. Йоан 18:2; Лука 22:39). Очевидно Исус използва мястото, за да спи там през последната седмица от живота си на земята (вж. Лука 21:37).

Градините не са разрешени в Ерусалим, защото торът за тяхното подхранване се възприема като вещество, което замърсява града. Много от богатите хора обаче притежават частни овощни градини и лозя на Елеонския хълм.

18:2 Тук Йоан отново добавя своя коментар.

- **„Юда“** Налице са много спекулации относно Юда и неговите мотиви. Той често е описван с мрачни нюанси в евангелието на Йоан (вж. Йоан 6:70-71; 12:4; 13:2,26,27; 18:2,3,5). Съвременната пиеса „Исус Христос Супер-звезда“ представя Юда като верен, но разочарован последовател, който се опитва да принуди Исус да играе ролята на старозаветен Месия, а именно да победи римляните, да накаже нечестивите и да превърне Ерусалим в столица на света. Йоан обаче смята, че мотивите на Юда са движени от алчност и са вдъхновени от сатана.

Основният проблем се свежда до богословския въпрос за Божия суверенитет и свободата на човешката воля. Дали Бог или Исус манипулират Юда? Дали Юда е отговорен за делата си, ако сатана го контролира или Бог го е предопределил и накарал да предаде Исус? Библията не коментира директно тези въпроси. Бог контролира историята; Той знае бъдещите събития, но човечеството е отговорно за своя избор и действия. Бог е справедлив, а не манипулативен.

Има една нова книга, написана в защита на Юда – *Judas Betrayer or Friend of Jesus?* от William Klassen, Fortress Press, 1996. Лично аз не съм съгласен с написаното в нея, защото омаловажава свидетелството на Йоан за Юда, но книгата е много интересна и провокира към размисъл.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария завет понятието се използва предимно за служение. В Новия завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божия суверенитет и свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библейско напрежение може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подобаващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да“ на нуждата на това паднало човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. хриstopодобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Споменатата доктрина е свързана с други истини, не е представена като отделна, самостоятелна истина. В случая, подходяща е аналогията между едно съзвездие и звездите в него. Бог представя истината по източен модел и жанр, не – западен. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от (парадоксални) двойки от доктринални истини:

1. Предопределение срещу свободна човешка воля
2. Сигурност на вяраците срещу нуждата от устояване
3. Първороден грях срещу съзнателен грях
4. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко съгрешаване
5. Първоначално спонтанно оправдание и осветение срещу прогресивно осветение
6. Християнска свобода срещу Християнска отговорност
7. Божията трансцендентност срещу Божията иманентност
8. Бог е напълно непознаваем срещу Бог е познаваем чрез Писанията
9. Божието царство е сред над срещу Божието царство предстои
10. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходима човешка заветна отговорност
11. Исус като божествен срещу Исус като човешка личност
12. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската представа за „завет“ обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека. Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

18:3

NASB

„Римската кохорта“

NKJV

„чета военни“

NRSV

„чета от войници“

TEV

„група от римски войници“

NJV

„кохортата“

Става дума за римска военна единица, която представлява една десета от легиона и наброява до 600 мъже, които се помещават в крепостта Антония, близо до храма (вж. Деяния 21:31,33). Малко вероятно е такава голяма група да е изпратена за ареста на Исус. Римляните са подготвени за евентуални бунтове по време на празниците в Ерусалим. Те взимат предпазни мерки и обикновено прехвърлят допълнителни военни части от Кесария по море. Римляните участват в съда над Исус, защото юдеите искат Той да бъде разпънат. Това обикновено отнема няколко дни; юдеите могат да сторят това само с разрешението и съчастието на Римските управници.

- „и служители от първосвещениците“ Храмовата стража, която се състои от левити, придружава представителите на Римския гарнизон. Веднъж те вече са се провалили в опита си да арестуват Исус (вж. Йоан 7:32,45).
- „оръжия“ Мечовете са оръжието, носено от Римските войници, а храмовите стражи са въоръжени с тояги (вж. Матей 26:43; Марк 14:43; Лука 22:52).

18:4 „И така, Исус като знаеше това“ Налице е силен акцент върху факта, че Исус знае всичко и може да контролира своето арестуване, съд и разпятие (вж. Йоан 10:11,15,17,18). Исус не е разпънат по случайност (вж. Марк 10:45; Деяния 2:23; 3:18; 4:28). Тази тема е характерна за евангелието от Йоан и сигурно това е причината Йоан да не описва случката с агонията на Исус в Гетсимания.

18:5

NASB, NJB „Исус Назарянина“
NJKV, NRSV
TEV „Исус от Назарет“

Темата за етимологията на думата Назарянин е широко дискутирана. Възможно е тя да означава (1) Назарянин (2) Назарей (вж. Числа 6); или (3) човек от Назарет. Новозаветната употреба на думата (вж. Мат. 2:23) потвърждава вариант #3. Някои дори правят връзка между еврейските съгласни *nzr* и месианската титла „отрасъл“ (*nezer*, вж. Исая 11:1; 14:19; 60:21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИСУС НАЗАРЯНИНЪТ

Новият завет използва няколко различни гръцки понятия, когато говори за Исус.

А. Новозаветни понятия

1. Назарет – град в Галилея (вж. Лука 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Деяния 10:38). Този град не е споменат в съвременните архиви, но е намерен в по-късни източници.
 Фактът, че е от Назарет, не е комплимент за Исус (вж. Йоан 1:46). Табелата, над Исусовия кръст съдържа името на това място като знак за презрението на евреите.
2. *Nazarēnos* – изглежда вероятно касае и географска област (вж. Лука 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* – може да се касае за град, но може да е игра на думи с Месианското понятие „Отрасъл“ (*netzer*, вж. Исая 4:2; 11:1; 53:2; Ер. 23:5; 33:15; Зах. 3:8; 6:12; в Новия завет, Откр. 22:16). Лука използва това име за Исус в 18:37 и Деяния 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. Във връзка с вариант #3 *nāzir*, което означава „посветен чрез обрек.“

В. историческа употреба извън Новия завет.

1. Описва (пред-християнска) еретична група (на арамейски: *nāsōrayyā*).
2. В еврейските кръгове е използвана, за да опише християните (вж. Деяния 24:5,14; 28:22, *nosri*).
3. Става обичайно понятие, описващо вярващите в Сирийските (арамейски) църкви. В гръцките църкви, вярващите се наричат „християни“.
4. Малко след падането на Ерусалим, фарисеите се събират в Ямния и обявяват формалното отделяне между синагогата и църквата. Името „Назаряни“, използвано за вярващите се среща и като сред формулите за проклинане на християните в така наречените „Осемнадесет благословения, от *Berakoth* 28b-29a:

„Нека Назаряните и еретиците да бъдат изличени в миг; те ще бъдат изличени от книгата на живота и няма да бъдат вписани сред верните.”

5. Използвано е от Юстин Мъченик в *Dial.* 126:1, който използва думата от Исаия *netzer* по отношение на Исус.

С. Мнението на автора

Изненадан съм от многото варианти на името, макар да знам, че това е характерно за Стария завет, тъй като името „Йошуа” се пише по няколко различни начина на еврейски. Следните примери ме карат да се съмнявам в точното значение:

1. близката връзка с Месианското понятие „Отрасъл” (*netzer*) или подобното на него *nāzir* (някой, който е посветен чрез обрек)
2. негативното звучене на името в Галилея
3. нищожни или почти никакви сведения за града Назарет в Галилея от онова време
4. името е произнесено от демон в есхатологичен смисъл (т.е. „Нима си дошъл да ни погубиш?”).

За пълна библиографска справка по изследване на това име, вж. Colin Brown (ed.), *New International Dictionary of New Testament Theology*, том 2, стр. 346 or Raymond E. Brown, *Birth*, pp. 209-213, 223-225.

- **„Аз съм“** Буквално това е „Аз съм“ или еврейският глагол „да бъда“ (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:20), което евреите свързват с ЯХВЕ, заветното име на Бога (вж. Изход 3:14 и Исаия 41:4). Исус прави удивително изявление за своята божественост по същия ярък начин (*ego eimi*) в Йоан 4:26; 8:24, 28, 58 и 13:19. В настоящия контекст тези думи са повторени три пъти с цел подчертаване (вж. Йоан 18:6, 8). Тази граматична структура е различна от всеизвестните думи на Исус: „Аз съм...“, последвани от определение.
- **„а с тях стоеше и Юда, който Го предаваше“** Това е поредният детайл на очевидец, вметнат от автора, апостол Йоан.

18:6 „те се отдръпнаха назад и паднаха на земята“ Йоан добавя тази подробност, за да подчертае мощта в характера и личността на Исус. В случая това поклонение не означава почит, а е израз на страх.

18:7 „Затова Той отново ги попита“ Възможно е с този въпрос Исус да привлича вниманието към Себе Си, за да го отклони от учениците. Изглежда тези думи пасват на непосредствения контекст от стих 8.

18:8 „ако“ Това е условно изречение от първи вид; условието е, ако го търсят.

- **„оставете тези да си отидаг“** Този глагол е в несвършено време, деятелен залог, повелително наклонение. Това е изпълнение на пророчество от Захария 13:7 (вж. Матей 26:31; Йоан 16:32).

18:9 „за да се изпълни словото, което изговори“ Това вероятно е препратка към Йоан 16:32, но е цитиран Йоан 17:12.

18:10 „Тогавата, Симон Петър, който имаше нож, го извади, удари с него слугата на първосвещеника и му отсече ухото.“ Петър не се цели в ухото, а в главата му. Това показва готовността на Петър да умре за Исус. Това действие на Петър изглежда е в резултат на погрешно тълкуване на Исусовите думи в Лука 22:36-38. Лука 22:51 ни информира, че Исус изцелява ухото на човека с едно докосване.

- „името на слугата беше Малх“ Единствено Йоан споменава името на слугата в своя авторски коментар. Това е доказателство, че авторът на евангелието е очевиден на събитието. Авторът на евангелието от Йоан присъства в градината!

18:11 „чашата“ Това е метафора, която в Стария завет се използва като символ за нечия съдба, обикновено в негативен смисъл (вж. Псалм 11:6; 60:3; 75:8; Исаия 51:17, 22; Еремия 25:15, 16, 27-28).

Грамматическата форма на Исусовите въпроси предполага положителен отговор. Петър отново постъпва като човек, който знае кое е най-доброто в случая (вж. Матей 16:22; Йоан 13:8).

Употребата на думата „чаша“ в този стих е много по-различна от тази в синоптичните евангелия, когато същите описват агонията на Исус в Гетсимания. Според Йоан Исус изцяло контролира събитията! Йоан представя Исус като човек, който е уверен, а не – уплашен (вж. Йоан 18:4; 13:1,11)!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:12-14

¹² И така, дружината, хилядният и юдейските служители хванаха Исус и Го вързаха. ¹³ И Го заведеха първо при Анна, защото той беше тъст на Каяфа, който беше първосвещеник през тази година. ¹⁴ А Каяфа беше онзи, който беше дал на юдеите съвет, че е по-добре един човек да загине за народа.

18:12

NASB	„Римската кохорта и командира“
NKJV	„военната чета и капитана“
NRSV	„войниците, техният офицер“
TEV	„Римските войници с техния командващ офицер“
NJB	„кохортата и нейният трибун“

Имената на военните части, действащи в Римската империя, са взети от пълния списък на военните сили по онова време.

1. Кохортата е военна единица, която достига до 600 човека (вж. Йоан 18:3)
2. Командирът им командва до 1,000 войници (*chiliarch*, хилядник, вж. Деяния 21:31; 22:24; 23:10; 24:7)

Тази титла не хвърля яснота върху броя на войниците, които присъстват по време на Исусовия арест. Що се отнася до тогавашна Палестина въпросният командир от вариант #2 вероятно командва малка група войници.

- „вързаха Го“ Това не означава, че войниците се страхуват от Исус, а по-скоро изпълняват стандартна процедура (вж. ст. 24).

18:13 „първо Го заведеха при Анна“ Съдебните дела, водени от Анна и Каяфа са дискутирани в продължение на столетия. Синоптичните евангелия никъде не споменават за среща между Исус и Анна. Изглежда че стих 24 се явява като бележка под линия за евангелието от Йоан, докато същият текст е важна част от разказа на синоптичните евангелия, които подробно описват съда над Исус (вж. Матей 26:57; Марк 14:53).

В Стария завет службата на първосвещеника е до живот и всички представители на тази професия, трябва да са от родословието на Авраам. Римляните обаче превръщат тази служба в политическа машинация, така че представителите на левитите наддават за нея. Първосвещеникът контролира и направлява търговските дела в двора на жените. Фактът, че Исус си позволява да изчисти храма, разгневява първосвещеника и неговото семейство.

Според Йосиф Флавий, Анна е първосвещеник в периода 6-14 г. сл. Хр. Той е назначен от Квириний, който е губернатор на Сирия и е уволнен от Валерий Грат. Неговите роднини (5 сина и 1 внук) го наследяват. Неговият зет Каяфа (18-36 г. сл. Хр.), е непосредственият му приемник (вж. Йоан 18:13). На практика Анна е този, който дърпа конците зад кулисите. Според разказа на Йоан, Исус е заведен на съд първо пред Анна (вж. Йоан 18:13,19-22).

18:14 Този стих е коментар, вметнат от Йоан, което е валидно и за стихове 15 и 18.

- „Каяфа“ Това, което касае Йоан е, че без да знае Каяфа произнася пророчество относно смъртта на Исус (вж. Йоан 11:50). Той е зет на Анна и е първосвещеник в периода (18-36 г. сл. Хр.). Вж. коментара към Йоан 11:49.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:15-18

¹⁵ А Симон Петър и един друг ученик следваха Исус; и този ученик беше познат на първосвещеника и влезе с Исус в двора на първосвещеника. ¹⁶ А Петър стоеше вън до вратата; и другият ученик, който беше познат на първосвещеника, излезе и говори с вратарката, и въведе Петър. ¹⁷ Тогава слугинята – вратарка каза на Петър: Не си ли и ти от учениците на Този Човек? Той каза: Не съм. ¹⁸ А слугите и служителите бяха наклали огън, защото беше студено, и стояха и се грееха. И Петър стоеше с тях и се грееше.

18:15 „Симон Петър и един друг ученик следваха Исус“ Много дискусии са водени относно личността на другия ученик:

1. Според традиционната теория „другият ученик“ е апостол Йоан, заради подобен израз, който намираме в Йоан 20:2, 3, 4 и 8. Освен това друг подобен аналог е Йоан 19:25, който споменава майката на Исус. Предполага се, че тя е сестра на Мария, майката на Йоан, а това пък означава, че той е левит и следователно част от семейството на първосвещеника (вж. свидетелството на Поликарп).
 2. Възможно е другият ученик да е местен последовател на Исус, който нарочно не е назован, например Никодим или Йосиф от Ариматея, защото те са близки на първосвещеника и семейството му (вж. Йоан 18:15-16).
- „другият ученик беше познат на първосвещеника“ Изразът, използван тук означава „много близък приятел“ или член на семейството (вж. Лука 2:44 и 23:49). Ако става дума за Йоан, вероятно се касае за търговията с риба, която той лови и сигурно носи в Ерусалим за продан.

18:17 „слугинята – вратарка каза на Петър: Не си ли и ти от учениците на този Човек?“ Подобно на Йоан 18:25, тази граматическа форма предполага отрицателен отговор. Това подсказва презрението на събраните там хора, които даже не произнасят името на Исус. Жената задава този въпрос заради (1) връзката между Петър и Йоан или (2) поради галилейския акцент на Петър.

- „Не съм“ Петър може и да е готов да умре за Исус, но очевидно не е подготвен да отговори истината на въпроса, зададен от слугинята! В синоптичните евангелия тези три въпроса са зададени един след друг, но е евангелието от Йоан те са прекъснати от разпита на Анна, който очаква отговорите на Исус (вж. Йоан 18:24). Отговорът на Петър „Не съм“ е в пълна противоположност на Исусовия отговор „Аз съм“ (вж. Йоан 18:5).

18:18 Тази история е разказана с най-големи подробности, което говори, че е дело на очевидец И стих 18, и стих 25 съдържат глаголи в несвършено време.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:19-24

¹⁹ А първосвещеникът попита Исус за учениците Му и за учението Му. ²⁰ Исус му отговори: Аз говорих открито на света. Винаги поучавах в синагогите и в храма, където юдеите винаги се събират, и нищо не съм говорил скришно. ²¹ Защо питаш Мен? Питай онези, които са Ме слушали, какво съм говорил; ето, те знаят какво съм казал. ²² Когато каза това, един от служителите, които стоеше наблизко, удари плесница на Исус и каза: Така ли отговаряш на първосвещеника? ²³ Исус му отговори: Ако съм говорил зло, покажи злото; а ако е добро, защо Ме удряш? ²⁴ Тогава Анна Го изпрати вързан при първосвещеника Каяфа.

18:19 „Тогава първосвещеникът разпита Исус за учениците Му и за учението Му“ Тук става дума за Анна, не за Каяфа. Анна е властта в сянка. Той управлява в периода 6 до 15 г. сл. Хр. Той е наследен веднага от зет си, а по-късно от своите пет сина и един внук. Анна, който държи търговските права над бизнеса в областта на храма, вероятно е заинтригуван да разпита човека, който си е позволил да разчисти храма (вероятно два пъти). Интересно е, че Анна разпитва както за учението на Исус, така и за учениците Му.

18:20 Определено е вярно, че Исус поучава открито. Вярно е също, че голяма част от поученията Му не са чути от широката публика (вж. Марк 4:10-12). Истинският проблем се свежда до духовната слепота на мнозина от Неговите слушатели. Думите на Исус и Неговите методи за поучаване се различават в евангелието на Йоан и синоптичните евангелия. В синоптичните евангелия не срещаме твърдения от рода на „Аз съм“. Исус поучава с притчи; Йоан не е записал нито една притча. Според мен разликите се дължат на факта, че синоптичните евангелия разказват за публичното поучение на Исус, докато Йоан е записал Неговите поучения с учениците и отделни личности.

18:21 „Защо Ме питаш?“ В Йоан 18:20 Исус изтъква публичния характер на Своите поучения. Исус изтъква пред Анна, че въпросите му са незаконни според еврейския закон, а вършеното от Исус е публично достояние на всички.

18:22 „един от служителите, който стоеше наблизко, удари плесница на Исус“ тази дума може да означава „удря плесница“ или „удря с пръчка“. Впоследствие думата се превежда „удря шамар“. Това е алюзия към Исая 50:6. Исус подчертава, че ако е виновен, трябва да бъде обвинен, но ако е невинен, защо трябва да бъде удрян?

18:23 „ако... ако“ Тук има две условни изречения от първи вид, които се приемат за верни от перспективата на автора и обслужват неговите литературни цели. В случая първото изречение има за цел да изтъкне лъжливите твърдения на първосвещеника. Исус предизвиква Анна да изтъкне някакви доказателства.

18:24 В синоптичните евангелия редът на съдебните процеси е точно обратен.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:25-27

²⁵ А Симон Петър стоеше и се грееше. И му казаха: Не си ли и ти от Неговите ученици? Той отрече, като каза: Не съм. ²⁶ Един от слугите на първосвещеника, роднина на онзи, на когото Петър отсече ухото, каза: Не те ли видях аз в градината с Него? ²⁷ И Петър пак се отрече; и на часа пропя петел.

18:26 „Един от слугите на първосвещеника, роднина на онзи, на когото Петър отсече ухото, каза“ В четирите евангелия има известно несъответствие във въпросите, зададени на Петър в двора на първосвещеника:

1. в Марк първият въпрос е зададен от слугинята (вж. Марк 14:69)
2. в Матей е друга слугиня (вж. Матей 26:71)

3. в Лука 22:58 въпросът е зададен от мъж
4. в Йоан е споменат слугата на първосвещеника

От историческия разказ е ясно, че първият въпрос е зададен от човек, който стои покрай огъня, след което и другите наоколо започват да разпитват (вж. Йоан 18:18).

18:26 „Не те ли видях в градината с Него?“ За разлика от първите два въпроса в Йоан 18:17 и 25, тази граматическа форма предполага положителен отговор.

18:27 „Петър отново се отрече“ От разказите на Марк 14:71 и Матей 26:74 научаваме, че Петър се отрича с клетви и проклетия.

- **„незабавно пропя петел“** Съгласно хронологията на събитията, описани в четирите евангелия, това трябва да е станало между 12:00 и 3:00 часа през нощта. На юдеите не е разрешено да отглеждат кокошки и петли вътре в град Ерусалим, следователно този петел трябва да е принадлежал на някой римлянин.

В този момент Лука 22:61 споменава, че Исус е погледнал към Петър. Предполага се, че Анна и Каяфа живеят в една и съща къща и стражите водят Исус от едната среща на другата, както и пред Синедриона. Вероятно в този промеждутък на местене Исус поглежда към Петър. Това е само предположение, защото не разполагаме с достатъчно историческа информация, за да бъдем напълно сигурни за реда на събитията през онази нощ, преминала в съдебни процеси.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:28-32

²⁸ Тогава поведоха Исус от Каяфа в преторията; а беше рано. Но те самите не влязоха в преторията, за да не се осквернят, за да могат да ядат пасхата. ²⁹ Тогава Пилат излезе при тях и каза: В какво обвинявате този Човек? ³⁰ В отговор му казаха: Ако не беше Той злодей, ние нямаше да ти Го предадем? ³¹ Тогава Пилат им каза: Вземете Го вие и Го съдете според вашия закон. Юдеите му казаха: На нас не ни е позволено да убиваме никого; ³² за да се изпълни думата, която каза Исус, като предсказваше с каква смърт щеше да умре.

18:28

NASB, NKJV

JB

„в преторията“

NRSV

„в щаба на Пилат“

TEV

„в двореца на губернатора“

Това е латинско понятие, което описва местната резиденция на Римския губернатор, докато същият живее в Ерусалим. Може да се касае за крепостта Антония, която се намира в близост до храма или пък за двореца на Ирод Велики.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРЕТОРИАНСКАТА ГВАРДИЯ

Първоначално думата „претория“ се е отнасяла за шатрата на римски генерал (*praetor*), но след времената на римските завоевания се превръща в административно понятие за щабквартирата на съответната политическа или военна администрация (Мат. 27:27; Йоан 18:18,33; 19:9; Деяния 23:35; Фил. 1:13).

През първи век обаче римският свят започва да използва тази дума за онези гвардейци, които съставляват елитните имперски части. Тази специална елитна войска единица е започната от Октавиан Август (27 г. пр. Хр.), а впоследствие Тиберий окончателно я усъвършенства в Рим. Тези военнослужещи:

↔ са имали еднакъв чин – стотници;

- ↑↘ получавали са двойно възнаграждение;
- ↔↘ имали са специфични привилегии (напр. уволнявали са се от войската само след 16 години служба, а не след 25 г.);
- ↔→ превърнали са се в толкова елитна и могъща войскова единица, че избирането им от императора е било проява на висша чест.

Едва при император Константин тази елитна и изключително могъща военна част най-сетне е разпусната.

- **„беше рано“** От историята на Римската империя знаем, че Римските управници в Палестина се събират на съдебни заседания след зазоряване. Очевидно представителите на Синедриона са нетърпеливи да предвоят зората, за да създадат кворум и да припишат законни обвинения срещу Исус по време на един незаконен процес, провел се през нощта. Те незабавно завеждат Исус пред Пилат.
- **„те самите не влязоха в преторията, за да не се осквернят“** Ако влязат в дом на езичници юдеите ще се осквернят и няма да участват в Пасхалната вечеря. Иронично е, че те са толкова внимателни, когато се касае за церемониалния закон, но нямат никакви скрупули да предадат на смърт абсолютно невинен човек и то незаконно. Този стих е бил повод за дискусии и противоречия що се касае до историческото несъответствие относно деня, в който Исус яде Пасхалната вечеря с учениците си между синоптичните евангелия (сж. Мат. 26:17; Марк 14:12; Лука 22:1) и евангелието на Йоан. Според Йоан това се случва на предния ден (четвъртък), който се води подготвителен ден за официалния Пасхален празник. Известният учен римокатолик Реймънд Браун, който е специалист в областта на Йоановите писания, прави следния коментар по темата в *Jerome Biblical Commentary*:

„Ако трябва категорично да предпочетем хронологията на събитията, съгласно описанията в синоптичните евангелия, за сметка на разказа на апостол Йоан, що се отнася до историческа точност, следващият пасаж е разказ на очевидец, който определено е запознат с историите на синоптичната традиция – в такъв случай се натъкваме на неразрешим проблем. Ако от друга страна приемем, че свидетелските показания на Йоан са по-ценни и се доближават до фактическите събития повече, отколкото разказа на синоптичните евангелия, тогава въпросният пасаж ще стане по-разбираем“ (стр. 458).

Освен това съществува вероятност за две различни дати за отбелязване на Пасхата, както в четвъртък, така и в петък.

Съществува и още един проблем, а именно понятието „Пасха“, което може да се приеме като едnodневен празник или такъв, който се празнува осем дена (Пасхата, заедно с празника на Безквасните хлябове, Изход 12).

- **„за да могат да ядат Пасхата“** Все още има дискусии относно точната дата на последната Пасха. Според синоптичните евангелия се касае за Пасхалната вечеря, а според Йоан става дума за деня преди официалния Пасхален празник (вж. Йоан 19:14 и този стих). Отговорът може да се свежда до
 1. факта, че понятието „Пасха“ може да означава седмица, конкретна вечеря или специална събота
 2. факта, че някои обособени групи от евреи (например есеите) следват лунния календар от междузаветната книга *Юбилеи*.
 3. факта, че Йоан за пореден път използва дума с две значения, като представя Исус като Пасхалното агне (1:29), което е заклано в деня преди Пасхата

18:29 Бог използва личността на Пилат, подобно на Фараона в книгата Изход. Пилат е назначен за губернатор на Юдея през 26 г. сл. Хр. от император Тиберий. Той замества Валерий Грат (който премахва Анна от позицията първосвещеник). Понтий Пилат е петият управител на Юдея. Той е административен губернатор на царството на Архелай (сина на Ирод Велики), което включва Самария и Юдея, Газа и Мъртво море. Голяма част от информацията за Пилат черпим от писанията на Йосиф Флавий.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОНТИЙ ПИЛАТ

- I. Личността Пилат
- A. Място и време на раждане – неизвестни
 - B. От рода на Еквестрианите (висша средна класа в Римското общество)
 - C. Женен, но се знае дали е имал деца
 - D. Предишни административни служби (най-вероятно няколко)- неизвестни
- II. Неговият характер
- A. Две различни мнения
 1. Филон (*Legatio u Gaium*, 299-305) и Йосиф Флавий (*Antiq.* 18.3.1 и *Jewish Wars* 2.9.2-4) го описват като жесток и безчувствен диктатор.
 2. Новият завет (Евангелията, Деяния) го представят като слаб, лесно манипулируем римски управител
 - B. Paul Barnett, *Jesus u the Rise of Early Christianity*, pp. 143-148, дава разумно обяснение на тези две схващания
 1. Пилат не е избран за прокуратор през 26г. сл. Хр. от Тиберий, който е настроен в полза на евреите (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 160-161) заради съвета на Сеяний, който е главен съветник на Тиберий, но срещу евреите.
 2. Тиберий губи политическата си власт за сметка на L. Aelius Sejanus, който е преториански префект и мрази евреите. Той се превръща във властта в сянка (Philo, *Legatio land Gaium*, 159-160).
 3. Пилат е протеже на Сеяний и се опитва да го впечатли като
 - a. Налага Римските стандарти в Йерусалим (26 г. сл. Хр.), което другите прокуратори не успяват. Тези символи на Римските богове разпалват духовете на евреите (вж. Йосиф *Старини* 18.3.1; *Еврейски войни*, 2.9.2-3).
 - b. сече монети (29-31 г. сл. Хр.), с гравирани на тях римски божества. Според Йосиф, Пилат целенасочено се опитва да премахне еврейските обичаи и традиции (вж. Josephus, *Antiq.* 18.4.1-2).
 - c. Взема пари от храмовата съкровищница, за да изгради акведукт в Йерусалим (вж. Йосиф, *Antiq.* 18.3.2; *Jewish Wars* 2.9.3).
 - d. Убива няколко галилеяни, докато принасят жертви на Пасха, в Йерусалим (вж. Лука 13:12).
 - e. Донася Римски щитове в Йерусалим през 31г. сл. Хр. Синът на Ирод Велики иска да бъдат премахнати, но Пилат не го прави, така че пишат до Тиберий, който заповядва да бъдат преместени в Кесария, до морето (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 299-305).
 - f. убива много Самаряни на хълма Геризин (36/37 г. сл. Хр.), докато търсят изгубените предмети на своята религия, за да им се поклонят. Това принуждава неговият пряк началник (Вителий, префект на Сирия) да го отстрани от служба и да го върне в Рим (вж. Йосиф, *Старини* 18.4.1-2).
 4. Сеяний е екзекутиран през 31г. сл. Хр. и Тиберий отново има пълната политическа власт; следователно, #а, b, c и d вероятно са направени от Пилат, за да спечели доверието на Сеяний; #e и f вероятно са опити за спечелване доверието на Тиберий, но се провалят.
 5. С възстановяване на проеврейския император и изпратените до прокураторите писма да се държат добре с евреите (вж. Филон, *Legatio u Gaium*, 160-161), еврейските водачи в Йерусалим се възползват от политическата уязвимост на Пилат по отношение на

Тиберий и го манипулират да разпъне Исус. Тази теория на Барнет правдоподобно примирява двете основни схващания за Пилат.

III. Неговата участ

- A. Отзован е пристига в Рим точно след смъртта на Тиберий (37 г. сл. Хр.).
- B. Не е назначен на нова служба
- C. Не се знае как свършва животът му. Има много по-късни теории, но не и сигурни факти.

18:30 „Ако този Човек не беше злодей, ние нямаше да Го предадем на теб“ Това е условно изречение от втори вид, което често е наричано „противно на факта“, Исус не е злодей. Исус не върши злини. Това е саркастична бележка от страна на Пилат, който не иска да участва в религиозните игри на юдеите .

В случая глагола „предавам“ е същият, който се използва за предателството на Юда (вж. Йоан 6:64,71; 12:4; 13:2,11,21; 18:2,5). Буквално понятието означава „да предам някого на властите“ или да „предам някаква традиция на следващото поколение“. Що се отнася до Юда, преводачите често го използват, за да опишат предателството му.

18:31 „На нас не ни е позволено да убиваме никого“ Юдейските водачи осъждат Исус за богохулство, но пред Римляните използват обвинението в подстрекателство към бунт, за да постигнат смъртна присъда. За юдейските водачи е много важно да успеят да разпънат Исус заради думите във Второзаконие 21:23 (тоест според разбиранията на равините от Първи век, всеки разпънат се разглежда като прокълнат от Бога. Сам Исус предсказва това в Йоан 18:32; 3:14; 8:28; 12:32,33 и Галатяни 3:13).

18:32 „което означаваше с каква смърт щеше да умре“ Защо юдейските водачи искат Исус да бъде разпънат? От историята, разказана в Деяния 7 става ясно, че те моментално могат да убият с камъни всеки човек, който е обвинен в богохулство.

Вероятно тук има връзка с божественото проклятие, за което се говори във Второзаконие 21:22-23. Първоначално проклятието е от страна на народа непосредствено след екзекуцията, но съвременните равини тълкуват този стих в контекста на разпъването, извършвано от Римляните. Те искат Исус, този претендент за Месия, да бъде проклет от Бога. Това е Божият план за изкуплението на погиналото човечество.

Исус, Божият Агнец (Йоан 1:29), предлага Себе Си като заместител (вж. Ис. 53; II Кор. 5:21). Исус стана „проклет“ заради нас (вж. Гал. 3:13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:33-38а

³³ Тогава Пилат пак влезе в преторията, повика Исус и Му каза: Ти ли си Юдейският Цар? ³⁴ Исус му каза: От себе си ли казваш това или други са ти говорили за Мен? ³⁵ Пилат отговори: Че аз юдеин ли съм? Твоят народ и главните свещеници те предадоха на Мен. Какво Си направил? ³⁶ Исус отговори: Моето царство не е от този свят; ако беше царството Ми от този свят, служителите Ми щяха да се борят да не бъда предаден на юдеите. Но сега царството Ми не е оттук. ³⁷ Тогава Пилат Му каза: Ти цар ли Си? Исус отговори: Ти казваш, че Аз съм Цар. Аз затова се родих и затова дойдох на света, за да свидетелствам за истината. Всеки, който е от истината, слуша Моя глас. ^{38а} Пилат Му каза: Що е истина?

18:33 „Преторията“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 18:28.

- „Ти ли си Царят на юдеите?“ Исус е осъден за измяна (вж. Матей 27:11; Марк 15:2; Лука 23:2 и Йоан 19:3,12,15,19-22).

18:34 „Исус отговори: От себе си ли казваш това или други са ти говорили за Мен“ Ако Пилат задава въпроса, имайки предвид политическо царство, Исус би отрекъл. След като юдеите го предполагат, обаче, тогава Исус трябва да признае, че се касае за Неговото Месианско царство и затова Исус потвърждава думите на Пилат. Очевидно Пилат не е готов да дискутира религиозните спорове на юдеите (вж. Йоан 18:35).

18:35 Първият въпрос предполага отрицателен отговор. Пилат изразява своето презрение към юдейската религия.

18:36 „Ако Моето царство беше от този свят, служителите Ми щяха да се борят да не бъде предаден на теб“ Това е условно изречение от втори вид, което се нарича „противоположно на факта“. То трябва да се преведе по следния начин: „Ако Моето царство беше от този свят, а то не е, тогава Моите служители щяха да воюват, което не е вярно“. Изразът „Моите служители“ може да се отнася до (1) Неговите ученици или (2) ангелите (вж. Мат. 26:53).

18:37 „Тогава Пилат Му каза: Ти Цар ли си? Този въпрос звучи изключително иронично от устата на символа на земната власт (тоест Рим), който конфронтира Исус и неговото духовно царство. Този въпрос предполага утвърдителен отговор.

- **„Ти правилно казваш, че аз съм цар. аз затова се родих и затова дойдох на света.“** Първата фраза е трудна за превеждане, защото е двусмислена. Тя представлява утвърждаване посредством определения (вж. Мат. 27:11; Марк 15:2; Лука 23:3). Исус знае кой е (два глагола в перфектно време) и защо е дошъл (вж. Йоан 13:1,3; Марк 10:45; Лука 2:49; Мат. 16:22 и сл.). Пилат обаче не може да го разбере!
- **„затова се родих“** Исус има предвид Своята мисия да разкрие Бог Отец (тоест да свидетелства за истината). В основни линии има три причини за идването на Исус:
 1. да разкрие изцяло характера и целта на Бога (вж. Йоан 1:18; 3:32)
 2. да умре като невинен Божи Агнец, който поема греховете на света (вж. Йоан 1:29)
 3. да даде на вярващите пример как да живеят угодно на Бога
- **„Всеки, който е от истината, слуша Моя глас“** Винаги се вълнувам дълбоко, когато чета думите „всеки“, „всички“, „всеки един“, „мнозина“! Ах! ЯХВЕ изпълнява обещанието от Битие 3:15 чрез Исус Христос. Исус възстановява образа на Бога, който е изгубен при грехопадението. Близката, лична връзка с Бога отново е възможна! Взаимоотношението с Бога е възстановено (реализирана есхатология).

Само онези, които притежават духовни очи и уши (тоест Йоан 10:3,16,27; 18:37) могат да разберат истината (вж. Матей 11:15; 13:9,16,43; Марк 4:9,23; Лука 8:8; 10:23,24; 14:35; Откровение 2:7,11,17,29; 3:6,13,22). Исус е истината (Йоан 14:6)! Когато Той говори, Неговите последователи слушат (Йоан 10:1-5). При Йоан „виждането“ или „чуването“ на истината е богословски еквивалент на получаване на „вечния живот“.

18:38 „Пилат Му каза: Що е истина?“ Пилат задава този въпрос, но очевидно си тръгва преди да е получил отговора. Пилат иска да се увери, че Исус не е заплаха за Римското управление. Той успява да разбере, че Исус е невинен, след което се опитва да Го освободи, като използва юдейския обичай да пуска един затворник по време на Пасхалния празник (вж. Йоан 18:39; Матей 27:15). Йоан и Лука споменават това, за да покажат, че християнството не е заплаха за Римската империя (тоест Йоан 18:38b; 19:4; Лука 23:4,14,22).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 18:38б-40

³⁸⁶ И като каза това, пак излезе при юдеите и им каза: Аз не намирам никаква вина в Него. ³⁹ Но при вас има обичай да ви пускам по един на Пасхата. Желаете ли да ви пусна Юдейския цар? ⁴⁰ Тогава те всички пак закрещяха, казвайки: Не този, а Варава. А Варава беше разбойник.

18:39 „вие имате обичай” Този обичай е обяснен в Матей 27:15 и в Лука 23:17 (но не е познат за историческите документи, извън новозаветните писания).

18:40 „Тогава те всички пак закрещяха, казвайки: Не този, а Варава“ Иронично е, че Варава очевидно е представител на зелотската партия и следователно виновен във всяко едно обвинение, за което осъждат Исус (вж. Марк 15:7; Лука 23:19,25). Вероятно тълпата се е събрала, за да изрази подкрепа към местния герой. Юдейските власти просто използват тази възможност, за да подсигурят присъдата над Исус (вж. Марк 15:11).

Иронично е също, че името Варава означава „син на баща си“. Йоан използва тази игра на думи в цялото евангелие. Множеството иска „сина на бащата“ да бъде освободен, за да осъдят „Сина на Отец“. Тъмнината изцяло е завладяла човечеството!

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Исус отива на място, където знае, че Юда ще го намери?
2. Защо Йоан пропуска да опише агонията на Исус в Гетсимания?
3. Защо служителите на Синедриона завеждат Исус при Пилат?
4. Защо редът на описаните събития е толкова объркан, когато сравняваме историите на Йоан и тези на синоптичните евангелия?
5. Защо Йоан представя нещата така, сякаш Пилат иска да освободи Исус?

Йоан 19 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Исус е осъден на смърт (18:386-19:16a)	Войниците се подиграват на Исус	(18:386-19:7)	Исус е осъден на смърт (18:386-19:16)	Исус пред Пилат (18:28-19:11)
18:386-19:7		18:386-19:7	18:40-19:3	18:33-19:3
	19:1-4			
	Решението на Пилат		19:4-5	19:4-7
	19:5-16		19:6a 19:6b 19:7	
19:8-12		19:8-12	19:8-9a 18:96-10 19:11 19:12	19:8-11 Исус е осъден на смърт
19:13-16a		19:13-16a	19:13-14 19:15a 19:15b 19:15c 19:16a	19:12-16a
Разпъването на Исус 19:166-22	Царят на кръста 19:17-24	19:166-25a	Исус е разпънат 19:166-21 19:22	Разпятието 19:166-22 Исусовите дрехи са разделени
19:23-27			19:23-24	19:23-24
	Ето майка ти 19:25-27	19:256-27	19:25-26 19:27	Исус и Неговата майка 19:25-27
Смъртта на Исус 19:28-30	Свършено е 19:28-30	18:28-30	Смъртта на Исус 19:28 19:29-30a 19:30b	Смъртта на Исус 19:28 19:29-30
Пробождането на Исусовите гърди	Исусовата гръд е прободена		Исусовата гръд е прободена	Прободената гръд
19:31-37	19:31-37	19:31-37	19:31-37	19:31-37
Погребването на Исус 19:38-42	Исус е погребан в гроба на Йосиф 19:38-42	19:38-42	Погребването на Исус 19:38-42	Погребването 19:38-42

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да

разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:1-7

¹ Тогава Пилат взе Исус и Го би. ² И войниците сплетоха венец от тръни, наложиха го на главата Му и Му облякоха пурпурна дреха, ³ и казваха: Привет, Царю юдейски!; и Му удряха плесници. ⁴ Тогава Пилат пак излезе навън и им каза: Ето, извеждам ви го навън, за да знаете, че не намирам в Него никаква вина. ⁵ Тогава Исус излезе навън, носейки пурпурната дреха и трънения венец. Пилат им каза: Ето Човекът. ⁶ А като Го видяха, главните свещеници и служителите извикаха, казвайки: Разпъни Го! Разпъни Го! Пилат им каза: Вие Го вземете и Го разпънете, защото аз не намирам никаква вина в Него. ⁷ Юдеите му отговориха: Ние имаме закон и според този закон Той трябва да умре, защото направи Себе Си Божи Син.

19:1 „Пилат взе Исус и Го би“ Не е съвсем ясно кога и по кое време е станало бичуването, не е споменат и броя на ударите. Всички затворници, които са осъдени на разпятие, са бичувани преди това. Бичуването е толкова брутално, че мнозина умират от самите удари. В настоящия контекст, обаче, Пилат очевидно заповядва Исус да бъде бичуван, за да предизвика състрадание у евреите, които наблюдават, с надеждата да Го освободи (вж. Лука 23:16,22; Йоан 19:12). Възможно е това да е пророческо изпълнение на Исаия 53:5. Римското бичуване е изключително жестоко и болезнено наказание, което е запазено за хора, които не са римляни. Бичът представлява кожени ремъци, с прикрепени в края метални парчета или парчета от кост. Затворникът е завързан за нисък кол и лежи върху него с опънати ръце, докато понася наказанието. Броят на ударите варира. Това наказание се изпълнява преди езекутирането (вж. Ливий, XXXIII:36).

Четири евангелия използват различни думи, за да опишат бичуването от ръцете на римляните.

1. Матей 27:26; Марк 15:15 – *phragelloō*, да бичувам или бия с камшик
2. Лука 23:16,22 – *paideuō*, думата първоначално се използва за наказване на деца (вж. Евреи 12:6-7,10), но тук, както и във II Кор. 6:9, става дума за биене
3. Йоан 19:1 – *mastigoō*, първоначално това е думата за „бич“, Матей 10:17; 20:19; 23:34; Деяния 22:24-25; Евреи 11:36

Думите може да са синоними, а може да става въпрос и за две различни бичувания
а. по-слабо бичуване по заповед на Пилат

b. бичуване преди разпъването

19:2 „войниците сплетоха венец от тръни и го положиха на главата Му“ Това е поредното изтезание, защото тръненият венец се забожда върху главата на Исус. Това се прави с цел подигравка, все едно, че е бляскав лавров венец, положен върху челото на юдейския цар Исус (вж. Матей 27:27-31; Марк 15:15-20).

Гръцката дума за „корона“ (*stephanos*) се използва за победния лавров венец, носен от римските императори.

- „облякоха Му пурпурна дреха“ Пурпурният цвят (*porphyros*) е белег за царственост, боята е изключително скъпа, тъй като се приготвя от специален вид миди. Червеният цвят е типичен за туниките на Римските офицери (Марк 15:17,20). Червената боя се произвежда от черупките на насекоми, намирани по дъбовите дървета. Робата, поставена върху Исус трябва да напомня за пурпурната наметка на царя, ала на практика е овехтяла червена туника на офицер от Римската армия (вж. Матей 27:28).

19:3

NASB „и започнаха да се приближават до Него и да Му казват“

NKJV „тогава те казаха“

NRSV „те се доближиха до Него, казвайки“

TEV „и дойдоха при Него и казаха“

NJB „продължаваха да идват при Него и казваха“

Глаголите тук са в несвършено време. Очевидно войниците се изреждат да правят това многократно. Тези актове на презрение са насочени преди всичко към евреите, а не толкова към Исус, за да предизвикат състрадание към Него. Пилат вероятно иска да изтръгне съчувствие от страна на евреите, но не успява.

Отново и отново Йоан си служи с пророчески твърдения, които са изречени от устата на Христовите неприятели. Тези войници казват неща, чието значение едва ли осъзнават.

- „и Му удряха плесници“ Тази дума първоначално се използва за „бой с пръчки“, но впоследствие се употребява за удар с отворена длан или плесница. Това може да е поредният жест на подигравка, плесница вместо поздрав към царя, а не толкова брутални удари по лицето.

19:4

NASB „Не намирам вина в Него“

NKJV „Не намирам вина в Него“

NRSV „Не смятам, че може да има дело срещу Него“

TEV „Не намирам никаква причина, за да Го осъдя“

NJB „Не намирам обвинение срещу Него“

Една от целите на Йоан е да покаже, че християнството не е заплаха за Римската държава или нейните управници. Йоан на няколко пъти споменава, че Пилат се опитва да освободи Исус (вж. Йоан 18:38; 19:6; Лука 23:4,14,22).

19:5

NASB, NKJV „Ето, Човекът!“

TEV, NET „Вижте! Това е Човекът!“

NRSV, NJB

Тази фраза може да се тълкува по няколко начина:

1. Исус е облечен като цар, за да Му се присмиват
2. Исус е бичуван, за да се предизвика съчувствие към Него
3. препратка към Захария 6:12 (Месианско напомняне за „Отрасъла“)
4. утвърждаване на човешката същност на Исус (в противовес на твърденията на гностиците от времето на Йоан)
5. свързано с арамейския израз „човешкия син“, *bar nashā* (друго завоалирано Месианско понятие)

19:6 „Те закрепяха: Разпъни Го! Разпъни Го!“ Причината, поради която еврейските водачи настояват Исус да бъде разпънат, е за да се изпълни проклятието от Втор. 21:23. Сигурно това е и една от причините Павел да изпитва съмнения относно Исус от Назарет и претенциите Му, че е изпратеният от Бога Месия. Обаче, от Галатяни 3:13 научаваме, че на кръста Исус понесе нашето проклятие (вж. Кол. 2:14).

■ **„Не намирам вина в Него“** Пилат споменава тези думи три пъти (вж. Йоан 18:38; 19:4).

19:7 „Той трябва да умре, защото направи Себе Си Божи Син“ Исус твърди, че е едно с Бога, че е Негов Син. Юдеите, които чуват твърденията на Исус и разбират намерението Му, нямат никакви съмнения относно Неговите претенции за божественост (вж. Йоан 5:18; 8:53-59; 10:33). Реалното обвинение на юдеите срещу Исус е богохулство (вж. Матей 9:3; 26:65; Марк 2:7; 14:64; Лука 5:21; Йоан 10:33, 36). Присъдата за богохулство е убиване с камъни (вж. Левит 24:16). Ако Исус не е божествена личност, която е съществувала отпреди вечността, Той заслужава да бъде убит с камъни!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:8-12

⁸ А Пилат, като чу тази дума, още повече се уплаши. ⁹ И пак влезе в преторията и каза на Исус: Ти откъде си? Но Исус не му отговори. ¹⁰ Тогава Пилат Му каза: На мен ли не говориш? Не знаеш ли, че имам власт да Те пусна и имам власт да Те разпъна? ¹¹ Исус му отговори: Ти нямаше да имаш никаква власт над Мен, ако не ти беше дадено от горе; затова, по-голям грях има онзи, който Ме предаде на теб. ¹² Оттогава Пилат търсеше начин да Го пусне, но юдеите викаха, като казваха: Ако пуснеш Този, не си приятел на императора! Всеки, който прави себе си цар, е противник на императора!

19:8 „като чу това, Пилат още повече се уплаши“ Съпругата на Пилат вече го е предупредила относно Исус (вж. Матей 27:19), а сега еврейските водачи твърдят, че Той се представя за Син на Бога. Пилат, който е суеверен, се уплашва. Божествата от Гръцкия и Римския пантеон редовно се превъплъщават в човешки образ и се явяват на хората.

19:9

NASB, NKJV, NRSV

TEV, NJB, NIV

„Откъде си?“

„Откъде идваш?“

Пилат не пита Исус за мястото Му на раждане, а се интересува от Неговия произход. Той започва да осъзнава колко е значима личността, която стои пред него. От коментарите на Пилат, записани в Йоан 18:38, научаваме, че той не се интересува от истината, а от политическата облага, затова Исус не го удостоява с отговор.

Пилат се присъединява към множествата от хора, които се дивят на Исус, но така и не узнават Неговия истински произход (вж. Йоан 4:12;6:42; 7:27-28,41-42; 8:14; 9:29-30). Това е част от вертикалния дуализъм у Йоан. Исус идва отгоре и никой, който е долу не може да узнае/ разбере/ види/ чуе, ако не бъде докоснат от Бог Отец (тоест 6:44,65; 10:29).

- **„Исус не му отговори“** Пилат трябваше да запомни отговора на Исус (вж. Йоан 18:37)! Някои смятат, че това е изпълнение на Исаия 53:7.

19:10 „имам власт да Те разпъна“ Пилат изтъква, че той притежава политическа власт над живота и смъртта, ала пред лицето на разгневената и неуправляема тълпа, той се отказва от властта си и приема тяхната воля. Въпросът на Пилат предполага положителен отговор.

19:11 „ти не би имал никаква власт над мен, ако не ти беше дадена отгоре“ Това е условно изречение от втори вид, наричано „противоположно на факта“. Исус не е подразнен от Пилат. Той знае кой е и защо е дошъл! Библията твърди, че Бог е над всеки човешки авторитет (вж. Римляни 13:1-7).

- **„този, който Ме предаде на теб, има по-голям грях“** При първи прочит отнасяме тези думи към Юда Искариотски (вж. Йоан 6:64,71; 13:11), но според коментаторите става дума за Каяфа, който официално предава Исус на римските власти. Тази фраза може да се отнася или до (1) еврейските водачи, които действат извън закона, или до (2) еврейския народ като цяло (вж. Мат. 21:33-46; Марк 12:1-12; Лука 20:9-19; Римляни 9-11).

19:12 „Пилат се опитваше да Го пусне“ Това е несвършено време, което говори за повтарящо се действие в миналото. Пилат се опитва на няколко пъти.

- **„Ако пуснеш Този, не си приятел на императора“** Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Еврейските власти заплашват да докладват Пилат пред неговите началници в Рим, ако не изпълни желанието им и не осъди Исус на смърт. Изразът „приятел на Цезар“ е идиом, който отразява благородническа титла, давана на римските императори (това започва с Августин или Веспасиан). Цезар е титла, давана на Римския император. Идва от Юлий Цезар и е възприета от Август.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:13-16

¹³ А Пилат, като чу тези думи, изведе Исус навън и седна на съдийския престол, на мястото, наречено Каменната настилка, а на еврейски – Гавата. ¹⁴ Беше денят на приготвяне на Пасхата, около шестия час. И той каза на юдеите: Ето вашият цар! ¹⁵ А те извикаха: Махни Го! Махни Го! Разпъни Го! Пилат им каза: Вашия Цар ли да разпъна? Главните свещеници отговориха: Нямаме друг цар освен императора! ¹⁶ Затова той им Го предаде да бъде разпънат. И така, те взеха Исус и Го отведоха.

19:13 „когато чу тези думи, Пилат излезе навън и седна на съдийския престол“ Текстът не е ясен, така че не можем да сме сигурни кой е седнал на съдийския престол. Според няколко от английските превода на Библията, Самият Исус сядна на престола, за да бъде поруган като цар на евреите. Контекстът, обаче, предполага, че на съдийския престол сядна Пилат, защото трябва да произнесе присъдата.

NASB, NKJV

NJB „наречена Каменната настилка, на еврейски Гавата“

NRSV „наричана Каменна настилка или на еврейски Гавата“

TEV „наречена Каменна настилка (на еврейски името е Гавата)“

Фактът, че Йоан дава пояснение на еврейските и арамейски изрази, които използва, показва, че апостолът пише своето евангелие до езичниците (вж. Йоан 19:17). Тази каменна настилка е мястото, където Римляните провеждат съдебните процеси. Арамейското понятие *Gabbatha* означава „издигнати камъни“ или „издигнато място“.

19:14 „беше денят на приготвяне за Пасхата“ Налице е явно разногласие между датирането на Йоан и това на синоптичните евангелия. При синоптичните евангелия Пасхалната вечеря на Исус с учениците е вечерта преди Неговия арест (вж. Марк 15:42), а според Йоан това се случва в подготвителния ден преди Пасхалния празник. Вж. коментара върху Йоан 18:28.

■ „беше около шестия час“ По-долу е дадена хронологията на съда над Исус, проведен от Пилат:

	МАТЕЙ	МАРК	ЛУКА	ЙОАН
Присъдата на Пилат				шестият час 19:14
Разпятието		третият час 15:25		
Тъмнината	6—9 час 27:45	6—9 час 15:34	6—9 час 23:44	
Исус извиква	деветият час 27:46	деветият час 15:34		

Когато сравняваме тези две разписания, възникват две възможни интерпретации.

1. Няма разлика във времето. Йоан използва Римския начин за определяне на времето, което започва в полунощ 12:00 (вж. Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*, p. 364), а синоптичните евангелия използват еврейското време, според което денят започва в 6:00 сутринта.
2. Според Йоан разпяването на Исус става по-късно, който е поредният пример за различията между синоптичните евангелия и Йоан. Ако съдим по Йоан 1:39 и 4:6, Йоан използва еврейския начин за определяне на времето, а не римския (вж. M. R. Vincent, *WordStudies*, Том 1, стр. 403).

Определянето на времето може да е символично и в четирите евангелия, защото е свързано с:

1. времето на всекидневните жертви в храма (9 сутринта и 3 следобед, вж. Деяния 2:15; 3:1)
2. традиционното време за заколване на Пасхалното агне е точно по пладне на 14 ден от месец Нисан

Тъй като е древна книга от Изтока Библията не е фокусирана върху хронологията, което е характерно за литературата на запад.

■ „Ето, вашият Цар!“ Предполага се, че стих 5 е препратка към Захария 6:12, а тази фраза вероятно е цитат от Захария 9:9 (вж. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, p. 72).

19:14 Първото изречение е коментар на автора Йоан.

19:15 „Махни Го! Махни Го! Разпъни Го!“ В този стих има три глагола в свършено време, деятелен залог, повелително наклонение. Коренът на думата „да разпъна“ означава „да издигна“ или „да възвелича“, което е поредната дума с двойно значение, използвана от Йоан (вж. Йоан 3:14; 8:28; 12:32).

- **„Главните свещеници отговориха: Нямаме друг цар освен императора“** Иронията е поразителна. Тези еврейски водачи са виновни в богохулство, обвинението, което предявяват към Исус. Съгласно Стария завет само Бог е Цар на Своя народ (вж. I Царе 8).

19:16 „им“ В Матей 27:26-27 и Марк 15:15-16 местоимението се отнася до Римските войници. Йоан може би има предвид, че Пилат предава Исус на еврейските водачи и тълпата, като се съобразява с тяхното желание.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:17-22

¹⁷ И Той, носейки кръста Си, излезе на мястото, наречено Лобно, което на еврейски се казва Голгота. ¹⁸ където Го разпънаха и с Него други двама – от едната и от другата страна, а Исус по средата. ¹⁹ А Пилат написа и надпис и го постави на кръста. А написаното беше: Исус Назарянинът, юдейският Цар. ²⁰ Този надпис прочетоха мнозина от юдеите, защото мястото, където разпънаха Исус, беше близо до града, и написаното беше на еврейски, на гръцки и на латински. ²¹ А главните свещеници на юдеите, казаха на Пилат: Недей да пишеш Юдейският Цар, а Самозваният юдейски Цар. ²² Пилат отговори: Каквото писах, писах.

19:17 „носейки кръста Си“ Не е напълно сигурно каква е формата на кръста, който се използва в Първи век, в Палестина. Възможно е да прилича на главно „Г“, на кръст или „Х“. Има случаи, когато няколко затворника са приковавани към един кръст.

Независимо каква е формата осъденият затворник, който вече е бичуван, трябва да носи част от кръста си до мястото на екзекуцията (вж. Матей 27:32; Марк 15:21; Лука 14:27; 23:26).

- **„Лобното място, което на еврейски се нарича Голгота“** Точното значение на това място не е напълно ясно. Еврейското или арамейско понятие не обозначава хълм, който има формата на череп, а по-скоро нисък обезлесен хълм, който се намира на главен път в Ерусалим. Римляните разпъват всички бунтовници за назидание. Съвременните археолози не са единодушни за точното местоположение на древните стени на града. Исус е убит извън градските стени на добре познатото място за екзекуции!

19:18 „Там Го разпънаха“ Нито едно от евангелията не описва физическите детайли от самата екзекуция. Римляните възприемат този метод от картагенците, който на свой ред го научават от персийците. Формата на кръста не е напълно сигурна. Онова, което знаем, е, че се касае за брутална, мъчителна смърт! Целта е затворникът да бъде държан жив и да се мъчи поне няколко дни. Обикновено смъртта настъпва поради задушаване. Екзекуцията има за цел да послужи за назидание на онези, които планират да се бунтуват срещу Рим.

- **„други двама“** Това е изпълнение на пророчеството от Исаия 53:9, записано в Матей 27:38; Марк 15:27; и Лука 23:33.

19:19 „Пилат, който написа надписа“ Пилат може сам да е написал титлата (*titlon*), който някой друг преписва на дървена плоскост. Матей го нарича „обвинението“ (*aitian*, вж. Мат. 27:37), докато Марк и Лука използват думата „надписа“ (*epigraphē*, вж. Марк 15:26; Лука 23:38).

19:20 „надписът беше на еврейски, латински и гръцки“ „Еврейски“ значи „арамейски“ (вж. Йоан 5:2; 19:13,17; 20:16; Йосиф Флавий, *Еврейски старини* 2.13.1). Интересно е да отбележим, че

различните евангелия споменават различни думи, съдържащи се в надписа, поставен над главата на Исусовия кръст.

1. Матей 27:37 – „Това е Исус, Царят на юдеите“
2. Марк 15:26 – „Царят на юдеите“
3. Лука 23:38 – „Това е царят на юдеите“
4. Йоан 19:19 – Исус Назарянинът, Юдейският Цар

Всеки надпис е различен, но на практика няма разлика. Това е валидно за повечето от разликите в историческите описания на четирите евангелия. Всеки от авторите записва своите спомени по различен начин, но става дума за едни и същи събития, видени от различни очевидци.

Пилат има за цел да подразни еврейските водачи, като поставя върху кръста надпис с титла, от която евреите се страхуват (вж. Йоан 19:21-22).

19:22 „Каквото писах, писах“ Тук има два глагола в перфектно време, които показват окончателността на онова, което е написано.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:23-25а

²³ А войниците, като разпънаха Исус, взеха дрехите Му и ги разделиха на четири дяла – на всеки войник по един дял; взеха и долната Му дреха. А дрехата не беше шита, а беше изтъкана цялата отгоре. ²⁴ Затова те казаха помежду си: Да не я раздираме, а да хвърлим жребий за нея – чия да бъде, за да се изпълни писанието, което казва: „Разделиха си дрехите Ми и за облеклото Ми хвърлиха жребий“. ²⁵ А И така, войниците направиха това.

19:23 „разделиха ги на четири дяла – на всеки войник по един дял“ Войниците хвърлят жребий за дрехите на Исус. Тук става дума само за връхната Му дреха. Странно е как дрехите на Исус може да бъдат разделени на четири. Може да става дума и за Неговите обувки, молитвения шал (*tallith*) и връхната Му дреха(и). Не се знае дали Исус е носел тюрбан. Евреите смятат пълната голота за обидна. Това е поредното пророчество, което бива изпълнено, съгласно Йоан 19:24 (вж. Пс. 22:18).

■ **„туниката“** Гръцката дума, която описва връхната дреха на Исус, е *himatia*. Долната Му дреха, която е по тялото, се нарича туника или хитон (*chiton*). Разликата между двете може да се види в Матей 5:40 и Лука 6:29. Жената, която Петър възкресява в книгата Деяния прави и двата вида дрехи (вж. Деяния 9:39). Евреите от Първи век очевидно носят и бельо, което прилепва по долната част на тялото. Исус не е напълно гол. Последната фраза от Йоан 19:23 е коментар на автора, който е очевидец на събитията, защото е бил с Исус.

■ **„туниката не беше шита, а изтъкана цялата“** Този стих вероятно има богословско значение. Подобна туника трябва да е била необичайна и вероятно много скъпа. Изглежда необичайно Исус да е носел скъпо облекло. От творбите на Йосиф Флавий (вж. *Еврейски старини*. 3.7.4), научаваме, че първосвещеникът е носел подобна туника, защото съгласно традицията такава дреха е имал Мойсей. Възможно е това да е алюзия за Исус като

1. Първосвещеник (вж. Евреи) или
2. новия законодател

Думите с двойно значение са много характерни за евангелието на Йоан, но тълкувателите трябва да внимават и да не прекаляват с алегоричното интерпретиране на всеки детайл!

19:24 „така се изпълни Писанието“ Псалм 22 ни запознава с обстановката около разпятието:

1. Псалм 22:1-2 – Матей 27:46; Марк 15:34
2. Псалм 22:7-8 – Матей 27:39,43; Марк 15:29; Лука 23:35
3. Псалм 22:15 – Матей 27:48; Марк 15:36; Лука 23:36; Йоан 19:28,29

4. Псалм 22:16 – Матей 27:35; Марк 15:24; Йоан 20:25
5. Псалм 22:18 – Матей 27:35; Марк 15:24; Лука 23:34; Йоан 19:2
6. Псалм 22:27-28 – Матей 27:54; Марк 15:39; Лука 23:47; (Йоан 20:31; Матей 28:18-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:25-27

²⁵ А при кръста на Исус стояха майка Му и сестрата на майка Му, Мария Клеопова и Мария Магдалена. ²⁶ А Исус, като видя майка Си и ученика, когото любеше, който стоеше на близо, каза на майка Си: Жено, ето твоят син! ²⁷ После каза на ученика: Ето твоята майка! И от онзи час, ученикът я прибра в своя дом.

Много е дискутирано по въпроса дали тук са споменати четири имена или три. Много е възможно имената да са четири, защото не е вероятно две сестри да се наричат с едно и също име, Мария. Сестрата на Мария, Саломия, е спомената в Марк 15:40 и 16:1. Ако приемем това за вярно, то Исус, Яков и Йоан са братовчеди. Според традицията от втори век (*Hegesippus*) Клеопа е брат на Йосиф. Мария Магдалена е жената, от която Исус изгонва седем духа и първата личност, на която се явява след Своето възкресение (вж. Йоан 20:1-2, 11-18; Марк 16:1; Лука 24:1-10).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЖЕНИТЕ, КОИТО СЛЕДВАТ ИСУС

- A. Жените, които следват Исус и учениците Му, и им помагат, за първи път са споменати в Лука 8:1-3.
 1. Мария, която се нарича Магдалена (ст. 2)
 - a. Мат. 27:56,61; 28:1
 - b. Марк 15:40,47; 16:1,9
 - c. Лука 8:2; 24:10
 - d. Йоан 19:25; 20:1,11,16,18
 2. Йоана, жената на Куза (Иродов слуга, стих 3) е спомената и в Лука 24:10
 3. Сусана (ст. 3)
 4. „мнозина други помагат и служат на Исус с притежанията си” (ст. 3)
- B. Споменава се, че група жени стои до кръста по време на разпятието
 1. списъкът на Матей
 - a. Мария Магдалена (27:56)
 - b. Мария, майката на Яков и Йосиф (27:56)
 - c. майката на Заведеевите синове (27:56)
 2. Списък на Марк
 - a. Мария Магдалена (25:40)
 - b. Мария, майката на малкия Яков и Йосия (15:40)
 - c. Саломия (15:40)
 3. Лука само казва, „жените, които Го придружаваха от Галилея” (23:49)
 4. Списък на Йоан
 - a. Мария, майката на Исус (19:25)
 - b. Лелята на Исус, сестра на майка Му (19:25)
 - c. Мария от Клопа [КЖ Клеофа, може да означава жена на Клопа или негова дъщеря] (19:25)
 - d. Мария Магдалена (19:25)
- C. Споменава се, че група от жени присъства при Исусовото погребение
 1. Списъкът на Матей
 - a. Мария Магдалена (27:61)
 - b. Другата Мария (27:61)
 2. Списъкът на Марк
 - a. Мария Магдалена (15:47)
 - b. Мария, майката на Йосия (15:47)

3. Лука просто казва, „жените, които бяха дошли с Него от Галилея” (23:55)
 4. Йоан не е записал жените, които са били на гроба
- D. Група жени идват на гроба в неделя, рано сутринта
1. Списък на Матей
 - a. Мария Магдалена (28:1)
 - b. другата Мария (28:1)
 2. Списък на Марк
 - a. Мария Магдалена (16:1)
 - b. Мария, майката на Яков (16:1)
 - c. Саломия (16:1)
 3. Списък на Лука
 - a. „те дойдоха на гроба” (24:1-5,24)
 - (1) Мария Магдалена (24:10)
 - (2) Йоана (24:10)
 - (3) Мария, майката на Яков (24:10)
 4. Йоан споменава само Мария Магдалена (20:1,11)
- E. Споменава се, че жени е имало и в горницата (Деяния 1:14)
1. „жените” (1:14)
 2. Мария, майката на Исус (1:14)
- F. Не е ясно каква точно е връзката между тези жени. Мария Магдалена очевидно има доминираща роля. Добра статия за жените в Исусовия живот и служение може да намерите в *Dictionary of Jesus u the Gospels* published by IVP, pp. 880-886.

19:26 „ученика, когото любеше“ Тъй като апостол Йоан не е споменат в евангелието по име, мнозина предполагат, че това е неговият начин да се представи (вж. Йоан 13:23; 19:26; 21:7,20). При всеки от тези случаи той използва думата *agapaō*, докато в Йоан 20:2 той използва същия израз, но добавя думата *phileō*. В Йоан тези понятия са синоними. Може да сравните Йоан 3:35, *agapaō* с Йоан 5:20, *phileō*, където и двете думи описват любовта на Бог Отец към Неговия Син.

19:27 „от този час ученикът я прибра в своя дом” Това не означава непременно, че Йоан незабавно е завел Мария в дома си, макар че може и да е точно така, ако съдим по факта, че Мария не е спомената с другите жени в Матей 27:56 и Марк 15:40. Съгласно традицията Йоан се грижи за Мария до нейната смърт, след което се премества да живее в Мала Азия (по-специално Ефес), където има дълго и успешно служение.

Именно по настояване на ефеските старейшини старецът Йоан пише своите мемоари за живота на Исус (тоест евангелието на Йоан).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:28-30

²⁸ След това Исус като знаеше, че всичко вече е свършено, за да се сбъдне Писанието каза: Жаден съм! ²⁹ А там беше сложен съд, пълен с оцет; и те напоиха гъба с оцет, набучиха я на исоп и я поднесоха до устата Му. ³⁰ А Исус като прие оцета, каза: Свърши се! И като наведе глава, предаде дух.

19:28 „Исус като знаеше, че всичко вече е свършено, за да се сбъдне Писанието, каза“ От синтаксиса не става ясно дали Писанието споменава фразата „Жаден съм“ или пък „всичко вече е свършено“. Ако приемем традиционното тълкуване, тогава изразът е „Жаден съм“ и е препратка към Псалм 69:21.

19:29 „Там беше сложен съд, пълен с оцет“ Тук става дума за евтино вино или кисело вино. Може да е сложено там заради войниците и за разпънатия. Давани са малки количества течност, за да се удължи агонията му.

- **„кисело вино“** Буквално преведена думата означава „оцет“. Това е питието на бедните. Обърнете внимание, че Исус отказва да пие виното, предложено от жените в Ерусалим (вж. Марк 15:23; Матей 27:34). Очевидно в случая приема да пие, за да се изпълни предсказаното в Псалм 22:15. Той е твърде изтощен, за да говори и успява да каже само едно нещо.
- **„като набучиха на исоп“** Някои смятат, че се касае за символична употреба на специалното растение, използвано по време на Пасхалната вечеря (вж. Изход 12:22). Други са на мнение, че се касае за грешка при преписването на понятието и оригиналната дума е „копие“ или „пръчка“ (вж. NEB, но в REB думата е „исоп“). В Матей 27:48 и Марк 15:36 думата е „тръстика“.

Причината мнозина да смятат, че се касае за грешка при преписването, е, че исопът няма много дълги клонове (между 60 и 120 см), но трябва да помним, че кръстът не е издиган толкова високо над земята. Традиционната картина на високо издигнатия кръст може да се дължи на неправилно тълкуване на Йоан 3:14. Възможно е краката на Исус да са издигнати едва 30 или 60 см над земята.

19:30 „Свършено е!“ Тук глаголът е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. От синоптичните евангелия научаваме, че Исус изрича тези думи с висок глас (вж. Марк 15:37; Лука 23:46; Мат. 27:50). Тук става дума за завършеното дело на изкуплението. Тази форма на понятието (*telos*) в египетските папируси (според Moulton и Milligan) е търговски идиом за „платено изцяло“.

- **„Той наведе глава и предаде дух“** Тук фразата „наведе глава“ е идиом, който означава „заспа“. Смъртта на Исус слага край на мъките Му. Идеята е, че при смъртта духовният аспект от личността се отделя от физиката. Това би означавало, че между смъртта и деня на възкресението душата на вярващите е в междинно състояние, лишено от тяло (вж. II Кор. 5; I Сол. 4:13-18, вж. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*).

В паралелните пасажии в Марк 15:37 и Лука 23:46 изразът е „Той предаде дух“. Еврейската дума за „дух“ и „дъх“ е една и съща. Неговият последен дъх означава, че духът напуска тялото Му (вж. Бит. 2:7).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 19:31-37

³¹ И понеже беше денят на приготвянето, за да не останат телата на кръста в събота, защото онази събота беше велика, юдеите помолиха Пилат, да им пречупят краката и да ги махнат оттам. ³² Тогава войниците дойдоха и пречупиха краката на единия и на другия, които бяха разпънати с Него. ³³ Но когато дойдоха при Исус и Го видяха, че вече е умрял, не Му пречупиха краката. ³⁴ Но един от войниците прободя ребрата Му и веднага протече кръв и вода. ³⁵ И този, който видя, свидетелства, и неговото свидетелство е вярно; и той знае, че говори истината, за да повярвате и вие. ³⁶ Защото това стана, за да се изпълни Писанието: Кост Негова няма да се строши; ³⁷ и пак друго писание казва: „Ще погледнат на Него, когато прободоха.“

19:31 „за да не останат телата на кръста в съботата“ Евреите са много загрижени да не би мъртвите тела да осквернят земята в празничния ден (вж. Втор. 21:23), особено когато се касае за свещената събота на Пасхалния празник.

- **„защото съботата беше велик ден“** Този израз може да се тълкува по два начина:
 1. Пасхалната вечеря и Съботата съвпадат в тази конкретна година (евреите използват Лунния календар)
 2. През онази година празникът на Безквасните хлябове съвпада със Съботата

Празникът Пасха и празникът на Безквасните хлябове (вж. Изход 12) формират фестивал, който трае осем дни.

- „да им пречупят краката и да ги махнат оттам“ Очевидно това е правено и преди. Краката на разпънатите са пречупвани с огромен дървен чук. Разпъването обикновено води до смърт поради липса на въздух. Пречупването на краката почти незабавно води до задушаване, защото разпънатият не може да се привдигне, за да диша.

19:33 „видяха, че вече беше умрял и не Му пречупиха краката“ Вероятно това също е изпълнено пророчество, което ни връща към Изход 12:46; Числа 9:12 и Псалм 34:20.

19:34 „един от войниците прободе с копие ребрата Му и веднага потекоха кръв и вода“ Това е медицинско свидетелство, споделено от очевидец, което показва, че Исус наистина е мъртъв, а това потвърждава човешката същност на Месията. Евангелието на Йоан, както и неговото първо послание са писани в период на процъфтяващ гностицизъм, който утвърждава божествената същност на Христос, но отрича Неговата човешка природа.

19:35 Този стих е коментар на автора Йоан, който е единствен свидетел на последните събития, свързани със (1) съдебните процеси над Исус през нощта, (2) съденето от страна на римляните и (3) разпъването. Този коментар за смъртта на Исус е паралелен на Йоан 20:30-31, което говори за евангелизаторската цел на евангелието (вж. Йоан 21:24). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

Последната част на стиха е различна в различните гръцки древни ръкописи. В някои текстове глаголът е в сегашно време, а в други е в минало свършено време. Ако приемем, че глаголът е в минало свършено време, тогава се отнася до невярващите, според Йоан 20:30-31. Ако глаголът е в сегашно време, тогава се касае за постоянна и израстваща вяра. Изглежда евангелието на Йоан е насочено и към двете групи.

- „вярно... истина“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 и 17:3.

19:36 Това вероятно е препратка към Пасхалното агне от Изход 12:46; Числа 9:12; Псалм 34:20. Зависи от това коя фраза се има предвид: (1) приبودен или (2) счупени. Сам Исус разяснява на Ранната църква тези части от Писанието по време на 40-те дни, в които престоява на земята след Своето възкресение (вж. Лука 24:27; Деяния 1:2-3). Проповядването на Ранната църква (в Деяния) отразява изпълнението на тези старозаветни пророчества, според както са разяснени от Исус.

19:37 Това е цитат от Захария 12:10, едно велико обещание, според което

1. Един ден Израел ще се обърне с вяра към Месията, Исус (вж. Откр. 1:7)
2. много юдеи, които вече са повярвали в Исус сега скърбят за смъртта Му
3. тук става дума за Римските войници (вж. Матей 27:54), които представляват езичниците (вж. Йоан 12:32). Очевидно е, че този цитат е от Мазоретския текст, а не от Септуагинта, защото авторите на евангелията обикновено цитират гръцкия превод. В Септуагинта думата е „присмиваха се“, докато в Мазоретския текст, тя е „пронизаха“.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 19:38-42

³⁸ След това Йосиф от Ариматея, който беше ученик на Исус, но таен поради страх от юдеите, помоли Пилат да вземе тялото на Исус; и Пилат позволи. И така, той дойде и взе тялото на Исус. ³⁹ Дойде също и Никодим, който беше ходил първо при Исус през нощта, и донесе около сто литра

смес от смирна и алое.⁴⁰ Тогава взеха тялото на Исус и Го обвиха в плащеница с ароматите според юдейския начин на погребване.⁴¹ А на мястото, където беше разпънат, имаше градина и в градината – нов гроб, в който още никой не беше полаган.⁴² Там положиха Исус заради юдейския ден на приготвянето, защото гробът беше наблизко.

19:38-39 „Йосиф... Никодим” Тези двама богати и влиятелни членове на Синедриона са тайни ученици на Исус, но в този критичен и опасен момент дръзват да излязат на светло.

19:39 „донесе около сто литра смес от смирна и алое” Това са традиционните ароматни подправки, които евреите от Първи век използват при погребване. В случая количеството говори за лукс и мнозина смятат, че то е символ за това, че Исус е погребан като цар (вж. II Летописи 16:14). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПОМАЗАНИЕТО към Йоан 11:2.

Гръцката дума за „смес“ (*migma*), която намираме в MSS P⁶⁶, κ², A, D, L, и при повечето от преводите на Ранната църква и Църковните отци, е странно променена на „вързоп“ (*eligma*) в MSS κ^{*}, B, W и някои коптски версии. Според UBS⁴ думата „смес“ получава оценка „B“ (почти сигурно).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОГРЕБАЛНИ АРОМАТИ

- A. Мирта, ароматна смола от арабски дървета
 1. Тази ароматна смола е спомената дванадесет пъти в Стария завет, в повечето случаи в Литературата на мъдростта като парфюм
 2. Това е един от даровете, донесен от мъдреците на бебето Исус (вж. Мат. 2:11)
 3. Нейният символизъм е удивителен
 - a. използва се в „мировете за свято помазване” (Изход 30:23-25)
 - b. използва се като дар за царе (Мат. 2:11)
 - c. използвана е при помазването на Исусовото тяло при погребението му (вж. Йоан 19:39 и символично в Йоан 11:2). Това се прави съгласно еврейските обичаи и е описано в Талмуда (Berakhoth 53a).
- B. Алое, ароматен тип дърво
 1. свързано с ароматните парфюми (вж. Числа 24:6; Пс. 45:8; Пр. 7:17; Песен на песните 4:14)
 2. в комбинация с мирта се използва от египтяните в процеса на балсамиране
 3. Никодим донася голямо количество за Исусовото погребение и Го помазва с него (вж. Йоан 19:39). Това се прави съгласно еврейските обичаи, описани в Талмуда (Betsah ба).

19:40 „И така те взеха тялото на Исус и Го обвиха в плащеницата с ароматите” Ароматните треви се използват с две цели: (1) да убият миризмата и (2) да придържат погребалните завивки на местата им.

19:41 „На мястото, където Го погребяха имаше градина” Важно е да осъзнаем, с каква експедитивност са действали Йосиф и Никодим. Исус издъхва в 3 часа следобед и трябва да е погребан до 18.00 часа на същия ден, когато започва еврейската Пасхална събота.

■ „нов гроб, в който никой не беше полаган” Това е описателно причастие в перфектно време, страдателен залог.

От Матей 27:60 научаваме, че този гроб е собственост на самия Йосиф. Това е в изпълнение на Исая 53:9, който е цитиран в Матей 27:57.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо войниците се присмиваха на Исус и Го подиграваха?
2. Какво е значението на неколнократните опити на Пилат да освободи Исус?
3. Защо твърдението на юдейския свещеник в стих 15 е толкова удивително?
4. Защо детайлите, свързани с разпятието, са толкова различни в различните евангелия?
5. Каква е връзката между Второзаконие 21:23 и Христовото разпятие?

Йоан 20 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Възкресението на Исус	Празният гроб	Възкресението	Празният гроб	Празният гроб
20:1-10	20:1-10	20:1-10	20:1-10	20:1-3 20:3-10
Исус се явява на Мария Магдалена	Мария Магдалена вижда възкръсналия Господ		Исус се явява на Мария Магдалена	Исус се явява на Мария Магдалена
20:11-18	20:11-18	20:11-18	20:11-13а 20:13б 20:14-15а 20:15б 20:16а 20:16б 20:17 20:18	20:11-18
Исус се явява на учениците	Учениците са изпратени		Исус се явява на учениците	Появата на Исус пред учениците
20:19-23	20:19-23	20:19-23	20:19-23	20:19-23
Исус и Тома	Виждане и вярване		Исус и Тома	
20:24-29	20:24-29	20:24-29	20:24-25а 20:25б 20:26-27 20:28 20:29	20:24-29
Целта на книгата	За да повярвате		Целта на книгата	Първо заключение
20:30-31	20:30-31	20:30-31	20:30-31	20:30-31

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-29

А. Всички обещания, които Исус дава на апостолите и които намираме в Йоан 14-17, са изпълнени в първата неделна вечер след възкресението. Вж. коментара към Йоан 16:20.

В. Евангелските разкази за възкресението имат леки разлики, което може да се дължи на няколко причини:

1. историите са дело на различни очевидци
2. минали са години от събитието
3. всеки от авторите пише до различна читателска аудитория и има своя набеязана цел (вж. Матей 28; Марк 16; Лука 24)

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 20:1-10

¹ В първия ден на седмицата Мария Магдалена дойде на гроба рано, докато беше още тъмно и видя, че камъкът е махнат от гроба. ² Затова се затича и дойде при Симон Петър и при другия ученик, когото Исус обичаше, и им каза: Вдигнали са Господа от гроба и не знаем къде са Го положили! ³ И така, Петър и другият ученик излязоха и тръгнаха към гроба. ⁴ И двамата тръгнаха заедно, но другият ученик изпревари Исус и стигна пръв на гроба. ⁵ И като надникна, видя плащениците сложени, но не влезе вътре. ⁶ След него дойде Симон Петър и влезе в гроба и видя плащениците сложени ⁷ и кърпата, която беше на главата Му, не сложена с плащениците, а свита на отделно място. ⁸ Тогава влезе другият ученик, който пръв стигна до гроба; и видя и повярва. ⁹ Защото още не бяха разбрали писанието, че Той трябваше да възкръсне от мъртвите. ¹⁰ Тогава учениците се върнаха пак у тях си.

20:1 „в първия ден на седмицата“ Става дума за неделята, първият работен ден след великата събота от Пасхалната седмица, когато в храма се принасят първите плодове. Исус е първият плод на починалите (вж. 1Кор. 15:23). Исус се появява на учениците в три последователни неделни вечери, което поставя началото на традицията вярващите да се събират за поклонение в неделя (вж. Йоан 20:19, 26; Лука 24:36 и сл., Деяния 20:7; I Кор. 16:2).

- **„Мария Магдалена“** Това е една от няколко жени, които съпровождат Исус и апостолите. В Галилея Исус изгонва от Мария няколко демона (вж. Марк 16:9 и Лука 8:2). Тя присъства по време на разпятието. Вж. коментарите към Йоан 19:25. Независимо че Йоан не говори за целта на посещението на Мария, Марк 16:1 и Лука 23:56 споменават, че няколко жени (вж. Йоан 20:2) идват рано на гроба, за да помажат тялото на Исус с аромати. Възможно е те да не знаят, че Йосиф и Никодим са Го помазали, а може и да е било нужно да ги заменят с нови.
- **„докато още беше тъмно“** Очевидно Мария и останалите жени са излезли от дома още по тъмно, за да бъдат на гроба при зазоряване (вж. Мат. 28:1; Марк 16:2).

- **„камъкът беше махнат от гроба“** Буквалната дума е „премахнат“ (перфектно причастие в страдателен залог) от мястото, на което е бил поставен (вж. Мат. 28:2). Спомнете си, че камъкът е премахнат, за да могат очевидците да влязат в гроба, а не за да излезе Исус от него. Новото възкръснало тяло на Исус няма физическите ограничения на Неговото земно тяло (тоест 20:19,26).

20:2 „Загова се затича“ Очевидно тя рано напуска празния гроб, за да отиде при учениците и им разкаже, че Исус не е там (вж. Мат. 28:5).

- **„другият ученик, когото Исус обичаше“** Тук гръцката дума за любов е *phileō*, с която се описва братската любов. В гръцкия койне обаче (300 г. пр. Хр. – 300 г. сл. Хр.) тази дума е синоним на *agapaō*. Изглежда ученикът, споменаван под това име е Йоан, авторът на евангелието (вж. Йоан 20:4-8 и 13:23). Тук той е свързан с Петър.
- **„Взели са Господа“** Глаголът тук е минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение (тоест завършено действие). Исус е изчезнал. В ума на Мария „те“ са еврейските водачи. Очевидно е, че учениците и другите присъстващи в Горната стая, са изненадани от възкресението!
- **„ние“** Това включва Мария Магдалена, Мария, майката на Яков, Саломия, Йоанна и другите жени (вж. Матей 28:1; Марк 16:1; Лука 24:10).

20:4 „И двамата тичаха заедно, но другият ученик изпревари Петър и стигна пръв на гроба“ Вероятно Йоан е най-младият сред учениците.

20:5 „наведе се“ Гробниците от онзи период имат нисък праг, не повече от 90-120 см. Човек трябва да се наведе ниско (вж. Йоан 20:11), за да влезе в пещерата или в гробницата.

- **„надникна“** Това буквално означава „да присвие очи, за да види“. Причината за това е в контраста между утринната светлина и мрачната гробница.
- **„плащениците бяха сложени“** В гръцкия текст не е упоменато как и къде са били сложени плащениците. Ако тялото е било откраднато, тогава и плащениците трябва да са били взети, защото ароматните билки служат като лепило, което ги придържа към тялото!

20:6 „Симон Петър“ Симон (*Cephas*) е неговото еврейско (арамейско) име, докато Петър (*Petros*) е гръцкото му, име, дадено от Исус. На гръцки името означава „откъснат камък или скала“ (вж. Мат. 16:18). На арамейски няма разлика между *Petros* и *Petra*.

20:7 „кърпата, която беше на главата Му“ Лицето е завито с отделно парче плат (вж. Йоан 11:44). Възможно е това парче плат да е било използвано, за да (1) покрива лицето, (2) завива лицето (вж. NJB); или (3) завързва челюстта, така че да стои на мястото си (вж. TEV).

- **„а свита на отделно място“** Това е поредното перфектно причастие в страдателен залог, което показва, че някой е положил специална грижа за тази кърпа. Очевидно именно тази подробност кара Йоан да повярва, че Исус е възкръснал (Йоан 20:8).

20:8 „той видя и повярва“ Йоан вижда физическото доказателство и вярва, че Исус е жив! Вярата във възкресението се превръща в съществена богословска тема.

1. Римляни 10:9-13

2. I Коринтяни 15

I Коринтяни 15:12-19 предлага добро обобщение, което ни запознава с последствията, ако не вярваме, че Исус е възкресен. Възкресението се превръща в централна тема на ранните апостолски проповеди в Деяния, известни като *kerygma*. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 5:39.

20:9 „те не разбираха писанието” Това е поредният коментар на автора Йоан. Той може да цитира Псалм 16:10, подобно на Петър в неговата проповед, записана в Деяния 2:27. Обаче, може и да се отнася до Исая 53:10-12 или Осия 6:2. Синедрионът е наясно с Исусовото предсказание за Неговото възкресение (вж. Матей 27:62-66), докато учениците не са! Каква ирония! Този стих може да се използва като богословско доказателство в подкрепа на истината, че Духът все още не е излян в пълнота у учениците. Когато бъде даден в пълнота, Духът помага на вярващите да разберат значението на Исусовите думи и действия (вж. Йоан 2:22; 14:26).

20:10 Това може да означава, че (1) те са се върнали обратно в Галилея (вж. Матей 26:32; 28:7,10,16; в Йоан 21 ги намираме да ловят риба на езерото или (2) върнали са се в къщата в Ерусалим. Предвид факта, че Исусовите появи след възкресението се случват в Горната стая, вариант #2 е по-вероятното предположение.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 20:11-18

¹¹ А Мария стоеше отвън до гроба и плачеше; и както плачеше, надникна в гроба ¹² и видя два ангела в бяло да седят там, където беше лежало тялото на Исус – единият при главата, а другият при краката. ¹³ И те ѝ казаха: Жено, защо плачеш? Каза им: защото са взели моя Господ и не зная къде са Го положили. ¹⁴ Като каза това, тя се обърна назад и видя Исус, че стои, но не разбра, че беше Исус. ¹⁵ Исус ѝ каза: Жено, защо плачеш? Кого търсиш? Тя, като мислеше, че е градинарят, Му каза: Господине, ако Ти си го изнесъл, кажи ми къде си Го положил, и аз ще Го взема. ¹⁶ Исус ѝ каза: Мария! Тя се обърна и му каза на еврейски: Равуни!, което значи: Учителю! ¹⁷ Исус ѝ каза: Не се вкопчай в Мен, защото още не съм се възнесъл при Своя Отец; но иди при братята Ми и им кажи: Възнасям се при Моя Отец и при вашия Отец, при Моя Бог и вашия Бог. ¹⁸ Мария Магдалена дойде и извести на учениците, че е видяла Господа и че Той ѝ е казал това.

20:11 „плачеше“ Буквално „ридаеше“ (вж. Йоан 11:31). Глаголът е в несвършено време, което говори за продължително действие е миналото. Погребалните ритуали на Изток са придружени с бурни емоции.

20:12 „два ангела“ Йоан и Лука са единомисленици (24:23), че става дума за два ангела. Матей, който обикновено споменава по две неща (вж. Йоан 8:28; 9:27; 20:30), говори само за един ангел! Това е един от примерите за необяснимите различия между отделните евангелия!

Евангелията представляват разкази на очевидци, които подбират, адаптират и комбинират думите и делата на Исус, така че да послужат на техните собствени богословски цели (боговдъхновени) за конкретна читателска аудитория. Съвременните читатели обикновено задават въпроси от рода на (1) кое от евангелията е исторически коректно или (2) търсят повече исторически подробности относно дадено събитие или учение, отколкото е записано от конкретния боговдъхновен евангелски автор. Тълкувателите трябва да търсят първо значението на оригиналния автор, отразено в конкретното евангелие. Не са нужни повече исторически подробности, за да разберем Евангелието!

■ „в бяло“ Духовната сфера или духовните същества са описани, носещи бяло.

1. Дрехите на Исус при Преображението – Матей 17:2; Марк 9:3; Лука 9:29
2. ангелите на гроба – Матей 28:3; Марк 16:5; Лука 24:4; Йоан 20:12
3. ангелите при възнесението – Деяния 1:10
4. светиите с прославения Христос – Откровение 3:4-5,18
5. старейшините (ангелите) около Божия престол – Откровение 4:4
6. мъчениците под Божия престол – Откровение 6:11
7. всички изкупени – Откровение 7:9,13-14 (вж. Данаил 12:10)
8. армиите от ангели в небето – Откровение 19:14

9. старозаветен символ за прощката – Псалм 51:7; Исаия 1:18 (символ на Божията чистота, вж. Данаил 7:9)

20:14 „не знаеше, че беше Исус“ Мария Магдалена не разпознава Исус. Причините за това са:

1. очите ѝ са пълни със сълзи
2. тя е излязла от тъмния гроб на светло
3. Исус не изглежда по същия начин (вж. Матей 28:17 и Лука 24:16,37)

20:15 „Господине“ Това е гръцката дума *kurios*. В случая понятието не е използвано в неговия богословски смисъл (вж. Йоан 12:21). Думата може да означава „господин“, „господар“, „собственик“, „съпруг“ или „Господ“. Мария смята, че говори с (1) градинаря или (2) собственика на градината.

Обърнете внимание на богословската употреба на същата дума в Йоан 20:28!

- „ако“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора. Мария смята, че някой е откраднал тялото!

20:16 „Мария!... Равуни!“ Еврейският вариант на името Мария е „Мириам“. И двете думи са арамейски. Еврейски значи арамейски (вж. Йоан 5:2; 19:13,17,20). Очевидно Исус е произнесъл името ѝ по характерен начин. Възможно е Той да използва същия подход и с двамата ученици по пътя за Емаус (вж. Лука 24:30-31).

Окончанието „ни“ в думата Равуни може да означава „мой Господ“ или „мой учител“.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛЕДВЪЗКРЕСЕНСКИТЕ ЯВЛЕНИЯ НА ИСУС

Исус се показва пред различни хора след Възкресението си. Целта Му е да ги увери, че е жив, за да им помогне да преодолеят съмненията си:

1. пред жените край гробницата, Матей 28:9
2. пред единайсетте ученици, Матей 28:16
3. лично пред Симон Петър, Лука 24:34
4. пред двама мъже, Лука 24:15
5. пред учениците, Лука 24:36
6. пред Мария Магдалина, Йоан 20:15
7. пред десетима ученици, Йоан 20:19
8. пред единайсетте ученици, Йоан 20:26
9. пред седем от учениците, Йоан 21:1
10. пред Кифа (Петър), I Коринтяни 15:5
11. пред дванайсетте (апостоли), I Коринтяни 15:5
12. пред 500 братя, I Коринтяни 15:6 (Матей 28:16-17)
13. пред Яков (негов брат по плът), I Коринтяни 15:7
14. пред всички апостоли, I Коринтяни 15:7
15. пред Савел, I Коринтяни 15:8 (Деяния 9 гл.)

Очевидно някои от тези текстове се отнасят за едно и също явяване на Исус. Определено Той е искал те да са наясно, че е жив!

20:17

NASB „Престани да се държиш за Мен“
NKJV „Не се дръж за Мен“
NRSV „Не се дръж за Мен“
TEV „Не се дръж за Мен“
NJB „Не се прилепвай към Мен“

В превода на KJV изразът е „не ме докосвай“. Глаголът тук е в сегашно време, възвратен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което говори за спиране действие, което вече е в процес. Мария е сграбчила Исус и не иска да Го пусне! В случая това действие няма богословско приложение, което да касае тялото на Исус преди възнесението. В Йоан 20:27 Исус позволява на Тома да Го докосне, а в Йоан 28:9 Той разрешава на жените да докоснат краката Му.

- **„Още не съм се възнесъл“** Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Исус няма да се възнесе на небето, докато не изминат 40 дни след възкресението (вж. Деяния 1:9).
- **„иди при братята Ми“** Възкръсналият, прославен Господ нарича тези страхливци „братя“ (вж. Матей 12:50).
- **„Аз отивам“** Този глагол е в сегашно време. Това не се случва в продължение на 40 дни, които Исус прекарва в присъствието на Своите ученици (вж. Лука 24:50-52; Деяния 1:2-3). Йоан постоянно използва вертикален дуализъм с изрази от рода на „горе“ и „долу“. Исус идва от Отца (предвечно съществуване) и се връща отново при Него (прославяне).
- **„при Моя Отец и вашия Отец“** Какво удивително изявление! Трябва обаче да се подчертае, че това не означава, че синовната връзка между вярващите и Отца, е същата, каквато имат Исус и Бог. Той е уникалният Син на Бога (Йоан 3:16), изцяло Бог и изцяло човек. Вярващите стават членове на Божието семейство единствено чрез Христос! Той е както Господ, така и Спасител, и брат!

20:18 Мария също е свидетел!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 20:19-23

¹⁹ А вечерта на същия ден, първия ден на седмицата, когато вратите, където бяха събрани учениците, бяха заключени поради страха от юдеите, Исус дойде, застана на средата и каза: Мир вам! ²⁰ И като каза това, им показа ръцете и ребрата Си. И учениците се зарадваха, като видяха Господа. ²¹ И Исус пак им каза: Мир вам! Както Отец изпрати Мен, така и Аз изпращам вас. ²² И като каза това, духна върху тях и им каза: Приемете Свети Дух. ²³ На които простите греховете, простени им са; на които задържите, задържани са.

20:19 „вечерта на същия ден“ Еврейският ден започва и свършва при зазоряване (Битие 1:5), а в случая сигурно се касае за 6 часа следобед.

- **„първия ден на седмицата“** Неделя е първият работен ден, подобно на нашия понеделник. Неделята се превръща в ден за поклонение на църквата, в чест на Христовото възкресение. Самият Исус слага начало на традицията, като се явява на Своите ученици три недели по ред в Горната стая (вж. Йоан 20:19,26; Лука 24:36 и сл. Деяния 20:7; I Кор. 16:2). Първото поколение вярващи продължават да се събират в събота в местните синагоги и в храма по време на празниците. По-късно, обаче (70 г. сл. Хр.), равините въвеждат формула за „проклятие“, така че всички, които посещават синагогата, трябва да се отрекат от Христос като Месия. В този момент вярващите спират да се събират в събота, но продължават своите богослужения в неделя, деня на възкресението, за да си спомнят за него.
- **„вратите бяха затворени“** Това е перфектно причастие в страдателен залог. Множественото число подсказва, че както долните, така и горните врати са били затворени. Това е споменато, за да се обърне внимание на (1) начина, по който Исус се появява и (2) техния страх, че ще бъдат арестувани.
- **„учениците“** Тома не присъства. Присъстват и други ученици, освен единадесетте апостоли (вж. Лука 24:33).

- „Мир вам“ Тези думи показват тяхната изненада и вероятно, страх. Исус им е обещал мир (вж. Йоан 14:27; 16:33). Христос сигурно използва еврейската дума *shalom*. Той я повтаря три пъти (Йоан 20:19,21,26).

20:20 „показа им ръцете и ребрата Си“ Очевидно е, че Йоан фокусира вниманието върху прободените гърди на Исус повече, отколкото авторите на другите евангелия (вж. Йоан 19:37; 20:25). Неговите крака не са споменати, освен в Лука 24:39 и Псалм 22:16. Прославленото тяло на Исус е запазило белезите от Неговото разпятие (вж. I Кор. 1:23; Гал. 3:1).

- „Господи“ Тук тази титла е използвана в нейния пълен богословски смисъл, подобно на ЯХВЕ в Стария завет (вж. Изход 3:14). Когато приписват на Исус старозаветна титла на Бог Отец новозаветните автори на практика утвърждават божествената същност на Божия Син. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:20.

20:21 „Както Отец изпрати Мен“ Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение (вж. Йоан 17:18). Църквата получава божествено поръчение (вж. Мат. 28:18-20; Лука 24:47; Деяния 1:8). Вярващите също са изпратени на жертвена мисия (вж. II Кор. 5:14-15; I Йоан 3:16).

Исус използва две различни думи за „изпращам“. В Йоан те са синоними. Това ясно се вижда в глава 8, където думата *perpō* е използвана за Исус, който е изпратен от Бога (вж. Йоан 8:16,18,26,29), докато думата *apostellō* е употребена в Йоан 8:42. Същото се отнася до глави 5,6. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*) към Йоан 5:24.

20:22 „Той духна върху тях“ Това е игра на думи с понятието „издишан“. Еврейската дума *ruach* и гръцката *pneuma* може да означават „дишам“, „вятър“ или „дух“. В Септуагинта същата тази дума е използвана в Стария завет за Божията творческа дейност в Битие 2:7 и за съживяването на Израел в Езекиил 37:5,9. Местоимението „тях“ говори за по-голяма група, надхвърляща тази на апостолите (вж. Лука 24:33).

- „Приемете Светия Дух“ Този глагол е в свършено време, деятелен залог, повелително наклонение. Не е ясно каква е връзката на тези думи с идването на Духа на Петдесетница. Исус изпълнява всичко, което е обещал на Своите ученици при първата Му поява. Подготовката, която Исус им обещава за тяхното ново служение, е свързана с изливането на Духа върху самия Христос при Неговото кръщение.

Този стих е използван по време на дебатите в ранната църква по въпроса за изпращането на Светия Дух, а именно дали Той идва от Бога, или от Бога и от Сина. На практика и трите личности от Троицата са включени в делото на изкуплението.

В своята книга *A Theology of the New Testament*, George Ladd обобщава възможните интерпретации на този пасаж:

„Този пасаж повдига трудни въпроси относно идването на Духа на Петдесетница, които могат да бъдат решени по един от следните три начина. Или Йоан не знае за Петдесетница и използва тази история като заместител и се превръща в негова Йоанова версия на Петдесетница; или пък всъщност има два дара на Духа; или Исусовото духване върху апостолите играе ролята на притча за предстоящото обещано и очаквано действително идване на Духа на Петдесетница“ (стр. 289).

Бележка под линия #24 (стр. 1965) в превода на NET подчертава, че това има за цел да напомни Битие 2:7 (LXX). В Битие е описано даването на физическия живот, а в Новият завет е даден духовният живот. Този акцент върху „дъха на Бога“ е паралел с разказа в Езекиил 37 глава, където ЯХВЕ вдъхва нов живот на Своя народ, като им дава Духа Си.

20:23 „Ако простите греховете“ В този стих има две условни изречения от трети вид с *an*, които обикновено са съпроводени с условни изрази от втори вид, а не *ean*. Това смесено условие

увеличава вероятната евентуалност, която касае както тези, които споделят благовестието, така и онези, които го приемат с вяра. Някой, който познава евангелието, избира да го сподели, а друг, който го чува, решава да го приеме. И двата аспекта са необходими. Този стих не осигурява специална власт на духовенството, а по-скоро дава чудесна сила за живот на онези, които свидетелстват с вяра! Властта е видна по време на мисионерското пътуване на седемдесетте ученици, изпратени от Исус, които вършат велики дела в Негово име.

- **„простени им са“** Граматическата конструкция на този глагол е перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. Страдателният залог предполага Божията прошка, която се предлага при споделянето на евангелието. Вярващите разполагат с ключовете за Царството (вж. Мат. 16:19), стига само да пожелаят да ги използват. Това обещание е дадено на цялата Църква, а не на отделни вярващи. В богословски смисъл този израз е близък до „връзвам и развързвам от Матей 18:18.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 20:24-25

²⁴ А Тома, един от дванадесетте, наречен Близнак, не беше с тях, когато дойде Исус. ²⁵ Затова другите ученици му казаха: Видяхме Господа. Но той им каза: Ако не видя на ръцете Му белега от гвоздеите и не сложа пръста си в белега от гвоздеите, и не сложа ръката си в ребрата Му, няма да повярвам!

20:24 „Но Тома, един от дванадесетте, наречен Близнак, не беше с тях, когато дойде Исус“ На гръцки думата „Дидим“ означава „близнак“ (вж. Йоан 11:16). Хората често използват този стих, за да представят Тома като съмняващ се човек, но припомнете си историята в Йоан 11:16. В евангелието на Йоан Тома е споменаван много по-често в сравнение с останалите евангелия (вж. Йоан 11:16; 14:5; 20:24,26,27, 28,29; 21:2).

20:25 „Освен ако не... няма да повярвам“ „Освен ако не“ е условно изречение от трети вид със силен двоен негатив: „Никога, абсолютно никога няма да повярвам, ако не видя и пипна“. Исус зачита тази молба. Исус действа чрез вярата на учениците посредством (1) Неговите чудеса и (2) Неговите предсказания. Посланието на Исус е радикално ново. Той им дава време да разберат и възприемат твърденията и приложенията на евангелието.

- **„белега“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФОРМА (TUPOS)

Проблемът е в това, че думата *typos* има много и разнообразни употреби.

1. Moulton и Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, стр. 645
 - a. модел
 - b. план
 - c. форма или начин на писане
 - d. указ или постановление
 - e. присъда или решение
 - f. форма на човешко тяло като обречена жертва, принесена на бога на изцелението
 - g. ГЛАГОЛ, използван в смисъл на налагане постановленията на закона
2. Louw и Nida, *Greek-English Lexicon*, том 2, стр. 249
 - a. белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. образ (вж. Деяния 7:43)
 - c. модел (вж. Евр. 8:5)
 - d. пример (вж. I Кор. 10:6; Фил. 3:17)
 - e. прототип (вж. Римл. 5:14)
 - f. вид (вж. Деяния 23:25)

- g. съдържание (вж. Деяния 23:25)
- 3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 411
 - a. удар, отпечатък, белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. очертание
 - c. образ (вж. Деяния 7:43)
 - d. формула, схема (вж. Римл. 6:17)
 - e. форма, значка (вж. Деяния 23:25)
 - f. вид, копие (вж. I Кор. 10:6)
 - g. очакван вид, тип (вж. Римл. 5:14; I Кор. 10:11)
 - h. модел образец (вж. Деяния 7:44; Евр. 8:5)
 - i. морален образец (вж. Фил. 3:17; I Сол. 1:7; II Сол. 3:9; I Тим. 4:12; I Петър 5:3)

В този контекст подточка (i) най-горе пасва най-добре. Евангелието има както доктринално, така и морално приложение, касаещо начина на живот. Безплатният дар на спасение в Христос изисква и христов подобен живот.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 20:26-29

²⁶ И след осем дни учениците пак бяха заедно и Тома – с тях. Исус дойде, като вратите бяха заключени, застана на средата и каза: Мир вам! ²⁷ Тогава каза на Тома: Дай си пръста тук и вж. ръцете Ми, и си дай ръката, и я сложи в ребрата Ми, и не бъди невярващ, а вярващ. ²⁸ Тома в отговор Му каза: Господ мой и Бог мой! ²⁹ Исус му каза: Тома, понеже Ме видя, ти повярва. Блажени, които не са видели и са повярвали.

20:26 „след осем дни“ Това е еврейски идиом за седмица. Става дума за следващата неделя вечер. Исус отново се появява пред учениците, събрани в Горната стая (вероятно в дома на Йоан Марк), като го прави три недели по ред и така постановява традицията за християнското поклонение в неделя. Вж. коментара към Йоан 20:19.

20:27 „не бъди невярващ, а вярващ“ Тук глаголът е в сегашно време, възвратен залог (отлагателен), повелително наклонение, с отрицателна частица „не“, което говори за спиране на действие, което вече е в процес. Всички вярващи са една странна смесица от съмнение и вяра!

20:28 Изповедта на Тома може би е богословски свързана с казаното в стих 17. Тази изповед може да има и старозаветен прецедент, защото винаги когато двете титли са използвани заедно ЯХВЕ *Elohim* (например, Битие 2:4), името се превежда ГОСПОД Бог. Исус безпрекословно приема това шокиращо изявление за Неговата божественост. Още от 1 глава на Йоан, стих 1, евангелието изтъква божествената същност на Исус от Назарет. На няколко пъти в Йоан Исус изтъква Своята божествена същност (вж. Йоан 8:58; 10:30; 14:9; 20:28), правят го и други хора, например в Йоан 1:1,14-18; 5:18. Други библейски автори също подчертават, че Исус е божествена личност (вж. Деяния 20:28; Римляни 9:5; Фил. 2:6-7; Кол. 1:15-17; II Сол. 1:12; Тит 2:13; Евреи 1:8; II Петър 1:1,11; I Йоан 5:20).

20:29 Този начален израз може да се приема като изявление или като въпрос, който предполага утвърдителен отговор. Граматическата структура не е съвсем ясна.

Това ни напомня за благословието в Йоан 17:20 (вж. I Петър 1:8).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 20:30-31

³⁰ И Исус извърши още много други знамения пред учениците, които не са написани в тази книга.

³¹ А тези са написани, за да повярвате, че Исус е Христос, Божият Син и като вярвате, да имате живот в Неговото име.

20:30 Очевидно стихове 30-31 представляват темата и целта на евангелието. Това е една евангелска брошура! Под вдъхновението на Духа авторите на евангелието имат правото и дадената от Бога способност да подберат, подредят, адаптират и сумират делата и думите на Исус, както и да представят ясно пред евреите, римляните и езичниците великите истини за личността на Христос, Божия Син. Новият завет не е християнският Талмуд.

В своята уводна статия, озаглавена „Авторитетът и вдъхновението на Библията“ в *The Expositor's Bible Commentary*, Том 1, Карл Хенри казва следното:

„Библията няма за цел да представи една съвършено подредена хронология на събитията, независимо дали се касае за разказа на сътворението или историята на спасението, в това число и описанието на vyplъщението. Целта на библейските разкази е да дадат на човека всичко необходимо и достатъчно, така че да бъде той изкупен и да служи с покорство на своя Създател. Понякога библейските автори разглеждат спасителното дело на Бога само от определен ъгъл и с различна цел, но онова, което ни казват, винаги е точно и достоверно. Голяма част от хронологията в евангелието на Матей е подчинена на тематична подредба, така че учението и служението на Исус да послужат като наставление. Лука пропуска голяма част от материала, който се съдържа в евангелието на Марк, и представлява подреден разказ в защита на възприетия катехизис (вж. Йоан 1:4). Йоан открито коментира относно радикалния подбор, който стои в основата на четвъртото евангелие (20:30,31)“ (стр. 27-28).

■ **„много други знамения извърши Исус в присъствието на Своите ученици“** Тези знамения може да бъдат разбирани по няколко начина:

1. знаменията показват, че Исус наистина е жив
 - a. те докосват белезите от раните Му
 - b. Той яде с тях (вж. Лука 24:43)
2. специални знамения, които Той върши пред тях в Горната стая, но не са записани
3. препратка към чудесата, извършени от Исус по време на земния Му живот (фокус върху миналото), което ги подготвя да напишат евангелията (вж. Лука 24:46-48)

20:31

NASB, NKJV

TEV, NJB

„за да повярвате“

NRSV

„за да може да повярвате“

В някои древни гръцки ръкописи P⁶⁶, κ*, В, както и в гръцкия текст, използван от Ориген, глаголът е в сегашно време, подчинително наклонение, което означава, че Йоан пише до вярващите, за да ги окуражи във вярата. В други гръцки унциални ръкописи (κ², А, С, D, L, N, W) глаголът е в минало свършено време, подчинително наклонение, което показва, че Йоан пише до невярващи. Според оценката на UBS⁴ глаголът е в минало свършено време, но е с рейтинг „С“ (трудно за определяне). Този стих съдържа целта на цялото евангелие. Подобно на останалите евангелия, евангелието на Йоан също е богословски трактат.

■ **„Христос“** Това е гръцкият превод на еврейското понятие „Месия“, което буквално означава „Помазаник“. Става дума за старозаветен наследник на Давид, който ще установи века на правдата. Исус от Назарет (вж. Йоан 1:45) е еврейският Месия (вж. Йоан 11:27). Още в самото начало на своето евангелие Йоан използва тази титла за Исус (вж. Йоан 1:41). Когато обаче се касае за контекста на езичниците, е използвана титлата „Господ“, а не „Месия“ (вж. Римляни 10:9-13; Фил. 2:9-11). Концепцията за Месията има есхатологическо приложение (1) за фарисеите, тя е свързана с техните политически и националистични очаквания, а (2) в апокалиптичeskата еврейска литература думата има космически, универсални измерения.

- „Божият Син“ Тази титла е използвана взаимозаменяемо в синоптичните евангелия (може би защото е разбрана погрешно от езичниците), но Йоан я използва още в началото на своето евангелие (вж. Йоан 1:14,34,49). Това е специалният начин на Йоан да подчертае уникалната връзка между Исус и Бог Отец (употребата на думата *huios*, „син“). Йоан използва тази семейна метафора по няколко начина:

1. като титла
2. във връзка с думата „единородния“ (*monogenēs*, вж. Йоан 1:18; 3:16; I Йоан 4:9)
3. в комбинация с използване на думата „Отец“ (вж. Йоан 20:17)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СИНЪТ НА БОГА към I Йоан 3:8.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Кой дойде на гроба? Кога? Защо?
2. Защо учениците не очакват възкресението? Някой очаква ли го?
3. Защо Мария не разпознава Исус?
4. Защо Исус казва на Мария да не се държи за Него?
5. Обяснете стихове 22-23 със собствени думи.
6. Справедливо ли е да наричаме Тома съмняващ се?
7. Дефинирайте думата „вяра“ според както е разбрана по времето на Исус.

Йоан 21 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Появата на Исус пред седемте ученици	Закуска край морето	Епилог	Исус се явява на седем ученици	Появата на брега на Тивериада
21:1-14	21:1-14	21:1-3	21:1-3а 21:3б-5а	21:1-3
		21:4-8		21:4-8
			21:5б 21:6 21:7-10	
		21:9-14	21:11-14	21:9-14
Исус и Петър		Исус възстановява Петър	Исус и Петър	
21:15-19	21:15-19	21:15-19	21:15а 21:15б 21:15с-16а 21:16б 21:16с-17а 21:17б 21:17с-19	21:15-19
Исус и възлюбеният ученик	Възлюбеният ученик и неговата книга		Исус и другият ученик	
21:20-23	21:20-25	21:20-23	21:20-21	21:20-23
			21:22	
			21:23	Второ заключение
21:24		21:24-25	21:24	21:24
			Заключение	
21:25			21:25	21:25

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА СТИХОВЕ 1-25

А. Има много дискусии относно глава 21 и дали тя е добавена допълнително, защото Йоан 20:31 звучи като завършек на евангелието. Обаче, не е намерен гръцки ръкопис, в който да липсва глава 21.

В. Често се смята, че стих 25 е добавен по-късно, защото в някои ръкописи Йоан 7:53 – 8:11 се появява след стих 24. Освен това в древния Синайски ръкопис, преписващият пропуска стих 25 и се връща, за да изтрие надписа в края на книгата, така че да го добави отново.

С. Макар да не е съществена част от евангелието, глава 21 определено е дело на апостол Йоан. Тя отговаря на два въпроса, задавани в Ранната църква: 1. Дали Петър е възстановен в служение 2. Каква е истината за легендата около дългия живот на Йоан?

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 21:1-3

¹ След това Исус пак се яви на учениците при Тивериадското езеро; и ето как им се яви. ² Там бяха заедно Симон Петър, Тома, наречен Близнак, Натанаил от Кана Галилейска, Заведеевите синове и други двама от учениците Му. ³ Симон Петър им каза: Отивам да ловя риба. Казаха му: Ще дойдем и ние с теб. Излязоха и се качиха на кораба; и през онази нощ не ловиха нищо.

21:1 „Тивериадското езеро” Тивериада е римската административна столица на Галилея. Този воден басейн е известен и като „Галилейско езеро“ (вж. Йоан 6:1) или „Генисаретско езеро“ (вж. Матей 14:34; Марк 6:53; Лука 5:1), а в Стария завет е познато като езерото Хинерот (вж. Числа 34:11; Втор. 3:17; Ис. Нав. 11:2; 12:3; 13:27; 19:35; III Царе 15:20).

- „ето как им се яви“ Този глагол означава „да покажа напълно или ясно“ (вж. Йоан 1:31; 2:11; 7:4; 9:3; I Йоан 1:2; 2:28; 3:2; 4:9). В евангелието от Матей е описана среща, която се случва на планината (вж. 26:32; 28:7,10,16), обстановката, в която Христос дава Великото поръчение. В Йоан Исус се явява на учениците Си на Тивериадското езеро. При тази среща Исус разяснява два въпроса, които вълнуват Ранната църква, а именно
 1. дали Петър е възстановен като водач? и
 2. дали е вярна легендата, че Йоан ще остане жив до идването на Христос?

21:2 „Тома, наречен Близнак“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ, ИМЕНАТА НА АПОСТОЛИТЕ към Йоан 1:45. Очевидно седем от единадесет отиват да ловят риба.

- „Заведеевите синове“ Тук става дума за Яков и Йоан (Йоан, вж. Матей 4:21). Нито Яков, нито Йоан са споменати по име в евангелието на Йоан.

21:3 „Симон Петър им каза: Отивам да ловя риба.“ Този глагол е в сегашно време. Има няколко теории относно това пътуване, свързано с риболова на учениците:

1. развлекателно пътуване за убиване на времето, докато Исус се появи, както е обещал (Матей 26:32; 28:7,10)
2. за да припечелят малко пари
3. Петър се връща към своето предишно занимание, риболова

Тази глава много напомня за Лука 5.

- „и през онази нощ не уловиха нищо“ Обърнете внимание, че тези мъже, които можеха да лекуват болни и да гонят демони, не разполагат с тези чудодейни сили по всяко време и за всякакви цели. Този глагол не е използван на никое друго място в Новият завет във връзка с риболов. Обикновено думата се използва, когато някой е арестуван.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 21:4-8

⁴ А като се разсъмваше вече, Исус застана на брега, но учениците не разбраха, че е Исус. ⁵ Исус им каза: Деца, имате ли нещо за ядене? Отговориха Му: Нямаме. ⁶ А Той им каза: Хвърлете мрежата отдясно на кораба и ще намерите. И така, те хвърлиха и не можаха вече да я извлекат поради многото риби. ⁷ Тогава онзи ученик, когото Исус любеше, каза на Петър: Господ е. А Симон Петър като чу, че е Господ, препаса връхната си дреха, понеже беше гол и се хвърли в езерото. ⁸ А другите ученици дойдоха с лодката, защото не бяха далеч от сушата, на около двеста лакътя, като влачеха мрежата с рибата.

21:4 „но учениците не разбраха, че беше Исус“ Налице са няколко теории, които обясняват защо учениците не могат да разпознаят Исус:

1. Беше тъмно
2. Исус беше много далеч
3. те бяха много изморени
4. Исус изглеждаше по-различно (вж. Йоан 21:12; Матей 28:16-17; Лука 24:13 и сл.)
5. Бог не допусна да Го разпознаят (вж. Лука 24:16)

21:5 „Деца“ Думата е използвана метафорично. В Новият завет има две думи, които се използват, за да опишат „малки деца“. Тази дума (*paidion*) се употребява най-рядко и е различна от всеизвестната (*teknion*), която е използвана в евангелието на Йоан и в I Йоан. В евангелията това понятие е употребено само в Йоан 4:49; 16:21 и тук. В I Йоан тези понятия явно са използвани като синоними, думата *paidion*, е спомената в Йоан 2:13,18, докато *teknion* намираме в Йоан 2:1,12,28.

- „имате ли риба за ядене“ Тази дума за „риба“ (*prosphagion*) може да означава всеки вид храна, който се яде с хляб, но в този контекст наистина става дума за „риба“. Този въпрос предполага отрицателен отговор.

21:6 Исус се държи по същия начин, както когато ги призовава първия път, Лука 5:1-11. Характерно за тази глава (вж. коментара към Йоан 21:15) Йоан използва две гръцки думи за лодка, *plouion* в Йоан 21:3 и 6, и *plouaron* (малка лодка) в Йоан 21:8. В тази глава Йоан използва разнообразие от думи и понятия.

21:7 „За това ученикът, когото Исус обичаше“ Тук става дума за автора на евангелието, апостол Йоан (вж. Йоан 13:23; 20:2,3,8; 21:20). Йоан никога не е споменат по име в евангелието.

NASB „той сложи връхната си дреха, защото беше гол, докато работи“
NKJV „сложи връхната си дреха, защото я беше съблякъл“
NRSV „сложи някаква дреха, защото беше гол“
TEV „той препаса връхната си дреха (защото си беше съблякъл дрехите)
NJB „Петър завърза дрехата си (защото беше съвсем гол)“

В Палестина в Първи век хората носят горна дреха и дълга прилепнала туника, която играе роля на бельо. Петър е свалил горната си дреха и е засукал долната си дреха до кръста.

- **„Господ е“** Понятието *kurios* е гръцката дума за „господар“, „господин“, „учител“, „собственик“ и „господ“. В някои случаи се касае просто за вежливо обръщение, а в други става дума за богословско утвърждаване на Исусовата божественост. В този контекст рибарите осъзнават, че личността на брега е прославеният, възкресен Господ.

Думата се превежда по този начин заради старозаветната употреба на титлата ЯХВЕ, която се превежда като „Господ“. Причината е в това, че евреите се страхуват да произнасят заветното име на Бога, затова го заменят с друга еврейска дума, *Adonai*, която съответства на гръцката дума за „Господ“, *kurios*. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:20. Според Филипаяни 2:9-11 името „Господ“ е над всяко друго име. Това е част от изповедта при кръщение в Ранната църква: „Исус е Господ“ (вж. Римляни 10:9-13).

21:8 „другият ученик“ Очевидно всички ученици от така наречения „вътрешен кръг“ отиват да ловят риба заедно с Петър и Йоан, за да изкарат малко пари (те не могат повече да разчитат на парите, с които ги снабдяват жените, пътували заедно с Исус).

- **„мрежата, пълна с риба“** Дори и на този късен етап Исус
 1. изгражда тяхната вяра
 2. снабдява нуждите им
 3. потвърждава Своето възкресение и властта, която има над природата

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 21:9-14

⁹ И като излязоха на сушата, видяха сложена жарава, и на нея сложена риба и хляб. ¹⁰ Исус им каза: Донесете от рибите, които сега уловихте. ¹¹ Симон Петър се качи на лодката и извлече мрежата на сушата, пълна с едри риби – сто петдесет и три на брой; и макар да бяха толкова, мрежата не се скъса. ¹² Исус им каза: Елате да закусите. И никой от ученици не смееше да Го попита: Ти кой си? Понеже знаеха, че е Господ. ¹³ Исус дойде, взе хляба и им даде, а също и от рибата. ¹⁴ Това беше вече трети път, как Исус се яви на Своите ученици, след като възкръсна от мъртвите.

21:9 „видяха сложена жарава, и на нея сложена риба и хляб“ Тази ранна закуска има за цел да осигури общуване и богословски размисъл. Богословските приложения са следните:

1. Този пасаж е свързан с отричането на Петър, което стана около един подобен огън (вж. Йоан 18:18). Понятието се среща както тук, така и там.
2. Евангелието от Йоан, както и I Йоан са написани, за да конфронтират ереста на гностицизма, която отрича истинската човешка същност на Исус, Месията. В случая Исус яде с тях.

21:10 В този абзац са използвани две различни понятия за „риба“: (1) в Йоан 21:9,10, & 13 думата е *opsarion*, което означава „малка риба“, докато (2) в Йоан 21:6,8 & 11 понятието е *ichthus*, което означава „голяма риба“.

В този контекст двете думи са използвани взаимозаменяемо.

21:11 „сто петдесет и три“ С оглед на контекста, тази бройка едва ли има символично значение; тя просто е детайл, запомнен от очевидеца. Обаче, неправилната тенденция на Ранната църква алегорично да тълкува всички цифри и детайли, е довела до следните интерпретации:

1. Според Кирил Александрийски, числото 100 е символ за езичниците, 50 е за евреите, а 3 описва Троицата.
2. Августин смята, че тази бройка говори за Десетте заповеди и седемте дара на Духа, което отговаря на числото 17. Ако добавите всички цифри 1,2,3,4 до 17, ще получите 153. Според Августин това е общата бройка на онези, които идват при Христос чрез закона и благодатта.
3. Йероним твърди, че има 153 вида риба, следователно това е символ за всички нации, които ще дойдат до познаване на Христос. Този алегоричен метод на тълкуване говори за въображението на тълкувателя, но не и за намерението на оригиналния, боговдъновен автор.

- „и макар че бяха толкова много, мрежата не се скъса“ Това говори или за поредното наблюдение на автора, който е очевидец, или става дума за чудо.

21:14 „Това беше вече трети път, как Исус се яви на Своите ученици“ Този коментар очевидно напомня за предишните две появи на Исус, описани в Йоан 20, които се добавят към настоящата.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – Йоан 21:15-19

¹⁵ А когато закусуха, Исус каза на Симон Петър: Симоне Йонов, любиш ли Ме повече, отколкото ме обичат тези? Каза Му: Да, Господи. Ти знаеш, че Те обичам. Той му каза: Храни агънцата Ми. ¹⁶ Пак му каза втори път: Симоне Йонов, любиш ли Ме? Каза Му: Да, Господи, Ти знаеш, че Те обичам. Той му каза: Пази овцете Ми. ¹⁷ Каза му трети път: Симоне Йонов, обичаш ли Ме? Петър се натъжи, затова, че трети път му каза: Обичаш ли Ме? И Му каза: Господи, Ти всичко знаеш, Ти познаваш, че Те обичам. Исус му каза: Пази овцете Ми. ¹⁸ Истина, истина ти казвам: Когато беше по-млад, ти сам се опазваше и ходеше, където си искаше; но когато остареееш, ще простреш ръцете си и друг ще те опасва, и ще ходиш, където не искаш. ¹⁹ А това каза, като означаваше с каква смърт Петър щеше да прослави Бога. И като рече това, му каза: Следвай Ме.

21:15 „Симоне, сине Йонов“ Забележете, че Исус не го нарича „Симон Петър“, защото този човек едва ли може да бъде наречен „солидна канара“.

Различните древни ръкописи предлагат вариации относно името на Петровия баща:

1. Йоан – κ^1 , B, C*, D, L W
2. Йоан – A, C2
3. липсва – * κ

Според UBS⁴ вариант #1 получава оценка „B“ (почти сигурно) заради Йоан 1:42 (P⁶⁶, P⁷², κ , B*, L, W).

- „любиш... любиш... обичаш“ Очевидно тук е налице трикратно повторение, което е свързано с тройното отричане на Петър в двора на първосвещеника (вж. Йоан 18:17,25,27). В този стих са налице различни паралели и контрасти:

1. обич (*phileō*) срещу любов (*agapaō*)
2. агнета срещу овце
3. зная (*ginōskō*) срещу познавам (*oida*)

Много е дискутирано по въпроса дали става дума само за литературно разнообразие или е налице нарочен контраст между тези понятия. Йоан често използва разнообразни понятия, особено в тази глава (две различни думи за „деца“, „лодки“ и „риби“). Изглежда в този контекст се наблюдава известна разлика между гръцките думи *agapaō* и *phileō*, но спекулациите са излишни, защото в гръцкия койне тези думи са просто синоними (вж. Йоан 3:35; 5:20; 11:3,5).

- **„обичаш ли Ме повече от тези“** Що се отнася до допълнението в този въпрос, синтаксисът е неясен. Някои смятат, че това се дължи на:
 1. риболовът е професия на Петър
 2. предишните твърдения на Петър, че обича Исус повече от останалите ученици (вж. Матей 26:33; Марк 14:29 и Йоан 13:37)
 3. първият ще бъде слуга на всички (вж. Лука 9:46-48; 22:24-27)
- **„Пази агнетата Ми“** Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. И трите твърдения имат една и съща граматическа форма (вж. Йоан 21:16 и 17), но думите леко се различават (паси овцете Ми и храни овцете Ми).

21:17 „Господи, Ти знаеш всичко“ Петър се учи да не прибързва в говоренето. Той демонстрира едно добро богословие (вж. Йоан 2:25; 6:61,64; 13:11; 16:30).

- **„Ти знаеш, че Те обичам“** Налице е разлика в думата за „зная“ Йоан 21:16 (*oida*) и „познавам“, Йоан 21:17 (*oida* и *ginōskō*). Причината за това не е ясна, може просто да се касае за използване на синоними.

21:18 „ще простреш ръцете си“ Вероятно това е технически идиом, който е използван (1) в Ранната църква и (2) в гръцката литература за „разпятие“.

21:19 „като означаваше с каква смърт Петър щеше да прослави Бога“ Съгласно традицията Петър умира, разпънат с главата надолу. В своята *История на църквата*, том 3:1, Евсевий Кесарийски казва: „Смята се, че Петър е проповядвал в Понт, Галатия, Витиния, Кападокия и Азия сред евреите от Диаспората. След като отива в Рим, той е разпънат с главата надолу по собствена молба.“ Вж. коментара към Йоан 1:14.

- **„Следвай ме“** Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, както и Йоан 21:22. Този призив е свързан с подновяването и повторното утвърждаване на Петър като водач (вж. Матей 4:19-20).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 21:20-23

²⁰ А Петър, като се обърна, видя, че го следва ученикът, когото Исус любеше и който на вечерята се беше облегал на гърдите Му и беше казал: Господи, кой е този, който ще Те предаде? ²¹ Него като видя, Петър каза на Исус: Господи, а с този какво? ²² Исус му каза: Ако искам той да остане, докато дойда, теб какво ти е? Ти Ме следвай. ²³ И между братята се разнесе тази дума, че този ученик няма да умре. Исус обаче не му каза, че няма да умре, а: Ако искам той да остане, докато дойда, теб какво ти е?

21:20 „ученикът, когото Исус обичаше“ Тук става дума за разказа, който намираме в Йоан 13:25. Не е ясно защо Йоан описва себе си по този тайнствен начин (вж. Йоан 13:23; 19:26; 20:2; 21:7,20). Възможните теории са:

1. по традиция еврейските творби от Първи век не споменават името на автора
2. Йоан е твърде млад, когато става последовател на Исус
3. Йоан е единственият апостол, който остава с Исус по време на съдебните процеси срещу Него и при разпятието

21:22 „Исус му каза: Ако искам той да остане, докато дойда, теб какво ти е?“ Това е условно изречение от трети вид. Трябва да помним, че е добре да се интересуваме от нашето собствено служение и дарби, а не да любопитстваме какво Бог е планирал за другите! Вероятната причина за добавяне на тази глава 21 е именно, за да разсее погрешното тълкуване на същата тази тема. Очевидно се е ширел слух (вероятно от гностиците), че Йоан ще доживее до Второто идване (Исус говори за Второто свое идване, *Parousia*, вж. I Йоан 3:2).

- **„Следвай Ме“** Тези думи почти обобщават поканата за спасение в евангелието на Йоан (вж. Йоан 1:43; 10:27; 12:26; 21:19,22). Те подчертават и личния аспект на евангелието, докато думите „вярвай, че“ изтъкват съдържанието на евангелската вест.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 21:24

²⁴ Този е ученикът, който свидетелства за тези неща и написа тези неща, и знаем, че неговото свидетелство е истинно.

21:24 „написа тези неща“ Дали това се отнася до (1) Йоан 21:20-23; (2) глава 21; или (3) за цялото евангелие. Не е ясно кой е точният отговор.

- **„ние знаем, че неговото свидетелство е истинно“** Не е ясно коя група от хора стои зад местоимението „ние“. Очевидно е, че много други хора идват до познаване на истината, изявена в евангелието на Йоан. Тук може да става дума и за старейшините в Ефес. Това е областта, в която Йоан живее, служи и умира. Според традицията на Ранната църква именно ефеските старейшини умоляват възрастния Йоан да напише свое евангелие, защото останалите апостоли са починали, а ересите се множат. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 21:25

²⁵ Има още и много други дела, които извърши Исус, но ако се напишеха едно по едно, струва ми се, че цял свят нямаше да побере написаните книги. (Амин).

21:25 Стих 25 е предмет на дискусии по две причини: (1) в различни ръкописи пасажът от Йоан 7:53 – 8:11 е поставен между стихове 24 и 25 (2) в така наречения Синайски ръкопис (Ⲙ) книжниците, които преписват текста, изтриват финалния надпис и по-късно добавят Йоан 21:25. Текстът може да се види в Британския музей, ако се наблюдава под ултравиолетови лъчи. Този стих ни дава информация, че авторите на евангелието са подбрали темите, които да опишат. Винаги трябва да си задаваме херменевтичния въпрос: „Защо са написали именно това и то по този начин, а не са се опитали да комбинират четирите евангелия?“ (вж. Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е връзката между Йоан 21 и Лука 5?
2. Защо учениците не разпознават Исус веднага?
3. Кой е ученикът, когото Исус обича?
4. Защо Исус на три пъти пита Петър дали Го обича?
5. Дали Исус има предвид, че Йоан ще остане жив, докато Исус се върне?
6. За кого става дума в стих 24?
7. Дали стих 25 присъства в оригинала на евангелието?

Copyright © 2013 Bible Lessons International

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ КОМЕНТАРА ВЪРХУ I ПОСЛАНИЕ НА ЙОАН

УНИКАЛНОСТ НА КНИГАТА

А. Първото послание на апостол Йоан не е лично писмо, нито пък писмо до определена църква, а по-скоро „Вдъхновено паметно слово, изпратено от Главния щаб“ (съборно послание).

1. Липсва традиционният увод (от кого, до кого).

2. Няма лични поздравии или заключително послание.

В. Не са споменати конкретни имена. Това е много необичайно, като изключим Посланието до ефесяните и това на Яков. Единственото новозаветно послание, което не съдържа името на автора, е към Евреите. Очевидно е, обаче, че I Йоан е написано до вярващи, които преминават през вътрешни църковни проблеми, породени от лъжливи учители (проповядващи гностицизма).

С. Това послание е мощен богословски трактат

1. Исус заема централно място в посланието

a. Той е представен като изцяло Бог и изцяло човек

b. спасението идва чрез вяра в Исус Христос, то не е мистично преживяване или тайно знание (както твърдят лъжливите учители)

2. Налице е изискване за живот по подобие на Христос (три теста за истинския християнин)

a. братска любов

b. послушание

c. отхвърляне на греховната светска система

3. Увереност във вечното спасение чрез вяра в Исус от Назарет (глаголът „познавам“ е използван 27 пъти)

4. Как да разпознаем лъжливите учители

Д. Писанията на Йоан (и по-специално I Йоан) са написани на възможно най-достъпен гръцки койне (в сравнение с останалите новозаветни автори) и въпреки това, книгите на Йоан нямат равни на себе си по своята дълбочина и проникновение във вечните истини на Бога в Исус Христос (в I Йоан 1:5 Бог е светлина; в I Йоан 4:8,16 Бог е любов; в I Йоан 4:24 Бог е Дух).

Е. Възможно е I Йоан да играе ролята на резюме на евангелието от Йоан. Гностичната ерес, появила се в Първи век служи като фон и на двете книги. Евангелието има за цел да сподели благата вест, докато I Йоан е написано за вярващи (тоест целта е изграждане на ученици). Известният коментатор Уесткот подчертава, че евангелието от Йоан утвърждава божествената природа на Исус, докато I Йоан изтъква неговата човешка същност. Тези книги вървят заедно!

Ф. Йоан представя нещата в черно и бяло, използва понятия от дуализма. Това е характерно за ръкописите от Мъртво море, както и за лъжливите учители, представители на гностицизма. Дуализмът на I Йоан е вииден, както в използваните изразни средства (литературно и вербално – светлина срещу тъмнина), така и по отношение на стила (отрицателни твърдения, следвани от положителни твърдения). I Йоан се различава от евангелието на Йоан, което използва вертикален дуализъм (Исус идва отгоре, докато всички хора са отдолу).

G. Много е трудно да се направи план на I Йоан, защото авторът непрекъснато използва повтарящи се теми. Посланието напомня за гоблен, в който различни истини са преплетени заедно в мотиви, които се повтарят (вж. Bill Hendricks, *Tapestries of Truth, The Letters of John*).

АВТОР

A. Въпросът за авторството на I Йоан е част от дебата за авторството на всички Йоанови творби – Евангелието, I Йоан, II Йоан, III Йоан и Откровението.

B. Налице са две основни позиции

1. Традиционна

a. Традицията, родена от отците на Ранната църква, е единодушна, че авторът на I Йоан е възлюбеният Апостол

b. Обобщение на свидетелства от Ранната църква

(1) Климент от Рим (90 г. ал. Хр.) дава препратки към I Йоан

(2) Поликарп от Смирна, *Филипяни* 7 (110-140 г. сл. Хр) цитира I Йоан

(3) Юстин Мъченик, *Диалог* 123:9 (150-160 г. сл. Хр.) цитира I Йоан

(4) Препратки към I Йоан можем да намерим в творбите на

(a) Игнатий от Антиохия (около 100 г. сл. Хр.)

(b) Папий от Ерапол (р. ок.50-60 и убит ок. 155 г.)

(5) Иринея от Лион (130-202 г. сл. Хр.) приписва I Йоан на апостол Йоан.

(a) Тертулиан, ранен апологет, написал 50 книги срещу еретици, често цитира I Йоан

(6) Други ранни автори, които приписват авторството на апостол Йоан, са Климент, Ориген и Дионисий, и тримата от Александрия, Мураториевият Фрагмент 180-200 г. сл. Хр.) и Евсевий (трети век).

(7) Ероним (втората половина на четвърти век) потвърждава авторството на Йоан, но признава, че някои негови съвременници го отричат.

(8) Теодор от Мопсуестия, епископ на Антиохия (392-428 г. сл. Хр.) отрича Йоановото авторство

c. Ако приемем, че Йоан е авторът, какво знаем за апостол Йоан?

(1) Той е син на Заведей и Саломия

(2) Той лови риба на Галилейското езеро заедно с брат си Яков (вероятно притежават няколко лодки)

(3) Някои смятат, че майка му е сестра на Исусовата майка, Мария (вж. Йоан 19:25; Марк 15:20)

(4) Вероятно е богат, защото

(a) наема слуги (вж. Марк 1:20)

(b) има няколко лодки

(c) има къща в Ерусалим

(5) Йоан има достъп до дома на първосвещеника в Ерусалим, което показва, че е известна личност (Йоан 18:15-16)

(6) Майката на Исус е поверена на грижите на Йоан

d. Традицията на Ранната църква е единодушна, че Йоан надживява всички останали апостоли и след смъртта на Мария в Ерусалим, се премества в Мала Азия и се установява в Ефес, най-големия град в областта. Оттам той е изселен на остров Патмос (близо до брега), а по-късно е освободен и се връща в Ефес (Евсевий цитира Поликарп, Папий и Иринея).

2. Съвременните богослови

- a) Голяма част от съвременните учени признават, че има прилики между всички творби на Йоан, особено по отношение на фразеологията, лексиката и граматическите форми. Добър пример за това е яркият контраст, характерен за тези творби: живот срещу смърт, истина срещу лъжа. Същата ярка дихотомия се наблюдава и в други писания от онова време, ръкописите от Мъртво море и появилите се гностични творби.
- b) Налице са няколко теории относно взаимната връзка между петте книги, приписвани на Йоан. Някои смятат, че авторът е само един, други го приписват на двама, трима и повече хора. Изглежда най-вероятната версия е, че всички тези творби са дело на един автор, макар да е възможно да са диктувани на няколко различни ученици.
- c) Моето лично мнение е, че възрастният апостол Йоан пише лично и петте книги в края на своето служение в Ефес.

3. Този въпрос за авторството е свързан с херменевтиката, а не касае вдъхновението. В крайна сметка автор на цялото Писание е Бог!

ДАТА – Очевидно този въпрос е свързан с авторството

- A) Ако апостол Йоан пише тези послания и специално I Йоан, вероятно се касае за края на Първи век. Това предполага, че е имало време за възникване на лъжливите богословски/философски системи на гностицизма и Йоан реагира, като използва съответните понятия в I Йоан („дечица“), което създава представата за възрастен мъж, който говори на група от помлади вярващи. Според Ероним Йоан живее 68 години след разпятието на Исус. Очевидно това се потвърждава от традицията.
- B) A. T. Robertson смята, че I Йоан е написано между 85-95, докато евангелието се появява около 95 г. сл. Хр..
- C) *The New International Commentary Series* върху I Йоан от Хауард Маршал подчертава, че според мнението на съвременните богослови датата между 60 и 100 г. сл. Хр. може да се приеме за удачна.

ПОЛУЧАТЕЛИ

- A) Съгласно традицията тази книга е написана до провинция в Мала Азия (западна Турция), където Ефес е главният град в областта.
- B) Изглежда писмото е изпратено до специална група от църкви в Мала Азия, които срещат проблеми заради лъжливи учители (подобно на Колосяните и Ефесяните) по-специално
 - 2. гностици, докетисти, които признават божествената същност на Христос, но отричат Неговата човешка природа
 - 3. гностици антиномиани, които разделят богословието от етиката (морала).
- (C) Според Августин (4 в. сл. Хр.) посланието е написано до Партяните във Вавилон. Касиодор (началото на 6 в. сл. хр.) е на същото мнение. Объркването сигурно се дължи на II Йоан 1, където е спомената „избраната госпожа“, и заради израза „тази, която е във Вавилон“, I Петър 5:13.
- (D) Според Мураториевия фрагмент, който е ранен каноничен списък с новозаветни книги, писан в периода 180-200 г. сл. Хр. в Рим, това послание е написано „след като учениците и епископите увещават Йоан да го стори“ (в Мала Азия).

ЕРЕС

A. Самото писмо очевидно е реакция срещу определен тип лъжливо учение („ако ние казваме“ в I Йоан 1:6 и сл. „този... който казва“ в I Йоан 2:9; 4:20 [изобличителна реч]).

В. Ако изследваме вътрешните свидетелства, осигурени в I Йоан, можем да се запознаем с основните характеристики на тази ерес:

1. Отричане на въплъщението на Исус Христос
2. Отричане централната роля на Исус Христос в спасението
3. Липса на подобаващ християнски начин на живот
4. акцент върху познанието (често мистично)
5. тенденция към изключителност (само те знаят истината)

С. Обстановката в Римската империя в Първи век се характеризира с еkleктизъм между религиите на Изтока и Запада. Боговете и в двата пантеона (гръцкия и римския) са с лоша репутация. Мистичните религии са много популярни, защото се фокусират върху личната връзка с божеството и тайното познание. Светската гръцка философия е модерна и се слива с другите светогледи. В този свят на еkleктична религия се появява християнството, което твърди, че Исус е единственият път към Бога (ексклузивност, вж. Йоан 14:6). Какъвто и да е произходът на тази ерес, касае се за опит, който да превърне християнството в атрактивно и интелектуално приемливо за широката гръцко-римска аудитория.

D. Възможни предположения за гностичните групи, които Йоан визира:

1. Зараждащ се гностицизъм

а) Основното учение на зародилия се в Първи век гностицизъм изглежда поставя акцента върху онтологичния (вечен) дуализъм между духа и материята. Духът (Всевишният Бог) е считан за добър, докато материята е зла по своята същност. Тази дихотомия напомня за платонизма, при който е налице противопоставяне между идеала и плътското; небесното и земното; невидимото и видимото. Наблюдава се и прекомерно акцентирание върху значението на тайнственото знание (пароли или тайни кодове, които позволяват на душата да проникне в ангелските сфери [*еони*] чак до всевишния бог, за да наследи спасение.

б) Има две форми на зародил се гностицизъм, които вероятно са в основата на I Йоан

- (2) Докетичен гностицизъм, който отрича човешката същност на Исус, защото материята е зла.
- (3) Керинтийски гностицизъм, който приравнява Христос с един от многото *еони* между всевишния бог и злата материя. Този „Христов Дух“ заживява в човека Исус при Неговото кръщение и си тръгва преди разпятието Му.
- (4) Някои от представителите на тези групи практикуват аскетизъм (ако тялото го желае, значи е зло), а други са антиномиани (ако тялото го желае, дай му го). Липсват писмени доказателства за изградена система на гностицизъм в Първи век. Подобни документи се появяват едва в средата на втори век. Относно допълнителна информация за „Гностицизма“, вж.

(a) *The Gnostic Religion* by Hans Jonas, published by Beacon Press

(b) *The Gnostic Gospels* by Elaine Pagels, published by Random House

(c) *The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible* by Andrew Helmbold

2. В своето послание до *хората в Смирна*, iv-v, Игнатий предполага, че тази ерес има и друг източник. Те отричат въплъщението на Исус и живеят разгулно.

3. Друг по-малко вероятен източник на тази ерес е Меандър от Антиохия, който е познат от творбите на Иринея, *Срещу ересите*, XXIII. Той е последовател на Симон самарянина и поддържа идеята за тайнственото знание.

Е. Тази ерес днес

1. Духът на тази ерес е сред нас и днес винаги, когато хора се опитват да комбинират християнската истина с други философски системи.
2. Духът на тази ерес присъства и сред нас, когато хора поставят акцент върху „правилната“ доктрина за сметка на личната връзка с Бога и живота на вяра.
3. Духът на тази ерес действа и днес, когато хора превръщат християнството в религия на елита.
4. Духът на тази ерес е актуален и днес, когато хората изпадат в аскетизъм или живеят, без да се съобразяват с моралните християнски норми.

ЦЕЛ

А. Посланието има практическа насоченост за вярващите

1. да им даде радост (вж. I Йоан 1:4)
2. да ги насърчи да живеят благочестиво (вж. 1:7; 2:1)
3. да им заповяда (и напомни) да се обичат (вж. I Йоан 4:7-21), а да не обичат света (вж. I Йоан 2:15-17)
4. да им даде увереност в тяхното спасение в Христос (вж. I Йоан 5:13)

В. Посланието има доктринален фокус за вярващите

1. да не допускат грешката да разделя божествената от човешката същност на Исус
2. да не допускат грешката да превръщат духовността в интелектуалност, лишена от благочестив живот
3. да не допускат грешката да смятат, че човек може да бъде спасен и да живее в изолация от другите

ПЪРВИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ВТОРИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА, 9 стр.)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:

2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац

І Йоан 1:1-2:2

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Словото на живота	Каквото чухме, видяхме и попипахме	Въведение	Словото на живота	Впълтеното Слово и споделяне с Отца и Сина
1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4
Бог е светлина	Основанието за общуване с Бога	Правилно отношение към греха	Бог е светлина	Да ходим в светлината
				1:5 – 2:28
1:5-10	1:5-2:2	1:5-10	1:5-7	1:5-7
				Първо условие: да скъсаме с греха
			1:8-10	1:8 – 2:2

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

БОГОСЛОВСКА ОБСТАНОВКА

1. Този пасаж е свързан с Пролога от евангелието на Йоан (1:1-18, преди сътворението), който на свой ред има връзка с Битие 1:1 (физическата природа). Тук обаче става дума за началото на публичното служение на Исус.
2. Акцентът е върху
 1. Изцяло човешката същност на Исус.

- a. Причастия, свързани с човешките сетива: зрение, звук, допир (вж. I Йоан 1:1,3). Исус е изцяло човек и има физическа природа;
- b. човешки титли за Исус
 - (1) Словото на живота (вж. I Йоан 1:1)
 - (2) Неговия Син Исус Христос (вж. I Йоан 1:3)

2. Божествената същност на Исус от Назарет

- a. Неговото предвечно съществуване (I Йоан 1:1,2)
- b. възплъщението (I Йоан 1:2)

Тези истини са насочени срещу светогледа на лъжливите учители, които проповядват гностицизма.

СИНТАКСИС

A. Стихове 1-4

1. В гръцкия текст стихове 1-3а представляват едно изречение
2. Основният глагол „възвестяваме“ е в I Йоан 1:3. Акцентът е върху съдържанието на апостолското проповядване.
3. В I Йоан 1:1 има четири израза в подчинително наклонение, които трябва да привлекат вниманието.
 - a. „което беше от началото“
 - b. „което чухме“
 - c. „което видяхме с очите си“
 - d. „което гледахме и ръцете ни попипаха“
4. Стих 2 прилича на вмъкнато обяснение за Христовото възплъщение. Фактът, че този стих е толкова странен в граматично отношение, го прави особено интересен и привлича вниманието!
5. Стихове 3 и 4 дефинират целта на апостолското възвестяване: общение и радост. Свидетелските разкази на апостолите са един от критериите на Ранната църква за канонизация на писанията,
6. Обърнете внимание на глаголните времена в стих 1
 - a. Несвършено (предвечно съществуване)
 - b. перфектно, перфектно (пребъдваща истина)
 - c. Минало свършено, минало свършено (конкретни примери)

B. Стихове 1:5-2:2

1. Местоименията в I Йоан 1:5-2:2 са много неясни, но всички те, с изключение на I Йоан 1:5, се отнасят до Бог Отец (подобно на Ефесяни 1:3-14)
2. Всички изрази с „ако“ са условни от трети вид, което говори за потенциално действие
3. Налице са значими богословски разлики в
 - a. глаголните времена, свързани с греха – сегашно срещу минало свършено
 - b. единствено срещу множествено число – „грех“ срещу „грехове“

ЕРЕТИЦИТЕ

- A. Лъжливите твърдения на еретиците може да бъдат проследени в I Йоан 1:1:6,8,10; 2:4,6,9.
- B. Стихове 5-10 са свързани с богословския опит да отделят познаването на Бога (теологията) от следването на Бога (етиката). Тук става дума за ненужния акцент, който гностицизмът поставя върху знанието. Онези, които познават Бога, ще изявят Неговия характер в техния ежедневен живот.

- C. Стихове 1:8-2:2 трябва да бъдат разглеждани в баланс с 3:6-9. Те са две страни на една монета. Те имат за цел да поправят две грешки
- a. богословска грешка (че човек не греши)
 - b. морална грешка (грехът е без значение)
- D. I Йоан 2:1-2 представлява опит за баланс между омаловажаването на греха (антиномианизъм) и често срещаният проблем с осъждането, културния легализъм и аскетизма в християнството.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:1-4

¹ Това, което беше отначало, което чухме, което видяхме с очите си, което гледахме и ръцете ни попипаха за Словото на живота, ² защото животът се яви, и ние видяхме и свидетелствуваме, и ви възвестяваме вечния живот, който беше в Отца и се яви на нас – ³ това, което сме видели и чули, него възвестяваме и на вас, за да имате и вие общение с нас, а пък нашето общение е с Отца, и с Неговия Син Исус Христос. ⁴ И това ви пишем, за да бъде пълна вашата радост.

1:1 „Това, което“ Книгата започва с местоимение в среден род. Става дума за двата аспекта на посланието от Бога, а именно:

1. посланието за Исус
2. личността на Самия Исус

Евангелието е послание, личност и начин на живот.

- **„беше“** Глаголът тук е несвършено време, изявително наклонение. Глаголът има за цел да изтъкне предвечното съществуване на Исус (това е тема, която многократно се повтаря на творбите на Йоан, I Йоан 1:2; Йоан 1:1,15; 3:13; 8:57-58; 17:5). Това е един от начините да се изтъкне Неговата божествена същност. Исус разкрива Бог Отец, защото е с Него от самото начало.
- **„от началото“** Това е очевидна препратка към Битие 1 и Йоан 1, но тук става дума за началото на публичното служение на Исус (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *ARCHĒ* към Йоан 1:1). Идването на Исус не е план „Б“. Това евангелие винаги е било Божия план за изкупление (вж. Битие 3:15; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

В настоящия контекст тази фраза има предвид началото на личната среща между Исус и Дванадесетте апостоли. Йоан често използва идеята за „началото“ (*archē*). В общи линии голяма част от случките могат да бъдат разделени в две категории:

1. от сътворението
 - a. Йоан 1:1,2 (Исус в началото)
 - b. Йоан 8:44; III Царе 3:8 (сатана е убиец и лъжец от началото)
 - c. Откровение 3:14; 21:6,12 (Исус е началото и краят)
2. от времето на Исусовото изпълнение и служение
 - a. Йоан 8:25; I Йоан 2:7 [два пъти]; 3:11; II Йоан 5,6 (учението Му)
 - b. Йоан 15:27; 16:4 (с Исус)
 - c. I Йоан 1:1 (от началото на Исусовото публично служение)
 - d. I Йоан 2:13,24 [два пъти] (тяхното доверие в Исус)
 - e. Йоан 6:64 (откакто отхвърлят Исус)

С оглед на контекста, правилният вариант е #2

В евангелието

„в началото“ (1:1-2)
 „словото“ (1:1)
 „живот“ (1:4)
 „светлина в Исус“ (1:4)
 „светлината се разкри“ (1:4)
 „мрак“ (1:5)
 „свидетел за светлината“ (1:6-8)
 хората са доведени до Бога (1:7,12-13)
 „видяхме славата Му“ (1:14)

В посланието

„от самото начало“ (1:1)
 „словото“ (1:1)
 „живот“ (1:1-2)
 „светлина в Бога“ (1:5)
 „светлината се разкри“ (1:5)
 „мрак“ (1:5)
 „свидетел за светлината“ (1:3,5)
 хората са доведени до Бога (1:3)
 „видяхме славата Му“ (1:1-3)

- **„ние“** Тук става дума за свидетелствата на апостолите като група и поотделно (тоест авторите на Новия завет). Това общо свидетелство е характерно за I Йоан. Думата е използвана 50 пъти. Някои смятат, че това местоимение в множествено число касае авторството или „традиционното схващане за авторството на Йоан“. Това означава, че уникалната богословска перспектива на Йоан има своите защитници или учители.
- **„сме чули... сме видели“** Тези два глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение и говорят за трайни резултати. Йоан изтъква човешката природа на Исус, като многократно използва причастия, свързани с петте сетива в I Йоан 1:1,3. С това той демонстрира, че е очевидец на живота и учението на Исус от Назарет.
- **„гледахме... попипахме“** Тези два глагола са в минало свършено време, което говори за конкретни случки. „Гледахме“ означава „наблюдавахме отблизо“ (вж. Йоан 1:14), „попипахме“ означава да „усетим отблизо чрез допир“ (вж. Йоан 20:20,27; Лука 24:39). Гръцката дума за „пипахме“ или „държахме“ (*psēlaphaō*) се среща само в два стиха в Новия завет: тук и в Лука 24:39. В Лука думата е използвана за появата на Исус след възкресението. I Йоан я използва в същия смисъл.
- **„Словото на живота“** Понятието *logos e* използвано, за да привлече вниманието на лъжливите учители от гръцки произход, подобно на неговата употреба в Пролога на евангелието от Йоан (вж. I Йоан 1:1). Тази дума е с широка употреба в гръцката философия. Тя има своето значение и за живота на евреите (вж. Въведението към Йоан 1, С). В случая думата има предвид както съдържанието на евангелието, така и личността, която то описва.

1:2 Този стих е обобщение на дефиницията за „живота“.

- **„живот“** Думата „*Zōē*“ (I Йоан 1:2 два пъти) се използва постоянно в писанията на Йоан, за да опише както духовния живот, така и живота след възкресението, живота в новия век и Божия живот (вж. Йоан 1:4; 3:15,36 [два пъти]; 4:14,36; 5:24 [два пъти],26 [два пъти], 29,39,40;6:27,33,35,40,47,48, 51, 53,54,63,68; 8:12; 10:10,28; 11:25; 12:25,50; 14:6; 17:2,3; 20:31; I Йоан 1:1,2; 2:25; 3:14-15; 5:11,12,13,16,20). Исус сам нарича себе си „животът“ (Йоан 14:6).
- **„се яви“** Този глагол се среща на два пъти в този стих и в двата случая е в минало свършено време, страдателен залог, изявително наклонение. Когато е използван страдателен залог, обикновено подлогът е Бог Отец. Понятието (*phaneroō*) означава „да хвърля светлина върху нещо, което вече съществува. Това понятие е любимо за Йоан (вж. Йоан 1:31; 3:21; 9:3; 17:6; I Йоан 1:2[два пъти]; 2:19; 3:5,8,10; 4:9). Глаголът в минало свършено време говори за възплъщението (вж. Йоан 1:14), което лъжливите учители отричат.
- **„свидетелстваме“** Тук става дума за личното преживяване на Йоан (тоест сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение). Това понятие често се използва при

свидетелстването в съда. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

- „възвестяваме“ Става дума за авторитетното свидетелство на Йоан (сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение), изявено и записано в неговото проповядване и писания. Това е основният глагол в I Йоан 1:1-3. Думата е повторена (I Йоан 1:2 и I Йоан 1:3).
- „беше с Отца“ Подобно на I Йоан 1:1, това е изтъкване на предвечното съществуване на Исус. Същите фрази намираме в Йоан 1:1. Бог се въплъщава и става човек (вж. Йоан 1:14). Ако познаваме Исус, познаваме Бога (вж. Йоан 14:8-11). Това е пример за вертикален дуализъм, който Йоан често използва.

1:3 „каквото сме видели и чули, възвестяваме на вас” Това е петото относително местоимение, което подхваща идеята от I Йоан 1:1 след пояснението, което намираме в I Йоан 1:2. Повторени са глаголите, които вече сме прочели в I Йоан 1:1.

- „възвестяваме и на вас” Този глагол е основен за I Йоан 1:1-3. Той е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Познаването на Бога изисква общуване с Неговите деца!
- „за да имате и вие общение с нас“ В случая имаме предлог за причина или цел (*hina*) с глагол в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. Целта на евангелието е всички, които не са чули за Христос, да научат за Него посредством свидетелството на апостолите (вж. Йоан 17:20; 20:29-31). Именно при това общуване благодатта на откровението дава радост, мир и увереност! Църквата е общество от вярващи, тяло от вярващи! Евангелието е за целия свят.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KOINŌNIA*

Понятието „общение” (*koinōnia*) означава:

1. близка връзка с някого:
 - a. със Сина (вж. I Йоан 1:6; I Кор. 1:9)
 - b. с Духа (вж. II Кор. 13:13; Фил. 2:1)
 - c. с Отец и със Сина (вж. I Йоан 1:3)
 - d. със заветните братя и сестри (вж. I Йоан 1:7; Деяния 2:42; Гал. 2:9; Флмн. 17 ст.)
2. близка връзка с неща или групи:
 - a. с благовестието (вж. Фил. 1:5; Филимон 6)
 - b. с Христовата кръв (вж. I Кор. 10:16)
 - c. не с мрака (вж. II Кор. 6:14)
 - d. със страданията (вж. Фил. 3:10; 4:14; I Петър 4:13)
3. подарък, направен от щедрост (вж. Римл. 12:13; 15:26; II Кор. 8:4; 9:13; Фил. 4:15; Евр. 13:16)
4. Божият дар на благодат посредством Христос, който възстановява общението между хората и Бога като братя и сестри в Христос.

Това подчертава хоризонталното взаимоотношение (между хората), което се обуславя от вертикалното взаимоотношение (между хората и Твореца). То също така подчертава нуждата от радост в християнската общност. Времето на глагола поставя акцент върху началото и продължителността на това общностно преживяване (вж. 1:3 [два пъти], 6, 7). Християнската вяра е общностна!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХРИСТИЯНСТВОТО Е ОБЩНОСТНО

А. Употребата на метафори за Божиите хора в мн.ч. при Павел и при Петър:

1. тяло (I Коринтяни 12:12-20)
2. нива (I Коринтяни 3:9)
3. здание (I Петър 2:4-5)

В. Думата „светии“ винаги се използва в мн.ч. Изключение прави единствено Фил. 4:12, но дори и там отново е в общностен смисъл.

С. Протестантската реформация поставя акцент още от времето на Мартин Лутер върху „свещеничеството на вярващия човек“. Това е и представата на Библията. В действителност Библията говори за свещеничеството на вярващите (мн.ч.) (вж. Изх. 19:6; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6).

Д. Всеки вярващ има дарби за общото благо (I Коринтяни 12:7).

Е. Божиите хора могат да са ефективни единствено когато са заедно. Служението им също е общностно (вж. Ефес. 4:11-12).

- „с Отца, и с Неговия Син“ тези фрази са в граматичен паралел, по отношение на предлозите и определителния член. Синтаксисът потвърждава божествената същност на Христос и Неговото равенство с Бога (вж. Йоан 5:18; 10:33; 19:7). Невъзможно е да имаме Отца (Всевишния Бог), без да имаме Сина (въплътения Бог), а това е убеждението на лъжливите учители (вж. I Йоан 2:23;5:10-12). Това общуване с Отца и със Сина много напомня за съвместното обиталище, за което говори пасажът от Йоан 14:23.

1:4 „Тези неща ви пишем“ Апостолът може да има предвид цялата книга или само конкретния пасаж, I Йоан 1:1-3. Същото двусмислие е налице в I Йоан 2:1. Тук авторът излага една от целите си (вж. I Йоан 2:1).

- „за да бъде радостта ви пълна” Този глагол е в описателно перфектно време, страдателен залог, подчинително наклонение (вж. Йоан 15:11; 16:20,22,24; 17:13; II Йоан 12; III Йоан 4). Радостта на вярващия е пълна, когато общува с Бог, Отец, Бог Син и Светия Дух. Този елемент е важен в светлината на смушенията, предизвикани от лъжливите учители. Целите, които Йоан си поставя с написването на тази книга, са:

1. общуване с Бога и с Неговите деца
2. радост
3. увереност
4. в негативен план целта е да подготви вярващите да воюват с лъжливите идеи на гностицизма

Този стих има няколко варианта в древните гръцки ръкописи:

1. „нашата радост“, MSS κ, Β, L; NASB, NRSV, NJB, REB, NIV
2. „вашата радост“, MSS Α, C; NKJV

UBS⁴ предпочита вариант #1. Дали местоимението „нашата“ визира апостолите или има предвид всички вярващи? Предвид богословския акцент, който I Йоан поставя върху християнската увереност, предполагам, че местоимението касае всички вярващи.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – Йоан 1:5-2:2

⁵ И известието, което чухме, и известяваме и на вас, е това, че Бог е светлина, и в Него няма никаква тъмнина. ⁶ Ако кажем, че имаме общение с Него, а ходим в тъмнината, лъжем и не вършим истината. ⁷ Но ако ходим в светлината, както е и Той в светлината, имаме общение един с друг, и кръвта на Исус Христос, Неговия Син ни очиства от всеки грях. ⁸ Ако кажем, че нямаме грях, лъжем себе си и истината не е в нас. ⁹ Ако изповядваме греховете си, Той е верен и праведен да ни прости греховете и да ни очисти от всяка неправда. ¹⁰ Ако кажем, че не сме съгрешили, правим Бога лъжец и Неговото слово не е в нас.

^{2:1} Дечица мои, това ви пиша, за да не съгрешите; но ако някой съгреши, имаме Застъпник при Отца – Исус Христос Праведния. ² Той е умилостивението за нашите грехове, но не само за нашите, а и за греховете на целия свят.

1:5 „известieto, което сме чули“ Местоимението „ние“ включва апостол Йоан и останалите очевидци, слушатели и последователи по време на земното служение на Исус. Йоан говори директно до своите читатели в I Йоан 2:1, като вероятно има предвид църквите в Мала Азия. Глаголът „чули“ е перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Този глагол е ярко понятие, свързано с човешките сетива в I Йоан 1:1-4. В известен смисъл това е начинът апостолът да потвърди, че е присъствал по време на Исусовите поучения. Йоан предава откровението на Исус, не своето собствено! Възможно е уникалните твърдения на Исус, така характерни за Йоан („Аз съм“) да са запис на неговите спомени от времето на Исусовото поучаване.

- **„от Него“** Това е единственото местоимение в целия пасаж, което се отнася до Исус, I Йоан 1:5-2:2.

Исус идва, за да разкрие Отца (вж. Йоан 1:18). В богословско отношение Исус идва с три цели:

1. Да разкрие Отца (вж. I Йоан 1:5)
2. да даде на вярващите пример, който да следват (вж. I Йоан 1:7)
3. да умре заради грешното човечество (вж. I Йоан 1:7; 2:2)

- **„Бог е светлина“** Думата не е членувана. Думата „светлина“ подчертава онези аспекти от Божията природа, които включват откровението и морала (вж. Псалм 27:1; Исаия 60:20; Михей 7:8; 1 Тим. 6:16; Яков 1:17). Според лъжливите учители гностици светлината произтича от знанието, но Йоан подчертава, че е важен и етичният аспект, който касае чистотата. „Светлина“ и „тъмнина“ са обичайни понятия (ръкописите от Мъртво море и писанията на гностицизма показват, че тези понятия са типични за онова време). Става дума за дуализма между доброто и злото (напр. Йоан 1:5; 8:12; 12:46) и гностичния дуализъм между духа и материята. Това е един от простите, а в същото време и дълбоки богословски истини, изтъкнати от Йоан, свързани с божествената личност. Другите са (1) „Бог е любов“ (вж. I Йоан 4:8,16) и (2) „Бог е дух“ (вж. Йоан 4:24). Онези, които са деца на Бога, подобно на Исус (вж. Йоан 8:12; 9:5), трябва да отразяват Неговия характер (вж. Матей 5:14). Този променен и променящ се живот на любов, прошка и чистота е едно от доказателствата за истинското обръщение.

- **„в Него няма никаква тъмнина“** Тук е налице двойно отрицание с цел акцентирание. Става дума за непроменимия свят характер на Бога (вж. 1 Тим. 6:16; Яков 1:17; Псалм 102:27; Малахия 3:6).

1:6 „ако казваме“ Това е условно изречение от трети вид, което е свързано с твърденията на лъжливите учители (вж. I Йоан 1:8,10; 2:4,6,9). Те са единственият начин да се запознаем с елементите от тяхното учение. Очевидно се касае за ранни последователи на зараждащия се гностицизъм.

Авторът използва литературна техника, известна като „изобличителна реч“. Това е начин за представяне на истината под форма на въпроси и отговори. Пример за това намираме в книгата на пророк Малахия (вж. Мал. 1:2,6,7,12; 2:14,17; 3:7,14) и в Римляни (вж. Римляни 2:3,17,21-23; 3:1,3,7-8,9,31; 4:1; 6:1; 7:7).

- **„имаме общение с Него“** Еретиците твърдят, че общуването е основано единствено на знание. Това е аспект от гръцката философия, още от Платон. Йоан обаче изтъква, че християните трябва да живеят по примера на Христос (вж. I Йоан 1:7; Лев. 19:2; 20:7; Матей 5:48).

- **„а ходи в тъмнината“** Глаголът „ходи“ е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. Това е библейска метафора, която говори за морален начин на живот. Бог е светлина, в която няма тъмнина (вж. Ефес. 4:1,17; 5:2,15). Неговите деца трябва да бъдат като Него (вж. Мат. 5:48).

- „лъжем и не вършим истината“ И двата глагола са в сегашно време. Йоан нарича лъжци няколко групи от религиозни хора (вж. I Йоан 1:10; 2:4,22; 4:20; Исая 29:13). Делата в нашето всекидневие разкриват какво има в сърцата ни (вж. Матей 7). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНА“ В ПИСАНИЯТА НА ЙОАН към Йоан 6:55.

1:7 „но ако ходим в светлината“ Това е поредният глагол с сегашно време, което говори за продължително действие. „Ходенето“ е новозаветна метафора за християнския живот (например, Ефесяни 4:1,17; 5:2,15).

Забележете колко често глаголът „ходя“, употребен в сегашно време представлява метафора за християнския живот. Истината е нещо, което живеем, а не само знание! Истината е ключово понятие в Йоан. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 и 17:3.

- „както Той е в светлината“ Вярващите трябва да мислят и живеят като Бога (вж. Матей 5:48). Ние трябва да отразяваме Неговия характер в този погиващ свят. Спасението представлява възстановяване на Божия образ в човечеството (например, Битие 1:26,27), който беше деформиран в Битие 3.
- „имаме общение един с друг“ Гръцката дума за „общение“ е *koinōnia*, което означава взаимно участие от две личности (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 1:3). Християнството се основа на вярващи, които споделят живота на Исус. Ако приемем Неговия живот в момента на прошката, трябва да приемем и Неговото служение, породено от любов (вж. I Йоан 3:16). Познаването на Бога не е абстрактна истина, то поставя началото на едно общуване и богоугоден начин на живот. Целта на християнството не е просто да отидем в небето, когато умрем, а да живеем като Христос тук и сега. Еретиците, последователи на гностицизма, проявяват тенденция към изключителност. Когато човек има правилни взаимоотношения с Бога, той ще има и правилни отношения със своите братя християни. Липсата на любов към братята християни е ярък белег за проблем във взаимоотношенията ни с Бога (вж. I Йоан 4:20-21 и също Матей 5:7; 6:14-15; 18:21-35)
- „кръвта на Исус“ Тук става дума за жертвената смърт на Христос (вж. Исая 52:13-53:12; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Този стих напомня много за 2:2, „жертва, която е умилостивение за нашите грехове“, както и за думите на Йоан Кръстител: „Ето Божият Агнец, който носи греховете на света“ (вж. Йоан 1:29). Невинният умря заради грешните!

Представителите на гностицизма отричат човешката същност на Христос. Йоан нарочно използва думата „кръв“, за да подсили идеята за човешката природа на Исус.

В древните гръцки ръкописи има няколко варианта на този стих заради името на Исус.

1. Исус – NASB, NRSV, NJB, REB, NET
2. Христос – MSS ⌘, B, C
3. Исус Христос – NKJV

Това е само един пример, използван от Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*, p. 153, който показва как древните книжници се опитват да приспособят текста, така че да го опазят от еретиците. Вариант #3 е опит да се комбинира версията на MSS.

- „ни очиства от всеки грях“ Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Понятието „грях“ е в единствено число и не е членувано. Става дума за всеки вид грях. В случая не се касае за еднократно очистване (спасение I Йоан 1:7), а за постоянно очистване (християнския живот 1:9). И двете неща са част от християнското преживяване (вж. Йоан 13:10).

1:8 „ако кажем, че нямаме грях“ Това е условно изречение от трети вид. Грехът е духовна реалност в погиващия свят, дори и за вярващите (Римляни 7). Евангелието от Йоан често споменава тази тема (вж. I Йоан 9:41; 15:22,24; 19:11). Този стих отхвърля всички древни и съвременни схващания, които отричат индивидуалната морална отговорност.

- „лъжем себе си” Този гръцки израз има предвид лично, съзнателно отхвърляне на истината, а не просто невежество.
- „истината не е в нас“ Ако желаем да бъдем приети от светия Бог, не само трябва да се отречем от греха, а и да го признаем, както и да приемем Божията милост в Христос (вж. Римляни 3:21-31). Думата „истина“ може да се отнася до посланието на Исус или личността на Исус (вж. Йоан 14:6). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 и 17:3.

1:8,9 „Ако“ В тези два стиха има две условни изречения от трети вид, които говорят за потенциално действие.

1:9 „изповядаме“ Това е сложен гръцки глагол, съставен от думите „говоря“ и „същото.“ Вярващите продължават да се съгласяват с Бога, че са нарушили Неговата правда (вж. Римляни 3:23). Глаголът е в сегашно, продължително време. Изповедта предполага

1. конкретно споменаване на греховете (I Йоан 1:9)
2. публично признаване на греховете (Матей 10:32; Яков 5:16)
3. отричане от конкретни грехове (Матей 3:6; Марк 1:5; Деяния 19:18; Яков 5:16)

I Йоан често използва това понятие (I Йоан 1:9; 4:2,3,15; II Йоан 7). Средството за прошка е смъртта на Исус, но грешното човечество трябва да откликва с вяра и да продължава да вярва, за да получи спасение (Йоан 1:12;3:16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД към Йоан 9:22-23.

- „греховете ни“ Обърнете внимание на думата в множествено число. Тук става дума за конкретни грехове.
- „Той е верен” Тук се касае за Бог Отец (вж. Втор, 7:9; 32:4; Псалм 36:5; 40:10; 89:1,2,5,8; 92:2;119:90; Исая 49:7; Римляни 3:3; I Кор. 1:9; 10:13; II Кор. 1:18; I Сол. 5:24; 2 Тим. 2:13). Нашата сигурна надежда е в непроменимият, милостив и верен характер на Бога! Този израз акцентира на Божията вяроност към Неговото слово (вж. Евреи 10:23;11:11). Изразът може да касае и обещанието на Бога за Новия завет в Еремия 31:31, където се споменава прошката на греховете.
- „и праведен” Това понятие е необичайно в един контекст, защото е свързано с един свят Бог, който прощава на грешни хора. То обаче е богословски акуратно, защото Бог гледа сериозно на греха на хората, затова е промисли средство за прошка посредством жертвената смърт на Христос, който умира на наше място (вж. Римляни 3:21-31). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:29.
- „прости... очисти” Тук и двата глагола са в свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение. В настоящия контекст тези глаголи са синоними; те говорят както за спасението на погиналите, така и за постоянното очистване, необходимо, за да имаме общение с Бога (вж. Псалм 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Псалм 103:3,11-13; Михей 7:19). Лъжливите учители, които отричат евангелието, имат нужда от спасение. Вярващите, които продължават да извършват грехове, имат нужда от възстановяване на общуването. Явно Йоан споменава едните директно, а другите – индиректно.

1:10 „Ако кажем“ Вж. коментара към I Йоан 1:6.

- „не сме съгрешили” Тук глаголът е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което предполага, че човек никога не е съгрешавал нито в миналото, нито в настоящето. Понятието е в единствено число и говори за греха като цяло. Гръцката дума за грях означава да „пропуснеш целта“. Това означава, че грехът е както извършване, така и пропускане да извършим неща, изявени в Божието слово. Лъжливите учители твърдят, че спасението е свързано само с познанието, а не с живота.

- „**правим Го лъжец**“ Евангелието е насочено към греха на цялото човечество (вж. Римляни 3:9-18,23; 5:1;11:32). Или Бог лъже (вж. Римляни 3:4), или лъжат онези, които твърдят, че не съгрешават.
- „**Словото Му не е в нас**” Тук са включени двата аспекта на думата „*logos*,” която е едновременно послание и личност (вж. I Йоан 1:1,8; Йоан 14:6). Йоан често използва думата „истина“.

2:1 „Дечица мои“ Йоан използва две форми на умалителни съществителни в I Йоан.

1. *teknion* (вж. I Йоан 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21; Йоан 13:33)
2. *paidion* (вж. I Йоан 2:14,18)

Това са просто синоними, които нямат различни богословски нюанси. Йоан вероятно използва това любещо обръщение, защото той самият вече е на преклонна възраст, когато пише тези думи. Исус използва тази дума „деца“ за учениците в Йоан 13:33.

- „**Това ви пиша, за да не съгрешавате**“ Тук глаголят е в свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение. Йоан прави ярка разлика между сегашно време, постоянен живот на съзнателен грях (вж. I Йоан 3:6,9) и отделни грехове, извършени от християни, които се борят с греха, но са се поддали на изкушение. Йоан се опитва да предаде баланса между двете крайности:

1. омаловажаването на греха (вж. Римляни 6:1; I Йоан 1:8-10; 3:6-9; 5:16)
2. строгост и нетърпимост към греха на християните

Тези две крайности вероятно са отражение на две различни школи у гностицизма. Едната група смята, че спасението има интелектуална същност; няма значение как живееш, защото материята е нещо зло. Другата група също е на мнение, че тялото е нещо зло, следователно неговите желания трябва да бъдат ограничавани.

- „**А ако някой съгреша**” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Дори християните съгрешават (вж. Римляни 7).
- „**имаме Застъпник при Отца**” Тук глаголят е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за постоянното застъпничество на Исус за нас като небесен Ходатай (*paraklētos*). Понятието е взето от правото, става дума за адвокат, който е призван, за да помогне в нужда (от *para*, „до“ и *kaleō*, „да повикам, да призова“). В евангелието от Йоан понятието е използвано в разговора в Горната стая, за да опише Светия Дух, който е нашият земен застъпник, обитаващ в нас вярващите (вж. Йоан 14:16,26; 15:26; 16:7).

Това е единственото място, където понятието е използвано за Исус (макар че се използва за Него в Йоан 14:16; Римляни 8:34; Евреи 4:14-16; 7:25; 9:24). Павел използва същата идея за застъпничеството на Христос в Римляни 8:34. В същия този пасаж той говори за застъпничеството на Светия Дух в Римляни 8:26. Ние разполагаме с адвокат на небето (Исус) застъпник вътре в нас (Духа), и двамата, изпратени от верния Бог за вярващите.

- „**Исус Христос Праведния**” Тази характеристика е използвана за Бог Отец в I Йоан 1:9. Новозаветните автори си служат с различни литературни похвати, за да опишат божествената природа на Христос:
 1. използват за Исус титли, приписвани на Бога
 2. приписват на Исус дела, вършени от Бога
 3. използват граматични фрази в паралел, отнасящи се както до сказуемното определение, така и до предлога. Изразът говори за безгрешната природа (святост, подобие на Бога) на Христос (I Йоан 3:5; II Кор. 5:21; Евреи 2:18; 4:15;7:26; I Петър 2:22). Исус е Божието средство, с което хората да станат праведни.

2:2

NASB, NKJV

„Той Сам е умилоствивение за нашите грехове“

NRSV

„той е изкупителната жертва за нашите грехове“

TEV

„сам Христос е средството, с което нашите грехове са простени

NJB, RSV

„Той е жертвата за умилоствивение на нашите грехове“

Понятието *hilasmos* е използвано в Септуагинта за капака на Ковчега на завета, което се нарича „умилоствивилище“ или мястото на изкуплението. Исус сам заема мястото на виновния (вместо нас) пред Бога (вж. I Йоан 4:10; Римляни 3:25).

В Гръцко-римския свят това понятие съдържа идеята за възстановяване на връзката с отчужденото божество посредством плащане на определена цена, но в Септуагинта думата не е използвана в този смисъл (помнете, че с изключение на Лука, останалите автори са с еврейско мислене, които пишат на гръцки). В Септуагинта и в Евреи 9:5 думата се превежда „място за милост“, това е капакът на Ковчега на завета, който се намира в Светая Светих, мястото, където се извършва изкуплението в полза на народа в Деня на изкуплението (вж. Левит 16).

Думата трябва да бъде преведена така, че да не омаловажава Божия гняв спрямо греха, но и да утвърждава неговата изкупителна роля за грешниците. Добър коментар по темата намираме в книгата на Дж. Стюарт, *A Man in Christ*, стр. 214-224. При адекватно превеждане на понятието трябва да вземем предвид, че то отразява Божието дело в Христос: „жертва с цел умилоствивение“ или „умилоствивителна жертва“.

Различните английски преводи предлагат различни варианти при превода на това понятие от жертвената система. Понятието „умилоствивение“ предполага, че Исус поема гнева на Бога (вж. Римляни 1:18; 5:9; Ефесяни 5:6; Колосяни 3:6). Човешкият грях е мерзост за Божията святост. Това е видно в служението на Исус (Римляни 3:25; II Кор. 5:21; Евреи 2:17). Някои учени смятат (С. Н. Dodd), че езическата гръцка концепция (гнева на божеството трябва да се умилостави) не трябва да бъде прилагана към ЯХВЕ, следователно те предпочитат думата „изкупление“, така че акцентът е върху вината на човечеството, която Исус поема върху себе си (вж. Йоан 1:29; 3:16), а не толкова Божия гняв срещу греха. И двата аспекта са библейски истини.

- „за нашите грехове, но не само за нашите, а и за греховете на целия свят“ Тук става дума за потенциала на неограниченото умилоствивение (вж. I Йоан 4:14; Йоан 1:29; 3:16,17; 12:47; Римляни 5:18; 1 Тимотей 4:10; Тит 2:11; Евреи 2:9; 7:25). Исус умря за греха и греховете на целия свят (вж. Битие 3:15). единственото нещо, което пречи на целия свят да бъде спасен, не е грехът, а неверието. Спасението е възможно, ако човеците откликнат с вяра и продължават да живеят с вяра, покаяние, послушание и постоянство.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Йоан използва толкова много глаголи, които включват петте сетива?
2. Направете списък на понятията, свързани с жертвите в I Йоан 1:7 и 9.
3. Обяснете вярванията на еретиците, които Йоан конфронтира.
4. Каква е връзката на I Йоан 1:9 не само с гностиците, а и с вярващите?
5. Обяснете понятието „изповед“.

I Йоан 2:3-27

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Христос, нашият застъпник	Основата за общението с Него	Покорство	Христос – нашият помощник	Да ходим в светлината
	1;5-2:2			1:5-2:28
				Първо условие: да скъсаме с греха 1:8-2:3
2:1-6	Тест за познаване на Христос	2:1-2	2:1-2	Второ условие: да спазваме заповедите, особено тази да обичаме
	2:3-11	2:3-6	2:3-6	2:3-11
Новата заповед		Любов един към друг	Новата заповед	
2:7-14		2:7-11	2:7-8	
	Тяхното духовно състояние	Истинска връзка с Бога в Христос	2:9-11	Трето условие: отделяне от света
	2:12-14	2:12-14	2:12-13	2:12-17
	Не обичайте света	Истинска оценка за света	2:14	
2:15-17	2:15-17	2:15-17	2:15-17	
Антихристът	Измамите на последното време	Лоялност към истинската вяра	Врагът на Христос	Четвърто условие; да се пазим от антихриста
2:18-25	2:18-23	2:18-25	2:18-19 2:20-21	2:18-28
	Нека истината пребъдва във вас		2:22-23	
2:26-27	2:24-27	2:26-27	2:24-25 2:26-27	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е

дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 2:3-27

- А. Трудно е да се направи план на I Йоан, защото книгата съдържа теми, които многократно се повтарят. Повечето коментатори смятат, че глава 2 е продължение на темите от глава 1, където са коментирани елементите от общуването с Бога, както положителните, така и отрицателните.
- В. Налице е структурен паралел между глави I и II Йоан представя посланието си в контраст с идеите на лъжливите учители гностици.

Глава 1	Глава 2
1. ако кажем. . . (I Йоан 2:6-7)	1. който казва... (I Йоан 2:4-5)
2. ако кажем. . . (I Йоан 2:8-9)	2. който казва... (I Йоан 2:6)
3. ако кажем . . . (I Йоан 2:10)	3. който казва... (I Йоан 2:8-11)

С. Този контекст съдържа няколко теста или доказателства, които разкриват истинския вярващ (I Йоан 2:3-25)

1. Готовност за изповядване на греха (първоначално и постоянно (I Йоан 1:8)
2. Живот на покорство (I Йоан 2:3-6)
3. Живот на любов (I Йоан 2:7-11)
4. Победа над злото (лукавия) (I Йоан 2:12-14)
5. Забравяне на света (I Йоан 2:15-17)
6. Устояване (I Йоан 2:19)
7. Правилна доктрина (I Йоан 2:20-24; 4:1-3)

Д. Специални богословски концепции (в I Йоан 2:18-19)

1. „последният час“ (I Йоан 2:18)

- Тази фраза, както и подобните на нея, като „последните дни“ касаят периода от време между Исусовото раждане във Витлеем и Неговото второ идване. Царството е дошло, но още не е напълно установено.
- В периода между двата завета народът на Израил започва да вярва в идеята за двата века – настоящият век на злото и века на правдата, установен от Духа, който предстои в бъдещето. Старият завет не заявява ясно, че ще има две идвания на Месията, първо като Спасител и второ като Съвършител. Тези два века се припокриват. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:17.
- Става дума за метафорична употреба на думата (*kairos*) като неопределен период от време (вж. Йоан 4:21,23; 5:25,28; 16:2).

2. „антихристът“ (I Йоан 2:18). Само Йоан използва понятието „антихрист“ (вж. I Йоан 2:18,22; 4:3; II Йоан 7). Обърнете внимание, че в I Йоан 2:18 думата е както в множествено, така и в единствено число (вж. II Йоан 7).

а. Други библейски автори говорят за подобна фигура в последното време

- 1) Данаил – „Четвъртият звяр“ (вж. I Йоан 7:7-8,23-26; 9:24-27)
- 2) Исус – „мерзостта на запустението“ (Марк 13; Матей 24)
- 3) Йоан – „звярът, който излиза от морето“ (Откровение 13)
- 4) Павел – „човека на греха“ (вж. II Солунци 2)

в. Йоан също прави разлика между антихриста като есхатологична личност и духа на лукавия, който винаги присъства и се проявява в света (вж. I Йоан 2:18; 4:3; II Йоан 7; Марк 13:6,22; Матей 24:5,24)

с. Предлогът *anti* в гръцкия език може да означава: (1) „срещу“ или (2) „вместо“. Това е от значение, подобно на I Йоан 2:18, където апостолът използва и единствено, и множествено число. Историята се повтаря за онези, които се противят на Бога и Неговия Помазаник, Христос.

- 1) Антиох IV Епифан („малкият рог“ от Данаил 8; 11:36-45)
- 2) Нерон и Домициан (с претенции, че са божества, но не и Месия)
- 3) Атеистичния комунизъм
- 4) Светския хуманизъм

Това се отнася и за онези, които не са против Христос, но твърдят, че са Христос (#2).

- 1) лъжливите учители от Марк 13:6,22 и Матей 24:5,24
- 2) съвременните водачи на култове
- 3) антихрист (Данаил 7:8, 23-26; 9:24-27; II Солунци 2:3 и Откр. 13)

д. Християните във всеки век срещат както лъжливи учители, които отричат Христос, така и лъжливи Месии, които твърдят, че са Христос. В един ден, в бъдещето ще се появи личност, специално vyplъщение на злото (Антихрист), която ще претендира и двете неща!

3. „Пребъдва във вас“ (I Йоан 2:19,24,27,28)

- а. Повечето съвременни благовестители изтъкват нуждата от вяра / доверие и лична убеденост, когато човек приема Христос и това е точно така. Библията обаче поставя акцент не върху решения, а върху ученичество (Матей 28:19-20).
- б. Доктрината за „Сигурността на вярващия“ трябва да бъде неразривно свързана с доктрината за „Устояването“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НУЖДТА ДА УСТОЯВАМЕ към Йоан 8:31. Не става дума да избираме едно от двете. И двете са елементи на една и съща библейска реалност. Всъщност идеята за пребъдването крие библейско предупреждение (вж. Йоан 15)
- с. Други пасажи за пребъдването са Матей 10:22; 13:1-9,18-23; Марк 13:13; Йоан 8:31; 15:1-27; I Кор. 15:2; Гал. 6:1; Откр. 2:2,7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 2:3-6

³ И по това знаем, че сме Го познали, ако пазим заповедите Му. ⁴ Който казва: Познах Го, а заповедите Му не пази, лъжец е и истината не е в него. ⁵ Но който пази Словото Му, Божията любов в него наистина е свършена. По това знаем, че сме в Него. ⁶ Който казва, че стои в Него, сам е длъжен да ходи, както е ходил Христос.

2:3 „По това знаем, че сме Го познали“ Буквално „знаем, че сме Го познали“. Първият глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, а вторият е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което има за цел да покаже, че християните в тези църкви имат пълна увереност в своето спасение, въпреки лъжливите учения на гностицизма.

Думата „познавам“ е използвана в нейния еврейски смисъл на лична връзка (Битие 4:1; Еремия 1:5), а също и в гръцкия смисъл – да си запознат с факти от живота на някого. Евангелието е както личност, така и истина. В този стих има няколко акцента и те са следните:

1. ние можем да познаваме Бога

- 2. можем да знаем какво Бог иска за живота ни
- 3. можем да знаем, че Го познаваме! (I Йоан 5:13)

Нашата увереност за връзката ни с Бога е видна в нашите дела и мотиви (Матей 7; Яков, I Петър). Тази тема се повтаря многократно в I Йоан (вж. I Йоан 2:3,5; 3:24; 4:13; 5:2,13). В своите творби Йоан използва две гръцки думи за „познавам“ / „зная“ (*ginōskō* и *oida*) доста често, общо 27 пъти в I Йоан), както и техни синоними. В гръцкия койне не се наблюдава голяма разлика в значението на тези две думи. Изборът касае по-скоро стила. Интересно е, че Йоан не използва другата, подобна дума, с по-интензивен смисъл, а именно *epiginōskō*.

Йоан пише посланието си с цел да насърчи вярващите и да изобличи ереста. Евангелието на Йоан и I Йоан използват синоними на глагола „зная“ по-често от всяка друга книга в Новия завет. I Йоан е книга, която говори за увереност, основана на познание на евангелието и съответен начин на живот, известен с любов и покорство (вж. посланието на Яков).

- „**ако**” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.
- „**пазим заповедите Му**“ Обърнете внимание на условието (сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение). Новият завет е безусловен, що се касае до Божията покана, но е условен по отношение на човешката реакция, която трябва да включва вяра, покаяние и покорство (вж. I Йоан 2:3-5; 3:22,24; 5:2,3; Йоан 8:51-52; 14:15,21,23; 15:10; Откровение 2:26; 3:8,10; 12:17;14:12). Едно от свидетелствата за истинско покаяние е покорството на Светлината (както Исус, така и евангелието, вж. Лука 6:46). Дори и в Стария завет послушанието е по-добро от жертвата (вж. I Царе 15:22; Еремия 7:22-23). Послушанието не носи спасение, но е доказателство за спасението. То не е коренът (вж. Еф.2:8-9), а плодът (вж. Ефес. 2:10).

2:4 „Този, който казва” Този израз е характерен за изобличителната реч на Йоан в това послание.

- „**Познах Го**“ Това е едно от твърденията на лъжливите учители (вж. I Йоан 1:6,8,10; 2:4,6,9). Тази разобличителна реч („този, който казва...“) е познат литературен похват, използван в книгите Малахия, Римляни и Яков. Лъжливите учители имат претенции, че познават Бога (перфектно време), но се опитват да отделят спасението от благочестивия живот. Те отделят оправданието от освещението. Те имат претенции за висше (тоест тайнствено) познание за Бога, но начинът им на живот разкрива техните истински мотиви.
- „**а не пази заповедите Му**“ Това е причастие в деятелен залог, сегашно време, което говори за обичайно действие. Животът ни разкрива нашата духовна ориентация (вж. Матей 7). Стих 4 разкрива тази истина в негативен план, докато стих 5 я показва в положителна светлина.
- „**е лъжец**“ Няма нищо по-лошо от осъзнатата измама! Послушанието е свидетелство за истинско обръщение. Ще ги познаете по плодовете им (вж. Матей 7). Йоан нарича лъжци няколко религиозни групи (проповедници, учители, вж. I Йоан 1:6; 2:4,22; 4:20). Те са религиозни, но нямат правилни взаимоотношения с Бога!

2:5 „но който пази словото Му” Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение, което говори за обичайно продължително действие или начин на живот. Авторите на UBS' *A Handbook on The Letters of John* (Haas, Jonge, and Swellengrebel) предлагат интересен коментар върху гръцката конструкция на израза: „относително местоимение с гръцката частица 'an' или 'ean' и последващ глагол в подчинително наклонение намираме в I Йоан 3:17,22; 4:15; 5:15; III Йоан 5. Очевидно тази конструкция изразява често повтарящи се действия“ (стр. 40). послушанието е съществен аспект от заветната вяра. Това е централната тема на I Йоан и Яков. Човек не може да твърди, че познава Бога, а в същото време да отхвърля както живото Слово, така и писаното слово със своя греховен живот (вж. I Йоан 3:6,9)!

- „в него Божията любов е наистина съвършена” Тук глаголят е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение, което говори за завършено действие (вж. I Йоан 4:12,17,18). Граматичният израз, който е в родителен падеж не показва ясно дали се касае за

1. Божията любов към нас (вж. I Йоан 4:12)
2. нашата любов към Бога (вж. I Йоан 5:3)
3. просто Божията любов (като цяло) в нашите сърца

Понятието „съвършена“ (*telos* вж. I Йоан 4:12,17,18) означава зрял, завършен или напълно подготвен за възложена задача (вж. Ефес. 4:12), не без грях (вж. I Йоан 1:8,10).

- „по това знаем, че сме в Него” Тук отново е изтъкната способността на вярващия да е уверен, че има спасителна връзка с Бога идеята за нашето пребъждане в Него (пребъждане, вж. I Йоан 2:6) е тема, която многократно се повтаря в писанията на Йоан (вж. Йоан 14:20,23; 15:4-10; 17:21,23,26; I Йоан 2:24-28; 3:6,24; 4:13,16).

2:6 „пребъдва“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:10. Новият завет изтъква, че както Отец, така и Синът пребъждат в нас (вж. Йоан 14:23 и 17:21). Обърнете внимание, че дори и в изречение, което поставя акцент върху увереността, съществува необходимост от предупреждение или „трябва“ (вж. I Йоан 2:6, сегашен инфинитив, пребъдва в Него). Евангелието е условен завет с права и отговорности!

- „трябва да ходи така, както е ходил Христос” Това е поредният акцент върху истинската вяра, която определя начина ни на живот (вж. Яков 2:14-26). Вярата не е просто моментно решение, а непрестанна лична връзка с Исус, която води до естествен и закономерен живот на вяра, по подобие на Христос. Вечният живот има характеристики, които могат да бъдат видени! Този стих е паралел на 1:7. Целта на християнството не е да отидем в небето след смъртта, а да живеем като Христос, докато сме на земята (вж. Римляни 8:29-30; II Кор. 3:18; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; I Сол. 3:13; 4:3; I Петър 1:15)! Ние сме спасени, за да служим. Ние сме изпратени с мисия, както Исус беше изпратен с мисия! Така както Той положи живота си за Своите, така и ние трябва да сме готови са служим на околните (вж. I Йоан 3:16).

Местоимението „Той“ е равнозначно на „Този“, което е обичаен идиом при Йоан, използван за Исус (вж. Йоан 2:21; 19:35; I Йоан 2:6; 3:3,5,7,16; 4:17). Думата често се използва с цел омаловажаване (вж. Йоан 7:11; 9:12,28; 19:21). Ако обаче „Този“ се отнася до Исус, тогава какво се има предвид с изрече „в Него“ в ба? Йоан често използва двусмислие с определена цел. Може да се отнася до Бога (вж. Йоан 15:1-2,9-10) или Сина (вж. Йоан 15:4-6). Същото двусмислие е налице при използване на думата „Светия“ в I Йоан 2:20.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 2:7-11

⁷ Възлюбени, не ви пиша нова заповед, а стара заповед, която сте имали от началото. Старата заповед е словото, което сте чули. ⁸ Но все пак, нова заповед ви пиша – това, което е истинно и в Него, и във вас, защото тъмнината преминава и истинската светлина вече свети. ⁹ Който казва, че е в светлината, а мрази брат си, той и досега е в тъмнината. ¹⁰ Който люби брат си, стои в светлината, и в него няма повод за грях. ¹¹ А който мрази брат си, той е в тъмнината и ходи в тъмнината, и не знае къде отива, защото тъмнината е заслепила очите му.

2:7 „Възлюбени“ Йоан често използва любезни думи в своите обръщения към читателите (вж. I Йоан 2:1). Това понятие е използвано от Отец за Сина при Неговото кръщение (вж. Матей 3:17) и преобразование (вж. Матей 17:5). То е често използвано обръщение за спасените в посланията на Йоан (вж. I Йоан 3:2,21; 4:1,7,11 и III Йоан 1,2,5,11).

В „Текстус рецептус“ думата е „братя“ (MSS K, L, NKJV), но в I Йоан думата е използвана само в I Йоан 3:13. Обръщението „възлюбени“ се среща в гръцките унциални ръкописи (ϛ, Α, Β, С,

P, и Вулгата, Пешита, коптски и арменски преводи (вж. Bruce Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, стр. 708).

- **„Не ви пиша нова заповед, а стара заповед“** Тази дума също е характерна за писанията на Йоан (вж. Йоан 13:34; 15:12,17). Заповедта не е нова по отношение на времето, а е нова по своето качество. Вярващите трябва да обичат ближните си, както Исус ги е възлюбил (вж. Йоан 13:34).

„Старата заповед“ може да бъде разбрана по два начина:

1. Законът на Мойсей (ср. Левит 19:18)
2. поученията на Исус в евангелието на Йоан (тоест Йоан 13:34; 15:12,17)

- **„старата заповед“** В I Йоан 2:3 думата „заповед“ е в множествено число, а тук е в единствено. Изглежда че любовта сумира и изпълнява всички останали заповеди (вж. Гал. 5:22; I Кор 13:13). Любовта е заповедта на евангелието.
- **„която сте имали от началото“** Този глагол е в несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение, което напомня за първата среща на слушателя с посланието на евангелието (вж. I Йоан 2:24; 1:1; 3:11; II Йоан 5-6).
- **„сте чули“** Текстус рецептус добавя израза „от началото“ (използван и в началото на стиха).

2:8 „което е истинно в Него“ Местоимението е в женски род в I Йоан 2:7, където се отнася до „заповедта“, а тук е в среден род, което касае цялото евангелие. Същата промяна на местоимението намираме в Ефесяни 2:8-9.

- **„тъмнината преминава“** Този глагол е в сегашно време, възвратен залог, изявително наклонение (според А. Т. Robertson's *Word Pictures in the New Testament*, стр. 212). За онези, които познават Бога в Христос, новият век вече е изгрял и продължава да сияе в умовете и в сърцата им (тоест осъществена есхатология).
- **„истинската светлина вече свети“** Исус е светлината на света (вж. Йоан 1:4-5,9; 8:12), което е библейска метафора за истина, откровение и морална чистота Вж. коментара към I Йоан 1:5 и 1:7. Новият век се е зазорил!

2:9 „а мрази брат си“ Това причастие е в сегашно време, деятелен залог, което говори за установено отношение. Омразата е доказателство за тъмнина (вж. Матей 5:21-26).

2:10 „Този, който обича брат си, пребъдва в светлината“ В този контекст доминират глаголите в сегашно време. Любовта е свидетелство за спасението на вярващия, за неговата лична връзка с Бога, и за познаване на истината и светлината. Това е новата заповед, която всъщност е стара (вж. I Йоан 3:11,23; 4:7,11,21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДУМАТА „ПРЕБЪДВАМ“ В КНИГИТЕ НА ЙОАН

Евангелието от Йоан описва специално взаимоотношение между Бог Отец и Бог Син. То се изразява във взаимна близост, основаваща се на едновременния факт, че Исус е равен на Отец и Исус се покорява на Отец. Навсякъде из евангелието Исус казва онова, което чува от Бог Отец и върши онова, което вижда Отец да върши. Исус не прави нищо от себе си, а непрестанно се покорява под волята на Бог Отец (5:19,30; 8:28; 12:49; 14:10,24).

Близкото общение и готовността на Исус да бъде служител постановява модел, по който впоследствие ще се изразяват и отношенията между Исус и Неговите ученици. Тази близка връзка не отстранява индивидуалността на човека (както виждаме в източния мистицизъм), а е живот на нравственост и подражание (Йоан 13:15; I Петър 2:21). Общението е: (1) когнитивно – т.е. със светогледа на благовестието за Божието слово; (2) релационно – т.е. Исус е обещаният от Бога Месия, на когото подобава да се доверяваме и когото да следваме; (3) етическо – т.е. Неговият характер се възпроизвежда в последователите Му.

Исус е съвършеният човек, истинският израилтянин, стандартът за онова, което Бог е имал предвид при сътворяването на човечеството. Той разкрива какъв е трябвало и какъв е можел да бъде Адам (по човешки казано). Исус е съвършеният „образ на Бога“. той възстановява падналият при грехопадението Божий образ (Бит. 1:26-27) посредством:

- пълно, уникално и окончателно откровение (Йоан 1:18; 14:7-10; Кол. 1:15; Евр. 1:1-2);
- заместническа смърт за умилоствивление (Марк 10:45; II Кор. 5:21);
- пример, който да следваме (Йоан 13:15; I Петър 2:21; I Йоан 1:7).

Думата „пребъдвам“ (*menō*) отразява целта на хриstopодобието (Римл. 8:28-30; II Коринтяни 3:18; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 4:13; I Солунци 3:13; 4:3; 5:23; II Солунци 2:13; Тит 2:4; I Петър 1:15). Това е пълното възстановяване на човека след Грехопадението (Бит. 3 гл.). Подновяването на единението между Бога и най-висшето Му творение с цел общение е причината апостол Павел да използва фразата „в Христос“ толкова пъти, а апостол Йоан да говори за „пребъждане в Него“ – основният контекст на Йоан 15 глава.

Разгледайте как Йоан използва тази дума:

1. пребъждане между Бог Отец и Бог Син
 - a. Отец в Сина (Йоан 10:38; 14:10,11; 17:21,23)
 - b. Синът в Отец (Йоан:38; 14:10,11; 17:21)
2. пребъждане между Бога и вярващия
 - a. Бог Отец във вярващия (Йоан 14:20,23; 1 Йоан 3:24; 4:12-13,15)
 - b. вярващият в Бог Отец (Йоан 14:20,23; 17:21; 1 Йоан 2:24,27; 4:13,16)
 - c. Синът във вярващия (Йоан 6:56; 14:20,23; 15:4,5; 17:23)
 - d. вярващият в Синът (Йоан 6:56; 14:20,23; 15:4,5,7; 1 Йоан 2:6,24,27,28)
3. други пребъдващи елементи (в положителен смисъл)
 - a. Божието слово
 - 1) негативно (Йоан 5:38; 8:37; 1 Йоан 1:10; 2 Йоан 9)
 - 2) позитивно (Йоан 8:31; 15:2; 1 Йоан 2:14,24; 2 Йоан 9)
 - b. любовта на Бога (Йоан 15:9-10; 17:26; 1 Йоан 3:17; 4:16)
 - c. Духът на Бога
 - 1) в Сина (Йоан 1:32)
 - 2) във вярващия (Йоан 14:17)
 - d. послушанието (Йоан 14:15-21,23-24; 15:10; Лука 6:46; 1 Йоан 3:24)
 - e. любовта в светлината (1 Йоан 2:10)
 - f. вършенето на Божията воля (1 Йоан 2:17)
 - g. помазанието (1 Йоан 2:27)
 - h. истината (2 Йоан 2)
 - i. Синът (Йоан 8:35; 12:34)
4. други пребъдващи елементи (в отрицателен смисъл)
 - a. гневът на Бога (Йоан 3:36)
 - b. тъмнината (Йоан 12:46)
 - c. изхвърлени и изгорени пръчки (Йоан 15:6)
 - d. съгрешаването (вместо пребъждането, 1 Йоан 3:6)
 - e. липсата на любов (1 Йоан 3:14)
 - f. в смъртта (1 Йоан 3:14)

NASB, NKJV „и в него няма причина за препъване“

NRSV „при такава личност няма причина за спъване“

TEV „няма нищо в нас, което да накара някой да съгреша“

NJB „в него няма нищо, което да го накара да се отклони“

Този стих може да се преведе по два възможни начина:

- Вярващият, който ходи в любов, няма да се препъне (вж. I Йоан 2:11)
- вярващият, който ходи с любов, няма да стане причина друг някой да се препъне (вж. Матей 18:6; Римляни 14:13; I Кор. 8:13)

И двете са верни! Евангелието е от полза и за вярващия и за околните (както вярващи, така и невярващи). В Стария завет „спъването“ е противоположно на вярата (сигурни стъпки, стабилен вървеж). Божията воля или заповеди са илюстрирани с ясен път или пътека. Това превръща „ходенето“ в метафора за начина на живот. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ/ВЯРНОСТ в СТАРИЯ ЗАВЕТ към Йоан 1:14.

2:11 „а който мрази брат си, е в тъмнината и ходи в тъмнината“ Първо е налице причастие в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение (мрази), следвано от глагол в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Омразата е белег за неверие (вж. I Йоан 3:15; 4:20). Светлина и тъмнина, любов и омраза не могат да съществуват в една и съща личност. Това е типично за изразяването на Йоан в черно и бяло. Той отразява идеала. Обаче вярващите често страдат от предразсъдъци, липса на любов и пренебрежение! Евангелието носи както внезапна промяна, така и прогресивна промяна!

- „тъмнината е заслепила очите му“ Възможно е да се касае за грешната природа на вярващия (вж. II Петър 1:5-9) или за делата на сатана (вж. II Кор. 4:4). Човечеството има трима неприятели: (1) покварената световна система; (2) падналият ангел и изкусител, сатана; (3) нашата грешна, адамова природа (вж. Ефес. 2:2-3,16; Яков 4).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – I Йоан 2:12-14

¹² Пиша на вас, дечица, защото вашите грехове са простени заради Неговото име. ¹³ Пиша на вас, бащи, защото познахте Този, който е от началото. Пиша на вас, младежи, защото победихте лукавия. Писах на вас, дечица, защото познахте Отца. ¹⁴ Писах на вас, бащи, защото познахте Този, който е от началото. Писах на вас, младежи, защото сте силни и Божието слово стои във вас, и победихте лукавия.

2:12-14 Всички глаголи в тези стихове (с изключение на „пиша“ [NASB 1970], „писал съм“ [NASB 1995], UBS⁴ дава оценка „А“ [сигурно]) са в перфектно време, което говори за действие от миналото, което има резултат в настоящето. Предишният контекст адресира лъжливите учители, а настоящият се отнася до вярващите. Вярващите са наречени по три начина: „дечица“, „бащи“ и „младежи“. Този абзац не се вметва гладко в контекста, свързан с увереността и свидетелствата на променения живот. Възможно е да не се касае за три различни групи от хора, а по-скоро до литературен похват, който описва състоянието на всички християни.

Изброени са четири неща, известни на вярващите:

1. Че техните грехове са простени (I Йоан 2:12)
2. че чрез Христос те са победили дявола (I Йоан 2:13)
3. че знаят, че имат общение с Отца (I Йоан 2:14) и със Сина (I Йоан 2:13-14)
4. че са силни в Божието слово (I Йоан 2:14).

В граматично отношение този списък включва (1) израза „Пиша ви“ и е следван от (2) от шест предлога за причина *hoti* (защото).

- **2:12 „защото ви са простени греховете заради Неговото име“** Служението на Исус е единствената надежда за спасение на грешното човечество (перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение). В разбирането на евреите „името“ отразява характера и самата личност (вж. I Йоан 3:23; 3 John 7; Римляни 10:9-13; Фил. 2:6-11).

В този пасаж са използвани шест предлога за причина *hoti* I Йоан 2:12-14. Те имат за цел да ни запознаят с причината (NASB, NRSV, NJB, „защото“) или просто са литературен похват, който ни запознава в фактите (NET, „че“).

2:13 „Този, който е от началото“ Местоименията, използвани в I Йоан са двусмислени и може да касаят както Бог Отец, така и Сина. В настоящия контекст думата се отнася до Исус. Това твърдение потвърждава божествената същност на Исус, Неговото предвечно съществуване (вж. Йоан 1:1,15; 3:13; 8:48-59; 17:5,24; II Кор. 8:9; Фил. 2:6-7; Кол. 1:17; Евреи 1:3).

- **„вие сте победили“** Това обещание, както и предупреждението се повтарят многократно в I Йоан (вж. I Йоан 2:14; 4:4, 5:4-5,18-19). Тази истина е изразена с глагол в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за кулминацията на един процес. Йоан тук отново пише с понятия в черно и бяло (тази победа, характерна за осъществената есхатология ни напомня за евангелието от Йоан). Вярващите са победители, но поради напрежението, което е налице в Царството (вече, но все още не), те продължават да страдат в борба с греха, изкушението, гонението и смъртта.
- **„лукавия“** Това е препратка за сатана, който е споменат и в I Йоан 2:14. Стихове 13 и 14 са паралелни. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 12:31
- **„защото познавате Отца“** Библейската идея за „знанието“ включва еврейския смисъл на думата за близка лична връзка (вж. Битие 4:1; Еремия 1:5), както и гръцката концепция за познаване на факти. Евангелието е както личност, която трябва да приемем (Исус), така и послание (доктрина), което трябва да усвоим, и да живеем съгласно него.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОЗНАВАМ (ЛЕКСИКАЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕВРЕЙСКИ)

Еврейската дума „познавам“ (BDB 393, KB 390) има няколко значения (семантични полета) при нейната употреба в *Qal*.

1. да различавам доброто от злото – Битие 3:22; Второзаконие 1:39; Исаия 7:14-15; Йона 4:11
2. да знам чрез разбиране – Второзаконие 9:2, 3, 6; 18:21
3. да знам чрез опит – Второзаконие 3:19; 4:35; 8:2, 3, 5; 11:2; 20:20; 31:13; Исус Навиев 23:14
4. да размишлявам – Второзаконие 4:39; 11:2; 29:16
5. да познавам лично
 - a. човек – Битие 29:5; Изход 1:8; Второзаконие 22:2; 28:35, 36; 33:9
 - b. Бог – Второзаконие 11:28; 13:2, 6, 13; 28:64; 29:26; 32:17
 - c. *ЯХВЕ* – Второзаконие 4:35, 39; 7:9; 29:6; Исаия 1:3; 56:10-11
 - d. сексуално – Битие 4:1, 17, 25; 24:16; 38:26
6. научено умение или знание – Исаия 29:11, 12; Амос 5:16
7. да бъде мъдър – Второзаконие 29:4; Притчи 1:2; 4:1; Исаия 29:24
8. Божието знание
 - a. за Мойсей – Второзаконие 34:10
 - b. за Израил – Второзаконие 31:21, 27, 29

От богословска гледна точка значение 5 е от изключителна важност. Библейската вяра е всекидневно, развиващо се и близко общуване с Бога. (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOINŌNIA*.) Тя не е нито само теоретично вярване, нито само добри дела. Тя е лично взаимоотношение. Ето по тази причина апостол Павел използва именно християнския дом като илюстрация за любовта на Христос към църквата (вж. Ефес. 5:22-6:9).

2:14 „вие сте силни“ Забележете, че тяхната сила се основава на пребъждането в словото на Бога. Това напомня за увещанията на Павел в Ефесияни 6:10-18. Пребъдващото слово е евангелието. То е

едновременно концепция и личност. Бог кани лично и приема лично; евангелието включва решение и ученичество, истина и достоверност.

- „**Божие слово пребъдва във вас**” Това олицетворява идеята за Божието слово (евангелието, вж. I Йоан 2:24). Тези думи са препратка към Йоан 15. Те са използвани в отрицателен смисъл в Йоан 5:38 и 8:37.
- „**вие сте победили лукавия**” Това е поредният акцент върху устояването на истинските светии. Намираме го отново в I Йоан 2:17,19,24,27,28; 5:18; и II Йоан 9. Доктрината за сигурността на вярващия трябва да бъде в баланс с истината, че онези, които наистина са изкупени ще устоят до края (вж. Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: **НУЖДТА ОТ УСТОЯВАНЕ** към Йоан 8:31. Това не означава, че вярващият става безгрешен, но че има теоретична възможност, тъй като делото на Христос е завършено (вж. Римляни 6).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – I Йоан 2:15-17

¹⁵ Не любете света, нито каквото е в света. Ако някой люби света, любовта на Отца не е в него. ¹⁶ Защото всичко, което е в света – похотта на плътта, похотта на очите и тщеславието на живота – не е от Отца, а е от света. ¹⁷ И светът преминава, и неговите похоти, но който върши Божията воля, пребъдва до века.

2:15 „Не любете“ Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което говори за спиране на процес, който е в действие. Любовта към света е характерна за една от групите лъжливи учители, представители на гностицизма.

- „**света**” Това понятие е използвано в два различни смисъла в Новия завет: (1) физическата планета или сътворената вселена (вж. Йоан 3:16; 16:33; I Йоан 4:14) и (2) човешкото общество, организирани и функциониращо без Бога (вж. I Йоан 2:15-17; 3:1,13; 4:4-5; 5:4-5,19). Първото значение включва физическото творение (Битие 1-2), а второто касае падналото в грях човечество (вж. Битие 3). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOSMOS* към Йоан 14:17.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЧОВЕШКАТА ВЛАСТ

I. ВЪВЕДЕНИЕ

- A. Определение – човешката власт е организирана така, че да снабдява определени нужди (вж. Битие 4 и 11). Човеците са социални същества (дори преди грехопадението (вж. Битие 2:18)). Семействата, племената, народите формират обществото. В. Цел – Бог е решил, че този ред е за предпочитане пред анархията.
1. Мойсеевият закон и по-конкретно Декалогът са Божията воля за човешкото общество. Те балансират поклонението и живота.
 2. В Писанията няма предпочитание към определена форма или структура на властта, макар че теокрацията в древния Израил се счита за очаквания небесен ред. Нито демокрацията, нито капитализмът отразяват библейската истина. Християните трябва да постъпват адекватно, независимо каква е държавната власт. Целта на християнина е да благовества и да служи, не да прави революции. Всяка държавна власт е преходна!
- C. Произход на човешката власт
1. Католицизмът твърди, че човешката власт е вродена нужда, дори преди грехопадението. Вероятно Аристотел първи изразява това предположение. Той казва: „Човекът е политическо животно“ и с това има предвид, че властта „съществува, за да осигури добър живот“.
 2. Протестантството, особено Мартин Лутер твърди, че човешката власт е заложена в грехопадението. Лутер я нарича „лявата ръка на Божието царство”. Той казва: „Божият начин да контролира лошите е като ги държи под контрол.”

3. Карл Маркс твърди, че човешката власт е средство, чрез което избран елит контролира масите. За него, властта и религията играят подобна роля.

II. БИБЛЕЙСКИ МАТЕРИАЛ

A. Стар завет

1. Израил е моделът, който ще бъде следван в небето. В древния Израил *ЯХВЕ* е Цар. Теокрацията е понятие, описващо директното Божие управление (вж. I Царе 8:4-9).
2. Божият суверенитет в човешката власт може да се види ясно, когато Той поставя
 - a. всички царе, Дан. 2:21; 4:17,24-25
 - b. Месианското царуване, Дан. 2:44-45
 - c. Навуходоносор (новия Вавилон), Йер. 27:6; Дан. 5:28
 - d. Кир II (Персия), II Лет. 36:22; Ездра 1:1; Исая 44:28; 45:1
3. Божиите хора трябва да са покорни и да уважават дори окупационните власти:
 - a. Данаил 1-4 гл., Навуходоносор (новия Вавилон)
 - b. Данаил 5 гл., Валтасар (новия Вавилон)
 - c. Данаил 6 гл., Дарий (Персия)
 - d. Ездра и Неемия (Персия)
4. Възстановеното Юдово царство трябва да се моли за царуването на Кир и неговите наследници
 - a. Ездра 6:10; 7:23
 - b. Юдеите трябва да се молят за властите, Мишна, Авот. 3:2

B. Нов завет

1. Исус показва респект към човешката власт
 - a. Матей 17:24-27; Той плаща храмовата такса (религиозната и гражданската власт трябва да са едно, вж. I Петър 2:17)
 - b. Матей 22:15-22; Марк 12:13-17; Лука 20:20-26, Той не отхвърля римските данъци и следователно римската власт
 - c. Йоан 19:11, Бог допуска човешката власт
2. Павловите думи, касаещи човешката власт
 - a. Римляни 13:1-5, вярващите трябва да се покоряват на властите, защото са от Бога
 - b. Римляни 13:6-7, вярващите трябва да плащат данъци и да почитат властите
 - c. I Тимотей 2:1-3, вярващите трябва да се молят за властниците
 - c. Тит 3:1, вярващите трябва да се покоряват на гражданските власти
3. Петровите думи, свързани с човешката власт
 - a. Деяния 4:1-31; 5:29, Петър и Йоан пред Синедриона (това е библейски прецедент за гражданско неподчинение)
 - b. I Петър 2:13-17, вярващите трябва да се покоряват на властите за доброто на обществото и заради благовестието
4. Думите на Йоан относно човешката власт
 - a. Откровение 17 гл., блудницата на Вавилон символизира човешката власт, която функционира без Бога
 - b. Откровение 18 гл., Вавилонската блудница е унищожена

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- A. Човешката власт (в падналия свят) е поставена от Бога. Не се касае за „божественото право на Кралете”, но божествена задача да управляват. Никая форма на управление не е за предпочитане.
- B. Вярващите имат религиозното задължение да се молят за властите и да се покоряват.
- C. Вярващите трябва да подкрепят човешката власт с плащане на данъци и почтително поведение.
- D. Човешката власт цели да налага граждански ред. Те са Божи слуги и имат тази задача.
- E. Човешката власт не е върховна. Тя е ограничена. Вярващите трябва да постъпват по съвест, отхвърляйки човешката власт, ако тя противоречи на божествените наредби. Съгласно думите на Августин в *Божия град*, ние сме граждани на две царства, временното

и вечното (вж. Фил. 3:20). Имаме отговорности и в двете, но Божието царство е върховно! Налице е индивидуален и обществен фокус в нашата отговорност пред Бога.

- F. Трябва да насърчаваме вярващите от демократичните страни да участват активно в процеса на управление, така че при възможност да въвеждат библейските принципи.
- G. Преди да е налице социална промяна, нужно е лично обръщение. В човешката власт няма есхатологична надежда. Всяко човешко управление, макар и допуснато и използвано от Бога е само греховен израз на човешката организация без Бога. Тази идея е изразена в Йоановата употреба на понятието „свят“ (вж. I Йоан 2:15-17).

■ **„нищо, което е в света“** Тук изглежда става дума за любов към материални неща (вж. I Йоан 2:16) или нещата, които светът предлага: власт, престиж, влияние и пр. (вж. Римляни 12:2; Яков 1:27). Падналата в грях световна система се опитва да снабди всички нужди на човека без Бога. Тя така организира нещата, че човекът да се чувства независим. Институциите, за които всички ние сме благодарни, могат да се превърнат в идоли, ако действат независимо от Бога. Примери за това са: (1) човешки системи за държавно управление; (2) човешки системи за образование; (3) икономически системи; (4) медицински институции и пр. Свети Августин го е казал чудесно: Човекът има дупка в живота си, която само Бог може да запълни. Ние се опитваме да запълним тази дупка със земни неща, но можем да намерим мир и удовлетворение единствено в Него! Независимостта е проклятието на Едем!

■ **„ако“** Това е условно изречение от трети вис, което говори за потенциално действие. Онова, което обичаме е доказателство за това, чии сме... на Бога, или на сатана!

2:16 „похотта на плътта“ Това е обобщение на себичните желания на грешното човечество (вж. Гал 5:16-21; Ефес. 2:3; 1 Гал. 2:11). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПЛЪТ (*SARX*) към Йоан 1:14.

■ **„похотта на очите“** Евреите смятат, че очите са прозорците на душата. Грехът започва в света на мислите и започва да се проявява в делата. Постепенно делата прерастват в определен начин на живот (например, Притчи 23:7).

■ **„и гордостта на живота“** Става дума за гордостта на човека, отделен от Бога (тоест човешкото осляняне на собствените сили). В *The Jerome Bible Commentary*, Том. II, Raymond Brown, известен католически учен, специалист върху творбите на Йоан, казва следното върху този стих:

„Обаче думата, *alazoneia*, която се намира и в Яков 4:16, има по-дейно значение отколкото обикновената гордост. Става дума за арогантност, самохвалство, убеждение за самодоволство (стр. 408).

Думата за „живот“ е *bios*, който описва временният земен, физически живот на тази планета (който човечеството споделя с растенията и животните, вж. I Йоан 3:17). Тези характеристики описват и двете групи лъжливи учители, представители на гностицизма, както и неспасеното грешно човечество. Бог да е на помощ, това са характеристики и на незрелите християни!

■ **„не е от Отца, а е от света“** Има две причини, поради които християните не трябва да обичат света“

1. тази любов не е от Отца (вж. I Йоан 2:16)
2. светът преминава (вж. I Йоан 2:17)

2:17 „Светът преминава“ Тук глаголът е в сегашно време, възвратен глагол, изявително наклонение (вж. I Йоан 2:8). Става дума за „двамата века“ в юдаизма. Новият век настъпва, старият век на грях и бунт си отива (вж. Римляни 8:18-25).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК

Старозаветните пророци разглеждат бъдещето като продължение на настоящето. За тях бъдещето е свързано с възстановяване на географския Израил. Но дори и те са склонни да го разглеждат като едно ново време (вж. Исая 65:17; 66:22). Тъй като наследниците на Авраам продължават съзнателно да отхвърлят *ЯХВЕ* (дори след плена във Вавилон), еврейската междузаветна, апокалиптична литература изгражда нов модел (I Енох, IV Ездра, II Варух). Тези писания правят разграничаване между два века: сегашният зъл век, доминиран от Сатана и идещият век на правда, започващ с идването на Месията (често представян като динамичен войн).

В тази богословска област (есхатология) е налице очевидно развитие. Богословите го наричат „прогресивно откровение“. Новият завет потвърждава тази нова космична реалност на двата века (временен дуализъм).

<u>Исус</u>	<u>Павел</u>	<u>Евреи</u>
Матей 12:32	Римляни 12:2	1:2
Матей 13:22 & 29	I Кор. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Марк 10:30	II Кор. 4:4	11:3
Лука 16:8	Галатяни 1:4	
Лука 18:30	Ефесяни 1:21; 2:1,7; 6:12	
Лука 20:34-35	I Тимотей 6:17	
	II Тимотей 4:10	
	Тит 2:12	

В новозаветното богословие тези две еврейски епохи се припокриват заради неочакваните и пренебрегвани предсказания за двете идвания на Месията. Въплъщението на Исус изпълнява старозаветните пророчества за началото на новия век (Дан.2:44-45). Обаче Старият завет гледа на Него и като Съдия и Победител, но при все това при първото си идване, Той е Страдащ Слуга (вж. Исая 53 гл.; Зах. 12:10), смирен и кротък (вж. Захария 9:9). Той ще се завърне с власт, точно както е предсказано в Стария завет (вж. Откровение 19 гл.). Това изпълнение, което се осъществява на два етапа, прави реалността на Царството настояща (започнала вече), но и очаквана в бъдеще (не осъществена изцяло). Това е новозаветното напрежение между вече и все още не!

- „но онзи, който върши Божията воля, живее вечно“ Забележете как вечният живот (буквално „пребъдва завинаги“) е свързан с едно любещо отношение, а не просто изповед на вяра (вж. Матей 25:31-46; Яков 2:14-26). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: БОЖИЯТА ВОЛЯ към Йоан 4:34.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – I Йоан 2:18-25

¹⁸ Дечица, последно време е, и както сте чули, че идва Антихрист, така и сега са се явили много антихристи; от това знаем, че е последно време. ¹⁹ От нас излязоха, но не бяха от нас, защото, ако бяха от нас, щяха да останат с нас, но излязоха, за да стане явно, че те всички не са от нас. ²⁰ А вие имате помазанието от Светия и знаете всичко. ²¹ Пиша ви не защото не знаете истината, а защото я знаете и разбирате, че никаква лъжа не е от истината. ²² Кой е лъжецът, ако не този, който отрича, че Исус е Христос? Той е антихристът, който отрича Отца и Сина. ²³ Всеки, който отрича Сина, няма и Отца; а който изповядва Сина, има и Отца. ²⁴ Колкото до вас, нека онова, което сте чули отначало, да стои във вас. Ако това, което сте чули отначало, стои във вас, то и вие ще стоите в Сина, и в Отца. ²⁵ И това е обещанието, което Той ни даде – вечният живот.

2:18 „Дечица“ Вж. коментара към I Йоан 2:1.

- „последно време е“ Изразът не е членуван (в този вид се среща само на това място). Подобно на „последните дни“, този израз е използван в Новия завет, за да опише Второто идване на Исус Христос (вж. Йоан 6:39-40,44). Това е важна идея в Йоан,

защото в наше време много тълкуватели са под влиянието на „осъществената есхатология“ на С.Н. Dodd's (основен раздел от амилениализма). Вярно е, че Йоан по уникален и силен начин поучава, че Божието Царство е дошло в Исус. Текстът, обаче, разкрива, че предстои и реализиране в бъдещето (като събитие или период от време). И двете неща са верни. Това е още един пример за напрежението, (парадокса), който се наблюдава в Новия завет между „вече и все още не“ (тоест,... “идва“) на двата еврейски века, които в момента се припокриват.

■ „**антихрист... антихристи**“ Тази описателна дума се появява и в единствено, и в множествено число, и никоя не е членувана (според MSS κ*, В, С). Само Йоан използва това понятие в Новия завет (вж. I Йоан 2:18,22; 4:3; II Йоан 7). Вж. подробния коментар в Наблюдения върху контекста на 2:3-27, D.

■ „**идва**“ Този глагол е в сегашно време, възвратен залог (отлагателен), изявително наклонение. В гръцкия койне някои форми на гръцкия глагол отпадат, а на тяхно място започват да се използват други. Отлагателните глаголи са само във възвратен и страдателен залог, но обикновено се превеждат в деятелен залог. В случая е използвано сегашно време, което трябва да изрази сигурността на бъдещо събитие. Антихристът в единствено число идва, а лъжливите учители и месици, които приличат на него, вече са се появили (антихристи). Тъй като сатана не може да знае момента на Христовото връщане възможно е (богословски) той да разполага с хора, които да са готови да се появят на световната сцена като водачи при първа възможност.

■ „**са се явили**“ Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Духът на антихриста вече е сред нас и действа в този грешен свят (тоест лъжливите учители), докато се изяви напълно. Някои коментатори смятат, че става дума за римския император от времето на Йоан, докато други са на мнение, че се касае за световна империя в бъдещето. В известен смисъл, и двете са верни! Последният час настъпи при Въплъщението и ще трае докато се изпълни (Второто идване на Христос).

2:19 „От нас излязоха, но всъщност не бяха от нас“ Това е перфектен пример за лъжливите учения и изповеди във видимата църква (вж. Матей 7:21-23; 13:1-9,18-23,24-30). Липсата на истина, любов и устояване са доказателства, че те не са били вярващи. Ересите винаги идват отвътре!

Авторът на I Йоан е много внимателен при подбора на глаголни времена. Стих 19 отразява:

- лъжливите учители са си тръгнали (минало свършено време)
- те никога не са били част от тях (несвършено време)
- ако са били част от тях., нямало да се тръгнат (условен израз от втори вид с глагол в минало предварително време)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕТО към Йоан 6:64.

■ „**ако**“ Това е условно изречение от втори вид, наричано „обратно на факта“. Трябва да се преведе: „Ако бяха част от нас, което не е вярно, биха останали с нас, което не направиха.“

■ „**щяха да останат с нас**“ Този глагол е в минало предварително време, което говори за действие, което е завършено в миналото. Това е една от няколко препратки към доктрината за устояването (вж. I Йоан 2:24,27,28). Истинската вяра остава и принася плод (вж. Матей 13:1-23). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 8:31.

2:20 „вие имате помазанието от Светия“ В гръцкия текст местоимението е в множествено число и цели да изтъкне контраста между истинските вярващи и онези, които са напуснали тяхната общност. **Възможно е** гностиците да са повлияни от „мистичните“ религии на Изтока, предлагайки

специално помазание, което осигурява познание и отъждествяване с божеството. Йоан изтъква, че не гностиците, а вярващите притежават помазанието (специално преживяване) от Бога.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЕТИЯТ

Думата „Светият” може да се отнася до:

1. Бог Отец (вж. старозаветни пасажи върху „Светия на Израил”)
2. Бог Син (вж. Марк 1:24; Лука 4:34; Йоан 6:69; Деяния 3:14)
3. Бог Дух (за Неговата титла „Свят Дух” вж. Йоан 1:33; 14:26; 20:22).

Деяния 10:38 е стих, където трите личности на Божеството са включени в помазването. Исус е помазаникът (вж. Лука 4:18; Деяния 4:17; 10:38). Тук идеята е разширена, за да включва всички вярващи (вж. I Йоан 2:27). Помазаникът е помазал последователи! Това може да е в паралел с Антихрист и антихристите (вж. I Йоан 2:18). Старозаветен символичен акт на помазване с масло (вж. Изход 29:7; 30:25; 37:29) се отнася до онези, които са призвани и подготвени от Бога за специална задача (напр. пророци, свещеници и царе). Думата „Христос” е превод на еврейското понятие „Помазаник” или Месия.

- „помазание“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПОМАЗВАНЕТО В БИБЛИЯТА (BDV 603) към Йоан 11:2.

NASB „и всичко знаете“

NKJV „и знаете всички неща“

NRSV „и всички вие имате знание“

TEV „и така всички вие знаете истината“

NJB „и всички сте получили знание“

Това твърдение е забележително в светлината на арогантните претенции на лъжливите учители за тяхното тайнствено познание. Йоан заявява, че вярващите имат основни християнски познания (I Йоан 2:27 и Йоан 16:7-14 и Еремия 31:34), които нямат връзка с общите познания в религията или другите области на познанието (вж. I Йоан 3:2). За Йоан истината е свързана с евангелието и с личността на Христос, същото се отнася и за помазанието, което може да касае посланието на благата вест или Духа.

Тази фраза се появява в няколко варианта в древните гръцки ръкописи. Версията на NKJV следва унциалните ръкописи А, С и К, и при тях думата е *panta*, дума, използвана като директно допълнение в среден род, множествено число, докато преводът NASB следва ръкописи κ , В, and Р, където имаме *pantes*, (всичко) дума в мъжки род, множествено число, където фокусът е върху подлога „всички вие“. В светлината на претенциите на лъжливите учители, че те са единствените познавачи на истината, последният вариант е за предпочитане. UBS⁴ му дава оценка „В“ (почти сигурно). Помазанието и знанието са дадени на всички вярващи, а не на малцина, които са специално подбрани интелектуалци!

2:21 Този стих е един от много, който изтъква, че читателите на Йоан имат увереност в своето изкупление и познават истината. В този стих увереността се основава на помазването от Духа, което дава на вярващите глад за знанието и за евангелието.

2:22 „който е лъжец“ На гръцки изразът е членуван, което означава, че Йоан има предвид

1. конкретен лъжлив учител (вероятно Керинт) или
2. „голямата лъжа“ и отричане на евангелието (вж. I Йоан 5:10)

Думата „лъжец“ е синоним на думата „антихрист“. Духът на антихриста присъства във всеки век; основното определение за тази личност (двете идеи за предлога „анти“) е, „някой, който отрича, че Исус е Христос“ или „някой, който се опитва да замени Христос“.

- „**че Исус е Христос**“ Библейският коментар „Jerome Biblical Commentary“, стр. 408, отбелязва, че „тук авторът няма предвид, че Исус просто изпълнява старозаветните юдейски очаквания за месия „Христос“, а по-скоро Той е цялостно изпълнение на новозаветното определение за Избавител, чиито думи и дела Го представят като божествен Спасител на цялото човечество (вж. Деяния 2:31; Римляни 1:4).“

Възможно е тази доктринална постановка да служи като

1. като полемика срещу гностицизма
2. формула – верую, която се появява в Палестина, с цел отделяне на синагогата от църквата; може да отразява формулите за проклятие, появили се след 70 г. сл. Хр., по идея на равините на събора в Ямния.
3. подобно на „Исус е Господ“, формула – изповед, използвана при кръщение

2:22-23 „този, който се отрича от Сина“ Очевидно лъжливите учители гностици твърдят, че познават Бога, но отричат, омаловажават и отнемат централната роля на Исус Христос (вж. I Йоан 4:1-6; 5:11-12; Йоан 5:23).

Ако обобщим твърденията, които откриваме в писанията на гностицизма от втори век, коментарите в Новия завет и творбите на ранните църковни отци, можем да формулираме следните елементи от учението на гностицизма:

- Гностицизмът се опитва да свърже християнството с гръцката философия (Платон) и източните мистични религии.
- Те смятат, че Исус е божествена личност, но не е човек, защото духът е нещо добро, но материята (плътта) е зло. Следователно невъзможно е един бог да бъде въплътен.
- Те учат две неща относно спасението:
- едната група твърди, че спасението на духа е възможно посредством специално знание от ангелски сфери (*aeon*), които нямат връзка с делата на тялото.
- Другата група поставя акцент върху аскетизма (вж. Колосяни 2:20-23). Те смятат, че истинското спасение може да се постигне посредством пълно отричане на телесните нужди и желания.

2:23 Този стих в Текстус Рецептус, под влияние на унциалните ръкописи К и L, съкращава оригиналния текст, като пропуска втория паралелен израз, отнасящ се до Биг Отец, който е силно подкрепен от гръцките унциални ръкописи ѱ, А, В и С.

- „**този, който изповядва Сина**“ Това е в пълен контраст с израза „всеки, който отрича“ в I Йоан 2:22 [два пъти] и 23 [веднъж] и 26 [веднъж]. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД към Йоан 9:22-23.
- „**Сина**“ Общуването с Бог Отец е възможно единствено чрез вяра в Исус Христос (вж. I Йоан 5:10-12,13). Вярата в Исус не е просто един от възможните варианти! Исус е единственият път към Бога (вж. Йоан 5:23; 14:6; Лука 10:16).

2:24 „Колкото до вас“ Тук е налице ярък контраст между читателите на Йоан и лъжливите учители и техните последователи, които напускат църквата (вж. I Йоан 2:27).

- „**нека онова, което сте чули отначало, да стои във вас**“ Тук последният глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, с ударение върху местоимението „вас“ (който е в началото на гръцкото изречение) в противовес с посланието на лъжливите учители. Евангелието е представено като личност и описано като гост, който остава. Това е една от двете причини, за победата на християните над лъжливите учители (лъжците). Втората причина намираме в I Йоан 2:20 и 27, където е споменато помазанието в Духа.

Отново, евангелието е представено като личност и послание едновременно, и двете са „от началото“ (вж. I Йоан 2:13,14,24 [два пъти]). Божието слово е послание и личност, писано и живо (вж. I Йоан 1:8,10; 2:20,24)! Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

- „ако” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Има предупреждение и увещание относно „пребъдването”. Краят на пребъдването показва, че те никога не са били част от вярващите (вж. I Йоан 2:18-19). Пребъдването е свидетелство за вяра и увереност (вж. Йоан 15). Пребъдването е послание, чуто и прието от вярващия, както и общуване със Сина и Бог Отец (Йоан 14:23), които са видни в християнски начин на живот, който има положителен аспект (любов) и отрицателен аспект (отхвърляне на света).

2:25 „Това е обещанието, което ни е дал: вечен живот” Местоименията в този стих I Йоан 2:25 отново са двусмислени и могат да се отнасят както до Бога, така и до Исус. Може би това е целенасочено (както във II Петър 1). Очевидно това твърдение напомня много за Йоан 3:15-16 и 6:40. Надеждата на вярващия почива върху характера и обещанието на Бога (вж. Исаия 45:23; 55:11). Нашето близко общуване с Триединния Бог ни дава надежда и обещание за вечен живот (вж. I Йоан 5:13). Вечният живот има видими характеристики.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 2:26-27

²⁶ Писах ви това заради тези, които ви подмамват. ²⁷ А колкото за вас, помазанието, което приехте от нас, стои във вас, и нямате нужда да ви учи някой; но както Неговото помазание ви учи за всичко и е истинско, а не лъжливо, и вие стойте в Него, както ви е научило.

2:26 „онези, които ви подмамват” Тук имаме сегашно причастие в деятелен залог. Измамници има във всяка епоха (вж. Матей 7:15; 24:11,24; II Йоан 7). Често пъти това са искрени религиозни хора, които са редовни и активни по време на църковните богослужения.

2:27 „помазанието” Очевидно тук акцентът е върху резултата от помазанието, а не върху средствата (Духа) или елементите (евангелските истини). Помазването е старозаветна концепция, символ на специален призив и подготовка на дадена личност за определена от Бога задача. Помазването беше обичайно за пророците, свещениците и царете. Това понятие по етимология е свързано с думата „Месия”. Тук става дума за резултата от стабилността, която Светият Дух дава на вярващите, като просветлява сърцата и умовете им за истината на евангелието. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕТО (BDB603) В БИБЛИЯТА към Йоан 11:2.

Лъжливите учители имат претенции за специално откровение от Бога (тоест специално помазване). Йоан подчертава, че всички вярващи вече са били помазани, когато наистина са се доверили на Помазания и са били изпълнени с Неговия Дух, като пребъдват в Неговото слово.

- „което получихте” Този глагол е в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за завършено действие в миналото. „Помазването” е паралел на израза „чули сте” в I Йоан 2:24. Евангелието трябва да бъде прието (1) лично чрез вяра (вж. Йоан 1:12; 3:16) и (2) като цялостна истина (вж. II Йоан 9-10; I Кор. 15:1-4; Юда 3). И двете неща са възможни посредством действието на Светия Дух.
- „и няма нужда някой да ви учи” Стих 27 е паралелен по съдържание на I Йоан 2:20 (тоест Новия завет, вж. Еремия 31:34). Йоан използва теми, които многократно се повтарят (I Йоан 2:20,24,27). Не лъжливите учители на гностицизма, а Светият Дух е нашият незаменим и съвършен учител (вж. Йоан 14:26). Това обаче не означава, че службата и дара на учителя не са активни, както в ранната църква, така и днес (вж. Ефес. 4:11; Деяния 13:1; I Кор. 12:28). Стихът има предвид, че основните средства за спасение идват чрез Светия Дух и Библията,

а не посредством специално надарени човешки учители, макар че тяхната роля също е от значение.

- „Неговото помазание ви учи за всичко, и е истинно, а не лъжливо“ Става дума за духовната истина. Всеки християнин разполага с водителството на Светия Дух, който насочва съвестта му. Трябва да бъдем внимателни за нежното ръководство на Духа по отношение на истината и етиката.
- „и вие стойте в Него, както ви е научило“ Първият глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Йоан често използва идеята за „пребъдването“ в своето послание, като елемент, който доказва увереността в спасението на неговите читатели (вж. Йоан 15). Библейската вяра е в рамките на завета, при който Бог поема инициативата и поставя условията, но хората трябва да откликнат с вяра и да продължат да пребъдват! Пребъдването има божествен и човешки аспект! Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕТО към I Йоан 2:10.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Опишете вярванията на лъжливите учители.
2. Посочете доказателствата, които ни дават основания за увереност, че наистина сме спасени.
3. Обяснете разликата между греха, който вършим съзнателно и случайния грях, който се върши епизодично.
4. Обяснете връзката между устояването на светиите и сигурността в спасението на вярващите.
5. Посочете и дефинирайте трите неприятеля на човека.

I Йоан 2:28-3:24

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Деца на Бога	Деца на Бога	Лоялност към истинската вяра	Врагът на Христос	Да живеем като деца на Бога
(2:28-3:10)		(2:18-29)	(2:18-29)	(2:29-4:6)
2:28-3:3	2:28-3:3	2:28	2:28-29	
		2:29	Деца на Бога	2:29-3:2
		Синовната връзка е изразена в правилно поведение		
		3:1-10	3:1-3	Първото условие: да скъсаме с греха
	Грехът и Божието дете			3:3-10
3:4-10	3:4-9		3:4-6	
			3:7-8	
	Повелята на любовта		3:9-10	
Обичайте се един друг	3:10-15	Любов към ближния	Обичайте се един друг	Второто условие: да пазим заповедите, особено живота
3:11-18		3:11-18	3:11-12	3:11-24
	Любов на практика		3:13-18	
Увереност пред Бога	3:16-23	Увереността на християнина	Смелост пред Бога	
3:19-24	Духът на истината и духът на злото 3:24-4:6	3:19-24	3:19-24	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е

дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

1. Глава 2 е насочена към лъжливите учители, представители на гностицизма (особено Докетистите, които отричат човешката същност на Исус).
2. Глава 3 също съдържа препратки към лъжливите учители, които отделят спасението (оправданието) от етиката и морала (освещението). Глава 3 обаче е насочена и директно към вярващите.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – I Йоан 2:28-3:3

²⁸ И така, дечица, стойте в Него, та когато се яви, да имаме дръзновение и да не се посраим пред Него при Неговото пришествие. ²⁹ Ако знаете, че Той е праведен, знайте, че и всеки, който върши правда, е от Него роден.

^{3:1} Вижте каква любов ни е дал Отец, да се наречем Божи деца, а такива и сме. Затова светът не ни познава, защото Него не позна. ² Възлюбени, сега сме Божи деца и още не е станало явно какви ще бъдем, но знаем, че когато стане явно, ще бъдем като Него, защото ще Го видим, какъвто е. ³ И всеки, който има тази надежда в Него, очиства себе си, както Той е чист.

2:28 Коментаторите надълго са дискутирали дали новият абзац трябва да започне със стих 28,29 или с 3:1. Тъй като е налице повторение между I Йоан 3:27 и 28, разделението на абзаците трябва да стане там.

■ „Дечица“ Вж. коментара към I Йоан 2:1.

■ „**пребъдвайте в Него**“ Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Това е третият глагол в повелително наклонение, който увещава християните да устояват (вж. I Йоан 3:15,24). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ОТ УСТОЯВАНЕ към Йоан 8:31 и ПРЕБЪДВАНЕТО към I Йоан 2:10.

Предните местоимения са трудни за определяне, но местоименията в този абзац, са очевидни:

1. „в Него“, I Йоан 3:28a – Исус
2. „от Него“, I Йоан 3:28b – Исус
3. „Негови“, I Йоан 3:28b – Исус
4. „Той е праведен“, I Йоан 3:29 – Отец
5. „роден от Него“, I Йоан 3:29 – Отец (вж. коментара)
6. „познава Го“, I Йоан 3:1 – Отец (вж. Йоан 15:21; 16:2-3)
7. „Той се яви“, I Йоан 3:2 – Исус
8. „като Него“, I Йоан 3:2 – Исус
9. „вижда Го“, I Йоан 3:2 – Исус
10. „Той е“, I Йоан 3:2 – Исус
11. „в Него“, I Йоан 3:3 – Исус
12. „както Той е чист“, I Йоан 3:3 – Исус

Контекст, контекст, контекст!

- „когато се яви” Това е условно изречение от трети вид, подобно на I Йоан 3:29, и изрази „когато Исус се завърне“ в I Йоан 3:2. Стихът няма предвид, че събитието е несигурно, а по-скоро, че времето е неизвестно (подобно на новозаветната употреба на понятието „надежда“ в I Йоан 3:3).
- „да имаме увереност“ Гръцката дума за „увереност“ (*parrhēsia*) идва от корена на глагола „да говоря открито“. Сигурността присъства в живота на всеки християнин, основана на неговото знание за истината и доверие в личността и евангелието на Исус Христос.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ към Йоан 7:4.

NASB „и не се отдръпвайте от Него със срам“
NKJV „и не се срамувайте пред Него“
NRSV „и да се посраим пред Него“
TEV „и не се крийте от срам пред Него“
NJB „и не се отдръпвайте от Него свенливо“

Глаголът тук е в минало свършено време, страдателен залог (отлагателен), подчинително наклонение, което означава, че може да бъде разбиран по два начина:

- a) самият вярващ е засрамен (NASB, TEV, NJB)
- b) вярващият е бил посрамен (NRSV)

Вярващите трябва да се радват при мисълта за Христовото завръщане, но онези, които са живели себично и по начините на света, ще бъдат изненадани и засрамени, когато Исус се появи! Ще има съд над вярващите (вж. II Кор. 5:10).

- „при Неговото идване“ Тук става дума за Повторното идване на Христос. Гръцката дума е *Parousia*, използвана е само на това място в писанията на Йоан и съдържа идеята за предстояща кралска визита. Буквалният израз е „до *parousia*“, което означава „до присъствието“ и се има предвид посещението на кралската особа. Други новозаветни понятия, които описват Второто идване, са
 1. *epiphaneia*, „среща лице с лице“
 2. *apokalupsis*, „разбулване“
 3. „Денят Господен“ и варианти на тази фраза.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИ ИЗРАЗИ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ

Есхатологичният акцент върху специално очаквания ден, когато човечите ще се срещнат с Исус (като Спасител и Съдия) има различни обозначения в Павловите писания.

1. „денят на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:8)
2. „денят на Господа“ (I Кор. 5:5; I Сол. 5:2; II Сол. 2:2)
3. „денят на Господ Исус“ (I Кор. 5:5; II Кор. 1:14)
4. „денят на Исус Христос“ (Фил. 1:6)
5. „денят на Христос“ (Фил. 1:10; 2:16)
6. „Неговият ден (Човешкия Син)“ (Лука 17:24)
7. „денят, който Човешкият Син е разкрил“ (Лука 17:30)
8. „откровението на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:7)
9. „когато Господ Исус ще се открие от небето“ (II Сол. 1:7)
10. „в присъствието на Господ Исус при Неговото идване“ (I Сол. 2:19)

Има поне четири начина, по които новозаветните автори описват Исусовото завръщане.

1. *epiphaneia*, което говори за ослепителна светлина богословски свързана (макар и не етимологично) със „славата”. Във II Тим. 1:10; Тит 2:11 и 3:4 става дума за първото (т.е., възплъщението) и Второто идване на Христос. Думата е използвана и във II Сол. 4:8, където се срещат трите основни понятия за Второто идване: I Тим. 6:14; II Тим. 4:1,8; Тит 2:13.
2. *parousia*, думата означава присъствие и първоначално описва кралски визити. Това е най-широко използваното понятие (Матей 24:3,27,37,39; I Кор. 15:23; I Сол. 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; II Сол. 2:1,8; Яков 5:7,8; II Петър 1:6; 3:4,12; I Йоан 2:28).
3. *apokalupsis* (или *apocalypsis*), което означава да разбулиш с цел разкриване. Така се нарича последната новозаветна книга (Лука 17:30; I Кор. 1:7; II Сол. 1:7; I Петър 1:7; 4:13).
4. *phaneroō*, което означава да осветлиш или ясно да разкриеш или обявиш. Понятието често се използва в Новия завет, за да покаже много аспекти от Божието откровение. Подобно на *epiphaneia*, може да описва първото идване на Христос (I Петър 1:20; I Йоан 1:2; 3:5,8; 4:9) или Неговото Второ пришествие (Матей 24:30; Кол. 3:4; I Петър 5:4; I Йоан 2:28; 3:2).
5. Често използвана дума за „идване”, *erchomai*, понякога също се употребява за Христовото завръщане (Матей 16:27-28; 23:39; 24:30; 25:31; Деяния 1:10-11; I Кор. 11:26; Откр. 1:7,8).
6. Използва се и с фразата „Денят на Господа” (I Сол. 5:2), което е старозаветно понятие за Божия ден на благословение (възкресение) и осъждане.

Новият завет като цяло е написан с оглед на старозаветния светоглед, според който:

- a. Живеем в зъл и бунтовен век
- b. Очаква се да дойде нов век на правда
- c. Новият век ще дойде чрез силата на Духа и делото на Месията

Богословското предположение за прогресивно откровение се налага, защото новозаветните автори леко променят очакването на Израил. Вместо едно идване на военно настроен, националистичен Месия за Израил, налице са две месиански появи. Първото идване е възплъщението на божеството посредством зачатие и раждането на Исус от Назарет. Той идва като мирният, неосъдителен „страдащ слуга” от Исаия 53 гл.; смирено яздещ на магаре (не военен кон или царско муле), от Зах. 9:9. Първото идване слага начало на новата Месианска епоха, Божието царство на земята. В един смисъл Царството е тук, но разбира се, то все още предстои. Именно това напрежение между двете идвания на Месията в известен смисъл представлява припокриването на двете еврейски епохи, което не е напълно ясно от Стария завет. На практика, това двойно идване подчертава решимостта на *ЯХВЕ* да изкупи цялото човечество (Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5 и проповядването на пророците, особено Исаия и Йона).

Църквата не очаква изпълнение на старозаветно пророчество, защото повечето пророчества се отнасят до първото идване (*How to Read the Bible For All Its Worth*, pp. 165-166). Това, което вярващите очакват, е славното идване на възкръсналия Цар на царете и Господ на господарите, очакваното историческо изпълнение на новия век на правда на земята, както е на небето (Матей 6:10). Старозаветната представа не е неправилна, но е непълна. Той ще дойде отново, точно както е предсказано от пророците, в силата и властта на *ЯХВЕ*.

Второто идване не е библейско понятие, но идеята се вмества в светогледа и рамките на целия Нов завет. Бог ще възцари правда. Общението между Бога и човека, създаден по Негов образ, ще бъде възстановено. Злото ще бъде осъдено и премахнато. Божиите цели и планове няма да пропаднат!

2:29 „ако” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Тук става дума за предполагаемо познание, което вярващите имат, а лъжливите учители не притежават.

- „знаете“ Граматичната форма на този глагол е сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за продължително знание, или сегашно време, деятелен залог,

повелително наклонение, което подсказва, че вярващият трябва да разполага с това знание. Йоан използва глагола „познавам“ в смисъл на притежание, което имат всички вярващи посредством Духа. Това означава, че глаголет по-скоро е в изявително наклонение.

- „Той” Тук става дума за Исус (вж. I Йоан 2:1, 28; 3:7. Последното местоимение обаче „родени от Него“ изглежда се отнася до Бог Отец, защото е използвана доста често (вж. I Йоан 3:9; 4:7; 5:1,4,18; Йоан 1:13).
- „праведен... правда” Това е характеристика, която е обичайна за представителите на Божието семейство.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРАВДАТА

Темата за „правдата” е толкова съществена, че всеки, който изучава Библията трябва внимателно да изследва това понятие.

В Стария завет Божият характер е описан като „справедлив” или „праведен” (BDB 841). Месопотамското понятие идва от думата за речна тръстика, която се използва като отвес в строителството за определяне точността на стени и огради. Бог избира това понятие, за да опише метафорично Своята същност. Той е точният отвес (линеал), по който се оценява всичко. Тази идея утвърждава както Божията правда, така и правото Му да съди.

Човекът е създаден по образа на Бога (вж. Битие 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Човечеството е създадено да общува с Бога. Цялото творение е сцена или екран, разкриващи Божието взаимодействие с човека. Бог иска Неговото висше творение, човечеството да Го познава, да Го обича, да Му служи и да бъде като Него! Първите хора биват изпитани (вж. Битие 3 глава) и се провалят на теста. Това води до разруха в отношенията между Бога и човечеството (вж. Битие 3 глава; Римл. 5:12-21).

Бог обещава да възстанови общението (вж. Битие 3:15). Той прави това по Своята воля и чрез Своя Син. Хората не са в състояние сами да прекосят пропастта (вж. Римл. 1:18-3:20).

След грехопадението, първата стъпка на Бога към възстановяването е идеята за завета, основан на Неговата покана и отклика на човечеството с покаяние и вяра. Поради грехопадението, хората не са способни на адекватни действия (вж. Римл. 3:21-31; Галатяни 3). Самият Бог трябва да поеме инициативата, за да възстанови завета, нарушен от хората. Той прави това като

1. обявява хората за праведни чрез делото на Христос (юридическа правда).
2. осигурява безплатна правда на хората заради делото на Христос (вменена правда).
3. осигурява пребъдването на Духа, който произвежда правда (христоводие, възстановяването на Божия образ) в човека.

Бог обаче изисква заветен отклик. Бог обявява (дава безплатно) и подсигурява, но хората трябва да се отзоват и да продължат да откликват с

1. покаяние
2. вяра
3. живот на покорство
4. устояване

Следователно, правдата е заветно, реципрочно действие между Бога и най-висшето Му творение. Тя е основана на Божия характер, делото на Христос, и пребъдването на Духа, и всеки трябва поотделно и постоянно да откликва на нея по подобаващ начин. Понятието се нарича „оправдание чрез вяра.” То е изявено в евангелията, но не със същите думи. Основно е дефинирано от Павел, който използва гръцкото понятие „правда” в неговите различни форми над 100 пъти.

Бидейки равин, Павел използва понятието *dikaionē* в еврейския смисъл на думата *SDQ*, използвана в Септуагинта, не в гръцката литература. В гръцките писания понятието е свързано с някого, който отговаря на изискванията на божеството и обществото. В еврейския смисъл, думата винаги е част от заветните понятия. *ЯХВЕ* е справедлив, етичен, морален Бог. Той иска Неговите хора да отразяват характера Му. Изкупеното човечество става ново създание. Това води до нов, благочестив начин на живот (римокатолически фокус върху оправданието). Тъй като Израил е теокрация, няма ясна разлика между светското (социалните норми) и свещеното (Божията воля).

Тази разлика е изразена в еврейските и гръцки понятия, превеждани като „правосъдие” (във връзка с обществото) и „правда” (свързано с религията).

Евангелието (добрите вести) за Исус се състои във възстановяване на връзката между Бога и падналото човечество. Това е възможно благодарение на любовта, милостта и благодатта на Отца; живота, смъртта и възкресението на Христос; и привличането на Духа, който ни тегли към благовестието. Оправданието е дело по инициатива на Бога, но то трябва да произведе благочестие (позиция на Августин, която отразява както акцента на Реформацията върху дара на благовестието, така и акцента на Католическата църква върху променения живот на любов и вярност). За реформаторите понятието „Божията правда” е ГЕНЕТИВ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО (грешното човечество е направено приемливо за Бога [освещение на положението], докато за католиците се касае за ГЕНЕТИВ НА ПОДЛОГА, или процеса на уеднаквяване с Бога [преживяно прогресивно осветение]. На практика и двете са верни!!)

По мое мнение, цялата Библия от Битие 4 глава до Откровение 20 глава е разказ за възстановяване общението между Бога и човека, каквото беше в Едем. Библията започва с Бога и човека, общуващи на земята (вж. Битие 1-2 гл.) и завършва във същата обстановка (вж. Откровение 21-22 глави). Божият образ и цел ще бъдат възстановени!

В илюстрация на горната дискусия, разгледайте подбраните новозаветни пасажи, които са от една езикова група.

1. Бог е праведен (което често се свързва с истината, че Бог е съдия)
 - a. Римляни 3:26
 - b. II Солунци 1:5-6
 - c. II Тимотей 4:8
 - d. Откровение 16:5
2. Исус е праведен
 - a. Деяния 3:14; 7:52; 22:14 (месианска титла)
 - b. Матей 27:19
 - c. I Йоан 2:1,29; 3:7
3. Бог желае творението Му да е праведно
 - a. Левит 19:2
 - b. Матей 5:48 (вж. 5:17-20)
4. Божиите начини за подсигуряване и произвеждане на праведност
 - a. Римляни 3:21-31
 - b. Римляни 4 гл.
 - c. Римляни 5:6-11
 - d. Галатяни 3:6-14
 - e. Правдата се дава от Бога:
 - 1) Римляни 3:24; 6:23
 - 2) I Коринтяни 1:30
 - 3) Ефесяни 2:8-9
 - f. Правдата се получава с вяра
 - 1) Римляни 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
 - 2) II Коринтяни 5:21
 - g. Правдата е чрез делата на Сина
 - 1) Римляни 5:21
 - 2) II Коринтяни 5:21
 - 3) Филипяни 2:6-11
5. Бог желае Неговите ученици да са праведни
 - a. Матей 5:3-48; 7:24-27
 - b. Римляни 2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. I Тимотей 6:11
 - d. II Тимотей 2:22; 3:16
 - e. I Йоан 3:7
 - f. I Петър 2:24
6. Бог ще съди света чрез своята праведност
 - a. Деяния 17:31

б. II Тимотей 4:8

7. Правдата е характеристика на Бога, свободно дадена на грешното човечество чрез Христос. Тя е:

- а. постановена от Бога
- б. подарена от Бога
- в. дело на Христос,

Но тя представлява и процес на оправдание, към който трябва да се стремим, защото един ден ще бъде завършен при Второто идване на Исус. При спасението общението с Бога е възстановено, но то търпи прогрес през целия ни живот, докато се срещнем с Него при смъртта или при *Второто Му идване!*

Ще завърши тази дискусия с един изключително добър цитат. Той е взет от *Dictionary of Paul and His Letters* на IVP:

„Калвин, в по-голяма степен от Лутер изтъква сродния аспект на Божията правда. Лутеровото схващане за Божията правда изглежда съдържа аспект на оправдание. Калвин изтъква чудесната същност на предаването или вменяването на Божията правда на нас” (р. 834).

За мен връзката на вярващия с Бога има три аспекта.

1. евангелието е личност (акцентиран от Източната църква и Калвин)
2. евангелието е истина (акцентиран от Августин и Лутер)
3. евангелието е променен живот (акцентиран от католиците)

Всички те са истина и трябва да се разглеждат заедно, за да е налице здраво и сериозно библиейско християнство. Ако някой от тези елементи е омаловажен или се изтъква много, се появяват проблеми.

1. Трябва да приемем Исус!
2. Трябва да вярваме в благовестието!
3. Трябва да се стремим към христоподобие!

- „роден“ Този глагол е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение, което говори за установено положение посредством подлог, който не е споменат, но става ясен от Йоан 3:3. Забележете използването на друга семейна метафора (вж. I Йоан 3:9), която описва християнството като семейство. Вж. коментар към I Йоан 3:1d.

3:1 „вижте каква голяма любов“ Гръцките думи за „любов“, използвани тук и цялото I Йоан са *agapaō* (глагол) или *agapē* (съществително, вж. I Йоан 2:5,15; 3:1, 16, 17; 4:7,8,9,10,12,16,17,18; 5:3). Това понятие е използвано в класическия гръцки, но не толкова често. Изглежда че ранната църква повторно дефинира това понятие в светлината на евангелието. То започва да олицетворява „дълбока, преобладаваща обич“. Няма да е справедливо да я определяме като „дадена от Бога жертвена любов“, защото в евангелието от Йоан думата е използвана като синоним заедно с *phileō* (вж. Йоан 5:20; 11:3,36; 12:25; 15:19; 16:27; 20:2; 21:15,16,17). Интересно е, обаче, че думата винаги се използва (в I Йоан), за да опише любовта на вярващите. Вярата и връзката с Исус променят нашите взаимоотношения с Бога и с хората около нас!

- „ни е дал Отец“ Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Използването на това глаголно време, свързано с Божия спасителен дар в Христос, е едно от основанията за доктрината за сигурността на вярващия (вж. Йоан 6:35-40; 10:1 и сл.; Ефес. 2:5,8; 5:1). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ХРИСТИЯНСКАТА УВЕРЕНОСТ към Йоан 6:37.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИ СВИДЕТЕЛСТВА ЗА СПАСЕНИЕТО

1. То е основано на характера на Отец (вж. Йоан 3:16), делото на Сина (вж. II Кор. 5:21), и служението на Духа (вж. Римл. 8:14-16), не на човешки действия, заслужено покорство или пък верую.
2. То е дар (вж. Римл. 3:24; 6:23; Ефес. 2:5,8-9).
3. То е нов живот, нов светоглед (вж. Яков и I Йоан).
4. То е познание (евангелието), общение (вяра в Исус), и нов начин на живот (христоподобие, водено от Духа), и трите, взети заедно, не поотделно.

- **„да бъдем наречени“** Тук имаме глаголна конструкция в страдателен залог, подчинително наклонение, използвана като почетна титла „деца на Бога“, която сам Бог дава на вярващите.
- **„деца на Бога“** Това е фокусът на контекста на I Йоан 2:29-3:10. Това е потвърждение на факта, че Бог е инициатор на спасението (вж. Йоан 6:44,65). Йоан използва метафори от семейството, за да опише новото взаимоотношение на вярващия с Бога (вж. I Йоан 2:29; 3:1,2,9,10; Йоан 1:12).

Интересно е, че Йоан (вж. Йоан 3:3) и Петър (вж. I Петър 1:3,23) използват семейните метафори „роден отново“ или „роден отгоре“, докато Павел употребява семейната метафора за „осиновяването“ (вж. Римляни 8:15,23; 9:4; Гал. 4:1-5; Ефес. 1:5), Яков говори за „раждане“ (вж. Яков 1:18) или „плод“, за да опише новата връзка на вярващия с Бога чрез Христос. Християнството е семейство.

- **„и такива и сте“** Тук глаголът е в сегашно време, изявително наклонение. Тази фраза не се среща в библейския превод на крал Джеймс, защото не е включен в по-късните гръцки ръкописи (например, K и L), на които е основан този превод. Тази фраза обаче присъства в някои от най-древните гръцки ръкописи (P⁴⁷, x, A, B и C). Според оценката на UBS⁴ текстът, в който изразът присъства е окачествен с „А“ (сигурно). Вж. Приложение 2 към Текст критика.
- **„светът не ви познава“** Понятието „свят“ е използван в богословски смисъл по начин, подобен на Йоан 2:15-17. Светът представлява човешко общество, което е организирано и функционира без Бога (вж. Йоан 15:18-19; 17:14-15). Преследването и отхвърлянето от страна на света е друго доказателство за нашето положение в Христос (Матей 5:10-16)
- **„защото Него не позна“** Това очевидно се отнася до Бог Отец, защото в евангелието на Йоан, Исус многократно повтаря, че светът не познава Бога (Йоан 8:19,55; 15:18,21;16:3). Местоименията, използвани в I Йоан са неясни (вж. коментара към I Йоан 2:28). В този граматичен контекст предното местоимение касае Бог Отец, но богословската препратка в I Йоан 3:2 е свързана със Сина. При Йоан обаче това двусмислие е нарочно, защото който е видял Исус, е видял Отец (вж. Йоан 12:45; 14:9).

3:2 „още не е станало явно какви ще бъдем“ Това говори за неспособността на Йоан да опише събитията от последното време (Деяния 1:7) или какво точно представлява възкръснатото тяло (вж. I Кор. 15:35-49). Това означава, че Йоан 2:27 няма предвид познание във всички области от живота. Дори знанието на Исус за това събитие е ограничено, докато е на земята (вж. Матей 24:36; Марк 13:22).

- **„когато се яви“** Думата „когато“ въвежда условно изречение от трети вид. Изразът няма предвид да оспорва Второто идване, а по скоро да спомене, че времето на това събитие не е ясно. Макар да поставя ударение върху съвършеното спасение Йоан е в очакване и на Второто идване.
- **„ще бъдем като Него“** Това включва нашето уподобяване с Христос (вж. II Кор. 3:18; Ефес. 4:13; Фил. 3:21; и Кол. 3:4). Другото понятие е „прославяне“ (вж. Римляни 8:28-30). Това е

краят на нашето спасение. Тази трансформация е свързана с пълното възстановяване на Божия образ в човека, загубен при грехопадението (вж. Битие 1:26; 5:1,3; 9:6). Близката връзка с Бога отново е възможна!

- „защото ще Го видим както е“ Йов копнее да види Бога (вж. Йов 19:25-27). Исус ни казва, че чистите по сърце ще видят Бога (вж. Матей 5:8). За да го видим в Неговата пълнота, ние трябва да бъдем променени и да бъдем като Него (вж. I Кор. 13:12). Тук става дума за прославянето на вярващия (вж. Римляни 8:29) и за Второто идване. Ако „оправданието“ означава свобода от наказанието за греха, а „освещението“ представлява свобода от силата на греха, тогава „прославянето“ е свобода от присъствието на греха!

3:3 „всеки“ Гръцката дума „всеки“ *pas* се появява седем пъти в пасажа 2:29 до 3:10. Няма изключение. Йоан представя нещата в ярък контраст – в черно или бяло. Човек е или дете на Бога, или дете на сатана (вж. I Йоан 2:29; 3:3,4,6 [два пъти],9,10).

- „тази надежда“ При Павел това понятие често е свързано с деня на възкресението (вж. Деяния 23:6; 24:15; 26:6-7; Римляни 8:20-25; I Сол. 2:19; Тит 2:13; I Петър 1:3,21). Изразът показва, че събитието е сигурно, неясно е само точното време на неговото осъществяване.

За разлика от другите новозаветни автори Йоан не говори така често за „надеждата за Второто Христово идване“. Това е единственото място, където това понятие е споменато. Йоан фокусира своето внимание върху ползите и задълженията от „пребъдването“ в Христос сега! Това обаче не означава, че той не е в очакване на предстоящото осъждане на злото (вж. I Йоан 2:18) и прославянето на вярващите в последното време (вж. I Йоан 3:1-3).

- „очиства себе си, както Той е чист“ Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Чистотата е нещо важно (Матей 5:8,48). Ние трябва да си сътрудничим в процеса на освещаването (вж. II Кор. 7:1; Яков 4:8, I Петър 1:22; II Петър 3:13,14), точно както Йоан 1:12 говори за нашето сътрудничество в процеса на оправданието. Същото напрежение между Божия дял в спасението (Неговия суверенитет) и нашето участие (свободната човешка воля) може ясно да се види при сравняване на Езекиил 18:31 и 36:26-27. Бог винаги взема инициативата (вж. Йоан 6:44,65), но Той очаква от Неговия заветен народ да откликне с непрекъснато покаяние и вяра, послушание, служение, поклонение и устояване. Възможно е това да е алюзия към първосвещеническата молитва на Исус в Йоан 17, особено I Йоан 3:17,19. Исус освещава Себе Си, Неговите последователи правят същото. Отчасти е изненадващо, че са използвани различни форми на един и същ корен.

a) Йоан 17:17,19 – *hagiazō* (*hagios*, вж. Йоан 10:36)

b) I Йоан 3:3 – *hagnizō* (*hagnos*, вж. Йоан 11:55)

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 3:4-10

A. Този пасаж е централен повод за спорове по темата за християнското съвършенство (Римляни 6), наричано още цялостно освещаване и контрастната тема за християнина, който продължава да съгрешава, след като е приел Христос (Римляни 7).

B. Не трябва да допускаме нашите богословски предразсъдъци да ни влияят при анализа и тълкуването на текста. Не трябва да допускаме и други текстове да влияят върху настоящия пасаж, докато не сме го разтълкували самостоятелно и не сме наясно какво иска да каже Йоан както в тази глава 3, така и в цялото свое I Йоан!

C. Този текст ясно излага целта, към която трябва да се стремят всички вярващи, а именно – пълно избавление от греха. Същият идеал намираме в Римляни 6. Посредством силата на Христос ние разполагаме с потенциал да безгрешен живот.

D. Този пасаж обаче трябва да се вмести в по-широкия контекст на цялата книга – I Йоан.

1. Би било глупаво да тълкуваме този пасаж без да вземем предвид казаното в 1:8-2:2 (християните все още съгрешават, след като са повярвали).
2. Глупаво би било да тълкуваме пасажа по този начин, защото би означавало да злоупотребим с целта на цялото I Йоан, където сигурността в спасението е изтъкната в контраст с претенциите на лъжливите учители.
3. Този пасаж вероятно има връзка с претенциите на лъжливите учители за безгрешност или точно обратно, че грехът е без значение. Възможно е 1:8-2:2 да се занимава с едната крайност на лъжливите учители, докато 3:1-10 е написан, за да конфронтира другата крайност. Помнете, че тълкуването на новозаветните писма прилича на слушане само на едната страна от телефонен разговор.

E. Тези два пасажа имат парадоксална връзка. Грехът в християнския живот е тема, която многократно се коментира в Новия завет (Римляни 7). Това формира същото диалектическо напрежение, каквото наблюдаваме между предопределението и свободната човешка воля или сигурността в спасението и устояването. Парадоксът осигурява богословски баланс и атакува крайните позиции. Лъжливите учители представят две неправилни позиции по темата за греха.

F. Цялата тази богословска дискуссия е базирана на неправилно разбиране за разликата между:

1. нашето положение в Христос
2. нашия стремеж да запазим на дело това положение в нашето всекидневие
3. обещанието, че един ден победата ще бъде наша!

Ние сме освободени от наказанието за греха чрез (оправданието) в Христос, но продължаваме да воюваме с неговата сила (прогресивно осветяване) и един ден ще бъдем свободни от неговото присъствие (прославяне). Като цяло тази книга ни учи колко е важно да признаем греха и да се борим срещу него.

G. Другата дискуссия е базирана на богословския дуализъм, използван от Йоан. Той си служи с ярки и контрастни понятия в черно и бяло (същият литературен похват е използван в ръкописите от Мъртво море). Според него човек или е в Христос, и следователно е праведен, или принадлежи на сатана и съответно е грешен. Трета категория няма! Това напомняне служи като „аларма“ за периферното, културно, частично, погребално, коледно християнство!

H. Някои препратки по тази трудна тема:

1. Относно седемте традиционни интерпретации на този пасаж, вж. „Посланията на Йоан“ в *The Tyndale New Testament Commentaries om John R. W. Stott*, издателство Eerdmans (стр.130-136).
2. Добър коментар по темата за Съвършенството, ще намерите в *Christian Theology*, Том II, стр. 440 и сл. от Н. Orton Willie, издадена от Beacon Hill Press.
3. Добър коментар по темата за продължаващия грях в живота на християнина ще откриете в статията „Перфекционизъм“, от В. В. Warfield, издадена от The Presbyterian and Reformed Published Company.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 3:4-10

⁴ Всеки, който върши грях, върши и беззаконие; и грехът е беззаконие. ⁵ И вие знаете, че Той се яви, за да носи нашите грехове, и в Него няма грях. ⁶ Никой, който стои в Него, не съгрешава; никой, който съгрешава, не Го е видял и не Го е познал. ⁷ Дечица, никой да не ви заблуждава! Който върши правда, е праведен, както и Той е праведен. ⁸ Който върши грях, е от дявола, защото дяволът

съгрешава от началото. Затова се яви Божият Син – за да унищожи делата на дявола.⁹ Никой, който е роден от Бога, не върши грях, защото Неговото семе живее в него, и не може да съгрешава, защото е роден от Бога.¹⁰ По това се разпознават Божите деца у дяволските деца: никой, който не върши правда, не е от Бога, нито онзи, който не люби брат си.

3:4

NASB „всеки, който практикува грях, практикува и беззаконие“

NKJV „който извършва грях, извършва и беззаконие“

NRSV „всеки, който извършва грях, е виновен за беззаконие“

TEV „който съгрешава, е виновен за нарушаване на Божия закон“

NJB „който съгрешава, постъпва нечестиво“

Местоимението „всеки“ е в началото на изречението, както тук, така и в I Йоан 3:6. Контекстът включва цялото човечество. Тук има деятелно причастие в сегашно време и глагол в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Забележете, че тези глаголи в сегашно време подчертават обичайни, повтарящи се действия, които говорят за определен начин на живот в контраст с глаголите в минало свършено време, подчинително наклонение в I Йоан 2:1-2. Обаче богословският проблем в този пасаж (сравни 1:7-10 с 3:6-9) не може да бъде решен единствено с анализ на глаголните времена. Решението е възможно посредством анализ на историческия контекст, включващ двата вида гностични учения и цялостния облик на книгата.

Друга отличителна характеристика на този пасаж е употребата на понятието „беззаконие“. Тук не става дума за нарушаване на закона (Мойсеевия закон или социалните норми), а по-скоро за отношение на непокорство и бунт. Същата дума е използвана, за да опише Антихриста във II Сол. 2:3,7. Понятието може да се разглежда като по-обширна дефиниция за греха (Йоан 9:41; Римляни 14:23; Яков 4:17; I Йоан 5:17), противоположно на Христовия начин на живот (вж. I Йоан 3:5), а не просто нарушаване на правило или стандарт.

3:5 „Той се яви“ Този глагол е в минало свършено време, страдателен залог, изявително наклонение, което говори за възплъщението на Исус (вж. I Йоан 3:8;2 Тим. 1:10). Същият глагол, *phaneroō*, е използван два пъти в I Йоан 3:2 за Второто пришествие. Христос идва първо като спасител (вж. Марк 10:45; Йоан 3:16; II Кор. 5:21), но ще се върне като Съдия! В своя коментар *Посланията на Йоан*, един от любимите ми учители, Бил Хендрикс казва:

„В този стих и в стих 8 намираме две от най-проникновените твърдения за целта на Христовото идване. Той е изпратен от Бога да отнеме греховете ни (3:5) и е изявен, за да унищожи делата на дявола (3:8). На едно място в своето евангелие Лука казва, че Исус е дошъл, за да потърси и да спаси погиналите (Лука 19:10). Евангелието от Йоан твърди, че Исус е дошъл, за да даде изобилен живот на Своите овце (Йоан 10:10). Матей излага целта на Исусовото идване още с пояснение на името Му. Той ще спаси народа си от греховете им (Матей 1:21). Основната истина във всички тези твърдения е, че Исус Христос е направил за човека нещо, което той самият не може да стори за себе си“ (стр. 79-80).

■ **„да отнеме греховете“** Този глагол е в свършено време, подчинително наклонение. Това действие предполага реакция от страна на човека (тоест покаяние и вяра). Това твърдение има два вероятни източника:

1. Деня на изкуплението (Левит 16), където един от двата козела символично поема греховете на народа на Израил (вж. как Йоан Кръстител използва израза в Йоан 1:29)
2. Препратка за стореното от Исус на кръста (Исая 53:11-12; Йоан 1:29; Евреи 9:28; I Петър 2:24)

- „и в Него няма грях“ Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Безгрешната същност на Исус Христос (Йоан 8:46; II Кор. 5:21; Евреи 4:15; 7:26; I Петър 1:19; 2:22) е в основата на Неговата жертвена смърт, която поема нашите грехове (Исаия 53).

забележете, че думата „грях“ е в множествено число в първата част на I Йоан 3:5, а в единствено число в края на стиха. Първата дума има предвид делата на греха, а втората е описание на праведния характер на Исус. Целта е вярващите да споделят не само светостта на Христос като положение, но и прогресивно осветяване като всекидневно състояние. Грехът е нещо чуждо и необичайно за Христос и Неговите последователи.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОСВЕЩЕНИЕТО

Новият завет настоява, че когато грешниците се обърнат към Исус с покаяние и вяра, той мигновено ги оправдава и спасява. Това е тяхната нова позиция в Христос. Неговата праведност им се вмениява (вж. Римл. 4 гл.). Те са обявени за оправдани и святи.

Но Новият завет също така подтиква повярвалите хора да се стремят към святост и осветение. Тази богословска истина виждаме в завършеното дело на Исус Христос, както и в призива да бъдем уподобени на Христос в отношенията си и в ежедневието си. Спасението е съчетание от безплатен дар и скъпо костващо отричане от стария човек. Абсолютно същото се отнася и за осветението.

Първоначален отклик

Деяния 20:23; 26:18
 Римляни 15:16
 I Коринтяни 1:2-3; 6:11
 II Солунци 2:13
 Евреи 2:11; 10:10,14; 13:12
 I Петър 1:12

Прогресивно христоподобие

Римляни 6:19
 II Коринтяни 7:1
 Ефесяни 1:4; 2:10
 I Солунци 3:13; 4:3-4,7; 5:23
 I Тимотей 2:15
 II Тимотей 2:21
 Евреи 12:14
 I Петър 1:15-16

3:6 „Никой, който пребъдва в Него, не съгрешава“ Подобно на 3:4, това отново е причастие в сегашно време, деятелен залог, следвано от глагол в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Този пасаж може да се разглежда като контраст на 1:8-2:2 и 5:16.

- „**никой, който съгрешава, не Го е видял, нито Го е познал**“ В този глагол има едно причастие в сегашно време, деятелен залог, следвано от два глагола в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Постоянното съгрешаване говори, че човекът не познава Христос и никога не Го е познавал. Християните, които съгрешават:

1. пречат на мисията на Христос
2. блокират целта на християнството, която е живот по подобие на Христос
3. разкриват духовната същност на личността (Йоан 8:44)

3:7 „никой да не ви заблуждава“ Тук имаме глагол в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица «не», което говори за спиране на процес, който е в действие. Присъствието на лъжливите учители (вж. I Йоан 2:26) определя историческата ситуация, с оглед на която трябва да тълкуваме богословското значение на I Йоан и по-конкретно стихове 1:7-10 и 3:4-10.

- „**който върши правда, е праведен**“ Този стих не може да бъде изолиран от общия контекст и да бъде използван в подкрепа или срещу определена доктринално становище („правда чрез дела“). Новият завет ясно показва, че хората не могат да се препоръчат пред Светия Бог на основание на лични заслуги. Хората не се спасяват с лични усилия. Те обаче трябва

да откликнат на Божията покана за спасение в завършеното дело на Христос. Нашите усилия не ни доближават до Бога. Те показват, че сме имали среща с Него. Те ясно разкриват нашето духовно състояние (Откровение 22:11) и ниво на зрялост след спасението. Ние не се спасяваме „чрез“, но „за“ добри дела. Целта на Божия подарък в Христос е последователи, които да приличат на Спасителя (Ефесияни 2:8-9,10). Крайната цел на Бога за всеки вярващ не е да отиде в небето, след като умре (съдебно оправдание), а да прилича на Христос (освещение на земята) тук и сега (вж. Матей 5:48; Римляни 8:28-29; Галатяни 4:19)! Относно коментар на темата „правда, праведност“, виц СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 2:29.

3:8 „който върши грях, е от дявола” Това причастие е в сегашно време, деятелен залог. Божите деца са известни със своя начин на живот, същото се отнася и за чадата на лукавия (вж. I Йоан 3:10; Матей 7:13; Ефес. 2:1-3).

■ „защото дяволът от началото съгрешава“ Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Дяволът продължава да съгрешава от началото (Йоан 8:44). Дали става дума за сътворението или бунта на ангелите? В богословски план е трудно да определим кога точно е станал бунта на сатана, Йов 1-2; Захария и III Царе 22:19-23 описват сатана като слуга на Бога и един от ангелите. Възможно е, но не вероятно арогантността и амбицията на царете от Изтока (на Вавилон, Исаия 14:13-14 или на Тир, Езекил 28:12-16) да са използвани, за да опишат бунта на сатана (особено като славен херувим, Езекил 28:14,16). Обаче в Лука 10:18 Исус казва, че е видял сатана да пада от небето като светкавица, но не пояснява кога точно е станало. Произходът и развитието на злото остава неясно, защото липсва откровение. Трябва да внимаваме със систематизиране и превръщане в догма на изолирани, неясни, фигуративни текстове! Най-добрият коментар за старозаветната трансформация на сатана от слуга в зъл неприятел, ще намерите в книгата на А. В. Davidson's *Old Testament Theology*, издадена от T & T Clark, стр. 300-306. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО към Йоан 12:31.

■ „Божият Син“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИНЪТ НА БОГА

Това е една от основните новозаветни титли на Исус. Тя определено има божествени конотации. Тя включва Исус като „Синът” или „Моят Син” и Бог, адресиран като „Баща.” Появява се над 124 пъти в Новия завет. Дори когато Исус се самоопределя като „Човешки Син”, титлата има божествени конотации, на основание на Дан. 7:13-14.

В Стария завет думата „син” може да се отнася до четири специфични групи.

1. ангели (обикновено е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, вж. Битие 6:2; Йов 1:6; 2:1)
2. царят на Израил (вж. II Царе 7:14; Пс. 2:7; 89:26-27)
3. нацията Израил като цяло (вж. Изход 4:22-23; Втор. 14:1; Осия 11:1; Мал. 2:10)
4. съдиите на Израил (вж. Пс. 82:6)

Втората употреба е свързана с Исус. В този смисъл, двете титли „Давидовият син” и „Божият Син” са свързани с II Царе 7 гл.; Псалми 2 и 89. В Стария завет понятието „Божият Син” никога не се използва конкретно за Месията, освен само за есхатологичния цар, като една от „помазаните служби” в Израил. В ръкописите от Мъртво море, обаче, често се среща титлата с Месианско звучене (виж конкретните бележки в *Dictionary of Jesus and the Gospels*, стр. 770). Освен това, „Божият Син” е Месианска титла в две междуиблейски, юдейски, апокалиптични творби (вж. II Ездра 7:28; 13:32,37,52; 14:9 и I Книга на Енох105:2).

Новозаветната употреба на термина, която най-добре касае Исус, е сумирана в няколко категории.

1. Неговото предвечно съществуване (вж. Йоан 1:1-18)
3. Неговото уникално раждане (от девица) (вж. Мат. 1:23; Лука 1:31-35)

4. Неговото кръщение (вж. Мат. 3:17; Марк 1:11; Лука 3:22. Божият глас от небето обединява the царствената фигура от Псалм 2 и страдащия служител от Исаия 53 гл.).
5. Неговото изкушаване от Сатана (вж. Мат. 4:1-11; Марк 1:12,13; Лука 4:1-13. Той е изкушаван, за да се усъмни в това, че е Син на Бога, или поне да изпълни целта си по друг начин, не на кръста).
6. Неговото признаване от неочаквани източници.
 - a. демони (вж. Марк 1:23-25; Лука 4:31-37,41; Марк 3:11-12; 5:7)
 - b. вярващи (вж. Мат. 27:43; Марк 14:61; Йоан 19:7)
7. Неговото признаване от страна на учениците Му
 - a. Мат. 14:33; 16:16
 - b. Йоан 1:34,49; 6:69; 11:27
8. Неговото себеутвърждаване
 - a. Матей 11:25-27
 - b. Йоан 10:36
9. Неговото фамилиарно обръщение към Бог като Негов Баща
 - a. Фактът, че използва обръщението *abba* („татко“), когато назовава Бога
 - 1) Марк 14:36
 - 2) Римляни 8:15
 - 3) Галатяни 4:6
 - b. Непрекъснато се обръща към Бога с *patēr* („Татко“), което описва Неговата връзка с божеството.

В резюме, титлата „Божият Син” има голямо богословско значение за онези, които знаят Стария завет и неговите обещания и категории, но новозаветните автори колебливо използват тази титла, когато пишат до езичниците, заради езическото им минало, изпъстрено с множество „божества”, наречени „титани” или „гиганти”, всички родени от жени.

■ **„се яви”** Това е гръцкото понятие *phaneroō*, което означава „да осветя, за да проясня“.

Стихове 5 и 8 са паралелни и двата използват глагола в страдателен залог, което напомня, че Христос е бил изявен при Своето vyplъщение (вж. I Йоан 1:2). Проблемът с лъжливите учители не се свежда до това, че евангелието не е ясно за тях, а че имат свое богословско и философско тълкуване.

■ **„да разруши делата на дявола“** Целта на Исусовата поява в плът на земята, беше да унищожи делата на дявола (минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение на глагола *luō*), което означава „да освободя“, „да развържа“ или „да унищожа“. На Голгота Исус направи точно това, но хората трябва да откликнат на Неговото завършено дело и безкористен дар (Римляни 3:24; 6:23; Ефесяни 2:8) като го приемат с вяра (Йоан 1:12; 3:16).

Напрежението, което съществува в Новия завет между „вече, но все още не“ има отношение и към унищожаването на злото. Дяволът е бил победен, но той все още действа в света, докато Божието царство не се установи окончателно.

3:9 „никой, който е роден от Бога“ Това е причастие в перфектно време, страдателен залог (вж. паралела в I Йоан 3:9c; 2:29 и 5:18), което говори за установено положение в резултат на външен подлог (Бог).

■ **„върши грях”** Тук глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение в контраст с 2:1, където същият глагол е използван два пъти в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение. Има две теории за значението на това твърдение.

1. То има връзка с твърдението на лъжливите учители гностици и по-специално онази фракция, която свежда спасението до интелектуални концепции, а това премахва необходимостта от морален начин на живот

2. глаголет в сегашно време подсказва, че се касае за постоянна, обичайна, повтаряща се греховна дейност (вж. Римляни 6:1), а не просто изолирани дела на грях (Римляни 6:15)

Тази богословска разлика е илюстрирана в Римляни 6 (потенциална безгрешност в Христос) и Римляни 7 (постоянната борба на вярващия с греха в живота му).

Историческият подход #1 съответства най-добре, обаче всеки е наясно, че трябва да прилага тази истина и днес, което означава, че вариант #2 е по-актуален за нас. Добър коментар на този труден стих ще намерите в книгата *Hard Sayings of the Bible* от Walter Kaiser, Peter Davids, F. F. Bruce, and Manfred Brauch, стр. 736-739.

- „защото Неговото семе пребъдва в Него” Тук глаголет е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Има няколко теории за значението на гръцкия израз „Неговото семе“:

1. Августин и Лутер смятат, че изразът касае Божието слово (вж. Лука 8:11; Йоан 5:38; Яков 1:18; I Петър 1:23)
2. Калвин смята, че става дума за Светия Дух (вж. Йоан 3:5,6,8; I Йоан 3:24; 4:4,13)
3. други са на мнение, че изразът описва божествената природа или новото „аз“ (вж. II Петър 1:4; Ефес. 4:24)
4. възможно е изразът да описва Самия Христос, който е „смето на Авраам“ (вж. Лука 1:55; Йоан 8:33,37; Галатяни 3:16)
5. някои смятат, че изразът е синоним на „роден от Бога“
6. очевидно това е понятие, използвано от представителите на гностицизма, които смятат, че божествената искра е у всички хора

Вероятно вариант 4 е най-добрата опция предвид контекста на всички тези теории, но Йоан си служи с тази лексика, за да се противопостави на зародилия се гностицизъм (тоест #6).

3:10 Това е обобщение на I Йоан 3:4-9. В този пасаж има два глагола в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение и две причастия в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за действие, което е в процес. В богословски план това е паралел на твърдението на Исус в Проповедта на планината (вж. Матей 7:16-20). Животът на човека разкрива какво има в сърцето му, показва неговата духовна ориентация!

Това е отрицание на твърдението в 2:29!

- „деца на Бога... деца на дявола” Тези думи ни разкриват семитския произход на автора Йоан. Тъй като е древен език, който не използва прилагателни, еврейският употребява изрече „сина на“, за да опише хората.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 3:11-12

¹¹ Защото това е посланието, което чухте отначало: да се любим един друг; ¹² не като Каин, който беше от лукавия и уби брат си. И защо го уби? Защото неговите дела бяха зли, а на брат му – праведни.

3:11 „посланието” Това гръцко понятие (*aggelia*, обикновено транскрибирано *ангелия*) се среща само два пъти – в I Йоан 1 и 3:11. първата употреба касае доктрината, а втората е свързана с етиката. Това е в унисон с целта на Йоан да поддържа баланса между тези два аспекта на християнството (вж. I Йоан 1:8,10; 2:20,24; 3:14).

- „което сте чули от началото” Тази фраза е литературен похват, който прави връзка между Исус като живото Слово на Бога (вж. Йоан 1:1), който в същото време разкрива Божието слово (вж. I Йоан 1:1; 2:7,13,14,24; II Йоан 5,6).

- „**трябва да се обичаме един друг**” Това е доказателството, което показва на вярващите, че наистина са изкупени (вж. I Йоан 3:10,14). То отразява думите на Исус (вж. Йоан 13:34-35; 15:12,17; I Йоан 3:23; 4:7-8,11-12,19-21).

3:12 „Каин“ Разказът за живота на Каин е записан в Битие 4. Точното място е Битие 4:4 (вж. Евреи 11:4), където намираме контраста между жертвените приноси на Каин и Авел. Действията на Каин разкриват влиянието на грехопадението върху цялото човечество (вж. Битие 4:7; 6:5,11-12,13b). Както в еврейската, така и в християнската традиция (вж. Евреи 11:4; Юда 11) Каин е пример за нечестиво непокорство.

- „**който е от лукавия**” Тази граматична конструкция може да бъде в мъжки род, единствено число (лукавия, вж. I Йоан 3:10) или среден род, единствено число (от злото). Подобно двусмисленост намираме в Матей 5:37; 6:13; 13:19,38; Йоан 17:15; II Солунци 3:3; I Йоан 2:13,14; 3:12 и 5:18-19. (вж. Матей 5:37; 13:38; Йоан 17:15).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 3:13-22

¹³ Не се чудете, братя, ако светът ви мрази. ¹⁴ Ние знаем, че сме преминали от смърт в живот, защото любим братята. Който не люби, стои в смърт. ¹⁵ Всеки, който мрази брат си, е човекоубиец; и вие знаете, че в нито един човекоубиец не обитава вечен живот. ¹⁶ По това познахме любовта, че Той отдаде живота си за нас. Така и ние сме длъжни да отдадем живота си за братята. ¹⁷ Но ако някой има благата на този свят и види, че брат му е в нужда, а заключи сърцето си от него, как обитава в него Божията любов. ¹⁸ Дечица, да не любим с думи и с език, а на дело и с истина. ¹⁹ От това ще познаем, че сме от истината, и ще успокоим сърцето си пред Него, ²⁰ защото ако нашето сърце ни осъжда, Бог е по-голям от сърцето ни и знае всичко. ²¹ Възлюбени, ако нашето сърце не ни осъжда, ние имаме дръзновение спрямо Бога, ²² и каквото и да поискаме, получаваме от Него, защото пазим Неговите заповеди и вършим това, което е угодно пред Него.

3:13 „Не се чудете” Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение, с отрицателна частица «не», което обикновено означава спиране на действие, което вече е в прогрес (вж. I Петър 4:12-16). Този свят не е справедлив; това не е светът, който Бог иска да бъде!

- „**ако**” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели.
- „**светът ви мрази**“ Светът мразеше Исус; той ще мрази и Неговите последователи. Тази тема е често срещана в Новия завет (Йоан 15:18; 17:14; Матей 5:10-11; 2 Тимотей 3:12) и е едно от доказателствата, че един човек е истински вярващ.

3:14 „Ние знаем” Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение (*oida* има форма на перфектно време, но е в сегашно значение). Това е поредната многократно коментирана тема. Увереността на Божите деца е свързана с (1) промяна на ума и (2) промяна на делата, което е в основата на понятието „покаяние“, както в гръцкия, така и в еврейския.

- „**че сме преминали от смърт в живот**” Тук имаме още един глагол в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение (Йоан 5:24). Едно от доказателствата, че сме преминали от смърт в живот (тоест християнската сигурност, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:37), е, че християните се обичат едни други. Другото е, че светът ни мрази.
- „**защото обичаме братята**” Тук глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Любовта е основната характеристика на семейството на Бога (вж. Йоан 13:34-35; 15:12,17; II Йоан 5; I Кор. 13; Гал. 5:22), защото е характеристика на Самия Бог (вж. I Йоан 4:7-21). Любовта не е основание за връзката на човека с Бога, тя е резултат. Любовта не е в основата на спасението, тя е доказателство, че сме спасени.

- **„Който не обича, остава в смърт”** Тук има причастие в сегашно време, използвано като подлог и глагол в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Докато вярващите пребъдват в любовта, невярващите постоенстват в омразата. Подобно на любовта, омразата също е доказателство за нечия духовна ориентация. Спомнете си обичайния начин, по който Йоан се изразява: с дуалистични категории; човек или пребъдва в любовта, или остава в смърт. Средно положение няма!

3:15 „Всеки“ Йоан използва това понятие (*pas*) 8 пъти от 2:29. Значението на тази дума е, че казаното от Йоан включва всяка човешка личност, без изключение. Има само два вида хора, такива, които обичат и човеци, които мразят. Йоан вижда нещата в черно и бяло, при него липсват нюанси.

- **„Всеки, който мрази брат си, е убиец”** Това причастие е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение (тоест постоянно установена омраза). Грехът започва първо в ума, в мисловния живот. В Проповедта на планината Исус поучава, че омразата е равностепенна на убийство, така както похотта е равнозначна на прелюбодеяние (Матей 5:21-22).
- **„И ние знаем, че в никой убиец не пребъдва вечен живот”** Това не означава, че човек, който може да убие, не може да бъде християнин. Грехът може да бъде простен, но делата в живота ни разкриват какво има в сърцето. Стихът казва, че онзи, който постоянно изпитва омраза, не може да бъде християнин. Любовта и омразата взаимно се изключват! Омразата отнема живот, а любовта отдава живота си.

3:16 „ние знаем” Това е глагол в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Гръцкото понятие, използвано в I Йоан 3:15 е *oida*; тук думата е *ginōskō*. Двете думи се използват като синоними в писанията на Йоан

- **„любовта по това“** Исус показва пример за свършена любов. Вярващите трябва да подражават на Неговия пример (вж. II Кор. 5:14-15).
- **„Той положи живота си за нас”** Този глагол е в минало свършено време и описва станалото на Голгота, като цитира думите на самия Исус (Йоан 10:11,15,17,18; 15:13).
- **„ние трябва“** Вярващите са длъжни да следват примера на Исус (вж. I Йоан 2:6; 4:11).
- **„да дадем живота си за братята“** Христос е примерът. Така както Исус даде себе си за другите, така и вярващите трябва да дадат живота си за братята, ако това е необходимо. Смъртта на себичността или егоцентризма е доказателство за
 1. обрат на грехопадението
 2. възстановяване на Божия образ в човека
 3. живот за общото благо (вж. II Кор. 5:14-15; Фил. 2:5-11; Гал. 2:20; I Петър 2:21)

3:17 „Но който има земните блага, а види брат си в нужда” Тези глаголи са в сегашно време, подчинително наклонение. „Полагането на живота“, за което говори Йоан в I Йоан 3:16 тук е представено в смисъла на потенциална, практична помощ за ближния. Тези стихове много ни напомнят за казаното от Яков (вж. Яков 2:15,16).

- **„и затвори сърцето си за него“** Глаголът тук е в свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение. Думата за „сърце“, използвана тук буквално е „вътрешности“, еврейски идиом за емоции. И отново, нашите дела показват на другите кой е наш Отец.
- **„любовта на Бога“** Отново не е ясно дали тук се касае за родителен падеж на допълнението или на подлога, или пък Йоан отново използва нарочно двусмислие?
 1. Любов към Бога
 2. Божията любов към нас
 3. и двете

Вариант 3 пасва на посланията на Йоан!

3:18 „нека не любим с думи или с език“ Делата говорят по-силно от думите (Матей 7:24; Яков 1:22-25; 2:14-26).

4. **„а на дело и истина“** Понятието „истина“ е изненадващо. Човек би очаквал да види синоним на думата „дело“, например, „действие“. Изглежда понятието има предвид „искреност“ (NJB) или „истинност“ (TEV), подобно на употребата на думата „послание“ в I Йоан 1:5 и 3:11, което описва както доктрина, така и начин на живот, така че същото се отнася до понятието „истина“. Делата и мотивите трябва да бъдат мотивирани от жертвена обич (Божията любов), а не просто да бъдат показни действия, които подхранват егото на онзи, който ги върши.

3:19 „По това ще знаем“ Изразът има предвид делата на любов, коментирани по-горе. Този глагол е в бъдеще време, деятелен залог (отлагателен), изявително наклонение, което е още едно доказателство за истинското обръщение на вярващия.

- **„че сме от истината“** Любещото поведение и отношение на вярващите показва две неща: (1) че те са на страната на истината и (2) че тяхната съвест е чиста. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55.

3:19-20 Гръцкият текст на тези два стиха е трудно преводим и е бил повод за спорове и смущение. Една от възможните интерпретации е свързана с Божието осъждане, докато втората включва Неговата милост и състрадание. Предвид контекста, изглежда, че вторият вариант е по-подходящ.

3:20-21 И двата стиха представляват условни изречения от трети вид.

3:20

NASB „в каквото и да ни осъжда нашето сърце“

NKJV „защото ако нашето сърце ни осъжда“

NRSV „когато нашето сърце ни осъжда“

TEV „ако нашата съвест ни осъжда“

NJB „дори ако нашите чувства ни осъждат“

Всички вярващи са изпитвали вътрешните угризения, породени от неуспеха да се вмести в „стандарта“, който Бог е определил за техния живот според Своята воля (Римляни 7). Тези внушения на съвестта могат да бъдат от Божия Дух (да водят до покаяние) или от сатана (да предизвикат разрушителни мисли и попречат на нечие свидетелство). Може да има осъзната вина и излишна вина. Вярващите са наясно с разликата, защото четат книгата на Бога (или слушат Неговите посланици). Йоан се опитва да утеши вярващите, които живеят според стандарта на любовта, но все още се борят с греха (увещава и предупреждава). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕ към Йоан 12:40.

- **„и знаем всичко“** Бог знае нашите истински мотиви (вж. I Царе 2:3; 16:7; III Царе 8:39; I Летописи 28:9; II Летописи 6:30; Псалм 7:9; 44:21; Притчи 15:11; 20:27; 21:2; Еремия 11:20; 17:9-10; 20:12; Лука 16:15; Деяния 1:24; 15:8; Римляни 8:26,27).

3:21 „ако нашето сърце не ни осъжда“ Това е условно изречение от трети вид. Християните продължават да воюват с греха и егото (вж. I Йоан 2:1; 5:16-17). Те продължават да срещат изкушения и да постъпват неправилно в определени ситуации. Често пъти тяхната съвест ги осъжда. Хенри Туелс изразява тази истина по следния начин в своя химн „Вечер, докато слънцето залязва“:

„Никой, о, Боже, не ще има мир,
защото грехът е у всеки,

тези, що най-вярно ти служат
най-силно усещат греха.“

Познаването на евангелието, сладкото общуване с Исус, следването на Божието водителство и всемогъщество сливат мир в угнетените ни сърца (Псалм 103:8-14)!

- **„имаме увереност пред Бога“** Този стих говори за открит и свободен достъп до Божието присъствие. Тази идея често се повтаря в посланията на Йоан (вж. I Йоан 2:28; 3:21; 4:17; 5:14; Евреи 3:6; 10:35, вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 7:4). Тази фраза ни показва две от ползите на увереността:

1. Че вярващите имат съвършена увереност пред Бога
2. те получават от Него каквото поискат

3:22 „каквото и да поискаме, получаваме от Него“ Тук има два глагола, единият е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение, а вторият в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Тези думи са отражение на Матей 7:7; 18:19, Йоан 9:31; 14:13-14; 15:7,16; 16:23; Марк 11:24; Лука 11:9-10. Тези библейски обещания доста се различават от реалността в молитвения живот на вярващите. Изглежда така, сякаш този стих обещава неограничени отговори на нашите молитви. Тук се налага да сравним този стих с други текстове по темата, за да постигнем богословски баланс.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МОЛИТВАТА – И НЕОГРАНИЧЕНА, И ОГРАНИЧЕНА

А. В синоптичните евангелия

1. Вярващите се очаква да постоянстват в молитва, а Бог от своя страна ще полага грижи за тях, давайки им „добри неща“ (Мат. 7:7-11) и „Своя Дух“ (Лука 11:5-13);
2. В контекста на църковната дисциплина вярващите са насърчени да са единни в молитвата (Мат. 18:19);
3. В контекста за осъждането на юдаизма вярващите трябва да искат с вяра, без да се съмняват (Мат. 21:22; Марк 11:23-24);
4. В контекста на две притчи (в Лука 18 гл. за неправедния съдия и за фарисея и бирника) вярващите са призовани да се държат различно от безбожния съдия и от себеправедния фарисей. Бог използва смирените и покаяните.

В. В книгите на апостол Йоан

1. В контекста за човека, роден без зрение, когото Исус изцелява, ни се посочва истинската слепота на фарисеите. Молитвите на Исус (както и на нас) получават отговор, понеже Той познава Бога и живее според Неговата воля (Йоан 9:31).
2. Разговорът в Горницата (Йоан 13-17 гл.)
 - а. Йоан 14:12-14 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) идва от вярващите
 - 2) изказва се в името на Исус
 - 3) желае славата на Бог Отец
 - 4) съблюдава заповедите Му (15 ст.)
 - б. Йоан 15:7-10 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) пребъдват в Исус
 - 2) Словото Му пребъдва в тях
 - 3) желаят Бог Отец да се прославя
 - 4) възпроизвеждат много плод
 - 5) съблюдават заповедите Му (10 ст.)
 - в. Йоан 15:15-17 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) те са избрани

- 2) те носят плод
- 3) искат в името на Исус
- 4) спазват заповедта да се обичат помежду си
- d. Йоан 16:23-24 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) искат в името на Исус
 - 2) желаят радостта да бъде пълна
- 3. Първото послание на Йоан
 - a. I Йоан 3:22-24 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) спазват заповедите Му (22,24 ст.)
 - 2) живеят по волята на Бога
 - 3) вярват в Исус
 - 4) обичат се помежду си
 - 5) пребъдват в Него и Той в тях
 - 6) имат дара на Духа
 - b. I Йоан 5:14-16 – молитвата с вяра се характеризира по това, че:
 - 1) имат увереност в Бога
 - 2) според Неговата воля
 - 3) вярващите се молят едни за други

С. В посланието на Яков

1. Яков 1:5-7 – вярващите хора се сблъскват с редица изпитания и са призвани да се молят за мъдрост, без да се съмняват.
2. Яков 4:2-3 – вярващите хора трябва да се молят с правилни мотиви.
3. Яков 5:13-18 – вярващите хора със здравословни проблеми са насърчени:
 - a. да молят старейшините да се застъпят за тях в молитва;
 - b. да се молят с вяра;
 - c. да се молят за прошка на греховете им;
 - d. да изповядват греховете си едни на други и да се молят едни за други (вж. също I Йоан 5:16).

Разковничето за ефективната молитва е човек да има христов подобен характер. Именно това означава фразата „да се молиш в името на Исус“. Най-лошото нещо, което би могъл да направи Бог за себичните християни, е да даде положителен отговор на егоистичните им молитви! В един смисъл всички наши молитви получават отговор свише. Най-ценният аспект на молитвата е вярващият човек да изкарва време с Бога, доверявайки Му се.

■ „защото изпълняваме заповедите Му и вършим онова, което Му е угодно“ Обърнете внимание на двете условия за отговорената молитва:

1. послушание
2. прилагане на словото в ежедневието (вж. Йоан 8:29)

I Йоан ни дава съвети как да живеем и да служим на Бога ефективно.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 3:23-24

²³ И това е Неговата заповед: да вярваме в името на Неговия Син Исус Христос и да се любим един друг, както ни е заповядал. ²⁴ И който пази Неговите заповеди, стои в Него и Той – в Него; и по това познаваме, че Той обитава – по Духа, който ни е дал.

3:23 „Това е Неговата заповед... да повярваме... и обичаме“ Забележете, че думата „заповед“ е в единствено число, но има два аспекта. Първият аспект е личната вяра; глаголът „вярвам“ е в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение (вж. Йоан 6:29,40). Вторият аспект е етичният; глаголът „обичам“ е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение (вж. I

Йоан 3:11; 4:7). Евангелието е послание, в което да вярваме, личност, която да приемем и живот, който да живеем!

- „за да повярваме в името на Неговия Син Исус Христос“ Идеята за доверието е съществена за разбиране на библейската вяра. Старозаветното понятие *aman* говори за „лоялност“, „надеждност“, „достоверност“ или „вярност“ (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ за старозаветната дума към I Йоан 2:10). В Новия завет гръцката дума (*pisteuō*) е преведена с три различни думи: убеждение, вяра и доверие (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ за гръцката дума към Йоан 2:23). Понятието няма предвид толкова лоялността на християнина, колкото верността на Бога. Непоклатимата основа за доверието в Бога се свежда до Неговия характер, откровение и обещания, а не до верността на грешните човеци, дори и когато те са изкупени!

Идеята за „вяра в името“ или „молитва в името на“ отразява разбирането в Близкия изток, че името е отражение на личността.

1. Исус в Матей 1:21,23,25; 7:22; 10:22; 12:21; 18:5,20; 19:29; 24:5,9; Йоан 1:12; 2:23; 3:18; 14:26; 15:21; 17:6; 20:31
2. Отец в Матей 6:9; 21:9; 23:39; Йоан 5:43; 10:25; 12:13; 17:12
3. Троицата в Матей 28:19.

Кратък технически коментар върху този стих. В своята книга *Word Pictures in the New Testament* (стр. 228), А. Т. Robertson споменава за проблем в гръцките ръкописи, свързан с глагола „вярвам“. В унциалните гръцки ръкописи В, К и L глаголът е в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение, а в ѱ, А и С той е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. И двата варианта се вметват в контекста и стила на Йоан.

3:24 „Онзи, който пази... пребъдва” Тук и двата глагола са в сегашно време. Послушанието е свързано с пребъждането. Любовта е свидетелство, че ние сме в Бога и че Бог е в нас (вж. I Йоан 4:12,15-16; Йоан 14:23; 15:10). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

- „чрез Духа, който ни е дал“ Йоан споменава някои доказателства, които описват истинските вярващи (вж. Римляни 4:13; 8:14-16, вж. Наблюдения върху контекста към 2:3-27, С). И двете неща са свързани с действието на Светия Дух.

1. Изповядване на Исус (вж. Римляни 10:9-13; I Кор. 12:3
2. Христоподобен живот (вж. Йоан 15; Гал. 5:22; Яков 2:14-26)

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е общата тема на стихове 11-24? (вж. I Йоан 2:7-11)?
2. Обяснете връзката между стихове 16 и 17. Каква е връзката между „полагане на нашия живот“ с подпомагане на нашия брат, който е в нужда?
3. Дали стихове 19-20 подчертават строгостта на Божието осъждане или Неговата голяма благост, която усмирява страховете ни?
4. Каква е връзката между мнението на Йоан за молитвата, изразено в стих 22 и нашия всекидневен опит в това отношение?

5. Как човек примирява привидно парадоксалния акцент, който Йоан поставя върху нуждата на християнина да признава и изповядва греха си, и неговото твърдение, че вярващият трябва да живее без грях?
6. Защо Йоан поставя такъв огромен акцент върху всекидневния начин на живот на вярващия?
7. Обяснете богословските истини, които са част от понятието „новорождение“?
8. Каква е връзката на този пасаж с всекидневния християнски живот?

І Йоан 4 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Духът на Бога и духът на антихриста	Духът на истината и духът на греха	Различаване на истината от греха	Духът на истината и духът на заблудата	Третото условие: да бдим срещу антихриста и света
	3;24-4:6			
4:1-6		4:1-6	4:1-3	4:1-6
			4:4-6	Изворът на любовта и вярата (4:7-5:13)
Бог е любов	Да познаваме Бога чрез любовта	Благословието на любовта	Бог е любов	Изворът на любовта
4:7-12	4:7-11	4:7-12	4:7-10	4:7-5:4
	Да виждаме Бога чрез любовта		4:11-12	
	4:12-16			
4:13-16а		4:13-16а	4:13-16а	
4:16б-21	Пълнотата на любовта	4:16б-21	4:16б-18	
	4:17-19			
	Послушание чрез вяра		4:19-21	
	4:20-5:5			

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово

за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТ НА I ЙОАН 4:1-21

- A. I Йоан 4 е специален пасаж, който коментира как християните преценяват и изобличават онези, които претендират, че говорят от Божието име. Този пасаж е свързан с няколко групи хора
1. лъжливите пророци, които са наречени антихристи (вж. I Йоан 2:18-25)
 2. онези, които се опитват да мамят (вж. I Йоан 2:26; 3:7)
 3. вероятно онези, които твърдят, че знаят специални духовни истини (вж. I Йоан 3:24)
- За да разберем по-пълно положението на ранните християни, трябва да сме наясно, че в онези времена мнозина претендират, че говорят от Божие име (вж. I Кор. 12:10; 14:29; I Сол. 5:20-21; I Йоан 4:1-6). Новият завет не е завършен и вярващите не разполагат с него. Духовното разпознаване включва доктринални и социални тестове (вж. Яков 3:1-12).
- B. Трудно е да направим точен план на I Йоан, защото темите в посланието често се повтарят. Това е особено характерно за глава 4. изглежда, че в тази глава отново се подчертават истини, които вече са коментирани в предните глави, например нуждата от взаимна любов между вярващите (вж. I Йоан 4:7-21; 2:7-12 и 3:11-24).
- C. Йоан пише с цел да конфронтира лъжливите учите, но и да насърчи истинските вярващи. За да постигне целта си той използва няколко теста:
1. доктринален тест (вяра в Исус, вж. I Йоан 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:1,5,10)
 2. житейски тест (покорство, вж. I Йоан 2:3-7; 3:1-10, 22-24)
 3. социален тест (любов, вж. I Йоан 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21; 5:1-2)

Различни части от писанието касаят различни лъжливи учители. I Йоан адресира ересите на гностицизма. Вж. Въведението към I Йоан, Ерес. Други части от Новия завет коментират други истини (вж. Йоан 1:13; Римляни 10:9-13; I Кор. 12:3). Всеки контекст трябва да се изучава самостоятелно, за да се дефинират конкретните ереси. Ереси са възможни поради различни източници:

1. евреи легалисти
2. гръцки философи
3. гръцки антиномиани
4. онези, които твърдят, че имат специални духовни откровения или преживявания

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I ЙОАН 4:1-6

¹ Възлюбени, не вярвайте на всеки дух, а изпитвайте духовете дали са от Бога, защото много лъжепророци излязоха по света. ² По това познавайте Божия Дух: всеки дух, който изповяда, че Исус Христос е дошъл в плът, е от Бога; ³ а всеки дух, който не изповяда, че Исус Христос е дошъл в плът, не е от Бога; и това е духът на антихриста, за когото сте чули, че идва и сега е вече в света. ⁴ Вие сте от Бога, дечица, и сте ги победили, защото Този, който е във вас, е по-велик от този, който е в света. ⁵ Те са от света, и затова светски говорят и светът ги слуша. ⁶ Ние сме от Бога. Който познава Бога, нас слуша; който не е от Бога, не ни слуша. По това познаваме духа на истината и духа на заблудата.

4:1 „не вярвайте” Този глагол е в сегашно време, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което означава да спреш действие, което вече е в процес. Тенденцията при християните е, да приемат силни личности, логични аргументи или чудни събития така, сякаш са от Бога. Очевидно лъжливите учители твърдят, че (1) говорят от Божие име или (2) че имат специално откровение от Бога.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РЕДНО ЛИ Е ХРИСТИЯНИТЕ ДА СЕ СЪДЯТ?

Този въпрос трябва да бъде разгледан по два начина. Първо, тук Павел увещава вярващите да не се съдят (вж. Матей 7:1-5; Лука 6:37,42; Римл. 2:1-11; Яков 4:11-12). От друга страна те са насърчавани да оценяват водачите (вж. Матей 7:6,15-16; I Кор. 14:29; I Сол. 5:21; I Тим. 3:1-13; I Йоан 4:1-6).

Няколко критерия за по-добра оценка, които ще са от полза:

1. оценката трябва да бъде с цел изграждане (вж. I Йоан 4:1, проверка с цел одобрение)
2. оценката трябва да се прави със смирение и кротост (вж. Гал. 6:1)
3. оценката не трябва да се фокусира върху личните предпочитания (вж. Римл. 14:1-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33)
4. оценката трябва да определи тези водачи, които не са критикувани от църквата или обществото (вж. I Тимотей 3 гл.).

- **„всеки дух“** „Думата „дух“ има предвид човешка личност. Вж. коментара към I Йоан 4:6. Тук се има предвид предполагаемо послание от Бога. Еретиците идват от членовете на църквата (вж. I Йоан 2:19). Лъжливите учители твърдят, че говорят от името на Бога. Йоан изтъква, че зад всяко човешко дело или дума има два духовни източника: Бог или сатана.
- **„ала изпитвайте духовете“** Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Това не само е духовна дарба (вж. I Кор. 12:10;14:29), а и необходимост за всеки вярващ, каквито са молитвата, споделянето на евангелието и даването. Гръцката дума *word dokimazō* съдържа нюанса на „да изпитам, за да одобря“. Вярващите трябва да се надяват на най-доброто у другите, докато нямат доказателства за обратното (вж. I Кор. 13:4-7; I Сол. 5:20-21).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИ КОНОТАЦИИ

Има две гръцки думи, които говорят за изпитание с определена цел.

1. *Dokimazō, dokimion, dokimasia*

Това е понятие от металургията, означаващо да изпиташ истинската същност на дадено нещо (метафорично някого) чрез огън. Огънят разкрива истинския метал и изгаря (т.е. очиства) шлака. Този физичен процес се превръща в силен идиом за Бога, Сатана или човеците, които изпитват останалите. Този термин е използван само в позитивен смисъл на тестване с цел приемане и утвърждаване.

В Новия завет се използва, когато се говори за опитване на

- a. волове, Лука 14:19
- b. нас самите, I Кор. 11:28
- c. нашата вяра, Яков 1:3
- d. дори Бог, Евр. 3:9

Очаква се изходът от тези изпитания да бъде позитивен (вж. Римл. 1:28; 14:22; 16:10; II Кор. 10:18; 13:3; Фил. 2:27; I Петър 1:7). Затова, понятието съдържа идеята за нечие изпитание, при което човекът е доказал, че е

- a. достоен
- b. добър

- c. искрен
- d. ценен
- e. почтен

2. *Peirazō, peirasmus*

Това понятие съдържа идеята за изпитване с цел провал или отхвърляне. Често се използва във връзка с Исусовото изкушение в пустинята.

- a. Изразява опита Исус да бъде хванат в капан (вж. Мат. 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Марк 1:13; Лука 4:2; Евр. 2:18).
- b. Това понятие (*peirazō*) е използвано като титла за Сатана в Мат. 4:3; I Сол. 3:5.
- c. Използвано е от Исус, когато предупреждава да не изпитваме Бога (вж. Мат. 14:7; Лука 4:12). Описва опита да правиш нещо, което претърпява провал (вж. Деяния 9:20; 20:21; Евр. 11:29).
- d. Използвано е във връзка с изкушенията и изпитанията на вярващите (вж. I Кор. 7:5; 10:9,13; Гал. 6:1; I Сол. 3:5; Евр. 2:18; Яков 1:2,13,14; I Петър 4:12; II Петър 2:9).

- **„много лъжливи пророци са излезли в света”** Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение (вж. Еремия 14:14; 23:21; 29:8; Матей 7:15; 24:11,24; Деяния 20:28-30; II Петър 2:1; I Йоан 2:18-19,24; 3:7; II Йоан 7). Идеята е, че те са напуснали църквата (домашните църкви), но продължават да твърдят, че говорят от Божие име.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИТЕ ПРОРОЧЕСТВА към Йоан 4:19

4:2 „По това познавате Духа на Бога Граматичната форма на глагола е или деятелен залог, изявително наклонение (твърдение) повелително наклонение (заповед). Същото двусмислие на формата наблюдаваме при глагола „пребъдвам“ в I Йоан 2:27 и „познавам“ в I Йоан 2:29. Светият Дух винаги възвеличава Исус (Йоан 14:26; 15:26; 16:13-15). Същият тест може да бъде видян в писанията на Павел, в I Кор. 12:3.

- **„всеки дух, който изповядва”** Тук глаголят е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за продължаваща изповед, а не за минало действие. Гръцката дума „изповядвам“ е сложен глагол, който се състои от „същото“ и „да говоря“, тоест „да повтарям едно и също нещо отново и отново“. Тази тема се повтаря многократно в I Йоан (вж. I Йоан 1:9; 2:23; 4:2-3; 4:15; Йоан 9:22; II Йоан 7). Това понятие предполага специфично, публично, гласно изразяване на нечия вяра и посещение към евангелието на Исус Христос. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 9:22.

- **„че Исус Христос е дошъл от Бога в плът”** Това е перфектно причастие в деятелен залог. Това е основният доктринален тест за лъжливите учители (тоест гностиците), които Йоан конфронтира в тази книга. Йоан твърди, че Исус е изцяло човек (тоест от плът, което гностицизмът отрича), както и напълно Бог (вж. I Йоан 1:1-4; II Йоан 7; Йоан 1:14; 1 Тим. 3:16). Глаголят в перфектно време показва, че Исус е човек през цялото време, а не само временно. Тази тема не е за пренебрегване. Исус може да се отъждестви както с хората, така и с Бога.

4:3 „всеки дух, който не изповядва Исус“ Интересно е, че в стария латински превод на Новия завет, както и при църковните отци, Климент, Ориген от Александрия, Иринеи и Тертулиан, глаголят е *leui* (развързвам, отпускам, освобождавам), което означава да отделя Исус, очевидно да разделя Неговата човешка същност или дух от божествената Му природа, което е така характерно за писанията на гностицизма от втори век. Този стих е отражение на борбата на ранната църква с ересите, която е на живот и смърт (вж. Bart Erhart, *The Orthodox Corruption of Scripture*, стр. 125-135).

- „духът на антихриста“ Тук понятието е използвано (вж. I Йоан 2:18-25) за личност, която отрича Христос, без да се опитва да заеме мястото Му.
- „чули сте, че идва и вече е в света“ Първият глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което показва, че Йоан вече е коментирал тази тема, но тя все още е актуална. В гръцкия текст е използвано местоимение от среден род, което съответства на думата „дух“. В Лука 2:18 същата фраза има предвид, че духът на антихриста е дошъл, но и предстои да се изяви. Тези лъжливи учители гностици са създали цяла верига от лъжлива информация, лъжлив начин на живот и лъжливи изповеди, които са видни във всеки век, от проявата на злото в Битие 3 до неговото реално възплъщение в личността на антихриста, който ще се открие в последното време (тоест II Солунци 2; Откровение 13).

4:4-6 „Виe... те... ниe“ Всички тези местоимения са с ударение. Тук са адресирани три групи от хора:

- Истински вярващи (Йоан и неговите читатели)
 - лъжливите вярващи (учителите на гностицизма и техните последователи)
 - Мисионерският екип на Йоан или неговите богословски партньори
- Същата тази триада намираме в Евреи 6 и 10.

4:4 „сте ги победили“ Тук глаголят е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Йоан очевидно има предвид доктриналния спор и победоносния християнски живот. Какво чудесно насърчение за ранните християни и за нас! Апостолът е загрижен за победата на християнина над греха и дявола. Той използва този глагол (*nikaō*) 6 пъти в I Йоан (вж. I Йоан 2:13,14; 4:4; 5:4,5), 11 пъти в Откровение и веднъж в Йоан 16:33). Това понятие за „победа“ е използвано само веднъж в Лука (вж. Лука 11:22) два пъти в писмата на Павел (вж. Римляни 3:4; 12:21).

- „защото по-велик е този, който е във вас, от този, който е в света“ Йоан изтъква значението на обитаващия в нас Бог. В случая той изглежда има предвид Бог Отец (Йоан 14:23; II Кор. 6:16). Новият завет говори и за (1) Синът, който обитава във вярващите (Матей 28:20; Кол. 1:27), както и за (2) пребъдващия у нас Свети Дух (Римляни 8:9; I Йоан 4:13). Синът и Духът са тясно свързани (Римляни 8:9; II Кор. 3:17; Гал. 4:6; Фил. 1:19; I Петър 1:11). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:16.

Изразът „този, който е в света“, се отнася до сатана (Йоан 12:31; 14:30; 16:11; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2; I Йоан 5:19) и неговите последователи. В I Йоан думата „свят“ винаги е използвана в негативен смисъл (тоест човешко общество, което е организирано и функционира без Бога, Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: *KOSMOS* към Йоан 14:17).

4:5 „Те са от света“ Пояснен е източникът. Тук понятието „свят“ е използвано в смисъл на падналото човешко общество, което се опитва да снабди своите нужди без Бога (вж. I Йоан 2:15-17). Става дума за колективният дух на независимост, който владее цялото човечество. Пример за това е Каин (вж. I Йоан 3:12). Други примери са (1) Илия и пророците на *Ba'al* (III Царе 18) и (2) Еремия срещу Анания (Еремия 28).

- „светът ги слуша“ Друго свидетелство по казуса християнски учители срещу лъжливи учители е кой ги слуша (вж. I Тим. 4:1).

4:6 „който познава Бога, вас слуша“ Това е деятелно причастие в сегашно време. Истинските вярващи продължават да се вслушват в апостолската истина и да откликват на нея! Вярващите могат да разпознаят истинските проповедници и учители по съдържанието на тяхното послание и по това кой ги слуша и откликва на думите им.

- „по това познаваме духа на истината и духа на заблудата” Тук може да става дума за Светия Дух (Йоан 14:17; 15:26; 16:13; I Йоан 4:6; 5:7) и за духа на злото, сатана. Вярващите трябва да могат да разпознават източника на всяко послание. Често пъти лъжливи послания са произнасяни от Божието име, от хора, с претенции да Го познават. Истинските издигат Исус и живеят като Него, а лъжливите си служат с човешки спекулации и издигат човешката свобода.

Robert Girdlestone има интересен коментар върху употребата на понятието „дух“ в Новия завет, в своята книга, *Synonyms of the Old Testament*:

- Зли духове
- духа на човека
- Светия Дух
- неща, които Духът произвежда в човешкия дух и чрез него
 - a. „не дух на робство, а дух на осиновяване“ – Римляни 8:15
 - b. „дух на кротост“ – I Коринтяни 4:21
 - c. „дух на вяра“ – II Коринтяни 4:13
 - d. „дух на мъдрост и откровение в познаване на Него“ – Ефес. 1:17
 - e. „не дух на страх, а на сила, любов и дисциплина“ – 2 Тим. 1:7
 - f. „дух на заблуда срещу духа на истината“ – I Йоан 4:6“ (стр. 61-63).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 4:7-14

⁷ Възлюбени, да се любим един друг, защото любовта е от Бога; и всеки, който люби, е роден от Бога и познава Бога. ⁸ Който не люби, не познава Бога, защото Бог е любов. ⁹ В това се яви Божията любов към нас, че Бог изпрати на света Неговия Единороден Син, за да живеем чрез Него. ¹⁰ В това се състои любовта, не че ние възлюбихме Бога, а че Той възлюби нас и прати Сина си да бъде за умилостивение за нашите грехове. ¹¹ Възлюбени, понеже Бог така ни възлюби, то и ние сме длъжни да любим един другото. ¹² Никой никога не е видял Бога; но ако любим един другото, Бог обитава в нас и Неговата любов е съвършена в нас. ¹³ По това познаваме, че стоим в Него и Той в нас, защото ни е дал от Духа Си. ¹⁴ И ние видяхме и свидетелстваме, че Бог прати Сина за спасител на света.

4:7 „да се любим един друг“ Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение. Всекидневният живот на любов е обща характеристика на всички вярващи (вж. I Кор. 13; Гал. 5:22). Тази тема се повтаря многократно в писанията на Йоан и представлява съществен тест по етика (вж. Йоан 13:34; 15:12,17; I Йоан 2:7-11; 3:11,23; II Йоан 5, вж. Наблюдения върху контекста, С). Подчинителното наклонение говори за евентуалност.

- „защото любовта е от Бога“ Източникът на любовта е Бог, а не човешката филантропия, съчувствие или емоция (вж. I Йоан 4:16). Любовта не е емоционално, а целенасочено действие (тоест Бог Отец изпраща Сина Си да умре заради нас, вж. I Йоан 4:10; Йоан 3:16).

- „всеки, който обича, е роден от Бога и познава Бога“ Тук първият глагол е перфектно време, страдателен залог, а вторият е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Йоан използва любимите си понятия от семейството, свързани с раждането, за да опише вярващите (вж. I Йоан 2:29; 3:9; 4:7; 5:1, 4, 18; Йоан 3:3,7).

Понятието „познавам“ е в еврейския смисъл на постоянна, близка връзка (Битие 4:1; Еремия 1:5). Тази тема се повтаря многократно в I Йоан, спомената е над седемдесет и седем пъти. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:10.

4:8 „Този, който не обича, не познава Бога, защото Бог е любов“ Животът, изпълнен с любов е истинският тест за познаване на Бога. Това е едно от основните твърдения на Йоан „Бог е любов“, което съответства на „Бог е светлина“ (вж. I Йоан 1:5) и „Бог е дух“ (Йоан 4:24). Ако искаме да

видим контраста между Божията любов и Неговия гняв, можем да сравним Второзаконие 5:9 с 5:10 и 7:9.

4:9 „чрез това се изяви Божията любов в нас” Този глагол е в свършено време, страдателен залог, изявително наклонение (вж. Йоан 3:16; II Кор. 9:15; Римляни 8:32). Бог ясно е показал любовта Си към нас, като е изпратил своя Син, за да на наше място. Любовта е действие, а не просто чувство. Вярващите трябва да показват тази любов в тяхното всекидневие (вж. I Йоан 3:16). Да познаваш Бога означава да обичаш, както Той обича.

- **„Бог е изпратил Своя единороден Син в света“** Глаголът тук е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, выпльщението и неговите резултати са налице! Всички предимства, които Бог ни осигурява, идват чрез Христос.

Понятието „единороден“ на гръцки е *monogenēs*, което означава „уникален“, „единствен по рода си“, а не роден във физически смисъл. Девственото зачатие няма връзка със сексуално преживяване нито за Мария, нито за Бога. Йоан използва това понятие няколко пъти, за да опише Исус (вж. Йоан 1:14,18; 3:16,18; I Йоан 4:9). Вж. коментара към Йоан 3:16.

Исус е Син на Бога в уникален (онтологичен) смисъл. Вярващите са деца на Бога само индиректно.

- **„за да живеем чрез Него”** Тук глаголът е в свършено време, подчинително наклонение, което говори за евентуалност, изисква се отговор на вяра. Целта на выпльщението е вечен живот и изобилен живот (вж. Йоан 10:10).

4:10 „в това се състои любовта“ Божията любов ясно е демонстрирана в живота и смъртта на Исус (Римляни 5:6,8). Да познаваш Исус, означава да познаваш Бога. Да познаваш Бога означава да обичаш!

- **„не че ние възлюбихме Бога“** Новият завет е уникален сред останалите световни религии. По принцип във всяка религия човечеството търси Бога, в християнството Бог търси грешното човечество! Чудесната истина не се състои в нашата любов към Бога, а в Неговата любов към нас! Той ни търси, въпреки нашия грях, непокорство и гордост. Славната истина на християнството е, че Бог обича грешното човечество и се е погрижил да установи и поддържа връзка с него, така че всеки човек да получи спасение и вечен живот.

Различните ръкописи предлагат вариации на глаголната форма:

1. перфектно време, „обикнал е и продължава да обича“ – MS B
2. минало свършено време, „обикна“ – MS κ

Според оценката на UBS⁴ глаголът в перфектно време е „B“ (почти сигурно).

- **„изпрати Сина Си да бъде умилоствение за нашите грехове“** Вж. коментара към I Йоан 2:2.

4:11 „ако“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели. Бог наистина ни бича (Римляни 8:31)!

- **„Бог толкова ни възлюби“** „Толкова“ трябва да се разбира като „по такъв начин“, както е в Йоан 3:16.
- **„ние също трябва да обичаме един друг“** Тъй като Бог ни е възлюбил, и ние трябва да се обичаме едни други (вж. I Йоан 2:10; 3:16; 4:7). Това твърдение, което включва необходимост отразява смуцаващото поведение и действия на лъжливите учители.

4:12 „Никой никога не е видял Бога“ Глаголът е в перфектно време, възвратен (отлагателен) залог, изявително наклонение. Тази дума означава „да се вирам интензивно в някого или нещо“ (вж. Изход 33:20-23; Йоан 1:18; 5:37; 6:46; 1 Тим. 6:16). Възможно е лъжливите учители да са повлияни от източните мистични религии и да твърдят, че имат видения от Бога или за Бога. Исус дойде, за да разкрие изцяло Бог Отец. Когато гледаме към Него, ние опознаваме Бога!

- „ако” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.
- „Бог пребъдва в нас“ Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕТО към I Йоан 2:10.
- „Неговата любов е съвършена в нас” Това е описателно причастие в перфектно време, страдателен залог. Християните, които показват любов са доказателство за пребъдващата, съвършена любов на Бога (вж. I Йоан 2:5; 4:17).

4:13 „Той ни е дал от Духа Си” Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Пребъдващият Свети Дух (вж. I Йоан 3:24; Римляни 8:9) и Неговото преобразяващо влияние са свидетелство за нашето истинско спасение (вж. Римляни 8:16). Изглежда така, сякаш I Йоан 4:13 е субективното свидетелство на Духа, докато I Йоан 4:14 е обективното свидетелство на апостолското послание. Трите личности от Троицата са изявени ясно в I Йоан 4:13-14. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА към Йоан 14:26.

4:14 „Ние сме видели и свидетелстваме“ Глаголите са перфектно време, възвратен залог (отлагателен), изявително наклонение и сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. Стихът има предвид свидетелството на Йоан като очевидец относно личността на Христос, точно както в 1:1-3.

Глаголът „видели“ в същият, който намираме в I Йоан 4:12, който означава „да гледам вторачено“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

- „че Отец е изпратил Сина“ Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Фактът, че Бог Отец е изпратил Бог Син в света (Битие 3:16) опровергава лъжливите учения на гностицизма за предполагаемия дуализъм между духа (добър) и материята (зла). Исус е има истинска божествена природа, но е изпратен в нечестивия свят на греха, за да го изкупи, да спаси и нас (вж. Римляни 8:18-25) от проклятието на Битие 3 (Галатяни 3:13).
- „да бъде Спасител на света“ Фактът, че Отец избира да използва Исус като средство за нашето спасение опровергава лъжливите учения на гностиците, че спасението се постига посредством специално, тайно знание, свързано с ангелски нива. Те наричат тези ангелски нива *еони* или сфери на ангелска власт между всевишния Бог и един по-нисш бог, който е създал света от предварително съществуваща материя.

Фразата „спасител на света“ се използва като (1) титла за боговете (например, Зевс) и (2) и известна титла за Римския император. За християнина само Исус може да носи тази титла (вж. Йоан 4:42; 1 Тим. 2:4; 4:10). Именно това слага начало на преследванията от местни култове към императора в Мала Азия.

Обърнете внимание, че светът включва всички хора. Исус е спасител на всички (не само на някои), които откликнат на поканата Му, стига само да го направят (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римляни 5:18; 10:9-13).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – I Йоан 4:15-21

¹⁵ Който изповяда, че Исус е Божият Син, Бог обитава в него, и той – в Бога. ¹⁶ И ние сме познали и сме повярвали любовта, която Бог има към нас. Бог е любов; и който стои в любовта, стои в Бога; и Бог – в него. ¹⁷ В това се усъвършенства любовта в нас, че имаме дръзновение в съдния ден, защото както е Той, така сме и ние в този свят. ¹⁸ В любовта няма страх, а съвършената любов изгонва страха, защото в страха има наказание, но който се страхува, не е станал съвършен в любовта. ¹⁹ Ние любим, защото първо Той възлюби нас. ²⁰ Ако каже някой: Любя Бога, а мразя брата си, той е лъжец; защото, който не люби брат си, когото е видял, не може да люби Бога, когото не е видял. ²¹ И тази заповед имаме от Него: който люби Бога, да люби и брат си.

4:15 „Всеки, който изповяда, че Исус е Божият Син” Тук глаголет е в минало свършено време, деятелен залог, подчинително наклонение. Относно понятието „изповядва“ вж. коментара към I Йоан 4:2. Един от трите теста на Йоан за проява на истинския християнин е доказване на богословската истина за личността и делото на Исус (вж. I Йоан 2:22-23; 4:1-6; 5:1,5). Той върви заедно с живот на покорство и подобие на Христос, което е видно и в писмото на Яков. Християнството е личност, истина, начин на живот. Вж. Наблюдения върху контекста, С.

Понятието „всеки“ включва великата покана на Бога към абсолютно всеки един, който дойде при Него. Всички човеци са създадени по образа на Бога (вж. Битие 1:26-27; 5:3; 9:6). В Битие 3:15 Бог обещава изкупление на човешката раса. Неговият призив към Авраам е призив за достигане на целия свят (вж. Битие 12:3; Изход 19:5).

Смъртта на Исус решава проблема с греха (вж. Йоан 3:16). Всеки може да бъде спасен, ако откликне и приеме условията на завета, а именно – покаяние, вяра, служба и устояване. Божието слово към всички нас е „Елате“ (Исаия 55).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗКУПИТЕЛНИЯТ ПЛАН НА УНВН

I. СТАР ЗАВЕТ

А. Има основно два еврейски правни термина, изразяващи тази идея.

1. Gaal, което означава „да освободя” посредством платена цена. Форма на термина – go’el пояснява идеята за лично посредничество от страна на член от семейството (сродник изкупител). Този културен аспект касае правото да откупваш обекти, животни, земя (вж. Лев. 25,27), или роднини (вж. Рут 4:15; Исаия 29:22) и е приспособен богословски, за да опише как УНВН избавя Израил от Египет (вж. Изх. 6:6; 15:13; Пс. 74:2; 77:15; Ерем. 31:11). Той става „изкупителят” (вж. Йов 19:25; Пс. 19:14; 78:35; Пр. 23:1; Исаия 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Ерем. 50:34).

2. Padah, който основно означава „да изкупя” или „да избавя”

а. Изкуплението на първородния, Изх. 13:13,14 и Числа 18:15-17

б. Физическото откупване е противопоставено на духовното избавление, Пс. 49:7,8,15

с. УНВН ще изкупи Израил от неговия грях и бунт, Пс. 130:7-8

В. Богословската идея включва три свързани точки

1. Налице е нужда, робство, загуба, затвор.

а. физически

б. социално

с. духовно (вж. Пс. 130:8)

2. Трябва да бъде платена цена за свободата, избавянето и възстановяването.

а. На нацията, Израил (вж. Втор. 7:8)

б. На личността (вж. Йов 19:25-27; 33:28)

3. Някой трябва да действа като посредник и благодетел. При gaal това обикновено е член на семейството или близък сродник (i.e., go’el).

4. УНВН често описва Себе Си, използвайки семейни термини.

а. Баша

б. Съпруг

с. Близък сродник

Изкуплението е налице посредством личното посредничество на УНВН; цената е платена, и изкуплението е постигнато!

II. НОВ ЗАВЕТ

А. Има няколко термина, използвани да опишат тази богословска концепция.

1. Agorazō (вж. I Кор. 6:20; 7:23; II Пет. 2:1; Откр. 5:9; 14:34). Търговски термин, показващ, че за нещо е платена цена. Ние сме хора, купени с кръв и не контролираме сами телата си. Ние принадлежим на Христос.

2. Exagogazō (вж. Гал. 3:13; 4:5; Ефес. 5:16; Кол. 4:5). Това също е търговски термин. Отразява застъпническата смърт на Христос за нас. Исус понесе „проклятието” на закона, основан на дела (т.е., Мойсеевия закон), нещо, което грешните хора не могат. Той понесе проклятието заради (вж. Втор. 21:23) всички нас! В Исус, Божията правда и любов преливат в пълна прошка, приемане и достъп!

3. Luō, „да освободя”

a. Lutron, „платена цена” (вж. Мат. 20:28; Марк 10:45). Това са силни думи от устата на самия относно целта на Неговото идване да бъде Спасител на света като заплати дълга на греха, който не беше Негов (вж. Йоан 1:29).

b. Lutroō, „да освободя”

(1) да изкупи Израил, Лука 24:21

(2) да Му даде един изкупен и очистен народ, Тит 2:14

(3) да бъде безгрешен заместител, I Пет. 1:18-19

c. Lutrōsis, „изкупление, избавление или освобождение”

(1) Захариевото пророчество за Исус, Лука 1:68

(2) Ана прославя Бога заради Исус, Лука 2:38

(3) Исусовата по-добра жертва, веднъж завинаги, Евр. 9:12

4. Apolytrōsis

a. Изкупление при Второто Идване (вж. Деяния 3:19-21)

(1) Лука 21:28

(2) Римляни 8:23

(3) Ефесяни 1:14; 4:30

(4) Евреи 9:15

b. Изкупление в Христовата смърт

(1) Римляни 3:24

(2) I Коринтяни 1:30

(3) Ефесяни 1:7

(4) Колосяни 1:14

5. Antilytron (вж. I Тим. 2:6). Това е съществен текст (както и Тит 2:14), който говори за заместническата смърт на Исус на кръста. Той е единствената приемлива жертва; този, който умря за „всички” (вж. Йоан 1:29; 3:16-17; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Пет. 3:9; I Йоан 2:2; 4:14).

В. Новозаветната богословска идея показва:

1. Човечеството е поробено от греха (вж. Йоан 8:34; Римл. 3:10-18; 6:23).

2. Човешкото заробване от греха е изявено от Стария завет Мойсеев закон (вж. Гал. 3) и от Исусовата проповед на планината (вж. Мат. 5-7). Човешките дела стават смъртна присъда (вж. Кол. 2:14).

3. Исус, безгрешният Агнец на Бога дойде и умря на наше място (вж. Йоан 1:29; II Кор. 5:21). Ние сме изкупени от греха, за да служим на Бога (вж. Римл. 6).

4. Респективно както УНВН, така и Исус са „близък сродник”, който действа в наша полза. Това е продължение на семейната метафора (т.е., баща, съпруг, син, брат, близък сродник).

5. Изкуплението не е цена, платена на Сатана (т.е., Средновековно богословие), но примирение между Божието слово и Неговото правосъдие, и пълно обезпечаване в Христос. На кръста мирът е възстановен, човешкият бунт е простен, образът на Бога в човека отново е налице и има близко общуване!

6. Изкуплението има и аспект, касаещ бъдещето (вж. Римл. 8:23; Ефес. 1:14; 4:30), който включва възкръсване на нашите тела и физическо общение с Трийединния Бог.

- **„Бог пребъдва в него и той в Бога”** Тези думи са отражение на заветната структура на Божията връзка с човечеството. Бог винаги поема инициативата, съставя плана и определя основата на завета, но хората имат отговорност да откликнат и да продължават да реагират с вяра. Пребъдването е изискване на завета, но в същото време е и чудесно обещание (Йоан 15). Представете си как Създателят на вселената, Светия на Израил пребъдва (обитава) в грешните хора (Йоан 14:23)! Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ПРЕБЪДВАНЕ към I Йоан 2:10.

4:16 „Ние сме познали и сме повярвали“ И двата глагола са в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Връзката на вярващите с Бога се основава на Божията любов в Христос и това поддържа тяхната твърда вяра и увереност. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УВЕРЕНОСТ към I Йоан 5:13.

- **„която Бог има към нас”** Този глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение и изразява постоянната Божия любов.
- **„Бог е любов”** Тази важна истина е повторена (вж. I Йоан 4:8).

4:17 „по това се усъвършенства любовта” Тази дума идва от гръцката *telos* (вж. I Йоан 4:12). Тя предполага пълнота, зрялост, завършеност, а не безгрешност.

- **„с нас“** Този предлог (*meta*) може да се преведе и „в нас“ (TEV, NJB), „сред нас“ (NKJV, NRSV, NIV, REB) или „със нас“ (NASB).
- **„за да имаме увереност“** Първоначално това понятие означава свобода на словото. Йоан го използва често (вж. I Йоан 2:28; 3:21; 5:14). Тя говори за нашето дръзновение, когато пристъпваме към Светия Бог (вж. Евреи 3:6; 10:35). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 7:4.
- **„в деня на съда, защото както е Той, така сме и ние в този свят“** Християните трябва да обичат така, както обича Исус (вж. I Йоан 3:16; 4:11). Те може да бъдат отхвърляни и преследвани като Него, ала са обичани и подкрепяни от Бог Отец и от Духа, също както Исус беше! Един ден всички хора ще дават отчет пред Бога за дара на живота (вж. Матей 25:31-46; II Кор. 5:10; Откровение 20:11-15). Денят на съда не трябва да плаши онези, които са в Христос.

4:18 „В любовта няма страх“ Когато опознаем Бога като баща, вече не се боим от Него като съдия. Повечето, ако не и всички случаи на покаяние, включват страх от съда, осъждането или ада. Обаче изкупените вече хора преживяват нещо прекрасно: нещо, което е започнало със страх, завършва без страх!

- **„страхът включва наказание”** Тази дума е рядка и е използвана само тук и в Матей 25:46 (думата, под форма на глагол се среща и във II Петър 2:9), където Исус говори за последното време. Глаголът в сегашно време подсказва, че страхът от Божия гняв включва живота на земята (временен), така и последното време (края на света). Хората са създадени по Божия образ (Битие 1:26-27), което включва аспекти на персоналност, знание, избор и последствия. Вселената, която обитаваме е подчинена на морален закон. Хората не нарушават Божиите закони; те разрушават себе си, докато съгрешават!

4:19 „Ние обичаме“ Глаголът е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение. В NKJV след глагола е добавено директно допълнение. Вариантите за директно допълнение в различните ръкописи са, както следва:

1. в един от гръцките унциални ръкописи (8) допълнението е „Бог“ (*ton theon*)
2. в ръкопис Ψ допълнението е „Него“ (*auton*, KJV)
3. във Вулгата е добавено допълнението „един друг“

Възможно е това да са допълнително вписвания. Според UBS⁴ глаголът без допълнение получава оценка „А“ (сигурно).

- **„защото Той пръв ни възлюби“** Това е повторение на твърдението от I Йоан 4:10. Бог винаги взема инициативата (Йоан 6:44,65), но грешните човеци трябва да откликнат с вяра (Йоан 1:12; 3:16). Вярващите възлагат доверието си на Божията надеждност и вярват в Неговата лоялност. Надеждата и сигурността на изкупеното човечество се основава на характера на Бога (Светата Троица), който е любещ, деен и верен.

4:20 „Ако някой каже“ Това е условно изречение от трети вид, което означава потенциално действие. Това е поредният пример, при който Йоан цитира твърдения на лъжливите учители, за да изтъкне своя аргумент (вж. I Йоан 1:6,8,10; 2:4,6). Този литературен похват се нарича „изобличителна реч“ (вж. Малахия, Римляни и Яков).

- **„Обичам Бога, а мрази брат си** Нашият начин на живот разкрива дали наистина сме християни (Марк 12:28-34). Конфликт може и да има, но не и постоянна омраза (сегашно време). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: РАСИЗЪМ към Йоан 4:4.
- **„той е лъжец“** Йоан нарича „лъжци“ няколко групи от предполагаеми вярващи (вж. I Йоан 2:4,22; 4:20). Йоан твърди, че онези, които проповядват лъжливи истини, правят Бога лъжец (вж. I Йоан 1:6,10; 5:10). Определено има религиозни хора, които сами заблуждават себе си!

4:21 Този стих обобщава цялата глава! Любовта е неопровержимото доказателство за истинския вярващ. Омразата е доказателство за децата на лукавия. Лъжливите учители разделят стадото и предизвикват конфликти.

- **„брат“** Трябва да признаем, че понятието „брат“ е двусмислено. Може да означава „брат християнин“ или „просто ближен“. Тъй като Йоан често използва това понятие, за да обозначи вярващите, приемаме, че първият вариант е верният (вж. 1 Тим. 4:10).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Посочете трите основни теста за истинско християнство.
2. Как можем да знаем дали един човек говори от Божието име?
3. Споменете двата източника на истина (субективна и обективна).
4. Какво е забележително относно титлата „Спасител на света“?
5. Посочете действията, които разкриват лъжците (фалшивите вярващи).

І Йоан 5 глава

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Вярата е победа над света	Послушание чрез вяра	Победоносна вяра	Нашата победа над света	
	4:20-5:5			
5:1-5		5:1-5	5:1-5	Източникът на вярата
Свидетелствата за Сина	Сигурността на Божието свидетелство		Свидетелството за Исус Христос	5:5-13
5:6-12	5:6-13	5:6-12	5:6-12	
Знанието за вечния живот		Заклучение	Вечен живот	
5:13-15	Увереност и съчувствие в молитва	5:13	5:13-15	Молитва за грешните
	5:14-17	5:14-17		5:14-17
5:16-17	Познаване на истината; отхвърляне на лъжата		5:16-17	Обобщаване на писмото
5:18-21	5:18-21	5:18-20	5:18	5:18-21
			5:19	
			5:20	
		5:21	5:21	

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци са полезни, за да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение. Абзацът има централна тема, истина или мисъл. Различните библейски преводи предават тази тема по различен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочитаме библейския текст и да се опитаме сами да обособим нейните абзаци и теми. После съпоставяме нашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своя живот. Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I приложение „Кратко описание на гръцките граматически термини“, II приложение „Текст критика“ и III приложение „Речник“.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 5:1-4

¹ Всеки, който вярва, че Исус е Христос, е роден от Бога; и всеки, който люби Родителя, люби и родения от Него. ² По това познаваме, че любим Божите деца, когато любим Бога и изпълняваме Неговите заповеди. ³ Защото това е любов към Бога – да пазим заповедите Му, и заповедите Му не са тежки. ⁴ Защото всичко, което е родено от Бога, побеждава света; и това е победата, която е победила света – нашата вяра.

5:1 „Който“ (два пъти) Понятието „всеки“ *pas* е използвано многократно в I Йоан (вж. I Йоан 2:29;3:3,4,6 [два пъти] 9,10;4:7; 5:1). Никой не е изключен от богословските категории, които Йоан използва в черно и бяло. Това е универсалната покана на Бога да приемем Исус Христос (вж. Йоан 1:12; 3:16; 1 Тим. 2:4; II Петър 3:9). Този призив напомня за уникалната покана на Павел в Римляни 10:9-13.

- **„вярва“** Това е причастие в сегашно време, деятелен залог. Това е гръцката дума (съществително – *pistis*; глагол – *pisteuō*), което може да бъде преведено „вяра“, „доверие“ или „вярвам“. Обаче в I Йоан и в Пастирските послания (I & 2 Томотей и Тит) думата често описва християнската доктрина (вж. Юда 1:3,20). В евангелията и при Павел думата е използвана, за да опише лична вяра и посвещение. Евангелието представлява истина, в която да вярваме и личност, на която да се доверим, а от I Йоан и Яков става ясно, че то е живот на любов и служба на другите. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23
- **„че Исус е Христос“** Централната грешка на лъжливите учители се фокусира върху личността и делото на човека Исус, който е и божествена личност (вж. I Йоан 5:5). Исус от Назарет е обещаният Месия! Изненадващото е, че Месията (тоест описаният в Стария завет) е божествена личност. Тази фраза вероятно представлява формула за заклеване, вероятно използвана по време на кръщение (вж. I Йоан2:22), с добавяне на израза „Син на Бога“ (вж. I Йоан 4:15; 5:5). Това признаване на Исусовото Месианство със сигурност касае хората, които са свързани по някакъв начин със Стария завет (тоест евреи, прозелити и благочестиви личности).
- **„е роден от Бога“** Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за кулминация на действие, превърнало се в нещо постоянно, произведено от подлог, който не е споменат (Бог, вж. I Йоан 5:4,18; 2:29)

NASB „обича детето, родено от Него“

NKJV „обича този, който е роден от Него“

NRSV „обича родителя, обича детето“

TEV „обича бащата, обича и детето“

NJB „обича бащата, обича сина“

Тази фраза вероятно се отнася до Отец, който обича Исус, поради употребата на (1) единствено число; (2) минало свършено време и (3) богословските опити на лъжливите учители да разделят Бог Отец от Сина. Възможно е изразът да има връзка с постоянно повтарящата се тема за взаимната любов между християните (вж. I Йоан 5:2), защото всички ние имаме един Отец.

5:2 Този стих, заедно със стих 3, повтаря една от често коментираните теми в I Йоан. Любовта, Божията любов е изразена посредством постоянната любов между християните (вж. I Йоан 2:7-11; 4:7-21) и тяхното послушание (вж. I Йоан 2:3-6). Забележете свидетелството на един истински вярващ:

1. обича Бога
2. обича Божието дете (I Йоан 5:1)
3. обича децата на Бога (I Йоан 5:2)
4. подчинява се (I Йоан 5:2,3)
5. побеждава (I Йоан 5:4-5)

5:3 „защото това е Божията любов – да пазим Неговите заповеди“ Родителният падеж може да касае подлога или допълнението, или да е комбиниран. Любовта не е нещо сантиментално, тя е ориентирана към делата, както от страна на Бога, така и на човека. Послушанието е от съществено значение (вж. I Йоан 2:3-4; 3:22,24; Йоан 14:15,21,23; 15:10; II Йоан 6; Откр. 12:17; 14:12).

17. „Неговите заповеди не са тежки“ Новият завет носи своите отговорности (вж. Матей 11:29-30, където Исус използва думата „хомот“, равините я използват за „законите на Мойсей“, Матей 23:4). Новите заповеди произтичат от нашата връзка с Бога, но не са в основата. Взаимоотношението ни с Бога се основава на Неговата благодат, а не на нашите усилия или заслуги (вж. Ефесяни 2:8-9,10). Наставленията на Исус много се различават от тези на лъжливите учители, които или нямат правила (антиномиани) или налагат твърде много ограничения (легалисти)! Трябва да признаем, че колкото по-дълго служим на Бога в служба на Неговия народ, толкова повече се страхувам от двете крайности на либертинците и легалистите.

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА „ЗАПОВЕД“ В КНИГИТЕ НА ЙОАН към Йоан 12:50.

5:4

NASB, NKJV

NRSV „защото каквото е родено от Бога“

TEV, NJB „защото всяко дете на Бога“

В гръцкия текст думата „всичко“ (*pas*) е поставена в началото, за да се акцентира на нея, както в I Йоан 5:1. Думата в среден род, единствено число (*pan*), която е използвана тук, се превежда като „който и“. Контекстът обаче изисква личностен елемент (мъжки или женски род), защото включва причастие в перфектно време, страдателен залог. Този, който вярва в Исус и е роден от Бога, побеждава света (вж. I Йоан 4:4; 2:13,14).

■ „побеждава света“ Глаголът „побеждава“ е сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение на *nikaō* (вж. I Йоан 2:13,14; 4:4; 5:4,5). Коренът на същата дума е използван два пъти в I Йоан 5:4.

1. съществителното, „победа“, *nikē*
2. причастие, свършено време, деятелен залог, *nikaō*, „е победило“

Исус вече е победил света (перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, вж. Йоан 16:33). Тъй като вярващите остават едно с Христос, те имат и силата да побеждават света (вж. I Йоан 2:13-14; 4:4).

Тук думата „свят“ означава „човешко общество, което е организирано и функционира без Бога“. Отношението на независимост е характерно за грехопадението и човешкото непокорство (вж. Битие 3). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 14:17.

- **„победата”** Това е съществителното (*nikos*), форма на глагола „победил“. В края на I Йоан 5:4 е използвана форма на причастие на същия глагол в перфектно време. В I Йоан 5:5 е използвано още едно причастие, форма на съществителното *nikos*. Вярващите са победители и продължават да бъдат победители и чрез Христовата победа над света. Думата „Найки“, която е толкова популярна днес като марка на известни спортни стоки, всъщност е гръцкото име на богинята на победата.
- **„нашата вяра“** Това е единствената употреба на съществителното (*pistis*) във всичките писания на Йоан! Йоан вероятно се безпокои да не прекали с ударението върху „правилното богословие“ (като система от вярвания) за сметка на практичния християнски живот. Глаголът (*pisteuō*) е използван много често от Йоан. Нашата вяра ни носи победа, защото
 1. тя е свързана с победата на Исус
 2. свързана е с нашата нова връзка с Бога
 3. свързана е със силата на пребъдващия Свети Дух
 Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 1:7; 2:23 и I Йоан 2:10.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 5:5-12

⁵ И кой побеждава света, ако не този, който вярва, че Исус е Божият Син? ⁶ Това е Исус Христос, който е дошъл чрез вода и кръв; не само чрез водата, а чрез водата и кръвта; ⁷ и Духът е, който свидетелства, защото Духът е истината. ⁸ Защото три са, които свидетелстват: Духът, водата и кръвта, и тези три са съгласни. ⁹ Ако приемаме свидетелството на хората, свидетелството на Бога е по-важно, защото свидетелството на Бога е това, че Той е свидетелствал за Сина Си. ¹⁰ Който вярва в Божия Син, има свидетелството в себе си; който не вярва в Бога, Го е направил лъжец, защото не е повярвал на свидетелството, с което Бог е свидетелствал за Своя Син. ¹¹ И свидетелството е това, че Бог ни е дал вечен живот, и този живот е в Неговия Син. ¹² Който има Сина, има живота; който няма Божия Син, няма живота.

5:5 „Исус е Божият Син“ Този стих ясно дефинира съдържанието на нашата вяра, което е споменато в I Йоан 5:4. Нашата победа е нашата изповед на доверие в Исус, който е напълно човек и напълно Бог (вж. I Йоан 4:1-6). Обърнете внимание, че Йоан потвърждава, че Исус е (1) Месията (I Йоан 5:1); (2) детето на Бога (I Йоан 5:1); (3) Синът на Бога (I Йоан 5:5,10) и (4) Животът (вж. I Йоан 1:2; 5:20). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23, където са споменати всички предлози за причина *hoti*, свързани с глагола „вярвам“.

- **„Божия Син“** Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 3:8.

5:6 „Този е, който дойде“ Това е причастие в свършено време, деятелен залог, което изтъква възплъщението на Исус (Исус е както човек, така и Бог) и неговата жертвена смърт, две неща, които лъжливите учители отричат.

- **„чрез вода и кръв“** Очевидно думата „вода“ е свързана с физическото раждане на Исус, а „кръв“ има връзка с Неговата физическа смърт (вж. Йоан 3:1-9). В контекста на лъжливите твърдения а гностицизма, чиито учители отричат истинската човешка същност на Исус, тези две преживявания обобщават и разкриват Неговата човешка природа.

Според друг вариант, свързан с мнението на лъжливите учители на гностицизма (Керинт) „водата“ има връзка с кръщението на Исус. Според тях Божият дух идва върху човека Исус при Неговото кръщение (вода) и го напуска, когато Исус умира на кръста („кръв“, вж. подробен коментар в NASB Study Bible, стр. 1835). Третият вариант е да свържем този израз със смъртта на Христос. Копието пронизва гърдите на Исус и оттам изтекоха кръв и вода (вж. Йоан 19:34). Очевидно лъжливите учители омаловажават жертвената смърт на Исус, на наше място.

- „Духът е, който свидетелства“ Ролята на Светия Дух е да разкрие евангелието. Той е онази личност от Троицата, която изобличава за грях, води до Христос, кръщава в Христос и изобразява Христос у вярващия (вж. Йоан 16:7-15). Духът винаги свидетелства за Христос, не за себе си (вж. Йоан 15:26).
- „духът е истината“ (вж. Йоан 14:17; 15:26; 16:13; I Йоан 4:6). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 и Йоан 17:3.

5:7 В английските преводи на Библията има известно объркване относно това къде започва I Йоан 5:6,7,8 и къде завършва. Онази част от стиха I Йоан 5:7, която срещаме в KJV, а именно „в небето, Отец, Словото и Светия Дух, и тези три са едно“ не се намира в трите основни древни, унциални, гръцки ръкописи на Новия завет: Александрийски, (A), Ватикански (B) или Синайски, (Ⲱ), нито в семейството на Византийските манускрипти. Текстът се среща само в четири по-късни ръкописи с малки букви:

1. MS 61, датира от XVI век
2. MS 88. датира от XII век, където пасажът е добавен в полето от по-късен преписвач
3. MS 629, датира от XIV или XV век
4. MS 635, датира от XI век, където пасажът е вписан допълнително в полето от по-късен преписвач

Този стих не е цитиран от никой от Отците на Ранната църква, даже и по време на техните доктринални дебати около Троицата. Той липсва във всички древни версии, с изключение на един по-късен ръкопис от семейството на латинските преводи (*Sixto-Clementine*). Не се намира в древния латински превод, нито във Вулгата на Йероним. Изразът се среща за първи път в един трактат на испанския еретик Прискилиан, който умира през 385 г. сл. Хр. Той е цитиран от латинските отци от северна Африка и Италия през V век. Този текст просто не е част от оригиналния текст на I Йоан.

Библейската доктрина за единия Бог (монотеизъм), но с три личностни проявления (Отец, Син и Дух) не се повлиява с отхвърлянето на този стих. Независимо че Библията никога не използва думата Троица, много библейски пасажи говорят за трите личности на Бога, които действат заедно:

1. при кръщението на Исус (Матей 3:16-17)
2. великото поръчение (Матей 28:19)
3. изпращането на Духа (Йоан 14:26)
4. проповедта на Петър на Петдесятница (Деяния 2:33-34)
5. дискусиата на Павел за плътта и духа (Римляни 8:7-10)
6. дискусиата на Павел за духовните дарби (I Кор. 12:4-6)
7. плановете за пътуванията на Павел (II Кор. 1:21-22)
8. благословието на Павел в края на посланията му (II Кор. 13:14)
9. коментара на Павел за последното време (Гал. 4:4-6)
10. молитвата на Павел за прослава на Отца (Ефес. 1:3-14)
11. коментара на Павел за езичниците, които са били чужди в миналото (Ефес. 2:18)
12. коментара на Павел за единството на Бога (Ефес. 4:4-6)
13. коментара на Павел за благостта на Бога (Тит 3:4-6)
14. увода на Петър (I Петър 1:2)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ за ТРОИЦАТА към Йоан 14:26.

5:8 „Духът, водата и кръвта, и тези три са съгласни“ В Стария завет бяха нужни двама или трима свидетели, за да потвърдят която и да е истина (вж. Втор. 17:6; 19:15). Тук историческите събития в живота на Исус са представени като свидетели за Неговата човешка същност, както и за Неговата божествена природа. В този стих думите „кръв“ и „вода“ са споменати заедно с понятието „Дух“. Понятията „вода“ и „кръв“ са споменати в I Йоан 5:6. Думата „дух“ може да е свързана с

кръщението на Исус, защото тогава духът се спуска като гълъб върху Христос. Налице е известно несъгласие относно точното историческо значение за всяко от споменатите три понятия. Очевидно те са свързани с лъжливите учители и факта, че те отричат истинската човешка същност на Христос.

5:9 „Ако” Това е условно изречение от първи вид, което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели. Църквите, до които Йоан пише са смутени, защото очевидно са чули проповядването и поучаването на лъжливите учители гностици.

■ **„ако приемаме свидетелството на човеци, свидетелството на Бога е по-важно“** В този контекст божественото свидетелство касае

1. свидетелството на Светия Дух
2. свидетелството на апостолите за земния живот и смъртта на Исус (1:1-3)

■ **„че Той е свидетелствал за Неговия Син“** Глаголът в случая е перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за действие в миналото, което кулминира и остава в сила. Това може да се отнася до Божите думи на потвърждение, произнесени от небето по време на Исусовото кръщение (вж. Матей 3:17) или при Преображението (вж. Матей 17:5; Йоан 5:32,37; 8:18) или и двете евангелски събития взети заедно (вж. Евангелието). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

5:10 „има свидетелството в себе си“ Възможно е да интерпретираме тази фраза по два начина:

1. Вътрешното свидетелство на Духа във вярващите (вж. Римляни 8:16)
2. истината на евангелието (вж. Откровение 6:10; 12:17; 19:10)

Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: СВИДЕТЕЛИ ЗА ИСУС към Йоан 1:8.

■ **„направил Го е лъжец“** Това е поредният глагол в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Тези, които отхвърлят апостолското свидетелство за Исус, отхвърлят Бога (вж. I Йоан 5:12), защото Го превръщат в лъжец.

■ **„защото не е повярвал“** Още един глагол в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, което подчертава установеното състояние на невярващите хора.

5:11-12 „че Бог ни е дал вечен живот“ Този глагол е в минало свършено време, което говори за завършено действие в миналото (вж. Йоан 3:16). Вечният живот е дефиниран в Йоан 17:3. В някои случаи фразата се отнася директно за Исус (вж. I Йоан 1:2; 5:20), в други говори за Божия дар (вж. I Йоан 2:25; 5:11; Йоан 10:28), който се приема чрез вяра в Христос (вж. I Йоан 5:13; Йоан 3:16). Човек не може да общува с Бог Отец, ако няма лична вяра в Неговия Син Исус!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 5:13-15

¹³ Това ви писах на вас, които вярвате в името на Божия Син, за да знаете, че имате вечен живот. ¹⁴ И увереността, която имаме към Него е това, че когато просим нещо по Неговата воля, Той ни слуша; ¹⁵ и ако знаем, че ни слуша, за каквото и помолим, тогава знаем, че и получаваме това, което сме искали от Него.

5:13 „вярвате в Името” Това е причастие в сегашно време, деятелен залог, което говори за постоянна вяра. Не става дума за магическа или мистична употреба на името Исус (подобно на еврейския мистицизъм, който използва имената на Бога *Kabbalah*), а за старозаветната употреба на името, като заместител за личността. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:23.

■ **„за да знаете”** Това причастие е в перфектно време, деятелен залог, подчинително наклонение (*oida e* перфектно по форма, но преведено в сегашно време). Сигурността в

спасението е ключова идея и често се изтъква като цел на I Йоан. В това послание са използвани две гръцки думи като синоними (*oida* и *ginōskō*), които на много места в посланието се превеждат като „зная“ или „познавам“. Очевидно е, че увереността е наследство на всички вярващи! Очевидно е също, че благодарение на контекста по онова време и на културната обстановка сега, има истински вярващи, които нямат сигурност в спасението. Този стих е подобен в богословски смисъл на пасажа в края на евангелието от Йоан (вж. I Йоан 20:31).

Последният абзац от I Йоан (5:13-20) изброява седем неща, които вярващите знаят. Тяхното познаване на евангелските истини им осигурява такъв мироглед, който комбиниран с личната вяра в Исус се превръща в непоклонима основа за сигурността на всеки вярващ.

1. Вярващите имат вечен живот (I Йоан 5:13, *oida*, перфектно време, деятелен залог, подчинително наклонение)
2. Бог слуша молитвите на вярващите (I Йоан 5:15, *oida*, перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение)
3. Бог отговаря на молитвите на вярващите (I Йоан 5:14, *oida*, перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение)
4. вярващите са родени от Бога (I Йоан 5:18, *oida*, перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение)
5. вярващите са от Бога (I Йоан 5:19, *oida*, перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение)
6. вярващите знаят, че Месията е дошъл, за да им помогне да проумяват (I Йоан 5:20, *oida*, перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение)
7. вярващите познават Истинния – Бог и Божия Син (I Йоан 5:20, *ginōskō*, сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение)

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УВЕРЕНОСТТА

- A. Възможно ли е християните да са уверени, че са спасени (вж. I Йоан 5:13)? I Йоан предлага три проверки или свидетелства.
 1. доктринална (вяра) (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:11-12)
 2. житейска (послушание) (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
 3. социална (любов) (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- B. Увереността може да се превърне в деноминационен спор.
 1. Жан Калвин основава увереността върху Божия избор. Той посочва, че човек никога не може да бъде сигурен в този живот.
 2. Джон Уесли основава увереността върху религиозното преживяване. Той смята, че хората имат способност да живеят над познатите грехове.
 3. Римокатолическата и Христовата църква базират увереността върху авторитета на Църквата. Отговорът се крие в принадлежността на християнина.
 4. Повечето евангелски християни основават увереността върху обещанията на Библията, свързани с плода на Духа в живота на вярващия (вж. Гал. 5:22-23).
- C. Според мен основната увереност на падналото в грях човечество се крие единствено в характера на триединния Бог.
 1. В любовта на Бог Отец
 - a. Йоан 3:16; 10:28-29
 - b. Римляни 8:31-39
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - d. Филипаяни 1:6
 - e. I Петър 1:3-5
 - f. I Йоан 4:7-21
 2. В действията на Сина
 - a. който умира вместо нас

- (1) Деяния 2:23
- (2) Римляни 5:6-11
- (3) II Коринтяни 5:21
- (4) I Йоан 2:2; 4:9-10
- b. който се моли като първосвещеник за нас (Йоан 17:12)
- c. който продължава трайно да се застъпва за нас
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
- 3. В служението на Светия Дух
 - a. който ни призовава (Йоан 6:44,65)
 - b. който ни запечатва
 - (1) II Коринтяни 1:22; 5:5
 - (2) Ефесяни 1:13-14; 4:3
 - c. който ни вдъхва сигурност
 - (1) Римляни 8:16-17
 - (2) I Йоан 5:7-13
- D. Хората обаче трябва да откликнат на заветното предложение на Бога (и първоначално, и трайно)
 - 1. Вярващият трябва да се отвърне от греха (с покаяние) и да се обърне към Бога (с вяра)
 - a. Марк 1:15
 - b. Деяния 3:16,19; 20:21
 - 2. Вярващият трябва да приеме Божието предложение в Христос
 - a. Йоан 1:12; 3:16
 - b. Римляни 5:1 (и по аналогия: 10:9-13)
 - c. Ефесяни 2:5,8-9
 - 3. Вярващият трябва да устоява във вярата
 - a. Марк 13:13
 - b. I Коринтяни 15:2
 - c. Галатяни 6:9
 - d. Евреи 3:14
 - e. II Петър 1:10
 - f. Юда 20-21 ст.
 - g. Откровение 2:2-3,7,10,17,19,25-26; 3:5,10,11,21
 - 4. Вярващият се изправя пред три проверки:
 - a. доктринална (ст. 1,5,10; 2:18-25; 4:1-6,14-16)
 - b. житейска (ст. 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
 - c. социална (ст. 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12, 16-21)
- E. Увереността е нещо трудно, защото:
 - 1. често вярващите търсят преживявания, които не се обещават в Библията
 - 2. често вярващите не схващат добре същността на благовестието
 - 3. често вярващите продължават съзнателно да съгрешават (вж. I Кор. 3:10-15; 9:27; I Тим. 1:19-20; II Тим. 4:10; II Петър 1:8-11)
 - 4. определени личностни типове (със склонност към перфекционизъм) така и не успяват да приемат Божията безусловна прошка и любов
 - 5. в Библията има примери за лъжливи изповеди на вяра (вж. Мат. 13:3-23; 7:21-23; Марк 4:14-20; II Петър 2:19-20; I Йоан 2:18-19)

5:14 „увереността, която имаме пред Него” Тази тема се повтаря многократно (вж. I Йоан 2:28; 3:21;4:17). Тя отразява дръзновението или свободата, които имаме, когато се приближаваме при Бога (вж. Евреи 4:16). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 7:4.

■ „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.

- „искаме нещо по Неговата воля“ От думите на Йоан излиза, че вярващите могат да се молят на Бога без ограничения. Как и за какво се моли вярващият е поредното доказателство дали и доколко е истински християнин. Ако изследваме стиха в дълбочина, виждаме, че молитвата не е искане да се изпълни нашата воля, а Божията воля в живота ни (вж. I Йоан 3:22; Матей 6:10; Марк 14:36). Вж. подробния коментар към I Йоан 3:22. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: БОЖИЯТА ВОЛЯ към Йоан 4:34. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: МОЛИТВАТА – И НЕОГРАНИЧЕНА, И ОГРАНИЧЕНА към I Йоан 3:22.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА

I. Увод

- A. Молитвата е от значение заради примера на Исус
 - 1. Лична молитва, Марк 1:35; Лука 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
 - 2. Очистването на храма, Мат. 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46
 - 3. Молитва – образец, Мат. 6:5-13; Лука 11:2-4
- B. Молитвата е овеществяване на нашата вяра в един личен, грижовен Бог, който е сред нас и е готов да действа в наша полза и в полза на околните посредством нашите молитви.
- C. Бог лично е ограничил себе си, така че да действа в отговор на молитвите на Своите деца в много области (вж. Яков 4:2)
- D. Основната цел на молитвата е нашето общение и време, прекарано с триединния Бог.
- E. Обсегът на молитвата включва всяка личност или всяко нещо, свързано с вярващите. Ние може да се помолим веднъж, с вяра или да се молим отново и отново, ако имаме грижи или тревоги.
- F. Молитвата може да включва няколко елемента
 - 1. Прослава и възхвала на Триединния Бог
 - 2. Благодарност към Бога за Неговото присъствие, общение и промисъл
 - 3. Изповед на нашата греховност от миналото и настоящето
 - 4. Прошения за нашите нужди или желания
 - 5. Ходатайство, когато представяме нуждите на другите пред Отца
- G. Ходатайствената молитва е тайна. Бог обича повече от нас онези, за които се молим, при все това нашите молитви често водят до промяна, отклик или нужда не само у нас самите, но и у тях.

II. Библейски материал

- A. Стар завет
 - 1. Някои примери за застъпническа молитва :
 - a. Авраам се застъпва за Содом, Битие 18:22 и сл.
 - b. Мойсеевите молитви за Израил
 - (1) Изход 5:22-23
 - (2) Изход 32:31 и сл.ст.
 - (3) Второзаконие 5:5
 - (4) Второзаконие 9:18,25 и сл.ст.
 - c. Самуил се моли за Израил:
 - (3) I Царе 7:5-6,8-9
 - (4) I Царе 12:16-23
 - (3) I Царе 15:11
 - e. Давид се моли за детето си, II Царе 12:16-18
 - 2. БОГ търси ходатаи, Исаия 59:16
 - 3. Известен, неизповядан грях или непокаяно състояние може да влияят на молитвите
 - d. Псалм 66:18
 - e. Притчи 28:9
 - f. Исаия 59:1-2; 64:7
- B. Нов завет
 - 4. Застъпническото служение на Сина и Светия Дух
 - a. Исус

- (1) Римляни 8:34
- (2) Евреи 7:25
- (3) I Йоан 2:1
- b. Светия Дух, Римляни 8:26-27
- 5. Ходатайственото служение на Павел
 - a. Моли се за евреите
 - (1) Римляни 9:1и сл.ст.
 - (2) Римляни 10:1
 - b. Моли се за църквите
 - (1) Римляни 1:9
 - (2) Ефесяни 1:16
 - (3) Филипяни 1:3-4,9
 - (4) Колосяни 1:3,9
 - (5) I Солунци 1:2-3
 - (6) II Солунци 1:11
 - (7) II Тимотей 1:3
 - (8) Филимон, стих 4
 - c. Павел умолява църквите да се молят за него
 - (1) Римляни 15:30
 - (2) II Коринтяни 1:11
 - (3) Ефесяни 6:19
 - (4) Колосяни 4:3
 - (5) I Солунци 5:25
 - (6) II Солунци 3:1
- 6. Ходатайственото служение на църквата
 - a. Молитва един за друг
 - (1) Ефесяни 6:18
 - (2) I Тимотей 2:1
 - (3) Яков 5:16
 - b. Молитва, принасяна за специални групи
 - (1) Нашите врагове, Мат. 5:44
 - (2) Християнските работници, Евреи 13:18
 - (3) владетелите, I Тимотей 2:2
 - (3) болните, Яков 5:13-16
 - (5) отстъпилите, I Йоан 5:16

III. Условия за отговорени молитви

A. Нашето взаимоотношение с Христос и Духа

- 1. Пребъждане в Него, Йоан 15:7
- 2. В Неговото име, Йоан 14:13,14; 15:16; 16:23-24
- 4. В Духа, Ефесяни 6:18; Юда 20
- 5. Според Божията воля, Матей 6:10; I Йоан 3:22; 5:14-15

B. Мотиви

- 1. Без колебания, Матей 21:22; Яков 1:6-7
- 2. Смирение и покаяние, Лука 18:9-14
- 3. Търсене напразно, Яков 4:3
- 4. Себичност, Яков 4:2-3

C. Други аспекти

- 1. Постоянство
 - c. Лука 18:1-8
 - d. Колосяни 4:2
- 2. Продължително застъпване
 - a. Матей 7:7-8
 - d. Лука 11:5-13
 - e. Яков 1:5

4. Раздори у дома, I Петър 3:7
5. Изповядали всеки съзнателен грях
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2
 - d. Исаия 64:7

IV. Богословско заключение

1. Каква привилегия. Каква възможност. Какво задължение и каква отговорност
2. Исус е нашият пример. Духът е нашият водач. Отец очаква с нетърпение.
3. Молитвата може да промени вас, вашето семейство, вашите приятели и света.

5:15 „ако“ Това е условно изречение от първи вид (с *ean* и изявително наклонение, вж. А. Т. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, стр. 243), което се приема за вярно от гледната точка на автора и обслужва неговите литературни цели. Това условно изречение е необичайно:

1. Гръцката дума е *ean* вместо *ei* (вж. Деяния 8:31; I Сол. 3:8)
2. гръцката дума е *ean*, а изразът е в подчинително наклонение (тоест искаме), което е обичайна граматична конструкция за условно изречение от трети вид
3. в I Йоан 5:14 и 16 също има условни изречения от трети вид
4. богословие на християнската молитва, свързана с Божиата воля (I Йоан 5:14) и в името на Исус (I Йоан 5:13)

- „знаем“ Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение, преведен в сегашно време, което е паралел на I Йоан 5:14. Вярващият е сигурен, че Бог Отец слуша молитвите му и отговаря.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – I Йоан 5:16-17

¹⁶ Ако някой види брат си, че извърши несмъртен грях, нека се моли и Бог ще му даде живот – на онези, които съгрешават несмъртно. Има смъртен грях – не казвам за него да се моли. ¹⁷ Всяка неправда е грях и има грях, който не е смъртен.

5:16 „ако“ Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие. Стих 16 изразява нуждата ни да се молим за нашите братя християни (вж. Гал 6:1; Яков 5:13-18), но с известни ограничения (не за онези, които съгрешават до смърт), което изглежда е свързано с лъжливите учители (вж. II Петър 2 гл.).

- „види брат си да съгрешава, не смъртно“ Йоан изброява няколко категории грях. Някои от тях са свързани с (1) нашето взаимоотношение с Бога (2) с връзката с другите вярващи (3) и с отношението със света. Непростимият грях е да отхвърлиш вярата/ доверието/ упованието в Исус Христос. Този грях води до смърт! W. T. Coppeners казва следното в своята книга *Christian Doctrine*:

„Това обаче не означава отхвърляне в смисъл на доктрина или догма. Става дума за отхвърляне на моралната и духовна светлина, която е възплътена в личността на Исус Христос. Това е и отхвърляне на Божието откровение за Неговата личност, което е пълно и окончателно в Христос. Когато това отхвърляне стане окончателно и съзнателно, то се превръща в смъртен грях (I Йоан 5:13-17). Това означава духовно самоубийство. Все едно сам да се лишиш от духовните си очи. Обикновено това става, когато човек е получил откровение или просветление и съзнателно, целенасочено и доброволно отхвърля Божието откровение в Христос, макар да знае, че Той е източник на това откровение. Това означава нарочно да наречеш бялото черно“ (стр. 135-136).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КАКВО Е СМЪРТНИЯТ ГРЯХ (I ЙОАН)

А. Херменевтични съображения

1. За правилно тълкуване трябва да се обърнем към историческата обстановка, в която е написано Първото послание на Йоан.

а. присъствието на гностични учители в църквата (I Йоан 2:19,26; 3:7; II Йоан 7);

(1) керинтски гностицизъм – тези гностици твърдят, че човекът Исус е приел духа Христос при кръщението си и че духът Христос го е напуснал преди смъртта Му на кръста (вж. I Йоан 5:6-8);

(2) докетичен гностицизъм – според тях Исус е божествен дух, а не истинско човешко същество (вж. I Йоан 1:1-3);

(3) През втори и трети век сл. Хр. съчиненията на гностиците изразяват два различни възгледа за човешкото тяло:

(а) При положение че спасението е истина, която се разкрива на ума, човешкото тяло няма особено отношение към духовната действителност. Следователно то може да получава всичко, което си поиска. Този вид гностицизъм е известен под наименованията „антиноминианство“ или „либертански гностицизъм“.

(б) Другата група твърди, че щом човешкото тяло в самата си същност е порочно и зло (в съответствие с елинската философска мисъл), следователно всяко телесно желание следва да се отхвърля и потиска. Този вид гностицизъм е известен под наименованието „аскетичен гностицизъм“.

б. Тези лъжеучители са напуснали църквата (I Йоан 2:19), но пак ѝ влияят.

2. За правилно тълкуване също така трябва да разгледаме контекста на книгата.

а. Първото послание на Йоан е написано, за да се противопостави на лъжливите учения и за да вдъхне увереност на истинските вярващи.

б. Тези две цели се виждат в изпитанията за истинските вярващи:

(1) доктринално

(а) Исус е истински човек (вж. I Йоан 1:1-3; 4:14)

(б) Исус е истински Бог (вж. I Йоан 1:2; 5:20)

(с) хората са грешни и отговорни пред святия Бог (вж. I Йоан 1:6,10)

(d) хората получават прошка и праведност посредством:

i. смъртта на Исус (вж. I Йоан 1:7; 2:1-2; 3:16; 4:9-10,14; 5:6-8)

ii. вярата си в Исус (вж. I Йоан 1:9; 3:23; 4:15; 5:1,4-5,10-12,13)

(2) практически (в позитивно отношение)

(а) живот на послушание (вж. I Йоан 2:3-5; 3:22,24; 5:2-3)

(б) живот в любов (I Йоан 2:10; 3:11,14,18,23; 4:7,11-12,16-18,21)

(с) христоводие (does not sin, cf. I Йоан 1:7; 2:6,29; 3:6-9; 5:18)

(d) живот с победа над злото (вж. I Йоан 2:13,14; 4:4; 5:4)

(е) Словото Му пребъдва у тях (вж. I Йоан 1:10; 2:14)

(f) имат Духа (вж. I Йоан 3:24; 4:4-6,13)

(g) получават отговор на молитвите си (вж. I Йоан 5:14-15)

(3) практически (в негативно отношение)

(а) живот в грях (вж. I Йоан 3:8-10)

(б) живот с омраза (вж. I Йоан 2:9,11; 3:15; 4:20)

(с) живот с непокорство (вж. I Йоан 2:4; 3:4)

(d) обичат света (вж. I Йоан 2:15-16)

(е) отхвърлят Христос (I Йоан 2:22-23; 4:2-3; 5:10-12)

3. За правилно тълкуване също така трябва да разгледаме конкретни елементи в контекста (вж. I Йоан 5:16-17).

а. Отнася ли се думата „брат“ в I Йоан 5:16 както за извършващите смъртния грях, така и за тези, които не го извършват?

б. Извършителите въобще били ли са членове на църквата по-рано (I Йоан 2:19)?

с. Какво е контекстуалното значение на:

(1) липсата на ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН при думата „грях“?

(2) глаголят „вижда“ е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, поставено в АОРИСТ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ?

d. По какъв начин молитвите на един християнин (вж. Яков 5:15-16) могат да възстановят вечния живот *zōē* за другото, без този друг човек да е имал лично покаяние?

e. Как I Йоан 5:17 се отнася към тези видове грях (смъртен, несмъртен)?

В. Богословски съображения

1. Трябва ли библейският тълкувател да свързва тези текстове с:

a. „непростимия“ грях от евангелията?

b. с израза „някога въвн“ от Евреи 6 и 10 гл.?

Контекстът на I Йоан сякаш изглежда паралелен на споменаването на непростимия грях от Исус спрямо фарисеите (вж. Мат. 12:22-37; Марк 3:22-29), както и на онези невярващи юдеи от Евреи 6 и 10 гл. И трите групи (фарисеи, невярващи юдеи и гностици лъжеучители) съвсем ясно са чули благовестието, но са отказали да повярват в Исус.

2. Трябва ли съвременните деноминационни съображения да играят ролята на богословска рамка, според която тълкуваме този библейски текст?

В евангелските среди се поставя прекалено силен акцент на началото на живота като християнин за сметка на продължителния живот със свидетелства за истинна вяра. Някои от нашите съвременни богословски твърдения биха шокирали християните от първи век. Ние искаме „сигурност“ въз основа на подобрени библейски текстови аргументи и на нашите собствени логически дедукции и деноминационни предразсъдъци.

Нашите богословски въпроси, схеми и предпочитания отразяват липсата на сигурност в сърцето ни. Ние искаме допълнително информация и изяснения – повече, отколкото ни предоставя Библията. И по тази причина нашите опити по систематично богословие често вземат някакви малки текстове от Светото писание и извайват огромни мрежи от доктрини, пропити със западната логическа мисъл!

Думите на Исус в Матей 7 гл. и Марк 7 гл. са напълно достатъчни за ранната църква! Исус търси ученици, а не еднократни решения с бърза молитва. Той се интересува от пропития с вяра живот, а не от кратковременната емоционална вяра (вж. Мат. 13:10-23; 28:18-20; Йоан 8:31-59). Християнският живот не е еднократен акт, а трайно постоянство в покаяние, вяра, послушание и устояване. Християнството не е билет за небето, закупен някъде в нашето минало. То не е и застрахователна полица, предназначена да ни опази от себично и безбожно живеене. (Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПЛЕНИЕ.)

3. „Смъртният“ грях за кой вид смърт се отнася – за физическата или за духовната? Решението на Йоан да използва гръцката дума *zōē* в този контекст подсказва, че явно контекстът говори за вечна смърт. Възможно ли е Бог да прибере при Себе си у дома (чрез физическа смърт) онези Свои деца, които съгрешават? Конкретният контекст явно ни показва, че (а) молитвите на другите вярващи и (б) личното покаяние на извършителя в съчетание могат да възстановят вярващия. Ако обаче той продължава да води такъв стил на живот, който донася срам за общността от вярващи хора, тогава резултатът би могъл да бъде и ранното му отстраняване от този живот (вж. Norman Geisler and Thomas Howe, *When Critics Ask*, p. 541).

- „Бог ще му даде живот“ В случая богословският и лексикален проблем се свежда до значението на понятието „живот“ (*zōē*). Обикновено в своите писания Йоан използва тази дума, за да опише „вечния живот“, но в настоящия контекст изглежда думата означава да оздравееш или да бъдеш опростен (тоест подобно на думата „спасен“, която Яков използва в своето послание, Яков 5:13-15). Човекът, за който трябва да се молим е наречен „брат“, което предполага, че той е вярващ (Йоан обикновено използва това понятие за вярващи хора).

5:17 Всеки грях е сериозен, но той може да бъде простен, ако човек се покае (първоначално, вж. Марк 1:15; Деяния 20:21; и постоянно, вж. I Йоан 1:9) и вярва в Христос, освен греха на неверието!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИБ – I Йоан 5:18-20

¹⁸ Знаем, че всеки, който е роден от Бога, не съгрешава, а роденият от Бога пази себе си и лукавият не го докосва. ¹⁹ Ние знаем, че сме от Бога, и целият свят лежи в лукавия. ²⁰ Знаем също, че Божият Син е дошъл и ни е дал разум да познаем истинния Бог; и ние сме в истинния Бог, в Неговия Син Исус Христос. Този е истинният Бог и вечен живот.

5:18 „Ние знаем“ Вж. коментара към втората част на I Йоан 5:13.

- **„никой, който е роден от Бога, не съгрешава“** Това е причастие в перфектно време, страдателен залог. Отново се натъкваме на категориите в черно и бяло, използвани от Йоан в I Йоан 3:6 и 9. Вечният живот има видими характеристики. Начинът на живот, който водят лъжливите учители разкрива, че техните сърца не са променени (вж. Матей 7)!

Йоан адресира два вида лъжливи учители. Такива, които твърдят, че вярващите въобще не съгрешават (вж. I Йоан 1:8-2:1) и други, за които грехът е без всякакво значение (вж. I Йоан 3:4-10 and here). Грехът трябва да бъде изповядан и избягван на всяка цена. Грехът е проблем и винаги ще бъде така, докато живеем на земята (вж. I Йоан 5:21).

В своя коментар Bruce Metzger, *A Textual Commentary of the Greek New Testament* (стр. 718) твърди, че вариациите в гръцките ръкописи се основават на разбирането на преписвачите за израза „роден от Бога“. Той може да се отнася до:

1. Исус – тогава думата *auton* пасва най-добре (A*, B)
2. вярващите – тогава думата *eauton* съответства най-добре (x, A^c)

Според оценката на UBS⁴ вариант #1 е с рейтинг „B“ (почти сигурно).

- **„а който е роден от Бога, пази себе си“** Първият глагол е причастие в свършено време, страдателен залог, което говори за завършено действие от подлог (тоест Духа, вж. Римляни 8:11). Тук става дума за vyplъщението.

Вторият глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение с добавено местоимение „него“ (*auton*). Буквално това означава „този, който е роден от Бога, продължава да бъде пазен“. Това подсказва, че Христос непрекъснато се грижи и пази вярващите. Този превод следва древните гръцки унциални ръкописи A* и B*. Тази интерпретация е валидна за английските преводи NASB, RSV и NIV.

В ръкописи x и A^c местоимението е „себе си“ (*eauton*), което означава, че онзи, който е роден от Бога има отговорност да се пази сам. Глаголът, използван тук за „роден“, не е използван за Исус на нито едно място. Възвратното местоимение е използвано за вярващите в I Йоан 3:3 и 5:21. Изразът е преведен по този начин в английските версии на KJV и ASV.

NASB „и лукавият не го докосва“

MKJV „нечестивият не го докосва“

NRSV „злият не го докосва“

TEV „Лукавият не може да го нарани“

NJB „Лукавият няма власт над него“

Глаголът в случая е в сегашно време, възвратен залог, изявително наклонение, което означава, че дяволът не може повече да „държи вярващия в лапите си“. Единственото друго място, където е употребен този израз е в евангелието от Йоан 20:17. Библията и християнският живот показват, че вярващите са подлагани на изкушения. Има три основни теории за значението на тази фраза.

1. Вярващите са освободени от осъждането на лукавия при нарушаване на закона (оправдание)
2. Исус се моли за нас (вж. I Йоан 2:1; Лука 22:32-33)
3. сатана не може да ни отнеме спасението (вж. Римляни 8:31-39), макар че може да попречи на нашето християнско свидетелство, основано на I Йоан 5:16-17, да вземе вярващия рано от този свят!

5:19 „Ние знаем, че сме от Бога” Това е сигурното убеждение и твърда вяра на всеки, който е приел Исус Христос (вж. I Йоан 4:6). Всичко останало се основава на тази чудесна истина (вж. I Йоан 5:13). Вж. коментара към I Йоан 5:13.

- **„целият свят лежи в лукавия”** Тук глаголет е в сегашно време, възвратен (отлагателен) залог, изявително наклонение (вж. Йоан 12:31; 14:30; 16:11; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2; 6:12). Това е възможно заради (1) греха на Адам; (2) бунта на сатана и (3) личния избор на всяка отделна личност да съгрешава или не.

5:20 „знаем“ Вж. подробния коментар върху втората част на I Йоан 5:13.

- **„Божият Син дойде“** В случая оригиналният глагол е в сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение, което потвърждава vyplъщението на божествения Син. Лъжливите учители, които проповядват гностицизма, смятат за невъзможно една божествена личност да се выплъти в човешко тяло, защото считат материята за зло.
- **„дал ни е разбиране”** Този глагол е в перфектно време, деятелен залог, изявително наклонение. Не лъжливите учители, проповедници на гностицизма, а Исус е този, който осигурява нужното откровение за Бога. Исус изцяло разкрива Бог Отец посредством Своя живот, Своето учение, смърт и възкресение! Той е живото слово на Бога; никой не идва при Бога освен чрез Христос (вж. Йоан 14:6; I Йоан 5:10-12).
- **„ние сме в истинния и в Неговия Син Исус Христос. Този е истинният Бог и вечен живот“** Първият израз „в Него, който е истинния“ се отнася до Бог Отец (вж. Специалните понятия към I Йоан 6:55 и Йоан 17:3). По-трудно е да се определи за коя личност се отнася фразата „истинния Бог“. Съгласно контекста изглежда че изразът се отнася до Бог Отец, но в богословско отношение е по-вероятно да се отнася до Бог Син. Граматическото двусмислие може да е целенасочено, което често се случва в творбите на Йоан, защото, ако някой иска да пребъдва в Бог Отец, първо трябва да е повярвал в Сина (вж. I Йоан 5:12). Божествената природа и истинност (истина), както на Бог Отец, така и на Сина са изтъкнати целенасочено като богословска тема (вж. Йоан 3:33; 7:28; 8:26). Новият завет утвърждава цялостната божествена същност на Исус от Назарет (вж. Йоан 1:1,18; 20:28; Фил. 2:6; Тит 2:13; и Евреи 1:8). Възможно е, обаче, лъжливите учители гностици също да признават божествената същност на Христос (тъй като вярват, че в Него обитава божествения дух).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИБ – I Йоан 5:21

²¹ Дечица, пазете себе си от идоли.

5:21

NASB „пазете себе си от идоли“

NKJV, NRSV „пазете се от идоли“

TEV „пазете се в безопасност от лъжливи богове!“

NJB „вардете се от лъжливи божества“

Глаголет в този стих е в свършено време, деятелен залог, повелително наклонение и изразява общоизвестна истина, на която е поставено ударение. Тук става дума за активното участие на

християните в процеса на освещаването (вж. I Йоан 3:3), на което те вече се радват в Исус Христос (вж. Ефесяни 1:4; I Петър 1:5).

Понятието „идоли“ (което е използвано само два пъти в творбите на Йоан, на това място и като старозаветен цитат в Откровение 9:20), или е свързано с учението или живота на лъжливите учители гностици, или има връзка с ръкописите от Мъртво море, където понятието „идоли“ е използвано във връзка с „греха“. В този смисъл думите „грех“ и „идол“ може би са синоними, които се използват взаимозаменяемо.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Посочете трите главни теста, които доказват, че вярващите са истински християни.
2. Какво е значението на понятията „вода“ и „кръв“ в I Йоан 5:6 и 8?
3. Можем ли да знаем, че сме християни? Има ли християни, които не го осъзнават?
4. Какъв е грехът, който води към смърт? Може ли вярващият да извърши смъртен грях?
5. Дали Божията мощ или нашите усилия ни предпазват от изкушения?

II Йоан

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрав	Поздрав до Избраната госпожа		Въведение	Поздрави
Стихове 1-3	Стихове 1-3	Стихове 1-2	Стихове 1-3	Стихове 1-3
		Стих 3		
Истина и любов	Ходене в Христовите заповеди		Истина и любов	Законът на любовта
Стихове 4-11	Стихове 4-6	Стихове 4-6	Стихове 4-6	Стихове 4-5
				Стих 6
	Внимавайте с измамниците антихристи			Враговете на Христос
	Стихове 7-11	Стихове 7-11	Стихове 7-8	Стихове 7-11
			Стихове 9-11	
Финални поздрави	Прощалният поздрав на Йоан		Финални думи	
Стихове 12-13	Стихове 12-13	Стих 12	Стих 12	Стих 12
		Стих 13	Стих 13	Стих 13

ПЪРВИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ВТОРИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА, 9 стр.)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – II Йоан 1-3 ст.

¹ Старейшината до избраната госпожа и нейните деца, които аз любя в истина, и не само аз, но и всички, които са обикнали истината, ² заради истината, която обитава в нас и ще бъде с нас до века: ³ благодат, милост, мир ще бъдат с нас от Бог Отец и от Господ Исус Христос, Сина на Отца, в истина и любов.

ст. 1 „Старейшината“ Тази титла „презвитерът“ (*presbuteros*) е използвана, за да представи автора на II и III Йоан. Думата има широко значение в Библията. В творбите на Йоан авторът се представя по различни начини в различните писания:

1. В Евангелието Йоан използва тайнствената фраза „възлюбения ученик“
2. Първото писмо е анонимно
3. второто и третото писмо включват подателя „старейшината/ презвитера“
4. в книгата Откровение, макар и нетипично за апокалиптичната литература, авторът назовава себе си с израза „Неговият слуга Йоан“

Авторството на тези послания е било предмет на множество дискусии и спорове сред коментаторите и учените богослови. Всички те имат множество лингвистични и стилистични прилики и разлики. До този момент няма единно становище, към което да се придържат всички библейски изследователи. Според мен апостол Йоан е автор и на трите послания, но това по-скоро е въпрос на херменевтиката, който не касае вдъхновението на въпросните творби. Всъщност истинският автор на Библията е Божият Дух. Божието слово е достоверно откровение, но съвременните хора често не знаят или не разбират литературния процес, който е довел до създаването или написването на това слово.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СТАРЕЙШИНА

I. Употреба в Стария завет

А. Използва се за Божиите ангели, които се срещат на ангелския събор (BDB 278, KB 278; вж. Исая 24:23). Същото понятие се използва по отношение на ангелските същества и в книгата Откровение (вж. 4:4, 10; 5:5,6,8,11,14; 7:11,13; 11:16; 14:3; 19:4).

В. Използва се за племенни ръководители в Стария завет (вж. Изх. 3:16; Числа 11:16). По-късно в Новия завет това понятие се прилага за група водачи от Ерусалим, които съставляват висшия еврейски съд Синедриона (Мат. 21:23; 26:57). По времето на Исус именно това ръководно тяло, състоящо се от седемдесет членове, е било контролирано от покварените свещеници (които заемат тези позиции не заради кръвна връзка с Аарон, а понеже а поставени там от римските власти).

II. Употреба в Новия завет

А. Използва се за местните ръководители на новозаветната църква. Това е едно от общо три синонимни понятия (пастир, надзорник, старейшина; вж. Тит 1:5,7; Деяния 20:17,28). Петър и Йоан го използват включително и за самите себе си по отношение на групата ръководители (I Петър 5:1; II Йоан 2; III Йоан 1).

В. Има известна игра на думи с понятието старейшина (*presbyteros*) в първи и пети стих на I Йоан. Очевидно в 1 стих това е прозвище за ръководител, докато в 5 стих по-скоро акцентът е върху възрастта на човека. Употребата на това понятие е изненадващо предвид факта, че е характерно за племенната структура на Израил, докато от друга страна гръцкият ръководен термин е надзорник (*episcopos*). Първото послание на Петър използва еврейски съществителни, а е адресирано до християни езичници.

Петър нарича себе си „съ-старейшина“, съчетавайки думата *presbyteros* с предлога *syn*. Значението е „съучастие заедно с“. Апостол Петър не налага апостолския си авторитет (ср. с II Йоан 1, където друг апостол нарича себе си „старейшина“), а по-скоро увещава (думата „увещавам“ е В СЕГАШНО ВРЕМЕ, АКТИВЕН ИНДИКАТИВ) местните ръководители да живеят подобаващо в светлината (а) на Христовия пример; и (б) на непосредственото Му завръщане.

Ранните църкви не са имали платени лидерски позиции. Предназначението на тези титли е по-скоро да се разпознаят дадени дарби от служението и ръководството на всяка една местна църква. Потвърждението на надареност трябва да се балансира с културния акцент върху наличието на мъдрост предвид натрупаните години – особено когато става дума за юдейски християнски общности. Ето по тази причина Петър адресира и двата типа лидерство.

Обърнете също така внимание, че думата „старейшини“ е в множествено число. Това може да означава, че става дума или (1) за група църковни ръководители (вж. Деян. 2:17), или (2) за различни духовни дарби сред ръководното тяло (вж. Ефес. 4:11), което ясно би показало, че служението принадлежи на всички вярващи. Тук виждаме паралел с фразата „царство от свещеници“ в I Петър 2:5,9.

С. Използва се за по-възрастните мъже в църквата, които може и да не са разпознати като ръководители (вж. I Тимотей 5:1; Тит 2:2).

- „избраната госпожа и нейните деца” Това понятие е било предмет на множество дискусии. Мнозина са се опитвали да докажат, че това послание е написано до конкретна жена, на име *Електа*, от гръцката дума за „избрана“ (Климент от Александрия) или *Кириа*, от гръцката дума за „госпожа“ (Атанасий). Подобно на Ероним аз обаче смятам, че думата касае дадена църква по следните причини:

1. Гръцката дума за „църква“ е в женски род (II Йоан 1:1)
2. в гръцкия превод на Стария завет, Септуагинта „избрани“ означава „общност от хора“ (вж. I Петър 2:9)
3. това може да се отнася за църквата като невеста на Христос (вж. Ефесяни 5:25-32; Откровение 19:7-8; 21:2)

4. тази църква има членове, които са наречени „деца“ (вж. II Йоан 1:13)
5. тази църква има сестра, което вероятно е кодово име за друга местна църква (вж. II Йоан 1:13)
6. в цялата глава се наблюдава игра на думи между понятията в единствено и множествено число (единствено във II Йоан 1:4,5,13; множествено число във II Йоан 1:6,8,10,12)
7. това понятие е използвано по подобен начин за църквата в I Петър 5:13

- „**които**“ Изненадващо е, че това местоимение е в мъжки род, множествено число, защото би трябвало да е свързано или с думата „госпожа“, която е в женски род, или с „деца“, среден род. Аз смятам, че това е начинът на Йоан да покаже, че думата е използвана символично.
- „**обичам**“ Йоан използва глагола *phileō* като синоним на *agapaō* в евангелието и в откровението, но в I, II и III Йоан, авторът използва само *agapaō* (вж. II Йоан 1:3,5,6; I Йоан 3:18).
- „**истина**“ Темата за „истината“ че повтаря често в творбите на Йоан (вж. II Йоан 1:1[два пъти],2,3,4). Изразът „това учение“ във II Йоан 1:9 [два пъти] и 10 е синоним на думата „истина“. Авторът вероятно иска да подчертае това понятие, заради местната ерес, която е очевидна от съдържанието на това кратко писмо (вж. II Йоан 1:4,7-10), както и в I Йоан. „Истината“ може да се отнася до едно от следните три неща: (1) личността на Светия Дух в Йоан (вж. Йоан 14:17); (2) Самия Исус Христос (вж. Йоан 8:32; 14:6) и (3) съдържанието на евангелието (вж. I Йоан 3:23). Вж. Специалните понятия в Йоан 6:55 и 17:3.

стих 2 „който пребъдва във вас” Това е сегашно деятелно причастие на един от любимите глаголи на Йоан, с който описва вярващите „пребъдвам“. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 2:10. Изглежда тук авторът има предвид Светия Дух (вж. Римляни 8:9; или Син, Римляни 8:9-10). Всичките три личности от Троицата пребъдват в и с вярващите (вж. Йоан 14:23).

- „**ще бъде с вас винаги**“ Истината пребъдва и винаги остава у всички вярващи. Какво великолепно изявление на твърда увереност. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към I Йоан 5:13. Истината е личност и послание, Христос и историята на Неговия живот и дело. Тази „истина“ винаги подтиква към любов, любов към братята и сестрите по вяра, и любов към света, който погива без Бога (вж. I Йоан 4:7-21). Думата „винаги“ буквално означава „до века“ (вж. Йоан 4:14; 6:51,58; 8:35,51; 10:28; 11:26; 12:34; 13:8; 14:16; I Йоан 2:17). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ВЕЧНО към Йоан 6:58.

ст. 3 „Благодат, милост и мир” Това е типичен увод на гръцко писмо от Първи век, с две изключения. Въведението е леко променено, за да е уникално християнско. Гръцкото понятие за „поздрав“ е *chairein*. То е променено на *charis*, което означава „благодат“. Този увод много напомня за Пастирските послания, 1 Тимотей 1:2; 2 Тимотей 1:2; две от тези понятия се повтарят в увода на Павел в посланията до Галатяните и I Солунци.

Второ, обичайната граматическа конструкция на увода представлява молитва или пожелание за здраве. Във II Йоан уводът е изявяване на истината, обещание за пребъждане в Бога с желаните от това последствие.

Интересно е дали има богословски ред или целенасочена връзка между тези понятия. Благодатта и милостта отразяват характера на Бога, който осигурява на грешното човечество изобилно спасение в Христос. Мирът е характеристика на онзи, който приема Божия дар. Вярващите преживяват пълно преобразяване. Така както грехопадението повлия на всички области от човешкия живот, така и спасението първо възстановява нашето положение (оправдание чрез вяра), след което ни снабдява с радикална промяна в миросгледа посредством пребъдващия в нас

Свети Дух, което води до постепенно уподобяване на Христос (прогресивно осветяване). Образът на Бога в човечеството е възстановен (Битие 1:26-27)!

Другата възможна интерпретация е свързана с нуждата на вярващите от тези три неща заради учението на лъжливите учители. Те оспорват „благодатта“ и „милостта“ и носят всичко друго, но не и мир. Сигурно ще е интересно да отбележим, че това е единствената употреба на понятието „милост“ (*eleeōi*) в творбите на Йоан. Думата „благодат“ (*charis*) е използвана само на това място, в Евангелието, във II Йоан 1:14,16,17 и Откровение (вж. 1:4; 22:21).

Библейският коментар Jerome Biblical Commentary споменава, че в Стария завет тези три понятия са свързани посредством връзките на завета (стр. 412). Авторите на Новия завет (с изключение на Лука) са с еврейско мислене, но пишат на гръцки койне. Голяма част от лексиката на Новия завет е свързана със съдържанието на Септуагинта.

- **„От Бога Отца и от Исуса Христа“** Пред двете лични съществителни стои един и същи предлог „от“ (*para*), което ги прави еднакви в граматичен смисъл. Това е граматически похват, който изтъква пълна божественост на Исус Христос.
- **„Синът на Отца“** В I Йоан многократно се подчертава, че човек не може да има Отца, ако няма връзка със Сина (вж. I Йоан 2:23; 4:15; 5:10). Лъжливите учители претендират, че имат уникална и специална връзка с Бога, но богословски омаловажават личността и делото на Сина. Йоан отново и отново заявява, че Исус е (1) пълното откровение на Бог Отец и (2) единственият път (вж. Йоан 14:6) към Бога.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – II Йоан 4-6 ст.

⁴ Много се зарадвах, че намерих някои от децата ти да ходят в истината, както приехме заповед от Отца. ⁵ И сега, госпожо, умолявам те, не като че ти пиша нова заповед, а тази, която имахме отначало: да се любим един друг. ⁶ И любовта е това: да ходим според Неговите заповеди. Тази е заповедта, в която трябва да ходите, както сте чули отначало.

стих 4 „Много се зарадвах“ Тук глаголът е в минало свършено време, страдателен залог (отлагателен), изявително наклонение. Вероятно презвитерът е чул за църквата от някои от пътуващите членове.

- **„че намерих някои от децата ти да ходят в истината“** Това се отнася или до
 1. благочестивия живот на любов на някои от членовете на църквата (вж. II Йоан 1:3-4)
 2. начин да се отбележи наличието на еретици в църквата, които отклоняват от истината някои от вярващите
- **„както сме получили заповед от Отца“** Глаголът е в минало свършено време, деятелен залог, изявително наклонение, което има предвид даването на заповедта да се обичаме едни други, както Исус ни е възлюбил (вж. Йоан 13:34-35; 15:12; I Йоан 3:11; 4:7,11-12,21).

стих 5 „която имахме отначало“ Този глагол е в несвършено време, деятелен залог, изявително наклонение, което говори за началото на Исусовото поучаване (вж. I Йоан 2:7,24; 3:11). Съдържанието на заповедта е потвърдено отново (вж. II Йоан 1:5), както и признаването, че Исус Христос е дошъл в плът (вж. II Йоан 1:7). Обърнете внимание, че се касае за личност, послание и начин на живот.

- **„да се любим един друг“** Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, подчинително наклонение (подобно на последния глагол в стиха „ходим“). За еретиците е характерно, че нямат любов и отблъскват хората. Любовта е първият от трите теста, които разкриват дали един човек е истински християнин. В I Йоан тези три теста касаят: любовта, начина на живот и доктрината. Тези три теста се повтарят и във II Йоан.
 1. любов (вж. II Йоан 1:5; I Йоан 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12,16-21; 5:1-2)

2. покорство (вж. II Йоан 1:6; I Йоан 2:3-6; 3:1-10; 5:2-3)
3. доктринално съдържание (вж. II Йоан 1:7; I Йоан 1:1 и сл. 2:18-25; 4:1-6,14-16; 5:1,5,10)

ст. 6 „а това е любов“ Любовта (*agapē*) е постоянно (сегашно време) действие, а не само чувство. Любовта е „белегът“ на всички истински вярващи (вж. I Кор. 13; Гал. 5:22; I Йоан 4:7-21).

- **„от началото“** Вж. коментара към I Йоан 1:1. Мисля, че фразата е използвана в I Йоан и във II Йоан като препратка за началото на Исусовото служение.
- **„да ходим в нея“** Християнството е моментно посвещение и промяна на целия начин на живот завинаги (вж. I Йоан 2:6). Нашият начин на живот не ни спасява, но доказва, че наистина сме спасени (вж. Ефес. 2:8-9 and 2:10).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – II Йоан 7-11 ст.

⁷ Защото много измамници излязоха в света, които не изповядват идването на Исус Христос в плът. Такъв е измамник и антихрист. ⁸ Внимавайте на себе си, да не изгубите това, което сме изработили, а да получите пълна награда. ⁹ Никой, който върви напред и не стои в Христовото учение, няма Бога; този, който стои в Христовото учение, той има и Отца, и Сина. ¹⁰ Ако някой дойде при вас и не носи това учение, не го приемайте в дома и не го поздравявайте. ¹¹ защото който го поздравява, става участник в неговите зли дела.

ст. 7 „защото много измамници“ Думата „измамници“ идва от гръцката дума *planē*, от която идва думата „планета“. В древния свят движението на небесните тела беше рисувано върху карти и изучавано (*zodiak*). Звездите обикновено се движат по определени орбити, но има някои звезди (тоест планети), чието движение е извън нормалното. Древните ги наричат „скитащи звезди“. Този израз се превръща в метафора за онези хора, които се отклоняват от истината.

Тези лъжливи учители не са просто искрено заблудени хора, които са сгрешили, защото не познават евангелието. В творбите на Йоан както фарисеите, така и лъжливите учители съзнателно са се отклонили и са отхвърлили светлината на евангелието. Ето защо тяхното непокорство е характеризирано като „непростим грях“ или „грях за смърт“ (вж. коментара към I Йоан 5:16). Трагедията се състои в това, че те завличат и други хора, които се заблуждават и погиват заедно с тях. Новият завет ясно учи, че ще се появят лъжливи учители, които ще създават огромни проблеми (вж. Матей 7:15; 24:11,24; Марк 13:22; I Йоан 2:26; 3:7; 4:1).

- **„са излезли в света“** Тук думата „свят“ е описание за нашата физическа планета. Тези лъжливи учители или са напуснали християнската църква (вж. I Йоан 2:19) или изпълняват своята мисия (вж. III Йоан).
- **„онези, които не познават“** Глаголът тук е *homologeō*, което означава публична изповед на вярата. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИЗПОВЕД към Йоан 9:22-23.
- **„Исус Христос, дошъл в плът“** Тези измамници постоянстват в техните лъжливи поучения за личността на Христос. Този стих повтаря увещанието „да изпитваме духовете“ от I Йоан 4:1-6, особено когато се касае за човешката природа на Исус (вж. Йоан 1:14; 1 Тим. 3:16). Според учението на гностицизма е налице вече дуализъм между „духа“ (Бог) и „материята“ (плътта). За тях Исус не може да бъде едновременно Бог и човек.

Ранните писания на гностицизма разкриват, че има поне две течения на тази ерес:

1. такива, които отричат човешката природа на Исус (Докетисти); Той само изглежда като човек, но всъщност е дух
2. такива, които отричат, че Христос е умрял на кръста; тази група (Керинтияни) твърди, че „Христовият дух“ е дошъл върху човека Исус при Неговото кръщение и Го напуснал, преди Той да умре на кръста

Възможно е изразът „дошъл в плът“ да е Йоановият начин да отхвърли гностицизма на коринтияните, а в I Йоан 4:1-6 да отрича гностицизма на докетистите.

- **„Той е измамник и антихрист“** В I Йоан 2:18 апостолът прави разлика между „антихристи“ в множествено число и „Антихрист“ в единствено число. Антихристите (в множествено число) се появяват по времето на Йоан и напускат църквите (вж. I Йоан 2:19), но Антихристът в единствено число трябва да се появи в бъдещето (вж. „човека на беззаконието във II Солунци 2). Тук, обаче, думата е използвана в единствено число, докато в I Йоан 2:18-25 тя е в множествено число.

ст. 8 „пазете себе си“ Глаголът тук е сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение. Гръцкото понятие е „виждам“ (*blepō*), използвано метафорично като предупреждение срещу злото (вж. Матей 24:4; Марк 13:5; Лука 21:8; Деяния 13:40; I Кор. 8:9; 10:12; Гал. 5:12; Евреи 12:25). Вярващите са длъжни да разпознават злото, защото:

1. те познават евангелието
2. те имат Духа
3. те имат постоянна връзка с Христос

NASB „за да не изгубите, каквото сте постигнали“

NKJV „за да не изгубим онези неща, които сме изработили“

NRSV „така че да не изгубите, каквото сте заработили“

TEV „така че да не изгубите онова, което сме заработили“

NJB „или цялата ни работа ще пропадне“

В случая гръцките ръкописи не са единодушни относно местоимението, тъй като в някои от тях то е „вие“ (NASB, NRSV, TEV), а в други е „ние“ (NKJV)? Според UBS⁴ онези ръкописи, които съдържат местоимението „вие“ са за предпочитане, защото предполагат, че въпросните вярващи може и да не изпълнят целта на евангелието, възложена им посредством свидетелството на апостолите.

- **„а да получите пълна награда“** Тук глаголът е в свършено време, подчинително наклонение, което ни връща към приемането на евангелието. Подчинителното наклонение няма връзка с тяхното спасение, а по-скоро визира тяхната зрялост и разпространяването на евангелието чрез тяхното свидетелство (вж. I Кор. 9:27; 15:10,14,58; II Кор. 6:1; Гал. 2:2; Фил. 2:16; I Сол. 2:1; 3:5).

стих 9

NASB „всеки, който отива твърде далеч и не пребъдва в Христовото учение“

NKJV „който съгрешава и не пребъдва в доктрината на Христос“

NRSV „всеки, който не пребъдва в учението на Христос“

TEV „Всеки, който не стои в учението на Христос, а отива отвъд него“

NJB „Ако някой не остане в учението на Христос, а отиде отвъд него“

Преди всичко обърнете внимание на отрицателната частица „не“, свързана с местоимението „всеки“ *pas*. Евангелската покана е изпратена до всички, но за съжаление същото се отнася и за потенциалните ереси. Тази потенциална ерес е представена с две причастия в сегашно време, деятелен залог: „отива отвъд“ и „не пребъдва“. Първият израз „надхвърля“ или „отива отвъд“ може би е свързан с действията на лъжливите учители, които излизат извън рамките на истината, споделена от апостолите очевидци. Вярващите са известни с това, че словото на истината пребъдва

в тях (вж. Йоан 8:31; 15:7; I Йоан 2:14, обратното в Йоан 5:38; I Йоан 1:10). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ към Йоан 8:31 и ОТСТЪПЛЕНИЕ към Йоан 6:64.

Родителният падеж в израза „на Христос“ може да означава:

1. ученията на Христос
2. ученията за Христос
3. обичайните думи с двойно значение, използвани от Йоан

Изразите в родителен падеж са много на брой и са неясни. Само контекстът може да определи точното значение, но често пъти, както в конкретния случай, смисълът се припокрива.

- **„няма Бога“** Понятията „учението на Христос“ и „истината“ в стих 2 са паралелни. Лъжливите учители и техните последователи няма да получат никаква награда (вж. Стих 8). Те са духовно изгубени и нямат нищо общо с Бога, защото връзката с Бога минава през познаване на Сина (вж. I Йоан 5:10-12). Глаголът „има“, свързан с Бога е използван само на това място (два пъти, сегашно време, деятелен залог, изявително наклонение) и в I Йоан 2:23.

стих 10 „ако“ Това е условно изречение от първи вид, което се приема вярно от гледна точка на автора и обслужва неговите литературни цели. Лъжливите учители ще продължават да идват!

- **„не го приемайте в дома си“** Глаголът тук е в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“, което означава спиране на действие, което вече е в процес (смисълът се определя от контекста). Думата „дом“ може да касае християнското гостоприемство (вж. Матей 25:35; Римляни 12:13; 1 Тим. 3:2; Тит 1:8; Евреи 13:2; I Петър 4:9 или III Йоан 5-6), но в настоящия контекст е по-вероятно да се отнася до покана към гостуващ проповедник, който да проповядва в местната църква (вж. Римляни 16:5; I Коринтяни 16:19; Колосяни 4:15; Филимон 2).
- **„и не го поздравявайте“** Това е поредният глагол в сегашно време, деятелен залог, повелително наклонение с отрицателна частица „не“. Не се свързвайте с „така наречени християни“. Всяко общуване с тях може да изглежда така, сякаш ги одобрявате (вж. II Йоан 1:11). Този съвет трудно може да се приложи днес. Толкова много хора днес твърдят, че са християни. Въпреки това, ако искаме да общуваме с тях, за да споделим истината, трябва да бъдем сърдечни и да разговаряме с тях. При всички случаи християните, които са водачи трябва да внимават за ереси. Тук не става дума за общуване с различни представители на християнски деноминации!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – II Йоан 12-13 ст.

¹² имам много да ви пиша, но не исках да пиша с хартия и мастило, а се надявам да дойда при вас, и да разговаряме очи в очи, за да бъде радостта ни пълна. ¹³ Поздравяват те децата на твоята избрана сестра.

ст. 12 „имам много неща да ви пиша“ Тези стихове напомнят за края на III Йоан 13-14.

- **„за да бъде радостта ви пълна“** Тук глаголът е в перфектно време, страдателен залог, подчинително наклонение с предлог за причина (предлогът за причина показва евентуалност). Тази тема често се повтаря в Йоан (вж. Йоан 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; I Йоан 1:4). Тази радост е основана на
 1. присъствието на учителя
 2. знанието за истината, което той носи

Йоан говори за своята радост и в II Йоан 1:4, която произтича от живота на любов и послушание.

Стих 13 Подобно на II Йоан 1:1, този стих използва метафоричен език, с който описва друга местна църква и нейните членове.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Посочете трите теста за истинския християнин в I Йоан, които се повтарят във II Йоан
2. Дали това писмо е адресирано до определена жена или до местна църква?
3. Как може да разберете от това кратко писмо, че в църквата е имало еретици?
4. Кой е измамник и антихрист според II Йоан 1:7?
5. Дали думите във II Йоан 1:10 и 11 са в противоречие с новозаветната заповед да показваме гостоприемство дори към враговете си?

III Йоан

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрав	Поздрав до Гай		Въведение	Обръщение и поздрав
Стих 1	Стихове 1-4	Стих 1	Стих 1а	Стихове 1-4
			Стих 1б	
Стихове 2-4		Стихове 2-4	Стихове 2-4	
Сътрудничество и опозиция	Похвала заради щедростта		Гай е похвален	
Стихове 5-8	Стихове 5-8	Стихове 5-8	Стихове 5-8	Стихове 5-8
	Диотреф и Димитрий		Диотреф и Димитрий	Внимавайте с хора като Диотреф
Стихове 9-10	Стихове 9-12	Стихове 9-10	Стихове 9-10	Стихове 9-11
Стихове 11-12		Стихове 11-12	Стих 11	Димитрий е осъден
			Стих 12	Стих 12
Последни поздрав	Прощален поздрав		Финални поздрав	Епилог
Стихове 13-15	Стихове 13-15	Стихове 13-14	Стихове 13-14	Стихове 13-15
		Стих 15	Стих 15а	
			Стих 15б	

ПЪРВИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

1. Тема на цялата книга
2. Тип литература (жанр)

ВТОРИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА, 9 стр.)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

ТРЕТИ ЦИКЪЛ НА ПРОЧИТ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац
2. Втори абзац

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА Ш ЙОАН **ВЪВЕДЕНИЕ**

- А.** Това кратко писмо е озаглавено Ш Йоан, защото е малко по-кратко от II Йоан. Наистина смятам, че както II Йоан, така и Ш Йоан представляват балансирано послание до определена

местна църква, вероятно някъде в Римската провинция Мала Азия, някъде в края на Първи век.

- В.** II Йоан адресира проблема с гостуващи проповедници еретици, докато III Йоан съдържа увещания за подпомагане на гостуващи християни проповедници
- С.** В III Йоан са споменати по име трима различни мъже.
1. Гай (благочестив мъж от църквата получател)
 - а. В Библията се споменават трима мъже с това име: Гай от Македония, Деяния 19:29; Гай от Дервия, Деяния 20:4 и Гай от Коринт, Римляни 16:23; I Кор. 1:14.
 - б. Писанията, известни като „Апостолски конституции“ споменават Гай от III Йоан като епископ на Пергам, поставен от Йоан.
 2. Диотреф (безбожен мъж, който създава проблеми в църквата получател)
 - а. Това е единственото място, където се споменава това име. Името е много рядко и означава „отхранен от Зевс“. Иронично е, че мъж, чието име е свързано със Зевс би се обявил срещу пътуващите проповедници, след като самият „Зевс“ е „покровител на пътниците.“
 - б. Неговото поведение е коментирано в III Йоан 1:9-10.
 3. Димитрий, приносител на Йоановото писмо до местната църква
 - а. Очевидно той е един от пътуващите мисионери и приносител на писмото, изпратено от апостол Йоан в Ефес.
 - б. Съгласно традицията, наречена „Апостолски конституции“ Димитрий е епископ на Филадельфия, който е поставен от апостол Йоан.
- Д.** Ранната църква среща трудности да прецени и подкрепя първите проповедници/ учители и мисионери. Едно от ранните неканонични християнски писания, от началото на втори век, наречено *Дидахе* или *Учението на дванадесетте апостоли* съдържа следните напътствия:

ГЛАВА XI – ОТНОСНО УЧИТЕЛИ, АПОСТОЛИ И ПРОРОЦИ

„Затова, ако някой дойде и ви поучава на всички тези неща, които вече знаете, приемоте го. Ако обаче учителят поучава друга доктрина, която е в противовес с тази, която вече познавате, не го слушайте; но ако той поучава така, че да расте в правдата и познаването на Господа, приемоте го в Негово име. А относно апостолите и пророците, съгласно декретите на евангелието, правете следното: Нека всеки апостол, който идва при вас, бъде приеман като Господа. Обаче не трябва да остава повече от един ден; ако има нужда, нека остане два дни, но ако остане три дни, той е лъжлив пророк. Ако когато апостолът си тръгне, дайте му само хляб; но ако поиска пари, той е лъжлив пророк“ (стр. 380).

ГЛАВА XII- ПРИЕМАНЕ НА ХРИСТИЯНИ

„Но който ви каже в Духа: Дайте ми пари или нещо друго, не го слушайте; но ако поиска за хора, които са в нужда, не го съдете. Нека всеки, който идва в името на Господа, да бъде приеман, след което ще го опознаете и ще знаете какъв е; защото трябва да отсъждате добро и зло. Ако този, който дойде при вас, не е местен, помогнете му с каквото можете, нека да остане един, два или три дни, ако е нужно. Ако иска да остане, за да живее при вас, и е занаятчия, нека да работи и да яде; но ако няма занаят, а разберете, че наистина е християнин, не трябва да живее при вас и да мързелува. Ако не желае да работи, значи иска да ви използва. Внимавайте и се пазете от такива“ (стр. 381).

ИЗУЧАВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *РИБ* – III Йоан 1 ст.

Стих 1 „Старейшината“ Това понятие „старейшина“ е синоним на „пастир“ и „епископ“ (вж. Тит 1:5,7; Деяния 20:17,28). Вж. подробния коментар към II Йоан 1:1.

- **„възлюбения“** Това обръщение е характерно за посланията на Йоан (вж. I Йоан 2:7; 3:2,21; 4:1,7,11; III Йоан 1,2,5,11), но не се среща като титла за вярващите в Евангелието или в Откровението.
- **„Гай“** Водени са много дискусии дали Гай или Диотреф е водач на местната църква. Трудно е да се направи догматично заключение, тъй като разполагаме с твърде малко информация. Ако съдим по казаното в III Йоан 1:9, където са споменати думите „църква“ и „тях“ можем да предполагаме, че Диотреф е бил водач на една домашна църква, а Гай – лидер на друга домашна църква, което е много вероятно, но е чиста спекулация.
- **„когото наистина обичам“** Думите „любов и истина“ често се срещат заедно в посланията на Йоан (вж. II Йоан 1,2,3,4; III Йоан 1,3,4,8,12). Истината може да се отнася до
 1. Светият Дух (Йоан 14:17)
 2. Божият Син Исус (Йоан 8:32; 14:6)
 3. съдържанието на евангелието (вж. I Йоан 2:2; 3:23)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 2-4 ст.

² Възлюбени, моля се да си здрав и да благоуспяваш във всичко, както успява душата ти. ³ Защото много се зарадвах, когато дойдоха някои братя и засвидетелстваха за истината, която е в теб, как ти ходиш в истината. ⁴ За мен няма по-голяма радост от това – да слушам, че моите деца ходят в истината.

стих 2 „моля се“ Тези думи са типични за увода на едно гръцко писмо от древността. Става дума за молитва, пожелание за благополучие и здраве на получателя. Това е обичаен поздрав към любим човек. Същият не може да се използва като текст, който да оправдава така нареченото „евангелие на просперитета“, което е така популярно в САЩ. Вж. книгата на Гордън Фий (харизматичен богослов), *The Disease of the Health, Wealth Gospel*. Относно моето мнение върху изцелението, вж. коментара ми върху Яков 5 или на интернет сайта: www.freebiblecommentary.org.

■ **„да благоуспяваш във всичко и да бъдеш здрав“** Този израз е типично обръщение, което се среща във всяко писмо в гръцко-римския свят от Първи век. Той не трябва да се използва като текст, който да оправдава евангелието на просперитета, богатството и здравето, което се проповядва днес. Библейски текстове, които са откъснати от контекста, не могат да послужат за нищо. Един текст днес не може да означава нещо, което не е означавал във времето, когато е бил използван. Единствената личност, която е боговдъхновена, е оригиналният автор. Ние трябва да следим неговата мисъл, а не да проектираме нашите собствени мисли!

■ **„душа“** Това понятие „*psuche*“ (душа) е почти синоним на (дух) „*pneuma*.“ И двете са използвани, за да опишат същността на личността. Тук не става дума за някоя изолирана част от човешката личност (тяло, душа, дух). Човекът представлява едно цяло (вж. Битие 2:7). Ние сме душа; не просто притежаваме душа.

ст. 3 „Много се зарадвах“ (вж. II Йоан 4; Филипяни 4:10).

- **„дойдоха и свидетелстваха“** И двете думи са причастия в сегашно време, които показват, че
 1. членовете на църквата редовно пътуват до Ефес и докладват на Йоан
 2. завърналите се мисионери разказват на Йоан за щедростта на Гай.

Йоан е бил възрастен и не е можел лично да пътува, но обича да научава за израстването и напредъка на вярващите.

■ **„да ходят в истината“** Този израз е богословски паралел на „ходене в истината“ (вж. I Йоан 1:7). Християнството не е просто кредо, ритуал или институция, към която да се присъединиш, тя е живот на постоянна връзка с Исус Христос. Ранната църква е наричана „Пътя“ (вж. Деяния 9:2, 19:9,23; 24:22). Истината не е само интелектуална (съдържание), тя е взаимоотношение (първо с Бога чрез Христос, което води до любов към ближните). Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ИСТИНА към Йоан 6:55 и 17:3.

стих 4 „моите деца“ Това понятие е често срещано обръщение в писмата на Йоан (вж. I Йоан 2:12,13,18,28; 3:7,18; 4:4; 5:21). Акцентът тук е върху (1) апостолския авторитет на Йоан или (2) любезно обръщение, което Йоан използва за християните от Римската провинция Мала Азия (западна Турция), където прекарва последните дни от служението си.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 5-8 ст.

⁵ Възлюбени, ти вършиш вярно всичко, което правиш за братята и за чужденците. ⁶ които свидетелстваха за твоята любов пред църквата. Добре ще направиш да ги изпратиш по начин, който е достоен за Бога. ⁷ защото за Христовото име излязоха, без да вземат нищо от езичниците. ⁸ Ние обаче сме длъжни да приемам такива, за да ставаме съработници за истината.

ст. 5 „ти постъпваш вярно“ Тези дела на Гай са в пълна противоположност на постъпките на Диотреф, описани в стихове 9-10. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ВЯРА, ДОВЕРИЕ, ВЯРНОСТ към Йоан 1:7 и Йоан 1:14.

„във всичко, което правиш“ Тук има относително местоимение с *ean* и глагол в свършено време, възвратен залог, подчинително наклонение, което изразява състояние, което предстои да се осъществи. Гай помага на пътуващите мисионери по всякакъв начин и с всички възможни средства.

■ **„особено за чужденците“** Църквата също е трябвало да приветства и подкрепя тези пътуващи християнски мисионери, ала поради ситуацията в местната църква само Гай е този, който помага на тези братя, за които не знаем нищо друго, освен че познават и обичат Исус Христос, и Му служат.

ст. 6 „те свидетелстваха за твоята любов пред църквата“ Очевидно ранната църква в Ефес отделя време при общите богослужения, за да изслуша доклада на мисионерите.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦЪРКВАТА (EKKLĒSIA)

Гръцкият термин *ekklēsia* е съставен от две думи: „от“ и „призован“. Затова съществителното говори за божествено призовани хора. Ранната църква е взела тази дума от светска употреба (вж. Деяния 19:32,39,41) и поради употребата на този термин за „събрание“ на Израил (вж. Числа 16:3; 20:4). Те са я използвали за себе си като продължение на Божия народ от Стария завет. Те са новият Израил (вж. Римл. 2:28-29; Гал. 6:16; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6), изпълнението на Божията мисия за света (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Матей 28:18-20; Лука 24:47; Деяния 1:8).

Думата се използва с няколко различни смисъла в евангелията и Деяния.

1. светско градско събрание, Деяния 19:32,39,41
2. всеобщ Божия народ в Христос, Матей 16:18 и Ефесяни
3. местно събрание от вярващи в Христос, Матей 18:17; Деяния 5:11 (в тези стихове църквата в Йерусалим)
4. събирателно за израилтяните в проповедта на Стефан (Деян. 7:38)
5. Божия народ в определен район, Деяния 8:3 (Юдея или Палестина)

- „ще сториш добре” Това е гръцки идиом, който се среща в египетски папируси (вж. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*) и се превежда като „моля“ (вж. Деяния 10:33).
- „да ги изпратиш” Това е технически идиом, който включва молитва, подготовка и снабдяване нуждите на пътуващите мисионери (вж. Деяния 15:3; Римляни 15:24; I Кор. 16:6; II Кор. 1:16; Тит 3:13).
- „по начин, който е достоен за Бога” Това означава по забележителен, любещ и щедър начин (вж. Кол. 1:10; I Сол. 2:12). Вярващите трябва да се отнасят към евангелските работници по начин, който е достоен за Онзи, на когото служат (вж. Ефесяни 4:1).

стих 7

NASB, REB „излязоха“

NKJV „отидоха“

NRSV „те предприеха пътуване“

TEV, NJB „те тръгнаха“

Същият този глагол се използва за:

- лъжливите учители, които напускат църквата в I Йоан 2:19
- лъжливите пророци, които отиват в света в I Йоан 4:1
- много измамници отиват в света в II Йоан 1:7
- истинските апостоли, свидетели, които отиват в света в III Йоан 1:7

NASB „заради Името“

NKJV „заради Неговото име“

NRSV „заради Христос“

TEV „в служба на Христос“

NJB „изцяло заради името“

В случая „името“ е израз на личността и делото на Исус Христос. След като християните вярват в името на Исус Христос (Йоан 1:12; 3:18; Римляни 10:9; I Кор. 12:3; Фил. 2:9-11), те са длъжни да прощават в Неговото име (I Йоан 2:13), трябва да вършат дела в Неговото име (Матей 10:22; 24:9; Марк 13:13; Лука 21:12,17; Йоан 15:21; 20:31; Деяния 4:17; 5:41; 9:14; Римляни 1:5; I Петър 4:14,16; Откровение 2:3).

NASB „не приемайки нищо от езичниците“

NJKV „не вземайки нищо от езичниците“

NRSV „не приемайки подкрепа от невярващи“

TEV „без да приемат никаква помощ от невярващи“

NJB „без да зависят от невярващите за каквото и да е“

Тази фраза се отнася до онези свидетели, които разчитат на Бога за своята прехрана, което ни напомня за думите на Исус към Дванадесетте в Матей 10:5-15 и до седемдесетте в Лука 10:4-7.

Това название „езичници“ е характерно за Първи век и представлява алюзия към всички невярващи (вж. Матей 5:47; I Петър 2:12; 4:3). Вярващите трябва да подкрепят делото на евангелието! На кого помагаш разкрива какво има в сърцето ти. По времето на Йоан мнозина пътуват и поучават с цел печалба и репутация. Учителите, проповедниците и евангелистите на Бога трябва са бъдат подпомагани не заради думите, които говорят, а заради Господа, защото са изпратени да се жертват, вършейки Неговата мисия.

стих 8 „ние трябва“ Това е често повтаряно морално напътствие (вж. Йоан 13:14; 19:7; I Йоан 2:6; 3:16; 4:11). Понятието *opheilō* буквално означава да имаш финансов дълг, но започва да се използва фигуративно, „да бъдеш морално задължен на някого.“

■ **„да подкрепяме такива мъже“** Гостоприемството е съществено задължение на ранната църква, заради лошите морални условия на древните ханове по онова време (вж. Матей 25:35; Римляни 12:13; I Тим. 3:2; 5:10; Тит 1:8; Евреи 13:2; I Петър 4:9).

■ **„за да ставаме съработници за истината“** Когато помагат на мисионерите, вярващите на практика участват в тяхното дело на вяра и истина. Това е принципът на евангелието! Новозаветните насоки за християнското даване намираме във II Коринтяни 8-9.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 9-10 ст.

⁹ Писах до църквата, но Диотреф, който иска да бъде пръв между тях, не ни приема. ¹⁰ Затова, ако дойда, ще напомня за делата, които върши, като бръщолени против нас лоши думи. И като не се задоволява с това, той не само че сам не приема братята, но и възпира и тези, които искат да ги приемат, и ги пъди от църквата.

v. 9 „Писах до църквата“ Това може би е препратка към I или II Йоан, а може би визира някое изгубено писмо, но най-вероятно е да се отнася до II Йоан. Вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ: ЦЪРКВАТА (*EKKLĒSIA*) в III Йоан 1:6.

■ **„Диотреф, който иска да бъде пръв между тях“** Това е деятелно причастие в сегашно време. Думата е сложна и се състои от (*phileō*) и „да държа първенството“ (*prōteuō*). Използвана е само на това място в Новия завет, но втората част на думата се намира в Колосяни 1:18 и описва първенството и превъзходството на Христос. Този мъж очевидно е първият, който се стреми към власт или „църковен бос“. Не е ясно дали е бил пастир или просто влиятелен църковен член. Делата му обаче показват неговите мотиви. Подобен тип егоцентрични и властни хора се срещат в църквата във всяка епоха. Не е казано дали същият човек споделя идеите на гностицизма, но е възможно да е така.

В своята книга *Unity and Diversity in the New Testament*, стр. 392, Джеймс Дън разглежда Диотреф като пример за „ранен католицизъм“.

„В частност индивидуализмът на Йоан може да се тълкува като проява на протест срещу утвърждаване на институциите с оглед на Пастирските послания (вж. по-горе страници 129 и следващите, вж. отново книгите Евреи и Откровение – §§31.2, 3). Освен това творбите на Йоан очевидно са насочени срещу сакраментализма, който е вече ясно установен в ранния католицизъм на Игнатий (лекарството срещу липсата на морал, Ефесяни 20.2). Най-интересното от всичко е, че „старейшината“ си позволява да напада Диотреф в III Йоан 9 и следващите стихове. Очевидно Диотреф е успял да поем контрола върху тази местна църква: той не само отправя пътуващите християни, но си позволява да гони от общността онези, които му се противопоставят. С други думи Диотреф действа, овластен от местния епископ (вж. Игнатой, Ефесяни 6.1; Трал., 7.2; Смирна, 8.1 и сл.). Старейшината пише именно, за да се противопостави на този стремеж към църковна власт известност (*philoprōteuōn*). С други думи, ако приемем, че III Йоан е написано за същата аудитория, към която са адресирани I и II Йоан, тогава се касае за реакция, насочена срещу зараждащия се институционализъм в християнството в противовес на личния пиетизъм и протест срещу увеличаващото се влияние на ранния католицизъм.“

■ **„не ни приема“** Диотреф не само че отхвърля апостолския авторитет на Йоан, но и си позволява агресивно отношение към политиката, наложена от апостолите и излива гнева си срещу онези, които следват апостолите!

стих 10 „ако” Това е условно изречение от трети вид, което говори за потенциално действие.

■ **„ще напомня за делата, които върши“** Йоан иска ясно да разобличи мотивите на този човек (вж. III Йоан 1:9) и неговите действия (вж. III Йоан 1:10):

1. NASB – „несправедливо ни обвинява с нечестиви думи“
NKJV – „напада ни със зловни думи“
NRSV – „разпространява лъжливи обвинения срещу нас“
TEV – „ужасните неща, които говори против нас и лъжите, които разправя“
NJB – „нечестивите обвинения, които разпространява срещу нас“
2. „той самият не приема братята“
3. „той забранява на онези, които искат да правят това“
4. „той ги гони от църквата“

Този мъж търси внимание и не желае да споделя властта с никого. Той отстранява от църквата всеки, който не е съгласен с него или е склонен да прояви неодобрение.

■ **„гони ги от църквата“** Същият силен глагол (*ekballō*) е използван в Йоан 9:34,35 за слепия човек, изцелен от Исус, който беше изгонен от синагогата. Думата е използвана и за сатана, който е изхвърлен в Йоан 12:31.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 11-12 ст.

¹¹ Възлюбени, не подражавай на злото, а на доброто. Който върши добро, е от Бога, а който върши зло, не е видял Бога. ¹² За Димитрий се свидетелства добро от всички, и от самата истина; а още и ние свидетелстваме, и ти знаеш, че нашето свидетелство е истинно.

ст. 11 „не подражавай на злото” Този глагол е в сегашно време, възвратен залог (отлагателен), повелително наклонение, който има предвид спиране на действие, което вече е в процес. От този гръцки глагол (*mimētai*) идва думата „мимика“. Трябва внимателно да побираме моделите, на които подражаваме. Това трябва да са зрели християни, които са част от църквата (вж. II Сол. 3:7,9; Евреи 6:12; 13:7). Димитрий е добър пример, Диотреф е отрицателен пример.

■ **„който върши добро, е от Бога“** В писмата на Йоан има три теста за разпознаване на истинските християни. Тук става дума за теста за послушание (вж. I Йоан 2:3-6,28-29; 3:4-10; 5:18; 2 John 6). Налице са препратки и за другите два теста: (1) доктрина (III Йоан 1:3-4) и (2) любов (III Йоан 1:1-2,6).

■ **„който върши зло, не е видял Бога“** Лъжливите учители твърдят, че познават Бога отблизо, но живеят безбожно и не показват любов. Те са представители на гностицизма, който отрича закона и препоръчва пълна свобода в поведението. Същите смятат, че спасението е интелектуална истина, която трябва да бъде утвърдена, но няма връзка с всекидневния живот.

ст. 12 „за Димитрий се свидетелства добро от всички” Тук глаголет е в перфектно време, страдателен залог, изявително наклонение. Това изглежда е препоръчително писмо от Йоан до Гай за мисионера Димитрий, който очевидно е приносител на III Йоан за получателя Гай. Относно други препоръчителни писма в Новия завет, вж. Деяния 18:27; Римляни 16:1; I Кор. 16:3; II Кор. 3:1; 8:16-24; Кол. 4:10.

■ **„и от самата истина“** Истината (вж. СПЕЦИАЛНОТО ПОНЯТИЕ към Йоан 6:55 and 17:3) е спомената като свидетел за доброто поведение и репутация на мисионера Димитрий.

■ **„вие знаете, че нашето свидетелство е истина“** Йоан подчертава, че той самият е надежден свидетел за Христос (вж. Йоан 19:35; 21:24).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 13-14а ст.

¹³ Имах много да ти пиша, но не искам да ти пиша с мастило и перо. ^{14a} а се надявам скоро да те видя и ще разговаряме очи в очи.

Стих. 13 Този стих много напомня за II Йоан 12 ст.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД РИВ – III Йоан 14б ст.

^{14б} Мир на теб. Поздравяват те приятелите. Поздрави приятелите по име.

ст. 14 „Мир на теб” Това очевидно е препратка към еврейския поздрав *shalom* (Лука 10:5). Може да означава и „здравей“, и „довиждане“. Думата изразява отсъствие на проблеми и наличие на благословения от Бога. Това са първите думи на възкръсналия Христос пред учениците в горната стая (вж. Йоан 20:19,21,26). Както Павел (вж. Ефесяни 6:23), така и Петър (вж. I Петър 5:14) използват тези думи в своите заключителни молитви, благослов за Божия народ.

■ **„по име”** Това е идиом за личен, топъл поздрав. Използван е често в египетските папируси.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Има много теории за неразбирателството между Гай и Диотреф.

Някои от тях са следните:

- a. богословски причини
- b. социални причини
- c. църковни причини
- d. морални причини

Обясни всяка от тези причини и връзката им с III Йоан.

2. Каква е връзката между II Йоан и III Йоан?

3. Посочете трите теста за християнска увереност, които намираме в I Йоан и се повтарят във II Йоан и III Йоан.

І ПРИЛОЖЕНИЕ

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ГРЪЦКИТЕ ГРАМАТИЧЕСКИ ТЕРМИНИ

Гръцкият „койне“, често наричан също елинистичен гръцки, е общият език на средиземноморския свят от времето на завоеванията на Александър Велики (336-323 г. пр. Хр.) в продължение на осемстотин години след това (300 г. пр. Хр. – 500 г. сл. Хр.). Той не е само опростен класически гръцки език, а в много отношения е нова форма на гръцкия, която се превръща във втория език на Близкия изток и Средиземноморието в древността.

Новозаветният гръцки език е уникален в много отношения, защото авторите му, с изключение на Лука и авторът на Евреи, вероятно са използвали арамейския като основен език. Затова и текстовете им са повлияни от идиомите и структурните форми на арамейския език. Те също така четат и цитират Септуагинта (гръцкия превод на Стария завет), който също е написан на койне. Септуагинта обаче е писан от еврейски учени, чийто майчин език не е гръцкия.

С това искам да кажа, че не можем да очакваме да намерим стройна граматическа структура в Новия завет. Езикът му е уникален, но има много общо със: (1) Септуагинта; (2) юдейските писания, като например Йосиф; и (3) папирусите, намерени в Египет. Как тогава можем да направим граматичен анализ на Новия завет?

Грамматическите свойства на койне и новозаветния койне са променливи. Това е време, в което граматиката се опростява. Контекстът е основен водещ знак за нас. Думите са значещи само в един по-голям контекст и затова граматическата структура може да се разбере единствено в светлината на: (1) стила на конкретния автор и (2) определения контекст. Не можем да правим крайни заключения за гръцките форми и структури. Койне е предимно устен език. Често ключът за разбирането му е видът и формата на глаголите. В повечето главни изречения глаголът е поставен на първо място, което показва значимостта му. Когато анализираме гръцкия глагол, трябва да имаме предвид три основни неща: (1) основата на структурата като ВРЕМЕ, ЗАЛОГ и НАКЛОНЕНИЕ (в употреба или морфология); (2) основното значение на конкретния глагол (лексикология); и (3) хода на речта и контекста (синтаксис).

I. ВРЕМЕ

- A. Времето представя отношението на ГЛАГОЛИТЕ към действието по отношение завършеност и продължителност. Често това се нарича „ПЕРФЕКТ“ и „ИМПЕРФЕКТ“.
1. ПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА говорят за случването на действието. Не ни се дава никаква допълнителна информация, освен че нещо се е случило! Не се говори за началото, продължителността или кулминацията на действието.
 2. ИМПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА се фокусират върху продължаващото действие. Това може да се опише като линейно събитие, продължително дело, прогресивно действие и др.
- B. Времената могат да се категоризират според възгледа на автора по отношение на продължителността на действието
1. Случило се е = АОРИСТ
 2. Случило се е и резултатите са в действие = ПЕРФЕКТ
 3. Случвало се е в миналото и резултатите са били в действие, но вече не са = ПЛУПЕРФЕКТ
 4. Случва се = ПРЕЗЕНТ
 5. Случвало се е = ИМПЕРФЕКТ
 6. Ще се случи = ФУТУР

Как тези времена биха ни помогнали при тълкуването, можем да видим с конкретния пример на глагола „спасявам”. Той се използва в няколко различни времена, за да покаже и процеса, и изпълнението му.

1. АОРИСТ – „спасен” (вж. Римл. 8:24)
2. ПЕРФЕКТ – „спасен и резултатът продължава” (вж. Ефес. 2:5,8)
3. ПРЕЗЕНТ – „спасява се” (вж. I Кор. 1:18; 15:2)
4. ФУТУР – „ще се спаси” (вж. Римл. 5:9, 10; 10:9)

С. Когато разглеждат ВРЕМЕНАТА НА ГЛАГОЛИТЕ, коментаторите търсят причината авторът да избере точно дадено конкретно време в текста. Основното време на глагола е АОРИСТ. Той е „неспецифицираната”, „немаркирана”, „непосочена” форма на ГЛАГОЛА. Тя може да се използва с множество функции, които стават ясни от контекста. Тя казва просто, че нещо се е случило. Аспектът на минало време само се маркира с ИЗЯВИТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ. Ако се използва друго време, значи целта да се наблегне на нещо конкретно. Но какво?

1. ПЕРФЕКТ. Показва завършено действие с резултати в действие. В един смисъл това е комбинация от АОРИСТ и ПРЕЗЕНТ. Обикновено фокусът е върху резултата или завършването на действието. Пример: Ефесяни 2:5,8: „бяхте спасени и сега сте спасени”.
2. ПЛУПЕРФЕКТ. Подобно на ПЕРФЕКТ, с тази разлика, че резултатите вече не са в действие. Пример: „Петър стоеше вън до вратата” (Йоан 18:16).
3. ПРЕЗЕНТ. Предава незавършено действие. Фокусът обикновено е върху продължаването на случващото се. Пример: „Никой, който стои в Него, не съгрешава” и „никой, който е род от Бога, не върши грях” (I Йоан 3:6,9).
4. ИМПЕРФЕКТ. В това време отношението към ПРЕЗЕНТ е същото, каквото е между ПЕРФЕКТ и ПЛУПЕРФЕКТ. ИМПЕРФЕКТ предава или незавършено действие, което се е случвало, но сега е спряло, или началото на някакво действие в миналото. Пример: „Тогава излизаше при Него Ерусалим” или „тогава Ерусалим започна да излиза при Него” (Мат. 3:5).
5. ФУТУР. Предава действие, за което се очаква да се случи в бъдещ момент спрямо говоренето. То говори повече за възможност нещо да се случи, отколкото за сигурност. Често обаче предава увереност. Пример: „Блажени са... които...” (Мат. 5:4-9).

II. ЗАЛОГ

- A. Залогът описва отношението между действието на ГЛАГОЛА и неговия ПОДЛОГ.
- B. АКТИВНИЯТ ЗАЛОГ е нормалният, очакван, немаркиран начин да се посочи, че подлогът върши действието на ГЛАГОЛА.
- C. ПАСИВНИЯТ ЗАЛОГ посочва, че ПОДЛОГЪТ приема върху себе си действието на ГЛАГОЛА, извършено от външен агент. Този външен агент в новозаветния гръцки се посочва от следните ПРЕДЛОЗИ и падежи:
1. личен пряк агент чрез *hupo* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22; Деян. 22:30).
 2. личен посредстващ агент чрез *dia* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22).
 3. безличен агент обикновено чрез *en* с ИНСТРУМЕНТАЛ.
 4. понякога и личен, и безличен агент само чрез ИНСТРУМЕНТАЛ.
- D. СРЕДЕН ЗАЛОГ означава, че ПОДЛОГЪТ извършва действието на ГЛАГОЛА и също е директно включен в действието на ГЛАГОЛА. Често се нарича залог на повишения личен интерес. Тази конструкция подчертава по някакъв начин ПОДЛОГА в изречението. В английския език няма такъв модел. Той има много различни значения и преводи от гръцки. Ето някои примери:
1. ВЪЗВРАТНО – директното действие на подлога върху самия себе си. Пример: „Обеси се” (Мат. 27:5).
 2. ЕМФАТИЧНО – подлогът сам извършва действието. Пример: „Сатана сам се преправя на светъл ангел” (II Кор. 11:14).

3. ВЗАИМНО – взаимодействие между два подлога. Пример: „Те се съветваха помежду си” (Мат. 26:4).

III. НАКЛОНЕНИЕ

- A. В *койне* има четири НАКЛОНЕНИЯ. Те показват връзката на ГЛАГОЛА с реалността, поне в ума на автора. НАКЛОНЕНИЯТА се разделят в две общи категории: такива, които изявяват реалността (ИНДИКАТИВ) и такива, които изявяват потенциалност, възможност (КОНЮНКТИВ, ИМПЕРАТИВ и ОПТАТИВ).
- B. ИНДИКАТИВ е нормалното НАКЛОНЕНИЕ за изразяване на действие, което се е случило или се случва, поне от гледна точка на автора. Това е единственото наклонение на гръцки, което изразява определено време, като дори и тук този аспект е вторичен.
- C. КОНЮНКТИВ изразява възможно бъдещо действие. Нещо не се е случило, но е твърде вероятно да се случи. То е свързано до голяма степен с ФУТУР ИНДИКАТИВ. Разликата е в това, че КОНЮНКТИВЪТ предава определена степен на съмнение. На английски той често се изразява с термини като „би могло”, „може” или „възможно е”.
- D. ОПТАТИВ предава желание, което е теоретично възможно. То е една стъпка по-далеч от реалността от КОНЮНКТИВА. ОПТАТИВЪТ изразява вероятност при определени обстоятелства. Среща се рядко в Новия завет. Най-често се наблюдава в известната фраза на Павел: „Да не бъде” (KJV, „Боже, опази”), която се среща петнайсет пъти (вж. Римл. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Други примери можем да видим в I Солунци 1:38, 20:16, Деяния 8:20 и I Солунци 3:11.
- E. ИМПЕРАТИВ изразява заповед, която може да се случи, но ударението е върху намерението на говорещия. То показва само желание и възможност, но зависи от избора и решенията на друг човек. Специална употреба на ИМПЕРАТИВ виждаме в молитвите и в молбите в трето лице. Тези форми се срещат само в ПРЕЗЕНТ и АОРИСТ в Новия завет.
- F. Някои граматикари посочват ПРИЧАСТИЯТА като вид НАКЛОНЕНИЕ. Използват се в Новия завет, обикновено дефинирани като ОТГЛАГОЛНО ПРИЛАГАТЕЛНО. Превеждат се във връзка с основния ГЛАГОЛ, към който се отнасят. При превода на причастията има различни варианти. Проверете английските преводи. Препоръчвам *The Bible in Twenty Six Translations* (Baker).
- G. АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е нормалният или „немаркиран” начин да се опише дадено събитие. Всеки друг глагол, залог или наклонение имат конкретно интерпретативно значение, което авторът е искал да предаде.

IV. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ПОМАГАЛА

За всеки незапознат с гръцкия език препоръчвам следните помагала:

- A. Friberg, Barbara и Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.
E. Moody Bible Institute в Чикаго предлага академично акредитирани кореспондентски курсове по койне.

V. СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

- А. В синтактично отношение СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ се класифицират по своя падеж. Падежът е склонение на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което показва отношението му към ГЛАГОЛА и към другите части на изречението. В койне много от функциите на падежа се извяват чрез ПРЕДЛОЗИ. Падежната форма често може да означава няколко различни вида отношения и затова ПРЕДЛОЗИТЕ са се развили да дават по-ясно разделение на тези възможни функции.
- В. Гръцките падежи се категоризират по следните осем начина:
1. НОМИНАТИВ се използва за наименование и обикновено изразява подлога в изречението. Той се използва и за ПРЕДИКАТИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ или ПРИЛАГАТЕЛНИ, заедно със спомагателния глагол „да бъда”.
 2. ГЕНИТИВ се използва за описание и обикновено предава атрибут или качество на думата, към която се отнася. Той отговаря на въпроса „Какъв?”
 3. АБЛАТИВ използва същата форма, като ГЕНИТИВ, но се използва за разграничаване, обикновено във времето, пространството, произхода или степента.
 4. ДАТИВ се използва за предаване на личен интерес. Този интерес може да има позитивен или негативен аспект. Често това е непрякото допълнение в изречението.
 5. ЛОКАТИВ има същата форма, както и ДАТИВ, но предава място или положение в пространството, времето или логическите рамки.
 6. ИНСТРУМЕНТАЛ има същата форма, както и ДАТИВ и ЛОКАТИВ. Той изразява средства или връзки.
 7. АКУЗАТИВ се използва за предаване на края на някакво действие. Той изразява ограничения. Обикновено се изразява с прякото допълнение. Отговаря на въпросите: „Докъде?” или „В каква степен?”
 8. ВОКАТИВ се използва за пряко обръщение.

VI. СЪЮЗИ и СВЪРЗВАЩИ ЧАСТИЦИ

Гръцкият е много точен език, защото има множество съюзи. Те свързват мисловни елементи (ПОДЧИНЕНИ ИЗРЕЧЕНИЯ, ИЗРЕЧЕНИЯ и АБЗАЦИ). Толкова често се употребяват, че липсата им (*asyndeton*) често има конкретно екзегетично значение. Съюзите дори указват посоката на мисълта на автора. Често те са основата за определяне на конкретното послание.

Предлагаме списък с някои СЪЮЗИ и техните значения (тази информация е взета предимно от Н. Е. Dana и Julius K. Mantey's *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).

1. Съюзи за ВРЕМЕ

- (a) *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (КОНЮНКТИВ) – „когато”
- (b) *heōs* – „докато”
- (c) *hotan, epan* (КОНЮНКТИВ) – „когато и да е”
- (d) *heōs, achri, mechri* (КОНЮНКТИВ) – „докогато”
- (e) *priv* (ИНФИНИТИВ) – „преди”
- (f) *hōs* – „откакто”, „в момента, когато”

2. Съюзи за ЛОГИЧЕСКА ВРЪЗКА

- а. Цел
 - (1) *hina, hopōs, hōs* – „за да може да”, „за да”
 - (2) *hōste* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че”
 - (3) *pros* или *eis* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че”
- б. Резултат (има близка връзка между граматичните форми за цел и за резултат)
 - (1) *hōste* (най-често ИНФИНИТИВ) – „така че”
 - (2) *hiva* (КОНЮНКТИВ) – „за да”
 - (3) *ara* – „така че”
- с. Причина
 - (1) *gar* (причина/следствие или довод/заключение) – „за”, „затова”

- (2) *dioti, hotiy* – „защото”
 - (3) *epei, epeidē, hōs* – „след като”
 - (4) *dia* – „защото”
 - d. Дедуктивни
 - (1) *ara, poinun, hōste* – „затова”
 - (2) *dio* (най-силен дедуктивен КОНЮНКТИВ) – „заради което”, „където”, „затова”
 - (3) *oun* – „затова”, „така”, „тогава”, „следователно”
 - (4) *toinoun* – „затова”
 - e. Противопоставящи или контрастни
 - (1) *alla* (силно ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ) – „но”, „освен”
 - (2) *de* – „но”, „обаче”, „още”, „от друга страна”
 - (3) *kai* – „но”
 - (4) *mentoi, oun* – „обаче”
 - (5) *plēn* – „въпреки това” (предимно в Лука)
 - (6) *oun* – „обаче”
 - f. Сравнение
 - (1) *hōs, kathōs* (въвеждат СРАВНИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ)
 - (2) *kata* (заедно с *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (на еврейски език)
 - (4) *ē* – „отколкото”
 - g. За продължителност или серия
 - (1) *de* – „”, „сега”
 - (2) *kai* – „и”
 - (3) *tei* – „и”
 - (4) *hina, oun* – „че”
 - (5) *oun* – „както и” (в Йоан)
3. Емфатична употреба
- a. *alla* – „сигурно”, „да”, „всъщност”
 - b. *ara* – „наистина”, „определено”, „истински”
 - c. *gar* – „но наистина”, „определено”, „всъщност”
 - d. *de* – „всъщност”
 - e. *ean* – „дори”
 - f. *kai* – „дори”, „всъщност”, „наистина”
 - g. *mentoi* – „всъщност”
 - h. *oun* – „наистина”, „задължително”

VII. УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ

- A. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ е такова, което съдържа едно или повече условни подчинени клаузи. Тази граматична структура помага на тълкуванието, понеже предлага условията, причините и доводите защо се случва или не се случва действието на основния ГЛАГОЛ. Съществуват четири типа УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ. Те са в целия спектър от това, което авторът счита за вярно за целите на посланието си до това, което остава само в сферата на пожеланието.
- B. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС изразява действие или състояние, което авторът счита за вярно за целите на текста, дори и да е въведено с „ако”. В определен контекст то може да се преведе с „понеже” (вж. Мат. 4:3; Римл. 8:31). Това обаче не означава, че всички изречения от ПЪРВИ КЛАС отразяват реалността. Често те се използват, за да докажат нещо в спор или да подчертаят нечия грешка (вж. Мат. 12:27).
- C. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ КЛАС често се нарича „противоположно на фактите”. То изразява нещо, което не е вярно, с цел да докаже някаква мисъл. Например:
 - 1. „Този човек, ако беше пророк, щеше да познае коя и каква е жената, която се допира до Него” (Лука 7:39).

2. „Ако вярвахте на Мойсей, щяхте да повярвате и на Мен” (Йоан 5:46).
3. „Ако бях още угаждал на хора, нямаше да съм служител на Христос” (Гал. 1:10).

- D. ТРЕТИ КЛАС предава възможно бъдещо действие. Често се изявява вероятността на подобно действие. Обикновено се предполага някаква степен на евентуалност. Действието на главния ГЛАГОЛ зависи от действието на изречението с „ако”. Примери можем да видим в I Йоан: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. ЧЕТВЪРТИ КЛАС е най-далече от вероятността. Той се среща рядко в Новия завет. Всъщност нямаме пълно УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ЧЕТВЪРТИ КЛАС, в което и двете части на условието да отговарят на дефиницията. Пример за частичен ЧЕТВЪРТИ КЛАС се среща в първото изречение на I Петър 3:14. Друг такъв пример е второто изречение на Деяния 8:31.

VIII. ЗАБРАНА

- A. ПРЕЗЕНТ ИМПЕРАТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* често (но не винаги) изразява спирането на вече протичащо действие. Ето някои примери: „спрете да трупате богатства на земята...” (Мат. 6:19); „спрете да се притеснявате за живота си...” (Мат. 6:25); „спрете да отдавате на греха части от тялото си като инструменти за грехове...” (Римл. 6:13); „трябва да спрете да обиждате Божия Свети Дух...” (Ефес. 4:30); „спрете да се опивате с вино...” (5:18).
- B. АОРИСТ КОНЮНКТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* предава идеята „дори не започвайте да вършите определено действие”. Ето някои примери: „Дори не си мислете, че...” (Мат. 5:17); „не започвайте да се притеснявате...” (Мат. 6:31); „недейте никога да се срамувате...” (II Тим. 1:8).
- C. ДВОЙНИЯТ НЕГАТИВ с НАКЛОНЕНИЕ КОНЮНКТИВ е изключително емфатично отрицание. „Никога, не, никога” или „при никакви обстоятелства”. Някои примери: „той никога, не, никога няма да изпита смърт” (Йоан 8:51); „Аз никога, не, никога...” (I Кор. 8:13).

IX. ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

- A. В койне ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН се използва по начин, подобен на английския. Основната му функция е да посочи, да прикове вниманието към дума, име или фраза. Различните автори в Новия завет го употребяват по различен начин. ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН може да функционира също и:
1. като контрастиращо средство, като показателно МЕСТОИМЕННИЕ;
 2. като знак за предварително въведен ПОДЛОГ или личност;
 3. като начин да се посочи подлога в изречението със свързан ГЛАГОЛ. Примери: Бог е Дух”, Йоан 4:24; „Бог е светлина”, I Йоан 1:5; „Бог е любов”, I Йоан 4:8,16.
- B. В койне няма НЕПЪЛЕН ЧЛЕН. Липсата на пълен член може да означава:
1. фокус върху характеристиките или качества на нещо;
 2. фокус върху категорията на нещо.
- C. Новозаветните автори използват ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН по разнообразни начини.

X. ИЗРАЗЯВАНЕ НА АКЦЕНТ В ГРЪЦКИЯ НОВ ЗАВЕТ Т

- A. Техниките за изразяване на ударение са различни за различните автори в Новия завет. Най-постоянните и формални автори са Лука и авторът на Евреи.
- B. По-рано казахме, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е стандартният и немаркиран начин за изразяване на определено ударение, а всички други времена, залози и наклонения имат значение за

тълкуванието. Това не означава, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ не се използва често в значим граматичен смисъл. Пример за това е Римляни 6:10 (два пъти).

C. Словоред в койне

1. Койне е падежен език, който не зависи от подредбата на думите, както е например в английския. Затова авторът може да разнообразява нормалния и очакван словоред, за да покаже:
 - a. какво конкретно иска да покаже на читателя;
 - b. мисъл, която да бъде изненадваща за читателя;
 - c. най-вълнуващите неща в мисълта си.
2. Нормалният словоред в гръцкия език не е все още дефиниран. Предполага се обаче, че е:
 - a. за връзки ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - b. за транзитивни ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (4) НЕПРЯКО ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (5) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
 - c. за ИМЕННИ фрази
 - (1) СЪЩЕСТВИТЕЛНО
 - (2) МОДИФИКАТОР
 - (3) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
3. Словоредът може да има изключително важно значение за екзегетиката. Примери:
 - a. „дясна ръка дадох на мен и на Варнава на общение” (Гал. 2:9). Фразата „дясна ръка на общение” е разделена и изтеглена в началото, за да се покаже значението ѝ.
 - b. „с Христос” (Гал. 2:20) е в началото. Смъртта Му е най-важното.
 - c. „малко по малко и по много различни начини” (Евр. 1:1) стои на първо място. Контрастът е върху начина на изявяване на Бога, а не върху факта на откровението.

D. Обикновено се изразява някаква степен на ударение чрез:

1. Повтаряне на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което вече се вижда в склонението на ГЛАГОЛА. Пример: „Самият аз ще бъда с вас...” (Мат. 28:20).
2. Липсата на очакван СЪЮЗ или друга връзка между думите, фразите, клаузите и изреченията. Това се нарича *asyndeton* („не свързан”). Очаква се да има някаква връзка и липсата ѝ привлича вниманието. Примери:
 - a. Блаженствата, Матей 5:3 и сл. (всичко се подчертава)
 - b. Йоан 14:1 (нова тема)
 - c. Римляни 9:1 (нов раздел)
 - d. II Коринтяни 12:20 (подчертава се целият списък)
3. Повторението на думи или фрази в даден контекст. Примери: „за похвала на славата” (Ефес. 1:6, 12 и 14). Тази фраза се използва, за да се изяви делото на всяка Личност в Троицата.
4. Употребата на идиом или игра на думи (звукове) между термините
 - a. евфемизми – заместващи думи за теми-табу, както „заспиване” за „смърт” (Йоан 11:11-14) или „крака” за „мъжки полови органи” (Рут 3:7-8; I Царе 24:3).
 - b. заобиколни термини – заместващи думи за Божието име, като „небесното царство” (Мат. 3:21) или „глас от небето” (Мат. 3:17).
 - c. СРАВНЕНИЯ и ПРЕНОСНИ ИЗРАЗИ
 - (1) невъзможни преувеличения (Мат. 3:9; 5:29-30; 19:24).
 - (2) леки преувеличения (Мат. 3:5; Деян. 2:36).
 - (3) персонафикации (I Кор. 15:55).
 - (4) ирония (Гал. 5:12)
 - (5) поетични пасажии (Фил. 2:6-11).
 - (6) игра на звукове между думите

- (a) „църква”
 - (i) „църква” (Ефес. 3:21)
 - (ii) „призвание” (Ефес. 4:1,4)
 - (iii) „призвани” (Ефес. 4:1,4)
 - (b) „свободни”
 - (i) „свободна жена” (Гал. 4:31)
 - (ii) „свобода” (Гал. 5:1)
 - (iii) „свободни” (Гал. 5:1)
 - d. идиоми – културно обособен език:
 - (1) Такъв е фигуративната употреба на „храна” (Йоан 4:31-34).
 - (2) Такъв е фигуративната употреба на „Храм” (Йоан 2:19; Мат. 26:61).
 - (3) Такъв е еврейският идиом за милост, „омраза” (Битие 29:31; Втор. 21:15; Лука 14:36; Йоан 12:25; Римл. 9:13).
 - (4) „Всички” или „мнозина”. Сравнете Исая 53:6 („всички”) с 53:11 и 12 („много”). Термините са синонимни в Римляни 5:18 и 19.
 - 5. Употребата на пълна лингвистична фраза, вместо една дума. Пример: „Господ Исус Христос”.
 - 6. Специалната употреба на *autos*
 - a. когато е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (атрибутивна позиция), се превежда „същият”.
 - b. когато е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (предикативна позиция), се превежда като ИНТЕНЗИВНО РЕФЛЕКСИВНО МЕСТОИМЕННИЕ – „той самият”.
- Е. Ако изследвате Библията и не познавате гръцки език, можете да определите ударението по няколко начина:
- 1. С аналитичен лексикон и двуезичен библейски текст.
 - 2. Сравнение на английските преводи, особено ако предават различни теории. Пример: сравнение на преводите „дума по дума” (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) с „динамичен еквивалент” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Можете да ползвате също и *The Bible in Twenty-Six Translations* от Baker.
 - 3. С *The Emphasized Bible* от Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994).
 - 4. Чрез съвсем буквален превод
 - a. *The American Standard Version* от 1901
 - b. *Young’s Literal Translation of the Bible* от Robert Young (Guardian Press, 1976).

Изследването на граматиката е тежка задача, но е необходима за правилното тълкуване. Тези кратки дефиниции, бележки и примери целят да насърчат онези, които не говорят гръцки, като им дадат възможност да използват граматическите бележки, предложени в този коментар. Разбира се, това са твърде опростени дефиниции. Не можем да ги използваме като краен авторитет, а само като помагало за по-доброто разбиране на синтаксиса на Новия завет. Надявам се те да бъдат полезни и на всички, които искат да разберат и други технически пособия върху новозаветния текст.

Необходимо е да можем да проверяваме тълкуванията си чрез информацията, която намираме в текста на Библията. Граматиката е една изключително важна наука в тази насока. Други възможни посоки за изследване са конструиране на историческия контекст, разглеждане на литературния контекст, употребата на думите и сравнението с паралелни пасажи.

II ПРИЛОЖЕНИЕ

ТЕКСТ КРИТИКА

Целта на това приложение е да поясним текстуалните бележки в този коментар:

I. Текстуални източници на английските преводи на Библията

А. За Стария завет

Б. За Новия завет

II. Кратко пояснение на проблемите и теориите на тексткритиката

III. Предложения за допълнителен прочит

I. Текстуални източници на английските преводи на Библията

А. За Стария завет

1. Масоретски текст (MT). Еврейският текст със съгласни знаци, установен от Равин Акива през края на I век сл. Хр. Маркерите за гласни звуци, ударенията, бележките в полето, пунктуацията и всички останали необходими знаци са били добавени през VI век сл. Хр. и са довършени чак през IX век сл. Хр. Цялата тази дейност се извършва от Школата на масоретите. Те са използвали текстуална форма, същата като тази в Мишна, Талмуда, Таргумите, Пешита и Вулгатата.

2. Септуагинтата (LXX). Според традицията LXX е изготвена от 70 юдейски книжници за период от седемдесет дена в Александрийската библиотека под спонсорството на цар Птолемей II (285-246 г. пр. Хр.). Преводът бил поръчан от юдейски водач, живеещ в Александрия по това време. Тази история се разказва в „Посланието на Аристей”. В много от случаите LXX се базира на различна текстуална традиция от използваната от Равин Акива (MT).

3. Ръкописите от Мъртво море (DSS). Тези текстове са писани през Римския период (ок. 200 г. пр. Хр. до 70 г. сл. Хр.) от група юдейски сепаратисти, познати като „есеите”. Всички еврейски манускрипти, открити в различни пещери из района на Мъртво море са основани на текстуална традиция, която се различава и от MT, и от LXX.

4. Ето някои конкретни примери как съпоставянето на тези текстове помага на преводачите да разбират Стария завет.

а. LXX помага за тълкуването на MT.

(1) Исая 52:14 (LXX): „Мнозина се чудеха на него.”

(2) Исая 52:14 (MT): „Мнозина се чудеха на теб.”

(3) в 15 ст. се потвърждава местоимението от LXX:

(а) LXX: „много народи му се удивяват”

(б) MT: „той поръсва много народи”

б. DSS помага за разбирането на MT.

(1) Исая 21:8 (DSS): „Гледачът извика: На стража стоя”

(2) Исая 21:8 (MT): „И извиках лъв! Господи, винаги стоя на стражевата кула денем”

в. LXX и DSS помагат за изясняване на Исая 53:11.

(1) LXX и DSS: „след тежкия труд на душата му той ще види светлина и ще се удовлетвори”

(2) MT: „той ще види... от тежкия труд на душата си и ще се удовлетвори”

В. За Новия завет

1. Над 5300 ръкописа на всички части на гръцкия Нов завет са налични. Около 85 са записани на папируси, а 268 са манускрипти изцяло с главни букви (*унциали*). Гръцките манускрипти в писмена форма наброяват около 2700. Разполагаме също така с 2100 копия на списъци с библейски пасаж, използвани за литургични цели.

2. Около 85 гръцки манускрипти, съдържащи части от Новия завет на папируси, се пазят в различни музеи. Някои от тях са датирани до II век сл. Хр., но повечето са от третото и четвъртото столетие. Нито един от тези ръкописи не съдържа целия Нов завет. Фактът, че тези копия са най-древните, не гарантира, че ще имат най-малко разночетения. Много от наличните документи са били преписвани набързо

за местна употреба, невинаги с достатъчно грижа и прецизност. Това е причината да имат различни вариации.

3. *Codex Sinaiticus*, познат с еврейската буква \aleph (*aleph*) или (01), е открит в манастира „Св. Катерина” на връх Синай от Тишендорф. Той е датиран до около IV век сл. Хр. и съдържа както LXX на Стария завет, така и гръцкия Нов завет. Този текст е от „Александрийски” тип.

4. *Codex Alexandrinus*, познат като „A” или (02), е гръцки манускрипт от V век, открит в египетския град Александрия.

5. *Codex Vaticanus*, познат като „B” или (03), е открит във Ватиканската библиотека в Рим и датира от средата на IV век. Той съдържа както LXX, така и гръцкия Нов завет и е от „Александрийски” тип.

6. *Codex Ephraemi*, познат като „C” или (04), е гръцки манускрипт от V век, частично унищожен.

7. *Codex Bezae*, познат като „D” или (05), е гръцки ръкопис от V или VI век. Той е основният представител на т.нар. „Западен” тип текст. Съдържа множество добавки и е бил основната за изготвянето на превода KJV.

8. Новозаветните манускрипти могат да се групират в три или четири семейства, които споделят определени общи черти.

a. *Александрийски текстове* от Египет

(1) P⁷⁵, P⁶⁶ (ок. 200 г. сл. Хр.), с четирите евангелия

(2) P⁴⁶ (ок. 225 г. сл. Хр.), с посланията на Павел

(3) P⁷² (ок. 225-250 г. сл. Хр.), с посланията на Петър и Юда

(4) *Codex B*, наричан *Vaticanus* (ок. 325 г. сл. Хр.), включващ и Стария завет, и Новия завет

(5) Ориген цитира от Александрийските текстове

(6) други манускрипти от този тип са: \aleph , C, L, W, 33

b. *Западни текстове* от Северна Африка

(1) цитати от северноафриканските църковни отци Тертулиан, Киприан и от старолатинския

превод

(2) цитати от Иринеи Лионски

(3) цитати от Тациан и старосирийския превод

(4) *Codex D* „*Bezae*” следва Западните текстове

c. *Византийски източни текстове* от Константинопол

(1) този тип текстове е наличен в над 80% от всички налични 5300 манускрипти

(2) цитирани от Антиох Сирийски, Кападокийските отци, Йоан Златоуст и Теродорит

(3) *Codex A*, само в евангелията

(4) *Codex E* (VIII век сл. Хр.) за целия Нов завет

d. *Цезарийски текстове* от Палестина

(1) виждат се предимно в Марк

(2) някои свидетели за тях са P⁴⁵ и W

II. Проблеми и теории на тексткритиката

A. Как се появяват разночетенията

1. по невнимание и случайност (в огромния брой случаи)

a. при недовиждане при ръчно преписване, когато има две сходни думи и окото несъзнателно прескача на втората, изпускайки текста между тях (*хомойотелевтон*)

(1) недовиждане при изпускане на двойна буква в дадена дума или фраза (*хаплография*)

(2) несъзнателно повтаряне на израз или ред от гръцкия текст (*дитография*)

b. при недочуване при диктовка, когато се появява погрешно изписване (*итацизъм*); често води до изписване на друга, сходна дума на гръцки език.

c. най-ранните гръцки текстове не са имали разделение по глави и стихове; не е имало почти никаква пунктуация; не е имало дори разстояние между отделните думи, при което е възможно да настъпи неправилно разделяне на думата, формирайки нови думи.

2. преднамерени промени

a. промени за подобряване на граматическата форма на текста

b. промени за съгласуване с други библ. пасажи (*хармонизиране на паралелни текстове*)

c. промени за съчетаване на два или повече вариантни прочита в един дълъг съчетан пасаж (*конфлация*)

- d. промени за коригиране на забелязан проблем в текста (вж. I Кор. 11:27 и I Йоан 5:7-8)
- e. допълнителна информация относно историческата обстановка или правилната интерпретация на текста се поставя в полето от някой книжник, а с течение на времето други преписвачи я вмъкват в самия текст (вж. Йоан 5:4)

В. Основни принципи на текстуалния критицизъм (логически насоки, определящи оригиналното значение на даден текст, когато има наличие на разночетения)

1. Най-тромавият или граматически необичаен текст обикновено е оригиналният.
2. Най-краткият текст обикновено е оригиналният.
3. Най-старият текст получава повече тежест поради историческата му близост с оригинала.

Всичко друго се третира равнопоставено.

4. Географски разнообразните ръкописи обикновено имат оригинална тежест.
5. Доктринално по-слабите текстове, особено онези, които са свързани с по-основни богословски дискусии от периода на манускриптните разночетения (като стиха за Троицата в I Йоан 5:7-8), би трябвало да се предпочитат.
6. Текстът, който най-добре обяснява произхода на другите варианти.
7. Ето два цитата, които показват баланса между многобройните обезпокоителни варианти:

a. Дж. Х. Грийнлий:

„Нито една християнска доктрина не зависи от дискутируем текст. Всеки изследовател на Новия завет трябва да се пази от стремежа даден текст да бъде по-ортодоксален или по-силен доктринално от боговдъхновения оригинален пасаж” (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, стр. 68).

b. У. А. Крисвел казва в интервю за в. „Бирмингам нюз”:

„Не можем да наречем *вдъхновена* всяка една дума в Библията – особено когато иде реч за думи, претърпели множество преводи през вековете. Вярвам в текстуалния критицизъм. В този смисъл, според мен, последната половина от Марк 16 гл. си е чиста проба ерес. Този текст не е боговдъхновен, а си е направо измислен... Когато съпоставите тези манускрипти с оригиналните, ще видите, че първоначалният вариант на Евангелието според Марк е бил оставен недовършен. Някой впоследствие е добавил този текст.”
 Малко по-нататък в интервюто Крисвел заявява, че подобна „интерполация” се вижда и в Йоан 5 гл., където е случката с Исус пред къпалнята Витезда. Освен това той съпоставя двата различаващи се разказа за самоубийството на Юда (вж. Матей 27 гл. и Деяния 1 гл.) така:

„Това е просто различна гледна точка на самоубийството. Ако тези текстове са в Библията, за тях ще има някакво обяснение. А и двата разказа за самоубийството на Юда са си библейски текстове... Текстуалният критицизъм сам по себе си е чудесна наука. Той не е нито ефимерен, нито безочлив, а по-скоро е динамично и основополагащо начинание...” (W. A. Criswell в интервю пред Greg Garrison за в. *The Birmingham News*).

III. Манускриптни разночетения – за допълнителен прочит

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary u Textual*, by R. ;H. Harrison;
2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption u Restoration* by Bruce M. Metzger;
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, by J. H Greenlee.

III ПРИЛОЖЕНИЕ

РЕЧНИК

Абзац. Основната интерпретативна единица в прозата. Съдържа централна мисъл и нейното разгръщане. Ако се задържа в основните му граници, няма да се задълбочаваме в незначителни неща, а ще схванем мисълта на автора.

Адопцианство. Един от ранните възгледи за отношението между Исус и Бога. Твърди, че Исус е бил обикновено човешко същество във всяко отношение, но е бил „осиновен“ по специален начин от Бога при своето кръщение (вж. Матей 3:17; Марк 1:11) или при своето възкресение (вж. Римл. 1:4). Той е водел толкова примерен живот, че в даден миг (при Кръщението или Възкресението) Бог го е осиновил като свой „Син“ (вж. Римл. 1:4; Фил. 2:9). Този възглед се е приемал в някои малки кръгове сред ранната църква. Вместо Бог да стане човек (при Въплъщението), нещата са обърнати обратно и човек е станал Бог!

Трудно е да се вербализира как точно Божият Син Исус, бидейки предвечно Божество, ще бъде възнаграден заради примерния си живот. Ако действително Той е бил Бог от предвечността, тогава как може да бъде възнаграждаван? Ако е имал предсъществуваща божествена слава, как изобщо може да получи допълнителни почести? Въпреки че на нас ни е трудно да го проумеем, по някакъв начин Бог Отец действително отдава слава на Исус в специален смисъл на думата заради съвършеното изпълнение на волята Му.

Айзегеза. Антоним на „екзегеза“ (вж. по-долу). Ако екзегетическият подход „изхожда“ от намерението на автора, айзегетическият по-скоро му „привнася“ чужда и външна идея.

Александрийска школа. Този метод на библейска интерпретация е бил разработен в Александрия около II век сл. Хр. Той се позовава на основните интерпретативни подходи на Филон Александрийски, който е бил един от последователите на Платон. Често се нарича „алегоричен метод“. Задържа се стабилно в църквата чак до епохата на Реформацията. Сред най-отявлените му поддръжници са Ориген и Августин Блажени (вж. Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?*, Academic, 1987).

Александринус. Библейски манускрипт от V век сл. Хр. от Александрия, съдържащ Стария завет, апокрифите и по-голямата част от Новия завет. Това е един от основните свидетели на целия гръцки Нов завет (с изключение на някои части от Матей, Йоан и II Коринтяни). Когато *Alexandrinus* (познат като „А“) и *Vaticanus* (познат като „В“) се съгласят върху даден текст, сред повечето изследователи съществува становището, че този текст следва да се третира като доказано автентичен.

Алегория. Вид библейска интерпретация, възникнала най-напред в средите на александрийския юдаизъм. Основният ѝ стремеж е да направи Писанието актуално в културата и средата на читателя, пренебрегвайки историческата ѝ обстановка и/или литературния ѝ контекст. Подходът търси скрити или духовни значения зад всеки един библейски пасаж. Трябва да признаем, че самият Исус (в Мат. 13 гл.), както и ап. Павел (в Галатяни 4 гл.) също прибегват до алегии, за да изяснят дадена истина. Това обаче става под формата на типология, а не на строга алегория.

Аналитичен лексикон. Вид изследователски инструмент, който осигурява възможност всяка една гръцка форма да бъде идентифицирана в Новия завет. Представлява компилация по азбучен ред (според гръцката азбука) на форми и основни дефиниции. В съчетание с интерлениарен превод на Новия завет лексиконът дава възможност и на читатели, които не са гърци по произход, да могат да анализират граматическите и синтактическите форми на новозаветния език.

Аналогия на Писанието. Фраза, с която се описва възгледът, че Библията е боговдъхновена и следователно не съдържа никакви вътрешни противоречия. Именно това аксиоматично предположение лежи в основата на традицията едни библейски текстове да се тълкуват с помощта на други.

Антропоморфизъм. Означава „да имаш черти, които се свързват с човешки същества”. Терминът се използва, за да даде обяснение на религиозните изрази, с които описваме характера на Бога. В корена на думата са гръцките понятия за „човек” и „форма”. С помощта на този подход ние описваме Бога така, сякаш Той е човешко същество – с физически, социологически и психологически понятия, които описват хората (вж. Битие 3:8; III Царе 22:19-23). Разбира се, този подход е само аналогия. Прибягваме до него, понеже като хора не разполагаме с други категории и инструменти за изразност. Следователно нашето познание за Бога, колкото и да е истинно, в същността си е ограничено.

Антиохийска школа. Традиция за библейска интерпретация, разработена в Антиохия Сирийска през III век сл. Хр. като реакция срещу алегорическия подход на Александрийската школа. Основният стремеж на тази традиция е да насочва вниманието си върху историческото значение на библейските текстове. Школата тълкува Библията като нормална човешка литература. Включва се в известния дебат дали Христос е имал две природи (т.нар. *несторианство*) или една природа (напълно човек и напълно Бог). Римската църква заклеймява подхода на Антиохийските богослови като еретичен и школата се налага да премести седалището си в Персия, където влиянието ѝ намалява значително. Основните ѝ херменевтични принципи по-късно залягат в основата на интерпретативния подход на класическите протестантски реформатори (като Лутер и Калвин).

Антитеза. Описателен термин, с който се разглежда взаимоотношението между редовете в еврейската поезия. Обозначава съседни строфи, които имат противоположно значение (вж. Пр. 10:1, 15:1).

Апокалиптична литература. Преобладаващо, ако не и изключително само, юдейски жанр литература. Представлява криптически стил на писане, който предупреждава за предстоящи време на нашествие и окупация на юдеите от чужди сили. Допуска, че личностният, изкупителен Бог създава и контролира всички световни събития и че Израил представлява специален интерес в очите Му. Апокалиптичната литература обещава, че накрая с помощта на Бога юдеите ще пожънат окончателна победа и триумф.

Жанрът е изключително символичен и образен, изпълнен с множество криптични изрази. Често представя дадена истина с помощта на цветове, цифри, видения, сънища, ангелски послания, тайни думи и остър дуализъм между добро и зло.

Примери за този стил писане са: (1) в Стария завет – пр. Езекил (36-48 гл.); Данаил (7-12 гл.); Захария; в Новия завет – Матей 24 гл.; Марк 13 гл., II Солунци и книгата Откровение на Йоан.

Апологет (апологетика). Съществително от гръцкия корен със значение на „правна защита”. Апологетиката е специфична дисциплина в богословието, която се стреми да предоставя свидетелства и рационални аргументи в подкрепа на християнската вяра.

A priori. В общи линии синоним на думата „предразсъдък”. Обозначава мислене, основаващо се на предварително възприети дефиниции, принципи или позиции, които се приемат за истинни. С други думи, *априори* е онова, което приемаме, без да го подлагаме на проверка или анализ.

Арианство. Арий е бил презвитер на църквата в Александрия през III-IV век сл. Хр. Според неговите твърдения Исус бил предсъществуващ, но не божествен (т.е. нямал същата природа като Бог Отец). Вероятно тезата му се е граждала на текст като Притчи 8:22-31. Арий бил предизвикан от александрийския епископ, който през 318 г. започнал дебат, продължил дълги десетилетия. Арианството се превърнало в официално верую на Източната църква. По време на Никейския събор от 325 г. Арий бил осъден като еретик, а Исусовата божественост и равенство с Бог Отец били утвърдени.

Аристотел. Един от философите на древна Гърция, последовател на Платон и учител на Александър Велики. Неговото влияние до ден днешен се забелязва в множество сфери на съвременната наука. Причината е, че Аристотел поставя силно ударение на знанието, което се постига посредством наблюдение и класифициране. Именно това е един от белезите на съвременния научен подход.

Автографи. Име, дадено на оригиналните библейски писания. Първите писмени ръкописи на библейските текстове са изгубени в историята. Днес разполагаме единствено с преписи от преписи. Такъв е източникът на много от текстуалните варианти на еврейските и гръцките манускрипти и древни версии.

Библейски авторитет. Това понятие се използва в много специфичен смисъл. Според него ние можем да разберем какво е казал първоначалният автор на своите съвременници и също така да приложим тази истина към нашето ежедневие. Да говорим с библейски авторитет означава, че сме приели Библията като единствено и висше напътствие в онова, което казваме. В светлината на множеството съвременни погрешни интерпретации обаче аз ограничавам това понятие единствено до онази интерпретация на Библията, която отговаря на изискванията на историко-граматическия метод.

Bezae. Гръцки и латински манускрипт от VI век сл. Хр. Обозначен е с буквата „D”. Съдържа евангелията и Деяния на апостолите, както и някои от общите послания. Характеризира се с многобройни добавки от различни книжници. Формира основата на *Textus Receptus* – основният гръцки манускрипт, който стои зад традицията на преводи като KJV.

Боговдъхновение. Доктрината, че Бог е говорил на човечеството с помощта на ръководство над множество библейски автори, които прецизно и ясно са записвали Неговото откровение. Пълното понятие обикновено се изразява с три пояснения: (1) *откровение* – че Бог се е намесвал в историята на човека; (2) *боговдъхновение* – че Бог е разкривал правилната интерпретация на действията си и значението им пред определени подбрани от Него хора, за да я запишат за останалите хора; и (3) *просветление* – че Бог е предоставил Своя Дух на хората, за да им помогне да разберат Неговото себеразкриване.

Буквален. Фокусиран върху текста и историчността метод за херменевтика от Антиохия Сирийска. При него интерпретацията включва нормалното и очевидното значение на човешкия език, макар че се допуска и известно присъствие на фигуративна реч.

Ватиканус. Гръцкият манускрипт от IV век сл. Хр. Открит е в библиотеката на Ватикана. Първоначално съдържал Стария завет, апокрифите и Новия завет. Някои части от него обаче били изгубени (Битие, Псалми, Евреи, пастирските послания, Филимон и Откровение). Много полезен ръкопис за определянето на оригиналния словоред на автографите. Обозначен е с главна латинска буква „B”.

Висш критицизъм. Процедура за интерпретация на библейски текстове, която се фокусира върху историческата обстановка и литературната структура на съответната библейска книга.

Вулгата. Името на латинския превод на Библията от Ернотим Блажени. Става основа на т.нар. „основен” или „общ” превод на Римокатолическата църква. Направен е след 380 г. сл. Хр.

Гностицизъм. Повечето ни известни познания за тази ерес идват от гностически писания от II век сл. Хр. Идеите на движението обаче се появяват още през I век.

Ето някои от по-известните твърдения на валентианския и церинтианския гностицизъм от II век: (1) материята и духът са еднакво вечно съществуващи (т.нар. „онтологически дуализъм”). Материята е зло, а духът е добро. Бог е дух и затова не може пряко да се включва в формирането на злата материя. (2) Съществуват еманации (*еони* или ангелски нива) между Бога и материята. Най-ниското от тези нива е бил старозаветният *YHWH*, който е формирал тази вселена (*космоса*). (3) Исус е бил еманация като *YHWH*, но от по-високо равнище, по-близо до истинския Бог. Някои гностици дори поставят Исус на най-високото ниво преди Бога, но определено не е Бог, нито пък е възплъщение на Бога (вж. Йоан 1:14). След като материята е зло, няма как Исус да е имал тяло на човек и същевременно да е имал божественост. Следователно е бил духовен фантом (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6). (4) Спасението се постига посредством вяра в Исус плю с определено тайно познание, което е известно на малцина специални хора. Това познание (вид *пароли*) е било необходимо, за да може човек да премине през небесните сфери. За достигане на Бога е бил нужен и определен юдейски легализъм.

Гностическите лъжеучители защитавали две противоположни нравствени системи. (А) Според някои сегашният ни начин на живот няма никаква връзка със спасението. Те смятат, че спасението и духовността са капсулирани в тайно знание (*пароли*), което дава достъп до Бога през ангелските сфери (*еони*). (Б) Според

други сегашният живот има ключово отношение към спасението. Те поставят ударение на аскетичния начин на живот като свидетелство за наличие на истинска духовност.

Двусмислие. Като термин тази дума касае объркването, което възниква, когато даден писмен документ може да има повече от едно значение или когато в него се казват две или повече неща едновременно. Възможно е Йоан да е прибягвал целенасочено към подобна методика (т.нар. *double entendres*).

Дедуктивен метод. Метод за логическо разсъждение, който изхожда от общите принципи и преминава към конкретните приложения посредством обмисляне. Противоположен е на индуктивното разсъждение, при което научният метод преминава от наблюдение на специфична конкретика към общи заключения (или теории).

Диалектичен метод. Метод на логическо разсъждение, при който някакво противоречиво или парадоксално твърдение се поддържа в напрежение, за да се открие единен отговор, който включва и двете страни на парадокса. Много библейски доктрини имат две части: предопределение срещу свободна воля; сигурност срещу устояване; вяра срещу дела; решение срещу ученичество; християнска свобода срещу християнска отговорност.

Диаспора. Технически гръцки термин, използван от палестинските юдеи, за да описват другите юдеи, които живеят отвъд географските граници на Обещаната земя.

Динамичен еквивалент. Теория за интерпретация на Библията. Библейският превод може да се разглежда или като (а) континуум от съответствия „дума към дума“, при което конкретна съвременна дума трябва да се предоставя съответно за всяка еврейска или гръцка дума; или като (б) „перифраза“, при която само мисълта се превежда, без да се придържама твърде близо до оригиналните думи и изрази. По средата между тези две теории се намира (в) „динамичният еквивалент“, който се опитва да възприема оригиналния текст сериозно, но да го превежда с помощта на съвременни граматически форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35; Robert Bratcher, *Introduction to the TEV*.

Доказателствен прочит. Практиката да се интерпретира Писанието чрез цитиране на стихове, без да се обръща внимание на непосредствения или на общия контекст в съответната литературна единица. Този подход изважда стиховете от намерението на оригиналния автор и обикновено включва опит да се докаже някакво лично становище с позоваване на авторитета на Библията.

Екзегеза. Технически термин за тълкуването на конкретен пасаж. Означава „извеждане“ (от текста). Целта е да разберем намерението на оригиналния автор в светлината на историческата обстановка, на литературния контекст, на синтаксиса и на съвременното лексикално значение.

Еклектичен. Понятие във връзка с текстуалния критицизъм. Отнася се за практиката да се избира между различните гръцки манускрипти, за да се достигне до текст, който би трябвало да е възможно най-близо до оригиналните автографи. Отхвърля възгледа, че някои от гръцките семейства манускрипти е оригиналното.

Естествено откровение. Категория на Божието себеразкриване пред хората. Включва естествения ред на нещата (Римл. 1:19-20) и моралната съвест у човека (Римл. 2:14-15). За него се говори в Псалом 19:1-6 и Римляни 1-2 гл. Различава се от *специалното откровение*, което е Божият конкретен начин да разкрие себе си чрез Библията и най-вече чрез личността на Исус от Назарет.

Тази богословска категория получава допълнителен акцент от движението на онези християни, които поддържат теорията за „старата земя“ (вж. например съчиненията на Хю Рос). Те използват естественото (или „общото“) откровение, за да посочат, че всяка истина на тази земя е Божия истина. Природата е отворена врата към знанието за Бога. Нейното послание се различава от това на специалното откровение (Библията). Тя дава на съвременната наука свободата да изследва природния ред на нещата. По мое мнение това е прекрасна нова възможност да свидетелстваме на съвременните учени днес.

Етимология. Аспект на лексикално изследване, който се опитва да установи първоначалното значение на всяка дума. От значението на корена можем по-лесно да идентифицираме по-късните специализирани употреби. При процеса на библейска интерпретация не етимологията, а съвременното значение на думите е от основен интерес.

Жанр. Френско понятие, което обозначава различните видове литература. В същността на термина е спецификата на литературни форми, разпределени в категории, които споделят общи характеристики: исторически наратив, поезия, притча, апокалиптика, законодателство.

Идиом. Фрази, които са се обособили с конкретно собствено значение в дадена култура, без да има задължителна връзка с обичайното значение на всяка отделна дума в тях. Съвременни примери: „ужасно добър“ или „направо ме уби“. Библията също съдържа такива видове фрази.

Индуктивен метод. Метод на логическо разсъждение, който изхожда от конкретните неща към общото. Такъв е емпиричният метод на съвременната наука. Основава се най-вече на подхода на Аристотел.

Интерлинеарен. Изследователски подход, даващ възможност на онези, които не разбират езиците на Библията, да анализират значението и структурата на оригиналните текстове. Под всяка дума от даден съвременен превод паралелно се разполага оригиналното понятие на еврейски. В съчетание с „аналитичния лексикон“ това пособие ще ви помага да отъждествявате формите и основните значения на думите в еврейския и гръцкия.

Канон. Наименование на писания, за които се смята, че са боговдъхновени по уникален начин. Понятието се използва както за Стария, така и за Новия завет.

Коментар. Специализиран вид изследователско пособие. Предоставя общия фон за дадена библейска книга. Някои коментари се концентрират върху това, как се прилага текстът, докато други боравят предимно с техническите въпроси около изграждането на самия текст. Подобни инструменти са необходими, но следва да се използват едва след като човек си е направил предварителното лично изследване на съответната книга. Интерпретациите на коментатора никога не трябва да се приемат безкритично. Обикновено се препоръчва да се прави съпоставка между богословските гледни точки на няколко различни коментара.

Конкорданс. Изследователско пособие за изучаване на Библията. Изброява всички прояви на дадена дума в Стария завет и Новия завет. Полезно е в няколко отношения: (1) за определяне на еврейската или гръцката дума, която стои за определена съвременна дума; (2) за съпоставяне на текстове, в които се среща една и съща еврейска или гръцка дума; (3) за показване къде две различни думи в оригинала се превеждат с едно и също понятие на съвременен език; (4) за представяне на честотата на употреба на определени думи при определени книги или автори; (5) за откриване на даден библейски текст (вж. Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, стр. 54-55).

Легализъм. Това отношение се характеризира със свръх голямо ударение върху правилата и ритуалите. Има тенденция да уповава на човешките постижения като средство за достъп до Бога. Обезценява взаимоотношенията и поставя силен акцент върху постиженията, въпреки че в завета между святия Бог и падналото в грях човечество най-същественото са именно взаимоотношенията между Него и хората.

Литература на мъдростта. Литературен жанр, популярен в Близкия изток (а и в съвременния свят). Представлява опит за инструктиране на следващото поколение с насоки за сполучливия живот посредством поезия, поговорки или есета. Адресира се по-скоро към отделния читател, отколкото към цялостната общност. Не употребява конкретни исторически алюзии, но се основава на житейски премеждия и наблюдения. В Библията от книгата на Йов до Песен на песните приемат присъствието и поклонението пред *YHWH*, макар че подобен религиозен мироглед не се проявява отявлено във всяко човешко преживяване.

Като жанр литературата на мъдростта изказва основни истини. Обаче жанрът не може да се прилага във всяка една конкретна ситуация. Съществуват общи твърдения, които невинаги се прилагат към всяка специфична обстановка.

Старозаветните мъдреци са си позволявали да задават трудните въпроси на живота. Често са провокирали традиционните религиозни възгледи (вж. напр. Йор и Еклисиаст). В този смисъл ролята им донякъде е да формират баланс и напрежение към склонността да даваме лесни отговори на житейските трагедии.

Литературен жанр. Отнася се към някои конкретни форми на комуникация като поезията или историческия наратив. Всеки тип литература притежава свои собствени херменевтически процедури наред с общите принципи, които се отнасят към цялата писмена литература.

Литературна единица. Отнася се за основните мисловни единици в дадена библейска книга. Може да бъде съставена от няколко стиха, няколко абзаца или дори няколко цели глави. Представлява завършена смислова единица с една основна вътрешна тема.

Нисш критицизъм. Вж. ТЕКСТУАЛЕН КРИТИЦИЗЪМ.

Описателен език. Използва се във връзка с идиомите на текста на Стария завет. Описва нашия свят с помощта на неща, които можем да усетим с някое от петте си сетива. Не е научен метод за описание, нито е замислян като такъв.

Манускрипт (ръкопис). Понятие за различните копия на оригиналния гръцки Нов завет. Обикновено се разделят на два типа според (1) материала, върху който са записани (папирус, кожа) или (2) формата на писането (с главни букви или слято).

Масоретски текст. Еврейски манускрипти на Стария завет от IX век сл. Хр., съставени от няколко поколения юдейски книжници. Съдържат гласни букви и други текстуални бележки. Формират основния текст, от който днес превеждаме Стария завет на съвременни езици. Автентичността на Масоретския текст е потвърдена исторически от еврейските манускрипти – особено Исаия, – познати като Скрижалите от Мъртво море. Съкращава се „МТ“.

Метонимия. Фигура на речта, при която името на даден предмет се използва за обозначаване на нещо друго, свързано с него. Например изречението „Чайникът кипна“ на практика означава, че е кипнала водата в него.

Мураториански фрагменти. Списък с каноническите книги на Новия завет. Съставен е в Рим около 200 г. сл. Хр. Изброява абсолютно същите двайсет и седем книги, които днес съставляват съвременния Нов завет. Това ясно показва, че местните църкви из различни части на Римската империя на практика вече са използвали канона далеч преди формалното му одобрение от общите църковни събори през IV век.

Несторианство. Несторий бил константинополски патриарх през V век, учил преди това в Антиохия Сирийска. Твърдял, че Исус Христос има две природи – една напълно човешка и една напълно божествена. Възгледът се различавал от основното ортодоксално становище на Александрийската църква за единната природа на Исус. Основното възражение на Несторий било срещу прозвището „богородица“, приписвано на Мария. Срещу Несторий се изправил епископ Кирил Александрийски, както и родната му Антиохийска школа. Антиохия била центърът на историко-граматическо-текстуалния подход за интерпретиране на Библията, докато Александрия поддържала четирикратния (алегорически) подход за интерпретация. В крайна сметка Несторий бил отстранен от длъжност и отлъчен.

Оригинален автор. Истинският автор, който е писал дадена библейска книга.

Откровение. Представата, че Бог говори на човечеството. Пълното понятие се изразява с три термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себеразкриването Му.

Папируси. Вид материал за писане от Египет. Изработвал се е от речна тръстика. Върху такъв материал са били записвани най-древните копия на гръцкия Нов завет.

Паралелни пасажки. Част от представата, че цялата Библия е боговдъхновена и следователно сама обяснява себе си и сама възстановява равновесието между противоречащите си истини в нея. Това е от огромна полза, когато човек се опитва да интерпретира даден неясен или двусмислен текст. Помага също и да открием най-ясния пасаж по дадена тема, както и всички други библейски аспекти на даден въпрос.

Перифраза. Наименование на една от теориите за превод на Библията. Разнообразните форми на библейски превод варират от буквалното словесно съответствие (при което конкретна днешна дума трябва да се предостави за всяка еврейска или гръцка дума) до перифразата (при която само мисълта се превежда, без да се търси буквализъм по отношение на отделните думи и изрази). Между тези два подхода се намира т.нар. „динамичен еквивалент“, който се стреми да приеме сериозно оригиналния текст, но да го превежда с помощта на съвременни езикови форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35.

Парадокс. Отнася се за онези истини, които звучат видимо противоречиво, но в същото време са едновременно верни и истинни, макар и в напрежение помежду си. Те ограждат с рамка истината от двете ѝ страни. Много от истините в Библията се изразяват с помощта на парадоксни (или диалектически) двойки. Библейските истини не са самостоятелни звезди, а по-скоро съзвездия, изградени от съчетанието между звездите.

Платон. Философ от древна Елада. Философията му оказва силно влияние върху ранната църква посредством книжниците от Александрия, Египет и по-късно посредством Августин Блажени. Платон твърди, че всяко нещо на земята е илюзорно и само огласява духовен архетип. Богословите по-късно приравняват „формите и идеите“ на Платон с духовния свят от Библията.

Предразсъдък. Нашето предварително изградено становище по дадена тема. Често ние формираме мнението си и присъдите си относно определен въпрос преди още да сме подхождали към Писанието. Подобна предварителна нагласа е позната също като позиция *априори*, презумпция или мироглед.

Просветление. Представата, че Бог е говорил на човечеството. Пълното понятие се изразява с три термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себеразкриването Му.

Равински юдаизъм. Етап от живота на юдейския народ, който започва през епохата на Вавилонския (586-538 г. пр. Хр.). Когато влиянието на свещениците и на Храма бива отстранено, местните синагоги се превръщат в център на юдейския живот. Тези местни центрове за юдейска култура, общение, поклонение и изучаване на Писанията се превръща в основата на общността религиозен живот. При падането на Ерусалим през 70 г. сл. Хр. книжническата форма, доминирана от фарисеите, контролира насоката на религиозния живот у юдеите. Той се характеризира с практически и често легалистични тълкувания на *Тората* чрез поясненията на устната традиция (*Талмудът*).

Ръкописи от Мъртво море. Поредица древни текстове, писани на еврейски и арамейски, открити в непосредствена близост до Мъртво море през 1947 г. Представяват религиозни библиотеки на сектантския юдаизъм от I век сл. Хр. Натискът от римските окупатори и зилотските войни от Шейсетте години ги подтикват да потърсят убежище за скрижалите. Поставяли са ги в херметически затворени глинени съдове в пещери или планински цепнатини. Тези текстове днес ни помагат да разбираме по-добре историческата обстановка в Палестина от Първи век и потвърждават, че *Масоретските текстове* са изключително прецизни поне що се отнася до ранните векове преди Христос. Учените често ги наричат „DSS“ (от англ. *Dead Sea Scrolls*).

Семантично поле. Цялостният обхват от значения, свързани с дадена дума. В него се включват всички възможни конотации, които притежава думата в различни контексти.

Септуагинта. Наименованието на гръцкия превод на Стария завет. Според традицията е изработен за седемдесет дена от седемдесет юдейски книжници за Александрийската библиотека в Египет. Традиционната му датировка е около 250 г. пр. Хр. (но на практика са били необходими над сто години за изготвянето му). Този превод е особено значителен, понеже (1) ни предоставя достатъчно древен текст, с който можем да съпоставяме Масоретския текст; (2) ни показва състоянието на юдейската преводаческа традиция от III-II век пр. Хр.; (3) ни разкрива юдейското месианско разбиране отпреди епохата на Исус. Учените го използват със съкращението „LXX”.

Синайтикус. Гръцки ръкопис от IV век сл. Хр. Открит е от немския учен Тишендорф до манастира „Св. Катерина” на Джебел Муса – традиционното място на връх Синай. Манускриптът е обозначен с първата буква на еврейската азбука „алеф” [א]. Съдържа както LXX на Стария завет, така и гръцкия Нов завет.

Синоними. Понятия с еднакво или сходно значение (макар че на практика е невъзможно две думи да имат изцяло еднакво семантично застъпване). Връзката между тях е толкова близка, че често могат да се заместват взаимно в дадено изречение, без да има особена загуба на значението. Понятието се използва и за обозначаване на една от трите форми на еврейския поетически паралелизъм. В този смисъл понятието се отнася до еврейски двустийшия, които повтарят една и съща истина с различни думи (вж. Пс. 103:3).

Синтаксис. Гръцко понятие, означаващо структурата на изречението. Отнася се за начините, по които частите на изречението се сглобяват, за да съставят една цяла завършена мисъл.

Синтетизъм. Една от трите форми, които са характерни за еврейската поезия. Обозначава строфи, които се градираат една върху друга в градация, за да доведат до кулминация или „климакс” (вж. Пс. 19:7-9).

Систематично богословие. Подход в интерпретацията, който се опитва да съчетае истините на Библията в единна и рационална форма. По характер този метод е по-скоро логическо, отколкото историческо излагане на християнското богословие по категории (Бог, човекът, грехът, спасението и т.н.).

Талмуд. Заглавието на кодифицираното юдейско Предание. Юдеите смятали, че Талмудът е даден от Бога на Мойсей на връх Синай. В действителност той е съставен като сборник от натрупаната мъдрост на юдейски учители в продължение на годините. Има два различни писмени източника за Талмуда: (1) Вавилонският текст; и (2) по-краткият, но и недовършен Палестински текст.

Текстуален критицизъм. Изследване, базирано върху библейските манускрипти. Текстуалният критицизъм (още „тексткритиката”) е необходим, понеже днес не разполагаме с оригинални копия на библейските книги, а съществуващите преписи крият известни различия помежду си. Методиката се стреми да обясни разночетенията и да достигне (доколкото е възможно) до първоначалния текст на автографите на Новия завет и Стария завет. Често този вид критицизъм е познат като „нисш”.

Текстус рецентус. Наименование, което произтича от издание на Новия завет от 1633 г., дело на братята Бонавентура и Абрахам Елзевер. В основата си представлява форма на Новия завет, съставена от няколко късни гръцки манускрипти и латински версии на Еразъм (1510-1535 г.), Стефанус (1546-1559 г.) и Елзевер (1624-1678 г.). А.Т. Робертсън посочва: „Византийският текст на практика си е *Textus Receptus*” (А. Т. Robertson, *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, 27 стр.). Цитираният Византийски текст е най-малко достоверният от всичките три семейства ранни гръцки манускрипти (западни, александрийски и византийски). Той съдържа натрупани грешки от няколко века традиция на ръчно преписване. В същото време обаче А. Т. Робертсън казва също: „*Textus Receptus* е съхранил и значително количество прецизни текстове” (21 стр.). Тази гръцка манускриптна традиция (особено третото издание, подготвено от Еразъм през 1522 г.) формира основата за превода на KJV през 1611 г.

Тора. Еврейското съществително за „поучение”. Превръща се в официално заглавие на Мойсеевите книги (Битие до Второзаконие). За юдеите това е най-авторитетното поделение от еврейския канон.

Типология. Специализиран вид библейска интерпретация. Обикновено се занимава с търсене на новозаветна истина в старозаветни текстове с помощта на аналогия и символика. Тази категория херменевтически метод била характерна за Александрийската богословска школа. Поради злоупотребите с този вид интерпретация би трябвало да бъде ограничавана до конкретни примери, ясно описани в Новия завет.

Херменевтика. Техническо понятие за оперативните принципи, които съставят екзегетиката. Представява както конкретни напътствия, така и форма на изкуство. Библейската херменевтика обикновено се дели на две категории: общи принципи и специфични принципи. Те се свързват с различните видове литература в Библията. Всеки конкретен жанр си притежава свои характерни насоки, но и също така споделя общи презумпции и процедури за интерпретация.

Христоцентричност. Понятие, с което се подчертава централността на Исус Христос. Използвам го във връзка с библейското учение, че Исус е Господ на цялата Библията. Старият завет сочи към Него и Той е изпълнението и целта на старозаветните Писания (вж. Матей 5:17-48).

YHWH. Заветното име на Бога в Стария завет. Дадено е в Изход 3:14. представлява модална КАУЗАТИВНА ФОРМА на еврейския глагол „да бъда”. Юдеите се страхуват да произнасят това име, за да не се окаже, че го изричат напразно. Затова предпочитат да го заменят с еврейското съществително *Адонай* („Господ”). Именно с това значение и обикновено превеждаме заветното име на Бога на съвременен език.

IV ПРИЛОЖЕНИЕ

ДОКТРИНАЛНА ИЗПОВЕД

Самият аз не съм особен привърженик на формулировките на символ верую. Предпочитам да се насочвам към самата Библия. Добре съзнавам обаче, че едно изказване на вярата ще предостави платформа на онези, които не ме познават, за да си изградят мнение за моята доктринална гледна точка. В нашето съвремие, изпълнено с богословски изопачения и измами, ето накратко в какво точно вярвам аз.

1. Библията – и Старият завет, и Новият завет – е боговдъхновено, непогрешимо, авторитетно и вечно Божие Слово. Тя е себеразкриването на Бога, записано от множество хора под свръхестествено ръководство. Тя е единственият ни източник на ясна истина за Бога и за Неговите намерения. Освен това тя е единственият източник за вярата и практиките на Божията църква.
2. Съществува само един вечен Създател и Изкупител – Бог. Той е Творец на всички неща, видими и невидими. Той разкрива себе си като любящ и грижовен, макар че същевременно е и строг и справедлив. Бог се е разкрил в три ясно различими личности – Отец, Син и Дух; напълно отделни, но съвсем еднакви по същността си.
3. Бог активно контролира своя свят. Той има както вечен план за цялото творение (който е непроменлив), така и индивидуално фокусиран план (допускащ наличието на свободна воля). Не съществува абсолютно нищо отвъд Божието знание и позволение, макар че Той разрешава право на избор както на ангелите, така и на хората. Исус е избраният Човек на Отец и всички хора са потенциално избрани в Него. Предузнанието на Бога за случващите се събития не свежда хората до пионки в предварително написан сценарий. Всеки един от нас носи отговорност за своите мисли и постъпки.
4. Макар сътворено по Божи образ и свободно от греха, човечеството е взело решение да се разбунтува срещу Бога. Изкушени от свръхестествен агент, Адам и Ева все пак носят отговорност за съзнателното си себично решение. Техният бунт оказва влияние върху цялото човечество и цялото творение. Ние всички се нуждаем от Божията милост и благодат – както заради нашето общностно паднало в грях състояние, така и заради личния си съзнателен бунт срещу Бога.
5. Бог е осигурил начин за опрощаване и възстановяване на падналия в грях човек. Единственият Божи Син Исус Христос става човек, води безгрешен живот и чрез заместническата си смърт изплаща наказанието за греха на цялото човечество. Той е единственият път да бъдем възстановени за взаимоотношение с Бога. Не съществува друга форма за спасение освен чрез вяра в Неговото завършено изкупително дело.
6. Всеки един от нас би трябвало лично да приеме Божията покана за прошка и възстановяване в Исус. Това се постига посредством съзнателно доверие, положено в Божиите обещания чрез Исус Христос, и решение да се отвърнем от греха си.
7. Всеки един от нас получава пълна прошка и възстановяване въз основа на доверието си в Христос и покаянието си от греха. В същото време обаче свидетелството за това ново взаимоотношение се вижда в променения и непрестанно променящия се живот. Целта на Бога за хората е не само да отидат на небето един ден, но и да бъдат като Христос сега. Онези, които са истински изкупени, макар и понякога да съгрешават, ще продължават да живеят с вяра и покаяние.
8. Святият Дух е „другият Исус”. Той е даден на света, за да води изгубените към Христос и да развива христоводност в спасените хора. Дарбите на Духа се придават при спасението. Те

са животът и служението на Исус и са разпределени сред Неговото тяло Църквата. Дарбите са най-вече нови отношения и мотиви за Исус трябва да бъдат мотивирани от плода на Духа. Духът работи в нашето съвремие, също както е работил и в библейски времена.

9. Отец е постановил възкръсналият Исус Христос да бъде Съдия на всичко. Той ще се завърне на земята, за да съди цялото човечество. Всички онези, които са се доверили на Исус и чиито имена са записани в Книгата на живота, ще приемат вечните си осветени тела при Неговото завръщане. Те ще бъдат завинаги с Него. От друга страна, всички онези, които са отказвали да откликнат на Божията истина, ще бъдат завинаги отделени от радостите на общението с триединния Бог. Те ще получат осъждение наред с Дявола и неговите паднали ангели.

Със сигурност горното изложение не е изчерпателно. Но се надявам, че поне ще ви предостави възможност да вкусите богословското състояние на моето сърце.

Следното изречение ми допада много:

В същностното – единство.

В периферното – свобода.

Във всичко – любов.